

**SUTTAPITAKE
KHUDDAKANIKĀYE
VIETNAMESE**



**14TH INTERNATIONAL TIPITAKA
CHANTING CEREMONY
BODHGAYA, INDIA**



**Dhammagiri Pāli
Ganthamālā**

Khuddakanikāye

Vietnamese

Sections:

Buddhavaṃsapāḷi

Cariyāpiṭakapāḷi

Jātakapāḷi - 1 AND 2



Suttapitake Khuddakanikāya
The Pali Text of Chaṭṭha Saṅgāyanā in Vietnamese Script

Artwork & Design (c) Light of Buddhadharma Foundation
International

First Edition: 2018

Reprinted and donated by:
The Corporate Body of the Buddha Education Foundation,
11th Floor, 55 Hang Chow S. Road, Sec. 1
Taipei, Taiwan R.O.C.
Printed in Taiwan (This book is not for sale)

For Free Distribution

KINH ẤN TỔNG KHÔNG ĐƯỢC BÁN

Printed in Taiwan



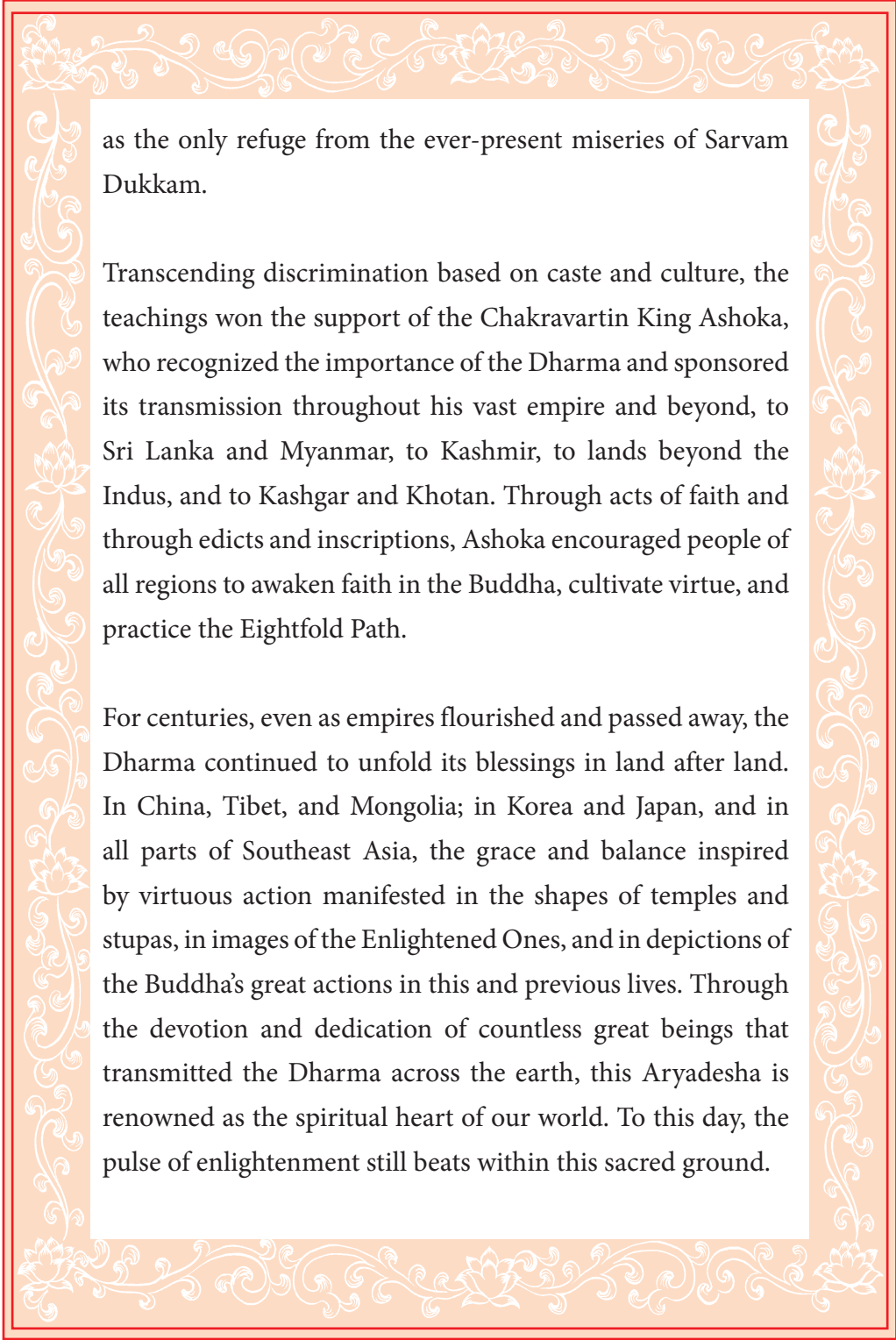
DEDICATION

Homage to the Buddha, Dharma, and Sangha!



Here under the sacred Bodhi Tree, where Bhagavan Buddha Shakyamuni brought the blessings of Enlightenment into our world, the Mahasangha from eleven countries has assembled once again to recite the Tipitaka. The teachings we commemorate here were spoken to the Sangha at various places in India. They were affirmed by five hundred Arhats who assembled at the Satipattana cave in Rajgir a year after the Blessed One passed into Parinirvana. Led by Mahakassapa, Ananda, and Upali, the noble Arhats, empowered with full recall of all they had heard, recited the teachings and confirmed them as the true words of the Tathagata.


Since this first great council, the Sangha has kept alive the memory of the Buddha's presence and faithfully transmitted the Four Noble Truths and the Eightfold Path in all directions. From their dedication, four major traditions took form and gave rise to eighteen schools. While they emphasized different aspects of the teachings, all relied on the Three Jewels



as the only refuge from the ever-present miseries of Sarvam Dukkam.

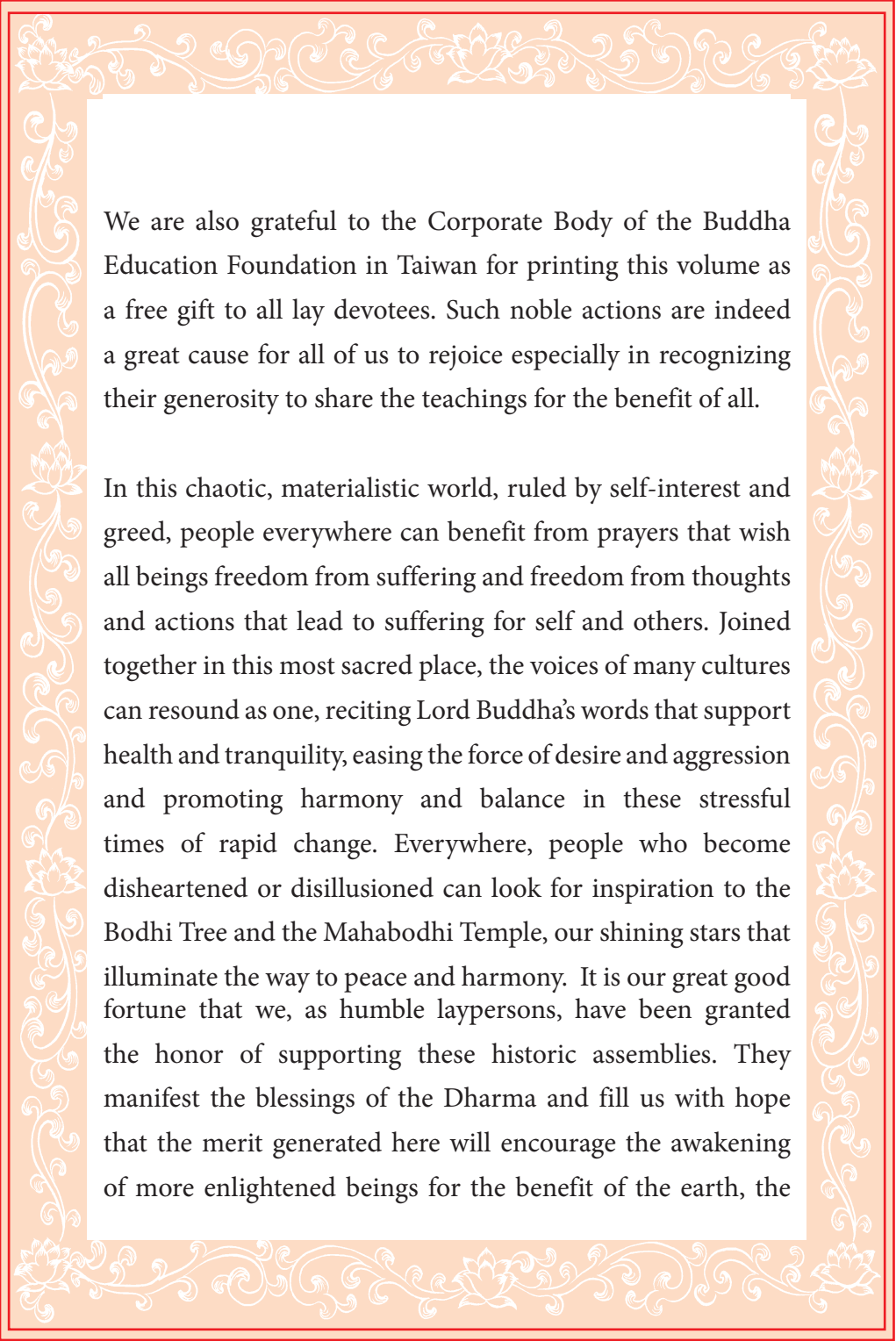
Transcending discrimination based on caste and culture, the teachings won the support of the Chakravartin King Ashoka, who recognized the importance of the Dharma and sponsored its transmission throughout his vast empire and beyond, to Sri Lanka and Myanmar, to Kashmir, to lands beyond the Indus, and to Kashgar and Khotan. Through acts of faith and through edicts and inscriptions, Ashoka encouraged people of all regions to awaken faith in the Buddha, cultivate virtue, and practice the Eightfold Path.

For centuries, even as empires flourished and passed away, the Dharma continued to unfold its blessings in land after land. In China, Tibet, and Mongolia; in Korea and Japan, and in all parts of Southeast Asia, the grace and balance inspired by virtuous action manifested in the shapes of temples and stupas, in images of the Enlightened Ones, and in depictions of the Buddha's great actions in this and previous lives. Through the devotion and dedication of countless great beings that transmitted the Dharma across the earth, this Aryadesha is renowned as the spiritual heart of our world. To this day, the pulse of enlightenment still beats within this sacred ground.

A decorative border with a repeating floral and scrollwork pattern in white, set against a light orange background, framing the text.

We are fortunate that of all the early Dharma traditions, the living lineages of two schools remain: Sarvastivadin, within the Vinaya of the Mahayana traditions, and Theravadin, vital today in the Sanghas of Bangladesh, Cambodia, Indonesia, India, Laos PDR, Myanmar, Nepal, Sri Lanka, Thailand and Vietnam. It has long been my dream that these streams of Sangha would return to Bodh Gaya after an absence of seven hundred years, to bear witness to the Buddha's message of harmony and peace.

Since 2006, the Light of Buddhadharma Foundation International has acted as the primary sponsor of this gathering of the Theravadin Sanghas. Now, in our 13th anniversary, we congratulate all the great Venerable masters and their lay devotees for their exemplary commitment to spreading the Dharma teachings to many parts of the world. We would also like to congratulate the International Mahasangha for organising this ceremony along with the International Tipitaka Chanting Council. We are also grateful to the Bodhgaya Temple Management Committee and the Government of Bihar for their gracious assistance in facilitating this auspicious gathering. These ceremonies are a great symbol of World Peace and help to free us from the bondage of karma and klesha. We have 25 more years to complete the entire 84000 teachings in Pali under the Sacred Bodhi Tree.



We are also grateful to the Corporate Body of the Buddha Education Foundation in Taiwan for printing this volume as a free gift to all lay devotees. Such noble actions are indeed a great cause for all of us to rejoice especially in recognizing their generosity to share the teachings for the benefit of all.

In this chaotic, materialistic world, ruled by self-interest and greed, people everywhere can benefit from prayers that wish all beings freedom from suffering and freedom from thoughts and actions that lead to suffering for self and others. Joined together in this most sacred place, the voices of many cultures can resound as one, reciting Lord Buddha's words that support health and tranquility, easing the force of desire and aggression and promoting harmony and balance in these stressful times of rapid change. Everywhere, people who become disheartened or disillusioned can look for inspiration to the Bodhi Tree and the Mahabodhi Temple, our shining stars that illuminate the way to peace and harmony. It is our great good fortune that we, as humble laypersons, have been granted the honor of supporting these historic assemblies. They manifest the blessings of the Dharma and fill us with hope that the merit generated here will encourage the awakening of more enlightened beings for the benefit of the earth, the

environment, and people everywhere. In these turbulent times, they remind us that there is no need to continue wandering, lost in this samsaric realm. Help is close at hand; the teachings that can awaken us are still here, and we who understand their value must not let them pass away. It is our duty to support the Sangha and keep these teachings alive through our practice and devotion. We pray that we may continue to support these ceremonies as they carry significant blessings for the world.

I am grateful to the leaders of the Sangha for allowing me this opportunity to commemorate the Lord Buddha and honor the beauty of his heritage. I thank my daughter Kunzang Wangmo, who has coordinated these assemblies over the last thirteen years. May the offering of this year's printed volume of the Khuddakanikāya be received with the great wish that these precious teachings continue to be recited by the Mahasangha for the benefit of all beings. May the sound of the Buddavaccana be loud and heard throughout all realms!

Sarvam Mangalam

Tarthang-pa Kunga Gellek Yeshe Dorje

Tarthang Rinpoche

Founder of the Bodh Gaya Monlam Chenmo,

World Peace Ceremony

Founder, Light of Buddhadharma Foundation International

June 2018

www.lbdfi.org

Note on Pronunciation of Pāli

Pāli was a spoken language of northern India in the time of Gotama the Buddha. It was written in the Brāhmi script in India in the time of Emperor Asoka and has been preserved in the scripts of the various countries where the language has been maintained. In Roman script, the following set of diacritical marks is used to indicate the proper pronunciation.

The alphabet consists of forty-one characters: eight vowels, thirty-two consonants and one nasal sound (niggahita).

Vowels: a, ā, i, ī, u, ū, e, o

Consonants:

Velar: k, kh, g, gh, ṅ

Palatal: c, ch, j, jh, ñ

Retroflex: ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ

Dental: t, th, d, dh, n

Labial: p, ph, b, bh, m

Miscellaneous: y, r, l, v, s, h, ḷ

Nasal sound (niggahita): ṃ

The vowels a, i, u are short; ā, ī, ū are long; e and o are pronounced short before double consonants: mettā, khetta, koṭṭha, sotthi; and long before single consonants: deva, senā, loka, odana.

a is pronounced like 'a' in 'about';
ā like 'a' in 'father';
i is pronounced like 'i' in 'mint';
ī like 'ee' in 'see';
u is pronounced like 'u' in 'put';
ū like 'oo' in 'cool'

Consonants are pronounced mostly as in English. The consonant c is pronounced as 'ch' in 'church'. All the aspirated consonants are pronounced with an audible expulsion of breath following the normal unaspirated sound. Therefore th is not as in 'three' but more like the sound in 'Thailand', and ph is not as in 'photo' but rather is pronounced 'p' accompanied by an expulsion of breath.

The retroflex consonants, ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ are pronounced with the tip of the tongue turned back; whereas in the dental consonants, t, th, d, dh, n it touches the upper front teeth.

The palatal nasal, ñ, is the same as the Spanish 'ñ', as in 'señor'. The velar nasal, ṅ, is pronounced like 'ng' in 'singer' but occurs only with the other consonants in its group: ṅk, ṅkh, ṅg, ṅgh. The pronunciation of ṁ is similar to ṅ but occurs most commonly as a terminal nasalization: 'evaṁ me sutam'. The Pāli ṽ is a soft 'v' or 'w' and ḷ produced with the tongue retroflexed, is almost a combined 'rl' sound.

Double consonants are very frequent in Pāli and must be strictly pronounced as long consonants, thus nn is like the English 'nn' in 'unnecessary'.



Khuddhaka Nikāya – Kinh Tiểu Bộ

Buddhavaṃsa – Phật Sử

Cariyāpiṭaka – Hạnh Tạng

Jātaka – Bản Sanh

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammā Sambuddhassa.

Tiểu Bộ Kinh
Buddhavaṃsa – Phật Sử

PHẦN GIỚI THIỆU

Tập kinh Buddhavaṃsa được xếp vào Tạng Kinh, thuộc Tiểu Bộ. Chú Giải có tên là MadhurattHAVilāsīnī được thực hiện do công của Ngài Buddhadatta, một trong ba vị Chú Giải Sư nổi tiếng sống vào khoảng cuối thế kỷ thứ 5 sau Công Nguyên (Hai vị kia là ngài Buddhaghosa và ngài Dhammapāla).

Về nội dung, tập kinh Buddhavaṃsa trình bày quá trình tu tập và chứng đạt quả vị Toàn Giác của đức Phật Gotama (Cổ Đàm), tức là đức Phật Thích Ca đang được chúng ta thờ phượng hiện nay. Tập kinh được bắt đầu với việc đấng Phạm Thiên thỉnh cầu đức Phật Gotama thuyết Pháp và giới thiệu sơ lược về quá trình tế độ chúng sanh của Ngài từ lúc chuyển vận Pháp Luân cho đến lúc quay trở về thành Kapilavatthu để tế độ đức vua cha Suddhodana (Tịnh Phạn). Lúc ấy, ở bờ sông Rohiṇī Ngài đã sử dụng thần thông làm hiện ra con đường kinh hành được trang hoàng bằng châu báu ở trên không trung. Cũng vào lúc đó, ngài Sārīputta (Xá-lợi-phất) đang đứng ở núi Gijjhakūṭa (Linh Thứu) tại thành Rājagaha (Vương Xá), tuy khoảng cách rất xa có thể lên đến cả ngàn cây số (?) nhưng ngài Sārīputta vẫn có thể chiêm ngưỡng được đức Phật. Kể đó, ngài Sārīputta đã cùng năm trăm vị A-la-hán trong đó có các ngài Moggallāna (Mục-kiền-liên), Mahākassapa (Đại Ca-diếp), Anuruddha, Upāli, Puṇṇa dùng thần thông bay đến bên đức Phật để hỏi đức Phật về công hạnh nào được thực hiện trong quá khứ khiến Ngài có được oai lực cao quý như thế. Bằng trí tuệ hướng về các kiếp sống trước đây, đức Phật đã giảng giải về lịch sử của chư Phật nhằm mục đích đem lại điều lợi ích cho chư thiên và nhân loại.

Chương kể là câu chuyện về đức Bồ Tát Sumedha, tiền thân của đức Phật Gotama. Đây là lời giải bày cụ thể về những điều kiện đầu tiên cần phải có của một vị Bồ Tát để đạt được sự chú nguyện (vyākaraṇa) về việc chắc chắn được thành tựu quả vị Phật Toàn Giác trong ngày vị lai: Trước hết, vị Bồ Tát phải có sự phát nguyện ban đầu (abhinīhāra), và lời phát nguyện ban đầu chỉ có hiệu quả khi nào vị Bồ Tát hội đủ tám điều kiện: 1/- Bản thân là loài người, 2/- Là người nam thành tựu nam căn, 3/- Có chủng tử (có khả năng chứng đắc quả vị A-la-hán trong kiếp sống ấy), 4/- Nhìn thấy bậc Đạo Sư (phải sanh vào lúc vị Phật đang còn tại tiền), 5/- Là vị xuất gia (sống đời ẩn sĩ), 6/- Hội đủ đức hạnh (chứng đắc về thiên và thần thông), 7/- Có hành động hướng thượng (đến vị Phật đương thời), 8/- Và có lòng ước muốn theo đuổi thực hành hạnh nguyện (Chương I: câu kệ 58). Vị Bồ Tát cần phải thể hiện hành động hướng thượng (adhikāra) đến đức Phật đương thời và được vị Phật ấy chú nguyện (I: 59-69). Kế đến, vị Bồ Tát cần quán xét về bản thân (I: 77-80) và các pháp tu tập cần phải thực hành để đạt đến quả vị Phật cao quý. Trong thời gian dài đằng đằng kế tiếp, trải qua không biết là bao nhiêu kiếp sống trôi nổi luân hồi, vị Bồ Tát cần phải đạt đến sự toàn hảo về mười pháp (10 pháp ba-la-mật) là: bố thí, trì giới, xuất ly, trí tuệ, tinh tấn, nhẫn nại, chân thật, quyết định, từ ái, và hành xả (I: 115-165). Và mức độ của sự thực hành

mười pháp này là vị Bồ Tát phải đạt đến sự toàn hảo tối thượng (paramatthapāramī). Đơn cử về pháp bố thí, vị Bồ Tát cần phải hoàn thành năm phép đại thí (pañca mahāpariccāya) là: bố thí vợ, con, vương quốc, mạng sống, bộ phận của cơ thể.

Điểm quan trọng cần đề cập đến là thời gian kéo dài trong việc thực hành 10 pháp này kể từ lúc nhận được sự chú nguyện của vị Phật đầu tiên cho đến khi chứng đắc quả vị Toàn Giác. Đơn cử trường hợp đức Phật Gotama: Ngài là vị Bồ Tát hạnh Trí Tuệ nên thời gian hành pháp Bồ Tát của Ngài là ngắn nhất (heṭṭhimapariccheda) gồm có 4 a-tăng-kỳ (asaṅkheyya) và 100.000 kiếp (kappa) tính từ thời điểm của đức Bồ Tát Sumedha. Còn vị Bồ Tát hạnh Đức Tin thời gian sẽ là 8 a-tăng-kỳ và 100.000 kiếp, và vị Bồ Tát hạnh Tinh Tấn thời gian sẽ là 16 a-tăng-kỳ và 100.000 kiếp.

Như thế, thời gian kéo dài của một kiếp (kappa) sẽ là bao lâu? Trong Samyuttanikāya, đức Phật đã cho ví dụ khi giải thích vấn đề này: “*Ví như, này Tỳ-kheo, có một hòn núi đá lớn, một do tuần bề dài, một do tuần bề rộng, một do tuần bề cao, không có khe hở, không có lỗ hổng, một tảng đá thuần đặc. Rồi một người đến, cứ sau một trăm năm lại lau hòn đá ấy một lần với tấm vải kàsi. Này Tỳ-kheo, hòn núi đá lớn ấy được làm như vậy có thể đi đến đoạn tận, đoạn diệt mau hơn là một kiếp.*” Hoặc “*Ví như, này Tỳ-kheo, có một thành bằng sắt, dài một do tuần, rộng một do tuần, cao một do tuần, chứa đầy hạt cải cao như chóp khăn đầu. Một người từ nơi chỗ ấy, sau mỗi trăm năm lấy ra một hạt cải. Này Tỳ-kheo, đống hạt cải ấy được làm như vậy, có thể đi đến đoạn tận, đoạn diệt mau hơn là một kiếp.*”^[1] Như vậy là khoảng thời gian kéo dài của một kiếp.

Về định nghĩa của từ a-tăng-kỳ (asaṅkheyya), đa số các tài liệu giải thích đều cho trích dẫn ở Tạng Kinh Aṅguttaranikāya: “*Này các Tỳ-kheo, có bốn vô lượng của kiếp (kappassa asaṅkheyyāni) này. Thế nào là bốn? 1/- Khi kiếp chuyển thành, này các Tỳ-kheo, thật không dễ gì để ước tính có bao nhiêu năm như vậy, có nhiều trăm năm như vậy, có nhiều ngàn năm như vậy. Có nhiều trăm ngàn năm như vậy. 2/- Khi kiếp đã chuyển thành và dừng lại, này các Tỳ-kheo, thật không dễ gì ước tính như vậy. 3/- Khi kiếp chuyển hoại, này các Tỳ-kheo, thật không dễ gì ước tính có nhiều năm như vậy ... như vậy. 4/- Khi kiếp đã chuyển hoại và dừng lại, này các Tỳ-kheo, thật không dễ gì ước tính ... như vậy. Này các Tỳ-kheo, có bốn vô lượng của kiếp này.*”^[2] Theo định nghĩa này, asaṅkheyya (a-tăng-kỳ) là một đơn vị đo thời gian và bốn asaṅkheyya (a-tăng-kỳ) thành, trụ, hoại, không sẽ tạo thành một kappa (kiếp). Theo ngữ cảnh của Buddhavaṃsa, định nghĩa asaṅkheyya (a-tăng-kỳ) như trên xem không được thích hợp lắm. Trong ngữ cảnh này, bản thân chúng tôi nghĩ rằng asaṅkheyya có thể là con số đếm theo nghĩa đơn thuần của asaṅkheyya là một con số rất lớn không thể đếm được.^[3] Làm sao để giải thích 4 asaṅkheyya, 8 asaṅkheyya 16 asaṅkheyya như đã đề cập ở trên? Chúng tôi sẽ cố gắng tìm kiếm lời giải thích trong tương lai. Và lại, chỉ riêng khoảng thời gian kéo dài của 100.000 kiếp (kappa) cũng đủ

để chúng ta mừng tượng ra khoảng thời gian ấy là bao lâu và công hạnh của một vị Phật Toàn Giác đối với chúng sanh là như thế nào.

Trong tập kinh Buddhavaṃsa (Phật Sử), tên của hai mươi tám vị Phật Toàn Giác thuộc thời quá khứ đã được đề cập đến nhưng chỉ trình bày sử liệu của các vị từ đức Phật Dīpaṅkara, là vị đầu tiên đã ban lời chú nguyện cho đức Bồ Tát Sumedha, cho đến đức Phật Gotama tức là Phật Thích Ca gồm các chi tiết như sau: Thời điểm của vị Phật tính theo kiếp (kappa), tên của vị Phật vào thời kỳ đó, số lần lãnh hội (abhisamaya), số lần của các cuộc hội tụ (samāgama). Bản thân đức Bồ Tát vào thời kỳ ấy về nguồn gốc xuất thân, tên, phẩm hạnh, hành động thù thắng đã được thực hiện đến đức Phật, lời chú nguyện của đức Phật. Chi tiết của vị Phật vào thời kỳ ấy gồm có: Tên của thành phố, cha và mẹ, thời gian sống tại gia, tên của ba tòa lâu đài, số lượng người nữ hầu hạ, tên vợ, tên con trai, bốn điều báo hiệu, phương tiện di chuyển lúc ra đi, thời gian hành khổ hạnh, Phạm Thiên thỉnh cầu, địa điểm chuyển vận Pháp Luân, tên hai vị tỷ khuru Thịnh Văn hàng đầu, tên vị thị giả, tên hai vị tỷ khuru ni Thịnh Văn hàng đầu, tên cội Bồ Đề, tên hai vị thí chủ hộ độ hàng đầu, tên hai vị nữ thí chủ hộ độ hàng đầu, chiều cao của đức Phật, hào quang, tuổi thọ của đức Phật, Niết Bàn, bảo tháp và xá-lợi.

Cũng cần nói thêm về sự phân loại của kappa (kiếp). Có hai loại kappa (kiếp): *suñña-kappa* (kiếp trống không) tức là kiếp không có đức Phật Toàn Giác, Phật Độc Giác, hoặc Chuyển Luân Vương xuất hiện, nghĩa là kiếp không có những nhân vật có đức hạnh sanh lên. Và *a-suñña-kappa* (kiếp không trống không) là có năm hạng: *sāra-kappa* (có một vị Phật Toàn Giác xuất hiện), *maṇḍa-kappa* (có hai ...), *vara-kappa* (có ba ...), *sāramaṇḍa-kappa* (có bốn ...), và *bhadda-kappa* (có năm vị Phật Toàn Giác xuất hiện); nhiều vị Phật hơn nữa trong một kiếp là không có. Thứ tự các vị Phật được sắp xếp theo các kappa (kiếp) được trình bày như sau:

- Sāramaṇḍa-kappa: Bốn vị Phật là Taṇhankara, Medhankara, Saraṇankara, và Dīpaṅkara (1)
- Sāra-kappa: Một vị Phật là Koṇḍañña (2)
- Sāramaṇḍa-kappa: Bốn vị Phật là Maṅgala, Sumana, Revata, Sobhita (3-6)
- Vara-kappa: Ba vị Phật là Anomadassī, Paduma, Nārada (7-9)
- Sāra-kappa: Một vị Phật là Padumuttara (10)
- Maṇḍa-kappa: Hai vị Phật là Sumedha, Sujāta (11-12)
- Vara-kappa: Ba vị Phật là Piyadassī, Atthadassī, Dhammadassī (13-15)
- Sāra-kappa: Một vị Phật là Siddhattha (16)

- Maṇḍa-kappa: Hai vị Phật là Tissa, Phussa (17-18)
- Sāra-kappa: Một vị Phật là Vipassī (19)
- Maṇḍa-kappa: Hai vị Phật là Sikhī, Vessabhū (20-21)
- Bhadda-kappa: Năm vị Phật là Kakusandha, Koṇāgamana, Kassapa, Gotama (22-25), và đức Phật Metteyya vào thời vị lai.

Về sử liệu của các vị Phật Toàn Giác này, có các điểm đáng được lưu ý như sau: Các Ngài đều hiện khởi ở Jambudīpa (Án Độ). Đức Phật Gotama (Thích Ca) của chúng ta có nhiều điểm thua sút so với các vị khác: Tuổi thọ ngắn nhất (80 năm), dài nhất là 100.000 năm của các vị Dīpaṅkara, Koṇḍañña, Anomadassī, Paduma, Padumuttara, Atthadassī, Dhammadassī, Siddhattha, Tissa). Thời gian hành khổ hạnh dài nhất (6 năm), ngắn nhất là 7 ngày của các vị Sobhita, Nārada, Padumuttara, Dhammadassī, Kassapa. Chiều cao, tuổi thọ thời gian sống tại gia, hào quang phát ra đều thua sút tất cả các vị khác. Về sự ra đi vĩ đại, trong số 25 vị Phật đã được trình bày chi tiết, có sáu vị sử dụng phương tiện voi, sáu vị khác sử dụng phương tiện cỗ xe, năm vị có cả đức Phật Gotama sử dụng phương tiện ngựa, bốn vị sử dụng phương tiện là tòa lâu đài, ba vị sử dụng phương tiện kiệu khiêng, và một vị đi bộ. Về xuất thân, chỉ có ba vị Phật xuất thân dòng Bà-la-môn là Kakusandha, Koṇāgamana, Kassapa, các vị còn lại đều xuất thân dòng Sát-đế-ly. Các yếu tố khác như là cội cây Giác Ngộ, hành động hướng thượng, số lần của các cuộc hội tụ, v.v... đều có sự khác biệt.

Về hình thức, tập kinh này được thực hiện dựa theo lối trường thi (trương tợ như thể Mahā Kāvya của ngôn ngữ Sanskrit) gồm nhiều câu kệ (gāthā) hợp thành. Mỗi câu kệ được ghi thành 2 dòng và được chia làm 4 pāda; thông thường mỗi câu kệ như vậy là một câu văn hoàn chỉnh về phương diện văn phạm.

Về nguyên tác Pāli, chúng tôi căn cứ vào văn bản Pali La tinh từ Compact Disk BUDSIR IV của trường đại học Mahidol ở thủ đô Bangkok, Thái Lan. Văn bản của Tạng Thái chỉ cho số thứ tự ở đầu các chương và không ghi số thứ tự cho mỗi một câu kệ nên có nhiều khó khăn trong việc trích lục. Trong quá trình phiên dịch, chúng tôi đã ghi lại số thứ tự căn cứ vào văn bản Pāli của hội Pali Text Society (Anh Quốc), theo thói quen thường gọi là Tạng Anh. Những đoạn thơ có trong Tạng Thái nhưng không thấy ở Tạng Anh sẽ được nhận diện do không có ghi số thứ tự; ngược lại những đoạn được thêm vào từ Tạng Anh sẽ được đặt vào dấu ngoặc [] và ghi rõ ở phần cước chú. Văn bản Buddhavaṃsa-pāli của các xứ quốc giáo như Sri Lanka, Thái Lan, Miến Điện, Cam-pu-chia, Anh có nhiều điểm sai khác về từ ngữ hoặc cấu trúc của một số câu kệ do kết quả của việc hiệu đính đã được thực hiện riêng rẽ của mỗi quốc gia trong thời gian sau này. Sự khác biệt này không làm ảnh hưởng đến nội dung tổng quát của tập kinh. Chúng tôi không trình bày những điểm khác biệt này trong bản dịch của chúng tôi.

Về khía cạnh dịch thuật, có một số điểm cần được nêu lên như sau: Về các thì của động từ, trong nguyên tác có nhiều hành động ở vào thời quá khứ được trình bày ở thời hiện tại và một vài hành động ở vào thời vị lai lại được trình bày ở thời quá khứ. Chúng tôi ghi lại các thì theo sát văn bản nghĩ rằng những điểm này dễ dàng nhận diện qua ngữ cảnh và không làm xáo trộn ý nghĩa. Một số từ dịch được ghi lại theo lời giải thích của Chú Giải. Đa số các phần cước chú đều được căn cứ vào Chú Giải, lời giải thích nào của người dịch sẽ được ghi rõ trong ngoặc đơn (ND). Các đơn vị đo lường được tính dựa theo tài liệu Thái Lan *Vinayamukhac* của ngài Mahasamaṇa Chao.

Về phương thức trình bày, thay vì sắp xếp tập kinh Buddhavaṃsa thành 28 chương theo văn bản, chúng tôi đã tách riêng Chương Dẫn Nhập và bắt đầu đánh số 27 chương kế tiếp theo thứ tự của 25 vị Phật khởi đầu là đức Phật Dīpaṅkara cho đến đức Phật Gotama (Thích Ca) và hai chương cuối cùng của phần kết thúc. Lý do của việc làm này để số thứ tự của các chương phù hợp với thứ tự xuất hiện của các vị Phật hầu giúp cho việc tham khảo được phần thuận tiện. Về việc trình bày tập kinh theo lối song ngữ, chúng tôi có các dụng ý sau: 1/- Nhấn mạnh cho độc giả thấy được rằng tập kinh này được lưu truyền theo hình thức thơ ca và đây là nét phong phú về hình thức của nền văn chương truyền khẩu của Phật Giáo. Chúng tôi cố tránh việc tạo nên ngộ nhận trong sự thấu đạt kiến thức Phật Giáo của quý vị. 2/- Giúp cho độc giả người Việt có được văn bản Pāli để tham khảo lúc cần thiết, đồng thời cũng thuận tiện cho quý độc giả dễ dàng kiểm tra lại chất lượng của lời dịch Việt. Chúng tôi đã ghi lại các câu kệ thơ Pāli bằng dạng chữ nghiêng xen kẽ với lời dịch Việt theo lối văn xuôi bằng dạng chữ đứng; mỗi câu kệ Pāli tương đương với hai hoặc ba dòng văn Việt được trình bày thành từng đoạn tách biệt. Hầu hết các câu văn nói khi được dịch sang tiếng Việt được trình bày bằng dạng chữ nghiêng để dễ phân biệt.

Cũng cần nói thêm về mục đích của chúng tôi trong khi nghiên cứu tài liệu này nhằm rèn luyện kiến thức Pāli của cá nhân, chú trọng về việc tìm hiểu ý nghĩa và cấu trúc văn phạm Pāli ở thể loại gāthā (kệ thơ). Vì lý do này, lời văn tiếng Việt được cố ý ghi lại rất gần với nguyên tác nhằm thuận tiện cho việc kiểm tra ôn luyện của cá nhân, đồng thời có thể giảm bớt phần nào khó nhọc cho quý độc giả có đồng sở thích nghiên cứu và học hỏi lời Phật dạy qua văn bản gốc. Tuy nhiên, chúng tôi hy vọng rằng lời văn tiếng Việt cũng tạm đủ phần trong sáng ngộ hầu giúp cho quý độc giả phổ thông hiểu được nội dung của tập kinh. Do thời gian của chúng tôi rất hạn hẹp nên thời gian đầu tư cho công việc ghi lại tiếng Việt của tài liệu này rất hạn chế, vì thế không tránh khỏi những điều thiếu sót. Ngưỡng mong quý độc giả niệm tình hỷ xả. Mọi sự góp ý phê bình xin email về: dinda@u.washington.edu

Nhân đây, chúng tôi cũng xin chân thành tán dương sự sách tấn và ủng hộ của quý vị Phật Tử hữu ân: Dr. Bình Anson, gia đình Chú Lương Xuân Lộc, gđ. Phạm Trọng Độ, gđ. Lý Hoàng Anh, Cô Tư Khánh Huy và nhóm Phật Tử hải ngoại, Bà Ba

Diệu Đài, Cô Diệu Bình (Sáu Dếp) và các con cháu, gđ. Trương Tuyết Anh, Chú Nguyễn Hữu Danh, Cô Nguyễn Ngọc Vivian, Cô Kim Leung, Phật tử Ngọc Ngân, v.v... Thành tâm cầu chúc quý vị luôn giữ vững niềm tin và thành tựu được nhiều kết quả trong công việc tu tập giải thoát cũng như hộ trì Tam Bảo.

Công đức này xin dâng đến Hòa Thượng trụ trì chùa Sri Jayawardhanaramaya, Colombo, Tích Lan, đã tạo nhiều điều kiện thuận lợi cho chúng tôi trong công việc tu học và nghiên cứu Phật Pháp thời gian qua.

Mong sao hết thảy chúng sanh đều được tấn hóa trong ánh hào quang của Chánh Pháp.

Colombo, ngày 27 tháng 12 năm 2005

Tỳ khưu Indacanda

(Trương Đình Dũng)

-ooOoo-

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammā Sambuddhassa

Kính lễ Đức Thế Tôn, bậc A – la – hán, đấng Chánh Biến Tri !

Chương Con Đường Kinh Hành Bằng Châu Báu

1. Khi ấy, vị Phạm Thiên Sahampati chúa tể của thế gian đã chấp tay thỉnh cầu đức Phật rằng: “Ở đây có những chúng sanh có bản chất ít bị ô nhiễm,^[1] xin Ngài hãy vì lòng bi mẫn thuyết giảng Giáo Pháp đến hạng chúng sanh này.

2. Ngài là vị đã thành tựu toàn vẹn trí tuệ và đức hạnh (Minh Hạnh Túc) như thế ấy, là đấng Quang Minh có thân mạng cuối cùng, là đức Như Lai không người sánh kịp; lòng bi mẫn đối với tất cả chúng sanh đã sanh khởi đến Ngài.”

3. (Đức Phật đã quán rằng:) “Bởi vì chư thiên và đám người này không biết được đức Phật đấng Tối Thượng Nhân này là như thế nào, (không biết được) năng lực của thần thông và năng lực của trí tuệ là như thế nào, (không biết được) Phật lực của đấng tế độ chúng sanh là như thế nào.

4. Bởi vì chư thiên và đám người này không biết được đức Phật đấng Tối Thượng Nhân này là như thế này, (không biết được) năng lực của thần thông và năng lực của trí tuệ là như thế này, (không biết được) Phật lực của đấng tế độ chúng sanh là như thế này.

5. Như vậy, ta sẽ thị hiện Phật lực tối thượng. Ta sẽ làm hiện ra con đường kinh hành được trang hoàng bằng châu báu ở trên không trung.”^[2]

6. Chư thiên thuộc địa cầu, thuộc cõi Tứ Đại Thiên Vương, thuộc cõi Đạo Lợi, thuộc cõi Dạ Ma, thuộc cõi Đâu Suất, thuộc cõi Hóa Lạc Thiên, thuộc cõi Tha Hóa Tự Tại, luôn cả đoàn tùy tùng của đấng Brahma nữa cũng hoan hỷ và đã tạo nên tiếng hò reo vang dội.

7. Khi ấy, sau khi chứng kiến điều kỳ diệu phi thường, quả địa cầu cùng với các cõi trời đã được chiếu sáng, các khoảng không gian bao la ở giữa các cõi thế giới không còn bị bao trùm, và bóng tối đen dày đặc đã bị tiêu tan.

8. Ánh sáng chói lọi rực rỡ đã hiện ra bên dưới, bên trên, chiều ngang, và chiều dọc ở giữa các hạng thiên nhân, càn-thát-bà, nhân loại, và quỷ sứ ở cả hai nơi: ở thế gian này và ở thế giới khác.

9. Được chư thiên và nhân loại cúng dường, bậc Đạo Sư, đấng Tối Thượng của chúng sanh, nhà Lãnh Đạo không ai vượt trội, vị có đại oai lực, có trăm tướng mạo về phước báu đã thị hiện điều kỳ diệu phi thường.

10. Khi được thỉnh cầu bởi vị thiên nhân cao quý, bậc Hữu Nhân ấy, đấng Tối Thượng Nhân, vị Lãnh Đạo Thế Gian, sau khi quán xét về điều lợi ích đã làm hiện ra

con đường kinh hành được hoàn thành khéo léo và được thực hiện bằng tất cả các loại châu báu.

11. Đức Thế Tôn đã thuận thực về ba điều kỳ diệu là: thần thông, tài thuyết giảng, và sự giáo hóa. Đấng Lãnh Đạo Thế Gian đã làm hiện ra con đường kinh hành được hoàn thành khéo léo và đã được thực hiện bằng tất cả các loại châu báu.

12. Ở tại mười ngàn thế giới, Ngài đã thị hiện theo tuần tự những con đường kinh hành làm bằng châu báu giống như các cột trụ ở ngọn núi Sineru tối thắng.

13. Sau khi vượt qua mười ngàn thế giới, đấng Chiến Thắng đã tạo ra con đường kinh hành làm toàn bằng vàng ở bên cạnh con đường kinh hành làm bằng châu báu.

14. Cả hai con đường đều tương đương, được lót nền bằng vàng miêng. Các lan can đều toàn bằng vàng đã được thực hiện ở cả hai bên.

15. Được thực hiện bằng các loại châu báu, được rải rắc lớp cát là ngọc ma-ni và ngọc trai, con đường chiếu sáng khắp cả các phương giống như ánh mặt trời đã mọc lên.

16. Trong việc đi kinh hành ấy, bậc Toàn Giác, đấng Chiến Thắng sáng suốt rực rỡ với ba mươi hai tướng trạng cao quý, đã đi kinh hành ở con đường kinh hành.

17. Tất cả chư thiên đã tụ hội lại rải rắc xuống bông hoa Mạn-đà-la, hoa sen, hoa san hô thuộc cõi trời (tán thán) về việc đi kinh hành (của đức Phật).

18. Hội chúng chư thiên thuộc mười ngàn thế giới đã hoan hỷ chiêm ngưỡng đức Phật. Trong lúc kính lễ, họ hớn hờ, mừng rỡ, vui sướng, quý mọp người xuống.

19. Chư thiên ở cõi Đạo Lợi, cõi Dạ Ma, luôn cả cõi Đâu Suất, chư thiên ở cõi Hóa Lạc Thiên và chư thiên ở cõi Tha Hóa Tự Tại chiêm ngưỡng vị Lãnh Đạo Thế Gian với tâm phần khởi hân hoan.

20. Cùng với chư thiên, các hạng Càn-thát-bà, nhân loại, quý sứ, các loài rồng, thiên điều, luôn cả loài Kim-si-điều,^[1] nhìn thấy đấng tể độ chúng sanh có lòng bi mẫn ấy giống như mặt trăng tròn đã mọc lên ở ngay trên bầu trời.

21. Chư thiên ở các cõi Quang Âm Thiên, Biến Tịnh Thiên, Quảng Quả Thiên, và Vô Tướng Thiên với trang phục bằng vải vóc vô cùng tinh khiết thanh bạch đứng chấp tay.

22. Hơn nữa, các vị còn rắc xuống bông hoa Mạn-đà-la năm màu được trộn lẫn với bột phấn gỗ đàn hương và vung vẩy các tấm vải ở trên không trung (ca ngợi rằng):
“Ôi Đấng Chiến Thắng, bậc có lòng bi mẫn tể độ chúng sanh.

23. *Ngài là vị thầy, là ngọn cờ, là biểu hiện, là trụ cột của chúng sanh, là nơi chốn nâng đỡ, là ngọn đèn (là hòn đảo),^[4] là bậc tối thượng của loài hai chân.”*

24. (Vội về) hơn hờ, mừng rỡ, vui sướng, chư thiên có đại thần lực thuộc mười ngàn thế giới vây quanh lại tỏ sự tôn kính.

25. Với tâm tư hơn hờ tín thành, các thiên nhân và các tiên nữ cúng dường những bông hoa ngũ sắc đến bậc Nhân Ngưu.

26. (Được) tín thành, có tâm tư hơn hờ, hội chúng chư thiên chiêm ngưỡng vị ấy và cúng dường những bông hoa ngũ sắc đến bậc Nhân Ngưu (tán thán rằng):

27. *“Ôi thật là điều kỳ diệu, phi thường, khiến lông dựng đứng ở trên thế gian! Điều kỳ diệu khiến lông dựng đứng giống như việc này trước đây chưa từng xảy ra!”*

28. Sau khi nhìn thấy điều kỳ diệu ở trên bầu trời, các thiên nhân ấy đã ngồi xuống ở cung điện của chính mỗi một vị và nở nụ cười vang vang.

29. Các vị ngự ở không trung và ngự ở trên đất liền, các vị ngự ở các ngọn cỏ và đường đi chấp tay lên nghiêng mình kính lễ (vội về) hơn hờ, mừng rỡ, vui sướng.

30. Ngay cả các loài rồng trường thọ có phước báu và đại thần lực cũng vui sướng lễ bái và cúng dường đến bậc Tối Thượng Nhân.

31. Sau khi nhìn thấy điều kỳ diệu ở trên bầu trời, các vị xướng lên những bài đồng ca ở khoảng không gian trên bầu trời và trình tấu những chiếc trống da.

32. Sau khi nhìn thấy điều kỳ diệu ở trên bầu trời, nhiều vị cũng đã biểu diễn các tù và vô ốc, có các phèng la nữa, và luôn cả những chiếc trống con ở trên không trung (tán thán rằng):

33. *“Quả nhiên, điều phi thường khiến lông dựng đứng đã sanh khởi đến chúng ta ngày hôm nay. Chúng ta đạt được sự thành tựu lợi ích bền vững. Thời điểm của chúng ta đã đến rồi.”*

34. Khi nghe rằng: *“Đức Phật!”* niềm phi lạc đã tức thời sanh khởi đến các vị ấy. Họ đã đứng yên, chấp tay, thốt lên rằng: *“Đức Phật! Đức Phật!”*

35. Và ở trên không trung, nhiều hạng chúng sanh chấp tay, thốt lên lời tán thán, ca ngợi, cô vũ, reo hò.

36. Các vị ca hát, hò hét, tấu nhạc, vỗ tay, và nhảy múa. Hơn nữa, các vị còn rắc xuống bông hoa ngũ sắc, bông hoa Mạn-đà-la được trộn lẫn với bột phấn gỗ đàn hương (tán dương rằng):

37. “Hỡi đấng Đại Hùng, giống như dấu hiệu bánh xe ở hai bàn chân của Ngài là được tô điểm với ngọn cờ, lưới tầm sét, huy hiệu, hộp bột phấn, và gậy móc câu.

38. Không có ai tương đương về dáng vóc, về giới, về định, về tuệ. Ngài tương đương với các bậc không thể sánh bằng về sự giải thoát và về việc chuyển vận bánh xe Chánh Pháp.

39. Sức mạnh tự nhiên trong cơ thể của Ngài là sức mạnh của mười con voi. Không ai sánh bằng Ngài về năng lực thần thông trong việc chuyển vận bánh xe Chánh Pháp.

40. Các vị hãy kính lễ bậc Đại Hiền Triết, đấng Từ Bi, vị Chúa Tế Thế Gian đã được thành tựu tất cả các đức hạnh và đã đạt được toàn bộ các yếu tố như thế ấy.

41. Ngài xứng đáng tất cả các sự tôn kính, ca tụng, dành lễ, tán dương, lễ bái, và cúng dường.

42. Bạch đấng Đại Hùng, bất cứ những ai nên được đánh lễ, những ai xứng đáng sự đánh lễ ở trên thế gian, Ngài là vị đứng đầu tất cả. Người bằng Ngài không có.”

43. Vị Sāriputta có đại trí tuệ, thông thạo về định và thiền, chiêm ngưỡng đấng Lãnh Đạo Thế Gian đang đứng ở núi Giijhakūṭa (Linh Thứu).^[5]

44. Vị ấy nhìn thấy đấng Nhân Ngưu trông giống như cây Sālā chúa nở hoa đều khắp, tương tự như mặt trăng ở trên bầu trời, y như là mặt trời lúc chính ngọ.

45. Vị ấy nhìn thấy đấng Lãnh Đạo sáng suốt, rực rỡ ánh sáng hào quang trông giống như cây trụ đèn đang cháy rực, tương tự như mặt trời hùng đông đã lộ dạng.

46. Sāriputta đã tức thời tựu hội lại năm trăm vị tỳ khuru là những vị có các lậu hoặc đã tận, không còn ô nhiễm, có các phận sự đã được hoàn thành như thế ấy (nói rằng):

47. “Đức Phật đã làm hiện rõ điều kỳ diệu tên là ‘Sự phô bày thế giới.’ Chúng ta cũng sẽ đi đến nơi ấy và chúng ta sẽ đánh lễ đấng Chiến Thắng.

48. Hãy đến, tất cả chúng ta sẽ đi. Chúng ta sẽ hỏi đấng Chiến Thắng. Chúng ta sẽ xua tan mối hoài nghi sau khi nhìn thấy đấng Lãnh Đạo Thế Gian.”

49. Sau khi đáp lại rằng: “Lành thay!” các vị thông thái ấy, có các căn được hộ trì, đã cầm lấy y và bình bát rồi mau chóng đi đến.

50. Cùng với các vị Lậu Tận đã được rèn luyện trong sự rèn luyện tối thượng, không còn ô nhiễm, bậc đại trí tuệ Sāriputta đã đi đến bằng thần thông.

51. Được tháp tùng bởi các vị tỳ khuru ấy, vị có hội chúng đông Sāriputta đã đi đến bằng thần thông, trông như vị thiên nhân đang chói sáng ở trên không trung.

52. Sau khi ngăn lại tiếng tăng háng và sự khịt mũi, các vị có đức hạnh đã tiến đến gần bậc Toàn Giác với sự kính cẩn, thận trọng.

53. Sau khi đến gần, các vị nhìn thấy đấng Lãnh Đạo Thế Gian, bậc tự mình chứng ngộ, vị sáng suốt, đã ngự lên ở trên không trung trông tợ như mặt trăng ở trên bầu trời.

54. Các vị nhìn thấy đấng Lãnh Đạo Thế Gian tương tợ như là cây trụ đèn đang cháy rực, như là tia chớp ở trên không trung, như là mặt trời lúc chính ngọ.

55. Toàn bộ năm trăm vị tỳ khưu nhìn thấy đấng Lãnh Đạo Thế Gian giống như là hồ nước sâu thẳm không bị chao động, như là đóa hoa sen đang nở rộ.

56. Hón hờ, mừng rỡ, vui sướng, các vị đã chấp tay lên và trong lúc kính lễ các vị quý xuống ở dấu hiệu bánh xe (nơi bàn chân) của bậc Đạo Sư.

57. Vị có đại trí tuệ Sāriputta, thiện xảo về định và thiền, được xem như tương đương với loài hoa *Koraṇḍa*, đánh lễ đấng Lãnh Đạo Thế Gian.

58. Vị có đại thần lực Moggallāna, vang động như là đám mây đen, được xem như tương đương với đóa sen xanh, là không ai sánh bằng về năng lực thần thông.

59. Còn vị trưởng lão Mahākassapa tương tợ vàng tinh luyện, được công nhận là vị đứng đầu trong đức hạnh đầu-đà, được (chư thiên và nhân loại) tán dương, đã được bậc Đạo Sư khen ngợi.

60. Đứng đầu trong số các vị có thiên nhân là Anuruddha, có đồ chúng đông đảo, hạng nhất trong hàng quyến thuộc của đức Thế Tôn, đang đứng không xa.

61. Upāli là vị rành rẽ về sự phạm tội, về sự không phạm tội, về việc sám hối tội, được công nhận là vị đứng đầu về Luật, đã được bậc Đạo Sư khen ngợi.

62. Vị ẩn sĩ con trai của bà Mantānī, phân tích ý nghĩa vi tế và bén nhạy, đứng đầu các vị Pháp sư, có đồ chúng, được nổi tiếng với tên là Punṇa.^[6]

63. Biết được tâm của các vị ấy, đấng Mâu Ni là vị thiện xảo về sự so sánh, là đấng Đại Hùng, là vị dứt trừ sự nghi hoặc, đã thuyết giảng về đức hạnh của bản thân:

64. *“Có bốn điều không thể tính đếm được và không biết được điểm tận cùng của các điều ấy: Tập hợp các chúng sanh, bầu không gian, các cõi thế giới vô biên, trí tuệ vô lượng của chư Phật; những điều này là không thể biết rõ.*

65. *Có phải sự biến hóa thần thông của ta là điều kỳ diệu ở thế gian? Còn có nhiều sự việc khác nữa là kỳ diệu, phi thường, khiến lòng dưng dưng.*

66. *Vào lúc ta ở tại cung trời Đâu Suất, khi ấy ta có tên là Santusita. Các vị thuộc mười ngàn thế giới đã tụ hội lại chấp tay thỉnh cầu ta rằng:*

67. *‘Hỡi bậc Đại Hùng, giờ là thời điểm của Ngài. Hãy sanh vào bụng mẹ. Trong khi giúp cho thế gian luôn cả chư thiên vượt qua, Ngài sẽ giác ngộ đạo lộ Bát Tử.’*

68. *Lúc ta hạ sanh vào bụng (mẹ) sau khi đã mạng chung từ cõi trời Đâu Suất, khi ấy mười ngàn thế giới và quả đất rung động.*

69. *Khi ta rời khỏi bụng mẹ với sự giác tỉnh, mười ngàn thế giới đã rung động, thốt lên tiếng ‘Lành thay!’*

70. *Không gì sánh bằng việc nhập thai của ta. Từ việc sanh ra, trong việc ra đi cao cả, trong việc tự mình giác ngộ, và trong việc chuyển vận bánh xe Chánh Pháp, ta là vị đứng đầu.”*

71. (Chư thiên đã thốt lên rằng): *“Ôi Tinh chất vĩ đại về đức hạnh của chư Phật là điều kỳ diệu ở trên đời!”* Khi ấy, mười ngàn thế giới đã rung động sáu cách.^[1] Và có ánh sáng vĩ đại đã xuất hiện. Là điều phi thường khiến lòng dựng đứng!

72. Và vào khoảng thời gian ấy, trong lúc hiện ra cho thế gian luôn cả chư thiên chiêm ngưỡng, đức Thế Tôn, bậc Tối Thượng của thế gian, đấng Nhân Ngưu, bậc Chiến Thắng đã đi kinh hành bằng thần thông.

73. Ngay trong lúc đang đi kinh hành ở đường kinh hành, đấng Lãnh Đạo Thế Gian đã thuyết giảng. Như thể (đang đi) ở trên con đường kinh hành (có chiều dài) bốn cánh tay, Ngài không quay ngược trở lại (khi đang) ở vào khoảng giữa (con đường).^[2]

74. Sāriputta, là vị có đại trí tuệ, thiện xảo về định và thiền, đã đạt đến sự toàn hảo về trí tuệ, hỏi bậc Lãnh Đạo Thế Gian rằng:

75. *“Bạch đấng Đại Hùng, bậc Nhân Ngưu, lời phát nguyện của Ngài là như thế nào? Bạch đấng Sáng Suốt, sự giác ngộ tối thượng đã được Ngài mong mỏi vào thời gian nào?”*

76. *Bồ thí, (tri) giới, xuất ly, trí tuệ, tinh tấn là như thế nào? Nhẫn nại, chân thật, quyết định, từ ái, hành xả là như thế nào?”*

77. *Bạch đấng Lãnh Đạo thế gian sáng suốt, theo Ngài mười pháp toàn hảo là như thế nào? Thế nào là pháp toàn hảo bậc trên được tròn đủ? Thế nào là pháp toàn hảo bậc tối thượng?”*

78. Được vị ấy hỏi, Ngài đã trả lời với giọng nói ngọt ngào (như giọng hót) của loài chim Karavīka (ca-lăng-tân-già) làm mát mẻ con tim, làm hoan hỷ thế gian luôn cả chư thiên.

79. Bằng trí tuệ hướng về các kiếp sống trước đây, Ngài đã giảng giải về Pháp đã được chư Phật quá khứ là các đấng Chiến Thắng thuyết giảng, về lịch sử đã được truyền thừa theo tuần tự chư Phật, là điều lợi ích cho thế gian luôn cả chư thiên.

80. (Đức Phật đã nói rằng:) “(Lịch sử ấy) là điều làm sanh lên niềm hoan hỷ vui mừng, là sự nhỏ lên mũi tên sâu muộn, là việc thành tựu tất cả các sự chứng đạt, các người hãy chú tâm lắng nghe ta.

81. (Lịch sử ấy) là điều làm tiêu tan các sự đắm say, là sự xua đi các nỗi buồn rầu, là việc hoàn toàn thoát khỏi luân hồi, là đạo lộ tiêu diệt tất cả khổ đau, các người hãy nghiêm trang theo dõi.”

Đứt Chương Con Đường Kinh Hành Bằng Châu Báu.

--ooOoo--

Phần Nói về Sumedha

1. Vào thuở bốn a-tăng-kỳ và một trăm ngàn kiếp,^[9] có thành phố tên Amara là đáng nhìn, xinh xắn.

2. (Thành phố này) dồi dào thức ăn nước uống và nhộn nhịp với mười loại âm thanh như tiếng voi, tiếng ngựa, tiếng trống, tiếng tù và vỗ ốc, tiếng xe cộ, và còn được giới thiệu về thức ăn nước uống: “*Xin hãy nhai, xin hãy uống.*”

3. Thành phố được đầy đủ về mọi yếu tố và thành tựu tất cả hoạt động về nghề nghiệp, có đầy đủ bảy loại châu báu, đông đảo với đủ hạng người, thịnh vượng tợ như thành phố của chư thiên, là nơi cư ngụ của những người có được thiện nghiệp.

4. Vị Bà-la-môn tên Sumedha ở thành phố Amaravatī là có được nhiều *koṭi* tiền tích lũy, có dồi dào về tài sản và lúa gạo.

5. Là vị chuyên về phúng tụng, nắm vững chú thuật, thông thạo ba bộ Vệ Đà, đã đạt đến sự toàn hảo về khoa tướng số, về truyền thuyết, và về phận sự chánh yếu.

6. Khi ấy, sau khi ngồi xuống ở nơi thanh vắng ta đã suy nghĩ như vậy: “*Sự tái sanh, sự tiêu hoại của xác thân là khổ. Sự mê mờ, sự chết, sự đày đọa của sự già là khổ.*”

7. Và trong khi luôn có trạng thái sanh, trạng thái già, trạng thái bệnh hoạn, ta sẽ tầm cầu sự không già, sự không chết, sự an ổn, Niết Bàn.

8. Hay là ta nên từ bỏ tầm thân hôi thối chứa đầy các loại chất phế thải này và trở thành người không vướng bận, không mong cầu?

9. Đạo lộ ấy là có và sẽ xuất hiện. Đạo lộ ấy không thể không có gốc gác. Ta sẽ tầm cầu đạo lộ ấy để hoàn toàn giải thoát khỏi hữu.

10. Cũng giống như khi khổ đau được tìm thấy thì điều gọi là an lạc cũng được tìm thấy, tương tự như thế khi hữu được tìm thấy thì phi hữu cũng là điều nên được mong mỏi.

11. Cũng giống như khi sự nóng được tìm thấy thì điều khác là sự lạnh cũng được tìm thấy, tương tự như thế khi ba loại lửa (tham, sân, si) được tìm thấy thì Niết Bàn cũng là điều nên được mong mỏi.

12. Cũng giống như khi điều ác được tìm thấy thì điều thiện cũng được tìm thấy, tương tự y như thế khi sanh được tìm thấy thì vô sanh cũng là điều nên được mong mỏi.

13. Giống như người bị dính phấn nhìn thấy hồ nước đầy mà không tìm đến hồ nước ấy, thì việc sai trái ấy không phải là của hồ nước.

14. Tương tự như vậy, khi hồ nước Bất Tử được tìm thấy cho việc gột rửa bọn nhơ phiền não, người không tìm đến hồ nước ấy thì điều sai trái không phải là của hồ nước Bất Tử.

15. Giống như người bị vây hãm xung quanh bởi những kẻ đối nghịch, khi con đường thoát ra được tìm thấy, người ấy không tẩu thoát thì việc sai trái ấy không phải là của con đường.

16. Tương tự như vậy, người bị vây hãm toàn diện bởi phiền não, khi đạo lộ thánh thiện được tìm thấy, người không chịu tìm đến đạo lộ ấy thì điều sai trái không phải là của đạo lộ thánh thiện.

17. Cũng giống như người bị bệnh, khi vị thầy thuốc được tìm thấy, người không để cho (vị thầy thuốc) chữa trị căn bệnh ấy thì việc sai trái ấy không phải là của vị thầy thuốc.

18. Tương tự như vậy, người bị khổ đau, bị hành hạ toàn diện bởi những căn bệnh phiền não (nhưng) không chịu tìm đến vị thầy thì điều sai trái ấy không phải là của vị thầy hướng dẫn.

19. Cũng giống như người sau khi rũ bỏ thấy chết ghê tởm vương ở cổ có thể đạt đến an lạc, sống tự tại, theo ý muốn.

20. Tương tự y như thế, sau khi từ bỏ tầm thân hôi thối tập hợp đủ loại chất phé thái nầy, ta có thể trở thành người không vương bận, không mong cầu.

21. Giống như những người nam hoặc nữ sau khi thái bỏ phần ở nhà tiêu rồi ra đi không vương bận, không mong cầu.

22. Tương tự y như thế, sau khi từ bỏ tám thân được chất chứa đủ loại phé thái này ta sẽ ra đi giống như người sau khi đã đi tiêu thì (rời khỏi) nhà xí.

23. Cũng giống như những chủ nhân sau khi quăng bỏ con thuyền cũ kỹ, rã rời, có sự rò rỉ nước, thì ra đi không còn vương bận, không mong cầu.

24. Tương tự y như thế, sau khi từ bỏ tám thân có chín khiếu thường xuyên tiết ra chất dơ này, ta sẽ ra đi giống như những chủ nhân quăng bỏ con thuyền đã bị vỡ tan.

25. Giống như người mang theo hàng hóa đi cùng bọn trộm cướp, sau khi nhận thấy nỗi lo sợ bởi việc cướp giật hàng hóa, liền tách biệt ra đi.

26. Tương tự y như thế, thân này được ví tương đương với kẻ cướp lớn, ta sẽ chối bỏ thân này và ra đi, thoát khỏi nỗi sợ hãi về việc bị cướp đoạt thiện pháp.”

27. Sau khi suy nghĩ như thế, ta đã bỏ thí của cải hàng trăm *koṭi*^[10] đến những người có nơi nương tựa lẫn những người không nơi nương tựa rồi đã đi đến Hy-mã-lạp sơn.

28. Ở không xa Hy-mã-lạp sơn, có ngọn núi tên Dhammaka là khu ẩn cư khéo được tạo lập dành cho ta có ngôi nhà lá khéo được xây dựng.^[11]

29. Nơi ấy ta đã tạo ra đường kinh hành không phạm vào năm điều sai trái.^[12] Ta đã đạt được năng lực của thắng trí hội đủ tám đức tính.^[13]

30. Ở nơi ấy ta đã quăng bỏ tám vải choàng liên quan đến chín điều sai trái.^[14] Ta đã mặc y phục vô cây có được mười hai đức tính.^[15]

31. Ta đã từ bỏ ngôi nhà lá dính lúu tám điều sai trái.^[16] Ta đi đến ngụ ở gốc cây có được mười đức tính.^[17]

32. Ta đã hoàn toàn từ bỏ mẽ cốc đã được gieo đã được trồng. Ta đã thọ dụng trái cây rơi rụng được hội đủ vô số đức tính.

33. Tại nơi ấy, ta đã ra sức nỗ lực trong việc ngồi, đứng, đi kinh hành. Ta đã đạt được năng lực của thắng trí trong thời gian bảy ngày.

34. Như thế, khi ta đạt được sự thành tựu (năm thắng trí, ngũ thông) và trở nên tự tại trong pháp tu tập (của đạo sĩ), thì đáng Chiến Thắng tên Dīpaṅkara, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đã hiện khởi.

35. Đắm chìm trong sự thỏa thích của thiên, ta đã không chứng kiến bốn điều báo hiệu về sự nhập thai, đản sanh, giác ngộ, và thuyết giảng Giáo Pháp.

36. (Những người dân) ở khu vực biên địa, sau khi thỉnh mời đức Như Lai, đã dọn sạch sẽ con đường ngự đến của Ngài với tâm trí hớn hở.

37. Vào lúc bấy giờ, sau khi rời khỏi khu ẩn cư của bản thân, ta, khi ấy, vừa đi ở trên không trung vừa chinh lại bộ y phục bằng vô cây.

38. Nhìn thấy dân chúng tràn ngập niềm phấn khởi, hớn hở, mừng rỡ, vui sướng, ta đã từ không trung đáp xuống rồi lập tức hỏi mọi người rằng:

39. *“Đông đảo dân chúng được hớn hở, mừng rỡ, vui sướng, tràn ngập niềm phấn khởi. Đạo lộ, con đường, lối đi, ngõ vào được dọn sạch sẽ cho ai vậy?”*

40. Được ta hỏi, họ đã đáp rằng: *“Đức Phật, bậc Tối Thượng ở thế gian, đáng Chiến Thắng, vị Lãnh Đạo Thế Gian tên là Dīpaṅkara đã hiện khởi. Đạo lộ, con đường, lối đi, ngõ vào được dọn sạch sẽ cho vị ấy.”*

41. Khi nghe rằng: *“Đức Phật,”* pháp hỷ đã sanh khởi đến ta ngay lập tức. Ta đã bày tỏ tâm hoan hỷ, thốt lên rằng: *“Đức Phật! Đức Phật!”*

42. Đứng tại nơi ấy, với tâm trí phấn chấn, hớn hở, ta đã suy nghĩ: *“Ta sẽ gieo các nhân lành ở nơi đây (đức Phật). Đương nhiên chờ để thời khắc trôi đi”* (rồi nói rằng):

43. *“Nếu các người dọn sạch sẽ vì đức Phật. Xin các người hãy nhường cho tôi một khu vực. Tôi cũng sẽ dọn sạch sẽ con đường, lối đi, ngõ vào.”*

44. Rồi họ đã nhường cho ta dọn sạch sẽ con đường ở một khu vực. Khi ấy, ta làm sạch sẽ con đường trong lúc nghĩ tưởng đến *“Đức Phật! Đức Phật!”*

45. Khi khu vực của ta còn chưa hoàn tất, bậc Đại Hiền Triết, đáng Chiến Thắng Dīpaṅkara, cùng với bốn trăm ngàn vị Lưu Tận không còn ô nhiễm có sáu thắng trí (lục thông) như thế ấy, đã bước lên con đường.

46. Nhiều người di chuyển từ phía đối diện, họ vỗ kêu những chiếc trống. Chư thiên và nhân loại vui mừng đã thốt lên tiếng *“Lành thay!”*

47. Chư thiên ngắm nhìn loài người. Và loài người cũng nhìn ngắm chư thiên. Cả hai nhóm ấy cũng đã chấp tay lên đi theo sau đức Như Lai.

48. Chư thiên với nhạc khí cõi trời, loài người với nhạc khí của nhân gian, cả hai nhóm ấy vừa trình tấu vừa đi theo sau đức Như Lai.

49. Chư thiên di chuyển trên bầu trời ở trong không gian rải rác hoa Mạn-đà-la, hoa sen, hoa san hô của cõi trời xuống hướng này hướng nọ.

50. Loài người di chuyển ở trên bề mặt trái đất ném các bông hoa Châm-pa, bông hoa *Salala*, bông hoa *Nīpa*, bông hoa *Nāga*, *Punnāga*, và *Ketaka* tỏa khắp các phương.

51. Tại nơi ấy, sau khi xoa tóc, ta đã trải ra bộ y phục vô cây và da thú ở trên bãi bùn lầy, rồi ta đã nằm sấp xuống (nói rằng):

52. “Xin đức Phật hãy bước lên (người) con. Xin Ngài cùng các đệ tử hãy tiến bước. Xin các vị chớ bước đi ở chỗ ấy trong bùn lầy; (việc này) sẽ đem lại sự lợi ích cho con.”

53. Khi đang nằm ở trên mặt đất, tư tưởng như vậy đã khởi đến ta: “(Nếu) mong muốn, ta có thể thiêu đốt các phiền não của ta trong ngày hôm nay.

54. Ta có được gì ở đây khi chúng đấng Giáo Pháp theo phương thức không được tiếng tăm? Ta nên thành tựu quả vị Toàn Tri và trở thành đức Phật ở thế gian có cả chư thiên.

55. Ta có được gì khi là người biết được sức mạnh (của bản thân) lại vượt qua chỉ một mình? Ta nên thành tựu quả vị Toàn Tri và giúp cho thế gian luôn cả chư thiên vượt qua.

56. Với hành động hướng thượng này của ta đã được thực hiện đến bậc Tối Thượng Nhân, ta sẽ thành tựu quả vị Toàn Tri và sẽ giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

57. Sau khi cắt đứt giòng chảy luân hồi và phá hủy ba cõi (tái sanh), ta sẽ ngự lên con thuyền Chánh Pháp và sẽ giúp cho thế gian luôn cả chư thiên vượt qua.”

58. Sự phát nguyện được thành tựu nhờ vào sự tổng hợp của tám pháp: Bản thân là loài người, thành tựu nam căn, có chủng tử, nhìn thấy bậc Đạo Sư, là vị xuất gia, hội đủ đức hạnh, có hành động hướng thượng, và lòng ước muốn.^[18]

59. Đấng Thông Suốt Thế Gian Dīpaṅkara, vị thọ nhận các vật cúng dường, đã đứng kề cận đỉnh đầu của ta và đã nói lời này:

60. “Các ngươi hãy nhìn người đạo sĩ tóc bện có khổ hạnh cao tột này. Trong vô lượng kiếp tính từ thời điểm này, (người này) sẽ trở thành vị Phật ở thế gian.

61. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

62. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiên).

63. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

64. Kế đó, sau khi nhiễu quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.^[19]

65. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

66. Kolita và Upatissa không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm an tịnh và định tĩnh, sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu.

67. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đáng Chiến Thắng ấy. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu.

68. (Hai vị) không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm an tịnh và định tĩnh. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

69. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”^[20]

70. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

71. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

72. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đáng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.

73. Giống như những người băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

74. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đáng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

75. Đáng Thông Suốt Thế Gian Dīpaṅkara, vị thọ nhận các vật cúng dường, đã công bố về hành động của ta rồi đã đi nhiều quanh ta.^[21]

76. Các vị Thích tử hiện diện ở tại nơi ấy đã đi nhiều quanh (ta). Chư thiên, nhân loại, và các A-tu-la đã đánh lễ (ta) rồi ra đi.

77. Khi vị Lãnh Đạo Thế Gian cùng hội chúng đã đi khỏi tầm nhìn của ta, khi ấy ta đã từ chỗ nằm vươn dậy rồi xếp vào thế kiết già.

78. Khi ấy, ta được an lạc với sự an lạc, được vui sướng với sự vui sướng, và trong khi được tràn ngập với pháp hỷ, và ta đã xếp vào tư thế kiết già.

79. Sau khi ngồi xuống với tư thế kiết già, khi ấy ta đã suy nghĩ như vậy: “Được tự tại trong pháp thiên, ta đã đạt đến sự toàn hảo về thắng trí.

80. Ở trong (mười) ngàn thế giới, các ẩn sĩ ngang bằng với ta là không có. Không có vị nào bằng về các phép thần thông. Ta đã đạt được sự an lạc như thế ấy.”

81. Với tư thế kiết già của ta, cư dân ở mười ngàn thế giới đã phát ra lời nói vang dội rằng: “Chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

82. Trước đây, những điềm báo hiệu nào đã được thể hiện khi các vị Bồ Tát xếp vào tư thế kiết già cao quý, những điều ấy được thể hiện ngày hôm nay.

83. Sự lạnh lẽo được biến đi và sự nóng nảy được lắng dịu. Những điều ấy được thể hiện ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

84. Mười ngàn thế giới không có tiếng động và không bị chộn rộn. Những điều ấy được thể hiện ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

85. Các cơn gió lớn ngừng thổi, các giòng nước ngừng chảy. Những điều ấy được thể hiện ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

86. Các bông hoa mọc ở trên đất và mọc ở trong nước, tất cả lập tức nở hoa. Tất cả những bông hoa ấy cũng được nở ra ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

87. Và nếu là những dây leo hay là những cây cối thì lập tức trở thành trĩu nặng những quả. Tất cả các cây ấy cũng được kết trái ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

88. Ở trên không trung và ở đất liền, các châu báu lập tức rực sáng. Các châu báu ấy cũng rực sáng ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

89. Các loại nhạc cụ của loài người và của cõi trời lập tức tấu nhạc. Cả hai loại nhạc cụ ấy cũng trình tấu ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

90. Những bông hoa các loại đã lập tức rơi xuống từ bầu trời. Chúng cũng được thể hiện ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

91. Đại dương lùi ra xa, mười thế giới rừng động. Cả hai việc ấy cũng âm ỉ ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

92. Mười ngàn ngọn lửa ở các địa ngục lập tức được dập tắt. Các ngọn lửa ấy cũng được dập tắt ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

93. Mặt trời không bị u ám, tất cả các ngôi sao được nhìn thấy. Các việc ấy cũng được thể hiện ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

94. Dầu không có mưa nhưng nước lập tức được phun lên từ mặt đất. Nước ấy cũng được phun lên từ mặt đất ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

95. Các chòm sao, các vì tinh tú chiếu sáng ở trên vòm trời. Chòm sao Visākhā được liên kết với mặt trăng; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

96. Các loài thú ở hang, các loài thú ở hốc rời khỏi chỗ ngụ của chúng. Chúng cũng chối từ chỗ ngụ ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

97. Không có sự không vui thích ở các chúng sanh, họ lập tức trở nên hơn hờ. Tất cả bọn họ cũng hơn hờ ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

98. Tật bệnh được giảm thiểu và nạn đói được tiêu trừ. Các điều ấy cũng được thể hiện ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

99. Khi ấy, tham dục trở nên nhỏ nhoi, sân hận si mê được tiêu trừ. Tất cả các điều ấy cũng đã biến mất ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

100. Khi ấy, nỗi sợ hãi không hiện diện. Điều ấy cũng được thể hiện ngày hôm nay. Với hiện tướng ấy, chúng tôi biết được chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

101. Bụi bặm không bốc lên phía bên trên. Điều ấy cũng được thể hiện ngày hôm nay. Với hiện tướng ấy, chúng tôi biết được chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

102. Mùi khó chịu biến đi. Mùi hương của cõi trời tỏa đến. Hương thơm ấy cũng tỏa ra ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

103. Tất cả chư thiên đều hiện ra ngoại trừ các vị ở cõi vô sắc. Tất cả các vị ấy cũng được nhìn thấy ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

104. Cho đến các nơi gọi là địa ngục, toàn bộ lập tức được nhìn thấy. Tất cả các nơi ấy cũng được nhìn thấy ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

105. Khi ấy, các bức tường thành, các cánh cửa, và các tảng đá không còn là các vật chướng ngại. Ngày hôm nay, chúng cũng đều trở thành những khoảng không; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

106. Sự chết và sự tái sanh không xảy ra vào thời khắc ấy. Chúng không được nhìn thấy ngày hôm nay; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.

107. Hễ nỗ lực tinh tấn một cách bền bỉ. Chớ có quay lui, hễ tiến bước. Chúng tôi cũng biết rõ điều này; chắc chắn ngài sẽ trở thành đức Phật.”

108. Nghe được lời nói của cả hai là của đức Phật và của (chư thiên) mười ngàn thế giới, khi ấy ta trở nên hơn hờ, mừng rỡ, vui sướng, và đã suy nghĩ như vậy:

109. “Chư Phật, các đấng Chiến Thắng không có nói hai lời, không có lời nói rõ đại. Chư Phật không có sự dối trá, chắc chắn ta sẽ trở thành vị Phật.

110. Giống như cục đất được ném ở khoảng không thì chắc chắn rơi xuống đất, tương tự y như thế lời nói của chư Phật là chắc chắn và có cơ sở. Chư Phật không có sự dối trá, chắc chắn ta sẽ trở thành vị Phật.

111. Cũng giống như sự chết của tất cả chúng sanh là chắc chắn và có cơ sở, tương tự y như thế lời nói của chư Phật tối thượng là chắc chắn và có cơ sở. Chư Phật không có sự dối trá, chắc chắn ta sẽ trở thành vị Phật.

112. Giống như khi đêm tàn đã đến thì có sự mọc lên của mặt trời là điều chắc chắn, tương tự y như thế lời nói của chư Phật tối thượng là chắc chắn và có cơ sở. Chư Phật không có sự dối trá, chắc chắn ta sẽ trở thành vị Phật.

113. Giống như tiếng rống của con sư tử khi rời khỏi chỗ nằm là điều chắc chắn, tương tự y như thế lời nói của chư Phật tối thượng là chắc chắn và có cơ sở. Chư Phật không có sự dối trá, chắc chắn ta sẽ trở thành vị Phật.

114. Giống như việc hạ sanh của các sản phụ là điều chắc chắn, tương tự y như thế lời nói của chư Phật tối thượng là chắc chắn và có cơ sở. Chư Phật không có sự dối trá, chắc chắn ta sẽ trở thành vị Phật.

115. Vậy, ta hãy xem xét các pháp tạo thành quả vị Phật từ nơi này và từ nơi này, ở bên trên (cõi trời), ở bên dưới (cõi nhân loại), và các phương hướng cho đến tận bản thể của các pháp ấy.”

116. Khi ấy, trong lúc xem xét ta đã nhận ra pháp thứ nhất là sự toàn hảo về bố thí (bố thí ba-la-mật), là đạo lộ thênh thang đã được thực hành bởi các vị đại ân sĩ tiền bối.

117. Người hãy củng cố và thọ trì cho được pháp thứ nhất này. Người hãy đạt đến sự toàn hảo về bố thí nếu người muốn đạt được quả vị Giác Ngộ.

118. Cũng giống như cái chum được chứa đầy đã bị úp ngược lại bởi bất cứ người nào thì tuôn nước ra không còn dư sót, hoàn toàn không giữ lại ở trong đó.

119. Tương tự y như thế, khi nhìn thấy những người cầu xin dầu hèn, sang, hay trung bình, người hãy cho ra vật thí không chừa lại ví như cái chum đã được úp ngược.

120. Nhưng các pháp tu thành Phật sẽ không chỉ có chừng ấy, ta sẽ xem xét các điều khác cũng là các pháp làm chín muồi sự giác ngộ.

121. Khi ấy, trong lúc xem xét ta đã nhận ra pháp thứ nhì là sự toàn hảo về giới đã được các vị đại ân sĩ tiền bối thực hành, gấn bó.

122. Người hãy củng cố và thọ trì cho được pháp thứ nhì này. Người hãy đạt đến sự toàn hảo về giới nếu người muốn đạt được Giác Ngộ.

123. Cũng giống như con bò mộng có cái đuôi bị vướng vào bất cứ vật gì thì chấp nhận cái chết ở tại nơi ấy chứ không làm đứt cái đuôi.

124. Tương tự y như thế, người hãy làm tròn đủ các giới luật trong bốn lãnh vực,^[22] hãy luôn luôn gìn giữ vẹn toàn giới luật giống như là con bò mộng hộ trì cái đuôi vậy.

125. Nhưng các pháp tạo thành quả vị Phật sẽ không chỉ có chừng ấy, ta sẽ xem xét các điều khác nữa cũng là các pháp làm chín muồi sự giác ngộ.

126. Khi ấy, trong lúc xem xét ta đã nhận ra pháp thứ ba là sự toàn hảo về xuất ly đã được các vị đại ản sĩ tiền bối thực hành, gấn bó.

127. Người hãy củng cố và thọ trì cho được pháp thứ ba này. Người hãy đạt đến sự toàn hảo về xuất ly nếu người muốn đạt được quả vị Giác Ngộ.

128. Giống như người sống đã lâu ở trong nhà tù, bị hành hạ khổ sở, không khởi lên lòng ái luyến đối với nơi ấy mà tầm cầu chỉ mỗi sự tự do.

129. Tương tự y như thế, người hãy nhìn tất cả các cõi tái sanh (dục giới, sắc giới, vô sắc giới) như là các nhà tù. Hãy hướng về xuất ly nhắm đến sự hoàn toàn giải thoát khỏi các cõi.

130. Nhưng các pháp tạo thành quả vị Phật sẽ không chỉ có chừng ấy, ta sẽ xem xét các điều khác nữa cũng là các pháp làm chín muồi sự giác ngộ.

131. Khi ấy, trong lúc xem xét ta đã nhận ra pháp thứ tư là sự toàn hảo về trí tuệ đã được các vị đại ản sĩ tiền bối thực hành, gấn bó.

132. Người hãy củng cố và thọ trì cho được pháp thứ tư này. Người hãy đạt đến sự toàn hảo về trí tuệ nếu người muốn đạt được quả vị Giác Ngộ.

133. Cũng giống như vị tỳ khưu trong khi đi khát thực không bỏ qua các gia đình dầu hèn, sang, hay trung lưu, và đạt được phương tiện sinh sống như thế ấy.

134. Tương tự y như thế, trong khi vấn hỏi người có trí tuệ vào mọi thời điểm, người sẽ đạt đến sự toàn hảo về trí tuệ và sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

135. Nhưng các pháp tạo thành quả vị Phật sẽ không chỉ có chừng ấy, ta sẽ xem xét các điều khác nữa cũng là các pháp làm chín muồi sự giác ngộ.

136. Khi ấy, trong lúc xem xét ta đã nhận ra pháp thứ năm là sự toàn hảo về tinh tấn đã được các vị đại ản sĩ tiền bối thực hành, gấn bó.

137. Người hãy củng cố và thọ trì cho được pháp thứ năm này. Người hãy đạt đến sự toàn hảo về tinh tấn nếu người muốn đạt được quả vị Giác Ngộ.

138. Cũng giống như con sư tử, vua các loài thú, trong khi ngồi, đứng, đi tới lui, có sự tinh tấn không uể oải và có tâm cảnh giác vào khi ấy.

139. Tương tự y như thế, ở tại tất cả các cõi tái sanh người hãy nỗ lực sự tinh tấn bền vững, sau khi đạt đến sự toàn hảo về tinh tấn người sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

140. Nhưng các pháp tạo thành quả vị Phật sẽ không chỉ có chừng ấy, ta sẽ xem xét các điều khác nữa cũng là các pháp làm chín muồi sự giác ngộ.

141. Khi ấy, trong lúc xem xét ta đã nhận ra pháp thứ sáu là sự toàn hảo về nhẫn nại đã được các vị đại ân sĩ tiền bối thực hành, gấn bó.

142. Người hãy củng cố và thọ trì cho được pháp thứ sáu này. Với tâm trí không chao động ở trong pháp ấy, người sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

143. Cũng giống như trái đất chịu đựng tất cả các vật quăng bỏ, cả sạch sẽ lẫn dơ dáy, không tỏ ra bức bối hay thích thú.

144. Tương tự y như thế, người cũng hãy chấp nhận sự trọng vọng hoặc khinh khi của tất cả, sau khi đạt đến sự toàn hảo về nhẫn nại người sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

145. Nhưng các pháp tạo thành quả vị Phật sẽ không chỉ có chừng ấy, ta sẽ xem xét các điều khác nữa cũng là các pháp làm chín muồi quả vị Giác Ngộ.

146. Khi ấy, trong lúc xem xét ta đã nhận ra pháp thứ bảy là sự toàn hảo về chân thật đã được các vị đại ân sĩ tiền bối thực hành, gấn bó.

147. Người hãy củng cố và thọ trì cho được pháp thứ bảy này. Không có nói hai lời trong pháp này (thì) người sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

148. Cũng giống như (ngôi sao) Osadhī, có trạng thái cân bằng ở tại thế gian luôn cả các cõi trời, không đi lệch ra ngoài quỹ đạo vào thời điểm trong năm hoặc mùa tiết.

149. Tương tự y như thế, chớ đi lệch ra khỏi đường lối của các sự thật, sau khi đạt đến sự toàn hảo về chân thật người sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

150. Nhưng các pháp tạo thành quả vị Phật sẽ không chỉ có chừng ấy, ta sẽ xem xét các điều khác nữa cũng là các pháp làm chín muồi sự giác ngộ.

151. Khi ấy, trong lúc xem xét ta đã nhận ra pháp thứ tám là sự toàn hảo về quyết định đã được các vị đại ân sĩ tiền bối thực hành, gấn bó.

152. Người hãy củng cố và thọ trì cho được pháp thứ tám này. Sau khi trở nên không còn giao động trong pháp này người sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

153. Cũng giống như hòn núi đá bền vững, khéo được kết cấu, đứng yên tại chính vị trí của nó, không rung động vì những cơn gió dữ dội.

154. Tương tự y như thế, người cũng hãy luôn luôn không chao đảo trong sự quyết định, sau khi đạt được sự toàn hảo về quyết định người sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

155. Nhưng các pháp tạo thành quả vị Phật sẽ không chỉ có chừng ấy, ta sẽ xem xét các điều khác nữa cũng là các pháp làm chín muồi sự giác ngộ.

156. Khi ấy, trong lúc xem xét ta đã nhận ra pháp thứ chín là sự toàn hảo về từ ái đã được các vị đại ân sĩ tiền bối thực hành, gấn bó.

157. Người hãy củng cố và thọ trì cho được pháp thứ chín này. Hãy là người không ai sánh bằng về lòng từ ái nếu người muốn đạt được quả vị Giác Ngộ.

158. Cũng giống như nước tẩy sạch bụi bặm cấu ghét, và đem lại sự mát mẻ cho những người hiền và những kẻ ác một cách bình đẳng.

159. Tương tự y như thế, người hãy phát triển tâm từ ái một cách bình đẳng đối với người thân hay kẻ nghịch. Sau khi đạt được sự toàn hảo về từ ái người sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

160. Nhưng các pháp tạo thành quả vị Phật sẽ không chỉ có chừng ấy, ta sẽ xem xét các điều khác nữa cũng là các pháp làm chín muồi sự giác ngộ.

161. Khi ấy, trong lúc xem xét ta đã nhận ra pháp thứ mười là sự toàn hảo về hành xả đã được các vị đại ân sĩ tiền bối thực hành, gấn bó.

162. Người hãy củng cố và thọ trì cho được pháp thứ mười này. Được cân bằng và trở nên vững chãi, người sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

163. Cũng giống như trái đất bình thản đối với vật dơ vật sạch đã được ném xuống, không phạm vào cả hai điều là giận dữ hay ưu đãi ấy.

164. Tương tự y như thế, người hãy luôn luôn giữ trạng thái cân bằng đối với lạc và khổ, sau khi đạt đến sự toàn hảo về hành xả người sẽ thành tựu quả vị Toàn Giác.

165. Các pháp làm chín muồi sự giác ngộ ở thế gian chỉ có chừng ấy, không có pháp nào khác hơn thế nữa. Người hãy thiết lập bền vững trong các pháp ấy.

166. Trong khi ta đang suy nghiệm các pháp này về bản thể, tính chất, và đặc điểm, do oai lực của các pháp quả đất và mười ngàn thế giới đã rung động.

167. Quả đất lay động gào thét như là máy ép mía bị khuấy rối. Máy ép dầu có bánh xe rung chuyển như thế nào thì trái đất rung động như thế ấy.

168. Cho đến nhóm người ở tại nơi dâng cúng vật thực đến đức Phật, trong lúc run rẩy họ bị choáng váng rồi nằm dài trên mặt đất tại nơi ấy.

169. Hàng ngàn hũ đựng nước và nhiều trăm chiếc lu va chạm lẫn nhau bị vỡ tan, bị nghiền nát ở tại nơi ấy.

170. Với tâm trí lo âu, sợ hãi, hoảng hốt, hồi hộp, bối rối, dân chúng đã tụ hội lại rồi đi đến gặp (đức Phật) Dīpaṅkara (hỏi rằng):

171. *“Điều gì sẽ xảy ra ở thế gian? Là điều tốt hay điều xấu? Toàn bộ thế gian bị khuấy động, xin bậc Hữu Nhân hãy xua tan điều ấy.”*

172. Khi ấy, bậc Đại Hiền Triết Dīpaṅkara đã giải thích rõ cho họ rằng: *“Hãy yên tâm. Chớ có hoảng hốt về việc động đất này.”*

173. *Người mà hôm nay ta đã công bố sẽ trở thành vị Phật ở thế gian, người ấy suy nghiệm về pháp đã được thực hành bởi các đấng Chiến Thắng thời quá khứ.*

174. *Trong khi vị ấy đang suy nghiệm về pháp là nền tảng của chư Phật không có thiếu sót, vì thế trái đất này với mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên đã rung động.”*

175. Sau khi lắng nghe lời nói của đức Phật, lập tức tâm (mọi người) được lắng dịu. Tất cả đã đến gần ta rồi cũng đã đánh lễ lần nữa.

176. Sau khi đã thọ trì đức hạnh của chư Phật và lập tâm kiên cố, khi ấy ta đã cúi lạy (đức Phật) Dīpaṅkara và đã từ chỗ ngồi đứng dậy.

177. Với những bông hoa, cả hai hạng chư thiên và nhân loại rải rắc bông hoa của cõi trời và của loài người xuống Sumedha đang từ chỗ ngồi đứng dậy.

178. Và cả hai hạng chư thiên và nhân loại ấy phát biểu lời chúc tốt lành rằng: *“Lời phát nguyện của ngài thật vĩ đại. Mong rằng ngài sẽ đạt được điều ấy theo như ước muốn.”*

179. *Mong rằng tất cả các điều rủi ro được xa lánh. Mong rằng sầu não, bệnh tật được tiêu trừ. Mong rằng sự nguy hiểm đừng xảy đến cho ngài. Ngài hãy mau mau đạt đến quả vị Giác Ngộ tối thượng.*

180. *Cũng giống như cây cho hoa nở hoa khi đến mùa, tương tự y như thế, hỡi Đức Phật Anh Hùng, xin ngài hãy trở hoa với trí tuệ của vị Phật.*

181. *Giống như bất cứ những vị nào là Toàn Giác đều đã làm tròn đủ sự toàn hảo của mười pháp, tương tự y như thế, hỡi đấng Đại Hùng, xin ngài hãy làm tròn đủ sự toàn hảo của mười pháp.*

182. *Giống như bất cứ những vị nào là Toàn Giác đã giác ngộ ở khuôn viên cõi Bồ Đề, tương tự y như thế, hỡi đấng Đại Hùng, xin ngài hãy giác ngộ ở cõi Bồ Đề của đấng Chiến Thắng.*

183. Giống như bắt cứ những vị nào là Toàn Giác đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp, tương tự y như thế, hỡi đấng Đại Hùng, xin ngài hãy chuyển vận bánh xe Chánh Pháp.

184. Giống như mặt trăng vào ngày rằm là thanh khiết và chiếu sáng, tương tự y như thế, ngài đã được vẹn toàn, xin ngài hãy chiếu sáng mười ngàn thế giới.

185. Giống như mặt trời được thoát khỏi thân Rāhu^[23] thì vô cùng rạng rỡ với nguồn năng lượng, tương tự y như thế sau khi thoát ra khỏi thế gian xin ngài hãy tỏa sáng với sự vinh quang.

186. Giống như mọi con sông đều chảy xuôi về biển cả, tương tự như thế các thế gian luôn cả chư thiên xuôi dòng trong sự hiện diện của Ngài.”

178. Khi ấy, được họ tán dương và ca ngợi, vị ấy đã thọ trì mười pháp. Và trong khi làm tròn đủ các pháp ấy, vị ấy đã tiến vào khu rừng thẳm.

Dứt phần nói về Sumedha.

--ooOoo--

1. Lịch Sử Đức Phật Dīpaṅkara

1. Lúc bấy giờ, sau khi đã dâng vật thực đến đấng Lãnh Đạo Thế Gian cùng với hội chúng (tỳ khuru), họ đã đi đến nương nhờ (quy y) bậc Đạo Sư Dīpaṅkara ấy.

2. Đức Như Lai đã an trú người này vào việc đi đến nương nhờ (quy y), người kia vào năm giới, người khác vào mười giới.

3. Ngài ban cho vị này tư cách Sa-môn trong bốn quả vị tối thượng. Ngài ban cho vị kia tuệ phân tích thuộc về các pháp không gì sánh kịp.

4. Đấng Nhân Ngưu ban cho người này tám tầng thiên quý báu, ban tặng cho người kia ba minh, sáu thắng trí (lục thông).

5. Bậc Đại Hiền Triết ấy đã giáo huấn đám đông bằng phương thức ấy. Nhờ vậy, Giáo Pháp của đấng Lãnh Đạo Thế Gian đã được phổ biến rộng rãi.

6. Vị có tên Dīpaṅkara, có quai hàm lớn vai rộng, giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua, giúp cho họ hoàn toàn thoát khỏi khổ cảnh.

7. Sau khi nhìn thấy chúng sanh có thể giác ngộ đầu ở cách trăm ngàn do-tuần, bậc Đại Hiền Triết đi đến trong khoảnh khắc và giác ngộ người ấy.

8. Trong sự lãnh hội lần thứ nhất, đức Phật đã giác ngộ một trăm *koṭi* (1 tỷ) vị. Trong sự lãnh hội lần thứ nhì, bậc Lãnh Đạo đã giác ngộ chín mươi *koṭi* (chín trăm triệu) vị.

9. Và khi đức Phật thuyết giảng Giáo Pháp ở tại cung trời, đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của chín mươi ngàn *koṭi* (chín trăm tỷ) vị.

10. Bậc Đạo Sư Dīpaṅkara có ba lần tụ hội. Cuộc tụ hội lần thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* (một ngàn tỷ, một triệu triệu) vị.

11. Hơn nữa, khi đang Chiến Thắng sống biệt cư tại đỉnh núi Nārada, một trăm *koṭi* bậc Lưu Tận không còn ô nhiễm đã tụ hội lại.

12. Vào thời gian đang Đại Hùng ngự ở ngọn núi Sudassana, bậc Đại Hiền Triết đã hành lễ *Pavāraṇā*^[24] với chín mươi ngàn *koṭi* vị.

13. Vào lúc bấy giờ, ta là đạo sĩ bện tóc có khổ hạnh cao tột, đi lại ở trên không trung, toàn hảo về năm thắng trí.

14. Đã có sự lãnh hội Giáo Pháp của mười ngàn, hai mươi ngàn vị. Sự lãnh hội của một hai vị là không kể đến theo cách thức tính toán.

15. Khi ấy, Giáo Pháp vô cùng thanh tịnh của đức Thế Tôn Dīpaṅkara đã được phát triển, thành công, và phổ biến rộng rãi đến số đông người.

16. Bốn trăm ngàn vị Lục Thông có đại thần lực luôn luôn tề tựu xung quanh bậc Thông Suốt Thế Gian Dīpaṅkara.

17. Vào lúc bấy giờ, những ai từ bỏ bản thể nhân loại còn là những bậc Hữu Học có tâm trí chưa được thành đạt, những người ấy bị chê trách.

18. Nhờ vào các vị A-la-hán có các lậu hoặc đã tận không còn ô nhiễm như thế ấy, lời tuyên thuyết được khéo léo đơm hoa luôn luôn sáng chói.

19. Thành phố có tên là Rammavatī, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Sudeva, người mẹ của bậc Đạo Sư Dīpaṅkara tên là Sumedhā.

20. Đang Chiến Thắng đã ở giữa gia đình trong mười ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời gọi tên là Hamsā, Koṅcā, và Mayūrā.

21. Có ba trăm ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Padumā. Con trai tên là Usabhakkhandha.

22. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, bậc Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện voi và đã ra sức nỗ lực mười tháng không thiếu sót.

23. Sau khi thực hành hạnh nỗ lực, bậc Hiền Triết đã giác ngộ bằng tâm. Bậc Đại Hiền Triết Dīpaṅkara đã được bậc Phạm Thiên thỉnh cầu.

24. Bậc Đại Hùng, đấng Chiến Thắng oai lực, có bánh xe (Chánh Pháp) được chuyển vận tại tu viện Nandā. Ngồi ở gốc cây Sirisa, Ngài đã khuấy phục hàng ngoại đạo.

25. Sumaṅgala và Tissa đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đạo Sư Dīpaṅkara tên là Sāgata.

26. Nandā và luôn cả Sunandā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là “Pipphalī.”

27. Tapussa và Bhallika đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Sirimā và Soṇā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ của bậc Đạo Sư Dīpaṅkara.

28. Cao tám mươi cánh tay,^[25] vị Đại Hiền Triết Dīpaṅkara sáng ngời như cây cột đèn, như là cây *Sālā* chúa đã được trở hoa.

29. Tuổi thọ của vị Đại Ân Sĩ ấy là một trăm ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

30. Ngài đã làm rạng rỡ Chánh Pháp và đã giúp cho dân chúng vượt qua. Sau khi rục rịch như là khối lửa, Ngài cùng với các vị Thịnh Văn đã Niết Bàn.

31. Thần thông ấy, danh tiếng ấy, và các bánh xe châu báu ấy ở hai bàn chân, tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

32. Đấng Chiến Thắng, bậc Đạo Sư Dīpaṅkara đã Niết Bàn tại tu viện Nandā. Bảo tháp của đấng Chiến Thắng dành cho vị ấy có chiều cao ba mươi sáu do-tuần là ở ngay tại nơi ấy.”

Lịch sử đức Phật Dīpaṅkara là phần thứ nhất.

--ooOoo--

2. Lịch Sử Đức Phật Koṇḍañña

1. Sau (đức Phật) Dīpaṅkara, vị Lãnh Đạo tên Koṇḍañña có vinh quang vô tận, danh tiếng vô cùng, không thể đo lường, khó thể đạt đến.

2. Vị ấy được ví như trái đất về sự kham nhẫn, như biển cả về giới hạnh, như núi Meru về thiên định, như bầu trời về trí tuệ.

3. Vì lợi ích của tất cả chúng sanh, đức Phật luôn luôn giảng giải bài giảng về Căn Quyền, về Lực, về các Chi Phần đưa đến Giác Ngộ, về Đạo Lộ, về Chân Lý.

4. Trong khi đang Lãnh Đạo Thế Gian Koṇḍañña đang chuyển vận bánh xe Chánh Pháp, đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.

5. Về sau vào lúc khác, trong khi thuyết giảng ở cuộc tụ hội của loài người và chư thiên, đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của chín chục ngàn *koṭi* vị.

6. Trong khi khuất phục các ngoại đạo, lúc ấy đức Phật đã thuyết giảng Giáo Pháp; đã có sự lãnh hội Giáo Pháp của tám chục ngàn *koṭi* vị.

7. Bậc Đại Ân Sĩ Koṇḍañña đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lậu Tận, không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.

8. Cuộc hội tụ thứ nhất gồm có một trăm ngàn *koṭi* vị, thứ nhì gồm có một ngàn *koṭi* vị, thứ ba gồm có chín mươi *koṭi* vị.

9. Vào lúc bấy giờ, ta là vị Sát-đế-ly tên Vijitāvī. Ta thể hiện quyền thống trị từ đầu này đến đầu kia của biển cả.

10. Ta đã làm hài lòng một trăm ngàn *koṭi* vị đại ân sĩ không còn ô nhiễm cùng với đấng Lãnh Đạo Tối Thắng của thế gian bằng vật thực tuyệt hảo.

11. Đức Phật ấy, đấng Lãnh Đạo Thế Gian Koṇḍañña, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: *“Trong vô lượng kiếp tính từ thời điểm này, (người này) sẽ trở thành vị Phật ở thế gian.*

12. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

13. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

14. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

15. Kế đó, sau khi nhiều quanh quôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

16. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

17. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đáng Chiến Thắng ấy.

18. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

19. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

20. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

21. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

22. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đáng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

23. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

24. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đáng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

25. Sau khi nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Trong khi làm hoàn mỹ cho chính mục đích ấy,^[26] ta đã dâng lên đáng Chiến Thắng vương quốc rộng lớn. Sau khi từ bỏ vương quốc rộng lớn, ta đã xuất gia trong sự chứng minh của vị ấy.

26. Sau khi học tập toàn bộ Kinh và luôn cả Luật tức là Giáo Pháp của bậc Đạo Sư gồm chín thể loại, ta đã làm rạn vỡ Giáo Pháp của đáng Chiến Thắng.

27. Trong khi sống không xao lãng trong Giáo Pháp ấy trong khi ngồi, đứng, đi kinh hành, sau khi làm toàn hảo các thắng trí, ta đã đi đến thế giới của Phạm Thiên.

28. Thành phố có tên là Rammavati, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Sunanda, người mẹ của vị Đại Ân Sĩ Koṇḍañña tên là Sujātā.

29. Vị ấy đã ở giữa gia đình mười ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Suci, Suruci, và Subha.

30. Có ba trăm ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Rucidevī. Con trai tên là Vijitasena.

31. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đấng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện cỗ xe và đã ra sức nỗ lực mười tháng không thiếu sót.

32. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, bậc Tối Thượng Nhân, đấng Đại Hùng Koṇḍañña đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở khu rừng lớn của chư thiên.

33. Bhadda và luôn cả Subhadda đã là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Koṇḍañña tên là Anuruddha.

34. Tissā và Upatissā đã là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của vị Đại Ân Sĩ Koṇḍañña là giống cây *Sālā* tốt lành (*sāla-kalyāṇika*).

35. Soṇa và Upasoṇa đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Nandā và luôn cả Sirimā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

36. Cao tám mươi tám cánh tay (40 mét), bậc Đại Hiền Triết ấy sáng ngời tựa như mặt trăng,^[27] giống như mặt trời lúc chính ngọ.

37. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến một trăm ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

38. Trái đất được điểm tô với những bậc Lậu Tận không còn ô nhiễm giống như là bầu trời được tô điểm bởi các vì tinh tú, và vị ấy đã rạng rỡ như thế.

39. Các bậc long tượng ấy là vô lượng, không bị dao động, khó thể đạt đến. Sau khi thị hiện giống như là tia chớp, các vị có danh tiếng vĩ đại ấy đã Niết bàn.

40. Thần thông ấy và (thiền) định đã được phát triển toàn diện bằng trí tuệ của đấng Chiến Thắng là vô song, tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

41. Đức Phật Koṇḍañña, bậc có niềm vinh quang, đã Niết Bàn tại tu viện Canda. Ngôi bảo tháp đẹp đẽ (dành cho vị ấy) đã được dựng lên cao bảy do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Koṇḍañña là phần thứ nhì.

--ooOoo--

3. Lịch Sử Đức Phật Maṅgala

1. Sau (đức Phật) Koṇḍañña, vị Lãnh Đạo tên là Maṅgala đã hủy diệt bóng tối ở thế gian và nâng cao ngọn đuốc Chánh Pháp.

2. Hào quang của vị ấy là vô song, vượt trội các đấng Chiến Thắng khác, tiêu diệt ánh sáng mặt trăng mặt trời, và rọi sáng mười ngàn thế giới.

3. Đức Phật ấy cũng đã giảng giải về bốn Chân Lý cao quý tối thượng. Những ai đã uống chất tinh túy của Chân Lý, những vị ấy xua tan bóng tối mịt mù.

4. Sau khi đạt đến quả vị Giác Ngộ vô song, trong buổi thuyết giảng Giáo Pháp lần đầu tiên, đã có sự lãnh hội lần thứ nhất của một trăm ngàn *koṭi* vị.

5. Đức Phật đã thuyết giảng Giáo Pháp ở cung điện của vị Chúa Trời. Khi ấy đã có sự lãnh hội lần thứ nhì của chín trăm ngàn *koṭi* vị.

6. Khi đức Chuyển Luân Vương Sunanda đi đến gặp đấng Toàn Giác, khi ấy đấng Toàn Giác đã giống tiếng trống cao quý tối thượng của Giáo Pháp.

7. Và khi ấy, những người tùy tùng của (đức vua) Sunanda gồm có chín mươi *koṭi* vị. Tất cả những người ấy không thiếu sót ai đã trở thành tỳ khưu theo hình thức gọi đến.^[28]

8. Vị Đại Ân Sĩ Maṅgala đã có ba lần tụ hội. Cuộc hội tụ thứ nhất gồm có một trăm ngàn *koṭi* vị.

9. Lần thứ nhì gồm có một ngàn *koṭi* vị. Lần thứ ba gồm có chín mươi *koṭi* vị. Khi ấy, là cuộc hội tụ của các bậc Lộ Tận không còn ô nhiễm.

10. Vào lúc bảy giờ, ta là Bà-la-môn tên Suruci, là vị trì tụng, nắm vững chú thuật, thành thạo ba bộ Vệ Đà.

11. Ta đã đi đến gặp và đã quy y bậc Đạo Sư ấy. Ta đã cúng dường hương thơm và tràng hoa đến hội chúng có bậc Toàn Giác đứng đầu. Sau khi cúng dường hương thơm và tràng hoa, ta đã làm hài lòng (các vị) với món *gavapāna*.^[29]

12. Vị Phật ấy, đấng Tối Thượng Nhân Maṅgala, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “Trong vô lượng kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.

13. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

14. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

15. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

16. Kế đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

17. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

18. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

19. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

20. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

21. Sau khi nghe được lời nói này của bậc Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

22. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

23. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

24. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

25. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

26. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

27. Khi ấy, trong lúc đang tăng trưởng niềm hoan hỷ đối với việc đạt đến quả vị Toàn Giác cao quý, ta đã cúng dường ngôi nhà của ta đến đức Phật và đã xuất gia trong sự chứng minh của vị ấy.

28. Sau khi học tập toàn bộ Kinh và luôn cả Luật tức là Giáo Pháp của bậc Đạo Sư gồm chín thể loại, ta đã làm rạn vỡ Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng.

29. Trong khi sống không xao lãng trong Giáo Pháp ấy, sau khi tu tập pháp hành của Phạm Thiên và làm toàn hảo các thắng trí, ta đã đi đến thế giới của Phạm Thiên.

30. Thành phố có tên là Uttara, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Uttara, người mẹ của vị Đại Ân Sĩ Maṅgala tên là Uttarā.

31. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong chín ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Yasavā, Sucimā, và Sirimā.

32. Có đầy đủ ba mươi ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Yasavatī. Con trai tên là Sīvala.

33. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đấng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện ngựa và đã ra sức nỗ lực tám tháng không thiếu sót.

34. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đấng Đại Hùng Maṅgala, đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở khu rừng Siri cao quý tối thượng.

35. Sudeva và Dhammasena đã là (hai vị) Thịnh Vãn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Maṅgala tên là Pālita.

36. Sīvalā và Asokā đã là (hai vị) nữ Thịnh Vãn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là “Cây Nāga.”

37. Nanda và luôn cả Visākha đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Anulā và luôn cả Sutanā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

38. Bậc Đại Hiền Triết cao tám mươi tám *ratana*.^[30] Từ thân vị ấy phát ra hàng trăm ngàn ánh hào quang.

39. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến chín mươi ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

40. Cũng giống như sóng ở biển, không thể nào tính đếm chúng được; tương tự y như thế, các Thịnh Vãn của Ngài không thể nào tính đếm các vị ấy được.

41. Trong khi bậc Toàn Giác, đấng Lãnh Đạo Thế Gian Maṅgala còn hiện tiền, vào khi ấy không có cái chết vẫn còn phiền não ở trong Giáo Pháp của vị ấy.

42. Sau khi đã nâng đỡ ngọn đuốc Chánh Pháp, sau khi đã giúp cho đại chúng vượt qua, sau khi rục chảy như là cây cột khói, vị có danh tiếng lớn lao ấy đã Niết Bàn.

43. Sau khi đã chỉ cho thế gian luôn cả chư thiên thấy được bản chất cơ bản của các hành, (vị ấy) đã phát cháy như là khối lửa, tương tự như mặt trời đã lặn.

44. Đức Phật Maṅgala đã Niết Bàn tại công viên tên là Vessara. Ngôi bảo tháp của đấng Chiến Thắng dành cho vị ấy đã được dựng lên cao ba mươi do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Maṅgala là phần thứ ba.

4. Lịch Sử Đức Phật Sumana

1. Sau (đức Phật) Maṅgala, vị Lãnh Đạo tên Sumana là bậc Tối Thượng của tất cả chúng sanh, không ai sánh bằng về tất cả các pháp (giới, định, tuệ).
2. Khi ấy ở thành phố Mekhala, Ngài đã gióng lên tiếng trống bắt từ được liên kết với những hồi tù và Giáo Pháp là lời giáo huấn của đấng Chiến Thắng gồm chín thể loại.
3. Sau khi chiến thắng các phiến não, đấng Đạo Sư ấy đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng và đã tạo lập thành phố là thành phố Chánh Pháp cao quý tối thượng.
4. Vị ấy đã tạo ra con đường lớn không bị cách khoảng, không khúc khuỷu, thẳng tắp, dài và rộng, (ấy là) Tứ Niệm Xứ cao quý tối thượng.
5. Nơi đó, ở tại con đường Ngài đã trưng bày bốn quả vị Sa-môn, bốn tuệ phân tích, sáu thắng trí, và tám thiền chứng.
6. Những ai không dễ duôi, (tâm) không bị ngăn trở, có được sự hổ thẹn tội lỗi và sự tinh tấn, chính những người ấy đạt được các đức hạnh cao quý này một cách dễ dàng.
7. Như thế bằng phương thức ấy, bậc Đạo Sư, trong lúc nâng đỡ đại chúng, đã giáng ngộ trước tiên một trăm ngàn *koṭi* vị.
8. Trong thời điểm đấng Đại Hùng đã giáo huấn các đồ chúng ngoại đạo, là lúc thuyết giảng Giáo Pháp lần thứ nhì, một trăm ngàn *koṭi* người đã lãnh hội.
9. Vào lúc chư thiên và nhân loại có sự đồng lòng nhất trí đã vấn câu hỏi về sự Tịch Diệt và luôn cả sự nghi ngờ ở trong tâm nữa.
10. Khi ấy, cũng vào dịp thuyết giảng Giáo Pháp giải thích rõ ràng về sự Tịch Diệt, đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của chín mươi ngàn *koṭi* vị.
11. Bậc Đại Ấn Sĩ Sumana đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lậu Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.
12. Khi đức Thế Tôn đã trải qua mùa (an cư) mưa, vào ngày lễ *Pavāraṇā* đã được công bố, đức Như Lai đã hành lễ *Pavāraṇā* cùng với một trăm ngàn *koṭi* vị.
13. Sau đó vào lúc khác, khi các vị không còn ô nhiễm đã tụ hội ở ngọn núi Kañcana, đã có cuộc hội tụ thứ nhì của chín mươi ngàn *koṭi* vị.
14. Khi Chúa Trời Sakka đi đến chiêm ngưỡng đức Phật, đã có cuộc hội tụ thứ ba của tám mươi ngàn *koṭi* vị.

15. Vào lúc bảy giờ, ta là vị Long Vương tên Atula, có đại thần lực, có sự tích lũy các thiện pháp được dồi dào.

16. Khi ấy, sau khi rời khỏi long cung ta đã cùng thân quyến phục vụ đấng Chiến Thắng cùng với hội chúng bằng các nhạc cụ thiên đình của loài rồng.

17. Ta đã làm hài lòng một trăm ngàn *koṭi* vị với thức ăn và nước uống. Sau khi dâng mỗi một vị hai xấp vải, ta đã quy y vị ấy.

18. Đức Phật ấy, đấng Lãnh Đạo Thế Gian Sumana, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: *“Trong vô lượng kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.”*

19. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

20. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

21. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

22. Kế đó, sau khi nhiều quanh quôn viên của cội Bồ Đề tối thắng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

23. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

24. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

25. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

26. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (và thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

27. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): *“Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”*

28. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

29. *“Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đổi diện vị kia trong tương lai xa vời.”*

30. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

31. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

32. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

33. Thành phố có tên là Mekhala, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Sudatta, người mẹ của vị Đại Ân Sĩ Sumana tên là Sirimā.

34. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình chín ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Canda, Sucanda, và Vaṭamsa.

35. Có sáu mươi ba trăm ngàn (sáu triệu ba trăm ngàn) phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Vataṃsikā. Con trai tên là Anupama.

36. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đấng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện voi và đã ra sức nỗ lực mười tháng không thiếu sót.

37. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đấng Đại Hùng Sumana đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở thành phố Mekhala cao quý tối thượng.

38. Saraṇa và Bhāvitatta đã là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Sumana tên là Udena.

39. Soṇā và Upasoṇā đã là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Đức Phật ấy, vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, cũng đã giác ngộ cũng ở cội cây Nāga.

40. Varuṇa và Saraṇa đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Cālā và Upacālā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

41. Vươn lên đến chín mươi cánh tay (45 mét) về chiều cao, đức Phật ấy tỏa sáng mười ngàn thế giới tựa như kim loại vàng quý giá.

42. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến chín mươi ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

43. Sau khi đã giúp cho vượt qua những người xứng đáng được vượt qua và đã giác ngộ những người xứng đáng được giác ngộ, đấng Toàn Giác đã Vô Dư Niết Bàn ví như mặt trăng (vua của các vì sao) đã lặn.

44. Đức Phật ấy là không gì sánh được và các vị tỳ khưu ấy là các bậc Lộ Tận. Sau khi thị hiện ánh sáng vô song, các vị có danh tiếng lớn lao ấy đã Niết Bàn.

45. Trí tuệ vô song ấy và các châu báu không gì so sánh ấy, tất cả đều hoàn toàn biết mắt; phải chăng tất cả các hành là trống không?

46. Đức Phật Sumana, bậc có danh tiếng, đã Niết Bàn tại tu viện Aṅgāra. Ngôi bảo tháp của đấng Chiến Thắng dành cho vị ấy đã được dựng lên cao bốn do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Sumana là phần thứ tư.

--ooOoo--

^[1] *apparajakkha (appa-raja-akkha)*: ít bị ô nhiễm, dịch sát từ sẽ là “mắt có ít bụi.”

^[2] Thời điểm đức Phật thuyết giảng Buddhavaṃsa - Phật Sử: Vào mùa an cư mưa thứ nhất, đức Phật ngự ở vườn nai, Isipitana (Bārāṇasī) và tế độ 5 vị Aññakoṇḍañña (Kiều Trần Như). Sau khi mùa mưa chấm dứt, đức Phật đã đi đến Uruvelā và trong ba tháng ở tại nơi ấy đã tế độ nhóm một ngàn đạo sĩ tóc bện của ba anh em Kassapa. Sau đó, Ngài đã ngự đến thành Rājagaha (Vương Xá) và trú ở đây hai tháng. Như vậy, năm tháng đã trôi qua và mùa lạnh đã hoàn toàn chấm dứt. Lúc ấy, sứ giả của đức vua Suddhodana (Tịnh Phạn) là Kāludāyi đã đi đến gặp đức Phật để nhắn lời thỉnh mời. Và trong tháng Phagguna (tháng 2 hoặc 3 Dương Lịch), đức Phật đã suy nghĩ đến việc trở về thành Kapila. Thời gian di chuyển của đức Phật từ thành Rājagaha đến thành Kapila là hai tháng. Tại đó, đức Phật đã thị hiện song thông và thuyết giảng bài kinh này (BvA. 3-4).

^[3] Kim-si-diêu là nghĩa của từ *kinnarā* được thấy ở Tạng Thái, Miến, Anh thay vì *rakkhasā* ở dòng thứ nhì (vì có hai chữ *rakkhasā* được dùng ở câu kệ này).

^[4] Chú giải ghi nghĩa của *dīpa* theo cả hai cách: ngọn đèn và hòn đảo, BvA. 38.

^[5] Ngài Sāriputta nhìn thấy đức Phật đang thị hiện thần thông ở Sāvatti (khoảng cách giữa hai địa điểm ước lượng khoảng 650 ki-lô-mét).

^[6] Puṇṇa Mantāniputta, con trai nữ Bà-la-môn Mantānī, BvA. 51; là vị đệ nhất về thuyết Pháp (xem Kinh Trạm Xe, Trung Bộ Kinh I, bài kinh 24).

[7] Sáu cách là: trái đất ở trong mười ngàn thế giới đã nghiêng từ đông sang tây, từ tây sang đông, từ bắc qua nam, từ nam qua bắc, từ trung tâm ra bên ngoài, từ bên ngoài vào trung tâm, BvA. 56.

[8] Con đường kinh hành này nối dài từ thế giới ở phía đông sang đến thế giới ở phía tây. Và đức Phật đã đi kinh hành từ đầu đường phía bên này sang đến điểm cuối con đường ở phía bên kia chứ không quay ngược trở lại lúc đang đi ở vào khoảng giữa, BvA. 57.

[9] Bốn a-tăng-kỳ và một trăm ngàn kiếp (*kappe ca satasahassee ca caturo ca asaṅkhiye*):

Về định nghĩa của từ a-tăng-kỳ (*asaṅkheyya*), đa số các tài liệu giải thích đều cho trích dẫn ở *Aṅguttaranikāya* - Bộ Tăng Chi: “Này các Tỷ-kheo, có bốn vô lượng của kiếp (*kappassa asaṅkheyyāni*) này. Thế nào là bốn? 1/- Khi kiếp chuyển thành, này các Tỷ-kheo, thật không dễ gì để ước tính có bao nhiêu năm như vậy, có nhiều trăm năm như vậy, có nhiều ngàn năm như vậy. Có nhiều trăm ngàn năm như vậy. 2/- Khi kiếp đã chuyển thành và dừng lại, này các Tỷ-kheo, thật không dễ gì ước tính như vậy. 3/- Khi kiếp chuyển hoại, này các Tỷ-kheo, thật không dễ gì ước tính có nhiều năm như vậy ... như vậy. 4/- Khi kiếp đã chuyển hoại và dừng lại, này các Tỷ-kheo, thật không dễ gì ước tính ... như vậy. Này các Tỷ-kheo, có bốn vô lượng của kiếp này.” Theo định nghĩa này, *asaṅkheyya* (a-tăng-kỳ) là một đơn vị đo thời gian và bốn *asaṅkheyya* (a-tăng-kỳ) thành, tru, hoại, không sẽ tạo thành một *kappa* (kiếp). Theo ngữ cảnh của *Buddhavaṃsa*, định nghĩa *asaṅkheyya* (a-tăng-kỳ) như trên xem không được thích hợp lắm. Trong ngữ cảnh này, bản thân chúng tôi nghĩ rằng *asaṅkheyya* có thể là con số đếm theo nghĩa đơn thuần của *asaṅkheyya* là một con số rất lớn không thể đếm được. Và lời giải thích chúng tôi tìm thấy không phải ở BvA. mà ở CpA. với lời giải thích của Chú Giải *Su Dhammapāla*: “Ở đây, *asaṅkheyya* là không có khả năng để đếm, không thể tính đếm được, có ý nghĩa là vượt quá sự tính đếm.” Ngài *Dhammapāla* còn giải thích rõ thêm: “Ý nghĩa ở đây là bốn lần không thể đếm được (bốn a-tăng-kỳ) của các đại kiếp cộng thêm một trăm ngàn đại kiếp” (trang 12). Như vậy “bốn a-tăng-kỳ cộng thêm một trăm ngàn” là một con số có giá trị vô cùng lớn.

Kiếp (*kappa*) là đơn vị tính thời gian, là đại kiếp (*mahākappa*), không phải kiếp của tuổi thọ (*āyukappa*) (BvA. 65). Như thế, thời gian kéo dài của một kiếp sẽ là bao lâu? Chú Giải *Su Dhammapāla* trích dẫn lời đức Phật giải thích cho các tỷ khưu rằng: “Một kiếp (*kappa*) là không thể tính chừng ấy năm, hoặc chừng ấy trăm năm, hoặc chừng ấy ngàn năm, hoặc chừng ấy trăm ngàn năm (CpA. 11). Trong *Samyuttanikāya*, đức Phật đã cho ví dụ khi giải thích vấn đề này: “*Vi như, này Tỷ-kheo, có một hòn núi đá lớn, một do tuần bề dài, một do tuần bề rộng, một do tuần bề cao, không có khe hở, không có lỗ hổng, một tảng đá thuần đặc. Rồi một người đến, cứ sau một trăm năm lại lau*

hòn đá ấy một lần với tám vải kàsi. Nay Tỳ-kheo, hòn núi đá lớn ấy được làm như vậy có thể đi đến đoạn tận, đoạn diệt mau hơn là một kiếp.” Hoặc “Vì như, này Tỳ-kheo, có một thành bằng sắt, dài một do tuần, rộng một do tuần, cao một do tuần, chứa đầy hạt cải cao như chớp khấn đầu. Một người từ nơi chỗ ấy, sau mỗi trăm năm lấy ra một hạt cải. Nay Tỳ-kheo, đóng hạt cải ấy được làm như vậy, có thể đi đến đoạn tận, đoạn diệt mau hơn là một kiếp.”^[9] Như vậy, khoảng thời gian kéo dài chỉ riêng của một kiếp thôi cũng đã vượt quá khả năng suy nghĩ của con người.

^[10] 1 *koṭi* = 10 triệu, 100 *koṭi* = 1 tỷ, hàng trăm *koṭi* = nhiều tỷ.

^[11] Do thiên tử Vissakamma thực hiện theo lệnh của Chúa Trời Sakka, BvA. 75.

^[12] Năm điều sai trái của đường kinh hành là: cứng không bằng phẳng, cây mọc ở bên trong, lợp dây, quá chật hẹp, quá rộng. Đường kinh hành nên dài 60 *ratana*, rộng 1.5 *ratana* (15 mét và 37.5 cm) (BvA. 75-6).

^[13] Tám đức tính của thắng trí là: tâm được định tĩnh, thanh tịnh, trong sáng, không bợn nhơ, dứt khỏi tùy phiền não, trạng thái nhu nhuyễn thích hợp cho hành động, vững vàng, bất động (BvA. 76).

^[14] Chín điều sai trái của việc sử dụng tám vải choàng là: có giá trị, trạng thái phụ thuộc vào người khác, mau dơ khi sử dụng và khi bị dơ phải giặt rồi nhuộm màu lại, trạng thái sờn cũ do sử dụng và khi bị sờn cũ phải mạng vá lại, khó đạt được khi tầm cầu, không thích hợp cho vị xuất gia làm ân sĩ, được phổ biến đối với các kẻ thù nghịch và phải lo gìn giữ để khỏi bị trộm cắp, là đồ trang sức khi mặc vào, có dụng vọng lớn lao khi mặc đi đường (BvA. 76).

^[15] Mười hai đức tính của việc mặc y phục vỏ cây là: có giá trị thấp, không phụ thuộc vào người khác, có thể tự tay làm lấy, khi bị sờn cũ do sử dụng không cần phải may vá, không phải sợ trộm cắp, dễ dàng thực hiện khi có nhu cầu, thích hợp cho vị xuất gia làm ân sĩ, không được xem là vật trang sức, có ước muốn nhỏ nhoi về y phục, trạng thái thoải mái lúc sử dụng, vỏ cây đạt được dễ dàng, trạng thái thân nhiên khi y phục vỏ cây bị mất (BvA. 76-7).

^[16] Tám điều sai trái của việc cư ngụ ở ngôi nhà là: thành tựu do nhiều công sức, việc thường xuyên quan tâm đến, cỏ, lá, đất sét, v.v..., thức giấc vào ban đêm nghĩ rằng: “*Chỗ ngụ bị cũ kỹ*” khiến tâm không định, cơ thể yếu đuối vì được ngăn cách với thời tiết nóng lạnh, nguyên nhân của việc che giấu điều bị chê trách (vì nghĩ rằng): “*Đi vào nhà rồi có thể làm bất cứ điều gì xấu xa,*” việc gìn giữ của cải (nghĩ rằng): “*Cái này là của ta,*” có người cùng sống chung trong nhà, có nhiều sự chung đụng với các loài rắn rệp, bọ chét, thằn lằn, v.v... (BvA. 77).

[17] Mười đức tính của việc ngu ở cội cây là: ít bị bận rộn, (nghĩ rằng): “*Chỉ việc đi đến rồi cu ngu,*” không phạm tội lỗi do dễ dàng đạt được, thường xuyên sanh khởi sự nghĩ tưởng về vô thường khi nhìn sự biến đổi hình thức của lá cây, không bồn xồn về chỗ ngu, không thuận tiện làm việc xấu xa (nghĩ rằng): “*Bị xấu hổ trong khi làm điều xấu xa ở nơi ấy,*” không phải gìn giữ, sống chung với chư thiên, việc từ bỏ mái che, an lạc trong việc thọ dụng, không lo lắng khi đi đến mọi nơi vì việc dễ dàng có được chỗ ngu ở gốc cây (BvA. 77).

[18] Đây là lời giải bày cụ thể về những điều kiện đầu tiên cần phải có của một vị Bồ Tát để đạt được sự chú nguyện (*vyākaraṇa*) về việc chắc chắn được thành tựu quả vị Phật Toàn Giác trong ngày vị lai: Trước hết, vị Bồ Tát phải có sự phát nguyện ban đầu (*abhinīhāra*), và lời phát nguyện ban đầu chỉ có hiệu quả khi nào vị Bồ Tát hội đủ tám điều kiện: 1/- Bản thân là loài người, 2/- Là người nam thành tựu nam căn, 3/- Có chủng tử (có khả năng chứng đắc quả vị A-la-hán trong kiếp sống ấy), 4/- Nhìn thấy bậc Đạo Sư (phải sanh vào lúc vị Phật đang còn tại tiền), 5/- Là vị xuất gia (sống đời ân sĩ), 6/- Hội đủ đức hạnh (chứng đắc về thiên và thần thông), 7/- Có hành động hướng thượng (đến vị Phật đương thời), 8/- Và có lòng ước muốn theo đuổi thực hành hạnh nguyện (Chương I: câu kệ 58). Vị Bồ Tát cần phải thể hiện hành động hướng thượng (*adhikāra*) đến đức Phật đương thời và được vị Phật ấy chú nguyện (I: 59-69). Kế đến, vị Bồ Tát cần quán xét về bản thân (I: 79-80) và các pháp tu tập cần phải thực hành để đạt đến quả vị Phật cao quý (I: 115-165) là: Trong thời gian dài đằng đằng kế tiếp, trải qua không biết là bao nhiêu kiếp sống trôi nổi luân hồi, vị Bồ Tát cần phải đạt đến sự toàn hảo về mười pháp (10 pháp ba-la-mật) là: bố thí, trì giới, xuất ly, trí tuệ, tinh tấn, nhẫn nại, chân thật, quyết định, từ ái, và hành xả. Hơn nữa, mức độ của sự thực hành mười pháp này là vị Bồ Tát phải đạt đến sự toàn hảo tối thượng (*paramatthapāramī*) là sẵn sàng hy sinh mạng sống bản thân để hoàn thành pháp toàn hảo ấy. Từ câu kệ 60-69 là lời chú nguyện của đức Phật Dīpaṅkara cho Bồ Tát Sumedha. Lời chú nguyện này sẽ được 23 vị Phật kế tiếp lập lại để chú nguyện cho vị Bồ Tát tiền thân của đức Phật Gotama.

[19] Các vị Phật đã giác ngộ ở tại gốc cây nào, giống cây ấy được gọi là cây Bồ Đề (*bodhirukkha*), nghĩa là cây của sự Giác Ngộ (Bồ Đề là từ dịch âm của *bodhi* có nghĩa là trí giác ngộ). Như vậy, nên hiểu rằng tên gọi cây Bồ Đề là tên gọi chung, còn mỗi cội cây Bồ Đề của từng vị Phật đều có tên gọi riêng. Ví dụ đức Phật Thích Ca đã chứng ngộ Phật Quả ở dưới cội cây có tên là Assattha, đức Phật Dīpaṅkara là cội cây tên Pippalī, đức Phật Koṇḍañña là cội cây Sālā, v.v...

[20] Dịch theo từ sẽ là: “Tuổi thọ của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.” Vì tuổi thọ của đức Phật Gotama chỉ là tám mươi năm nên đã được dịch như trên.

[21] Dịch theo từ sẽ là “rồi đã nâng bàn chân phải lên” thay vì “đã hướng vai phải nhiều quanh.” Chú Giải đề cập cả hai cách dịch, BvA. 99.

[22] Bốn lãnh vực của giới là: thu thúc trong giới bốn *Pātimokkha*, thu thúc các giác quan, nuôi mạng thanh tịnh, và liên quan đến các vật dụng, BvA. 106.

[23] Hiện tượng nhật thực được giải thích theo truyền thuyết Ấn Độ là mặt trời bị thần *Rāhu* nuốt lấy (ND).

[24] Lễ *Pavāraṇā* thường được tiến hành vào ngày rằm tháng 9 Âm lịch sau khi đã hoàn tất ba tháng an cư mùa mưa. Các vị tỳ khuru tụ hội lại và thỉnh cầu hội chúng chỉ dạy về những điều Giới Luật mà các thành viên của hội chúng đã nhận thấy, nghe được, hoặc có hoài nghi về bản thân vị thỉnh cầu đã vi phạm trong thời gian qua.

[25] 80 *hattha* (cánh tay) = 40 mét (1 *hattha* = 0.50 mét, ND).

[26] Là tròn đủ pháp toàn hảo về bố thí nhằm mục đích thành tựu quả vị Phật, BvA. 139.

[27] *uḷurāja*: vị vua của các vị tinh tú, tức là mặt trăng (ND).

[28] Đức Phật chỉ gọi “*ehi bhikkhu* = Này tỳ khuru hãy đến” thì vị được gọi tự nhiên có tóc được cạo sạch, mặc y mang bình bát, tướng mạo giống như các vị tỳ khuru đã tu lâu năm vậy. Nhiều vị sẽ được gọi là “*etha bhikkhavo* = Này các tỳ khuru hãy đến” (ND).

[29] *ganapāna* được thực hiện từ bốn thứ mật ong, đường mật, bột, và bơ lỏng nấu chung lại, còn được gọi tên là *catumadhurabhajana* = món ăn gồm bốn thứ mật, BvA. 149-50.

[30] 22 mét, 1 *ratana* = 25cm (ND).

--ooOoo--

5. Lịch Sử Đức Phật Revata

1. Sau (đức Phật) Sumana, có vị Lãnh Đạo, đáng Chiến Thắng tên Revata là vô song, tối thượng, không có tương đương, không gì sánh được.

2. Được thỉnh cầu bởi đáng Phạm Thiên, vị ấy cũng đã giảng giải Giáo Pháp, định nghĩa về (năm) Uẩn, (mười tám) Giới chưa từng được chuyển vận ở tam giới.

3. Trong sự thuyết giảng Giáo Pháp của vị ấy, đã có ba lần lãnh hội. Sự lãnh hội lần thứ nhất là không thể nói được bằng cách tính đếm.

4. Vào lúc bậc Hiền Triết Revata chỉ dạy đức vua Arindama, khi ấy đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của một ngàn *koṭi* vị.

5. Sau khi xuất ra khỏi thiên tịnh bảy ngày, đáng Nhân Ngưu đã chỉ dạy về các quả vị tối thượng cho một trăm *koṭi* chư thiên và nhân loại.

6. Bậc Đại Ân Sĩ Revata đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lưu Tận không còn ô nhiễm, đã khéo giải thoát như thế ấy.

7. Các vị đi đến vào lần đầu tiên là vượt quá phương thức tính đếm. Cuộc hội tụ thứ nhì gồm có một trăm ngàn *koṭi* vị.

8. Người phụ trợ trong việc chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) của đức Phật là không ai sánh bằng về trí tuệ. Lúc bấy giờ, vị ấy bị bệnh và đã đạt đến tình trạng bấp bênh về mạng sống.

9. Khi ấy, các vị hiền triết đã đi đến để thăm hỏi bệnh tình của vị ấy; đã có cuộc hội tụ thứ ba của một trăm ngàn *koṭi* vị A-la-hán.

10. Vào lúc bấy giờ, ta là vị Bà-la-môn tên Atideva. Ta đã đi đến gặp đức Phật Revata. Ta đã quy y vị ấy.

11. Sau khi ca tụng giới, định, và đức hạnh tối thắng về tuệ của vị ấy, ta đã dâng lên thượng y phù hợp với khả năng.

12. Đức Phật ấy, đáng Lãnh Đạo Thế Gian Revata, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: *“Trong vô lượng kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.”*

13. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

14. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

15. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

16. Kế đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

17. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

18. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

19. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

20. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

21. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

22. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

23. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

24. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

25. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

26. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

27. Cũng vào khi ấy, ta đã nhớ lại và làm cho tăng trưởng pháp của chư Phật (nghĩ rằng): “Điều gì ta đã phát nguyện thì ta sẽ đem lại điều ấy.”^[1]

28. Thành phố có tên là Sudhaññavatī, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Vipula, người mẹ của vị Đại Ân Sĩ Revata tên là Vipulā.

29. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong sáu ngàn năm. Ba tòa lâu đài tuyệt vời đã được trang hoàng Sudassana, Ratanagghi, và Āveḷa là đã được phát sanh lên do thiện nghiệp.

30. Có ba mươi ba ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân (người vợ) tên là Sudassanā. Con trai tên là Varuṇa.

31. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đấng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện xe và đã ra sức nỗ lực bảy tháng không thiếu sót.

32. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đấng Chiến Thắng, bậc Đại Hùng Revata có oai lực đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở tại khu vườn Varuṇa.

33. Varuṇa và Brahmadeva đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Maṅgala tên là Sambhava.

34. Bhaddā và luôn cả Subhaddā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Khi ấy, đức Phật ấy, vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, cũng đã giác ngộ ở cội cây Nāga.

35. Paduma và luôn cả Kuñjara đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Sirimā và luôn cả Yasavatā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

36. Vườn lên đến tám mươi cánh tay (40 mét) về chiều cao, đức Phật ấy tỏa sáng khắp cả các phương như là cây cờ hiệu của thần Indra đã được dựng lên.

37. Vòm hào quang tối thắng phát xuất từ cơ thể của vị ấy tỏa ra xung quanh một do-tuần dầu là ban ngày hay ban đêm.

38. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến sáu mươi ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

39. Sau khi thị hiện Phật lực, Ngài đã giảng giải pháp Bát Từ ở thế gian và đã Niết Bàn không còn chấp thủ tợ như ngọn lửa đã cạn nguồn nhiên liệu.

40. Và thân thể như là châu báu ấy, Giáo Pháp không gì tương đương ấy, tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

41. Đức Phật Revata, bậc có danh tiếng, vị Đại Hiền Triết ấy đã Niết Bàn. Đã có sự phân tán xá-lợi từ xứ sở ấy đến khắp các nơi.

Lịch sử đức Phật Revata là phần thứ năm.

--ooOoo--

6. Lịch Sử Đức Phật Sobhita

1. Sau (đức Phật) Revata, vị Lãnh Đạo tên Sobhita là định tĩnh, có tâm thanh tịnh, không kẻ sánh bằng, không người đối thủ.
2. Ở tại ngôi nhà của mình, đấng Chiến Thắng ấy đã chuyển đổi tâm trí, đã đạt đến sự Giác Ngộ hoàn toàn, và đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp.
3. Từ phía dưới là từ địa ngục Avīci và từ phía trên là từ cõi trời cao nhất, trong cuộc thuyết giảng Giáo Pháp đã có một tập thể (tụ hội) ở khoảng giữa của hai nơi này.
4. Đấng Toàn Giác đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp ở tại hội chúng ấy. Đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là không thể nói được bằng cách tính đếm.
5. Về sau vào lúc khác, trong khi thuyết giảng ở cuộc hội tụ của chư thiên, đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của chín chục ngàn *koṭi* vị.
6. Vào lần khác nữa, có vị vương tử dòng Sát-đế-ly tên Jayasena sau khi cho trồng tọt khu vườn đã cống hiến đến đức Phật trong dịp ấy.
7. Trong khi công bố sự hiến dâng của vị ấy, bậc Hữu Nhân đã thuyết giảng Giáo Pháp. Khi ấy, đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của một ngàn *koṭi* vị.
8. Bậc Đại Ân Sĩ Sobhita đã có ba lần tụ hội gồm có các vị Lậu Tận, không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.
9. Đức vua tên Uggata ấy dâng cúng vật thí đến đấng Tối Thượng Nhân. Trong lần cúng dường ấy, một trăm *koṭi* vị A-la-hán đã tụ hội lại.
10. Vào lần khác nữa, có nhóm người thuộc đoàn thể dâng cúng vật thí đến đấng Tối Thượng Nhân. Khi ấy, đã có cuộc hội tụ thứ nhì của chín mươi *koṭi* vị.
11. Vào lúc đấng Chiến Thắng giáng trần sau khi đã cư ngụ ở cõi trời, khi ấy đã có cuộc hội tụ thứ ba của tám mươi *koṭi* vị.
12. Vào lúc bấy giờ, ta là vị Bà-la-môn tên Sujāta. Khi ấy, ta đã làm hài lòng đức Phật cùng các vị Thánh Văn bằng thức ăn nước uống.
13. Đức Phật ấy, đấng Lãnh Đạo Thế Gian Sobhita, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: *“Trong vô lượng kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.”*
14. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

15. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

16. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

17. Kế đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

18. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

19. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

20. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

21. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

22. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

23. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

24. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.

25. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

26. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

27. Lắng nghe lời nói của vị ấy, ta trở nên mừng rỡ, có tâm trí phấn chấn. Ta đã thực hiện sự nỗ lực tích cực nhằm theo đuổi chính mục đích ấy.

28. Thành phố có tên là Sudhamma, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Sudhamma, người mẹ của vị Đại Ân Sĩ Sobhita tên là Sudhammā.

29. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình chín ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Kumuda, Kalīra, và Paduma.

30. Có bảy mươi ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Makhilā. Con trai tên là Siha.

31. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, bậc Tối Thượng Nhân đã ra đi bằng tòa lâu đài^[2] và đã thực hành sự nỗ lực bảy ngày. Và khi ấy trong lúc giác ngộ, đức Phật ấy đã giác ngộ ở cội cây Nāga.

32. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đấng Đại Hùng Sobhita đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở vườn thượng uyển Sudhamma tuyệt vời.

33. Asama và Sunetta đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ấn Sĩ Sobhita tên là Anoma. Nakulā và Sujātā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu.

34. Ramma và luôn cả Sudatta đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Nakulā và luôn cả Cittā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

35. Cao năm mươi tám *ratana* (14 mét rưỡi), vị Đại Hiền Triết chiếu sáng tất cả các phương như là mặt trời mọc.

36. Giống như khu rừng lớn nở rộ hoa tỏa hương với các hương thơm khác loại, tương tự y như thể lời tuyên thuyết của vị ấy tỏa hương với các hương thơm của giới.

37. Cũng giống như biển cả không thể được thỏa mãn bởi sự ngắm nhìn, tương tự y như thể lời tuyên thuyết của vị ấy không thể được thỏa mãn bởi sự lắng nghe.

38. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến chín mươi ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

39. Sau khi đã ban lời giáo huấn và nhắc nhở các chúng sanh còn lại,^[1] vị ấy cùng với các bậc Thịnh Văn đã phát cháy giống như ngọn lửa rồi đã Niết Bàn.

40. Đức Phật ấy là vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, và các vị Thịnh Văn ấy là đã thành tựu các năng lực, tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

41. Đức Phật Sobhita, đấng Toàn Giác cao quý đã Niết Bàn tại tu viện Sīha. Đã có sự phân tán xá-lợi từ xứ sở ấy đến khắp các nơi.

Lịch sử đức Phật Sobhita là phần thứ sáu.

--ooOoo--

7. Lịch Sử Đức Phật Anomadassī

1. Sau (đức Phật) Sobhita, đấng Toàn Giác Anomadassī là đấng Tối Thượng Nhân có danh tiếng vô lường, có oai lực khó mà vượt trội.

2. Sau khi cắt đứt tất cả các sự trói buộc và hủy diệt (nghiệp tái sinh ở) ba cõi, vị ấy đã thuyết giảng cho chư thiên và loài người về Đạo Lộ đưa đến việc không còn luân hồi.

3. Vị ấy không chao động ví như biển cả, khó thể đạt đến như là ngọn núi, không có điểm cuối cùng ví như bầu không gian, và đã nở hoa như là cây *Sālā* chúa.

4. Chỉ với sự nhìn thấy đức Phật ấy là chúng sanh khởi lên hoan hỷ. Sau khi lắng nghe lời nói đang diễn giải, họ đạt được Bất Tử.

5. Khi ấy, sự lãnh hội về Giáo Pháp của vị ấy là thành công và đạt được số lượng. Hàng trăm *koṭi* (chúng sanh) đã lãnh hội trong cuộc thuyết giảng Giáo Pháp lần thứ nhất.

6. Về sau vào lúc khác, trong khi đang đổ xuống những cơn mưa Giáo Pháp trong cuộc thuyết giảng Giáo Pháp lần thứ nhì, tám chục *koṭi* (chúng sanh) đã lãnh hội.

7. Về sau vào lúc khác, khi đang đổ xuống cơn mưa (Giáo Pháp) và ngay trong lúc đang làm hài lòng chúng sanh, đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của bảy mươi tám *koṭi* vị.

8. Và bậc Đại Ân Sĩ ấy cũng đã có ba lần tụ hội gồm các vị đã đạt đến năng lực của các thắng trí và đã được đơm hoa trong sự giải thoát.

9. Khi ấy, đã có cuộc tụ hội của tám trăm ngàn vị có sự tham đắm si mê đã được đoạn tận và có tâm thanh tịnh như thế ấy.

10. Lần hội tụ thứ nhì là của bảy trăm ngàn vị không còn ô nhiễm, thoát khỏi bụi trần, có sự an tịnh như thế ấy.

11. Lần hội tụ thứ ba là của sáu trăm ngàn vị đã đạt đến năng lực của các thắng trí, có sự nỗ lực cao, đã chứng Niết Bàn.

12. Vào lúc bấy giờ, ta là loài Dạ-xoa có đại thần lực, là chúa tể cai quản nhiều *koṭi* dạ-xoa.

13. Khi ấy, ta cũng đã đi đến gặp bậc Đại Ân Sĩ, đức Phật cao quý ấy, và đã làm hài lòng đấng Lãnh Đạo Thế Gian cùng hội chúng bằng cơm nước.

14. Khi ấy, bậc Hiền Triết ấy, có nhãn quan thanh tịnh, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “Trong vô lượng kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.

15. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

16. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

17. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

18. Kế đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

19. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

20. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

21. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

22. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

23. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

24. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

25. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.

26. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

27. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

28. Nghe được lời nói của vị ấy, ta trở nên mừng rỡ, có tâm trí phấn chấn, đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

29. Thành phố có tên là Candavatī, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Yasavā, người mẹ của bậc Đạo Sư Anomadassī tên là Yasodharā.

30. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong mười ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Siri, Upasiri, và Sirivaḍḍha.

31. Có hai mươi ba ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Sirimā. Con trai tên là Upavāna.

32. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đấng Chiến Thắng đã ra đi bằng kiệu khiêng và đã ra sức nỗ lực mười tháng không thiếu sót.

33. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Đại Hiền Triết, đấng Đại Hùng Anomadassī ấy, đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở tại công viên Sudassana.

34. Nisabha và Anoma đã là (hai vị) Thịnh Vãn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đạo Sư Anomadassī tên là Varuṇa.

35. Sundarī và Sumanā đã là (hai vị) nữ Thịnh Vãn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là “Ajjuna.”

36. Nandivaḍḍha và Sirivaḍḍha đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Uppalā và luôn cả Padumā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

37. Bậc Đại Hiền Triết cao năm mươi tám *ratana* (14 mét rưỡi). Hào quang của vị ấy phát ra như là ánh mặt trời mọc.

38. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến một trăm ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

39. Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng đã được rạng rỡ, lời tuyên thuyết khéo được đơm hoa nhờ vào các vị A-la-hán đã ly tham ái, không còn ô nhiễm như thế ấy.

40. Bậc Đạo Sư có danh tiếng vô lượng ấy và hai vị (Thịnh Vãn hàng đầu) vô song ấy, tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

41. Đấng Chiến Thắng, bậc Đạo Sư Anomadassī đã Niết Bàn tại tu viện Dhamma. Ngôi bảo tháp của đấng Chiến Thắng dành cho vị ấy có chiều cao hai mươi lăm (do-tuần) ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Anomadassī là phần thứ bảy.

--ooOoo--

8. Lịch Sử Đức Phật Paduma

1. Sau (đức Phật) Anomadassī, đấng Toàn Giác, bậc Tối Thượng Nhân tên Paduma là không kẻ sánh bằng, không người đối thủ.
2. Giới của vị ấy là không ai sánh bằng, định là không có giới hạn, trí tuệ cao quý là không thể tính đếm, và giải thoát là không có tương đương.
3. Cũng vào lúc chuyển vận bánh xe Chánh Pháp của vị có oai lực vô song ấy, đã có ba cuộc lãnh hội là sự xua đuổi đi bóng đêm mù mịt.
4. Ở sự lãnh hội lần thứ nhất, đức Phật đã giác ngộ một trăm *koṭi* vị. Ở sự lãnh hội lần thứ nhì, bậc Thông Minh đã giác ngộ chín mươi *koṭi* vị.
5. Và vào lúc đức Phật Paduma giáo huấn người con trai của mình, khi ấy đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của tám chục *koṭi* vị.
6. Bậc Đại Ân Sĩ Paduma đã có ba lần tụ hội. Cuộc hội tụ thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.
7. Vào dịp tiến hành lễ *Kāṭhina*, khi y *Kāṭhina* được phát sanh, các vị tỳ khuru đã may y để giao cho vị Tướng Quân Chánh Pháp.
8. Khi ấy, ba trăm ngàn vị đã tụ hội lại. Các vị tỳ khuru ấy là không còn ô nhiễm, có sáu thắng trí, có đại thần lực, không bị khuất phục.
9. Cũng vào dịp khác, đấng Nhân Nguru ấy đã vào mùa (an cư) mưa ở trong rừng. Khi ấy, đã có cuộc hội tụ của hai trăm ngàn vị.
10. Vào lúc bấy giờ, ta là con sư tử chúa tể của các loài thú. Ta đã nhìn thấy đấng Chiến Thắng đang thực hành hạnh độc cư ở trong rừng.
11. Ta đã đề đầu đánh lễ ở chân (của đức Phật) rồi đã đi nhiều quanh vị ấy, sau đó đã rống lên ba lần rồi đã phục vụ đấng Chiến Thắng bảy ngày.
12. Sau khi xuất khỏi bảy ngày nhập thiền cao quý, đức Như Lai dụng tâm suy xét rồi đã triệu tập một *koṭi* (mười triệu) vị tỳ khuru.
13. Khi ấy, ở giữa các vị (tỳ khuru) ấy, đấng Đại Hùng ấy cũng đã chú nguyện rằng: “*Trong vô lượng kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.*”
14. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).
15. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

16. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

17. Kế đó, sau khi nhiều quanh quôn viên của cội Bồ Đề tối thẳm, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

18. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

19. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

20. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

21. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

22. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

23. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

24. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.

25. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

26. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

27. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thẳm để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

28. Thành phố có tên là Campaka, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Asama, người mẹ của vị Đại Ân Sĩ Paduma tên là Asamā.

29. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong mười ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Uttara, Vasu, và Yasuttara.

30. Và có ba mươi ba ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Uttarā. Con trai tên là Ramma.

31. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đấng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện xe và đã ra sức nỗ lực tám tháng không thiếu sót.
32. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đấng Đại Hùng Paduma đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở tại công viên Dhanañja tuyệt vời.
33. Sāla và Upasāla đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ấn Sĩ Paduma tên là Varuṇa.
34. Rādhā và luôn cả Surādhā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là “Sona vĩ đại.”
35. Bhiyya và luôn cả Asama đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Rucī và Nandirāmā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.
36. Vị Đại Hiền Triết ấy cao năm mươi tám *ratana* (14.5 mét). Hào quang không gì sánh bằng của vị ấy chiếu sáng tất cả các phương.
37. Ánh sánh của mặt trăng, ánh sáng của mặt trời, ánh sáng của châu báu và ngọc ma-ni đắt giá, tất cả các loại ánh sáng ấy đều bị tiêu tan khi sánh cùng hào quang tối thượng của đấng Chiến Thắng.
38. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến một trăm ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.
39. Sau khi đã giác ngộ những chúng sanh có tâm trí đã được chín muồi không thiếu sót (người nào), sau khi chỉ dạy những người còn lại vị ấy cùng các vị Thịnh Văn đã Niết Bàn.
40. Ví như con rắn bỏ đi lớp da già cỗi, ví như cây cối rũ bỏ lá úa tàn, vị ấy sau khi buông bỏ các hành đã Niết Bàn tương tự như ngọn lửa đã được dập tắt.
41. Bậc Đạo Sư Paduma, đấng Chiến Thắng cao quý đã Niết Bàn tại tu viện Dhamma. Đã có sự phân tán xá-lợi từ xứ sở ấy đến khắp các nơi.

Lịch sử đức Phật Paduma là phần thứ tám.

--ooOoo--

9. Lịch Sử Đức Phật Nārada

1. Sau (đức Phật) Paduma, có đấng Toàn Giác, bậc Tối Thượng Nhân tên Nārada là không kẻ sánh bằng, không người đối thủ.
2. Đức Phật ấy, người con trai trường yêu quý của vị Chuyển Luân Vương, có sự trang sức với vòng hoa bằng ngọc trai đã đi (bộ) đến công viên.
3. Ở tại nơi ấy có cội cây lầy lừng danh tiếng, tuyệt đẹp, to lớn, thanh khiết. Sau khi đi đến nơi ấy, vị ấy đã ngồi xuống ở dưới cội cây Soṇa vĩ đại.
4. Ở tại nơi ấy, trí tuệ cao quý, vô biên, (sắc bén) tợ kim cương đã được sanh khởi. Nhờ đó, vị ấy đã khảo sát các hành theo lối ngửa lên và theo lối úp xuống.
5. Ở tại nơi ấy, vị ấy đã xua đi tất cả phiền não không còn dư sót, đã đạt đến quả vị hoàn toàn Giác Ngộ và mười bốn trí tuệ của vị Phật.^[4]
6. Sau khi đạt đến quả vị Toàn Giác, vị ấy đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp. Đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* (một ngàn tỷ, một triệu) vị.
7. Trong lúc huấn luyện Long Vương Mahādona, bậc Đại Hiền Triết đã thể hiện điều kỳ diệu ấy (song thông) cho thế gian luôn cả chư thiên nhìn thấy.
8. Lúc bấy giờ, trong lần giảng giải Giáo Pháp ấy cho chư thiên và nhân loại, chín chục ngàn *koṭi* (chín trăm tỷ) vị đã vượt qua tất cả các mối nghi hoặc.
9. Vào thời điểm đấng Đại Hùng giáo giới người con trai của mình, đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của tám chục ngàn *koṭi* (tám trăm tỷ) vị.
10. Bậc Đại Ân Sĩ Nārada đã có ba lần tụ hội. Cuộc hội tụ thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.
11. Vào lúc đức Phật giảng giải về đức hạnh của chư Phật có cả phần duyên khởi, khi ấy chín chục ngàn *koṭi* vị không còn ô nhiễm đã tụ hội lại.
12. Vào lúc con rồng Verocana dâng cúng vật thí đến bậc Đạo Sư, khi ấy tám mươi trăm ngàn (tám triệu) người con trai của đấng Chiến Thắng đã tụ hội lại.
13. Vào lúc bấy giờ, ta là đạo sĩ tóc bện, có khổ hạnh cao tột, đi lại ở trên không trung, toàn hảo về năm thắng trí.
14. Khi ấy, sau khi làm hài lòng vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng cùng với hội chúng và đoàn tháp tùng bằng cơm nước, ta đã cúng dường gỗ đàn hương.

15. Đức Phật, đấng Lãnh Đạo Thế Gian Nārada ấy cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “Trong vô lượng kiếp tính từ thời điểm này, (người này) sẽ trở thành vị Phật ở thế gian.

16. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

17. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiên).

18. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

19. Kế đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

20. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

21. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

22. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

23. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

24. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

25. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

26. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.

27. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

28. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

29. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã khiến tâm được mừng rỡ bội phần. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

30. Thành phố có tên là Dhaññavatī, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Sudeva, người mẹ của vị Đại Ân Sĩ Nārada tên là Anomā.

31. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình chín ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Jita, Vijita, và Vijitābhirāma.

32. Có bốn mươi ba ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Vijitasenā. Con trai tên là Nanduttara.

33. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, vị Lãnh Đạo thế gian đã ra đi bằng sự đi bộ (sự đi bằng bàn chân) và đã thực hành hạnh nỗ lực bảy ngày.

34. Được dâng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đấng Đại Hùng Nārada đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở công viên Dhanañjaya tuyệt vời.

35. Bhaddasāla và Jitamitta đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Nārada tên là Vāsetṭha.

36. Uttarā và luôn cả Phaggunī đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là “Sona vĩ đại.”

37. Uggarinda và Vasabha sẽ là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Indīvarī và Uṇḍī sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

38. Cao tám mươi tám *ratana* (22 mét), bậc Đại Hiền Triết ấy chiếu sáng mười ngàn thế giới tương tợ như cột trụ bằng vàng có gắn tràng hoa.

39. Khi ấy, thân thể có ánh sáng hào quang của vị ấy chiếu ra các phương liên tục ngày đêm và tỏa sáng (xung quanh) một do-tuần.

40. Vào lúc bấy giờ, được tràn ngập bởi hào quang của đức Phật, những người ở xung quanh một do-tuần không ai thấp sáng các ngọn đèn đuốc.

41. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến chín mươi ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

42. Giống như bầu trời được trang điểm và chói sáng bởi các vì sao, tương tợ như thế ấy Giáo Pháp của vị ấy rạng rỡ nhờ vào các vị A-la-hán.

43. Sau khi đã thiết lập vững chắc cây cầu Chánh Pháp để giúp vượt qua dòng chảy luân hồi đối với số người còn lại đã đạt được (đạo quả Hữu Học), đấng Nhân Ngưu ấy đã Niết Bàn.

44. Đức Phật ấy là vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, và các bậc Lưu Tận ấy là có oai lực vô song, tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

45. Đấng Chiến Thắng hàng đầu Nārada đã Niết Bàn tại thành phố Sudassana. Ngôi bảo tháp cao quý của đấng Chiến Thắng đã được dựng lên cao bốn do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Nārada là phần thứ chín.

--ooOoo--

10. Lịch Sử Đức Phật Padumuttara

1. Sau (đức Phật) Nārada, có đấng Toàn Giác, bậc Tối Thượng Nhân tên Padumuttara là không bị chao động, tương tự như biển cả.

2. Và đức Phật đã sanh lên vào kiếp *Maṇḍa* ấy.^[5] Chúng sanh đã sanh lên trong kiếp ấy là vô cùng tốt lành.^[6]

3. Trong khi đức Thế Tôn Padumuttara thuyết giảng Giáo Pháp lần thứ nhất, đã có sự lãnh hội Giáo Pháp của một trăm ngàn *koṭi* vị.

4. Về sau vào lúc khác nữa, trong lúc đổ xuống cơn mưa (Pháp) khiến cho các hạng chúng sanh được hài lòng, đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của ba mươi bảy trăm ngàn *koṭi* (ba triệu bảy trăm ngàn) vị.

5. Vào thời điểm đấng Đại Hùng đi đến gặp (người cha là) Ānanda, Ngài đã đi đến trong sự hiện diện của người cha và đã gióng lên tiếng trống Bất Tử.

6. Khi tiếng trống Bất Tử đã được gióng lên và trong khi cơn mưa Pháp Bảo đang rơi xuống, đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của năm mươi trăm ngàn *koṭi* (năm triệu) vị.

7. Đức Phật là vị giáo giới, là vị làm cho hiểu rõ, là vị giúp cho tất cả chúng sanh vượt qua, là vị thiện xảo về thuyết giảng; Ngài đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

8. Bậc Đạo Sư Padumuttara đã có ba lần tụ hội. Cuộc hội tụ thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.

9. Khi đức Phật, vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, cư ngụ ở tại ngọn núi Vebhāra, đã có cuộc hội tụ thứ nhì của chín mươi ngàn *koṭi* vị.

10. Hơn nữa, trong khi ra đi du hành từ các làng mạc, thị trấn, và quốc độ, đã có cuộc hội tụ thứ ba của tám mươi ngàn *koṭi* vị.

11. Vào lúc bảy giờ, ta là vị lãnh chúa tên Jaṭiḷa. Ta đã cúng dường vải cùng với bữa ăn đến hội chúng (tỳ khưu) có bậc Toàn Giác đứng đầu.

12. Đức Phật ấy, ngồi giữa hội chúng, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “Trong một trăm ngàn kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.

13. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

14. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

15. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

16. Kế đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

17. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

18. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

19. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

20. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (và thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

21. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

22. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

23. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.

24. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

25. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

26. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã quyết định sự thực hành tối thắng. Ta đã thực hiện sự nỗ lực vô cùng bền bỉ để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

27. Khi ấy, tất cả các người ngoại đạo bị ruồng bỏ trở nên hốt hoảng, có tâm trí chán nản. Đối với bọn họ, không còn có người nào phục vụ. Mọi người xua đuổi họ ra khỏi quốc độ.

28. Tất cả đã tụ hội lại tại nơi ấy và đã đi đến gặp đức Phật (nói rằng): “*Bach đấng Đại Hùng, ngài là vị lãnh đạo. Hỡi bậc Hữu Nhân, ngài hãy là chốn nương nhờ.*”

29. Bậc có lòng thương xót, đấng Bi Mẫn, vị tâm cầu lợi ích cho tất cả chúng sanh đã an trú vào năm giới cấm cho tất cả những người ngoại đạo đã đi đến (với Ngài).

30. Như thế, Giáo Pháp đã không bị pha trộn, không còn các ngoại đạo, và được tô điểm bởi các vị A-la-hán ở vào trạng thái thu thúc như thế ấy.

31. Thành phố có tên là Hamsavatī, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Ānanda, người mẹ của vị Đại Ấn Sĩ Padumuttama tên là Sujātā.

32. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình mười ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Naravāhana, Yasa, và Yasavatti.

33. Có bốn mươi ba ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Vasuladattā. Con trai tên là Uttara.

34. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, bậc Tối Thượng Nhân đã ra đi bằng tòa lâu đài và đã thực hành hạnh nỗ lực bảy ngày.

35. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Hương Đạo, đấng Đại Hùng Padumuttara đã chuyên vận bánh xe (Chánh Pháp) ở công viên tuyệt vời Mithila.

36. Devala và Sujātā đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đạo Sư Padumuttara tên là Sumana.

37. Amitā và luôn cả Asamā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là “Salala.”

38. Vitṭṭha và luôn cả Tissa đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Hatṭhā và luôn cả Vicittā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

39. Đạt đến năm mươi tám *ratana* (14 mét rưỡi) về chiều cao, đấng Đại Hiền Triết với ba mươi hai tướng trạng cao quý tương tự như cột trụ bằng vàng có gắn tràng hoa.

40. Các tường thành, cửa lớn, vách đất, cây cối, mòm đá ở xung quanh mười hai do-tuần không có che khuất vị ấy.

41. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến một trăm ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

42. Sau khi đã giúp cho nhiều người vượt qua, sau khi đã cắt đứt tất cả các điều nghi hoặc, vị ấy đã rực cháy như là khối lửa rồi đã Niết Bàn cùng với các vị Thịnh Văn.

43. Đức Phật, đấng Chiến Thắng Padumuttara đã Niết Bàn tại tu viện Nandā. Ngồi bảo tháp cao quý dành cho vị ấy có chiều cao mười hai do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Padumuttara là phần thứ mười.

--ooOoo--

11. Lịch Sử Đức Phật Sumedha

1. Sau (đức Phật) Padumuttara, có bậc Lãnh Đạo tên Sumedha là đấng Hiền Triết tối thượng của toàn thể thế giới, có oai lực nổi bật, khó thể đạt đến.

2. Có cặp mắt an tịnh, khuôn mặt đầy đặn, (thân hình) cao lớn, ngay thẳng, hùng dũng, là người tâm cầu lợi ích cho tất cả chúng sanh, (vị ấy) đã giúp cho nhiều người thoát khỏi sự trói buộc.

3. Khi đã thành tựu toàn vẹn quả vị Giác Ngộ tối thượng, đức Phật đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp ở tại thành phố Sudassana.

4. Trong việc thuyết giảng Giáo Pháp của vị ấy, đã có ba sự lãnh hội. Sự lãnh hội lần thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.

5. Hơn nữa vào lần khác, đấng Chiến Thắng ấy đã thuần phục Dạ-xoa Kumbhakaṇṇa. Đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của chín chục ngàn *koṭi* (chín trăm tỷ) vị.

6. Hơn nữa vào lần khác, bậc có danh tiếng vô hạn đã giảng giải về bốn Chân Lý. Đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của tám chục ngàn *koṭi* (tám trăm tỷ) vị.

7. Bậc Đại Ân Sĩ Sumedha đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lậu Tận không còn ô nhiễm có tâm thanh tịnh như thế ấy.

8. Vào lúc đấng Chiến Thắng ngự đến thành phố Sudassana, khi ấy một trăm *koṭi* (một tỷ) vị tỳ khuru là các bậc Lậu Tận đã tụ hội lại.

9. Hơn nữa vào lần khác, lúc tiến hành lễ (dâng y) *Kaṭhina* cho các vị tỳ khuru ở tại Devakūṭa, khi ấy đã có cuộc hội tụ thứ nhì của chín chục *koṭi* vị.

10. Hơn nữa vào lần khác, lúc đấng Thập Lực đi du hành, khi ấy đã có cuộc hội tụ thứ ba của tám chục *koṭi* vị.

11. Vào lúc bấy giờ, ta là người thanh niên Bà-la-môn tên Uttara. Tài sản đã được tích lũy trong nhà của ta là tám mươi *koṭi* (tám trăm triệu).

12. Sau khi đã cúng dường toàn bộ tất cả đến đấng Lãnh Đạo Thế Gian cùng với hội chúng (tỳ khuru), ta đã đi đến nương nhờ vị ấy và đã hứng thú với việc xuất gia.

13. Trong khi thể hiện sự tùy hỷ (phước báu), đức Phật ấy cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “*Trong ba chục ngàn kiếp, người này sẽ trở thành vị Phật.*”

14. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

15. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

16. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

17. Kể đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

18. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

19. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

20. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

21. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (và thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

22. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “*Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.*”

23. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

24. “*Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.*”

25. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

26. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

27. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

28. Sau khi học tập toàn bộ Kinh và luôn cả Luật tức là Giáo Pháp của bậc Đạo Sư gồm chín thể loại, ta đã làm rạn vỡ Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng.

29. Trong khi sống không xao lãng trong Giáo Pháp ấy vào lúc ngồi, đứng, đi kinh hành, sau khi làm toàn hảo các thắng trí, ta đã đi đến thế giới của Phạm Thiên.

30. Thành phố có tên là Sudassana, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Sudatta, người mẹ của bậc Đại Ân Sĩ Sumedha tên là Sudattā.

31. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong chín ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Sucandanaka, Koṇca, và Sirivaḍḍha.

32. Có ba lần mười sáu ngàn (bốn mươi tám ngàn) phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Sumanā. Con trai tên là Punabbasumitta.

33. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đấng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện voi và đã ra sức nỗ lực tám tháng không thiếu sót.

34. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đấng Đại Hùng Sumedha, đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở tại công viên Sudassana tuyệt vời.

35. Saraṇa và Sabbakāma đã là (hai vị) Thỉnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Sumedha tên là Sāgara.

36. Rāmā và luôn cả Surāmā đã là (hai vị) nữ Thỉnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là “Cây Nīpa vĩ đại.”

37. Uruvela và luôn cả Yasava đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Yasodharā và Sirimā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

38. Cao tám mươi tám *ratana* (22 mét), bậc Đại Hiền Triết chiếu sáng tất cả các phương tợ như mặt trăng ở giữa tập thể các vì sao.

39. Giống như viên ngọc ma-ni của vị Chuyển Luân Vương chiếu sáng một do tuần, tương tợ y như thế, ngọc quý của vị ấy tỏa sáng một do-tuần ở xung quanh.^[2]

40. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến chín chục ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

41. (Giáo Pháp) này đã được hưng thịnh nhờ vào các vị A-la-hán tốt lành, đã thành tựu tam minh, sáu thắng trí, và năng lực như thế ấy.

42. Tất cả các vị ấy đều có danh tiếng vô hạn, đã được giải thoát, không còn tái sanh. Sau khi thị hiện ánh sáng của trí tuệ, tất cả các vị có danh tiếng lớn lao ấy đã Niết Bàn.

43. Đức Phật, đáng Chiến Thắng cao quý Sumedha đã Niết Bàn tại tu viện Medha. Đã có sự phân tán xá-lợi từ xứ sở ấy đến khắp các nơi.

Lịch sử đức Phật Sumedha là phần thứ mười một.

--ooOoo--

12. Lịch Sử Đức Phật Sujāta

1. Cũng chính trong kiếp *Maṇḍa* ấy,^[8] có vị Lãnh Đạo tên Sujāta là có hàm sư tử, vai rộng, không thể đo lường, khó thể đạt đến.

2. Không bợn nhơ và tinh khiết như mặt trăng, huy hoàng như mặt trời, luôn chói sáng với sự vinh quang, đáng Toàn Giác rạng rỡ như thế ấy.

3. Sau khi thành tựu toàn vẹn quả vị Giác Ngộ tối thượng, đáng Toàn Giác đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp ở tại thành phố Sumaṅgala.

4. Trong khi đáng Lãnh Đạo Thế Gian Sujāta thuyết giảng Giáo Pháp cao quý vào dịp thuyết giảng Giáo Pháp lần thứ nhất, tám mươi *koṭi* (tám trăm triệu) vị đã lãnh hội.

5. Khi vị có danh tiếng vô lượng Sujāta vào mùa (an cư) mưa ở cõi trời, đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của ba mươi bảy trăm ngàn (ba triệu bảy trăm ngàn).

6. Vào lúc (đức Phật) Sujāta, vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, đi đến gặp người cha, đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của sáu mươi trăm ngàn (sáu triệu).

7. Bậc Đại Ân Sĩ Sujāta đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lậu Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.

8. Trong số các vị đã đạt đến năng lực của các thắng trí, không còn tái sanh vào cõi này cõi khác, các vị ấy (với số lượng) sáu trăm ngàn đã tụ hội lại là lần thứ nhất.

9. Vào lần khác nữa, trong cuộc tụ hội vào dịp đáng Chiến Thắng từ cõi trời hạ thế, đã có cuộc hội tụ lần thứ nhì của năm chục trăm ngàn (năm triệu) vị.

10. Vị Thinh Văn hàng đầu của vị ấy, khi đi đến gặp đấng Nhân Nguru bậc Toàn Giác, đã đi đến với bốn trăm ngàn vị (là lần thứ ba).

11. Vào lúc bấy giờ, ta là vị lãnh chúa ở bốn hòn đảo, là vị Chuyển Luân Vương có năng lực lớn lao, di chuyển ở trên không trung.

12. Sau khi chứng kiến điều kỳ diệu ở thế gian, (là việc) phi thường, khiến lòng dựng đứng, ta đã đi đến và đánh lễ đấng Lãnh Đạo Thế Gian Sujāta ấy.

13. Sau khi đã dâng lên vương quốc rộng lớn gồm bốn hòn đảo và bảy vật báu tối thắng đến đức Phật, ta đã xuất gia trong sự chứng minh của vị ấy.

14. Những người hộ tự ở trong xứ sở, sau khi gom góp phẩm vật đã đem lại đồ dùng thiết yếu, vật trái nếm lót ngồi, dâng lên hội chúng tỳ khưu.

15. Khi ấy, vị Chúa Tể trong mười ngàn thế giới cũng đã chú nguyện cho ta rằng: *“Trong ba mươi ngàn kiếp, người này sẽ trở thành vị Phật.”*

16. *Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).*

17. *Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).*

18. *Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.*

19. *Kể đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.*

20. *Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.*

21. *Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.*

22. *Khemā và Uppalavannā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’*

23. *Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”*

24. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): *“Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”*

25. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

26. *“Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đổi diện vị kia trong tương lai xa vời.*

27. *Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.*

28. *Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đổi diện vị kia trong tương lai xa vời.”*

29. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã sanh khởi niềm hoan hỷ bội phần. Ta đã quyết định sự thực hành tột bậc để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

30. Sau khi học tập toàn bộ Kinh và luôn cả Luật tức là Giáo Pháp của bậc Đạo Sư gồm chín thể loại, ta đã làm rạn vỡ Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng.

31. Trong khi sống không xao lãng trong Giáo Pháp ấy, sau khi tu tập thiền Phạm Thiên và đạt đến sự toàn hảo trong các thắng trí, ta đã đi đến thế giới của Phạm Thiên.

32. Thành phố có tên là Sumaṅgala, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Uggata, người mẹ của vị Đại Ân Sĩ Sujāta tên là Pabhāvati.

33. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình chín ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Sirī, Upasirī, và Nandā.

34. Có hai mươi ba ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Sirinandā. Con trai tên là Upasena.

35. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đấng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện ngựa và đã ra sức nỗ lực chín tháng không thiếu sót.

36. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đấng Đại Hùng Sujāta đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở công viên tuyệt vời Sumaṅgala.

37. Sudassana và Sudeva đã là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Sujāta tên là Nārada.

38. Nāgā và Nāgasamālā đã là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là Mahāvelu (cây tre vĩ đại).

39. Và cây tre ấy có thân đặc, không có bông, rậm lá, là loại cây thẳng đuột, to lớn, đáng nhìn, xinh xắn.

40. Giống cây ấỵ có một thân, khi đã phát triển thì đợc phân thành các nhánh từ thân ấỵ như là chùm lông đuôi của chim công đợc buộc chặt lại; giống cây ấỵ xinh đẹp như thế.

41. Không có các gai ở cây ấỵ và cũng không có lỗ bọng lớn, cành cây xòe rộng, không thưa thớt, bóng râm dày đặc, xinh xắn.

42. Sudatta và luôn cả Citta đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Subhaddā và luôn cả Padumā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

43. Với chiều cao năm mươi *ratana* (12.5 m), đấng Chiến Thắng ấỵ đạt đến sự cao quý về mọi mặt và thành tựu tất cả các đức hạnh.

44. Tương đương với các loại hào quang không thể sánh bằng, hào quang của vị ấỵ tỏa sáng xung quanh. Vị ấỵ là vô lượng, vô song, với các sự so sánh đối chiếu không có người tương tự.

45. Tuổi thọ đợc biết là kéo dài đến chín mươi ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấỵ, vị ấỵ đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

46. Cũng giống như các làn sóng ở biển cả, giống như các vì sao ở bầu trời, tương tự như thế, lúc bấy giờ lời tuyên thuyết (của đức Phật ấỵ) đợc tô điểm nhờ vào các vị A-la-hán.

47. Đức Phật ấỵ, vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, và các đức hạnh vô song ấỵ, tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

48. Đức Phật, đấng Chiến Thắng cao quý Sujāta đã Niết Bàn tại tu viện Sīla. Ngôi bảo tháp đợc dựng lên cao ba *gāvuta* (tương đương 12 km) dành cho bậc Đạo Sư ở ngay tại nơi ấỵ.

Lịch sử đức Phật Sujāta là phần thứ mười hai.

--ooOo--

13. Lịch Sử Đức Phật Piyadassī

1. Sau (đức Phật) Sujāta, đấng Lãnh Đạo Thế Gian Piyadassī là vị tự mình chứng ngộ, khó thể đạt đến, tương đương với các vị không thể sánh bằng, có danh tiếng vĩ đại.
2. Có danh tiếng vô hạn, đức Phật ấy cũng chiếu sáng tựa như mặt trời. Sau khi hủy diệt tất cả bóng tối, Ngài đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp.
3. Đối với vị có oai lực vô song ấy, cũng đã có ba sự lãnh hội. Sự lãnh hội lần thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.
4. Thiên Vương Sudassana đã thuận theo tà kiến. Trong khi xua tan tà kiến của vị ấy, bậc Đạo Sư đã thuyết giảng Chánh Pháp.
5. Cuộc tụ hội của các hạng chúng sanh là vô song. Khi ấy, đám đông đã tụ hội lại. Đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của chín mươi ngàn *koṭi* vị.
6. Vào lúc bậc Điều Khiển nhân loại huấn luyện con voi Doṇamukha, đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của tám mươi ngàn *koṭi* vị.
7. Vị Piyadassī ấy cũng đã có ba lần tụ hội. Cuộc hội tụ thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.
8. Sau đó vào lúc khác, chín mươi *koṭi* vị hiền triết đã hội họp chung lại với nhau. Ở cuộc hội tụ thứ ba, đã có tám mươi *koṭi* vị.
9. Vào lúc bấy giờ, ta là người thanh niên Bà-la-môn tên Kassapa, là vị tri tụng, nắm vững chú thuật, thành thạo ba bộ Vệ Đà.
10. Sau khi lắng nghe Giáo Pháp của vị (Phật) ấy, ta đã sanh khởi niềm tin. Với một trăm ngàn *koṭi* (đồng tiền) ta đã tạo lập tu viện cho hội chúng.
11. Sau khi dâng cúng tu viện đến vị ấy, ta trở nên mừng rỡ, có tâm trí phấn chấn, đã tạo lập sự vững chãi trong việc nương nhờ và đã thọ trì năm giới.
12. Đức Phật ấy, ngồi giữa hội chúng, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “*Trong mười tám trăm (một ngàn tám trăm) kiếp, người này sẽ trở thành vị Phật.*”
13. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).
14. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

15. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sũa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

16. Kể đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

17. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

18. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

19. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

20. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

21. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

22. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

23. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.

24. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

25. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

26. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

27. Thành phố có tên là Sudhañña, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Sudatta, người mẹ của đấng Đạo Sư Piyadassī tên là Sucandā.

28. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong chín ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Sunimmala, Vimala, và Giribrahā.

29. Có ba mươi ba ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Vimalā. Con trai là Kañcānāvela.

30. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, bậc Tối Thượng Nhân đã ra đi bằng phương tiện xe và đã thực hành sự nỗ lực sáu tháng.
31. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, bậc Đại Hiền Triết, đấng Đại Hùng Piyadassī đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) tại công viên Usabha xinh đẹp.
32. Pālita và Sabbadassī đã là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả của đấng Đạo Sư Piyadassī tên là Sobhita.
33. Sujātā và Dhammadinnā đã là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là “Kakudha.”
34. Sandhaka và Dhammaka đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Visākhā và Dhammadinnā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.
35. Có danh tiếng vô hạn, với ba mươi hai tướng trạng cao quý, và chiều cao tám mươi cánh tay ($80 \times 0.5 = 40$ m), đức Phật ấy được nhìn thấy như là cây *Sālā* chúa.
36. Không có ánh sáng của ngọn lửa, của mặt trăng hay mặt trời, tương tự như hào quang của bậc Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng ấy.
37. Tuổi thọ của vị ấy cũng dài như là (tuổi thọ) của các hàng thiên nhân. Bậc Hữu Nhân đã tồn tại ở thế gian chín mươi ngàn năm.
38. Đức Phật ấy, vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, luôn cả các đức hạnh vô song ấy, tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?
39. Đấng Hiền Triết cao quý Piyadassī ấy đã Niết Bàn tại tu viện Assattha. Ngôi bảo tháp của đấng Chiến Thắng dành cho vị ấy đã được dựng lên cao ba do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Piyadassī là phần thứ mười ba.

--ooOo--

14. Lịch Sử Đức Phật Atthadassī

1. Cũng chính trong kiếp Maṇḍa ấy,^[2] bậc Nhân Nguru Atthadassī sau khi hủy diệt bóng đêmมืด mù đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng.
2. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị ấy đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp và đã làm hài lòng thế gian mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên bằng sự Bất Tử.
3. Đối với đấng Lãnh Đạo Thế Gian ấy, cũng đã có ba sự lãnh hội. Sự lãnh hội lần thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.
4. Vào lúc đức Phật Atthadassī đi du hành ở cõi trời, đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của một trăm ngàn *koṭi* vị.
5. Vào dịp khác nữa, khi đức Phật thuyết giảng trong sự hiện diện của người cha, đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của một trăm ngàn *koṭi* vị.
6. Và bậc Đại Ân Sĩ ấy đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lưu Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.
7. Cuộc hội tụ thứ nhất là của chín mươi tám ngàn *koṭi* vị. Cuộc hội tụ thứ nhì là của tám mươi tám ngàn *koṭi* vị.
8. Cuộc hội tụ thứ ba là của bảy mươi tám ngàn *koṭi* (bảy trăm tám mươi tỷ) vị đại ân sĩ đã hoàn toàn giải thoát khỏi chấp thủ, không còn ô nhiễm.
9. Vào lúc bấy giờ, ta là vị đạo sĩ tóc bện có sự khổ hạnh cao tột tên là Susima, được xem là hạng nhất ở trên trái đất.
10. Sau khi mang từ thế giới chư thiên bông hoa Mạn-đà-la, hoa sen, hoa san hô của cõi trời, ta đã cúng dường đến đấng Toàn Giác.
11. Đức Phật ấy, bậc đại hiền triết Atthadassī, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: *“Trong mười tám trăm (một ngàn tám trăm) kiếp, người này sẽ trở thành vị Phật.”*
12. *Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).*
13. *Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).*
14. *Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.*

15. Kế đó, sau khi nhiễu quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

16. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

17. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đáng Chiến Thắng ấy.

18. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là 'Assattha.'

19. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm."

20. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): "Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật."

21. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

22. "Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đáng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời."

23. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

24. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đáng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời."

25. Nghe được lời nói của vị ấy, ta trở nên mừng rỡ, có tâm trí phấn chấn, đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

26. Thành phố có tên là Sobhana, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Sāgara, người mẹ của bậc Đạo Sư Atthadassī tên là Sudassanā.

27. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình mười ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Amaragiri, Suragiri, và Girivāhana.

28. Có ba mươi ba ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Visākhā. Con trai tên là Sela.

29. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đáng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện ngựa và đã ra sức nỗ lực trong tám tháng không thiếu sót.

30. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị có danh tiếng lớn lao, đấng Đại Hùng, bậc Nhân Nguru Atthadassī đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở công viên Anoma.

31. Santa và Upasanta đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đạo Sư Atthadassī tên là Abhaya.

32. Dhammā và luôn cả Sudhammā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là “Campaka.”

33. Nakula và luôn cả Nisabha đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Makilā và Sunandā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

34. Cao tám mươi *ratana* (20 mét), được vẹn toàn như là mặt trăng (chúa của các vì sao), đức Phật ấy, vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, sáng chói như là cây *Sālā* chúa.

35. Hàng trăm *koṭi* hào quang tự nhiên của vị ấy luôn luôn tỏa rộng một do-tuần ở khắp mười phương, bên trên và bên dưới.

36. Đức Phật ấy, bậc Nhân Nguru, đấng Hiền Triết tối thượng của tất cả chúng sanh, bậc Hữu Nhân cũng đã tồn tại ở thế gian một trăm ngàn năm.

37. Sau khi thị hiện hào quang vô song và đã chiếu sáng thế gian luôn cả chư thiên, vị ấy cũng đạt đến hiện trạng vô thường tương tự như ngọn lửa cạn nguồn nhiên liệu.

38. Đấng Chiến Thắng cao quý Atthadassī đã Niết Bàn tại tu viện Anoma. Đã có sự phân tán xá-lợi từ xứ sở ấy đến khắp các nơi.

Lịch sử đức Phật Atthadassī là phần thứ mười bốn.

--ooOo--

15. Lịch Sử Đức Phật Dhammadassī

1. Cũng chính trong kiếp Maṇḍa ấy, vị có danh tiếng lớn lao Dhammadassī đã xua tan bóng đêm tăm tối và chiếu sáng thế gian luôn cả các cõi trời.
2. Cũng trong việc chuyển vận bánh xe Chánh Pháp của vị có oai lực vô song ấy, đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.
3. Vào lúc đức Phật Dhammadassī hướng dẫn vị ân sĩ Sañjaya, khi ấy đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của chín chục *koṭi* vị.
4. Vào lúc (Chúa Trời) Sakka cùng với tùy tùng đi đến gặp bậc Hướng Đạo, khi ấy đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của tám chục *koṭi* vị.
5. Đấng Thiên Nhân của chư thiên ấy cũng đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lậu Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.
6. Lúc đức Phật Dhammadassī vào mùa (an cư) mưa ở Saraṇa, khi ấy đã có cuộc hội tụ thứ nhất của một ngàn *koṭi* vị.
7. Vào lần khác nữa, lúc đức Phật từ cõi trời đi đến cõi nhân loại, khi ấy cũng đã có cuộc hội tụ thứ nhì của một trăm *koṭi* vị.
8. Vào lần khác nữa, lúc đức Phật giảng giải về các đức hạnh là các pháp đầu-đà, khi ấy đã có cuộc hội tụ thứ ba của tám mươi *koṭi* vị.
9. Vào lúc bấy giờ, ta là (Chúa Trời) Sakka, (có danh hiệu là) Purindada. Ta đã cúng dường hương thơm của cõi trời, tràng hoa, nhạc cụ (đến đức Phật).
10. Lúc bấy giờ, đức Phật ấy ngồi ở giữa chư thiên cũng đã chú nguyện cho ta rằng: *“Trong mười tám trăm (một ngàn tám trăm) kiếp, người này sẽ trở thành vị Phật.”*
11. *Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).*
12. *Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiên).*
13. *Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.*
14. *Kể đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.*

15. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

16. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đáng Chiến Thắng ấy.

17. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

18. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

19. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

20. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

21. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đáng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.

22. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

23. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đáng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

24. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã thực hiện sự nỗ lực tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

25. Thành phố có tên là Saraṇa, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Saraṇa, người mẹ của bậc Đạo Sư Dhammāssī tên là Sunandā.

26. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình tám ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Araja, Viraja, và Sudassana.

27. Có bốn mươi ba ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Vicitolī. Con trai tên là Puñṇavaḍḍhana.

28. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, bậc Tối Thượng Nhân đã ra đi bằng tòa lâu đài và đã thực hành hạnh nỗ lực bảy ngày.

29. Được đáng Phạm Thiên thỉnh cầu, bậc Nhân Nguru, đáng Đại Hùng, vị Tối Thượng Nhân Dhammāssī đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở Migadāya (vườn nai).

30. Paduma và Phussadeva đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đạo Sư Dhammadassī tên là Sunetta.

31. Khemā và Saccaṇāmā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là “Bimbijāla.”

32. Subhadda và luôn cả Kaṭṭisaha sẽ là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Sāliyā và Valiyā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

33. Cao tám mươi cánh tay (40 mét), đức Phật ấy, vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, nổi bật trong mười ngàn thế giới nhờ vào oai lực.

34. Tợ như cây *Sālā* chứa nở rộ bông, giống như tia sét ở trên bầu trời, như là mặt trời lúc chính ngọ, khi ấy vị ấy đã chiếu sáng như thế.

35. Mạng sống (tuổi thọ) của vị có oai lực vô song ấy cũng tương tợ (như loài người), bậc Hữu Nhân đã tồn tại ở thế gian một trăm ngàn năm.

36. Sau khi đã thị hiện hào quang và làm cho Giáo Pháp không còn ô nhiễm, vị ấy cùng với các Thịnh Văn đã Niết Bàn tương tợ như mặt trăng đã lặn ở trên bầu trời.

37. Đấng Đại Hùng Dhammadassī đã Niết Bàn tại tu viện Kesa. Ngôi bảo tháp cao quý được dựng lên cao ba do-tuần dành cho chính vị ấy ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Dhammadassī là phần thứ mười lăm.

--ooOoo--

16. Lịch Sử Đức Phật Siddhattha

1. Sau (đức Phật) Dhammadassī, bậc Lãnh Đạo Thế Gian Siddhattha đã tiêu diệt tất cả tằm tối như là mặt trời đã mọc lên ở không trung.
2. Sau khi đạt được quả vị Toàn Giác, vị ấy cũng đã làm cơn mưa với đám mây Chánh Pháp giúp cho thế gian luôn cả chư thiên vượt qua, và tế độ thế gian luôn cả chư thiên chứng ngộ Niết Bàn.
3. Đối với vị có oai lực vô song ấy, cũng đã có ba sự lãnh hội. Sự lãnh hội lần thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.
4. Cũng vào dịp khác nữa, vào lúc Ngài gióng lên tiếng trống ở Bhīmaratha (quốc độ của sự kinh hoàng), khi ấy đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của chín mươi *koṭi* vị.
5. Vào lúc đức Phật, bậc Tối Thượng Nhân ấy, thuyết giảng Giáo Pháp ở Vebhāra, khi ấy đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của chín mươi *koṭi* vị.
6. Và bậc Tối Thượng của loài người ấy cũng đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lưu Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy:
7. Đây là ba số liệu về việc hội tụ của các vị không còn ô nhiễm: của một trăm *koṭi* vị, của chín mươi (*koṭi*) vị, và của tám mươi *koṭi* vị.
8. Vào lúc bấy giờ, ta là vị đạo sĩ khổ hạnh tên Maṅgala có oai lực cao tốt, khó có ai vượt trội, đã thành tựu thiền định và năng lực của các thánh trí.
9. Sau khi mang lại trái cây từ cây Jambu,^[10] ta đã dâng đến (đức Phật) Siddhattha. Sau khi nhận lãnh, bậc Toàn Giác đã nói lên lời này:
10. *“Các người hãy nhìn vị đạo sĩ khổ hạnh tóc bện có khổ hạnh cao tốt này. Trong chín mươi bốn kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật*
11. *Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).*
12. *Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).*
13. *Ở tại bờ sông Nerañjarā, đáng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.*
14. *Kể đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.*

15. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

16. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đáng Chiến Thắng ấy.

17. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

18. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

19. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

20. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

21. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đáng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.

22. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

23. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đáng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

24. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

25. Thành phố có tên là Vebhāra, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Udena, người mẹ của bậc Đại Ân Sĩ Siddhattha tên là Suphassā.

26. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong mười ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Kokā, Suppalā, và Kokanadā.

27. Có ba lần mười sáu ngàn (bốn mươi tám ngàn) phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Sumanā. Con trai tên là Anupama.

28. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đáng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện kiêu khiêng và đã ra sức nỗ lực mười tháng không thiếu sót.

29. Được đáng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đáng Đại Hùng, bậc Tối Thượng Nhân Siddhattha đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở tại Migadāya (vườn nai).

30. Sambala và Sumitta đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Siddhattha tên là Revata.

31. Sīvalā và Surāmā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là “Kaṇikāra.”

32. Suppiya và Samudda đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Rammā và luôn cả Surammā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

33. Vươn lên bầu trời (chiều cao) sáu mươi *ratana* (15 mét), đức Phật ấy chiếu sáng mười ngàn thế giới tương tự như cột trụ bằng vàng có gắn tràng hoa.

34. Đức Phật ấy, vị tương đương với các bậc không thể sánh bằng, là bậc vô song, không người đối địch. Bậc Hữu Nhân cũng đã tồn tại ở thế gian một trăm ngàn năm.

35. Sau khi thị hiện hào quang tuyệt vời và giúp cho các môn đồ đơm hoa kết trái. Sau khi đã được rạng rỡ với sự chứng ngộ, vị ấy cùng với các Thịnh Văn đã Niết Bàn.

36. Đức Phật Siddhattha, đáng Hiền Triết cao quý đã Niết Bàn tại tu viện Anoma. Ngôi bảo tháp cao quý dành cho vị ấy đã được dựng lên cao bốn do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Siddhattha là phần thứ mười sáu.

--ooOoo--

17. Lịch Sử Đức Phật Tissa

1. Sau (đức Phật) Siddhattha, bậc Lãnh Đạo hàng đầu của thế gian Tissa là không ai sánh bằng, không người đối địch, có oai lực vô biên, có danh vọng vô lường.

2. Sau khi đã xua tan bóng đen tăm tối và chiếu sáng thế gian luôn cả các cõi trời, vị có lòng thương xót, đáng Đại Hùng, bậc Hữu Nhân đã hiện khởi ở thế gian.

3. Cũng có thần thông vô song, giới và định vô song, sau khi đạt đến sự toàn hảo về mọi phương diện, vị ấy đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp.

4. Đức Phật ấy đã công bố lời diễn thuyết thanh tịnh ở trong mười ngàn thế giới. Hàng trăm *koṭi* vị đã lãnh hội trong cuộc thuyết giảng Giáo Pháp lần thứ nhất.

5. Lần thứ nhì là của chín mươi ngàn *koṭi* vị. Lần thứ ba là của sáu mươi ngàn *koṭi* vị. Khi ấy, Ngài đã giúp cho nhân loại và chư thiên đã tề tựu lại được giải thoát khỏi các sự trói buộc.

6. Bạc Lãn Đạo hàng đầu của thế gian Tissa cũng đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lưu Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.

7. Đã có cuộc hội tụ thứ nhất của một trăm ngàn bạc Lưu Tận. Đã có cuộc hội tụ thứ nhì của chín chục trăm ngàn (chín triệu) vị.

8. Đã có cuộc hội tụ thứ ba của tám chục trăm ngàn (tám triệu) bạc Lưu Tận, không còn ô nhiễm, đã nở hoa trong sự giải thoát.

9. Vào lúc bảy giờ, ta là vị Sát-đế-ly tên Sujāta. Sau khi buông bỏ tài sản lớn lao, ta đã xuất gia làm ân sĩ.

10. Khi ta đã xuất gia, đấng Lãn Đạo Thế Gian đã xuất hiện. Sau khi nghe được tiếng nói rằng: “Đức Phật!” khi ấy phi lạc đã phát khởi ở ta.

11. Sau khi nắm lấy hoa Mạn-đà-la, hoa sen, hoa san hô của cõi trời bằng cả hai tay, ta đã vội vã đi đến.

12. Ta đã cầm lấy bông hoa ấy và đặt lên đỉnh đầu của đấng Chiến Thắng, bạc Lãn Đạo hàng đầu của thế gian Tissa đang được vây quanh bởi bốn thành phần.^[11]

13. Khi ấy, ngồi giữa mọi người đức Phật ấy cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “Trong chín mươi hai kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.

14. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

15. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiên).

16. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

17. Kế đó, sau khi nhiễu quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

18. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

19. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

20. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

21. *Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (và thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.*”

22. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “*Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.*”

23. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

24. “*Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.*”

25. *Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.*

26. *Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.*”

27. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

28. Thành phố có tên là Khemaka, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Janasandha, người mẹ của bậc Đại Ân Sĩ Tissa tên là Padumā.

29. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình bảy ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Guhā, Selanāri, Nisabhā.

30. Có đầy đủ ba mươi ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Subhaddā. Con trai tên là Ānanda.

31. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đấng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện ngựa và đã ra sức nỗ lực tám tháng không thiếu sót.

32. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, bậc Lãnh Đạo hàng đầu của thế gian Tissa, đấng Đại Hùng đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở khu rừng tuyệt vời Yasavatī.

33. Brahmadeva và Udaya đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Tissa tên là Samaṅga.

34. Phussā và luôn cả Sudattā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là “Asana.”

35. Sambala và luôn cả Sirīsē là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Kīsāgotamī và Upasenā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

36. Cao sáu mươi *ratana* (15 mét), đức Phật, đấng Chiến Thắng ấy, không có vị tương đương, không có ai sánh bằng, được nhìn thấy như là núi Hy-mã-lạp.

37. Tuổi thọ của vị có oai lực vô song ấy là tối thắng.^[12] Bạc Hữu Nhân đã tồn tại ở thế gian một trăm ngàn năm.

38. Sau khi đã thọ hưởng danh vọng lớn lao, tối thượng, cao quý, nhất hạng, vị ấy đã rục cháy như là khối lửa rồi đã Niết Bàn cùng với các vị Thịnh Văn.

39. Tương tự như đám mây (biến mất) bởi làn gió, như là làn sương (biến mất) bởi mặt trời, như là bóng tối (biến mất) bởi ngọn đèn, vị ấy cùng với các Thịnh Văn đã Niết Bàn.

40. Đức Phật, đấng Chiến Thắng cao quý Tissa đã Niết Bàn tại tu viện Nanda. Ngôi bảo tháp của đấng Chiến Thắng dành cho vị ấy đã được dựng lên cao ba do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Tissa là phần thứ mười bảy.

--ooOoo--

[11] Ý nói đến quả vị Phật, BvA. 165.

[12] Tòa lâu đài bay lên không trung đưa vị Bồ Tát đến gần cội cây Bồ Đề để thực hành khổ hạnh và sau đó chứng đắc quả vị Toàn Giác, BvA. 166-7.

[13] Nghĩa là chưa đạt đến sự thấu triệt Chân Lý, BvA. 171.

[14] Mười bốn trí tuệ của vị Phật gồm có 8 trí về Đạo Quả và sáu trí không phổ thông đến các Thinh Văn là: trí biết được khuynh hướng ngũ ngầm của chúng sanh (*āsayānusayañāṇaṃ*), trí biết được năng lực của người khác (*indriyaparopariyañāṇaṃ*), trí thị hiện song thông (*yamakapāṭihāriyañāṇaṃ*), trí thể nhập đại bi (*mahākaruṇā-samāpattiñāṇaṃ*), trí toàn tri (*sabbaññutaññāṇaṃ*), trí không chướng ngại (*anāvaraṇañāṇaṃ*) (BvA. 185).

[15] Đức Phật Padumuttara sanh vào *sāra-kappa* (kiếp chỉ có một vị Phật), nhưng có tánh chất như là *maṇḍakappa* (kiếp có hai vị Phật) vì thành tựu nhiều đức hạnh; do đó được gọi là *maṇḍakappa*, BvA. 191.

Sự phân loại của *kappa* (kiếp): Có hai loại *kappa* (kiếp):

1/ *Suñña-kappa* (kiếp trống không) tức là kiếp không có đức Phật Toàn Giác, đức Phật Độc Giác, hoặc vị Chuyển Luân Vương xuất hiện, nghĩa là kiếp không có những nhân vật có đức hạnh sanh lên.

2/ Và *a-suñña-kappa* (kiếp không trống không) là có năm hạng: *sāra-kappa* (có một vị Phật Toàn Giác xuất hiện), *maṇḍa-kappa* (có hai ...), *vara-kappa* (có ba ...), *sāramaṇḍa-kappa* (có bốn ...), và *bhadda-kappa* (có năm vị Phật Toàn Giác xuất hiện); nhiều vị Phật hơn nữa trong một kiếp là không có.

[16] Chú Giải ghi như sau: *ussannakusalāti upacitapuññā* = “vô cùng tốt lành” nghĩa là “đã tích lũy được nhiều phước báu,” BvA. 191.

[17] Nghĩa là hào quang từ cơ thể của vị ấy tỏa sáng khoảng không gian có bán kính là một do-tuần ở chung quanh, BvA. 201-2.

[18] Kiếp *Maṇḍa* (*maṇḍakappa*) là kiếp có hai vị Phật xuất hiện. Trường hợp này là đức Phật Sumedha và đức Phật Sujāta, BvA. 202.

^[9] *Maṇḍakappa* là kiếp có hai vị Phật xuất hiện. Kiếp này có đến ba vị Phật xuất hiện là *Piyadassī*, *Atthadassī*, và *Dhammadassī* lẽ ra phải gọi là *varakappa*; điều này đã được đề cập ở phần Chú Giải Lịch Sử Đức Phật *Padumuttara*, BvA. 216.

^[10] Trái *Jambu* là trái mận đỏ, đào đỏ (ND).

^[11] Bốn thành phần là Sát-đế-ly, Bà-la-môn, gia chủ, và Sa-môn, BvA. 236.

^[12] Tuổi thọ là một trăm ngàn năm, không quá dài và không quá ngắn, BvA. 231.

--ooOoo--

18. Lịch Sử Đức Phật Phussa

1. Cũng chính trong kiếp Maṇḍa ấy, đã có bậc Đạo Sư Phussa, là đấng Vô Thượng, không có vị tương tợ, không có ai sánh bằng, là bậc Lãnh Đạo hàng đầu của thế gian.

2. Sau khi đã hủy diệt tất cả bóng tối và tháo gỡ mạng lưới không lồ, trong lúc làm hài lòng thế gian luôn cả chư thiên, vị ấy cũng đã đổ cơn mưa bằng nước Bát Tử.

3. Trong khi (đức Phật) Phussa đang chuyển vận bánh xe Chánh Pháp ở lễ hội tinh tú, đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.

4. Đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của chín chục trăm ngàn *koṭi* (chín triệu) vị. Đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của tám chục trăm ngàn (tám triệu) vị.

5. Và bậc Đại Ân Sĩ Phussa cũng đã có ba lần tụ hội gồm các bậc Lưu Tận không còn ô nhiễm có tâm thanh tịnh như thế ấy.

6. Đã có cuộc hội tụ thứ nhất của sáu chục trăm ngàn (sáu triệu). Đã có cuộc hội tụ thứ nhì của năm chục trăm ngàn (năm triệu).

7. Đã có cuộc hội tụ thứ ba của bốn chục trăm ngàn (bốn triệu) vị đã được giải thoát, không còn chấp thủ, có sự tái sanh đã được đoạn tận.

8. Vào lúc bấy giờ, ta là vị Sát-đế-ly tên Vijitāvi. Sau khi buông bỏ vương quốc rộng lớn, ta đã xuất gia trong sự chứng minh của vị ấy.

9. Bậc Lãnh Đạo hàng đầu của thế gian Phussa ấy cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “Trong chín mươi hai kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.

10. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

11. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiên).

12. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

13. Kế đó, sau khi nhiều quanh quôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

14. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

15. Kolita và Upatissa sẽ là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng ấy.

16. *Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là 'Assattha.'*

17. *Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm."*

18. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): *"Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật."*

19. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

20. *"Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đổi diện vị kia trong tương lai xa vời."*

21. *Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới."*

22. *Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đổi diện vị kia trong tương lai xa vời."*

23. Nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

24. Sau khi học tập toàn bộ Kinh và luôn cả Luật tức là Giáo Pháp của bậc Đạo Sư gồm chín thể loại, ta đã làm rạn vỡ Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng.

25. Trong khi sống không xao lãng trong Giáo Pháp ấy, sau khi tu tập thiền Phạm Thiên và làm toàn hảo các thắng trí, ta đã đi đến thế giới của Phạm Thiên.

26. Thành phố có tên là Kāsika, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Jayasena, và người mẹ của vị Đại Ân Sĩ Phussa tên là Sirimā.

27. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình chín ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Garuḷapakka, Haṃsa, và Suvannaḃhārā.

28. Có ba mươi ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Kisāgotamī. Con trai tên là Anupama.

29. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, bậc Tối Thượng Nhân đã ra đi bằng phương tiện voi và đã thực hành hạnh nỗ lực sáu tháng.

30. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, bậc Lãnh Đạo hàng đầu của thế gian Phussa, đấng Đại Hùng, bậc Tối Thượng Nhân đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở Migadāya (vườn nai).

31. Surakkhita và Dhammasena đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Phussa tên là Sabhiya.
32. Cālā và Upacālā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là “Āmaṇḍa.”
33. Dhanañcaya và Visākha đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Padumā và luôn cả Nāgā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.
34. Đạt đến chiều cao năm mươi tám *ratana* (14.5 m), được vẹn toàn như là mặt trăng (chúa của các vì sao), bậc Hiền Triết ấy cũng chiếu sáng tương tự mặt trời.
35. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến chín mươi ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.
36. Sau khi đã giáo giới nhiều chúng sanh và đã giúp cho nhiều người vượt qua, bậc Đạo Sư có danh tiếng vô song ấy cùng với các vị Thịnh Văn đã Niết Bàn.
37. Đấng Chiến Thắng cao quý, bậc Đạo Sư Phussa đã Niết Bàn tại tu viện Sena. Đã có sự phân tán xá-lợi từ xứ sở ấy đến khắp các nơi.

Lịch sử đức Phật Phussa là phần thứ mười tám.

--ooOoo--

19. Lịch Sử Đức Phật Vipassī

1. Sau (đức Phật) Phussa, bậc Toàn Giác, đấng Tối Thượng Nhân, vị Hữu Nhân tên Vipassī đã sanh lên ở thế gian.
2. Sau khi làm vỡ tung toàn bộ vô minh và đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng, Ngài đã đi đến thành phố Bandhumatī để chuyên vận bánh xe Chánh Pháp.
3. Bậc Lãnh Đạo đã chuyên vận bánh xe Chánh Pháp và đã giác ngộ cả hai người.^[1] Đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là không thể nói được bằng cách tính đếm.
4. Vào lần khác nữa, bậc có danh tiếng vô hạn đã giảng giải về Chân Lý ở tại nơi ấy. Đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của tám mươi bốn ngàn vị.
5. Tám mươi bốn ngàn người đã xuất gia theo đấng Toàn Giác. Khi những người ấy đi đến tu viện, bậc Hữu Nhân đã thuyết giảng Giáo Pháp đến họ.
6. Sau khi lắng nghe và an trú vào (đức Phật) đang thuyết giảng theo nhiều phương thức, các vị ấy cũng đã đạt đến Giáo Pháp cao quý; (đây) là sự lãnh hội lần thứ ba.

7. Bậc Đại Ân Sĩ Vipassī đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lộ Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.
8. Cuộc hội tụ thứ nhất là của sáu mươi tám trăm ngàn (sáu triệu tám trăm ngàn) vị. Cuộc hội tụ thứ nhì là của một trăm ngàn vị tỳ khuru.
9. Cuộc hội tụ thứ ba là của tám mươi ngàn vị tỳ khuru. Tại nơi ấy, ở giữa tập thể tỳ khuru, đấng Toàn Giác đã chói sáng.
10. Vào lúc bảy giờ, ta là vị Long Vương tên Atula có đại thần lực, có phước báu, có luồng hào quang.
11. Khi ấy, trong lúc đang vây quanh (đức Phật) với vô số *koṭi* con rồng và đang trình tấu bằng các nhạc cụ của cõi trời, ta đã đi đến gặp đấng Tối Cao của thế gian.
12. Sau khi đi đến gặp đấng Toàn Giác, bậc Lãnh Đạo Thế Gian Vipassī, ta đã thỉnh cầu rồi đã dâng lên đấng Pháp Vương chiếc ghế bằng vàng được cần ngọc ma-ni, ngọc trai, châu báu, và được trang điểm với tất cả các đồ trang sức.
13. Đức Phật ấy, ngồi giữa hội chúng, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “*Trong chín mươi một kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.*”
14. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).
15. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).
16. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.
17. Kế đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.
18. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.
19. Kolita và Upatissa không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm an tịnh và định tĩnh sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng này.
20. Khemā và Uppalavannā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

21. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (và thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

22. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

23. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

24. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.

25. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

26. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

27. Sau khi nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

28. Thành phố có tên là Bandhumatī, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Bandhumā, người mẹ của vị Đại Ân Sĩ Vipassī tên là Bandhumatī.

29. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong tám ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Nanda, Sunanda, và Sirimā.

30. Có bốn mươi ba ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Sutanā. Con trai là Samavattakkhandha.

31. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đấng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện xe. Bạc Tỏi Thượng Nhân đã ra sức nỗ lực tám tháng không thiếu sót.

32. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đấng Đại Hùng, bậc Tối Thượng Nhân Vipassī đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở Migadāya (vườn nai).

33. Khaṇḍa và vị tên Tissa đã là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Vipassī tên là Asoka.

34. Candā và Candamittā đã là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là Pāṭalī.

35. Punabbasumitta và Nāga đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Sirimā và luôn cả Uttarā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

36. Đấng Lãnh Đạo Thế Gian Vipassī có chiều cao tám mươi cánh tay (40 mét). hào quang của vị ấy tỏa sáng bảy do-tuần ở xung quanh.

37. Tuổi thọ được biết là kéo dài đến tám mươi ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

38. Vị ấy đã giải thoát sự trói buộc cho nhiều chư thiên và nhân loại. Ngài đã chỉ ra đạo lộ và không phải đạo lộ cho các phàm nhân còn lại.

39. Sau khi đã thị hiện ánh sáng và giảng giải về trạng thái Bất Tử, vị ấy đã rực cháy như là khối lửa rồi đã Niết Bàn cùng với các vị Thánh Văn.

40. Thần thông cao quý, phước báu cao quý, và (các) tướng trạng đã được đơm hoa, tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

41. Đức Phật, bậc Chiến Thắng cao quý Vipassī đã Niết Bàn tại tu viện Sumitta. Ngôi bảo tháp cao quý dành cho vị ấy đã được dựng lên cao bảy do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Vipassī là phần thứ mười chín.

--ooOoo--

20. Lịch Sử Đức Phật Sikhī

1. Sau (đức Phật) Vipassī, có bậc Toàn Giác, vị Tối Thượng Nhân, đấng Chiến Thắng tên gọi Sikhī là bậc không ai sánh bằng, không người đối thủ.

2. Sau khi trừ diệt binh đội của Ma Vương và đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng, vị ấy đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp vì lòng thương xót chúng sanh.

3. Trong khi bậc Hiền Triết hàng đầu Sikhī đang chuyển vận bánh xe Chánh Pháp, đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là của một trăm ngàn *koṭi* vị.

4. Cũng vào lúc khác, trong khi đấng Tối Thượng Nhân, bậc đứng đầu hội chúng, đang thuyết giảng Giáo Pháp, đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của chín mươi ngàn *koṭi* vị.

5. Trong khi thị hiện song thông đến loài người luôn cả chư thiên, đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của tám mươi ngàn *koṭi* vị.

6. Bậc Đại Ân Sĩ Sikhī đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lưu Tận không còn ô nhiễm có tâm thanh tịnh như thế ấy.

7. Cuộc hội tụ thứ nhất là của một trăm ngàn vị tỷ khuru. Cuộc hội tụ thứ nhì là của tám chục ngàn vị tỷ khuru.

8. Cuộc hội tụ thứ ba của bảy chục ngàn vị tỷ khuru là không bị lấm nhơ, tương tự như đóa hoa sen không bị vấy bùn dầu sanh trường ở trong nước.

9. Vào lúc bấy giờ, ta là vị Sát-đế-ly tên Arindama. Ta đã thỏa mãn hội chúng (tỷ khuru) có đấng Toàn Giác đứng đầu với cơm ăn, nước uống.

10. Sau khi cúng dường nhiều vải vóc quý giá không dưới mười triệu tấm vải, ta đã dâng đến đấng Toàn Giác con voi đã được trang hoàng làm phương tiện di chuyển.

11. Ta đã tạo lập ra phương tiện di chuyển là voi và đã được biết rằng là điều được phép. Ta đã làm tròn đủ tâm ý đã được phát nguyện trường kỳ và bền vững của ta.

12. Đức Phật ấy, đấng Lãnh Đạo cao quý của thế gian, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: *“Trong ba mươi một kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.”*

13. *Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).*

14. *Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiên).*

15. *Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.*

16. *Kể đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.*

17. *Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.*

18. *Kolita và Upatissa không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm an tịnh và định tĩnh sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng này.*

19. *Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’*

20. *Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”*

21. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): *“Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”*

22. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

23. *“Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đổi diện vị kia trong tương lai xa vời.*

24. *Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.*

25. *Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đổi diện vị kia trong tương lai xa vời.”*

26. Sau khi nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

27. Thành phố có tên là Aruṇavatī, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Aruṇavā, người mẹ của bậc Đại Ân Sĩ Sikhī tên là Pabhāvātī.

28. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong bảy ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Sucanda, Giri, và Vasabha.

29. Có hai mươi bốn ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Sabbakāmā. Con trai tên là Atula.

30. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, bậc Tối Thượng Nhân đã ra đi bằng phương tiện voi và đã thực hành hạnh nỗ lực tám tháng.

31. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo cao quý của thế gian, đấng Đại Hùng, bậc Tối Thượng Nhân Sikhī đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở tại Migācīre (vườn nai).

32. Abhibhū và Sambhava đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Sikhī tên là Khemaṅkara.

33. Makhilā và Padumā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là “Puṇḍarīka.”^[2]

34. Sirivaḍḍha và Nanda đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Cittā và luôn cả Suguttā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

35. Đức Phật ấy có chiều cao bảy mươi cánh tay (35 mét), với ba mươi hai tướng trạng cao quý tương tự như cột trụ bằng vàng có gắn tràng hoa.

36. Ánh sáng hào quang từ cơ thể của vị ấy phát ra khắp các phương ngày và đêm không gián đoạn. Hào quang ấy (có độ dài) là ba do-tuần.

37. Tuổi thọ của bậc Đại Ân Sĩ ấy là bảy chục ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

38. Sau khi đổ cơn mưa đám mây Chánh Pháp và làm cho chúng sanh luôn cả chư thiên được thấm nhuần, vị ấy sau khi đạt đến bản thể an tịnh đã Niết Bàn cùng với các vị Thịnh Văn.

39. Ba mươi hai tướng trạng cao quý đã đạt được cùng với các tướng phụ, tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

40. Đức Phật Sikhī, đáng Hiền Triết cao quý, đã Niết Bàn tại tu viện Dussa. Ngôi bảo tháp cao quý dành cho vị ấy đã được dựng lên cao ba do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Sikhī là phần thứ hai mươi.

--ooOoo--

21. Lịch Sử Đức Phật Vessabhū

1. Cũng chính trong kiếp Maṇḍa ấy, đáng Lãnh Đạo tên Vessabhū ấy, bậc không ai sánh bằng, không người đối thủ, đã hiện khởi ở thế gian.

2. Khi ấy, biết rằng ngọn lửa ái dục đang thiêu đốt thế gian này là căn cứ địa của các ái, vị ấy sau khi cắt đứt sự trói buộc đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng, ví như con long tượng (được tự do) sau khi đã giật đứt xích xiềng.^[3]

3. Trong khi đáng Lãnh Đạo Thế Gian Vessabhū đang chuyển vận bánh xe Chánh Pháp; đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là của tám mươi ngàn *koṭi* (tám trăm tỷ) vị.

4. Trong khi đáng Hàng Đầu Thế Gian, bậc Nhân Nguru, ra đi du hành trong xứ sở, đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của bảy mươi ngàn *koṭi* (bảy trăm tỷ) vị.

5. Trong khi xua tan tà kiến nghiêm trọng, vị ấy thể hiện thần thông. Nhân loại và chư thiên trong mười ngàn thế giới tính luôn các cõi trời đã hội tụ lại.

6. Sau khi nhìn thấy điều kỳ diệu vĩ đại, phi thường, khiến lông dựng đứng, sáu mươi *koṭi* (sáu trăm triệu) chư thiên và luôn cả loài người đã được giác ngộ.

7. Bậc Đại Ân Sĩ Vessabhū đã có ba lần tụ hội gồm các vị Lậu Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.

8. Đã có cuộc hội tụ thứ nhất của tám mươi ngàn *koṭi* vị tỳ khuru. Đã có cuộc hội tụ thứ nhì của bảy chục ngàn vị tỳ khuru.

9. Đã có cuộc hội tụ thứ ba của sáu chục ngàn vị tỳ khuru chính thức của bậc Đại Ân Sĩ là các vị đã qua khỏi các sự hãi sợ như sự già, v.v...

10. Vào lúc bấy giờ, ta là vị Sát-đế-ly tên Sudassana. Sau khi thỉnh mời bậc Đại Hùng và đã dâng cúng vật thí vô cùng xứng đáng, ta đã cúng dường đáng Chiến Thắng cùng với hội chúng (tỳ khuru) cơm nước và y phục.

11. Bánh xe tối thắng của đức Phật không gì sánh bằng ấy đã được chuyển vận. Sau khi lắng nghe Giáo Pháp tuyệt vời, ta đã thích thú sự xuất gia.

12. Sau khi đã tiến hành cuộc đại thí không ngơi nghỉ đêm ngày, ta đã tiến hành sự xuất gia hội đủ các ưu điểm trong sự chứng minh của đáng Chiến Thắng.

13. Được thành tựu sở hành và đức hạnh, nghiêm túc trong các phận sự và giới hạnh, trong lúc tầm cầu quả vị Toàn Tri, ta được thỏa thích trong Giáo Pháp của đáng Chiến Thắng.

14. Sau khi đã đạt được niềm tin và sự hoan hỷ, ta đánh lễ đức Phật, bậc Đạo Sư. Niềm hoan hỷ được sanh lên đến ta có nguyên nhân chính là quả vị giác ngộ.

15. Biết được tâm ý (của ta) không còn thối chuyển, đáng Toàn Giác đã nói lên điều này: *“Trong ba mươi một kiếp tính từ thời điểm này, người này sẽ trở thành vị Phật.”*

16. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

17. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

18. Ở tại bờ sông Nerañjarā, đáng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

19. Kế đó, sau khi nhiễu quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.

20. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

21. Kolita và Upatissa không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm an tịnh và định tĩnh sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đáng Chiến Thắng này.

22. Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

23. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (và thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

24. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

25. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

26. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

27. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

28. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

29. Sau khi nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

30. Thành phố có tên là Anupama, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Suppatita, người mẹ của bậc Đại Ân Sĩ Vessabhū tên là Yasavatī

31. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong sáu ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Ruci, Suruci, và Rativaddhana.

32. Có không dưới ba mươi ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Sucittā. Con trai tên là Suppabuddha.

33. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, bậc Tối Thượng Nhân đã ra đi bằng kiệu khiêng và đã thực hành hạnh nỗ lực sáu tháng.

34. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đấng Đại Hùng, bậc Tối Thượng Nhân Vessabhū đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) cũng ở tại Aruṇa.

35. Soṇa và luôn cả Uttara đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Vessabhū tên là Upasanta.

36. Dāmā và luôn cả Samālā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là “Sālā.”

37. Sothhika và luôn cả Ramma đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Gotamī và Sirimā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

38. Có chiều cao sáu mươi *ratana* tương đương với cây cột bằng vàng. Hào quang phát ra từ cơ thể giống như là ngọn lửa ở trên ngọn núi vào ban đêm.

39. Tuổi thọ của vị ấy được biết là đến sáu chục ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

40. Sau khi đã hoằng khai Giáo Pháp, đã phân hạng dân chúng, và đã thiết lập con thuyền Chánh Pháp, vị ấy cùng với các Thinh Văn đã Niết Bàn.

41. Tất cả những người (đức Phật và các vị Thinh Văn), cách sinh hoạt, lẽ lối oai nghi đáng được chiêm ngưỡng, tất cả đều hoàn toàn biết mật; phải chăng tất cả các hành là trống không?

42. Đấng Chiến Thắng cao quý, bậc Đạo Sư Vessabhū đã Niết Bàn tại tu viện Khema. Đã có sự phân tán xá-lợi từ xứ sở ấy đến khắp các nơi.

Lịch sử đức Phật Vessabhū là phần thứ hai mươi mốt.

--ooOoo--

22. Lịch Sử Đức Phật Kakusandha

1. Sau (đức Phật) Vessabhū, có bậc Toàn Giác, đấng Tối Thượng Nhân tên Kakusandha là vị không thể đo lường, khó thể đạt đến.

2. Sau khi làm tiêu hoại tất cả các sự tái sanh, vị ấy đã đạt đến sự toàn hảo trong các hạnh, đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng, tương tự như con sư tử (đã được tự do) sau khi bẻ gãy chiếc lồng giam giữ.

3. Trong khi đấng Lãnh Đạo Thế Gian Kakusandha đang chuyển vận bánh xe Chánh Pháp, đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là của bốn mươi ngàn *koṭi* (bốn trăm tỷ) vị.

4. Sau khi đã hóa hiện song thông ở không trung trên bầu trời, vị ấy đã giáng ngộ ba mươi ngàn *koṭi* (ba trăm tỷ) chư thiên và nhân loại.

5. Sự lãnh hội Giáo Pháp của vị ấy trong lần giảng giải về bốn Chân Lý cho dạ-xoa Naradeva là không thể đếm được theo cách thức tính toán.

6. Đức Thế Tôn Kakusandha đã có một lần tụ hội gồm các bậc Lậu Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.

7. Khi ấy, đã có cuộc hội tụ của bốn mươi ngàn vị đã đạt đến nền tảng của việc huấn luyện nhờ vào sự diệt tận các nhóm kẻ thù là lậu hoặc.

8. Vào lúc bấy giờ, ta là vị Sát-đế-ly tên Khema. Ta đã dâng lên vật thí không nhỏ đến đức Như Lai và những người con trai của đấng Chiến Thắng.

9. Sau khi cúng dường bình bát, y phục, thuốc bôi, mật mía, ta đã chuẩn bị tất cả mọi thứ này nọ vô cùng quý giá đã được mong mỏi.

10. Đấng Hiền Triết, bậc Lãnh Đạo thế gian Kakusandha ấy, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “*Trong kiếp Bhadda này,^[4] người này sẽ trở thành vị Phật.*”

11. *Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).*

12. *Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiên).*

13. *Ở tại bờ sông Nerañjarā, đấng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.*

14. *Kể đó, sau khi nhiễu quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.*

15. *Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.*

16. *Kolita và Upatissa không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm an tịnh và định tĩnh sẽ là (hai vị) Thịnh Vãn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đấng Chiến Thắng này.*

17. *Khemā và Uppalavaṇṇā sẽ là (hai vị) nữ Thịnh Vãn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’*

18. *Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”*

19. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “*Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.*”

20. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

21. “*Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đấng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đổi diện vị kia trong tương lai xa vời.*

22. *Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.*

23. *Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đảng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đổi diện vị kia trong tương lai xa vời.”*

24. Sau khi nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

25. Thành phố có tên là Khemavatī. Khi ấy, ta có tên là Khema. Trong khi tâm cầu quả vị Toàn Tri, ta đã xuất gia trong sự chứng minh của vị ấy.

26. Và vị Bà-la-môn Aggidatta ấy đã là người cha của đức Phật. Người mẹ của bậc Đại Ân Sĩ Kakusandha tên là Visākhā.

27. Cư trú tại nơi ấy ở trong thành Khemā, gia tộc vĩ đại của đảng Toàn Giác là dòng dõi cao quý hạng nhất trong loài người, có danh tiếng vĩ đại.

28. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong bốn ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Ruci, Suruci, và Rativaddhana.

29. Có đầy đủ ba mươi ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Virocamānā. Con trai tên là Uttara.

30. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, đảng Chiến Thắng đã ra đi bằng phương tiện xe và đã ra sức nỗ lực tám tháng không thiếu sót.

31. Được đảng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đảng Đại Hùng, bậc Tối Thượng Nhân Kakusandha đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở tại Migadāya (vườn nai).

32. Vidhura và Sañjīva đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Kakusandha tên là Buddhija.

33. Sāmā và Campā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là “Sirasa.”

34. Accuta và Sumana đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Nandā và luôn cả Sunandā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

35. Bậc Đại Hiền Triết cao bốn mươi *ratana* (10 mét). Hào quang màu hoàng kim phát ra mười do-tuần ở chung quanh.

36. Tuổi thọ của bậc Đại Ân Sĩ ấy là bốn chục ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

37. Sau khi đã phô bày gian hàng Giáo Pháp đến những người nam nữ luôn cả chư thiên, sau khi rống lên như là tiếng rống của loài sư tử, vị ấy đã Niết Bàn cùng với các Thịnh Văn.

38. (Đức Phật) đã thành tựu tám chi phần về lời nói,^[5] những phẩm chất không bao giờ khiếm khuyết, tất cả đều hoàn toàn biết mắt; phải chăng tất cả các hành là trống không?

39. Đấng Chiến Thắng cao quý Kakusandha đã Niết Bàn tại tu viện Khemā. Ngôi bảo tháp cao quý dành cho vị ấy đã vươn lên bầu trời một *gāvuta* ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Kakusandha là phần thứ hai mươi hai.

--ooOoo--

23. Lịch Sử Đức Phật Koṇāgamana

1. Sau (đức Phật) Kakusandha, có đấng Toàn Giác, bậc Tối Thượng Nhân, đấng Chiến Thắng, vị đứng đầu thế gian, bậc Nhân Nguru tên là Koṇāgamana.
2. Sau khi làm tròn đủ mười pháp, vị ấy đã vượt qua bãi sa mạc (luân hồi). Sau khi tẩy rửa mọi điều như bản, vị ấy đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng.
3. Trong khi vị Lãnh Đạo Koṇāgamana đang chuyển vận bánh xe Chánh Pháp, đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là của ba mươi ngàn *koṭi* (ba trăm tỷ) vị.
4. Và trong khi thể hiện thần thông trừ diệt các học thuyết khác, đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của hai mươi ngàn *koṭi* (hai trăm tỷ) vị.
5. Kế đến, sau khi thể hiện sự biến hóa (thần thông), đấng Chiến Thắng đã đi đến thành phố của chư thiên. Tại nơi ấy, bậc Toàn Giác đã ngự trên tầng đá là ngai vàng của vị Chúa Trời Sakka.
6. Bậc Hiền Triết ấy an cư mùa mưa (ở cõi trời), trong khi thuyết giảng bày bộ sách (Vi Diệu Pháp), đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của mười ngàn *koṭi* (một trăm tỷ) vị.
7. Vị Thiên Nhân ấy của chư thiên đã có chỉ một lần hội tụ gồm các bậc Lưu Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.
8. Khi ấy, đã có cuộc hội tụ của ba mươi ngàn vị tỷ khuru đã vượt qua khỏi giòng nước lũ và đã làm tiêu tán sự tử vong.
9. Vào lúc bấy giờ, ta là vị Sát-đế-ly tên Pabbata hội đủ các thân hữu và quan viên, có binh lực và xe cộ không phải là ít.

10. Sau khi đã đi đến diện kiến đáng Toàn Giác và lắng nghe Giáo Pháp tối thượng, ta đã thỉnh mời hội chúng cùng với đáng Chiến Thắng và đã dâng cúng vật thí theo như ước muốn.

11. Ta đã cúng dường bậc Đạo Sư và các vị Thinh Văn vài xú Pattuṇṇa, vài Trung Quốc, tư lụa xú Kāsī, cùng với mền len, và luôn cả đôi dép bằng vàng nữa.

12. Bậc Hiền Triết ấy, ngồi giữa hội chúng, cũng đã chú nguyện cho ta rằng: “*Trong kiếp Bhadda này, người này sẽ trở thành vị Phật.*”

13. *Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).*

14. *Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiên).*

15. *Ở tại bờ sông Nerañjarā, đáng Chiến Thắng ấy thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.*

16. *Kể đó, sau khi nhiễu quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng, vị có danh tiếng vĩ đại sẽ được giác ngộ ở tại cội cây Assattha.*

17. *Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.*

18. *Kolita và Upatissa không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm an tịnh và định tĩnh sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đáng Chiến Thắng này.*

19. *Khemā và Uppalavaṇṇā không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm an tịnh và định tĩnh sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’*

20. *Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (vào thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”*

21. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “*Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.*”

22. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

23. “*Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đáng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.*”

24. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

25. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đấng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

26. Sau khi nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

27. Trong khi tầm cầu quả vị Toàn Tri, ta đã cúng dường vật thí đến đấng Tối Thượng Nhân. Sau khi từ bỏ vương quốc rộng lớn, ta đã xuất gia trong sự chứng minh của vị ấy.

28. Thành phố có tên là Sobhavatī, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Sobha. Tại nơi ấy, gia tộc vĩ đại của đấng Toàn Giác cư ngụ ở trong thành phố.

29. Và vị Bà-la-môn Yaññadatta ấy đã là người cha của đức Phật. Người mẹ của bậc Đạo Sư Koṇāgamana tên là Uttarā.

30. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình trong ba ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Tusita, Santusita, và Santuṭṭha.

31. Có không dưới mười sáu ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Rucigattā. Con trai tên là Satthavāha.

32. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, bậc Tối Thượng Nhân đã ra đi bằng phương tiện voi và đã thực hành hạnh nỗ lực sáu tháng.

33. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo, đấng Đại Hùng, bậc Tối Thượng Nhân tên Koṇāgamana đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở tại Migadāya (vườn nai).

34. Bhiyyasa và Uttarā đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc có danh tiếng Koṇāgamana tên là Sotthija.

35. Samuddā và Uttarā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là “Udumbara.”

36. Ugga và Somadeva đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Sīvalā và luôn cả Sāmā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

37. Đức Phật ấy đạt đến chiều cao ba mươi cánh tay (15 mét). Tương tự như chiếc vòng vàng ở trong lò lửa của thợ rèn, vị ấy đã rục rở với các hào quang như thế ấy.

38. Tuổi thọ được biết là đến ba chục ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

39. Sau khi giương cao ngôi bảo tháp Chánh Pháp được tô điểm với những biểu ngữ về Chánh Pháp, vị ấy đã kết thành chùm hoa Chánh Pháp rồi đã Niết Bàn cùng với các Thánh Văn.

40. Môn đồ của vị ấy có thần lực vĩ đại, có sự giảng giải Giáo Pháp huy hoàng, tất cả đều hoàn toàn biết mắt; phải chăng tất cả các hành là trống không?

41. Đấng Toàn Giác Koṇāgamana đã Niết Bàn tại tu viện Pabbata. Đã có sự phân tán xá-lợi từ xứ sở ấy đến khắp các nơi.

Lịch sử đức Phật Koṇāgamana là phần thứ hai mươi ba.

--ooOoo--

24. Lịch Sử Đức Phật Kassapa

1. Sau (đức Phật) Koṇāgamana, có bậc Toàn Giác, đấng Tối Thượng Nhân tên Kassapa là vị Pháp Vương tỏa sáng hào quang.

2. Vị ấy sau khi biếu tặng vật thí là tài sản gia đình đã được xả bỏ và nhiều cơm ăn nước uống đến những người ăn xin và làm tròn đủ tâm ý, vị ấy đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng, ví như con bò mộng đã (được tự do sau khi) phá vỡ chuồng trại.

3. Trong khi đấng Lãnh Đạo Thế Gian Kassapa đang chuyển vận bánh xe Chánh Pháp, đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là của hai mươi ngàn *koṭi* (hai trăm tỷ) vị.

4. Vào lúc đức Phật đi du hành ở thế gian trong bốn tháng, đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là của mười ngàn *koṭi* (một trăm tỷ) vị.

5. Sau khi đã thể hiện sự biến hóa song thông, vị ấy đã giảng giải về bản thể của trí tuệ; đã có sự lãnh hội lần thứ ba là của năm ngàn *koṭi* (năm mươi tỷ) vị.

6. Ở tại thành phố của chư thiên Sudhammā xinh xắn, đấng Chiến Thắng đã giảng giải Giáo Pháp ở tại nơi ấy và đã giác ngộ ba ngàn *koṭi* (ba mươi tỷ) chư thiên.

7. Trong lần thuyết giảng Giáo Pháp khác cho dạ-xoa Naradeva, sự lãnh hội của những người ấy là không thể đếm được theo cách thức tính toán.

8. Vị Thiên Nhân ấy của chư thiên đã có chỉ một lần hội tụ gồm các bậc Lưu Tận không còn ô nhiễm, có tâm thanh tịnh như thế ấy.

9. Khi ấy, đã có cuộc hội tụ của hai mươi ngàn vị tỷ khuru là những vị đã vượt qua tham ái bằng sự hổ thẹn (tội lỗi) và giới hạnh như thế ấy.

10. Vào lúc bảy giờ, ta là thanh niên Bà-la-môn nổi tiếng với tên Jotipāla, là người tri tụng, nắm vững chú thuật, thành thạo ba bộ Vệ Đà.

11. Ta đã đạt đến sự toàn hảo về khoa tướng mạo, về truyền thuyết, và về các phạm sự chánh yếu, là vị rành rẽ về trời đất, có trí tuệ đã được hoàn tất, thuần thực.

12. Vị hộ độ của đức Thế Tôn Kassapa tên Ghaṭikāra (thợ làm đồ gốm), là người có sự tôn kính, có sự vâng lời, đã đạt Niết Bàn trong quả vị thứ ba (Bất Lai).

13. Ghaṭikāra đã đưa ta đi đến gặp đáng Chiến Thắng Kassapa. Sau khi lắng nghe Giáo Pháp của vị ấy, ta đã xuất gia trong sự chứng minh của vị ấy.

14. Sau khi đã khỏi sự tinh cần và là người thông thạo trong các phạm sự lớn nhỏ, ta không bỏ sót bất cứ điều gì và làm tròn đủ Giáo Pháp của đáng Chiến Thắng.

15. Cho đến những gì đã được đức Phật nói lên tức là Giáo Pháp của đáng Chiến Thắng gồm chín thể loại, sau khi học tập toàn bộ ta đã làm rạng rỡ Giáo Pháp của đáng Chiến Thắng.

16. Sau khi nhìn thấy điều kỳ diệu ở nơi ta, đức Phật ấy cũng đã chú nguyện rằng: *“Trong kiếp Bhadda này, người này sẽ trở thành vị Phật.”*

17. Sau khi rời khỏi (thành phố) xinh đẹp tên là Kapila, đức Như Lai ra sức nỗ lực và thực hiện hành động khó thực hành được (khổ hạnh).

18. Sau khi ngồi xuống ở cội cây của những người chăn dê, đức Như Lai nhận lấy món cơm sữa ở tại nơi ấy rồi đi đến Nerañjarā (Ni-liên-thiền).

19. Ở tại bờ sông Nerañjarā, (đức Như Lai) thọ thực món cơm sữa rồi đi đến cội cây Bồ Đề bằng đạo lộ cao quý đã được dọn sẵn.

20. Kế đó, sau khi nhiều quanh khuôn viên của cội Bồ Đề, bậc Vô Thượng Nhân, vị có danh tiếng vĩ đại, sẽ ngồi xuống vào tư thế kiết già và sẽ được giác ngộ ở chỗ ngồi giác ngộ tối thắng trong vị thế bất bại.

21. Người mẹ sanh ra vị này sẽ có tên là Māyā. Người cha tên là Suddhodana. Vị này sẽ là Gotama.

22. Kolita và Upatissa không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm an tịnh và định tĩnh sẽ là (hai vị) Thinh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda sẽ phục vụ đáng Chiến Thắng này.

23. Khemā và Uppalavaṇṇā không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm an tịnh và định tĩnh sẽ là (hai vị) nữ Thinh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi tên là ‘Assattha.’

24. Citta và Haṭṭhālavaka sẽ là (hai) nam thí chủ hộ độ hàng đầu. Uttarā và Nandamātā sẽ là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu. Tuổi thọ (và thời) của vị Gotama có danh tiếng ấy là một trăm năm.”

25. Sau khi nghe được lời nói này của vị Đại Ân Sĩ không ai sánh bằng, chư thiên và nhân loại vui mừng (nghĩ rằng): “Vị này là chúng tử mầm mống của chư Phật.”

26. Họ thốt lên những tiếng reo hò, vỗ tay, và nở nụ cười. Mười ngàn thế giới luôn cả chư thiên chấp tay cúi lạy (nói rằng):

27. “Nếu chúng tôi thất bại với lời giáo huấn của đáng Lãnh Đạo Thế Gian này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

28. Giống như những người đang băng ngang giòng sông không đạt được bến bờ đối diện, họ vượt qua giòng sông rộng lớn sau khi đạt được bến bờ ở bên dưới.

29. Tương tự y như thế, nếu tất cả chúng tôi lỡ dịp với đáng Chiến Thắng này thì chúng tôi sẽ đối diện vị kia trong tương lai xa vời.”

30. Sau khi nghe được lời nói của vị ấy, ta đã tăng thêm niềm tín tâm. Ta đã quyết định sự thực hành tối thắng để làm tròn đủ sự toàn hảo về mười pháp.

31. Như thế, sau khi đã trôi nổi (luân hồi) và trong khi tránh xa điều sai trái, ta có điều khó thực hành được đã được thực hành, và nguyên nhân chính là vì quả vị Giác Ngộ của ta.

32. Thành phố có tên là Bārāṇasī, vị vua dòng Sát-đế-ly tên là Kikī. Tại nơi ấy, gia tộc vĩ đại của đáng Toàn Giác cư ngụ ở trong thành phố.

33. Và vị Bà-la-môn Brahmadata ấy đã là người cha của đức Phật. Người mẹ của bậc Đại Ân Sĩ Kassapa tên là Dhanavatī.

34. Vị ấy đã sống ở giữa gia đình hai ngàn năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Haṃsa, Yasa, và Sirinanda.

35. Có ba lần mười sáu ngàn (bốn mươi tám ngàn) phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Sunandā. Con trai tên là Vijitasena.

36. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, bậc Tối Thượng Nhân đã ra đi bằng tòa lâu đài và đã thực hành hạnh nỗ lực bảy ngày.

37. Được đáng Phạm Thiên thỉnh cầu, vị Lãnh Đạo Thế Gian, đáng Đại Hùng, bậc Tối Thượng Nhân Kassapa đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) ở tại Migadāya (vườn nai).

38. Tissa và Bhāradvāja đã là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả của bậc Đại Ân Sĩ Kassapa tên là Sabbamitta.

39. Anulā và Uruvelā đã là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Cội cây Bồ Đề của đức Thế Tôn ấy được gọi là “Nigrodha.”

40. Sumaṅgala và Ghaṭikāra đã là (hai) thí chủ hộ độ hàng đầu. Vijitasenā và Bhaddā đã là (hai) nữ thí chủ hộ độ hàng đầu.

41. Đạt đến chiều cao hai mươi *ratana* (5 mét), đức Phật ấy tương tự như lần tia chớp ở trên bầu trời, như là mặt trăng được tròn đầy bởi quang ánh sáng.

42. Tuổi thọ của bậc Đại Ân Sĩ ấy là hai chục ngàn năm. Trong khi tồn tại đến chùng ấy, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

43. Sau khi đã tạo ra hồ nước Chánh Pháp, đã ban hành dầu thơm giới (đức), đã mặc vào tám vải Chánh Pháp, đã phân phối tràng hoa Chánh Pháp,^[6]

44. sau khi đã thiết lập cho đại chúng tám gương Giáo Pháp không tỳ vết, (vị ấy đã nói rằng): “*Những ai mong môi Niết Bàn, hãy nhìn vào vật trang sức của ta.*”

45. Sau khi đã ban cho tám áo giáp là Giới có tám da chắn bảo vệ là Thiền phủ lên, sau khi đã trùm lên tám da Giáo Pháp (là Niệm và Tinh Giác), sau khi đã ban cho tám chiến bào tối thắng (là Tứ Chánh Cần).

46. Sau khi đã ban cho tám mộc che là Niệm, cây thương là Trí Tuệ sắc bén, sau khi đã ban cho cây gươm cao quý là Giáo Pháp và Giới nhằm mục đích trừ diệt sự gắn liền (với các phiền não).

47. Sau khi đã ban cho vật tô điểm là ba Minh, vòng nguyệt quế là bốn Quả Vị, sau khi đã ban cho vật trang sức là sáu Thắng Trí và tràng hoa Giáo Pháp (là chín Pháp Siêu Thế).

48. Sau khi đã ban cho chiếc lọng trắng Diệu Pháp ngăn chặn các điều sai trái, sau khi làm hiện ra bông hoa Vô Úy, vị ấy đã Niết Bàn cùng với các Thịnh Văn.

49. Chính vị này là bậc Chánh Đẳng Chánh Giác không thể đo lường, khó thể đạt đến. Đây chính là Pháp Bảo đã khéo được thuyết giảng, hãy đến và thấy.

50. Đây chính là Tăng Bảo đã thực hành đúng đắn và vô thượng; tất cả đều hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

51. Bậc Đạo Sư, đáng Chiến Thắng cao quý Mahākassapa, đã Niết Bàn tại tu viện Setavyā. Ngôi bảo tháp của đáng Chiến Thắng dành cho vị ấy đã được dựng lên có chiều cao một do-tuần ở ngay tại nơi ấy.

Lịch sử đức Phật Kassapa là phần thứ hai mươi bốn.

--ooOoo--

25. Lịch Sử Đức Phật Gotama

1. Sau khi ra sức nỗ lực, ta đã đạt được quả vị Toàn Giác tối thượng trở thành đấng Toàn Giác Gotama trong thời hiện tại và là sự vinh hiển của dòng họ Sākya (Thích Ca).
2. Được đấng Phạm Thiên thỉnh cầu, ta đã chuyển vận bánh xe Chánh Pháp. Đã có sự lãnh hội lần thứ nhất là của mười tám *koṭi* (một trăm tám chục triệu) vị.
3. Sau đó vào dịp khác, trong khi đang thuyết giảng ở cuộc tụ hội của loài người và chư thiên, đã có sự lãnh hội lần thứ nhì là không thể nói được bằng cách tính đếm.
4. Trong thời hiện tại, ta đã giáo giới người con trai của ta ngay ở nơi đây; đã có sự lãnh hội lần thứ ba là không thể nói được bằng cách tính đếm.
5. Ta đã có một lần tụ hội gồm các vị Thinh Văn đại ẩn sĩ. Đã có cuộc hội tụ của một ngàn hai trăm năm chục vị tỳ khuru.
6. Sáng chói không ô nhiễm ở giữa hội chúng tỳ khuru, ta đã ban phát tất cả các điều đã được mong mỏi,^[7] tương tự như ngọc ma-ni ban cho mọi điều ước muốn.
7. Vì lòng thương thương chúng sanh, ta đã giảng giải bốn Chân Lý đến những người tầm cầu sự dứt bỏ lòng mong muốn tái sanh và đang ước ao (Thánh) Quả.
8. Đã có sự lãnh hội Giáo Pháp của chục ngàn, hai chục ngàn. Sự lãnh hội của một hoặc hai người là không thể đếm được theo cách thức tính toán.
9. Ở đây, giáo lý của ta, của đấng Hiền Triết dòng Sākya, là khéo được thanh lọc, phổ biến đến nhiều người, có kết quả, phong phú, đã được nở rộ bông hoa.
10. Hàng trăm vị tỳ khuru, không còn lậu hoặc, tham ái đã lìa, có tâm thanh tịnh, định tĩnh; tất cả luôn quây quần xung quanh ta.
11. Giờ đây trong thời hiện tại, những vị nào buông bỏ sự tái sanh trong cõi người (nhưng) tâm ý chưa đạt,^[8] (còn) là các bậc Hữu Học, những vị tỳ khuru ấy bị bậc trí chê trách.

12. Những người ca ngợi đạo lộ của các bậc Thánh Nhân, luôn luôn thỏa thích trong Giáo Pháp, có niềm, là những người sẽ được giác ngộ đầu tiên còn bị xuôi giòng chảy luân hồi.

13. Thành phố của ta là Kapilavatthu, người cha là đức vua Suddhodana, người mẹ sanh ra ta gọi là “Hoàng Hậu Māyā.”

14. Ta đã sống đời sống gia đình trong hai mươi chín năm. Có ba tòa lâu đài tuyệt vời là Ramma, Suramma, Subhaka.

15. Có bốn mươi ngàn phụ nữ được trang điểm. Nữ nhân ấy (người vợ) tên là Bhaddakaccānā. Con trai tên là Rāhula.

16. Sau khi nhìn thấy bốn điều báo hiệu, Ta đã ra đi bằng phương tiện ngựa và đã thực hành hạnh nỗ lực trong sáu năm là việc khó thực hành được.

17. Ta là bậc Toàn Giác Gotama, đấng Chiến Thắng, đã chuyển vận bánh xe (Chánh Pháp) tại Isipatana, thành Bārāṇasī, và là nơi nương nhờ của tất cả chúng sanh.

18. Hai vị tỳ khuru Kolita và Upatissa là (hai vị) Thịnh Văn hàng đầu. Vị thị giả tên là Ānanda luôn hiện diện bên cạnh ta.

19. Tỳ khuru ni Khemā và Uppalavaṇṇā là (hai vị) nữ Thịnh Văn hàng đầu. Citta và Hatthālavaka là (hai) nam cư sĩ thí chủ hộ độ hàng đầu.

20. Nandamātā và Uttarā là (hai) nữ cư sĩ thí chủ hộ độ hàng đầu. Ta đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng ở cội cây Assattha.

21. Ánh sáng hào quang của ta luôn luôn vươn cao mười sáu cánh tay (8 mét). Vào thời hiện tại của ta lúc bấy giờ, tuổi thọ được biết là ít ỏi (chỉ) một trăm năm. Trong khi tồn tại đến chừng ấy, ta đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.

22. Sau khi thiết lập ngọn đuốc Chánh Pháp và sự giác ngộ cho chúng sanh sau này, cũng chẳng bao lâu nữa ta cùng với hội chúng Thịnh Văn sẽ Viên Tịch Niết Bàn ở ngay tại nơi này, như là ngọn lửa cạn nguồn nhiên liệu.

23. Các oai lực vô song ấy,^[9] mười lực và các thần thông này, và đây là cơ thể chứa đựng các đức hạnh được tô điểm với ba hai tướng trạng cao quý.

24. Sau khi chiếu sáng khắp mười phương tựa như mặt trời với các hào quang sáu loại, tất cả sẽ hoàn toàn biết mất; phải chăng tất cả các hành là trống không?

Lịch sử đức Phật Gotama là phần thứ hai mươi lăm.

--ooOoo--

26. Chương Tổng Hợp về Chư Phật

1. Vô lượng kiếp trước đây, đã có bốn bậc Hướng Đạo là Tanhaṅkara, Medhaṅkara, cùng với Saraṅkara, và đấng Toàn Giác Dīpaṅkara. Các đấng Chiến Thắng ấy là thuộc về chung một kiếp.
2. Sau (đức Phật) Dīpaṅkara, có bậc Lãnh Đạo tên là Koṇḍañña. Chỉ một mình trong một kiếp, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.
3. (Số lượng) các kiếp ở vào khoảng giữa của hai vị này, (tức là) đức Thế Tôn Dīpaṅkara và đấng Đạo Sư Koṇḍañña, là không thể đếm được theo cách thức tính toán.
4. Sau (đức Phật) Koṇḍañña, có bậc Lãnh Đạo tên là Maṅgala. (Số lượng) các kiếp ở vào khoảng giữa của hai vị này cũng là không thể đếm được theo cách thức tính toán.
5. Maṅgala, Sumana, Revata, và bậc Hiền Triết Sobhita, các đức Phật, các bậc Hữu Nhân, các đấng Quanh Minh ấy cũng ở vào một kiếp.
6. Sau (đức Phật) Sobhita là vị Anomadassī có danh tiếng vĩ đại. (Số lượng) các kiếp ở vào khoảng giữa của hai vị ấy cũng là không thể đếm được theo cách thức tính toán.
7. Anomadassī, Paduma, luôn cả bậc Lãnh Đạo Nārada, các đức Phật, các đấng chấm dứt bóng đêm, các bậc Hiền Triết ấy cũng ở vào một kiếp.
8. Sau (đức Phật) Nārada, có bậc Lãnh Đạo tên là Padumuttara. Được sanh lên (riêng biệt) trong một kiếp, vị ấy đã giúp cho nhiều chúng sanh vượt qua.
9. (Số lượng) các kiếp ở vào khoảng giữa của hai vị ấy, (tức là) đức Thế Tôn Nārada và đấng Đạo Sư Padumuttara, cũng là không thể đếm được theo cách thức tính toán.
10. Một trăm ngàn kiếp (trước đây) đã có một bậc Đại Hiền Triết, đấng Hiểu Biết Thế Gian Padumuttara, là vị thọ lãnh các vật cúng dường.
11. Ba chục ngàn kiếp sau (đức Phật) Padumuttara, đã có hai bậc Hướng Đạo là Sumedha và Sujāta.
12. Mười tám trăm (một ngàn tám trăm) kiếp (trước đây), vào sau (thời đức Phật) Sujāta, đã có ba bậc Hướng Đạo là các bậc Lãnh Đạo Piyadassī, Atthadassī, và Dhammadassī; (các vị ấy) là các bậc Toàn Giác, là các đấng Tối Thượng Nhân.
13. Chín mươi bốn kiếp trước đây, đã có một bậc Đại Hiền Triết. Vị ấy là đấng Hiểu Biết Thế Gian Siddhattha, sâu sắc, và vô thượng.

14. Chín mươi hai kiếp trước đây, đã có hai bậc Hưởng Đạo. Tissa và đấng Toàn Giác Phussa là không kẻ sánh bằng, không người đối thủ.

15. Chín mươi một kiếp trước đây, (đã có) đấng Lãnh Đạo tên là Vipassī. Đức Phật ấy cũng là đấng Bi Mẫn đã giải thoát chúng sanh khỏi sự trói buộc.

16. Ba mươi một kiếp trước đây, đã có hai bậc Hưởng Đạo. Sikhī và luôn cả Vessabhū là không kẻ sánh bằng, không người đối thủ.

17. Trong kiếp Bhadda này đã có ba bậc Hưởng Đạo là Kakusandha, Koṇāgamana, và luôn cả vị Lãnh Đạo Kassapa. Hiện nay, ta là đấng Toàn Giác và cũng sẽ có vị Metteyya nữa.

18. Cả năm vị Phật này là các bậc thông thái và là những vị có lòng thương xót thế gian. Sau khi chỉ ra Đạo Lộ ấy của các đấng Pháp Vương này cho vô số *koṭi* người khác, các vị ấy đã Niết Bàn cùng với các vị Thịnh Vãn.^[10]

Đứt Chương Tổng Hợp về Chư Phật.

--ooOoo--

Giảng Giải về Việc Phân Chia Xá-Lợi

1. Đấng Chiến Thắng cao quý Gotama vĩ đại đã Niết Bàn tại Kusinārā. Đã có sự phân tán xá-lợi từ xứ sở ấy đến khắp các nơi.

2. Một phần thuộc về (đức vua) Ajātasattu. Một phần ở thành Vesālī. Một phần ở thành Kapilavatthu. Và một phần dành cho người dân ở Allakappa.

3. Và một phần ở Rāmagāma. Và một phần dành cho người dân ở Vetṭhadīpa. Một phần dành cho người dân Malla ở Pāvā. Và một phần dành cho người dân ở Kusinārā.

4. Bà-la-môn tên Doṇa đã xây dựng ngôi bảo tháp cho bình đựng (xá-lợi). Những người Moriya với tâm tư hớn hở đã xây dựng ngôi bảo tháp thờ tro.

5. Chính vào thời ấy, có tám ngôi bảo tháp (thờ) xá-lợi, ngôi bảo tháp của bình đựng (xá-lợi) là thứ chín, ngôi bảo tháp thờ tro là thứ mười đã được thiết lập.

6. Một chiếc răng nanh ở thành phố của cõi trời Ba Mươi, một ở Long Cung, một ở lãnh địa Gandhāra, một thuộc về đức vua xứ Kālīṅga.^[11]

7. Chư thiên theo tuần tự của mỗi một thế giới đã mang đi bốn mươi chiếc răng bằng nhau và toàn bộ tóc lông.

8. Bình bát, cây gậy, và y của đức Thế Tôn là ở Madhurā. Y nội là ở Kusaghara. Tấm trải nằm là ở (thành) Kapila.

9. Bình đựng nước, dây thắt lưng là ở thành Pāṭaliputta. Vải lọc nước là ở Campā. Và sợi lông giữa hai lông mày là ở Kosala.

10. Y ca-sa là ở cõi Phạm Thiên. Vải che đầu là ở thành phố của cõi trời Ba Mươi. Dấu chân ở Pāsāṇaka là nhất hạng và cũng là dấu chân không bị hư hoại. Khi ấy, tấm lót ngồi, tấm trải nằm là ở vương quốc Avantipura.

11. Và cái bật lửa là ở Mithilā. Đồ lọc nước là ở Videha. Khi ấy, dao cạo và luôn cả hộp đựng kim là ở thành phố Indapatta.

12. Khi ấy, dân chúng ở vùng ven của xứ sở đã bảo quản các vật dụng thiết yếu còn lại đã được sử dụng bởi bậc Hiền Triết.

13. Khi ấy, tài liệu cổ (porāṇikam) đã nói rằng: “*Vì lòng thương tưởng chúng sanh, đã có sự phân tán xá-lợi của bậc Đại Ấn Sĩ Gotama.*”

Dứt Phần Giảng Giải về Việc Phân Chia Xá-Lợi.

Phật Sử được chấm dứt.

--ooOoo--

^[11] Là hoàng tử Khaṇḍa người em trai cùng cha khác mẹ và Tissa con trai của viên quan tế tự. Hai người này đã trở thành hai vị Thinh Văn hàng đầu của vị Phật này, BvA. 237.

^[12] *puṇḍarīka* là cây xoài trắng (*setambarukkha*), BvA. 247.

^[13] Dịch theo lời giải thích của Chú Giải, BvA. 249.

^[14] Kiếp *Bhadda* (*bhaddakappa*) có năm vị Phật sanh lên. Chúng ta đang ở vào kiếp *Bhadda* gồm có bốn vị Phật đã sanh lên là Kakusandha, Koṇāgamana, Kassapa, Gotama (Phật Thích Ca). Vị Phật sẽ sanh lên trong thời vị lai là Metteyya, BvA. 252.

^[15] Tám chi phần về lời nói là: lưu loát, dễ hiểu, dịu ngọt, nghe rõ ràng, sung mãn, phân minh, thâm sâu và vang động (Kinh Xa-ni-sa, Trường Bộ Kinh II, lời Việt của HT. Minh Châu).

^[16] Hồ nước ví như Pháp Học, dầu thơm là Tứ Thanh Tịnh Giới, tấm vải là hổ thẹn và ghê sợ tội lỗi, tràng hoa là ba mươi bảy Pháp đưa đến Giác Ngộ, BvA. 269.

^[17] Nghĩa là sự an lạc các loại thuộc về thế gian và siêu thế, BvA. 293.

^[18] Chưa đạt được quả vị A-la-hán, BvA. 293.

^[19] Âm chỉ hai vị Thinh Văn hàng đầu Sārīputta và Moggallāna (Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên), BvA. 295.

^[100] Thứ tự của 28 vị Phật sắp xếp theo các *kappa* (kiếp) được trình bày như sau:

Sāramaṇḍa-kappa: Có bốn vị Phật là Taṇhaṅkara, Medhaṅkara, Sara-ṇaṅkara, và Dīpaṅkara

Sāra-kappa: Một vị Phật là Koṇḍañña

Sāramaṇḍa-kappa: Bốn vị Phật là Maṅgala, Sumana, Revata, Sobhita

Vara-kappa: Ba vị Phật là Anomadassī, Paduma, Nārada

Sāra-kappa: Một vị Phật là Padumuttara

Maṇḍa-kappa: Hai vị Phật là Sumedha, Sujāta

Vara-kappa: Ba vị Phật là Piyadassī, Atthadassī, Dhammadassī

Sāra-kappa: Một vị Phật là Siddhattha

Maṇḍa-kappa: Hai vị Phật là Tissa, Phussa

Sāra-kappa: Một vị Phật là Vipassī

Maṇḍa-kappa: Hai vị Phật là Sikhī, Vessabhū

Bhadda-kappa: Năm vị Phật là Kakusandha, Koṇāgamana, Kassapa, Gotama, và đức Phật Metteyya vào thời vị lai.

^[11] Như vậy là bốn chiếc răng nanh, hai ở hàm trên hai ở hàm dưới (ND).

--ooOoo--

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammā Sambuddhassa.

Khuddhaka Nikāya – Kinh Tiểu Bộ

Cariyāpiṭaka – Hạnh Tạng

LỜI GIỚI THIỆU

Cariyāpīṭaka (Hạnh Tạng) là tập Kinh cuối cùng Tiểu Bộ (Khuddakanikāya). Chú Giải của tập Kinh Cariyāpīṭaka (Hạnh Tạng) có tên là Paramatthadīpanī do công của Ngài Dhammapāla thực hiện vào khoảng cuối thế kỷ thứ 5 sau Công Nguyên.

Về nội dung, tập kinh Cariyāpīṭaka (Hạnh Tạng) có tựa đề nêu bật được nội dung chứa đựng ở bên trong. Cụ thể tập Kinh này trình bày về 35 câu chuyện các tiền thân của đức Bồ-tát đã chuyên tâm thực hành các đức hạnh để đạt đến sự toàn hảo (pāramitā) của các đức hạnh ấy trong thời gian bốn a-tăng-kỳ và một trăm ngàn đại kiếp nhằm làm chín muồi quả vị Giác Ngộ. Nói về mười sự toàn hảo này, các dịch giả tiền bối đã dịch là mười pháp ba-la-mật hay thập độ. Điều đáng ngạc nhiên trong tập Kinh này là chỉ có bảy sự toàn hảo được đề cập đến thay vì mười, và số lượng các câu chuyện cho mỗi đức hạnh lại không thống nhất, không rõ do bị thất thoát trong việc truyền thừa hay là việc thực hiện tập Kinh chưa được hoàn tất. Sở dĩ chúng tôi có nhận xét như vậy vì tập Kinh này được chia làm ba chương: Chương I nói về bố thí có 10 chuyện, chương II nói về trì giới có 10 chuyện, và chương III bao gồm 15 chuyện còn lại: xuất ly 5 chuyện, quyết định 1 chuyện, chân thật 6 chuyện, từ ái 2 chuyện, và hành xả 1 chuyện. Muốn tìm hiểu rõ hơn về điểm này, chúng ta có thể tham khảo chương Pakiṇṇakathā thuộc Chú Giải của tập Kinh Cariyāpīṭaka (Hạnh Tạng) này vì có giảng đầy đủ về mười đức hạnh đồng thời có đầy đủ những chi tiết liên quan đến vị mong mỏi việc thực hành hạnh nguyện Bồ Tát (CpA. 276-332).

Xét về hình thức, tập Kinh Cariyāpīṭaka (Hạnh Tạng) được thực hiện dựa theo lối trường thi (tương tự như thể Mahā Kāvya của ngôn ngữ Sanskrit) gồm nhiều câu kệ (gāthā) hợp thành. Mỗi câu kệ được ghi thành 2 dòng và được chia làm 4 pāda; thông thường mỗi câu kệ như vậy là một câu văn hoàn chỉnh về phương diện văn phạm. Văn bản Pāli Roman được trình bày ở đây đã được phiên âm lại từ văn bản Pāli-Sinhala của bộ Tam Tạng Buddha Jayanti Series đang được sử dụng tại nước Sri Lanka. Về việc này, chúng tôi cũng xin tri ân Ven. Mettāvihārī (Đan Mạch) đã hoan hỷ cho phép chúng tôi sử dụng văn bản đã được phiên âm sẵn đang phổ biến trên mạng internet (www.metta.lk). Điều này đã tiết kiệm cho chúng tôi nhiều thời gian và công sức, chúng tôi chỉ việc kiểm tra và điều chỉnh lại những điểm thiếu sót hoặc không chính xác.

Bản tiếng Việt chúng tôi đã được phiên dịch trực tiếp từ nguyên bản Pāli của tập Kinh trên, một số từ dịch đã được dựa theo lời giải thích ở bản Chú giải Pāli Paramatthadīpanī. Chúng tôi ghi lại lời dịch Việt theo tinh thần "hiểu văn bản như thế nào thì cố gắng ghi lại đúng như thế ấy;" đối với các bản văn cổ, chúng tôi không có tham vọng vươn đến các tiêu chuẩn phiên dịch cao hơn. Các sự sai sót trong phiên dịch đương nhiên không thể tránh khỏi, chúng tôi xin chịu hoàn trách nhiệm về trình độ yếu kém. Tuy nhiên, điều khiến cho chúng tôi được hoan hỷ là chúng tôi đã tận dụng hết khả năng của bản thân cho công việc nghiên cứu và hoàn tất lời Việt cho tập Kinh này.

Nhân đây, chúng tôi cũng xin chân thành tán dương công đức các thí chủ đã có sự quan tâm đến công việc tu học và phiên dịch kinh điển của chúng tôi trong thời gian qua. Về Nam Cư Sĩ có các vị: Dr. Bình Anson, Chú Lương Xuân Lộc, Phật tử

Phạm Trọng Độ, PT. Lưu Xuân An và nhóm Phật tử California, PT. Lý Hoàng Anh, PT. Trương Đình Nguyên, về Nữ Cư Sĩ có các vị: Bà Diệu Giới, Bà Diệu Đài, Cô Diệu Bình và các con cháu, Cô Phạm Thị Thi, Cô Phạm Xuân Lan, Cô Lê Thị Huệ, Cô Lê Thị Tích, Cô Visākḥā An Trương, Cô Minh Hạnh, Cô Hồ Hoàng Anh, Cô Nguyễn Ngọc Vivian, và gia đình Cô Trương Tuyết Anh.

Công đức này xin dâng đến Hòa Thượng Devahandīye Paññāsekara Nāyaka Mahāthera, trụ trì chùa Sri Jayawardhanaramaya, Colombo, Tích Lan, đã tạo nhiều điều kiện thuận lợi cho chúng tôi trong công việc tu học và nghiên cứu Phật Pháp thời gian qua.

Cuối cùng, ngưỡng mong phước báu phát sanh trong công việc ghi lại lời Việt cho tập Kinh này được thành tựu đến tất cả chúng sanh. Nguyên cho hết thảy đều được an vui, sức khỏe, có trí tuệ, và tinh tấn tu tập ngõ hầu thành đạt cứu cánh giải thoát, chấm dứt khổ đau.

*Kính bút,
đêm rằm tháng bảy
ngày 08 tháng 08 năm 2006
Tỳ Khưu Indacanda (Trương đình Dũng)*

--ooOoo--

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammā Sambuddhassa
Kính lễ Đức Thế Tôn, bậc A – la – hán, đấng Chánh Biến Tri !

I. DĀNAPĀRAMITĀ (SỰ TOÀN HẢO VỀ BỐ THÍ)

1. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Akitti^[1]

1. Các hạnh nào được thực hành trong khoảng thời gian này,^[2] (tức là) bốn a-tăng-kỳ và một trăm ngàn đại kiếp, tất cả các hạnh ấy là điều kiện làm cho chín mươi quả vị giác ngộ.

2. Trừ ra các hạnh đã được thực hành trong kiếp quá khứ thuộc đời này hoặc đời khác, ta sẽ nói đến hạnh đã được thực hiện trong kiếp này, người hãy lắng nghe.^[3]

3. Lúc bấy giờ, ta là vị đạo sĩ khổ hạnh tên Akitti. Ta đã đi sâu vào và cư ngụ ở khu rừng rậm, hoang vắng, là lâm viên có nhiều cây.

4. Khi ấy, Chúa của chư thiên Sakka^[4] bị nóng bức^[5] bởi năng lực khổ hạnh của ta nên đã đi đến gần ta để xin vật thực trong dáng vóc vị Bà-la-môn.

5. Nhìn thấy (vị ấy) đứng ở cánh cửa (căn chòi lá) của ta, ta đã bày ra chỉ có một tô lá cây đã được gió gom lại, không có dầu và cũng không có muối.^[6]

6. Sau khi bố thí lá cây đến vị này, ta đã lập úp cái tô lại, từ bỏ việc tìm kiếm (thức ăn) một lần nữa, và đã đi vào căn chòi lá.

7. Lần thứ nhì, rồi lần thứ ba, vị ấy cũng đã đi đến gặp ta. Không dao động, không dính mắc, ta đã bố thí như hai lần trước.

8. (Nhưng) không vì nguyên nhân ấy mà thân thể của ta trở nên tiều tụy; ta đã trải qua ngày hôm ấy với niềm phi lạc và hứng thú.

9. Nếu như ta có được một vị xứng đáng để cúng dường thì ta có thể dâng cúng vật thí tối thượng luôn cả một tháng, hai tháng, mà không dao động, không lưỡng lự.

10. Trong khi bố thí phẩm vật cho vị ấy, ta đã không mong cầu danh và lợi. Ta đã thực hiện những hành động ấy trong khi ước mong phẩm vị Toàn Tri.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Akitti là phần thứ nhất.

--ooOoo--

2. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Saṅkha^[7]

11. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là vị Bà-la-môn tên gọi Saṅkha. Có ý định băng qua đại dương, ta đã đi đến bến tàu.

12. Tại nơi ấy, ta đã nhìn thấy ở phía bên kia đường một vị Phật Độc Giác, là bậc không bị kẻ khác hàng phục, đang đi ở con đường xa vắng, trên mặt đất gồ ghề, nóng bỏng.

13. Sau khi nhìn thấy vị ấy ở phía bên kia đường, ta đã suy xét về sự việc này: “*Đây là phước điền đã được thành tựu đến cho người mong cầu phước báu.*”

14. Cũng giống như người nông phu nhìn thấy thửa ruộng có triển vọng thu hoạch lớn, người ấy không gieo hạt giống ở nơi ấy (nghĩa là) người ấy không có nhu cầu về thóc lúa.

15. Tương tự như thế, là người có mong cầu về phước báu, sau khi nhìn thấy phước điền cao quý tối thượng, nếu ta không thể hiện hành động ở phước điền ấy thì ta không phải là người mong cầu về phước báu.

16. Giống như vị quan đại thần mong muốn có uy quyền đối với những người trong cung mà không ban cho những người ấy tài sản và thóc gạo thì sẽ bị suy giảm về uy quyền.

17. Tương tự như thế, là người có mong cầu về phước báu sau khi nhìn thấy bậc cao thượng xứng đáng để cúng dường, nếu ta không dâng cúng vật thí đến vị ấy thì ta sẽ bị suy giảm về phước báu.

18. Sau khi suy nghĩ như thế, ta đã cởi ra đôi dép, rồi đánh lễ ở hai bàn chân của vị ấy, và đã cúng dường dù và dép.

19. Mặc dầu ta có cơ thể mảnh mai và được nuôi dưỡng cẩn thận gấp trăm lần so với vị ấy, tuy nhiên trong khi làm tròn đủ hạnh bố thí, ta cũng đã cúng dường đến vị ấy như thế.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Saṅkha là phần thứ nhì.

--ooOoo--

3. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Kurudhamma^[8]

20. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là vị vua tên Dhanañjaya ở tại kinh thành Indapatha, và được thuận thực về mười thiện nghiệp.

21. Những người Bà-la-môn từ lãnh thổ vương quốc Kalinga đã đi đến gặp ta. Họ đã cầu xin ta con long tượng được xem là biểu hiện của sự thịnh vượng và may mắn.

22. (Họ đã nói rằng): “*Xứ sở chúng tôi không có mưa, thức ăn hiếm hoi, đói kém trầm trọng. Xin ngài hãy ban cho con hắc long tượng cao quý có tên là Añjana.*”

23. (Ta nghĩ rằng): “*Đối với ta, khi có được người cầu xin thì sự từ chối là điều không đúng đắn. Sự thịnh vượng của ta chớ có bị đổ vỡ. Ta sẽ bố thí con voi vĩ đại.*”

24. Sau khi nắm lấy con voi ở chiếc ngà và rưới nước từ chiếc bình làm bằng ngọc quý lên bàn tay, ta đã cho con voi đến các vị Bà-la-môn.

25. Khi con voi ấy đã được cho đi, các quan đại thần đã nói điều này: “*Sao ngài lại cho con voi quý báu của ngài đến những kẻ cầu xin?*”

26. Con voi là tối ưu trong việc chiến thắng ở trận tiền, được thành tựu sự thịnh vượng và may mắn. Khi con voi ấy đã được cho đi thì cái gì sẽ vận hành vương quốc của ngài?”

27. Ta có thể bố thí luôn cả toàn bộ vương quốc của ta. Ta có thể bố thí cả thân mạng của mình. Đối với ta, quả vị Toàn Tri là yêu quý; vì thế ta đã bố thí con long tượng.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Kurudhamma là phần thứ ba.

--ooOoo--

4. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Mahāsudassana^[9]

28. Khi ở thành phố Kusāvati, ta đã là vị lãnh chúa, đáng Chuyển Luân Vương có quyền lực lớn lao tên Mahāsudassana.

29. Tại thành phố ấy, ta đã cho thông báo ba lần trong ngày ở khắp các nơi rằng: “*Ai muốn (hoặc) mong mọi vật gì? Của cái gì nên được ban phát? (Ban phát) đến ai?*”

30. *Ai đói? Ai khát? Ai (cần) vòng hoa? Ai (cần) dầu thoa? Có các loại vải vóc đủ màu, ai trần truồng thì sẽ mặc vào?*

31. *Ai đi đường cần đến dù? Ai (cần đến) giày dép mềm mại, đẹp đẽ?”* Ta đã cho thông báo sáng chiều ở khắp các nơi như thế.

32. Của cái ấy đã được chuẩn bị cho những người cầu xin không phải chỉ ở mười địa điểm, hoặc ở một trăm địa điểm, mà ở hàng trăm địa điểm.

33. Nếu có người nghèo khổ đi đến cho dù ban ngày hoặc ban đêm, họ đều được nhận lãnh tài sản theo như ý thích rồi ra đi với hai tay tràn đầy của cải.

34. Ta đã bố thí những phẩm vật lớn lao có hình thức như thế cho đến trọn đời. Ta cho ra của cải không phải là vì không thích ý, cũng không phải là vì ta không có chỗ để cất giữ.

35. Cũng giống như người bị bệnh, sau khi làm hài lòng vị thầy thuốc với vàng bạc cho việc chữa lành căn bệnh, thì (sẽ) được hoàn toàn thoát khỏi căn bệnh.

36. Tương tự y như thế, khi biết được (điều ấy), để làm viên mãn (pháp bố thí) không bị thiếu sót và làm cho đầy đủ tâm ý còn khiếm khuyết, ta đã ban phát vật thí cho những người cầu xin, không luyến tiếc, không mong mọi sự đền đáp nhằm thành tựu quả vị Toàn Giác.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Mahāsudassana là phần thứ tư.

--ooOo--

5. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Mahāgovinda^[10]

37. Vào một thời điểm khác nữa, khi là Bà-la-môn Mahāgovinda, ta đã là viên quan tế tự của bảy vị vua và được các đấng quân vương cung phụng.

38. Khi ấy, phẩm vật ở trong bảy vương quốc đã là của ta. Với phẩm vật ấy ta đã ban phát cuộc đại thí, tựa như biển cả không bị xáo động

39. Không phải là của cải và lúa gạo là không được vừa ý đối với ta và cũng không phải là ở nơi ta không có sự tích trữ. Quả vị giác ngộ đối với ta rất là cao quý, do đó ta bố thí tài sản quý giá.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Mahāgovinda là phần thứ năm.

--ooOoo--

6. Hạnh của Đức Vua Nimi^[11]

40. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là vị đại vương tên Nimi, là bậc trí tuệ và là người tâm cầu thiện pháp ở tại kinh thành Mithilā.

41. Khi ấy, ta đã cho thực hiện bốn sảnh đường (mỗi sảnh đường) có bốn cổng ra vào (ở bốn hướng chính). Ở tại nơi ấy, ta đã cho tiến hành việc bố thí đến các thú vật, chim chóc, loài người, v.v...

42. Ta đã thực hiện không ngừng nghỉ (ngày đêm không gián đoạn đến lúc dứt tuổi thọ, CpA. 54) và đã cho tiến hành cuộc đại thí (gồm có) y phục, giường ghế, cơm ăn, nước uống, và thực phẩm (các loại),

43. Cũng giống như người đầy tớ, vì lý do lương bổng, tiếp cận chủ nhân và suy tầm cách làm hài lòng bằng thân, khẩu, ý (bằng hành động, lời nói, và tư tưởng).

44. Tương tự y như thế, trong tất cả mọi kiếp sống ta cũng sẽ tầm cầu việc làm sanh khởi sự giác ngộ. Sau khi làm thỏa mãn các chúng sanh với vật bố thí, ta mong cầu quả vị giác ngộ tối thượng.

Hạnh của đức vua Nimi là phần thứ sáu.

--ooOoo--

7. Hạnh của Hoàng Tử Canda^[12]

45. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là vị hoàng tử tên Canda, con trai của Ekarāja, ở tại thành phố Pupphavatī.

46. Khi ấy, ta đã được thoát khỏi cuộc tế thần và đã rời khỏi khu vực cuộc lễ tế. Sau khi đã tạo nên niềm xúc động, ta đã tiến hành cuộc đại thí.

47. (Khi) không được bố thí đến những người xứng đáng sự bố thí, ta không uống, không ăn, cũng không thọ dụng vật thực, thậm chí đến năm sáu đêm.

48. Cũng giống như người thương buôn sau khi đã tích trữ hàng hóa thì sẽ đem hàng hóa ấy đến nơi nào có nhiều lợi nhuận.

49. Tương tự y như thế, ngay cả việc bố thí đến người khác vật đã được thọ dụng bởi bản thân cũng có quả báu lớn; vì thế nên bố thí đến tha nhân, sẽ có được (kết quả) gấp trăm lần.

50. Biết được năng lực của chân lý ấy, ta đã ban phát vật bố thí kiếp này đến kiếp khác. Ta không suy giảm việc bố thí nhằm thành tựu quả vị Toàn Giác.

Hạnh của Hoàng Tử Canda là phần thứ bảy.

--ooOoo--

8. Hạnh của Đức Vua Sivi^[13]

51. Ở tại thành phố có tên gọi là Aritṭha, ta đã là vị Sát-đế-ly tên Sivi. Vào lúc ngồi ở tòa lâu đài quý báu, ta đã suy nghĩ như vậy:

52. *“Không có bất cứ vật thí nào thuộc về nhân loại mà ta chưa từng bố thí. Thậm chí người nào yêu cầu ta về con mắt thì ta cũng có thể bố thí, không bị dao động.”*

53. Biết được tâm tư của ta, vị Chúa Trời Sakka ngồi ở giữa tập thể chư thiên đã nói lên lời này:

54. *“Đức vua Sivi có đại oai lực trong khi ngồi ở tòa lâu đài quý báu suy nghĩ về vật bố thí đủ các loại, vị ấy không nhìn thấy vật chưa từng được bố thí.”*

55. *Điều này là đúng hay không đúng sự thật? Vậy hãy để ta thử thách vị ấy. Các người hãy chờ một chốc lát đến khi ta biết được tâm ý ấy.”*

56. Sau khi biến thành dáng vóc người mù lòa, đang run rẩy, có đầu tóc bạc phơ, cơ thể nhăn nheo, già yếu, bệnh hoạn, (Chúa Trời Sakka) đã đi đến gặp đức vua.

57. Khi ấy, ông ta đã giơ cánh tay trái và cánh tay phải lên chấp lại ở đầu, rồi đã nói lời này:

58. *“Tâu đại vương, tôi cầu xin ngài. Ôi vị làm tiến triển vương quốc về phương diện đạo đức, danh tiếng của ngài về sự hoan hỉ trong bố thí đã vang khắp chốn nhân thiên.*

59. *Cả hai con mắt dẫn đường của tôi bị mù lòa, hư hỏng. Hãy bố thí cho tôi một con mắt, ngài cũng hãy còn sống với một con mắt vậy.”*

60. Nghe được lời nói của người ấy, ta đã mừng rỡ, có tâm trí phấn chấn. Trần ngập niềm phấn khởi, ta đã chấp tay lại rồi đã nói lời này:

61. *“Lúc này đây, sau khi suy nghĩ trăm đã rời tòa lâu đài đi đến nơi đây. Còn người, sau khi biết được tâm của trăm đã đi đến để cầu xin con mắt.*

62. *Ôi, ý định của ta đã được thành tựu, điều ước mong đã được vẹn toàn! Hôm nay, ta sẽ ban cho người hành khát tặng vật cao quý chưa từng được bố thí trước đây.*

63. *Này Sīvaka,^[14] hãy lại gần. Hãy mạnh dạn lên, đừng chần chờ, chớ có run rẩy. Hãy móc ra cả hai con mắt và trao cho người cầu thỉnh.”*

64. Sau đó, bị ta thúc giục vị Sīvaka ấy là người thi hành mệnh lệnh đã lấy ra (hai con mắt) giống như nạo cơm dừa, rồi đã trao cho cho người hành khát.

65. Trong khi chuẩn bị bố thí, khi đang bố thí, khi tặng vật đã được ta bố thí, tâm không có thay đổi với lý do chỉ là vì quả vị giác ngộ.

66. Hai con mắt không có bị ta ghét bỏ, bản thân không có bị ta ghét bỏ, đối với ta quả vị Toàn Giác là yêu quý; vì thế ta đã bố thí con mắt.

Hạnh của Đức Vua Sivi là phần thứ tám.

--ooOo--

9. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Vessantara^[15]

67. Người mẹ ruột của ta là nữ nhân dòng Sát-đế-ly tên Phusatī. Bà ấy là hoàng hậu yêu quý của (Chúa Trời) Sakka vào những kiếp sống trước.^[16]

68. Nhìn thấy sự dứt tuổi thọ của bà ấy, vị Chúa Trời đã nói điều này: “Này quý phi, trăm ban cho khanh mười điều ân huệ, hãy chọn lựa theo như ý thích.”

69. Và khi được nói như vậy, bà hoàng hậu ấy đã đáp lại (Chúa Trời) Sakka điều này: “Thiếp có lỗi làm gì vậy? Phải chăng thiếp bị ngài ghét bỏ khiến ngài lưu đầy thiếp khỏi chốn bồng lai như là ngọn gió thổi gốc cây vậy?”

70. Và khi được nói như vậy, vị (Chúa Trời) Sakka ấy đã đáp lại bà ta điều này: “*Chẳng phải khanh đã làm điều sai trái và cũng chẳng phải là ta không yêu quý khanh.*”

71. Sợ dĩ như thế ấy chính là vì tuổi thọ của khanh, thời điểm từ vong sắp đến. Hãy tiếp nhận mười điều ân huệ quý báu tối cao đã được trăm ban thưởng.”

72. Với mười điều ân huệ được (Chúa Trời) Sakka ban thưởng, bà Phusatī ấy, hớn hở, mừng rỡ, vui sướng, đã lựa chọn mười điều ân huệ sau khi đã tính gộp luôn cả ta (vào các điều ân huệ ấy).

73. Mệnh chung từ nơi đó, bà Phusatī ấy đã sanh vào dòng dõi Sát-đế-ly ở thành phố Jetuttara và đã kết hôn với Sañjaya.

74. Khi ấy, ta đã hạ sanh vào lòng bà Phusatī, người mẹ yêu quý. Do nhờ oai lực của ta, người mẹ của ta đã luôn luôn hứng thú trong việc bố thí.

75. Bà bố thí cho những người không có tài sản, người không có của cải, người bệnh hoạn, người già cả, người ăn xin, người đi đường, các vị Sa-môn, các Bà-la-môn, và những người bị khánh tận.

76. Sau khi mang thai ta được mười tháng, bà Phusatī trong lúc đang đi quanh thành phố đã sanh ta ở giữa đường phố của những người thương buôn.

77. Tên của ta không liên quan đến họ mẹ, cũng không xuất phát từ họ cha. Ta đã được sanh ra ở đường phố của những người thương buôn, vì thế ta đã là Vessantara.

78. Đến khi ta đã trở thành đứa bé trai được tám tuổi tính từ lúc sanh, khi ấy ta đã ngồi ở tòa lâu đài và đã suy nghĩ về việc bố thí tặng vật.

79. Ta có thể bố thí tim, mắt, luôn cả thịt và máu của mình. Ta đã thông báo là ta có thể bố thí xác thân của mình nếu có người van xin.

80. Trong khi ta đang suy xét về bản tánh không dao động không hẹp hòi, tại nơi ấy trái đất với tràng hoa là khu rừng ở núi Sineru đã rung động.

81. Mỗi nửa tháng, vào ngày mười lăm và ngày cuối tháng là ngày trai giới, ta đã cười lên con voi Paccaya và đã đi đến để bố thí tặng phẩm.

82. Những người Bà-la-môn từ lãnh thổ vương quốc Kalinga đã đi đến gặp ta. Họ đã cầu xin ta con long tượng được xem là biểu hiện của sự thịnh vượng và may mắn:

83. “Xứ sở chúng tôi không có mưa, thức ăn hiếm hoi, đói kém trầm trọng. Xin ngài hãy ban cho con long tượng cao quý, toàn màu trắng, tối thắng của loài voi.”

84. Ta bố thí điều mà những người Bà-la-môn yêu cầu ta; ta không rung động. Ta không thu giấu vật đang sở hữu. Tâm ý của ta hoan hỷ trong việc bố thí.

85. (Nghĩ rằng): “*Đối với ta, khi có được người cầu xin thì sự từ chối là điều không đúng đắn. Sự thọ trì của ta chớ có bị đổ vỡ. Ta sẽ bố thí con voi vĩ đại.*”

86. Sau khi nắm lấy con voi ở chiếc ngà và rưới nước từ chiếc bình làm bằng ngọc quý lên bàn tay, ta đã cho con voi đến các vị Bà-la-môn.

87. Lại một lần nữa, trong khi ta đang bố thí con voi tối thắng toàn màu trắng, khi ấy trái đất với tràng hoa là khu rừng ở núi Sineru cũng đã rung động.

88. Do việc bố thí con voi ấy, những người dân xứ Sivi giận dữ đã tụ họp lại và đã trục xuất (ta) ra khỏi vương quốc của ta (nói rằng): “*Hãy cho ông ta đi đến ngọn núi Vaṅka.*”

89. Trong khi bọn họ xua đuôi, ta đã yêu cầu một ân huệ để tiến hành cuộc đại thí, không dao động, không hẹp hòi.

90. Khi được yêu cầu, tất cả những người dân xứ Sivi đã ban cho ta một ân huệ. Sau khi cho võ kêu hai chiếc trống lớn, ta đã trao tặng món quà vĩ đại.

91. Lúc bấy giờ, tại nơi ấy có âm thanh âm ã, ồn ào, ghê rợn vang lên. Bởi sự bố thí (này), họ đã lôi kéo ta đi; một lần nữa ta đã trao tặng món quà vĩ đại.

92. Sau khi đã bố thí voi, ngựa, xe cộ, tôi trai, tớ gái, trâu bò, của cải, và đã ban phát cuộc đại thí, vào khi ấy ta đã rời khỏi thành phố.

93. Sau khi rời khỏi thành phố, ta đã quay người lại quan sát, khi ấy trái đất với tràng hoa là khu rừng ở núi Sineru cũng đã rung động.

94. Sau khi bố thí cỗ xe bốn ngựa kéo, ta đứng ở ngã tư đường, chỉ một mình không người hầu cận, và ta đã nói với Hoàng Hậu Maddī điều này:

95. “*Này Maddī, nàng hãy ẵm Kanhā(jinā), con bé nhẹ và là em gái. Ta sẽ ẵm Jāli bởi vì nó nặng và là anh trai.*”

96. Maddī đã ôm lấy Kanhājīnā như thể ôm lấy đóa sen xanh hoặc đóa sen trắng. Ta đã ôm lấy vị Sát-đế-ly Jāli như thể ôm lấy bầu đựng nước bằng vàng.

97. Bốn người Sát-đế-ly, dòng dõi quý tộc, có vóc dáng mảnh mai, tiến bước trên mặt đất lúc gò ghề lúc bằng phẳng đi về hướng ngọn núi Vaṅka.

98. Chúng tôi đã hỏi những người đi cùng đường hoặc theo hướng ngược lại về lộ trình: “*Ngọn núi Vaṅka ở nơi nào?*”

99. Nhìn thấy chúng tôi ở nơi ấy, họ đã thốt lên lời thương xót. Họ bày tỏ nỗi đau xót (nói rằng): “*Ngọn núi Vaṅka ở xa lắm.*”

100. Nếu hai đứa trẻ nhìn thấy những cây có trái ở trong khu rừng, hai đứa trẻ bật khóc vì nguyên nhân của những trái cây ấy.

101. Trông thấy hai đứa trẻ khóc lóc, những cội cây cao lớn xum xuê tự động khom mình xuống đến gần hai đứa trẻ.

102. Sau khi nhìn thấy điều kỳ diệu phi thường khiến lông tóc rờn ốc này, (hoàng hậu) Maddī, với sự rạng rỡ ở toàn thân, đã thốt lên lời tán thán (rằng):

103. “*Quả thật là điều kỳ diệu phi thường ở thế gian khiến lông tóc rờn ốc. Những cội cây đã tự động khom mình xuống bởi vì oai lực của Vessantara.*”^[17]

104. Vì lòng thương xót hai đứa trẻ, các hàng Dạ-xoa đã khâu ngăn đường đi; chỉ nội trong ngày khởi hành họ đã đi đến vương quốc Ceta.

105. Lúc bấy giờ có sáu mươi ngàn vị vua cư ngụ ở Mātulā.^[18] Tất cả đã chấp tay lên, than khóc, và đã đi đến gần.

106. Ở tại nơi ấy, sau khi trao đổi trò chuyện cùng với các vị vương tử xứ Ceta ấy, rồi từ đó bốn người đã đi đến ngọn núi Vaṅka.

107. Chúa Trời đã triệu tập vị Vissakamma có đại thần lực (ra lệnh rằng): “*Khanh hãy khéo biến hóa ra một khu ẩn cư được xây dựng tốt đẹp có gian nhà lá xinh xắn.*”

108. Nghe theo lời của (Chúa Trời) Sakka, vị Vissakamma có đại thần lực đã khéo biến hóa ra một khu ẩn cư được xây dựng tốt đẹp có gian nhà lá xinh xắn.

109. Sau khi đã đi sâu vào khu rừng có ít tiếng động không có xáo trộn, bốn người chúng tôi đã sống ở tại nơi ấy, phía bên trong ngọn núi.

110. Khi ấy, ta và Hoàng Hậu Maddī cùng với hai con là Jālī và Kaṇhājinā đã sống ở khu ẩn cư giúp nhau xóa tan nỗi niềm sầu muộn.

111. Trong khi chăm nom hai đứa trẻ, ta không có đơn độc ở khu ẩn cư. Nàng Maddī mang về trái cây; nàng ấy nuôi dưỡng ba người.

112. Khi ta đang sống ở trong khu rừng, có người khách đi đường đã đến gặp ta và đã cầu xin cả hai người con của ta là Jālī và Kaṇhājinā.

113. Khi trông thấy người cầu xin đi đến gần, sự mừng rỡ đã sanh khởi ở ta. Khi ấy, ta đã dắt cả hai người con và đã trao tặng cho vị Bà-la-môn.

114. Khi ta dứt bỏ hai người con của chính bản thân cho vị Bà-la-môn Jūjaka, khi ấy trái đất với trăng hoa là khu rừng ở núi Sineru cũng đã rung động.

115. Hơn thế nữa, (Chúa Trời) Sakka, sau khi ngự xuống với dáng vóc vị Bà-la-môn, đã cầu xin ta Hoàng Hậu Maddī là người vợ có giới hạnh và chung thủy.

116. Sau khi nắm lấy nàng Maddī ở cánh tay và làm đầy hai bàn tay bụm lại với nước, ta đã ban bố nàng Maddī cho vị ấy với tâm ý và tư duy hoan hỷ.

117. Khi nàng Maddī đang được bỏ thí, chư thiên ở cõi trời đã mừng rỡ. Khi ấy, trái đất với tràng hoa là khu rừng ở núi Sineru cũng đã rung động.

118. Trong khi dứt bỏ (người con trai) Jāli, người con gái Kanhājīnā, và Hoàng Hậu Maddī người vợ chung thủy, ta đã không phải nghĩ ngợi với lý do chỉ là vì quả vị giác ngộ.

119. Cả hai người con không có bị ta ghét bỏ, Hoàng Hậu Maddī không có bị ta ghét bỏ, đối với ta quả vị Toàn Giác là yêu quý; vì thế ta đã bỏ thí những người thân yêu.

120. Vào một dịp khác nữa, khi hội ngộ cùng cha mẹ ở tại khu rừng bao la, trong khi bọn họ đang than khóc bi thảm nói về nỗi niềm hạnh phúc và khổ đau.

121. Do sự tôn kính, ta đã đến gặp song thân với sự hổ thẹn và ái ngại. Khi ấy trái đất với tràng hoa là khu rừng ở núi Sineru cũng đã rung động.

122. Vào một dịp khác nữa, ta cùng với thân quyến đã lìa khỏi khu rừng bao la và đi vào thành phố tráng lệ là kinh thành Jetuttara.

123. Khi ấy, bảy loại châu báu đã đổ xuống con mưa, có đám mây lớn đã đổ tuôn mưa. Lúc bấy giờ, trái đất với tràng hoa là khu rừng ở núi Sineru cũng đã rung động.

124. Ngay cả trái đất vô tư này không nhận thức được nỗi niềm hạnh phúc và khổ đau, nó cũng đã rung chuyển bảy lần bởi vì năng lực bố thí của ta.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Vessantara là phần thứ chín.

--ooOoo--

10. Hạnh của Con Thỏ Hiền Trí

125. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là con thỏ lang thang ở trong rừng, có thức ăn là cỏ, lá cây, rau cải, và quả củ. Ta lánh xa việc hãm hại các kẻ khác.

126. Lúc bấy giờ, có một con khỉ, một con chó rừng, một con rái cá nhỏ, và ta sống trong cùng một khu vực, gặp gỡ nhau sáng chiều.

127. Ta giảng dạy cho chúng về các hành động lành dữ: “*Các người hãy xa lìa các điều ác, các người hãy gắn bó với các việc thiện.*”

128. Sau khi nhìn thấy mặt trăng đã tròn vào ngày trai giới, tại nơi ấy ta đã chỉ bảo chúng rằng: “*Hôm nay là ngày trai giới.*”

129. *Các người hãy chuẩn bị những tặng phẩm để bố thí đến bậc xứng đáng được dâng cúng. Sau khi đã bố thí tặng phẩm đến bậc xứng đáng được dâng cúng, các người hãy thực hành ngày trai giới.*”

130. Chúng đã nói với ta rằng: “*Sādhu, lành thay!*” Rồi tùy theo khả năng, tùy theo sức lực, sau khi chuẩn bị các tặng phẩm chúng đã đi tìm bậc xứng đáng được dâng cúng.

131. Ta đã ngồi xuống và suy nghĩ về tặng phẩm thích hợp với bậc xứng đáng được dâng cúng: “*Nếu ta đạt được một bậc xứng đáng được dâng cúng thì tặng phẩm của ta sẽ là gì?*”

132. *Ta không có mè, đậu xanh, đậu tây, gạo, hay bơ. Ta sống bằng cỏ nhưng bố thí cỏ là không thể được.*

133. Nếu có người là bậc xứng đáng được dâng cúng đi đến nơi ta để khát thực, ta sẽ cúng dường bản thân của mình; người ấy sẽ không (phải) ra đi mà không có gì.

134. Biết được ý định của ta, (Chúa Trời) Sakka với dáng vóc của vị Bà-la-môn đã đi đến chỗ ngụ của ta nhằm việc xác định việc bố thí của ta.

135. Khi nhìn thấy vị ấy, ta đã hớn hờ nói lên điều này: “*Quả thật là tốt đẹp về việc ông đã đi đến chỗ tôi vì nguyên nhân thực phẩm.*”

136. *Hôm nay, tôi sẽ biểu ông tặng phẩm cao quý chưa từng được bố thí trước đây. Ông là con người thành tựu giới đức nên việc hãm hại kẻ khác là không thích hợp đối với ông.*

137. *Ông hãy đi đến và đốt lên ngọn lửa. Hãy đem lại nhiều cây củi. Tôi sẽ nướng chín bản thân. Ông sẽ thọ thực vật đã được nấu chín.”*

138. Vị ấy, với tâm ý mừng rỡ, (nói rằng): “*Sādhu, lành thay!*” rồi đã đem lại nhiều cây củi đốt lên đồng lửa lớn và đã tạo nên một cụm than hồng.

139. Vị ấy đã đốt lên ngọn lửa ở tại nơi ấy và ngọn lửa ấy đã mau chóng trở nên mãnh liệt như thế. Sau khi rử sạch các chi thể bị lấm bụi,^[19] ta đã tiến vào một bên (đồng lửa).

140. Khi đồng cây củi to lớn đã phát cháy bùng lên mạnh mẽ, ta đã nhảy lên và rơi vào ở chính giữa ngọn lửa.

141. Giống như bất cứ ai đã đi vào trong làn nước mát lạnh thì được dịu đi nỗi bức bối và cơn phiền muộn (của mình) đồng thời làm sanh khởi^[20] sự hứng thú và phi lạc.

142. Tương tự y như thế, khi ta đi vào ngọn lửa đang cháy rực, tất cả nỗi bức bối đã được dịu đi, tựa như (đi vào) làn nước mát lạnh vậy.

143. Ta đã bố thí đến vị Bà-la-môn hết thảy toàn bộ thân thể gồm có lớp da ngoài, da trong, thịt, gân, xương, và cơ tim.

Hạnh của Con Thỏ Hiền Triết là phần thứ mười.

144. Bà-la-môn Akitti, Saṅkha, Dhañanjaya vua xứ Kuru, đức vua Mahāsudassana, Bà-la-môn Mahāgovinda,

145. Nimi, hoàng tử Canda, Sivi, Vessantara, và con thỏ chính là ta vào lúc bấy giờ, và là người đã bố thí những tặng phẩm cao quý.

146. Những hạnh này là những phần cơ bản của sự bố thí. Những hạnh này là các sự toàn hảo của sự bố thí. Sau khi bố thí mạng sống đến người cầu xin, ta đã làm đầy đủ sự toàn hảo (về bố thí) này.

147. Sau khi nhìn thấy người đi đến gần để khát thực, ta đã xả bỏ bản thân mình. Không có ai bằng ta về sự bố thí; đây là sự toàn hảo về bố thí của ta.

Dứt sự toàn hảo về bố thí.

--ooOoo--

II. SỰ TOÀN HẢO VỀ GIỚI

1. Hạnh của Vị Nuôi Dưỡng Mẹ

148. Vào lúc ta là con voi nuôi dưỡng voi mẹ ở trong rừng rậm. Lúc bấy giờ, ở trên trái đất không có người tương đương với ta về giới đức.

149. Có người đi rừng, sau khi nhìn thấy ta ở khu rừng rậm, đã thông báo với đức vua rằng: “*Tâu đại vương, có con voi được xứng đáng với ngài đang sống ở trong rừng.*”

150. *Không cần phải gây thương tích cho nó, cũng không cần đến cọc trói và hầm hố. Khi được nắm ở vòi của chính nó, tự thân nó sẽ đi đến chỗ này.”*

151. Nghe được lời nói ấy của ông ta, ngay cả đức vua cũng có tâm trí hớn hờ và đã phái đi người thuần hóa voi, là bậc thầy kinh nghiệm, đã được huấn luyện rành rẽ.

152. Sau khi đi đến, người thuần hóa voi ấy đã nhìn thấy (ta), ở trong hồ sen, đang nhô lên rễ và ngó sen nhằm mục đích nuôi dưỡng mẹ.

153. Biết được giới đức của ta, người này đã xác định các đặc điểm và đã nói rằng: “*Này con trai, hãy đi đến,*” rồi đã nắm chặt cái vòi của ta.

154. Khi ấy, sức mạnh tự nhiên đồng hành với cơ thể của ta là tương đương với sức mạnh của một ngàn con voi ngày hôm nay.

155. Nếu ta nổi cơn giận dữ với những người đã đi đến để bắt ta, ta có thừa khả năng đối với bọn họ, thậm chí luôn cả vương quốc của những người ấy nữa.

156. Hơn nữa, vì gìn giữ giới để làm viên mãn sự toàn hảo về giới, ta không làm thay đổi tâm ý trong khi họ xô đẩy ta vào cây cọc trói.

157. Nếu bọn họ có làm tổn thương ta bằng những cái rìu và những cây thương, ta cũng chẳng nổi cơn giận dữ đối với bọn họ vì ta có nỗi lo sợ bị đứt giới.

Hạnh của Vị Nuôi Dưỡng Mẹ là phần thứ nhất.

--ooOoo--

2. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Bhūridatta^[21]

158. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là Bhūridatta có đại thần lực. Ta đã đi đến cõi trời cùng với vị Đại Vương Virūpakkha.^[22]

159. Sau khi nhìn thấy chư thiên ở tại nơi ấy được thọ hưởng an lạc trọn vẹn, ta đã thọ trì giới cấm nhằm mục đích đi đến cõi trời ấy.^[23]

160. Sau khi làm phạm sự đối với cơ thể^[24] và thọ dụng chi đủ để nuôi sống, ta đã quyết định về bốn chi phần (của cơ thể)^[25] rồi đã nằm ở trên đỉnh của gò mối.

161. Đối với người nào có việc cần dùng đến da ngoài, da trong, thịt, các sợi gân, hoặc các khúc xương (ở cơ thể ta), chính vì là vật đã được bố thí nên hãy để người ấy mang đi.

162. Khi ta đang nằm, kẻ vô ơn Ālambana^[26] đã nắm lấy ta ném vào trong gió rồi đã bắt ta làm trò vui ở nơi này nơi khác.

163. Ngay cả trong khi ông ấy ném (ta) vào gió, thậm chí trong khi ông ấy dùng bàn tay đè bẹp (ta) xuống, ta không giận dữ đối với Ālambana vì ta có nỗi lo sợ bị đứt giới.

164. Sự xả bỏ sanh mạng bản thân của ta là nhẹ hơn cọng cỏ. Sự phá giới đối với ta tương tự như việc đảo ngược trái đất.

165. Liên tục một trăm kiếp sống, ta có thể xả bỏ mạng sống của ta chứ không thể nào làm đứt giới cho dù là vì nguyên nhân (làm vua cai trị) bốn châu lục.

166. Hơn nữa, vì gìn giữ giới để làm viên mãn sự toàn hảo về giới, ta không làm thay đổi tâm ý trong khi (Ālambana) ném (ta) vào trong gió.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Bhūridatta là phần thứ nhì.

--ooOo--

3. Hạnh của Con Rồng Campeyya^[27]

167. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là Campeyyaka có đại thần lực. Vào thời ấy, ta cũng đã là người nghiêm túc, hành trì giới cấm.^[28]

168. Cũng vào khi ấy, trong khi ta là người hành pháp đang thực hành ngày trai giới, một người luyện rắn đã tóm bắt lấy ta rồi đã bắt ta làm trò vui ở cung hoàng cung.

169. Gã ấy nghĩ về màu nào, xanh, vàng, hoặc đỏ, còn ta, trong khi biến đổi theo ý nghĩ của gã ấy, trở thành (có màu sắc) giống như đã được suy nghĩ (bởi người ấy).

170. Ta có thể biến đất thành nước, và cũng có thể biến nước thành đất. Nếu ta nổi giận đối với gã ấy, ta có thể biến (gã ấy) trở thành tro bụi trong một sát-na.^[29]

171. Nếu như ta thể hiện năng lực của tâm, ta sẽ từ bỏ giới; (và) mục đích tối thượng không được thành tựu đến người từ bỏ giới.

172. Dầu sao đi nữa, hãy để thân xác này bị tan vỡ, hãy để nó bị phân tán ở ngay đây; trong khi bị tan tác giống như bụi phấn, ta cũng không thể nào làm đứt giới.

Hạnh của Con Rồng Campeyya là phần thứ ba.

--ooOoo--

4. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Cullabodhi^[30]

173. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là Cullabodhi, là người có giới hạnh. Nhìn thấy hiện hữu là nguy hiểm, ta đã ra đi theo hạnh xuất ly.

174. Ta có người vợ dòng dõi Bà-la-môn có nước da như vàng ròng. Cô ta cũng không mong muốn luân hồi nên đã ra đi theo hạnh xuất ly.

175. Không dính mắc, thân quyến đã lìa, không mong muốn về gia đình, (hay) về đồ chúng, chúng tôi du hành qua làng mạc phố chợ và đã đi đến Bārāṇasī.

176. Ở tại nơi ấy, chúng tôi đã sống khôn khéo, không cấu kết gia đình, bè đảng. Cả hai đã sống trong khu vườn của đức vua, không bị quấy rầy, ít có tiếng động.

177. Đức vua đã đi đến ngoạn cảnh khu vườn và đã nhìn thấy người nữ Bà-la-môn. Ngài đã đi đến gặp ta và hỏi rằng: “*Nàng ấy là vợ của khanh hay của ai?*”

178. Được nói như vậy, ta đã nói với đức vua lời này: “*Nàng ấy không phải là vợ của thân, nàng là người đồng đạo, cùng chung giáo lý.*”

179. Bị ái luyện và khát khao nàng ấy, đức vua đã ra lệnh các thuộc hạ bắt giữ rồi dùng sức mạnh để ép buộc đưa nàng vào nội cung.

180. Nàng là người vợ của ta theo nghi thức chạm vào bát nước, đồng thời xuất gia cùng chung giáo lý. Trong khi nàng bị lôi kéo đưa đi, sự giận dữ đã khởi lên ở ta.

181. Cùng lúc khi con giận đã được phát khởi, ta đã nhớ lại giới cấm. Ngay tại nơi ấy, ta đã nén lại con giận và đã không cho bộc phát lên.

182. Nếu như có ai dùng con dao bén đâm chém người nữ Bà-la-môn ấy, ta cũng không thể nào làm đứt giới với lý do chỉ là vì quả vị giác ngộ.

183. Người nữ Bà-la-môn ấy không có bị ta ghét bỏ, cũng không phải là sức mạnh của ta không có. Đối với ta quả vị Toàn Giác là yêu quý; vì thế ta sẽ gìn giữ giới hạnh.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Cullabodhi là phần thứ tư.

--ooOoo--

5. Hạnh của Con Trâu Chúa^[31]

184. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là con trâu lang thang ở trong khu rừng rậm, có thân thể phát triển, khỏe mạnh, to lớn, trông thấy phải sợ hãi.

185. Nơi ấy, trong hang động, ở sườn núi dốc, dưới cội cây, (gần) nơi hồ nước, có (các) khu vực rải rác đó đây dành cho loài trâu.

186. Trong khi đi lang thang ở khu rừng rậm, ta đã nhìn thấy một nơi thuận tiện. Ta đã đi đến nơi ấy, đứng lại, rồi nằm xuống.

187. Rồi có con khi dê tiện, thỏ lỗ, nhanh nhẩu đã đi đến nơi ấy và tiểu tiện, đại tiện ở trên lưng, trên trán, và lông mày của ta.

188. Một lần trong ngày, rồi lần thứ hai, lần thứ ba, và thậm chí đến lần thứ tư, nó làm ta bị nhơ bẩn vào mọi lúc; vì điều ấy, ta trở nên bực bội.

189. Nhìn thấy sự bực bội của ta, có con Dạ-xoa đã nói với ta điều này: “*Người hãy giết chết cái loài tôi để tiện ấy bằng các sừng và các móng chân.*”

190. Được con Dạ-xoa nói như vậy, khi ấy ta đã nói với con Dạ-xoa ấy điều này: “*Sao người lại bôi nhọ ta với cái thây ma để tiện và thỏ lỗ?*”

191. *Nếu ta nổi giận với nó, vì điều đó ta sẽ trở nên tôi tệ hơn, giới của ta có thể bị đứt, và người trí có thể khiển trách ta.*

192. *Vả lại, sống mà hổ thẹn thì chết với sự trong sạch là cao quý. Cho dù nguyên nhân là mạng sống, không thể nào ta lại gây ra sự tổn hại cho kẻ khác?*

193. *Trong khi suy nghĩ về những người khác là giống như ta, con khi này cũng sẽ hành động như thế. Chính họ sẽ giết chết nó tại nơi ấy, còn ta thì sẽ có được sự giải thoát này.*^[32]

194. Trong khi nhận nhiệm sự khinh miệt ở những người kém cỏi, trung bình, hoặc cao quý, như thể bậc thiện trí đạt được theo như điều đã được mong mỏi bởi tâm ý.^[133]

Hạnh của Con Trâu Chúa là phần thứ năm.

--ooOoo--

6. Hạnh của Con Nai Chúa Ruru^[34]

195. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là vua của loài nai, có tên là Ruru, có màu lông tợ như vàng nung đỏ, đang chú tâm vào giới hạnh tối cao.

196. Ta đã đi đến trú ngụ tại nơi ấy, ở một khu đất xinh xắn, đáng yêu, thanh vắng, không có loài người, bên bờ sông Gaṅgā^[35] thích ý.

197. Khi ấy, ở thượng nguồn sông Gaṅgā, có người đàn ông bị bức bách bởi những chủ nợ nên đã gieo mình xuống dòng sông Gaṅgā (nghĩ rằng): *“Ta hoặc là sống hay là chết.”*

198. Trong khi bị cuốn trôi ở giòng nước lớn và kêu la thảm thiết ngày đêm, người ấy trôi ra giữa dòng sông Gaṅgā.

199. Nghe được tiếng kêu la thảm thiết của người ấy đang than khóc, ta đã đứng ở bờ sông Gaṅgā hỏi rằng: *“Ông là người nào?”*

200. Và khi được ta hỏi, người ấy đã giải thích hành động của mình: *“Sợ hãi những người chủ nợ, bị hoảng hốt, tôi đã lao mình xuống dòng sông lớn.”*

201. Khởi tâm thương xót người ấy, ta đã buông bỏ mạng sống của mình, lao vào (dòng nước), và đã vớt người ấy lên trong bóng tối của ban đêm.

202. Nhận biết được thời điểm đã được hồi phục, ta đã nói với người ấy điều này: *“Ta yêu cầu người một ân huệ là người chớ có nói về ta đối với bất cứ người nào.”*

203. Sau khi đi đến thành phố, người ấy vì nguyên nhân của cái đã nói ra khi được hỏi, rồi đã đưa đức vua đi đến vùng phụ cận của ta.

204. Toàn bộ sự việc đến đâu đã được ta tường thuật cho đức vua. Nghe được lời kể lại, đức vua đã hướng mũi tên vào người ấy (nói rằng): *“Trẫm sẽ giết chết kẻ dể tiện phản bội bạn bè ngay tại chỗ này.”*

205. Trong khi bảo vệ cho người ấy, ta đã hoán đổi (người ấy) bằng bản thân của ta (nói rằng): *“Tâu đại vương hãy để cho người ấy sống. Thần sẽ là người tạo ra lạc thú cho ngài.”*

206. Ta đã bảo vệ giới của ta. Ta đã không bảo tồn mạng sống của mình. Bởi vì, vào lúc ấy ta đã là người có giới hạnh với lý do chỉ là vì quả vị giác ngộ.

Hạnh của Con Nai Chúa Ruru là phần thứ sáu.

--ooOoo--

7. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Mātanga^[36]

207. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là đạo sĩ tóc bện nghiêm trì khổ hạnh, có giới đức, định tâm bền vững, tên là Mātanga.

208. Ta và một vị Bà-la-môn, cả hai sống ở bên bờ sông Gaṅgā. Ta sống ở thượng nguồn, còn vị Bà-la-môn sống ở hạ nguồn.

209. Trong khi đi lang thang dọc theo bờ sông, vị Bà-la-môn đã nhìn thấy khu ẩn cư của ta ở thượng nguồn. Tại nơi ấy, sau khi mắng nhiếc ta, vị ấy đã nguyện rửa về sự vỡ tan cái đầu (của ta).

210. Nếu ta nổi cơn giận dữ đối với vị này, nếu ta không gìn giữ giới, thì sau khi nhìn vào vị ấy ta có thể làm cho trở thành như là tro bụi.

211. Lúc bấy giờ, điều mà vị ấy nguyện rửa ta trong lúc bị bức tức và có tâm ý xấu xa lại được áp dụng ở trên cái đầu của chính vị ấy. Ta đã giúp cho vị ấy được thoát khỏi (việc bị bể đầu thành bảy mảnh) bằng thủ thuật.^[37]

212. Ta đã bảo vệ giới của ta. Ta đã không bảo tồn mạng sống của mình. Bởi vì, vào lúc ấy ta đã là người có giới hạnh với lý do chỉ là vì quả vị giác ngộ.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Mātanga là phần thứ bảy.

--ooOoo—

8. Hạnh của Thiên Tử Dhamma^[38]

213. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là Đại Dạ-xoa tên là Dhamma, có tùy tùng đông đảo, có đại thần lực, có lòng bi mẫn đối với tất cả thế gian.

214. Trong lúc khuyến khích dân chúng hành trì thập thiện nghiệp đạo, ta cùng với bạn bè và những người hầu cận đi đến các thôn làng phố chợ.

215. Có con Dạ-xoa độc ác, bòn xén, trong lúc giảng giải về thập ác, nó với bạn bè và những người hầu cận cũng đi khắp trái đất này.

216. Là những người nói về chánh pháp và tà pháp, cả hai chúng tôi là đối thủ. Trong khi va chạm cang xe với cang xe ở lối đi ngược chiều, cả hai đối mặt nhau.

217. Cuộc xung đột giữa thiện và ác đã xảy ra một cách ghê rợn, và trận chiến đấu lớn lao vì việc rời khỏi đường lộ là sắp sửa xảy ra.

218. Nếu như ta nổi cơn giận dữ đối với gã ấy, nếu như ta phá vỡ đức tính khổ hạnh, ta có thể làm cho gã ấy và đoàn tùy tùng trở thành tro bụi.

219. Tuy nhiên, nhằm mục đích gìn giữ giới hạnh, ta đã làm nguội lạnh tâm ý. Sau khi cùng với đám người bước xuống, ta đã nhường đường cho kẻ ác.

220. Cùng lúc ta đang rời khỏi đường lộ sau khi đã làm nguội lạnh tâm ý, trái đất ngay lập tức đã tạo ra khe nứt dành cho con Dạ-xoa ác xấu.

Hạnh của thiên tử Dhamma là phần thứ tám.

--ooOoo--

9. Hạnh của (Đức Bô-tát) Alīnasatta^[39]

221. Ở trong kinh thành Kampillā, thành phố tráng lệ thuộc vương quốc Pancāla, có đức vua tên Jayaddisa đã được thành tựu giới đức.

222. Là Alīnasatta, người con trai của đức vua ấy, ta được học tập, có giới hạnh tốt, có đức độ, luôn luôn quan tâm đến người hầu cận.

223. Cha ta đã đi săn thú rừng và đã đến gần bên Porisāda (kẻ ăn thịt người). Gã ấy đã bắt giữ cha ta (nói rằng): “*Ngươi là thức ăn của ta, chớ có vùng vẫy.*”

224. Sau khi được nghe lời nói ấy của gã, đức vua đã trở nên hoảng hốt, run rẩy vì sợ hãi, cứng đờ chân cẳng khi trông thấy kẻ ăn thịt người.

225. (Đức vua đã nói rằng): “*Hãy giữ lấy con thú rừng, rời trả tự do cho ta,*” và đã hứa hẹn việc sẽ quay trở lại. Sau khi giao lại tài sản cho vị (quan đại thần) Bà-la-môn, cha (ta) đã nhấn nhủ ta rằng:

226. “*Này con, hãy cai quân vương quốc. Chớ bỏ bê thành phố này. Cha đã hứa với kẻ ăn thịt người về việc sẽ quay trở lại của cha.*”

227. Sau khi cúi lạy mẹ cha và buông bỏ bản thân, ta đã đặt cung kiếm xuống rồi đã đi đến gặp kẻ ăn thịt người.

228. Có lẽ gã ấy sẽ sợ hãi người đi đến có vũ khí trong tay. Khi ta đã gây nên nỗi lo sợ, vì điều ấy giới sẽ bị hư hỏng.

229. Vì ta có nỗi lo sợ về việc đứt giới, ta đã không nói điều gây khó chịu đối với gã ấy. Là người nói điều lợi ích, có tâm từ ái, ta đã nói điều này:

230. “*Hãy đốt lên ngọn lửa lớn, tôi sẽ lao từ trên cây xuống. Này ông chú, ông hãy biết lúc đã được chín tới, rồi ông hãy thọ thực.*”

231. Như thế với việc thực hành giới là nguyên nhân, ta đã không bảo tồn mạng sống của ta. Và ta đã khiến cho gã (ăn thịt người) ấy luôn luôn xa lánh việc giết hại sanh mạng.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Alīnasatta là phần thứ chín.

--ooOoo--

10. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Saṅkhapāla^[40]

232. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là Saṅkhapāla, chúa tể của loài rồng, có đại thân lực, có răng nanh^[41] là vũ khí, có nọc độc ghê gớm, và có hai lưỡi.

233. Ở tại ngã tư của con đường lớn có sự tụ hội của nhiều hạng người, sau khi quyết định về bốn chi phần (của cơ thể), ta đã thiết lập chỗ cư ngụ ở tại nơi ấy.

234. Đối với người nào có việc cần dùng đến da ngoài, da trong, thịt, các sợi gân, hoặc các khúc xương (ở cơ thể ta), chính vì là vật đã được bố thí nên hãy để người ấy mang đi.

235. Có những gã vô lại thô lỗ, hung dữ, bất nhân, đã nhìn thấy và đã tiến đến gần ta ở tại nơi ấy, các bàn tay có nắm gãy gộc.

236. Sau khi chọc thủng ở lỗ mũi, ở đuôi, và ở xương sống lưng, những gã vô lại đã đặt ta lên cẳng rồi lôi đi.

237. Và ở nơi ấy, với luồng gió từ lỗ mũi ta, trong khi mong muốn ta có thể thiêu đốt trái đất có biển bao bọc, có rừng, có núi.

238. Mặc dù đang bị đâm thọc bởi những cọc nhọn, mặc dầu đang bị chặt chém bởi những con dao, ta cũng không tức giận những gã vô lại; đây là sự toàn hảo về giới của ta.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Saṅkhaṇḍika là phần thứ mười.

--ooOoo--

239. Con long tượng, Bhūridatta, (con rồng) Campeyya, (Culla) bodhi, con trâu (chúa), (con nai chúa) Ruru, (đạo sĩ tóc bện) Mātanga, (thiên tử) Dhamma, (đức vua) Jayaddisa và người con trai.

240. Tất cả (chín) hạnh này đều có năng lực của giới, là những phần thiết yếu, là những yếu tố góp phần (vào sự toàn hảo về giới); (tuy nhiên), ta còn bảo tồn mạng sống rồi mới gìn giữ các giới.

241. (Trái lại), mạng sống của ta khi là Saṅkhaṇḍika luôn luôn được ban phát đến bất cứ người nào; do đó, điều ấy là sự toàn hảo về giới.

Dứt phần giảng giải sự toàn hảo về giới.

--ooOoo--

III. SỰ TOÀN HẢO VỀ XUẤT LY

1. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Yudhañjaya^[42]

242. Khi ta là hoàng tử Yudhañjaya có danh tiếng vô lượng, ta đã động tâm sau khi nhìn thấy giọt sương mai bị tiêu tan dưới ánh nắng mặt trời.^[43]

243. Sau khi trầm tư về chính điều ấy, ta đã làm cho nổi động tâm tăng trưởng. Ta đã cúi lạy mẹ cha và xin phép xuất gia.

244. Họ cùng với các thị dân và các cư dân của xứ sở, hai tay chấp lại, thỉnh cầu ta rằng: “*Này con, ngay ngày hôm nay con hãy cai quản lãnh địa rộng lớn, tiến triển, và thịnh vượng.*”

245. Trong khi họ, có cả đức vua, có cả phi tần, có thị dân, có cư dân của xứ sở, đang khóc lóc thảm thương, bởi vì ta đã xuất gia, không lưu luyến.

246. Trong khi từ bỏ toàn bộ trái đất, vương quốc, quyền thuộc, người hầu, và danh vọng, ta đã không suy nghĩ (đến điều gì khác) với lý do chỉ là vì quả vị giác ngộ.

247. Mẹ cha không có bị ta ghét bỏ, danh vọng lớn lao cũng không có bị ta ghét bỏ, đối với ta quả vị Toàn Giác là yêu quý; vì thế ta đã từ bỏ vương quốc.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Yudhañjaya là phần thứ nhất.

--ooOoo--

2. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Somanassa^[44]

248. Vào một thời điểm khác nữa, khi ở tại kinh thành Indapatta, ta là người con trai được mong mỏi, được yêu quý, được nổi tiếng (với tên) là Somanassa.

249. Ta là người có giới, được thành tựu đức hạnh, có lối ứng xử lịch thiệp, có sự tôn kính bậc trưởng thượng, có sự khiêm tốn, và rành rẽ về các cách tiếp độ.

250. Có gã đạo sĩ giả trá được đức vua ấy yêu mến. Ông ta trông trọt rau quả hoa màu rồi sinh sống.

251. Nhận biết ông là giả trá ví như đồng trấu không có hạt gạo, ví như thân cây có lỗ bọng lớn ở bên trong, ví như cây chuối không có lõi cứng.

252. Không có pháp của các bậc thiện trí ở người này. Vì lý do nuôi dưỡng mạng sống, người này đã xa rời Sa-môn hạnh, đã từ bỏ pháp trong sạch là sự khiêm tốn.

253. Vùng biên giới đã bị khuấy động bởi những kẻ lâm tặc thuộc các xứ lân bang. Khi ra đi để dẹp yên việc ấy, cha (ta) đã dạy bảo ta rằng:

254. “*Này con yêu dấu, con chớ có lơ là với vị đạo sĩ tóc bện nghiêm trì khổ hạnh. Hãy thi hành điều (vị ấy) ước muốn bởi vì vị ấy là người ban bố (cho chúng ta) mọi điều lạc thú.*”

255. Ta đã đi đến phục vụ vị ấy và đã nói lời này: “*Này gia chủ, ông có được an vui không?*” hoặc “*Vật gì cần được mang lại cho ông?*”

256. Vì thế, kẻ giả trá, chất chứa ngã mạn ấy đã giận dữ (nói rằng): “*Hôm nay, ta sẽ làm cho ngươi hoặc là bị giết chết, hoặc là bị trục xuất ra khỏi vương quốc.*”

257. Sau khi bình định khu vực biên giới, đức vua đã nói với kẻ giả trá (ấy) rằng: “*Thưa ngài, ngài có được thoải mái, có được sự tôn kính không?*” Gã xấu xa đã nói với đức vua rằng: “*Hoàng tử cần phải bị trừng trị như thế.*”

258. Sau khi nghe được lời nói ấy của kẻ ấy, vị chúa tể của trái đất đã ra lệnh rằng: “*Hãy chém đầu ngay tại chỗ, rồi phân (thây) thành bốn mảnh, và cho trưng bày ở khắp các ngã đường; đó là phần số dành cho kẻ miệt thị vị đạo sĩ tóc bện.*”

259. Tại nơi ấy,^[45] những người hành quyết độc ác, hung dữ, bất nhân đã lôi kéo ta đang ngồi ở lòng mẹ rồi dẫn đi.^[46]

260. Ta đã nói với họ như vậy: “*Hãy cấp tốc đưa ta đã bị trói bằng gông xiềng chắc chắn đến trình diện đức vua, ta có các việc cần làm cho đức vua.*”

261. Bọn họ đã đưa ta đến gặp vị vua ác xấu là người thân cận với kẻ ác xấu. Sau khi tiếp kiến, ta đã làm cho đức vua hiểu rõ và ta đã tạo được uy thế cho ta.

262. Đức vua đã yêu cầu thứ lỗi về việc ấy và đã trao vương quốc rộng lớn lại cho ta. Ta đây, sau khi phá tan sự mê muội, đã xuất gia theo hạnh không nhà.

263. Vương quốc rộng lớn không có bị ta ghét bỏ, sự hưởng thụ các dục không có bị ta ghét bỏ, đối với ta quả vị Toàn Giác là yêu quý; vì thế ta đã từ bỏ vương quốc.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Somanassa là phần thứ nhì.

--ooOoo--

3. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Ayoghara^[47]

264. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là người con trai của đức vua Kāsi, ta đã lớn lên trong căn nhà bằng sắt^[48] và đã được gọi với tên là Ayoghara.

265. (Vua cha đã phán rằng:) “*Này con, mạng sống của con được tiếp nhận một cách khó khăn, được nuôi dưỡng ở nơi bực bội. Ngay chính ngày hôm nay, con hãy cai quản toàn thể trái đất này*

266. *cùng với cư dân trong xứ sở, luôn cả phố chợ, và loài người nữa.*” Sau khi đánh lễ vị Sát-đế-ly, ta đã chấp tay lên và đã nói lời này:

267. “*Bất cứ chúng sanh nào ở trên trái đất, dầu kém cõi, cao quý, hoặc trung bình, lớn lên trong nhà của chính họ cùng với các thân quyến không cần sự bảo vệ.*”

268. (Rồi ta đã suy nghĩ rằng:) “*Sự nuôi dưỡng này của ta ở trong nơi bực bội là hy hữu ở trên thế gian. Ta đã được lớn lên trong căn nhà bằng sắt thiếu hẳn ánh sáng mặt trăng và mặt trời.*

269. *Có được tâm thân hối thối này sau khi rời khỏi bụng mẹ, từ đó ta lại bị ném vào căn nhà sắt khổ sở và kinh hãi hơn một lần nữa.*

270. *Nếu sau khi đã đạt đến khổ đau vô cùng ghê rợn như thế ấy, nếu ta còn thích thú trong vương quyền thì ta là kẻ tội tệ nhất trong số những kẻ ác xấu.*”

271. *Ta nhàm chán xác thân, ta không mong muốn vương quyền, ta sẽ tầm cầu sự tịch diệt Niết-bàn là nơi từ thân không thể dày dạn.*”

272. Trong lúc đó đám đông đang kêu gào, ta đã suy nghĩ như vậy và đã đi vào khu rừng rậm, giống như con voi đã giật đứt xiềng xích.

273. Mẹ cha không có bị ta ghét bỏ, danh vọng lớn lao cũng không có bị ta ghét bỏ, đối với ta quả vị Toàn Giác là yêu quý; vì thế ta đã từ bỏ vương quốc.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Ayoghara là phần thứ ba.

--ooOoo--

4. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Bhisā^[49]

274. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta ở tại kinh thành của xứ Kāsi, (ta có) một người em gái và bảy người em trai được sanh ra trong gia đình quý phái (dòng Bà-la-môn).

275. Trong số những người này, ta đã được sanh ra trước tiên, đạt được pháp trong sạch là sự khiêm tốn. Sau khi nhận thấy sự hiện hữu là nguy hại, ta đã thỏa thích trong việc xuất gia.

276. Các thân hữu, được mẹ và cha nhắc đến, đồng tâm mời mọc (ta) bằng các dục lạc: “*Bạn hãy duy trì dòng dõi gia tộc.*”

277. Lời nào của những người ấy được nói ra về việc đem lại lạc thú trong cuộc sống gia đình, điều ấy đối với ta được xem tương tự như lưỡi cày đã được nung đỏ, thô thiển.

278. Khi ấy, họ đã hỏi ta, kẻ từ khước (cuộc sống gia đình), về nguyện vọng của ta: “*Này bạn, nếu bạn không hưởng thụ các dục thì bạn mong muốn điều gì?*”

279. Là người mong muốn điều tốt đẹp, ta đã nói với họ, những người đang tầm cầu lợi ích (cho ta) rằng: “*Tôi không mong muốn trạng thái người tại gia, tôi thỏa thích trong sự xuất ly.*”

280. Sau khi lắng nghe lời nói của ta, họ đã thuật lại cho cha mẹ (ta). Mẹ cha ta đã nói như vậy: “*Này quý vị, tất cả chúng tôi cũng xuất gia.*”

281. Cả hai mẹ cha của ta, người em gái, và bảy em trai đã buông bỏ của cải vô số rồi đi vào trong khu rừng lớn.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Bhisā là phần thứ tư.

--ooOoo--

5. Hạnh của vị Hiền Trí Soṇa^[50]

282. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta sống ở thành phố Brahma-vaḍḍhana, tại nơi ấy ta đã được sinh ra trong gia đình cao quý, ưu tú, vô cùng giàu có.

283. Khi ấy, ta cũng đã nhận thấy thế gian là bị mù quáng, bị bao phủ bởi bóng tối. Tâm (ta) chối từ sự hiện hữu như thể bị châm chích thô bạo bởi cây gậy nhọn.

284. Sau khi nhận thấy sự xấu xa dưới nhiều hình thức khác nhau, ta đã suy nghĩ như vậy: *“Lúc nào ta sẽ lìa bỏ gia đình, ta sẽ đi vào rừng?”*

285. Cũng vào khi ấy, các thân quyến đã mời mọc ta với các sự thọ hưởng về dục lạc, ta cũng đã nói cho những người ấy về ước muốn (của ta) rằng: *“Xin các vị chớ có mời mọc ta bằng những thứ ấy.”*

286. Em trai của ta tên là Nanda là bậc trí tuệ. Vị ấy, trong khi học tập theo ta, cũng đã thích thú với việc xuất gia.

287. Khi ấy, ta Soṇa và Nanda cùng với cả hai cha mẹ của ta cũng đã buông bỏ của cải vô số rồi đi vào trong khu rừng lớn.

Hạnh của vị hiền triết Soṇa là phần thứ năm.

Dứt sự toàn hảo về xuất ly.

--ooOoo--

IV. SỰ TOÀN HẢO VỀ QUYẾT ĐỊNH

6. Hạnh của vị Hiền Trí Temiya^[51]

288. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là người con trai của đức vua Kāsi có tên là Mūgapakkha, nhưng mọi người gọi ta là Temiya.^[52]

289. Khi ấy, mười sáu ngàn phi tần (của đức vua) không có được một người con trai (luôn cả con gái). Sau nhiều ngày đêm, chỉ mỗi một mình ta đã được sanh ra.

290. (Vua) cha đã nuôi dưỡng ta, người con trai yêu quý, đạt được một cách khó nhọc, đã được sanh ra vẹn toàn, có thân tâm sáng láng, ở trên chiếc giường đã được che chiếc lọng màu trắng.

291. Khi ấy, trong lúc đang ngủ trên chiếc giường cao quý, ta đã thức giấc và nhìn thấy chiếc lọng nhạt màu, nghĩa là ta sẽ bị đi địa ngục.

292. Có nỗi sợ hãi ghê gớm đã khởi lên ở ta khi được nhìn thấy chiếc lọng. Ta đã đi đến quyết định: “*Ta sẽ được thoát khỏi điều này^[53] bằng cách nào?*”^[54]

293. Có vị tiên nữ trước đây cùng huyết thống với ta^[55] có lòng mong muốn điều tốt đẹp cho ta, sau khi nhìn thấy bản thân ta bị đau khổ, đã căn dặn về ba thái độ:

294. “*Chớ ra vẻ khôn ngoan, hãy là kẻ ngu si đối với tất cả chúng sanh, hãy làm cho mọi người khinh khi; như thế sẽ có sự tốt đẹp cho con.*”

295. Khi được nói như vậy, ta đã nói với bà ấy lời này: “*Bà tiên ơi, con sẽ thực hành theo lời mà bà đã chỉ bảo. Mẹ ơi, mẹ đã có lòng mong muốn điều tốt đẹp cho con. Bà tiên ơi, bà đã có mong muốn điều lợi ích cho con.*”

296. Sau khi nghe được lời nói của bà ấy, ta đã thọ nhận như là đã đến được đất liền ở giữa biển khơi. Mừng rỡ, với tâm ý phân chấn, ta đã quyết định ba điều:

297. Ta đã là người câm, điếc, què quặt, việc đi lại đã được từ bỏ. Ta đã quyết định các điều này và đã sống mười sáu năm.

298. Do đó, họ đã xoa bóp tay chân, lưỡi và mắt của ta. Sau khi nhận thấy không có sự khiếm khuyết ở ta, họ đã chê bai là “*Kẻ bất hạnh.*”

299. Sau đó, tất cả dân chúng trong xứ sở, các tướng lãnh quân đội, các viên quan tể tự, tất cả đã nhất trí bằng lòng việc trút phế.

300. Sau khi nghe ý kiến của những người ấy, ta đây đã trở nên mừng rỡ, có tâm trí phân chấn. Sự khổ hạnh đã được thể hiện (bởi ta) vì mục đích nào thì mục đích ấy của ta đã được thành công.

301. Sau khi đã tắm rửa, xúc dầu, đội lên vương miện, làm lễ rưới nước (cho ta), rồi với chiếc lọng che họ đã tiến hành việc đi nhiều vòng quanh thành phố.

302. Sau khi đã duy trì chiếc lọng trong bảy ngày, đến lúc vàng sáng của mặt trời hiện ra, người đánh xe đã đưa ta ra khỏi (thành phố) bằng chiếc xe ngựa rồi đi về phía khu rừng.

303. Sau khi dừng chiếc xe ở một khoảng trống, người đánh xe đã buộc ngựa để được rảnh tay rồi đã đào cái hố để chôn ta ở trong lòng đất.

304. Trong khi nhiều nguyên nhân đủ các loại đang đe dọa điều quyết tâm đã được khẳng định, ta đã không làm đổ vỡ việc tuân thủ đã được quyết định với lý do chỉ là vì quả vị giác ngộ.

305. Mẹ cha không có bị ta ghét bỏ, bản thân cũng không có bị ta ghét bỏ, đối với ta quả vị Toàn Giác là yêu quý; vì thế ta đã quyết định việc tuân thủ.

306. Sau khi quyết định các điều này, ta đã sống trong mười sáu năm. Không có ai bằng (ta) về sự quyết định, điều này là sự toàn hảo về quyết định của ta.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Temiya là phần thứ sáu.

Dứt sự toàn hảo về quyết định.

--ooOoo--

V. SỰ TOÀN HẢO VỀ CHÂN THẬT

7. Hạnh của con Khi Chúa^[56]

307. Vào lúc ta là con khi sống trong hang ở bờ sông, ta đã bị đe dọa bởi con cá sấu nên không đạt được việc ra đi.

308. Tại địa điểm ta thường đứng ở bờ bên này rồi nhảy qua bờ bên kia, tại chỗ ấy có con cá sấu là kẻ thù, là kẻ sát thủ, có dáng vóc hung tợn.

309. Con cá sấu đã thông báo với ta rằng: “*Cứ việc đi đến.*” Ta đã nói với nó rằng: “*Tôi đang đi đến,*” rồi đã bước lên đầu của nó và đã đứng vững bờ bên kia.

310. Điều đã được nói với con cá sấu không phải là không đúng sự thật (vì) ta đã hành động đúng theo lời nói. Không có ai bằng (ta) về sự chân thật, điều này là sự toàn hảo về chân thật của ta.

Hạnh của con khi chúa là phần thứ bảy.

--ooOoo--

8. Hạnh của Đạo Sĩ Sacca

311. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là đạo sĩ khổ hạnh tên gọi Sacca. Ta đã hộ trì thế gian bằng sự chân thật; ta đã làm cho mọi người hợp nhất.

Hạnh của đạo sĩ Sacca là phần thứ tám.

--ooOoo--

9. Hạnh của Chim Cút Con^[57]

312. Vào một thời điểm khác nữa, khi ở tại Magadha, ta là con chim cút con, cánh chưa được mọc, còn non nớt, (như) là miếng thịt ở trong tổ.

313. (Chim) mẹ tha (mồi) lại ở trong mỏ và nuôi dưỡng ta. Ta sống còn do sự tiếp xúc với chim mẹ; ta không có sức mạnh ở thân.

314. Trong năm vào mùa nóng, có nạn cháy rừng bộc phát. Ngọn lửa cuộn khói đen tiến về hướng chúng tôi.

315. Ngọn lửa lớn lao trong lúc gào thét đã tạo ra luồng khói này cuộn khói nọ. Trong khi lần lượt làm phát cháy, ngọn lửa đã tiến đến gần ta.

316. Lo sợ vì sự ồ ạt của ngọn lửa, mẹ cha của ta trở nên kinh hãi, hoảng hốt, đã bỏ rơi ta lại ở trong tổ và đã giải thoát cho bản thân.

317. Ta đã ra sức hai chân, hai cánh; ta không có sức mạnh ở thân. Ta đây không đi được. Khi ấy tại nơi ấy, ta đã suy nghĩ như vậy:

318. *“Bị kinh hãi, hoảng hốt, run sợ, ta có thể chạy đến gần cha mẹ, nhưng họ đã bỏ rơi ta và tẩu thoát. Ta nên hành động như thế nào ngày hôm nay?”*

319. *Đức hạnh của giới, sự chân thật, sự trong sạch, lòng bi mẫn hiện hữu ở trên đời; với sự chân thật ấy, ta có thể hiện hành động chân thật tối thắng.”*

320. Ta đã hướng về sức mạnh của Giáo Pháp, tưởng nhớ đến các đấng Chiến Thắng^[58] trước đây, và nương tựa vào sức mạnh của sự chân thật, ta đã thể hiện hành động chân thật rằng:

321. *“Có cánh không thể bay, có chân không thể đi. Mẹ cha đã lìa khỏi, lửa ơi hãy lui đi.”*

322. Với sự chân thật đã được thực hiện bởi ta, ngọn lửa cháy rực to lớn đã lùi trở lại mùi *saukarīsa*,^[59] giống như ngọn lửa đã gặp phải nước. Không có ai bằng (ta) về sự chân thật, điều này là sự toàn hảo về chân thật của ta.

Hạnh của chim cút còn là phần thứ chín.

--ooOoo--

10. Hạnh của Vua Cá^[60]

323. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là vua của loài cá ở trong cái hồ rộng lớn. Và nước ở trong hồ bị khô cạn vào mùa nắng, dưới sự đốt cháy của ánh mặt trời.

324. Do đó, các con quạ, các con diều hâu, các con cò, các con chim ung và chim ó đã đáp xuống, ăn các con cá ban ngày lẫn ban đêm.^[61]

325. Tại nơi ấy, cùng với các thân quyến ta đã bị áp bức, và ta đã suy nghĩ như vậy: *“Vậy thì bằng cách nào để ta có thể giải thoát cho thân quyến khỏi khổ đau?”*

326. Sau khi xem xét ý nghĩa của các pháp, ta đã nhận ra sự chân thật là nơi nương tựa. Căn cứ vào sự chân thật, ta đã cởi bỏ tham họa bị diệt chủng ấy cho các thân quyến.

327. Sau khi hồi tưởng về thiện pháp, ta đã suy nghiệm về chân lý tuyệt đối. Ta đã thể hiện hành động chân thật là pháp bền vững và thường còn ở thế gian rằng:

328. *“Kể từ lúc ta nhớ được về bản thân, kể từ khi ta đạt đến sự hiểu biết, ta không biết đến việc đã cố ý hãm hại đâu chỉ một sanh mạng.”^[62] Do lời nói chân thật này, xin Thần Mây^[63] hãy đổ mưa xuống.*

329. *Hỡi Thần Mây, hãy vang lên tiếng sấm, hãy làm tiêu tan kho lương dự trữ của loài quạ,^[64] hãy vây hãm loài quạ bằng sự buồn rầu, hãy giải thoát loài cá khỏi nỗi phiền muộn.”*

330. Đồng lúc với sự chân thật cao quý được thể hiện, Thần Mây đã gầm lên tiếng sấm và trong giây lát đã đổ mưa xuống, làm tràn ngập vùng đất liền và trũng thấp.

331. Sau khi thể hiện sự tinh tấn tốt đỉnh là pháp chân thật cao quý có hình thức như thế, (có sự) tin cậy vào năng lực và uy quyền của sự chân thật, ta đã làm cho đám mây lớn đổ mưa xuống. Không có ai bằng (ta) về sự chân thật, điều này là sự toàn hảo về chân thật của ta.

Hạnh của vua cá là phần thứ mười.

--ooOoo--

11. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Kaṇhadīpāyana^[65]

332. Vào một thời điểm khác nữa, khi là vị ẩn sĩ Kaṇhadīpāyana, ta đã sống không được hoan hỷ hơn năm mươi năm.

333. Không ai biết tâm ý không hoan hỷ này của ta. Ta đã không nói ra với ai cả và sự không hoan hỷ diễn tiến ở trong tâm ý của ta.

334. Bà-la-môn Maṇḍabya, bạn của ta, là một vị đại ẩn sĩ đã bị thọ lãnh (hành phạt) cấm cộc nhọn do trả quả của nghiệp quá khứ.^[66]

335. Ta đã chăm sóc và đã phục hồi sức khỏe cho vị ấy. Sau khi cáo từ, ta đã trở về lại chốn ẩn cư của mình.

336. Người bạn Bà-la-môn của ta đã đưa vợ và đứa con trai nhỏ đến. Ba người cùng đi và đã đi đến với tư thế của những người khách.

337. Trong lúc ta đang ngồi tại chốn ẩn cư của mình chuyện trò với những người ấy, đứa bé trai đã ném trái banh và làm cho làm con rắn có nọc độc giận dữ.

338. Sau đó, trong lúc dõi theo lộ trình di chuyển của trái banh, đứa bé trai ấy đã chạm bàn tay vào đầu của con rắn độc.

339. Do sự đụng chạm của đứa bé, con rắn đã trở nên giận dữ. Ý lại vào sức mạnh của nọc độc, bị bực bội với sự bực bội cùng tột, con rắn ngay lập tức đã cắn đứa bé.

340. Khi bị cắn bởi con rắn độc, đứa bé đã ngã xuống ở trên nền đất. Vì điều ấy, ta đã trở nên đau buồn; nỗi buồn đau ấy đã tác động đến ta.

341. Sau khi an ủi họ (là những người) đang bị đau khổ, đang bị mũi tên sâu muộn, ta đã thể hiện hành động chân thật tốt đỉnh cao quý tối thượng lần đầu tiên rằng:

342. “Là người mong mỗi phước thiện, ta đã thực hành Phạm hạnh với tâm tín thành chỉ được bảy ngày. Từ đó về sau, Phạm hạnh của ta là năm mươi năm và thêm nữa.

343. Ta thực hành (Phạm hạnh) không có nhiệt tình, chỉ qua ngày. Do lời nói chân thật này, hãy có được sự tốt lành, chất độc hãy được tiêu trừ, và *Yaññadatta*^[67] hãy sống.”

344. Với sự chân thật của ta đã được thể hiện, đứa bé Bà-la-môn bị run rẩy bởi sức mạnh của nọc độc đã được tỉnh lại, đã đứng lên, không tật bệnh. Không có ai bằng (ta) về sự chân thật, điều này là sự toàn hảo về chân thật của ta.

Hạnh của (đức Bồ-tát) *Kaṇhadīpāyana* là phần thứ mười một.

--ooOoo--

12. Hạnh của (Đức Bồ-tát) *Sutasoma*^[68]

345. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta là đức vua *Sutasoma*. Bị bắt giữ bởi *Porisāda* (kẻ ăn thịt người), ta đã nhớ lại lời hứa với vị Bà-la-môn.

346. Sau khi xô dây ở lòng bàn tay của một trăm vị Sát-đế-ly rồi (treo lên) phơi khô họ, kẻ ấy đã đưa ta đi nhằm mục đích tế thần.

347. Kẻ ăn thịt người đã hỏi ta rằng: “*Có phải ngài mong muốn việc cỡi trời? Ta sẽ làm theo ý thích của ngài nếu ngài còn quay trở lại.*”

348. Vào lúc ấy, sau khi đã hứa hẹn đối với câu hỏi của kẻ (ăn thịt người) ấy về việc trở lại của ta, ta đã đi đến thành phố trắng lệt và đã chối từ vương quốc.

349. Sau khi tưởng nhớ đến Chánh Pháp đã được thực hành bởi các đấng Chiến Thắng thời quá khứ, ta đã trao lại tài sản cho vị Bà-la-môn và đã đi đến gặp kẻ ăn thịt người.

350. Trong trường hợp ấy, không có sự phân vân ở ta về việc kẻ ấy sẽ giết hay không (giết). Trong khi bảo vệ lời nói chân thật, ta đã đi đến để buông bỏ mạng sống. Không có ai bằng (ta) về sự chân thật, điều này là sự toàn hảo về chân thật của ta.

Hạnh của (đức Bồ-tát) *Sutasoma* là phần thứ mười hai.

Dứt sự toàn hảo về chân thật.

--ooOoo--

VI. SỰ TOÀN HẢO VỀ TỪ ÁI

13. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Suvanṇasāma^[69]

351. Vào lúc ta là Sāma ở trong khu rừng đã được (Chúa Trời) Sakka hóa hiện ra. Ở trong khu rừng lớn, ta đã rải tâm từ ái đến các loài sư tử và cọp.

352. Ta đã sống ở trong khu rừng, được quây quần xung quanh bởi các loài sư tử, cọp, beo, gấu, trâu rừng, nai đốm, và heo rừng.

353. Không loài thú nào e ngại ta, ta cũng không sợ hãi loài thú nào. Lúc bấy giờ, được duy trì nhờ vào năng lực từ ái, ta hừng thú ở trong khu rừng lớn.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Suvanṇasāma là phần thứ mười ba.

--ooOoo--

14. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Ekarāja^[70]

354. Vào một thời điểm khác nữa, khi ta được nổi tiếng (với tên) là Ekarāja. Ta đã phát nguyện về giới hạnh tối cao và đã cai quản trái đất to lớn.^[71]

355. Ta đã thực hành về thập thiện nghiệp đạo không thiếu sót. Ta đã thân phục đám đông dân chúng bằng bốn phép tiếp độ.

356. Trong lúc ta đang tinh tấn như thế vì lợi ích ở đời này và thế giới khác, Dabbasena^[72] đã tiến đến chiếm cứ thành phố của ta.

357. Sau khi thực hiện việc thu tóm tất cả gồm có nhân sự của đức vua, các thị dân, cùng với quân đội, và các cư dân của xứ sở, (vị ấy) đã chôn ta ở trong cái hố.

358. (Vị ấy) đã chiếm đoạt quần thần, vương quốc thịnh vượng, và hậu cung của ta. Ta đã nhìn thấy chính đứa con trai yêu dấu đang bị bắt đi. Không có ai bằng (ta) về từ ái, điều này là sự toàn hảo về từ ái của ta.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Ekarāja là phần thứ mười bốn.

--ooOoo--

VII. SỰ TOÀN HẢO VỀ HÀNH XÃ

15. Hạnh của (Đức Bồ-tát) Mahālomahaṃsa^[73]

359. Ta nằm ở trong bãi tha ma tựa vào bộ xương người chết. Đám trẻ con nhà quê đã đi đến và đã phô diễn hình thức (khuấy rối) không phải là ít.

360. Các đứa khác mừng rỡ, với tâm trí phấn chấn, mang lại các quà tặng là hương thơm, vòng hoa, và vô số thực phẩm các loại.

361. Ta đều bình đẳng đối với tất cả những ai gây ra khổ đau cho ta cũng như những ai đem lại cho ta an lạc; thương và giận đều không được biết đến.

362. Là thẳng bằng giữa an lạc và khổ đau, giữa các danh thơm và những tiếng xấu, ta đều bình đẳng trong mọi trường hợp; điều này là sự toàn hảo về hành xả của ta.

Hạnh của (đức Bồ-tát) Mahālomahaṃsa là phần thứ mười lăm.

Dứt sự toàn hảo về hành xả.

--ooOoo--

BÀI KỆ TÓM TẮT

363. Chuyện Yudhañjaya, chuyện Somanassa, chuyện Ayoghara (ngôi nhà sắt), và chuyện Bhisā, chuyện Soṇa và Nanda, chuyện Mūgapakkha (Temiya), chuyện con khi chúa, và chuyện vị (đạo sĩ) tên Sacca.

364. Chuyện chim cút con, và chuyện vua cá, chuyện ần sĩ Kaṇhadīpāyana, lại nữa ta đã là Sutasoma, Sāma, và Ekarājā, và đã có sự toàn hảo về hành xả; như thế đã được thuyết giảng bởi vị Đại Ân Sĩ.

365. Sau khi kinh nghiệm khổ đau dưới nhiều hình thức và thành công với nhiều thể loại ở lần tái sinh này đến lần tái sinh khác như thế, ta đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng.

366. Sau khi bỏ thí những gì cần được bỏ thí, sau khi làm viên mãn giới hạnh không thiếu sót, sau khi đạt đến sự toàn hảo về xuất ly, ta đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng.

367. Sau khi đã vấn hỏi các bậc hiền trí, sau khi đã thể hiện sự tinh tấn tối thượng, sau khi đã đạt đến sự toàn hảo về nhẫn nại, ta đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng.

368. Sau khi đã thực hành sự quyết định vững chắc, sau khi đã hộ trì lời nói chân thật, sau khi đã đạt đến sự toàn hảo về từ ái, ta đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng.

369. Đối với lợi lộc và không lợi lộc, đối với danh thơm và tiếng xấu, đối với sự kính trọng và chê bai, sau khi đã bình đẳng trong mọi trường hợp, ta đã đạt đến quả vị Toàn Giác tối thượng.

370. Sau khi thấy được sự biếng nhác là nguy hiểm và việc khởi sự tinh tấn là an toàn, hãy nỗ lực tinh tấn; đây là lời giáo huấn của chư Phật.

371. Sau khi thấy được sự tranh cãi là nguy hiểm và sự không tranh cãi là an toàn, hãy hợp nhất, thân thiện; đây là lời giáo huấn của chư Phật.

372. Sau khi thấy được sự dễ duôi là nguy hiểm và sự không dễ duôi là an toàn, hãy tu tập đạo lộ tám chi phần; đây là lời giáo huấn của chư Phật.^[74]

Phẩm Yudhañjaya là thứ ba.

--ooOoo--

Ở đây, trong khi trình bày về phẩm hạnh quá khứ của bản thân, đức Thế Tôn đã thuyết giảng về bản thể của Giáo Pháp có tên là Buddhāpadāniyaṃ.^[75]

Hạnh Tạng được đầy đủ.

--ooOoo--

-
- [1] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 480.
- [2] *ettha caritanti cariyā* = ở đây, điều đã được thực hành là hạnh, CpA. 17.
- [3] Đức Phật đang giảng giải cho ngài Sāriputta (Xá-lợi-phất), CpA. 20.
- [4] *Tidivādhībhū* là Chúa cõi trời *Tidivā*, tức là cõi *Tāvātimsa* (Đạo Lợi), CpA. 24.
- [5] Bị oi bức do hơi nóng phát ra ở tầng đá ngòi có phủ gấm vàng của vị ấy CpA. 24.
- [6] Mô tả tính chất bổ thí bất cứ vật gì thuộc về bản thân không phân biệt, CpA. 24. Như vậy, lúc này, đức Bồ-tát chỉ sử dụng lá cây ở trong rừng để làm thức ăn.
- [7] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 442.
- [8] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 276.
- [9] Kinh Đại Thiện Kiến Vương, Trường Bộ Kinh II; Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 95.
- [10] So sánh với Kinh Đại Điền-tôn (*Mahāgovindasuttam*), Trường Bộ Kinh II.
- [11] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 541.
- [12] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 542.
- [13] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 499.
- [14] *Sīvaka* là tên vị ngự y của đức vua Sivi, CpA. 66.
- [15] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 547.
- [16] Chú giải ghi rằng: vào kiếp sống quá khứ liền trước đó, CpA. 74.
- [17] Do nhờ năng lực phước báu của Vessantara, CpA. 87.
- [18] *Mātulā* là tên của một thành phố thuộc vương quốc Ceta, CpA. 87.
- [19] Nếu có các chúng sanh ở trong bộ lông thì “*chớ để chúng bị chết,*” (nghĩ thế) ta đã rúng rẩy các phần thân thể đang bị lấm bụi của ta ba lần, CpA. 106.
- [20] *deti* được giải thích là *uppādeti* (làm sanh khởi), CpA. 107.
- [21] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 543.
- [22] Cõi trời này là cõi trời *Tāvātimsa* (Đạo Lợi) và *Virūpakka* là một vị thủ lãnh của loài rồng rắn (*nāgādhipati*), CpA. 117.
- [23] Đi đến bằng phương thức tái sanh (*uppattivasena*), CpA. 117.
- [24] Là thực hiện việc chăm sóc cơ thể như rửa mặt, v.v... CpA. 117.

[25] Bốn chi phần của cơ thể là da (ngoài và trong), thịt, gân, xương, CpA. 117, như sẽ được đề cập đến ở câu kế.

[26] Câu chuyện được ghi lại ở CpA. 118-122.

[27] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 506.

[28] *dhammiko* (người nghiêm túc) được giải thích là *dhammacārī* (người hành pháp) (CpA. 126). Kế đó, *dhammacārī* được giải thích là “người thực hành thập thiện nghiệp đạo như là bổ thí, trì giới, v.v... và không thực hành điều sai trái dầu là nhỏ nhen” (CpA. 129-30).

[29] Người luyện rắn này hành hạ ta vô cùng tàn bạo và không biết ta thần lực của ta. Khi nổi cơn giận dữ, ta đã nghĩ rằng: “Vậy thì ta sẽ phô bày thần lực của ta đối với gã này.” Cho dầu chỉ là một sự suy xét, nhưng nếu như ta thể hiện năng lực của tâm thì gã ấy đã bị phân tác tương tự như một nắm bụi phấn (CpA. 130).

[30] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 443.

[31] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 278.

[32] Là sự giải thoát khỏi khổ đau và sự giết hại sanh mạng, CpA. 143.

[33] Là đạt được trí Toàn Giác theo như ước muốn.

[34] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 482.

[35] Tên con sông này được ghi lại theo âm là Hằng Hà.

[36] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 497.

[37] Đức Bồ-tát đã bảo dùng cục đất sét đặt ở trên đầu của vị Bà-la-môn rồi cho vị ấy lội xuống và đứng ở trong nước. Khi mặt trời mọc lên thì vị Bà-la-môn hụp xuống, đầu chìm ở trong nước. Còn cục đất sét (thay thế cái đầu) ở trên mặt nước đã bị mặt trời làm vỡ tan thành bảy mảnh (CpA. 159).

[38] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 457.

[39] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 513.

[40] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 524.

[41] Có bốn răng nanh, hai trên hai dưới, CpA. 175.

[42] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 460.

[43] Do tác động của sự tưởng đến vô thường, CpA. 183.

[44] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 505.

[45] *tattha*, được giải thích là: “với sự ra lệnh của đức vua ...,” CpA. 191.

[46] Lúc ấy, đức Bồ-tát được bảy tuổi, CpA. 189.

- [47] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 510.
- [48] Đức Bồ-tát đã được nuôi lớn lên trong ngôi nhà lớn hoàn toàn bằng sắt được xây dựng theo hình thức gian nhà hình tứ giác nhằm mục đích ngăn ngừa các tai họa do phi nhân. Hai người anh trai của đức Bồ-tát đã bị con nữ Dạ-xoa ăn thịt lúc mới sanh ra (CpA. 195-6).
- [49] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 488.
- [50] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 532.
- [51] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 538.
- [52] Vào ngày đức Bồ-tát được sanh ra, trời đã đổ cơn mưa xuống toàn thể vương quốc Kāsi, nên được gọi là Temiya (được ẩm ướt), CpA. 216-7.
- [53] Là thoát khỏi vương quốc xui xẻo này, CpA. 218.
- [54] Dịch theo *kathāham imam muñcissam* thay vì *kadāham ...?* (Khi nào ta sẽ ...?)
- [55] Vị này ngự ở trên chiếc lọng ấy và là người mẹ ruột trong một kiếp sống trước đây, CpA. 218.
- [56] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 57.
- [57] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 35.
- [58] *Jina* (đấng Chiến Thắng) cũng là danh hiệu đề cập đến đức Phật.
- [59] *karīsa* là đơn vị đo diện tích.
- [60] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 75.
- [61] Lúc này, hồ đã bị cạn nước, các con cá nằm trong các bãi bùn rải rác đó đây, CpA. 237.
- [62] Dịch theo câu văn Pāli ở phần cước chú.
- [63] Dịch theo Chú Giải ... *pajjuno megho abhivassatu*, CpA. 238.
- [64] Kho lương dự trữ ám chỉ đến các con cá đang vương trong bùn. Nếu trời đổ mưa làm đầy nước trong hồ thì kho lương dự trữ của loài quạ sẽ bị tiêu tan (CpA. 238-9).
- [65] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 444.
- [66] Trong thời quá khứ, tiền thân vị này đã dùng một mảnh gỗ mun đâm xuyên qua con ruồi, CpA. 243.
- [67] Tên của đứa bé trai, CpA. 245.
- [68] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 537.
- [69] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 540.

[70] Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 303.

[71] Đã cai quản vùng đất rộng lớn ở vương quốc Kāsi ba trăm do-tuần, CpA. 264.

[72] Dabbasena là đức vua xứ Kosala, CpA. 264.

[73] Có thể liên quan đến Chuyện Tiền Thân Đức Phật, câu chuyện 94.

[74] Câu kệ 372 không có ở Tạng Tích Lan, nhưng được thấy ở Tạng Thái, Miến Điện, Anh:

Pamādaṃ bhayato disvā, appamādañca khemato

bhāvēthaṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ esā buddhānusāsānī.

[75] *Buddhāpadāniyaṃ* là đề tài được thuyết giảng, là đề tài được trình bày có liên quan đến công hạnh khó làm thuộc thời xa xưa nghĩa là việc làm quá khứ của chư Phật (CpA. 335).

--ooOoo--

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammā Sambuddhassa.

Tiểu Bộ Kinh - Tập IV
Chuyện Tiền Thân Đức Phật (I)
Hòa thượng Thích Minh Châu dịch Việt

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammā Sambuddhassa

Kính lễ Đức Thế Tôn, bậc A – la – hán, đấng Chánh Biến Tri !

CHƯƠNG MỘT

PHẨM APANNAKA

1. CHUYỆN PHÁP TỐI THƯỢNG (Tiền thân Apannaka)

Có những người nói lên...

Đức Thế Tôn, khi ở Tinh xá Kỳ Viên, gần Xá-vệ, đã thuyết pháp thoại này. Vì ai, pháp thoại này được đề cập? Vì năm trăm người bạn của vị triệu phú Cấp Cô Độc (Anāthapindika) đều là đệ tử ngoại đạo.

Một ngày kia, vị triệu phú Cấp Cô Độc đem năm trăm người bạn của mình đều là đệ tử ngoại đạo, cho mang theo nhiều vòng hoa, hương thơm, dầu hương cùng dầu thắp, mật ong, mật mía, vải và áo choàng, đi đến Kỳ Viên đánh lễ Thế Tôn, cúng dường Ngài các vật liệu như vòng hoa v.v... và phân phát cho chư Tăng được phẩm trị bệnh và vải mặc. Làm xong việc ấy, ông ngồi xuống một bên và tránh sáu tật xấu trong lúc ngồi.

Cũng vậy, các đệ tử ngoại đạo đánh lễ Thế Tôn, và ngồi xuống một bên gần ông Cấp Cô Độc, nhìn lên gương mặt đức Bồ Sư chói sáng như trăng rằm, ven toàn các tướng tốt chính và phụ, nhìn lên Phạm thân tỏa ánh sáng rộng một tâm và nhìn lên hào quang rực rỡ của đức Phật, những hào quang phóng ra như thể từng đôi vòng, từng cặp một.

Rồi giống con sư tử trẻ rống như sấm động ở thung lũng Đò, như mây bão tố trong mùa mưa, như sông Hằng thiên giới (dải Thiên Hà) ào ào đổ xuống, và như đàn dật một chuỗi châu báu, tuy vậy, với một Phạm âm đầy đủ tám phần tuyệt hảo, kỳ diệu làm tai thích thú, Ngài thuyết pháp cho họ, một pháp thoại dịu ngọt và chói sáng với nhiều vẻ đẹp khác nhau.

Họ nghe bậc Đạo Sư thuyết pháp, tâm được tịnh tín, liền đứng dậy đánh lễ bậc Đạo Sư, phá vỡ pháp quy y ngoại đạo, rồi quy y Phật. Từ đấy, họ luôn luôn đi đến tinh xá với ông Cấp Cô Độc, tay cầm hương thơm, vòng hoa v.v... nghe pháp, bố thí, trì giới và thọ Bát quan trai giới.

Rồi Thế Tôn từ Xá-vệ lại đi đến Vương Xá. Trong thời gian Như Lai đi vắng, họ phá vỡ pháp quy y Phật. Rồi họ lại quy y ngoại đạo, trở lui nguyên trạng của họ.

Sau bảy tám tháng, Thế Tôn về lại Kỳ Viên. Ông Cấp Cô Độc đem năm trăm người bạn đồng tu đi đến yết kiến bậc Đạo Sư, cúng dường Ngài với hương thơm v.v... đánh lễ rồi ngồi xuống một bên. Ông Cấp Cô Độc báo cáo cho Thế Tôn biết sau khi Ngài ra đi, họ phá vỡ pháp quy y đã thọ, chấp nhận lại quy y pháp ngoại đạo, trở lui nguyên trạng của họ.

Mở miệng hoa sen của Ngài, như mở hộp châu báu, đầy những hương thơm sai biệt, thơm với hương thơm chư Thiên, do uy lực nói lời chơn thực, trái vô lượng ức kiếp không gián

đoạn, Thế Tôn phát ra âm thanh dịu ngọt và hỏi:

- Này các nam cư sĩ, có thật chăng các ông đã phá vỡ Tam quy y, và đi theo quy y ngoại đạo?

Và khi không thể che giấu, họ thú nhận:

- Thật vậy, bạch Thế Tôn.

Bậc Đạo Sư nói:

- Này các cư sĩ, không có một chỗ nào dưới từ đáy địa ngục, trên cho đến chư Thiên, không có một chỗ nào trong các thế giới vô lượng trải rộng bề ngang, không có ai bằng, chớ đừng nói cao hơn đức Phật về những công đức như giữ giới v.v...

Rồi Ngài trình bày cho họ những công đức của Ba ngôi báu, như đã được nói đến trong kinh điển:

- Này các Tỳ-kheo, giữa các chúng sanh không chân, hai chân, hay bốn chân, Như Lai được gọi là tối thượng. Nếu có những tài sản nào ở đời này hay đời sau... Và thật vậy, tối thượng giữa những tín đồ...

Rồi Ngài nói tiếp:

- Không có một cư sĩ nào, nam hay nữ đã quy y Ba ngôi báu, những ngôi báu đầy đủ công đức tối thượng như vậy, phải tái sanh trong các địa ngục v.v... nhưng họ được thoát khỏi sanh vào đọa xứ, họ được sanh vào thế giới chư Thiên và đấng Thiên chúng lớn. Do đó, khi các ông phá vỡ quy y như vậy, và đi đến quy y ngoại đạo, các ông đã làm một việc sai lạc.

Và ở đây, để nêu rõ rằng không có ai đã quy y Ba ngôi báu với sự giải thoát tối thượng, lại phải sanh vào đọa xứ, những đoạn kinh này phải được nói lên:

Những ai quy y Phật
Sẽ không đi đọa xứ,
Từ bỏ thân làm người
Sẽ tràn đầy thiên giới.
Những ai quy y Pháp
Sẽ không đi đọa xứ,
Từ bỏ thân làm người
Sẽ tràn đầy thiên giới.
Những ai quy y Tăng
Sẽ không đi đọa xứ,
Từ bỏ thân làm người
Sẽ tràn đầy thiên giới.

Loài Người sợ hoảng hốt,
Tìm nhiều chỗ quy y,
Hoặc rừng rậm, núi non,
Hoặc vườn cây, đền tháp,
Quy y ấy không ổn,
Không quy y tối thượng,
Quy y các chỗ ấy
Không thoát mọi khổ đau.
Ai quy y đức Phật,
Chánh Pháp và chư Tăng,
Ai dùng chánh tri kiến
Thấy được Bốn sự thật,
Thấy Khổ và Khổ tập,
Thấy sự khổ vượt qua,
Thấy đường Thánh tám ngành
Đưa đến khổ não tận.
Thật quy y an ổn,
Thật quy y tối thượng,
Có quy y như vậy
Mới thoát mọi khổ đau.

Bậc Đạo Sư không chỉ thuyết pháp cho họ như vậy, Ngài còn nói tiếp:

- Đây các nam cư sĩ, pháp hành niệm Phật, pháp hành niệm Pháp, pháp hành niệm Tăng đem lại Dự lưu đạo, Dự lưu quả, Nhất lai đạo, Nhất lai quả, Bất lai đạo, Bất lai quả, A-la-hán đạo, A-la-hán quả.

Và sau khi Ngài thuyết pháp cho họ với nhiều phương thức, Ngài nói:

- Với sự phá vỡ quy y như vậy, các ông đã làm một việc sai lạc.

Và ở đây, sự đem lại các Dự lưu đạo, Dự lưu quả v.v... cho những ai hành trì niệm Phật v.v... cần phải được nêu rõ với những đoạn kinh như sau:

- Đây các Tỷ-kheo, có một pháp, nếu được tu tập, và được làm cho viên mãn, đưa đến hoàn toàn yếm ly, ly tham, đoạn diệt, an tịnh, thắng trí, Giác ngộ, Niết-bàn. Thế nào là một Pháp? Chính là niệm Phật v.v... Như vậy, Thế Tôn với các phương tiện khác nhau, thuyết giảng cho các nam cư sĩ:

- Đây các nam cư sĩ, cũng vậy, trong thời quá khứ, những ai chấp chặt tà luận, chấp chặt

điên đảo luận, nghĩ rằng cái gì không phải là chỗ quy y, lại xem là chỗ quy y chân thật, những người ấy sẽ bị quỷ Dạ-xoa ăn thịt trong cánh sa mạc, chỗ trú của phi nhân, và bị lâm vào đại nạn. Còn những ai chấp chặt sự thật vô hý luận, chấp chặt pháp tối thượng, chấp chặt pháp không điên đảo, thì trong cánh sa mạc ấy, họ đạt được yên ổn, an toàn.

Khi nói đến đây, Ngài im lặng. Rồi gia chủ Cấp Cô Độc từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ Thế Tôn, tán thán Ngài với hai tay đặt trên đầu và thưa như sau:

- Bạch Thế Tôn, nay thật rõ ràng cho chúng con thấy trong thời hiện tại, những người nam cư sĩ ấy, sau khi phá vỡ pháp quy y tối thượng, đã rơi vào rừng rậm tà luận. Nhưng trong quá khứ, đại nạn của những ai chấp chặt tà luận tại sa mạc, chỗ trú của phi nhân, và sự yên ổn an toàn của những người chấp chặt pháp vô hý luận, đối với chúng con đang bị che lấp, chỉ rõ ràng đối với Ngài. Lành thay, nếu Thế Tôn, như thế khiến mặt trăng tròn mọc lên, làm sáng tỏ sự kiện này cho chúng con.

Rồi Thế Tôn nói:

- Nay gia chủ, chính vì mục đích loại bỏ các nghi nan ở đời, nhờ sự thực hành trọn vẹn mười hành Ba-la-mật trải vô lượng kiếp mà Ta chứng đắc Nhất thiết trí. Hãy cẩn thận lắng tai nghe, như thể các ông đang đổ tủy của sư tử vào một cái ống bằng vàng!

Sau khi khích lệ sự chú ý của người triểu phú, Ngài nói lên câu chuyện đã bị tái sanh che lấp, như mặt trăng tròn được giải tỏa, sau khi phá tan đám mây tuyết.

*

Thuở xưa, trong nước Kàsi, tại thành Ba-la-nại, có vị vua tên là Brahmadata. Khi ấy, Bò-tát được sanh trong gia đình thương gia làm chủ đoàn lữ hành, và tiếp tục lớn lên, đi chỗ này chỗ kia buôn bán với năm trăm cỗ xe, khi thì đi từ đông qua tây, khi thì đi từ tây qua đông. Tại thành Ba-la-nại, có một người chủ đoàn lữ hành khác còn trẻ và ngu si, không giỏi tùy cơ ứng biến.

Lúc bấy giờ, sau khi chất đầy năm trăm cỗ xe với hàng hóa có giá trị lớn, Bò-tát sẵn sàng lên đường. Người chủ đoàn lữ hành trẻ và ngu kia cũng chất đầy hàng hóa tương tự trên năm trăm cỗ xe khác, sẵn sàng lên đường. Bò-tát suy nghĩ: "Nếu người chủ đoàn lữ hành ngu si và trẻ này đi với Ta, với một ngàn cỗ xe, cùng đi một lần trên con đường, thì con đường sẽ không thể chịu nổi; thật sẽ khó tìm được củi, nước cho đoàn người, và cỏ cho các con bò. Hoặc là nó, hoặc là ta phải đi trước".

Ngài nhắn tin mời người ấy đến, trình bày sự việc và nói:

- Hai chúng ta không thể đi cùng một lần được. Vậy bạn sẽ đi trước hay đi sau?

Kẻ ấy suy nghĩ: "Nếu ta đi trước, sẽ có nhiều lợi ích. Ta sẽ đi con đường chưa bị hư phá, các con bò sẽ ăn cỏ chưa bị động chạm; còn các người nhà ta sẽ hái được các ngọn lá nẫu cà-ri chưa bị động chạm, nước được trong lặng; và sau cùng định giá bán theo sở thích, ta sẽ bán các hàng hóa".

Nghĩ vậy, kẻ ấy nói:

- Bây bạn, tôi sẽ đi trước.

Còn Bò-tát thấy đi sau có nhiều lợi ích vì ngài lý luận như vậy: "Những người đi trước sẽ san bằng con đường chưa được san bằng. Ta sẽ đi con đường đã được họ đi qua. Các con bò của ta sẽ ăn cỏ mới mọc và ngọt; người của ta sẽ tìm được các lá ngọt nấu cà-ri mới mọc tại chỗ các lá đã được hái đi. Tại chỗ không có nước, họ phải đào để lấy nước, chúng ta sẽ uống nước trong các giếng được người khác đào lên. Việc định giá giống như sát hại mạng sống con người, ta đi sau sẽ bán hàng hóa theo giá thông thường đã quy định". Khi thấy những lợi ích như vậy, Bò-tát nói:

- Bây bạn, bạn hãy đi trước.

- Lành thay, này bạn.

Người chủ đoàn lữ hành trẻ và ngu si nói vậy rồi cho thắng các cỗ xe, ra đi, thứ lớp vượt qua các thôn xóm, và bắt đầu đến biên giới sa mạc. Thuở bây giờ, các sa mạc có năm loại: sa mạc trộm cướp, sa mạc thú dữ, sa mạc không có nước, sa mạc phi nhân và sa mạc không có đồ ăn.

Trước tiên, con đường nào có trộm cướp trú ẩn, chỗ ấy được gọi là sa mạc trộm cướp; thứ hai, con đường nào có sư tử v.v... trú ẩn, được gọi là sa mạc thú dữ; thứ ba, chỗ nào không có nước để tắm hay uống, được gọi là sa mạc không có nước; thứ tư, con đường nào có các loài phi nhân (quỷ thần) trú ẩn, được gọi là sa mạc phi nhân; thứ năm, con đường nào không tìm thấy các loài rễ có thể ăn được v.v... được gọi là sa mạc không có đồ ăn.

Trong năm loại sa mạc này, có hai loại sa mạc nguy hiểm là sa mạc không có nước và sa mạc phi nhân. Do vậy, người chủ đoàn lữ hành trẻ và ngu si ấy cho đặt lên xe những ghế rất lớn, đồ đầy nước, và bắt đầu di chuyển vào bãi sa mạc dài sáu mươi dặm này.

Khi họ đã đi được nửa đường, con quý Dạ-xoa trú ở sa mạc nghĩ: "Ta sẽ làm cho những người này quăng nước cất giữ, làm cho họ yếu sức, rồi ta sẽ ăn thịt tất cả bọn họ". Rồi nó hóa hiện một cỗ xe đẹp đẽ với những con bò mộng trắng trẻo. Được hộ vệ với mười mười hai phi nhân, tay cầm cung, tên, khiên và binh khí, nó trang sức với vòng hoa sen xanh và hoa súng trắng trên đầu, với tóc ướt và áo ướt, ngồi trên cỗ xe ấy như một vị chúa tể, nó dẫn bước trên đường với các bánh xe dính bùn. Còn đoàn tùy tùng đi trước và đi sau, với tóc ướt, áo ướt, trang sức với vòng hoa sen xanh và hoa súng, với những bó sen trắng, sen đỏ cầm tay, nhai những cọng sen, củ sen, nhỏ giọt nước và bùn.

Bây giờ, khi gió thổi trước mặt, những người chủ đoàn lữ hành, theo lệ thường ngồi trong cỗ xe đi trước với những người hầu hạ bao vây để tránh bụi. Khi gió thổi đằng sau, họ đi xe phía sau. Nay gió thổi phía trước, do vậy, người chủ đoàn lữ hành trẻ đi xe ở phía trước. Con quý Dạ-xoa thấy người ấy đến gần, liền cho đậu xe ở một bên đường, chào đón một cách thân tình và hỏi đi đâu. Người chủ đoàn lữ hành cũng cho đậu xe của mình một bên đường và nói với quý Dạ-xoa:

- Thưa ông bạn, chúng tôi đi từ Ba-na-lại tới. Các ông trang sức với hoa sen xanh và hoa

súng, tay cầm hoa sen trắng và đỏ, đang nhai những cọng sen và củ sen, lấm bùn vừa đi vừa chảy những giọt nước. Vậy phải trên đường các ông đi có mưa, có những hồ ao phủ đầy với hoa sen xanh chăng? v.v..

Quý Dạ-xoa, nghe hỏi, liền nói lớn:

- Nay bạn, bạn nói gì vậy? Đàng kia đã hiện rõ đường lẫn sẫm của rừng xanh. Từ đó trở đi, toàn là rừng không có gì ngoài nước. Luôn luôn trời mưa, ở đó các hồ đều ngập; khắp nơi đều có những ao nước đầy hoa sen.

Sau khi nói như vậy và đoàn xe đã đi ngang qua, nó hỏi:

- Những cỗ xe này đi đâu vậy?

Và họ trả lời:

- Đi tới chỗ này, chỗ kia.

- Trong mỗi cỗ xe này, có hàng hóa gì vậy?

- Nhiều loại hàng hóa.

Rồi khi cỗ xe cuối cùng đi qua, chờ rất nặng nề, nó hỏi:

- Trong cỗ xe này chở gì vậy?

- Chở nước trong ấy.

- Từ chỗ khởi hành cho đến chỗ này, bạn đã mang nước là tốt. Nhưng từ chỗ này trở đi, không cần phải mang nước nữa. Từ phía trước mặt có nhiều nước. Hãy đập vỡ các ghè nước, để đi cho thoải mái.

Và nó nói thêm:

- Các ông hãy đi. Chúng tôi lên đường kéo chậm trễ rồi!

Rồi nó đi một lát, đến chỗ khuất dạng, liền trở về thành Dạ-xoa. Người chủ lữ hành ngu si ấy, do sự ngu si của mình, nghe theo lời quý Dạ-xoa, cho đập vỡ các ghè, không để dành lại dù chỉ một bụm nước, cứ đổ tất cả và ra lệnh các xe đi. Càng đi về phía trước, một giọt nước cũng không có. Bọn họ không được nước uống trở thành mệt mỏi. Họ vẫn tiếp tục đi cho đến khi mặt trời lặn.

Khi ấy, họ tháo dây buộc xe ra, xếp thành một vòng tròn, và buộc các con bò vào bánh xe. Nhưng chúng cũng không có nước uống. Còn bọn họ không có cháo, không có cơm, nên yếu sức, nằm xuống khắp nơi rồi ngủ. Khi đêm vừa xuống, quý Dạ-xoa từ thành Dạ-xoa đi đến, diệt tất cả mạng sống bò và người, ăn thịt chúng, chỉ để lại xương rồi bỏ đi. Như vậy, chỉ vì một người chủ đoàn lữ hành trẻ và ngu si, tất cả đã mắc vào đại nạn, xương cốt của người và vật rải khắp nơi, chỉ năm trăm cỗ xe còn đứng yên với đầy đủ hàng hóa.

Phần Bò-tát, đợi từ ngày người chủ đoàn lữ hành trẻ và ngu si ra đi, độ một tháng rưỡi trôi qua, với năm trăm cỗ xe từ thành phố ra đi, dần dần đi đến biên giới sa mạc. Vị ấy cho đổ

đầy nước vào các ghè nước, cho lấy thêm nhiều nước dự trữ rồi đánh trống hội họp đoàn người lại và nói như sau:

- Nếu không hỏi ta, thì một bụm nước cũng không được dùng. Có nhiều cây độc trong bãi sa mạc, không một ai trong các chú được ăn lá, hoa, hay quả chưa ăn từ trước, mà không hỏi ta.

Sau khi chỉ dạy cho họ như vậy, Bò-tát mới bắt đầu đi vào bãi sa mạc với năm trăm cỗ xe. Khi đi đến giữa sa mạc, quý Dạ-xoa ấy hiện hình ra trên con đường của Bò-tát, như cách thức trước. Bò-tát thấy nó liền nhận ra ngay và suy nghĩ: "Nơi này không có nước và được gọi là sa mạc không có nước. Người này có con mắt đỏ, bộ dạng không sợ hãi, lại không có bóng chiếu. Không nghi ngờ gì nữa, người chủ đoàn lữ hành ngu si và trẻ tuổi đi trước bị nó xúi giục, đã đổ tất cả nước, nên kiệt sức, và bị nó ăn thịt cùng cả đoàn tùy tùng. Nhưng nó không biết ta có tài trí và khéo dùng phương tiện".

Vì vậy, Bò-tát nói to với con quý:

- Ông hãy đi đi, chúng tôi là người lái buôn. Chưa thấy được nước khác, chúng tôi không đổ nước đã được dự trữ. Chỗ nào thấy nước, chúng tôi mới yên lòng đổ nước đi, làm cho nhẹ các cỗ xe.

Quý Dạ-xoa đi một lát, đến chỗ khuất dạng, liền về thành Dạ-xoa. Khi Dạ-xoa đã đi, đoàn người hỏi Bò-tát:

- Thưa ông chủ, những người này chỉ cho thấy đằng kia là dãy rừng xanh. Phía ngoài xa khu rừng ấy, trời luôn luôn mưa. Họ đội trên đầu những vòng hoa sen xanh và hoa sừng; họ cầm những bó hoa sen đỏ và trắng; họ hái các củ sen và cọng sen; áo bị ướt, đầu bị ướt; họ đi với những giọt nước rơi chảy. Vậy chúng ta hãy đổ nước đi, khiến cho các cỗ xe được nhẹ, chúng ta đi mau hơn.

Bò-tát nghe họ nói như vậy, liền cho dừng các cỗ xe, họp tất cả bọn người lại và hỏi:

- Trong các chú, có ai trước đây nghe nói rằng bãi sa mạc này có ao hay hồ không?

- Thưa ông chủ, không có ai nghe cả. Vì thế nơi này được gọi là bãi sa mạc không có nước.

- Nay có một số người nói rằng xa hơn dãy rừng xanh đằng kia, trời có mưa. Gió mưa có thể thổi xa được bao nhiêu?

- Thưa ông chủ, khoảng độ một dặm (do-tuần).

- Gió mưa có thể thổi đến chạm thân của một ai trong các chú không?

- Thưa ông chủ, không.

- Cách xa bao nhiêu, đầu mây có thể thấy được?

- Khoảng độ một dặm, thưa ông chủ.

- Có ai trong các chú được thấy một đầu mây không?

- Thưa ông chủ, không có ai.

- Xa bao nhiêu, ánh sáng chớp có thể thấy được?

- Thưa ông chủ, khoảng bốn năm dặm.

- Có ai trong các chú thấy được ánh sáng chớp?

- Thưa ông chủ, không có ai!

- Tiếng sấm xa bao nhiêu có thể nghe được?

- Thưa ông chủ, khoảng hai ba dặm.

- Có ai trong các chú nghe được tiếng sấm?

- Thưa ông chủ, không có ai.

- Chúng không phải là người. Chúng là quý Dạ-xoa. Dạ-xoa đến và nghĩ: "Chúng ta xúi đoàn người đổ nước, và khi đoàn người yếu sức, chúng ta sẽ ăn thịt họ! Vì người chủ đoàn lữ hành ngu si và trẻ tuổi đi trước không có thiện xảo phương tiện, chắc chắn bị chúng xúi đổ nước đi và khi mệt nhọc, họ đã bị quý Dạ-xoa ăn. Còn năm trăm cỗ xe được để lại đưng đây hàng hóa như trước. Hôm nay, chúng ta sẽ thấy chúng nó. Đứng đó đi, ngay cả một bùm nước cũng phải gìn giữ. Hãy đi tới, càng mau càng tốt.

Đốc thúc đoàn người của mình đi tới, Bò-tát tiếp tục đi cho đến khi thấy được năm trăm cỗ xe đầy hành hóa, xương cốt của các con bò và đoàn người bất hạnh trước rải rác khắp mọi nơi. Ngài cho tháo dây buộc các xe, đặt các xe thành vòng tròn, hạp lại thành trại, cho đoàn người và bò ăn chiều sớm, rồi sắp các con bò nằm nghỉ giữa bọn họ.

Rồi ngài tuyên một số người lãnh đạo mạnh mẽ, tự mình đứng canh gác với gươm cầm tay, suốt ba canh ban đêm cho đến khi rạng đông. Sáng sớm ngày kế tiếp, ngài cho làm xong các công việc cần thiết, cho các con bò ăn, quăng bỏ các cỗ xe yếu ớt, lấy các cỗ xe vững mạnh, quăng bỏ loại hàng hóa ít có giá trị, chất lên hàng hóa có giá trị, đi đến chỗ đã định trước, và bán các hàng hóa với giá tiền bằng hai ba giá vốn. Sau đó, ngài cùng với đoàn tùy tùng trở về thành phố của mình.

*

Câu chuyện chấm dứt, bậc Đạo Sư nói:

- Nay cư sĩ, như vậy trong thời quá khứ, những ai chấp chặt tà luận, phải gặp đại nạn. Còn những ai chấp nhận sự thật vô lý luận đã thoát khỏi tay các phi nhân, và đến chỗ mình muốn một cách an toàn.

Và sau khi kết hợp hai câu chuyện với nhau, vì mục đích giới thiệu lời dạy về sự thật vô lý luận này, bậc Chánh Giác bài kệ:

*Có những người nói lên
Sự thật vô hý luận,
Nhưng các hạng người khác
Tuyên bố về tà luận.
Kẻ trí biết điều này,
Giữ chặt pháp tối thượng.*

Như vậy Thế Tôn dạy về pháp chân thật vô hý luận này, rồi Ngài nói thêm:

- Con đường chân chánh này không những đem lại ba thiện sự thành tựu, sáu cõi Trời ở dục giới, sự thành tựu Phạm Thiên giới, mà cuối cùng đem quả A-la-hán. Còn con đường gọi là tà luận đem đến tái sanh trong bốn đọa xứ và trong năm gia đình thấp kém.

Tiếp đó Ngài giảng thêm về Bốn Sự thật với mười sáu hành tướng. Cuối bài giảng ấy, tất cả năm trăm nam cư sĩ chứng quả Dự lưu.

Sau khi thuyết pháp, bậc Đạo Sư nêu rõ những bài học và kể hai câu chuyện rồi kết hợp chúng với nhau, Ngài nhận diện Tiền thân như sau:

- Trong thời ấy, người chủ đoàn lũ hành trẻ và ngu si là Đề-bà-đạt-đa (Devadatta), tùy tùng của kẻ ấy là tùy tùng của Đề-bà-đạt-đa, tùy tùng của người chủ đoàn lũ hành hiền trí là tùy tùng của đức Phật, còn người chủ đoàn lũ hành Hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

2. CHUYỆN BÃI SA MẠC (Tiền thân Vannupatha)

Không quân mệt, họ dào...,

Pháp thoại này được Thế Tôn nói lên khi Ngài ở Xá-vệ. Vì ai mà Ngài nói? Vì một Tỷ-kheo đã từ bỏ tinh tấn. Khi Thế Tôn ở tại Xá-vệ, có một thiện gia nam tử trú ở Xá-vệ đi đến Kỳ Viên, nghe bậc Đạo Sư thuyết pháp, tâm sanh tịnh tín, thấy nguy hiểm trong các dục, nên xin xuất gia. Sống năm năm chờ thọ Cụ túc giới, người ấy học thuộc lòng hai bài tóm tắt, tu tập pháp môn Thiền quán, nhận lấy từ bậc Đạo Sư một đề tài Thiền quán mà mình ưa thích, rồi đi vào một ngôi rừng.

Trải qua một kỳ an cư mùa mưa, sau ba tháng, vị ấy không thể khởi lên một tia sáng hay một quán tưởng gì. Rồi vị ấy suy nghĩ: "Bậc Đạo Sư dạy có bốn hạng người. Trong họ, ta có phải là hạng thấp kém nhất không? Ta nghĩ rằng không thể có Đạo và Quả cho tự thân ta, vậy ta sống trong rừng làm gì? Hãy đi về bậc Đạo Sư, sống để chiêm ngưỡng thân Phật với dung sắc tối thượng, để nghe thuyết pháp dịu ngọt còn hơn.

Nghĩ vậy, vị ấy trở về Kỳ Viên. Các bạn thân tín nói với vị ấy:

- Nay Hiền giả, bạn đã nhận được từ bậc Đạo Sư một đề tài Thiền quán, đã đi với quyết

tâm thực hiện pháp Sa-môn. Nay bạn lại trở về, sống vui thích với hội chúng. Hay là bạn đã đạt được mục đích tối thượng của bốn phận người xuất gia, và đã chấm dứt tái sanh?

- Nay các Hiền giả, tôi không chúng được cả Đạo lẫn Quả, tự nghĩ mình là người không có khả năng, nên tôi từ bỏ tinh tấn và về đây.

- Nay Hiền giả, bạn đã làm một việc không phải, khi đã xuất gia trong Giáo pháp của bậc Đạo Sư kiên trì tinh tấn, bạn lại từ bỏ tinh tấn. Hãy đi đến yết kiến Như Lai. Chúng ta sẽ trình bày để Ngài rõ chuyện này.

Họ đưa vị này đến gần bậc Đạo Sư. Khi Ngài thấy vị ấy, liền nói:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông đem Tỷ-kheo này đến đây ngoài ý muốn của vị ấy. Người này đã làm gì?

- Bạch Thế Tôn, Tỷ-kheo này, sau khi xuất gia trong Giáo pháp chân chánh giải thoát như vậy, sau khi thực hành Sa-môn pháp, lại từ bỏ tinh tấn và trở về đây.

Thế Tôn nói với Tỷ-kheo ấy:

- Nay Tỷ-kheo, có thật chăng ông đã từ bỏ tinh tấn?

- Thưa thật vậy, bạch Thế Tôn.

- Nay Tỷ-kheo, vì sao sau khi xuất gia trong Giáo pháp như vậy, ông lại không biết sống ít dục, tri túc, viễn ly hay tinh tấn, nhưng lại là người từ bỏ tinh tấn? Do sự tinh tấn của một mình ông, mà trong bãi sa mạc toàn cát, đoàn người và đàn bò của năm trăm cỗ xe đã được nước uống, đã sống an lạc. Nay vì sao ông lại từ bỏ tinh tấn?

Với những lời như vậy, vị Tỷ-kheo ấy cảm thấy được khích lệ sách tấn. Nghe nói như vậy, các Tỷ-kheo yêu cầu Thế Tôn:

- Bạch Thế Tôn, chúng con đã rõ sự từ bỏ tinh tấn hiện này của vị Tỷ-kheo này. Nhưng thuở trước, do sự tinh tấn của một mình người này, trong bãi sa mạc toàn cát, các đàn bò và đoàn người đã uống nước và sống an lạc. Câu chuyện ấy đang còn bị che đậy đối với chúng con, chỉ được rõ ràng với Thế Tôn là bậc Nhất thiết trí. Hãy nói cho chúng con câu chuyện này.

- Vậy này các Tỷ-kheo, hãy lắng nghe.

Sau khi gọi sự chú ý của các Tỷ-kheo, Thế Tôn nêu lên rõ ràng sự việc đã xảy ra trong quá khứ.

*

Thuở trước, trong khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại nước Kàsi, Bò-tát sanh ra trong gia đình chủ đoàn lữ hành thương gia, lớn lên và thường đi buôn bán với năm trăm cỗ xe. Một thời Bò-tát đi vào bãi sa mạc toàn cát, dài sáu mươi dặm, với năm trăm cỗ xe. Trong sa mạc ấy, cát rất mịn, khi được vốc trong nắm tay, thì nó sẽ chảy xuống hết. Khi mặt trời mọc lên, cát trở thành nóng như đồng than hừng, không thể nào đi lên trên được. Do vậy,

những ai đi qua bãi sa mạc ấy, đem theo củi, nước, dầu, gạo... trên các cỗ xe, chỉ đi ban đêm; khi mặt trời mọc, họ xếp các cỗ xe thành hình vòng tròn, làm một cái tàn che trên đầu, sau khi ăn xong thật sớm, họ thường ngồi trong bóng mát trọn ngày.

Khi mặt trời lặn, họ ăn chiều sớm, cát đã nguội, họ cho thắng các cỗ xe lại và ra đi. Đi qua bãi sa mạc này giống như đi biển vậy. Người hướng dẫn, được gọi là "địa lý trưởng" hướng dẫn đoàn lữ hành đi qua nhờ sự hiểu biết các ngôi sao. Người chủ đoàn lữ hành này thòi bấy giờ đi qua bãi sa mạc với phương tiện như vậy.

Sau khi đi hết năm mươi dặm, vị ấy nghĩ: "Hôm nay, còn một đêm nữa, ta sẽ ra khỏi sa mạc này". Sau khi ăn chiều, vị ấy ra lệnh vớt bỏ củi và nước, thắng các xe và ra đi. Người lữ hành trưởng cho trải tấm vải trong cỗ xe đi đầu để ngồi nhìn các ngôi sao và từ đó nói lên con đường sẽ đi, rồi nằm xuống. Vị ấy đã có một thời gian dài không ngủ, nên mệt mỏi, ngủ say, không biết rằng các con bò đã đi vòng quanh và trở lại con đường cũ. Các con bò suốt đêm đi như vậy.

Khi trời rạng đông, vị lãnh đạo thức dậy, nhìn các ngôi sao và bảo:

- Hãy cho quay các cỗ xe trở lại gấp!

Nhưng khi các cỗ xe đã quay trở lại, và xếp thành hàng thì trời đã sáng. Các người trong đoàn nói:

- Hôm qua, chúng ta đã cho các cỗ xe cắm trại ở đây. Củi và nước chúng ta đã vớt bỏ hết. Nay chúng ta bị nguy khốn rồi.

Họ tháo dây buộc các xe, xếp thành vòng tròn, dăng một màn che trên đầu, mỗi người nằm xuống dưới cỗ xe của mình, sầu muộn tuyệt vọng. Bồ-tát suy nghĩ: "Nếu ta từ bỏ tinh tấn, tất cả sẽ bị nguy hại". Vào buổi sáng, khi trời đang mát, vị ấy đi qua đi lại, thấy một đám cỏ dabbha, tự nghĩ: "Dưới đám cỏ này, chắc thế nào cũng có nước mạch, cỏ mới mọc được", bèn cho lấy cuốc và đào chỗ ấy. Họ đào đến sáu mươi khuỷu tay; đến đây, cuốc chạm vào hòn đá ở dưới. Khi ấy, tất cả đều thất vọng, không cố gắng nữa. Bồ-tát nghĩ rằng thế nào cũng có nước dưới hòn đá. Ngài đi xuống, đứng trên hòn đá. Củi xuống, Ngài lắng tai nghe. Nghe được tiếng nước chảy dưới hòn đá, ngài leo lên lại, nói với người thị giả hầu cận:

- Nay bạn thân, nếu bạn từ bỏ tinh tấn, thì tất cả chúng ta sẽ bị nguy hại. Bạn chớ từ bỏ tinh tấn. Hãy cầm cái búa lớn, đi xuống và đập trên hòn đá ấy!

Vâng theo lời chủ, trong khi tất cả mọi người đều đứng chán nản, người này không từ bỏ tinh tấn, leo xuống và đập hòn đá. Hòn đá bị vỡ ở giữa, roi xuống và dòng nước phun đứng lên, cao ngang thân cây thốt nốt. Tất cả mọi người đều uống nước và tắm, rồi chặt phát các bánh xe, trục xe dư thừa, nấu cháo và cơm. Khi ăn xong, họ cho bò ăn.

Đến khi trời lặn, họ buộc một cây cờ cắm gần dòng nước, rồi đi đến chỗ đã định. Tại đây, họ bán hành hóa lấy được tiền lời gấp hai, gấp bốn lần tiền vốn, rồi trở về nhà. Họ sống hết tuổi thọ, và khi mệnh chung đi theo nghiệp của mình. Còn Bồ-tát, trọn đời bồ thí và làm các công đức, cũng đi theo nghiệp của mình.

*

Khi nói xong pháp thoại này, bậc Chánh Đẳng Giác đọc bài kệ:

*Không mệt mỏi, họ đào,
Họ đào con đường cát
Đến khi có dòng nước
Tại đấy, họ được nước!
Cũng vậy, bậc ẩn sĩ
Với sức mạnh tinh tấn,
Không thối chí mệt mỏi,
Tìm được tâm an tịnh.*

Rồi Ngài giảng về Bốn Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo đã từ bỏ tinh tấn ấy chứng quả tối cao, quả A-la-hán.

Sau khi bậc Đạo Sư kể xong hai câu chuyện và kết hợp chúng với nhau, Ngài kết luận bằng sự nhận diện Tiên thân như sau:

- Thời ấy, người thị giả không từ bỏ tinh tấn, đập vỡ hòn đá và đem lại nước cho đoàn người tức là vị Tỷ-kheo đã từ bỏ tinh tấn này. Tùy từng của vị chủ đoàn lữ hành là tùy từng của đức Phật, còn vị chủ đoàn lữ hành là Ta vậy.

-ooOoo-

3. CHUYỆN NGƯỜI BUÔN CHÈ (Tiên thân Serivàñija)

Nếu đây ông thối thất...

Thế Tôn thuyết pháp thoại này khi ở Xá-vệ, cũng liên hệ đến một Tỷ-kheo từ bỏ tinh tấn. Khi vị ấy được các Tỷ-kheo đưa đến bậc Đạo Sư, trong trường hợp giống như câu chuyện trước, bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỷ-kheo, ông xuất gia trong Giáo pháp đem lại Đạo và Quả như vậy, lại từ bỏ tinh tấn, ông sẽ sầu muộn lâu dài, như người lái buôn Seriva đã mất một cái bát bằng vàng trị giá trăm ngàn đồng tiền vàng.

Các Tỷ-kheo yêu cầu Thế Tôn phân tích sự việc này. Thế Tôn làm sáng tỏ ý nghĩa qua câu chuyện quá khứ sau đây:

*

Thuở xưa năm kiếp về trước, Bồ-tát ở trong nước Seri, làm nghề đi buôn ghè bát và được gọi là Serivan. Serivan cùng với một người lái buôn bán ghè bát tham lam khác, vượt qua

con sông Talavaha đi vào thành Andhapura, phân chia những con đường trong thành, bán hàng hóa của mình tại con đường đã được phân chia. Còn người kia nhận con đường phần mình. Trong thành ấy, có một gia đình triệu phú bị sa sút. Tất cả con trai, anh, em và tài sản đều bị mất sạch. Những người sống sót là một người con gái và một bà nội, cả hai bà cháu sống bằng nghề làm thuê cho các người khác. Nhưng trong nhà có một cái bát bằng vàng, xưa kia người đại triệu phú dùng để ăn cơm. Bát ấy lâu ngày bị quăng vào giữa các chén bát khác không được dùng đến và bụi nhớp dính đầy. Họ không biết cái bát ấy bằng vàng. Lúc bấy giờ, người lái buôn tham lam kia, đang vừa đi vừa rao:

- Hãy lấy ghè nước, hãy lấy ghè nước.

Và đến cửa ngôi nhà. Người con gái thấy kẻ ấy liền nói với bà nội:

- Thưa bà, hãy lấy cho con một đồ trang sức.

- Nay con thân, chúng ta rất nghèo, đem đổi cái gì để lấy ghè nước?

- Có một cái bát không giúp ích gì cho chúng ta. Hãy đem cái này đổi lấy ghè.

Bà cho gọi người lái buôn, lấy ghế mời ngồi, đưa cái bát cho kẻ ấy và nói:

- Nay ông, hãy lấy vật này và đổi cho chị một chút gì.

Người lái buôn cầm bát suy nghĩ: "Bát này có thể bằng vàng", xoay bát trên tay, cạo một đường với một cây kim sau lưng bát, biết được bát bằng vàng, kẻ ấy nghĩ: "Không cần cho những người này một cái gì cả, ta sẽ lấy cái bát", bèn nói:

- Vật này mà giá bao nhiêu? Giá của nó không đáng nửa đồng xu.

Kẻ ấy quăng bát xuống đất, từ chỗ ngồi đứng dậy rồi bỏ đi. Bấy giờ, giữa hai người lái buôn có sự thỏa thuận rằng khi một người đã vào con đường rồi bỏ đi, người kia có thể vào con đường ấy được. Vì thế Bò-tát đi vào con đường ấy, rao hàng:

- Ai lấy ghè nước không?

Và đi đến cửa ngôi nhà ấy. Cô con gái nói với bà nội như trước. Bà nội nói với cô:

- Nay con thân, người lái buôn đến trước đã quăng bát xuống đất và bỏ đi, nay chúng ta có thể cho cái gì để lấy được?

- Thưa bà, người lái buôn kia ăn nói thô ác. Còn người này có dáng mặt dễ thương, ăn nói dịu dàng. Rất có thể người này nhận lấy.

- Vậy hãy gọi họ lại.

Cô gái gọi người này lại.

Khi vị này vào nhà và ngồi, họ đưa cái bát cho xem. Vị này biết cái bát là bằng vàng liền nói:

- Thưa mẹ, cái bát này đáng giá trăm ngàn đồng tiền vàng. Tôi không có trong tay tôi hàng

hóa giá trị bằng cái bát này.

- Nay ông, người lái buôn đi đến trước nói rằng cái này không đáng giá nửa đồng xu, đã quăng bát xuống đất bỏ đi. Nay bát này nhờ công đức của ông, trở thành bằng vàng. Vậy chúng tôi cho ông cái bát này. Hãy cho chúng tôi một chút ít thứ gì, lấy cái bát và ra đi.

Lúc đó Bò-tát có trong tay tám trăm đồng tiền vàng và hàng hoá trị giá năm trăm đồng tiền vàng, liền đem cho tất cả và nói:

- Hãy cho tôi giữ lại cái cân, cái giỏ và tám đồng tiền vàng.

Sau khi xin như vậy rồi, ngài cầm lấy cái bát và ra đi. Ngài đi mau đến bờ sông, cho người chủ thuyền tám đồng tiền và leo lên thuyền. Khi ấy, người lái buôn tham lam trở lại và nói:

- Hãy đem cái bát ra đây, ta sẽ cho các người một ít thứ gì.

Nhưng bà già mắng lại kẻ ấy:

- Chú cho rằng cái bát bằng vàng của chúng ta trị giá một trăm ngàn đồng lại không đáng giá nửa đồng xu! Nhưng một người lái buôn chân chánh, giống như thầy của chú, đã cho chúng ta một ngàn đồng vàng, lấy cái bát và ra đi rồi.

Nghe nói như vậy, kẻ ấy than:

- Ta đã mất đi cái bát bằng vàng trị giá một trăm ngàn đồng tiền vàng rồi. Nó thật là tên ăn cướp đã hại ta.

Người lái buôn tham lam ấy sanh khởi ưu tư sầu muộn, không thể tập trung tâm trí, trở thành điên loạn, tự tay vung vãi đồng tiền vàng và hàng hóa trước cửa nhà ấy, quăng bỏ áo mặc, áo choàng, và tay cầm cán cân như cái gậy đi theo con đường của Bò-tát, đến bờ sông. Thấy Bò-tát đã đi qua sông, kẻ ấy liều kêu:

- Hỡi bạn lái đò, hãy quay lại.

Nhưng Bò-tát ngăn chặn và nói:

- Đừng quay lại.

Thấy Bò-tát dần dần đi xa, sầu muộn ưu tư của kẻ ấy khởi lên, quả tim nóng ran, máu nóng trào ra miệng và quả tim ấy bị nứt ra như bùn dưới đáy của một bể nước. Do hận tâm chống Bò-tát, kẻ ấy mệnh chung ngay tại chỗ. Đây là lần đầu tiên Đê-bà-đạt-đa có hận tâm chống Bò-tát. Còn Bò-tát, trọn đời làm các công đức như bố thí... rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi thuyết pháp thoại này xong, bậc Chánh Giác đọc bài kệ:

Nếu đây ông thổi thối

Không hướng đích diệu pháp,

Ông sẽ khổ lâu dài

Như người buôn Se-ri.

Như vậy, sau khi bậc Đạo Sư thuyết pháp thoại này đưa đến tột đỉnh A-la-hán, Ngài giảng Bốn Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo từ bỏ tinh tấn chứng quả tối cao A-la-hán.

Sau khi kể hai câu chuyện và kết hợp chúng với nhau, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, người lái buôn ngu si là Đê-bà-đạt-đa, còn người lái buôn hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

4. CHUYỆN TIỂU TRIỆU PHÚ (Tiền thân Cullakasetthi)

Bậc trí với ít vốn...

Pháp thoại này được Thế Tôn thuyết khi Ngài ở Rừng xoài Jivaka, gần Vương Xá (Rajagaha), về Trưởng lão Cullapanthaka. Ở đây, cuộc đời của Cullapanthaka cần được nói đến. Ở Rajagaha, con gái của một triệu phú giàu có thông gian với người nô lệ của mình. Sự việc làm này bị người khác biết, cô gái nói với người nô lệ:

- Chúng ta không thể sống ở chỗ này. Nếu cha mẹ ta biết được tội lỗi này, sẽ xé xác chúng ta. Chúng ta nên đi sống một chỗ khác.

Với đồ đạc tư trang cầm tay, cả hai cùng trốn ra khỏi cửa ít khi được mở, thỏa thuận với nhau tìm chỗ nào không ai biết đến họ và sẽ sống tại đây. Sau một thời gian sống với nhau, cô gái thụ thai. Đến khi sinh nở, người vợ nói với chồng:

- Nay em đã gần tới kỳ sinh nở, ở chỗ này lại không có bà con. Đến khi em sinh nở, hai chúng ta sẽ gặp khổ sở. Vậy chúng ta hãy đi về nhà.

Người chồng cứ hẹn lần hết ngày này qua ngày khác, và để ngày tháng trôi qua. Người vợ suy nghĩ: "Người ngu này, ý thức tội lỗi quá lớn của mình, nên không dám đi. Cha mẹ là bạn tốt nhất của mình. Chồng ta đi hay ở lại, ta cũng phải đi".

Đợi người chồng đi ra khỏi nhà, người vợ sắp đồ đạc trong nhà, và tin cho những người sống kế cận biết là nàng trở về nhà cha mẹ,, rồi nàng lên đường.

Khi người chồng về, không thấy nàng, hỏi người láng giềng, biết nàng đã trở về gia đình, liền vội vã đi theo và bắt gặp nàng giữa đường. Tại đấy, nàng sinh con. Người chồng hỏi:

- Nay em thân, việc gì vậy?

- Nay chàng, em đã sinh đứa con trai.

- Vậy chúng ta sẽ làm gì?

Cả hai đồng ý rằng mục đích đi về nhà là để sinh đẻ, nhưng giữa đường việc ấy đã giải quyết xong nay còn đi về làm gì nữa. Họ liền trở về chỗ trọ cũ.

Vì đứa con sinh ra giữa đường, nên được đặt tên là Panthaka (Lữ khách). Không bao lâu, người vợ lại có thai. Tất cả sự việc như lần trước đã diễn tiến lại. Vì đứa con thứ hai này cũng được sinh giữa đường, họ đặt tên đứa đầu là Mahāpanthaka (Đại Lữ Khách) và đứa sau là Cullapanthaka (Tiểu Lữ Khách). Rồi họ đem cả hai đứa con trở về nhà của họ. Trong khi họ sống tại chỗ ấy, đứa trẻ Panthaka nghe các đứa trẻ khác gọi các cậu, các ông nội, bà nội, nó về hỏi mẹ:

- Thưa mẹ, các đứa trẻ khác gọi các cậu, các ông nội, bà nội. Vậy chúng ta không có bà con sao?

- Chúng ta cũng có. Bà mẹ đáp. Nhưng bà con của con không ở đây. Ông của con là một triệu phú ở Vương Xá. Tại đây, con có rất nhiều bà con.

- Thưa mẹ, vì sao chúng ta không đi đến đây?

Nàng nói cho con biết lý do vì sao không đi về nhà của mình, và khi các con hỏi nữa, nàng nói với chồng:

- Những đứa trẻ con này làm cho em rất mệt. Không lẽ cha mẹ thấy chúng ta, lại ăn thịt chúng ta? Hãy đi về để cho mấy đứa trẻ biết nhà ông chúng nó.

- Ta không thể đứng giáp mặt với cha mẹ em được, nhưng ta sẽ đưa chúng đến đây.

Nàng nói:

- Như vậy cũng được, làm cách nào cho mấy đứa trẻ thấy nhà ông của chúng là được.

Hai vợ chồng đem hai đứa trẻ về đến Vương Xá, tạm trú tại một quán trọ gần cửa thành Vương Xá. Rồi người vợ đem hai con nhờ người đưa tin cho cha mẹ nàng biết là họ đã đến. Khi nghe được tin này, cha mẹ nàng nói:

- Sống ở đời mà không có con trai, con gái là một việc không thể có được. Nhưng chúng đã có tội quá lớn đối với chúng ta. Chúng ta không thể giáp mặt được. Đây là số tiền cho chúng. Chúng hãy lấy số tiền ấy mà sống thoải mái tại một chỗ nào đó. Nhưng phải giao hai đứa trẻ ở lại đây.

Người con gái vị triệu phú lấy số tiền cha mẹ cho, và giao hai đứa trẻ tận tay người đưa tin. Hai đứa trẻ lớn lên trong gia đình ông ngoại chúng. Cullapanthaka còn nhỏ, nên Mahāpanthaka thường đi với ông ngoại đến nghe bậc Đạo Sư thuyết pháp. Thường nghe thuyết pháp, và thấy bậc Đạo Sư, tâm của Mahāpanthaka thiên về xuất gia. Nó nói với ông ngoại nó:

- Nếu ông chấp thuận, cháu sẽ xuất gia.

-Này cháu thân, cháu nói gì vậy? Ôi ! Ta sẽ vô cùng vui sướng được thấy cháu xuất gia, còn hơn là thấy toàn thế giới xuất gia! Này cháu thân, nếu có thể được, hãy xuất gia.

Ông ngoại chấp nhận và đưa cháu đi gặp bậc Đạo Sư. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Này triệu phú, ông mang theo đứa trẻ nào vậy?

- Bạch Thế Tôn! Đứa trẻ này là cháu của con, nó muốn xuất gia với Thế Tôn.

Bậc Đạo Sư bảo một vị Khất sĩ cho đứa trẻ xuất gia. Vị Trưởng lão, đọc đề tài Thiên quán gồm năm phần, từ da trở đi ... và làm phép xuất gia cho đứa trẻ. Đứa trẻ học nhiều lời dạy của đức Phật, và khi cậu đến tuổi, cậu được thọ Đại giới. Nhờ chuyên tâm tinh cần, làm đủ các bốn phần tu tập, Mahapanthaka chứng quả A-la-hán. Trong khi thọ hưởng an lạc Thiên định và an lạc Thánh đạo, người anh nghĩ nên cho em là Culla-panthaka cũng hưởng được an lạc ấy. Rồi người anh đi đến gọi ông ngoại triệu phú và nói:

- Nếu ông ngoại chấp thuận, con sẽ làm lễ xuất gia cho Cullapanthaka.

- Thưa Tôn giả, hãy làm lễ xuất gia cho nó.

Vị Trưởng lão làm lễ xuất gia cho Cullapanthaka và cho thọ Mười giới. Nhưng Sa-di Cullapanthaka, sau khi xuất gia, tỏ ra rất ám độn. Người em trong bốn tháng không thể học thuộc lòng bài kệ này:

Như bông sen thơm dịu,
Vào rạng đông buổi sáng,
Hoa được nở toàn diện
Với mùi hương bát ngát.
Nhìn đức Phật chói sáng
Với hào quang chiếu diện,
Như mặt trời rực sáng
Trên bầu trời quang đãng.

Chúng ta được kể rằng, trong thời đức Phật Kassapa, Cullapanthaka xuất gia, có trí tuệ, đã cười khinh bỉ một Tỷ-kheo ám độn đang học thuộc lòng một đoạn kinh. Tỷ-kheo ấy hổ thẹn vì bị khinh bỉ đến nỗi không thể nhớ và đọc lên đoạn kinh ấy. Do kết quả nghiệp ấy, Cullapanthaka trở thành ám độn, những câu vị ấy mới học làm vị ấy quên đi những câu đã học trước; và bốn tháng đã trôi qua, trong khi vị ấy đang cố gắng học một câu kệ, Mahapanthaka nói với em:

- Này Panthaka, em không có khả năng trong Giáo pháp này. Bốn tháng trôi qua, em không thể học thuộc lòng một câu kệ, làm sao em có thể đạt được sự nghiệp tối thượng của người xuất gia? Hãy đi ra khỏi tinh xá.

Như vậy người anh đuổi người em. Nhưng Cullapanthaka đã gắn bó đặc biệt với giáo pháp của đức Phật, nên không muốn trở thành một người tại gia.

Trong thời ấy, Mahapanthaka đang làm người phân phối bữa ăn. Một hôm Jivaka Komàrabhacca đem theo nhiều hương thơm và vòng hoa, đến vườn xoài của mình, để cúng dường Thế Tôn. Sau khi nghe pháp, Jivaka từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ bậc Mười Lược (Dasabala), rồi đi đến gần Mahapanthaka và hỏi:

- Thưa Tôn giả, có bao nhiêu Tỷ-kheo ở gần bậc Đạo Sư?

- Khoảng năm trăm.

- Vậy ngày mai, xin Tôn giả hãy mời năm trăm Tỷ-kheo, với đức Phật là người dẫn đầu, dùng bữa ăn tại nhà tôi.

- Nay cư sĩ, Cullapanthaka là kẻ ám độn, không thể lớn mạnh trong Giáo pháp. Tôi chấp nhận lời mời tất cả, trừ nó ra.

Nghe vậy, Cullapanthaka suy nghĩ: "Vị Trưởng lão nhận lời mời tất cả Tỷ-kheo và loại ta ra ngoài. Không nghi ngờ gì nữa, tình cảm của anh ta đối với ta đã bị đổ vỡ. Nay ta còn ở trong Giáo pháp này làm gì nữa? Vậy ta sẽ làm người cư sĩ, sống làm các công đức như bổ thí, ...

Rạng ngày hôm sau Cullapanthaka ra đi với ý nghĩ: "Ta trở lại đời sống gia chủ". Bậc Đạo Sư, vào sáng sớm, khi nhìn khắp thế giới, thấy sự kiện này, nên ra đi sớm hơn Cullapanthaka. Ngài đi qua đi lại trước cửa ngõ, trên con đường của Cullapanthaka và đứng lại. Cullapanthaka, từ nhà đi ra, thấy bậc Đạo Sư, đến gần Ngài và đánh lễ. Thấy Cullapanthaka, Thế Tôn hỏi:

- Nay Cullapanthaka, con đi đâu vào giờ này?

- Bạch Thế Tôn, anh con đuổi con, cho nên con đi lang thang.

- Nay Cullapanthaka, con xuất gia với Ta. Khi anh con đuổi, sao con không đến gặp Ta? Con sống tại gia để làm gì? Hãy đến sống gần Ta.

Rồi Thế Tôn đem Cullapanthaka đi, bảo ngồi trước Hương phòng. Ngài đưa Cullapanthaka một miếng vải sạch mà Ngài đã tạo bằng thần thông, rồi nói:

- Nay Cullapanthaka, hãy hướng mặt về phía đông, dùng miếng vải này lau qua lau lại và nói: Đồ vật lau bụi, đồ vật lau bụi.

Đúng giờ đã định, đức Thế Tôn nói với các Tỷ-kheo vây quanh, đi đến nhà Jivaka và ngồi trên chỗ đã soạn sẵn. Còn Cullapanthaka, với mặt hướng phía mặt trời, ngồi cầm miếng vải lau qua lau lại và nói: Đồ vật lau bụi, đồ vật lau bụi, cho đến khi miếng vải trở thành dơ bẩn. Rồi Cullapanthaka suy nghĩ: "Vừa rồi, tấm vải này rất là sạch sẽ. Nhưng này vì bản thân ta, nó đã bỏ nguyên trạng của nó, và trở thành dơ bẩn. Thật sự các hành là vô thường". Ngay khi Cullapanthaka thông hiểu tính đoạn diệt, Thiên quán được tăng trưởng. Bậc Đạo Sư biết tâm thiên quán của Cullapanthaka đã đạt viên mãn, bèn nói với

Cullapanthaka:

- Chớ để ý đến miếng vải này đã bị bụi làm bẩn. Nhưng trong con có bụi tham ... hãy tẩy trừ chúng.

Rồi Thế Tôn phóng hào quang, hóa hiện một danh sắc do trí tuệ tạo thành, ngồi trước mặt vị ấy, và đọc các bài kệ này:

*Tham mới gọi là bụi,
Chớ không phải bụi này;
Tham mới thật đồng nghĩa
Với chữ bụi thường dùng;
Hỡi này các Tỷ-kheo,
Hãy từ bỏ bụi này,
Hãy sống trong Giáo pháp
Của vị không bụi bẩn.
Sân mới gọi là bụi,
Chớ không phải bụi này,
Sân mới thật đồng nghĩa
Với chữ bụi thường dùng.
Hỡi này các Tỷ-kheo,
Hãy từ bỏ bụi này,
Hãy sống trong Giáo pháp
Của vị không bụi bẩn.
Si mới gọi là bụi,
Chớ không phải bụi này;
Si mới thật đồng nghĩa
Với chữ bụi thường dùng.
Hỡi này các Tỷ-kheo,
Hãy từ bỏ bụi này,
Hãy sống trong Giáo Pháp
Của vị không bụi bẩn.*

Cuối câu kệ, Cullapanthaka chứng quả A-la-hán với Bốn Vô ngại giải, vị ấy thấu hiểu tất cả Tạng kinh điển. Tương truyền rằng, trong thời quá khứ, vị ấy làm vua, và khi đang đi bộ xung quanh thành phố, mồ hôi chảy từ trán, vị ấy lấy một miếng vải sạch lau trán. Miếng vải trở thành bẩn. Vị ấy suy nghĩ: "Do thân này của ta, miếng vải đã bỏ nguyên

trạng trong trắng và trở thành đờ bần. Thật sự các hành là vô thường". Vị ấy nắm được tướng vô thường. Như vậy chính nhờ sự đoạn trừ bụi bần này tạo thành nhân duyên giải thoát cho vị ấy. Trong khi ấy, Jivaka Komārabhacca dâng nước bố thí lên đấng Đại Giác. Bạc Đạo Sư lấy tay che bình bát và nói:

- Nay Jivaka, trong tinh xá còn có Tỷ-kheo nào hay không?

Mahapanthaka thưa:

- Bạch Thế Tôn, trong tinh xá không còn Tỷ-kheo nào.

Nhưng bạc Đạo Sư nói:

- Nay Javaka, còn có Tỷ-kheo.

Javaka liền sai một người đi xem thử trong tinh xá có Tỷ-kheo hay không. Trong lúc ấy, Cullapathaka biết người anh của mình nói không có Tỷ-kheo ở trong tinh xá và muốn tỏ cho người anh thấy rằng còn có nhiều Tỷ-kheo ở trong tinh xá, liền làm cho toàn rừng xoài đầy những Tỷ-kheo. Một số Tỷ-kheo đang làm y, một số đang nhuộm, một số đang học kinh điển. Cullapathaka tạo ra một ngàn Tỷ-kheo, không ai giống ai. Người kia thấy rất nhiều Tỷ-kheo ở trong tinh xá, trở về báo cho Javaka biết:

- Thưa ông chủ, toàn rừng xoài đầy những Tỷ-kheo! Có bậc trưởng lão ở tại đấy!

Trưởng lão Pan-tha-ca
Hóa mình thành ngàn lần,
Ngồi rừng xoài xinh đẹp,
Chờ thời được gọi đến.

Bạc Đạo Sư nói với người ấy:

- Hãy đi đến tinh xá, nói Thế Tôn cho gọi Cullapanthaka.

Người ấy đi và khi nói như vậy, thì ngàn miệng nói lên:

- Tôi là Cullapanthaka! Tôi là Cullapanthaka!

Người ấy về thưa:

- Bạch Thế Tôn, tất cả đều nói: "Tôi là Cullapanthaka".

- Vậy ông hãy đi đến và nếu ai nói đầu tiên: Tôi là Pathaka, hãy nắm tay người ấy, tất cả người còn lại sẽ biến mất.

Người ấy làm đúng như vậy. Ngay lúc ấy, cả ngàn Tỷ-kheo đều biến mất. Vị trưởng lão đi với người ấy đến bạc Đạo Sư. Sau khi dùng bữa ăn xong, bạc Đạo Sư nói với Jivaka:

- Nay Javaka, hãy lấy cái bát của Cullapanthaka. Vị này sẽ nói lời cảm ơn ông.

Jivaka làm như lời bạc Đạo Sư đã nói. Vị trưởng lão rỗng tiếng rỗng của sư tử, làm cho

sống động tất cả các Tạng Kinh điển trong lời nói cảm ơn của mình.

Rồi Thế Tôn, từ chỗ ngồi đứng dậy, với chúng Tỳ-kheo vây quanh, đi trở về tinh xá. Sau khi các Tỳ-kheo phân boả công việc xong, Thế Tôn từ chỗ ngồi đứng dậy, đứng trước Hương phòng, thuyết lời khuyên cáo của bậc Thiên Thệ cho chúng Tỳ-kheo, cho họ đề tài Thiên quán, giải tán chúng Tỳ-kheo, rồi đi vào Hương phòng sực nức mùi thơm và nằm xuống phía hông bên mặt như đang nằm con sư tử.

Vào buổi chiều, các Tỳ-kheo đáp y vàng từ nhiều nơi quy tụ lại trong Pháp đường, ngồi xuống như thể trải một tấm màn vàng rực chung quanh bậc Đạo Sư, và bắt đầu tán thán công đức của Ngài:

- Nay các Hiền giả, Mahapanthaka không biết khả năng của Cullapanthaka, đã đuổi Cullapanthaka ra khỏi tinh xá, cho là ngu si ám độn, trong bốn tháng học không thuộc một câu kệ. Nhưng bậc Chánh Đăng Giác, với đức tánh vô thượng Pháp Vương, chỉ trong một bữa ăn, đã đem lại cho Cullapanthaka quả A-la-hán với các Vô ngại giải. Với các Vô ngại giải ấy, Cullapanthaka nắm được toàn bộ các Tạng kinh điển. Ôi, Phật lực thật lớn vậy thay!

Thế Tôn biết được diễn tiến câu chuyện trong Pháp đường, nghĩ rằng nay cần phải đi đến chỗ ấy, liền đứng dậy từ chỗ nằm của đức Phật, mặc hai tấm áo màu đỏ chói, thắt cái nịt thân như chớp nhoáng, và đắp lại y. Bậc Thiên Thệ như tấm mền đỏ thắm, từ Hương phòng đi ra, đi đến Pháp đường với uy nghi vô tận của một đức Phật, đi động với dáng điệu oai hùng đẹp đẽ của con voi, con sư tử trong thời sung sức. Bước lên Phật tọa được trình bày lộng lẫy ở giữa Pháp đường trang nghiêm. Ngài ngồi trên Phật tọa phóng ra những hào quang. Phật có sáu màu như mặt trời mới mọc từ trên đỉnh núi Yugandahara, ngài chói sáng đến tận đáy biển.

Ngay khi bậc Chánh Giác đến, chúng Tỳ-kheo chấm dứt câu chuyện và giữ im lặng. Bậc Đạo Sư, với tâm tư bi hòa nhã, nhìn hội chúng và suy nghĩ: "Hội chúng này thật rực sáng, không có một động tay, một động chân, không một tiếng dềnh hắng, không một tiếng ho. Tất cả vì tôn kính Ta, nếu Ta ngồi không nói cho đến suốt đời, đại chúng đều không dám nói trước khi Ta nói. Ta biết Ta cần phải nói trước. Ta sẽ nói trước". Với Phạm âm ngọt dịu, Thế Tôn nói với các Tỳ-kheo:

- Nay các Tỳ-kheo, các ông nay ngồi ở đây nói đề tài gì và câu chuyện gì chưa được nói xong?

- Bạch Thế Tôn, chúng con ngồi đây không nói chuyện nhảm. Chúng con ngồi tán thán công đức của Ngài như sau: Nay các Hiền Giả, Mahapanthaka không biết khả năng của Cullapanthaka, đã đuổi Cullapanthaka ra khỏi tinh xá... Ôi, Phật lực thật lớn vậy thay!

Thế Tôn, nghe các Tỳ-kheo nói vậy, bèn nói:

- Nay các Tỳ-kheo, Cullapanthaka nay do nhờ Ta, đã đạt được sự vĩ đại trong Chánh Pháp. Còn thời quá khứ cũng do nhờ Ta, vị ấy đã đạt được tài sản vĩ đại trong các tài sản.

Các Tỳ-kheo yêu cầu Thế Tôn giải thích ý nghĩa này và Thế Tôn liền trình bày rõ sự việc

tái sanh che lấp qua câu chuyện sau đây.

*

Thuở xưa, tại nước Kàsi, trong thành Ba-la-nại, khi vua Brahamadatta đang trị vì, Bô-tát sanh ra trong một gia đình triệu phú và được gọi là Tiểu Triệu phú. Ngài có trí thông minh, biết tất cả loại tướng. Một hôm, trong khi đi đến hầu vua, giữa đường thấy một con chuột chết, ngay lúc ấy ngài tính toán các vì sao và nói:

- Một thiện nam tử nào có mắt, chỉ cần lượm con chuột này lên có thể xây dựng cơ nghiệp và nuôi một người vợ.

Bấy giờ có một thiện nam tử đang bị túng thiếu, nghe triệu phú nói vậy, suy nghĩ: "Người này biết cái gì mới nói", bèn lượm con chuột lên, bán được một xu ở một tiệm hàng mua cho mèo ăn. Với đồng xu ấy, chàng mua đường mật và lấy nước uống với một cái bình. Gặp những người làm vòng hoa từ rừng về, chàng cho mỗi người một ít đường, mật và nước uống với một ít cái gạo. Mỗi người làm vòng hoa, cho chàng một nắm hoa.

Ngày mai, với số tiền bán hoa ấy, chàng lấy đường, mật, một ghè nước rồi đi đến vườn hoa. Ngày ấy, các người làm vòng hoa cho chàng những cành hoa đã hái còn sót lại rồi bỏ đi. Không bao lâu với phương tiện này, chàng có được tám đồng tiền vàng.

Rồi vào một ngày mưa gió, trong vườn của vua có rất nhiều cành cây khô và lá bị gió làm rụng xuống, người giữ vườn không biết cách nào để quét chúng cho sạch. Chàng đi đến, nói với người giữ vườn:

- Tôi sẽ quét sạch với điều kiện là củi và lá này thuộc về của tôi.

Người giữ vườn chấp thuận. Người đệ tử này của vị Tiểu triệu phú đi đến sân chơi của bọn trẻ, cho chúng đường mật, và nhờ chúng dọn sạch củi, lá chất thành một đống trước vườn hoa trong một thời gian ngắn. Khi ấy, người làm đồ gốm cho vua đang đi tìm củi để đốt nung các chén bát cho nhà vua, thấy đống củi ấy tại cửa vườn hoa, ông ta mua ngay và tự tay mang nó đi.

Ngày ấy, đệ tử vị Tiểu triệu phú bán củi có được mười sáu đồng tiền, ghè bình và năm cái bát. Sau khi có được hai mươi bốn đồng tiền, chàng nghĩ đến một kế hoạch, đặt một ghè nước không xa cửa thành và đem nước cho năm trăm người cắt cỏ uống. Họ nói:

- Bạn giúp ích cho chúng tôi rất nhiều. Bạn muốn chúng tôi làm gì cho bạn?

Chàng trả lời:

- Khi nào tôi có việc, tôi sẽ nói cho các anh biết.

Trong khi đi qua lại, chàng làm thân với một người buôn bán trên bộ và một người buôn bán trên biển. Người buôn bán trên bộ báo tin cho chàng biết ngày mai sẽ có người buôn ngựa đến tại thành này với năm trăm con ngựa. Nghe vậy, chàng nói với những người cắt cỏ:

- Hôm nay, mỗi người hãy cho tôi một bó cỏ, và không bán cỏ của các anh cho đến khi tôi

bán xong cô của tôi.

Họ bằng lòng và đem đến nhà chàng năm trăm bó cô. Người lái buôn ngựa không tìm được cô trong toàn thành phố, liền cho chàng một ngàn đồng tiền và lấy cô của chàng. Sau một vài ngày, người buôn bán trên biển báo tin cho chàng biết sẽ có một chiếc tàu lớn cập bến. Chàng nghĩ đến một kế hoạch khác. Với tám đồng tiền chàng thuê một cỗ xe trang bị đầy đủ, được thuê theo giờ, và đi đến bến cảng với vẻ rất uy nghi bề thế.

Sau khi đưa chiếc nhẫn làm bảo chứng cho chiếc tàu, chàng bảo dựng một cái lều không xa bao nhiêu, ngồi ở trong lều và dặn chúng người làm công như sau:

- Khi có các người lái buôn từ ngoài đến, hãy báo cho ta biết qua ba người giới thiệu.

Khi nghe tin có tàu đến, khoảng một trăm người lái buôn từ Ba-la-nại đến để mua hàng. Họ được cho biết là hàng không thể lấy được vì phải để dành cho người lái buôn ở tại chỗ ấy đã có bảo chứng. Họ nghe vậy liền đi đến gặp chàng. Những người hầu, như đã được dặn trước, báo tin họ đến qua ba người giới thiệu.

Một trăm người lái buôn ấy, mỗi người cho chàng một ngàn đồng để làm người hùn vốn trên tàu và cho một ngàn đồng nữa để trả tiền lấy hàng hóa phần của mình. Như vậy người đệ tử vị Tiểu triệu phú lấy được hai trăm ngàn đồng tiền và đi về Ba-la-nại.

Để bày tỏ sự biết ơn đối với vị Tiểu triệu phú, chàng đem theo một trăm ngàn đồng tiền và đi đến thăm vị Tiểu triệu phú. Vị Tiểu triệu phú hỏi chàng đã làm gì để được số tiền này, chàng tường thuật tất cả câu chuyện, từ khi theo lời vị Tiểu triệu phú trải qua bốn tháng bắt đầu với việc chàng lượm con chuột chết. Vị Tiểu triệu phú nghe chàng nói như vậy, nghĩ rằng không thể để một chàng trai trẻ như vậy rơi vào tay người khác, liền gả con gái mới lớn lên của mình cho chàng, và cho chàng làm chủ toàn bộ gia sản. Khi người triệu phú qua đời, chàng đã trở thành vị triệu phú của thành ấy. Và khi mệnh chung, Bồ-tát đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi nói lên pháp thoại này, bậc Chánh Giác đọc bài kệ:

*Bậc trí với ít vốn,
Bậc có mắt, ít hàng,
Tự xây dựng cho mình
Tài sản lớn như vậy,
Như dùng hơi thở mình
Thối lớn đấm lừa nhỏ.*

Thế Tôn nói:

- Nay các Tỷ-kheo, chính dựa vào Ta, Cullapanthaka ngày nay đạt được pháp tối thượng trong các pháp, cũng như ngày xưa đã đạt được tài sản tối thượng trong các tài sản.

Sau khi nói xong Pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp hai mẩu chuyện với nhau, và kết luận bằng sự nhận diện Tiền thân như sau:

- Trong thời ấy, đệ tử của Tiểu Triệu phú là Cullapanthaka, còn Cullakasetthi, Tiểu triệu phú, là Ta vậy.

--ooOoo--

5. CHUYỆN ĐẤU GẠO. (Tiền thân Tandulanàli)

Giá đấu gạo bao nhiêu?...

Câu chuyện này được Thế Tôn, khi ở tại Kỳ Viên, đã kể về Trưởng lão Laludayi. Trong thời ấy, Tôn giả Dabba, con bộ tộc Malla, làm người phân phối cơm ăn cho chúng Tăng. Thời ấy, vào buổi sáng, trong khi phân phối thể cơm, Trưởng lão Udàyi khi thì được gạo tốt, khi thì được gạo xấu. Vào ngày được gạo xấu Udàyi thường làm rộn lên trong phòng phát thể và nói:

- Sao chỉ có Dabba biết phát thể, chớ chúng tôi không biết hay sao?

Một hôm, khi Udàyi làm rộn lên trong phòng phát thể, người ta đưa số phát thể cho Udàyi và nói:

- Hôm nay, Hiền giả hãy phát thể.

Bắt đầu từ hôm ấy, Udàyi phát thể cho chúng Tăng. Nhưng trong khi phát thể, Udàyi không biết gạo nào là gạo tốt, gạo nào là gạo xấu, Udàyi cũng không biết số hạ lạp như thế nào được phát gạo tốt, số hạ lạp như thế nào được phát gạo xấu. Khi làm số thứ tự để chia phần, Udàyi không nghĩ đến thứ tự hạ lạp. Do vậy, khi các Tôn giả đứng vào vị trí của mình, Udàyi ghi một cái dấu trên sàn hoặc trên tường để chỉ rõ hàng này đứng chỗ này, hàng kia đứng chỗ kia.

Đến ngày sau, trong phòng phân phối thể có ít Tỷ-kheo hơn trong hàng này, và có nhiều Tỷ-kheo hơn trong hàng kia. Hàng nào ít tỷ-kheo hơn, thì các dấu ghi quá thấp, hàng nào nhiều Tỷ-kheo hơn, thì các dấu ghi quá cao. Nhưng Udàyi không biết gì về hàng sắp, đã phân phối các thể theo những dấu của mình. Do vậy, các Tỷ-kheo nói với Udàyi:

- Các dấu hoặc là quá thấp, hoặc là quá cao. Gạo tốt dành cho những vị có hàng lạp như thể kia còn gạo xấu lại dành cho những vị có hàng lạp như thể này.

Nhưng Udàyi gạt họ ra một bên và nói:

- Nếu dấu này là như vậy, sao các Hiền giả không đứng như vậy? Sao tôi lại tin các Hiền giả? Tôi tin các dấu của tôi hơn.

Các vị trẻ tuổi và các Sa-di kéo Udàyi ra khỏi phòng phân phối và nói:

- Nay Hiền giả Udàyi ám độn, khi Hiền giả phân phối thê, các Tỳ-kheo nhận thiếu phần họ được nhận. Hiền giả không xứng đáng để phân phối. Hãy đi ra đi.

Trong khi ấy, tại phòng phân phối thê, có tiếng ồn ào lớn. Nghe vậy, bậc Đạo sư gọi hỏi trưởng lão Ananda:

- Nay Ananda, không phải hiện nay, Udàyi với sự ngu si của mình, mới làm cho người khác bị thiệt hại khi nhận phần của họ. Thuở trước, Udàyi cũng đã làm như vậy.

Trưởng lão Ananda yêu cầu Thế Tôn làm sáng tỏ vấn đề này. Thế Tôn trình bày rõ sự việc bị tái sanh che lấp qua câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, ở nước Kàsi, tại thành Ba-la-nại, vua Brahmadatta đang trị vì. Lúc ấy, Bò-tát của chúng ta làm người đánh giá cho vua. Ngài đánh giá voi ngựa v.v... đánh giá châu báu, vàng v.v... và ngài thường trả cho những người chủ các hàng hóa đúng giá tiền như ngài đã quy định. Nhưng vua là người tham lam và bản tánh tham của vua khiến vua suy nghĩ: "Người đánh giá này với cách đánh giá như vậy, không bao lâu sẽ làm cho tài sản trong nhà của ta khánh kiệt. Ta phải tìm một người đánh giá khác." Mở cửa sổ, nhìn xuống sân, vua thấy một người quê mùa tham và ngu đang đi qua sân, nghĩ rằng kẻ ấy có thể làm người đánh giá cho mình, bèn cho gọi kẻ ấy lên, và hỏi anh ta có thể làm người đánh giá cho vua được không. Kẻ ấy trả lời:

- Thưa Đại Vương, tôi có thể làm được.

Vua liền đặt người ngu ấy vào chức vụ người đánh giá, với mục đích bảo vệ tài sản của mình. Từ khi ấy trở đi, người ngu ấy đánh giá voi, ngựa v.v... Không đếm xỉa gì đến giá trị, nói giá tùy theo sở thích. Và vì giữ chức vụ ấy, kẻ ấy nói gì, thì giá tiền là phải như vậy, không thể khác.

Lúc bấy giờ, từ nước phương Bắc, một người buôn ngựa đi đến với năm trăm con ngựa. Vua cho gọi kẻ ấy lên và bảo anh ta đánh giá ngựa. Kẻ ấy đánh giá năm trăm con ngựa bằng giá đầu gạo, bảo trả cho người buôn ngựa giá tiền một đầu gạo, và bảo dắt ngựa vào chuồng. Người buôn ngựa đi đến gặp người đánh giá cũ, thuật lại sự việc này và hỏi phải làm thế nào. Bò tát nói:

- Hãy cho người ấy một số tiền hối lộ và hỏi nó: Biết rằng giá tiền các con ngựa chúng tôi đáng giá một đầu gạo, thì ông có thể cho chúng tôi biết, theo ông ta tiền một đầu gạo là bao nhiêu, ông có thể tuyên bố giá ấy trước mặt vua được không? Nếu nó trả lời có thể được, thì đưa nó đến ngay trước mặt vua và tôi cũng sẽ có mặt ở đấy.

Người lái buôn nghe theo lời Bò-tát, cho người đánh giá một số tiền hối lộ, và đặt vấn đề với kẻ ấy. Khi kẻ ấy nhận hối lộ và nói có thể đánh giá đầu gạo được, người buôn ngựa đưa ngay anh ta đến trước mặt vua. Bò-tát cùng nhiều đại thần khác cũng đi đến. Người buôn ngựa, sau khi đánh lễ vua, liền thưa:

- Thừa Đại Vương, con đã biết giá tiền năm trăm con ngựa bằng giá tiền một đấu gạo.

- Nhưng giá tiền một đấu gạo là bao nhiêu?

- Đại Vương hãy hỏi người đánh giá này.

Không biết sự việc đã xảy ra, vua nói:

- Nay người đánh giá, Khanh nói cho chúng ta biết giá tiền năm trăm con ngựa.

- Thừa Đại Vương, là giá tiền một đấu gạo.

- Hãy là vậy, này Khanh. Năm trăm con ngựa này trị giá một đấu gạo. Vậy giá trị một đấu gạo là bao nhiêu?

Người ngu si ấy trả lời:

- Một đấu gạo trị giá bằng tất cả thành Ba-la-nại với nhiều ngoại ô!

Như vậy, chúng ta được biết rằng, để làm vui lòng ông vua, kẻ ấy trị giá các con ngựa bằng một đấu gạo; nhưng sau khi lấy tiền hối lộ từ tay người lái buôn, anh ta đánh giá một đấu gạo bằng toàn bộ nội ngoại thành Ba-la-nại. Lúc bấy giờ, toàn thành bao bọc Ba-la-nại dài đến mười hai dặm, còn nội thành và ngoại thành Ba-la-nại rộng lớn ba trăm dặm! Tuy vậy, kẻ ngu ấy trị giá nội thành và ngoại thành Ba-la-nại rộng lớn này chỉ bằng một đấu gạo! Nghe kẻ ấy nói vậy, các đại thần vỗ tay cười và nói:

- Trước kia chúng ta thường nghĩ rằng quả đất và quốc độ là vô giá. Nhưng nay chúng ta được biết rằng thành phố lớn Ba-la-nại này cùng với vị vua trị giá chỉ có một đấu gạo mà thôi. Ôi, kẻ đánh giá thật đầy đủ trí tuệ! Sao nó có thể giữ địa vị của nó lâu như vậy! Nhưng thật sự kẻ đánh giá này phù hợp với vua chúng ta một cách tuyệt diệu!

Các đại nhân vỗ tay, cười đùa và mỉa mai như vậy.

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ:

Giá đấu gạo bao nhiêu?

- Bằng cả nội ngoại thành,

Thành phố Ba-la-nại

Cả năm trăm con ngựa

Cũng chỉ bằng giá tiền

Một đấu gạo mà thôi.

Lúc bấy giờ, vua xấu hổ đuổi kẻ ngu ấy đi và đặt Bồ-tát vào chức vụ đánh giá như cũ. Rồi đến khi mệnh chung, Bồ-tát đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi trình bày pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện với nhau, và kết luận bằng sự nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, kẻ đánh giá què mùa ngu si là Udāyi, còn vị đánh giá có trí là Ta vậy.

-ooOoo-

6. CHUYỆN THIÊN PHÁP (Tiền thân Devadhamma)

Đầy đủ tâm và quý...

Khi ở Kỳ Viên, Thế Tôn kể câu chuyện này về một Tỷ-kheo có nhiều đồ vật. Ở Xá-vệ, có một vị trưởng giả giàu có, sau khi vợ chết, mới xuất gia. Trước khi xuất gia, vị ấy có làm một phòng để ở, một phòng để lữa, và một kho chứa đồ, cho chất đầy kho chứa đồ với bơ sữa, gạo v.v... rồi mới xuất gia. Sau khi xuất gia, vị ấy cho gọi những người đầy tớ của mình, bảo nấu các đồ ăn theo sở thích và thọ dụng các món ăn ấy. Vị ấy có rất nhiều vật dụng, ban đêm có bộ đồ lót, có áo choàng riêng; ban ngày có bộ đồ lót, có áo choàng riêng, và sống cách biệt sau biên địa ngôi tinh xá.

Một hôm, trong khi vị ấy lấy các y và đồ tắm, trái chúng trong phòng để phơi cho khô, một số đồng Tỷ-kheo ở các tinh, đi từ trú xứ này đến trú xứ khác, đến phòng kia, thấy các y áo v.v... liền hỏi chúng thuộc về ai. Vị ấy trả lời:

- Của tôi, thưa các Hiền giả.

- Thưa Hiền giả, y này, áo lót này, đồ nệm này, tất cả của Hiền giả phải không?

- Vâng, của tôi.

Họ nói:

- Nay Hiền giả, Thế Tôn chỉ cho phép ba y. Hiền giả xuất gia trong Giáo pháp đức Phật ít dục như vậy, lại chất đầy cả kho vật dụng như vậy. Chúng tôi sẽ đưa Hiền giả đến bậc Đạo Sư.

Rồi các Tỷ-kheo này đem vị ấy đi đến bậc Đạo Sư. Thấy vậy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, phải chăng các ông đem đến đây một Tỷ-kheo ngoài ý muốn của vị ấy?

- Bạch Thế Tôn, Tỷ-kheo này có nhiều đồ vật, và có cả kho vật dụng.

- Nay Tỷ-kheo, có phải ông có nhiều vật dụng?

- Thật vậy, bạch Thế Tôn.

- Nay Tỷ-kheo, sao ông lại có nhiều vật dụng như vậy? Có phải ta nói lời tán thán hạnh ít

dục, biết đủ... viễn ly, tinh tấn không?

Nghe bậc Đạo Sư nói vậy, vị ấy sanh phần nộ và nói:

- Nay tôi sẽ cỡi đồ và đi như thế này.

Vị ấy quăng y choàng ngoài, chỉ mặc một y trong và đứng giữa hội chúng.

Bậc Đạo Sư muốn khích lệ, liền nói:

- Nay Tỷ-kheo, thuở trước, ông là con quý nước Da-xoa đi tìm tầm quý, sống trong mười hai năm đi tìm tầm quý. Sao nay ông đã xuất gia trong Giáo pháp Phật được tôn kính này, lại quăng y choàng ngoài giữa bốn chúng, từ bỏ tầm quý và đứng như vậy?

Khi nghe lời bậc Đạo Sư, tầm quý khởi lên, vị ấy đáp y, đánh lễ bậc Đạo Sư, rồi ngồi xuống một bên. Các Tỷ-kheo yêu cầu Thế Tôn giải thích rõ ràng ý nghĩa này. Thế Tôn trình bày ý nghĩa sự việc bị tái sanh che lấp qua câu chuyện sau đây:

*

Vào thời, vua Brahmadatta đang trị vì ở nước Kàsi tại Ba-la-nại, Bò-tát tái sanh làm con bà hoàng hậu của vua, và trong ngày đặt tên, được đặt tên là hoàng tử Mahimsāsa (Nguru Vương). Khi Bò-tát bắt đầu đi được, chạy được, một con trai thứ hai ra đời và được đặt tên là Candakumara (Mặt Trắng). Khi đứa trẻ này bắt đầu đi được, chạy được, mẹ Bò-tát mệnh chung. Vua đặt một người khác lên làm hoàng hậu rất được vua sủng ái. Bà hoàng hậu này, trong tình thương yêu ấy, sanh được một con trai đặt tên là hoàng tử Suriya (Mặt trời). Vua cha thấy con, tâm tư hết sức hoan hỷ, hứa cho bà hoàng hậu một lời yêu cầu nhân danh con bà. Bà hoàng hậu giữ lời hứa lại, mong được thực hiện ý muốn mai sau. Khi con bà lớn lên, bà tâu với vua:

- Khi sanh con của thiếp, Đại Vương có hứa cho một điều yêu cầu. Vậy hãy cho con thiếp làm vua.

Vua từ chối, và nói:

- Ta có hai con trai, sáng chói như đám lửa. Ta không thể giao vương quốc cho con hoàng hậu được.

Nhưng sau, thấy hoàng hậu cứ tiếp tục yêu cầu mãi, vua ngại bà có âm mưu ác hại các con của mình, nên cho gọi họ lại và bảo:

- Nay các con thân, khi sinh hoàng tử Suriya, ta có cho một điều yêu cầu. Nay mẹ có yêu cầu vương quốc, ta không muốn cho nó. Nhưng đàn bà hay có tánh ác, có thể âm mưu ác hại các con. Vậy hai con hãy đi vào rừng, và khi nào ta mệnh chung hãy trở về trị vì thành này là gia sản của nhà.

Nói vậy, với nước mắt và lời than, vua hôn hai con trên đầu và đưa họ ra đi. Sau khi đánh lễ vua cha, hai hoàng tử từ giã lâu đài ra đi. Hoàng tử Suriya đang chơi trong sân, thấy vậy, biết được sự việc, liền quyết định cùng ra đi với hai anh, và ra đi với họ.

Họ đi vào núi Tuyết. Bò-tát bước xuống đường, ngồi trên một gốc cây và bảo hoàng tử Suriya:

- Nay Suriya thân, hãy đi đến hồ nước này. Sau khi tắm và uống, hãy đem cho chúng ta nước uống trong các lá sen.

Cái hồ ấy do Thiên Vương Tỳ-sa-môn (Vessavana) cho một con quỷ nước Dạ-xoa với lời dặn: Trừ những người biết được thiên pháp, còn tất cả những ai xuống hồ nước này, người có quyền bắt ăn thịt. Những ai không xuống nước, thì người không có quyền.

Từ đó về sau, quỷ Dạ-xoa hỏi thiên pháp những ai xuống hồ nước ấy, ai không biết thì nó ăn thịt. Hoàng tử Suriya đi đến hồ nước ấy, không quan sát gì, cứ bước xuống hồ. Quỷ Dạ-xoa bắt được và hỏi:

- Người có biết thiên pháp không?

Hoàng tử đáp:

- Ta biết. Đó là mặt trời, mặt trăng.

Quỷ Dạ-xoa nói:

- Người không biết thiên pháp.

Rồi bắt chàng xuống nước, và giam chàng tại thủy cung của mình. Bò-tát thấy em mình đi quá lâu, liền sai hoàng tử Canda đi. Quỷ Dạ-xoa cũng bắt chàng, hỏi về thiên pháp là bốn phương. Quỷ Dạ-xoa nói chàng không biết thiên pháp, bắt chàng và cũng giam tại chỗ ấy.

Bò-tát thấy Canda đi quá lâu, nghĩ rằng chắc có trở ngại gì xảy ra cho mỗi người, liền tự mình đi đến chỗ ấy. Thấy được dấu chân của hai người đi xuống, nghĩ rằng hồ ấy có thể là chỗ trú ẩn của quỷ Dạ-xoa, Bò-tát liền rút kiếm ra, cầm cung và đứng sẵn sàng. Con quỷ nước Dạ-xoa biết Bò-tát không chịu xuống nước, hóa hiện một người đi làm rừng, nói với Bò-tát:

- Nay bạn, bạn đi đường mệt, sao bạn không xuống hồ này tắm, uống nước, ăn củ sen, trang điểm với hoa sen, rồi đi chỗ nào bạn ưa thích.

Bò-tát thấy vậy, biết nó là quỷ Dạ-xoa, liền hỏi nó:

- Có phải người bắt các người em của ta?

- Phải, ta bắt.

- Vì sao?

- Vì ai xuống hồ này đều thuộc về ta.

- Có phải tất cả đều thuộc về người?

- Trừ những ai biết được thiên pháp, còn lại đều thuộc về ta.

- Người có muốn biết thiên pháp không?
- Có, ta muốn biết.
- Nếu như vậy, ta sẽ nói cho người về thiên pháp.
- Vậy bạn hãy nói đi, ta sẽ nghe thiên pháp.

Bồ-tát nói:

- Ta có thể nói thiên pháp, nhưng tay chân đều lấm bụi.

Quý Dạ-xoa tắm cho Bồ-tát, cho ngài ăn, cho uống nước, cho trang sức với bông hoa, cho thoa với hương thơm và trải một tọa sàng giữa một cái rạp được trang hoàng lộng lẫy. Bồ-tát ngồi trên tọa sàng, bắt quý Dạ-xoa ngồi dưới chân, và nói:

- Hãy lắng tai, cẩn thận nghe thiên pháp.

Ngài nói lên bài kệ này:

*Đầy đủ tâm và quý,
Chuyên tâm về bạch pháp,
An tịnh bậc chân nhân,
Ở đời gọi thiên pháp.*

Dạ-xoa nghe pháp thoại này, tâm sanh tịnh tín, thưa với Bồ-tát:

- Thưa bậc Hiền trí, tôi cảm thấy tịnh tín đối với ngài và muốn cho ngài một người em. Vậy tôi đem đến người nào?
- Hãy đem đến đứa trẻ nhất.
- Thưa bậc Hiền trí, đầu ngài biết hoàn toàn thiên pháp, ngài lại không xử sự theo thiên pháp.
- Sao vậy?
- Sao ngài lại chọn người em, bỏ người anh? Ngài không kính trọng tuổi lớn hơn của nó.
- Nay Dạ-xoa, ta không những biết thiên pháp, mà còn xử sự đúng thiên pháp. Chính vì đứa em ấy mà chúng ta đi vào rừng này. Chính vì hạnh phúc cho đứa em ấy mà mẹ nó xin vua cha quốc độ. Và phụ vương chúng ta từ chối, không chấp nhận lời yêu cầu, bằng lòng cho chúng ta sống ở trong rừng với mục đích bảo vệ chúng ta. Đứa trẻ ấy không nghĩ đến trở về, đã đi theo chúng ta. Nếu như ai nghe được rằng trong rừng, một Dạ-xoa đã ăn nó rồi thì không ai có thể tin được. Chính vì sợ bị quở trách mà ta bảo người đem nó cho ta.
- Lành thay, lành thay, bậc Hiền trí. Ngài không những biết thiên pháp, mà ngài còn thực hành thiên pháp.

Quý Dạ-xoa nói lên sự đồng tình của mình, và đem trả cả hai người em. Rồi Bồ-tát nói với

nó:

- Nay bạn, do kết quả việc ác người làm từ trước, nên nay người sanh làm Dạ-xoa, ăn thịt và máu của những người khác. Nay người lại làm điều ác nữa. Việc ác này không thể làm người thoát khỏi địa ngục v.v... Do vậy, từ nay trở đi, hãy bỏ việc ác, làm việc lành...

Và Bồ-tát nhiếp phục quỷ Dạ-xoa.

Khi nhiếp phục quỷ Dạ-xoa, Bồ-tát sống ở đây với sự bảo vệ của quỷ Dạ-xoa. Một ngày kia, nhìn lên các vì sao, biết được phụ vương đã mệnh chung, Bồ-tát đem theo quỷ Dạ-xoa về Ba-la-nại, lấy lại vương quốc, phong hoàng tử Canda làm phó vương, đặt hoàng tử Suriya làm tổng tư lệnh quân đội. Còn đôi với quỷ Dạ-xoa, Bồ-tát cho làm trú xứ tại một địa điểm tốt đẹp, cho nó nhận được vòng hoa tốt nhất, các hoa tốt nhất, các đồ ăn tốt nhất. Riêng Bồ-tát trị vì theo Chánh Pháp và khi mệnh chung, đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại, bậc Đạo Sư liền thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, Tỷ-kheo ấy chứng quả Dự lưu. Bậc Chánh Đẳng Chánh Giác kể xong hai câu chuyện, kết hợp chúng với nhau, và kết luận với sự nhận diện Tiền thân như sau:

Thời ấy, Quỷ Dạ-xoa là Tỷ-kheo có nhiều đồ vật, hoàng tử Suriya là Ananda, hoàng tử Canda là Sàriputta (Xá-lợi-phất), và hoàng tử Mahimsàsa là Ta vậy.

-ooOoo-

7. CHUYỆN NÀNG LƯỢM CÚI (Tiền thân Katthahàri)

Kính thưa bậc Đại Vương...

Câu chuyện này được bậc Đạo Sư kể khi ở Kỳ Viên về nàng Vàsabhakhattiyà. Câu chuyện sẽ được tìm thấy trong Chương mười hai, Tiền thân Bhaddasala (số 465). Truyền thuyết kể rằng nàng là con gái của vị Thích-ca tên Mahànàma với một nữ tỳ lên là Nàgamundà, và về sau trở thành hoàng hậu vua nước Kosala. Nàng sanh một con trai cho vua. Về sau vua biết được dòng họ nữ tỳ của nàng, liền truất phế địa vị của nàng, và truất phế luôn người con trai là Vidudabha. Cả hai chỉ sống ở trong nội cung. Thế Tôn biết được sự việc này, vào buổi sáng, với năm trăm Tỷ-kheo vây quanh, đi đến sự trú xứ của vua, ngồi trên chỗ ngồi đã soạn sẵn, và nói:

- Thưa Đại Vương, Vàsabhakhattiyà ở đâu?

Vua kể lại câu chuyện ấy.

- Thưa Đại Vương, Vàsabhakhattiyà là con gái của ai?

- Bạch Thế Tôn, của Mahànàma.

- Khi nàng đến, nàng là vợ của ai?

- Bạch Thế Tôn, của tôi.

- Thưa Đại Vương, nàng là con gái của vua. Nàng đến làm vợ vua. Nàng sanh đứa con trai cho vua. Đứa con trai ấy, do lý do gì lại không làm chủ vương quốc thuộc sở hữu của người cha? Thuở xưa, một vị vua có đứa con trai từ một người con gái đi lượm củi, và một cuộc gặp gỡ tình cờ đã cho người con trai ấy vương quốc.

Vua yêu cầu Thế Tôn làm sáng tỏ ý nghĩa câu chuyện. Thế Tôn liền kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, ở Ba-la-nại, vua Brahmadatta đi vào ngự uyển với uy nghi lớn của nhà vua. Đang đi qua lại để tìm trái cây và bông hoa, vua gặp một thiếu phụ đang lượm củi, vừa lượm vừa hát. Vua đắm say nàng và ăn ở với nàng. Bò-tát được thụ thai trong bụng nàng. Nàng cảm thấy bụng nàng nặng nề như mang lưỡi tâm sét (lưỡi búa) của Đế Thích. Biết rằng mình đã có thai, nàng tâu nhà vua việc ấy. Vua đưa cho nàng một chiếc nhẫn và nói:

- Nếu sanh con gái, hãy giữ chiếc nhẫn này để lấy tiền nuôi dưỡng nó. Nếu sanh con trai, hãy đem nó đến ta với chiếc nhẫn này.

Nói xong vua ra đi. Khi bào thai đúng thời, nàng sanh Bò-tát. Đến tuổi Bò-tát đi được, chạy được, trong khi chơi ở sân chơi, có tiếng la:

- Ta bị đứa không có cha đánh.

Nghe vậy, Bò-tát đi đến mẹ và hỏi:

- Ai là cha con?

- Đây con thân, con là con vua Ba-la-nại.

- Thưa mẹ, có cái gì làm chứng?

- Đây con thân, vua có cho chiếc nhẫn này và nói: "Nếu sanh con gái, thì giữ chiếc nhẫn này để nuôi dưỡng nó. Nếu sanh con trai, hãy đem nó đến cho ta với chiếc nhẫn này." Nói xong, nhà vua ra đi.

- Thưa mẹ, sự tình là như vậy, sao mẹ không đưa con đến gặp cha?

Nàng biết ý định của con, nên đem con đến cửa cung điện và xin ý kiến vua. Khi được gọi vào, nàng đánh lễ vua và tâu:

- Thưa Đại Vương, đây là con của Đại Vương.

Vua biết vậy, nhưng cảm thấy xấu hổ trước đông đảo quần chúng nên nói:

- Nó không phải con của ta.

- Tâu Đại Vương, đây là chiếc nhẫn của ngài. Chắc ngài nhận ra được chiếc nhẫn này?

- Đây không phải là chiếc nhẫn của ta!

- Tâu Đại Vương, tôi không có vật gì khác để bảo chứng cho sự thật. Nếu đứa trẻ này là con ngài, nó sẽ đứng trên hư không. Nếu không phải, nó sẽ rơi xuống đất và chết!

Rồi nàng cầm chân Bồ-tát quăng lên hư không. Bồ-tát ngồi kiết-già trên hư không và với âm thanh dịu ngọt, tuyên bố pháp cho phụ vương, đọc bài kệ này:

Kính thưa bậc Đại Vương.
Tôi là con trai ngài,
Kính thưa bậc nhân chủ,
Hãy nuôi dưỡng con lớn!
Vua nuôi dưỡng người khác,
Không nuôi con mình sao?

Nghe Bồ-tát ngồi trên hư không thuyết pháp như vậy, vua bèn nói:

- Hãy đến, này con thân, ta sẽ nuôi con! Ta sẽ nuôi con!

Và vua đưa hai tay lên. Một ngàn bàn tay đưa lên để đón Bồ tát, nhưng Bồ-tát không xuống bàn tay nào khác, chỉ xuống vào bàn tay nhà vua, và ngồi trên bắp vế vua. Vua phong cho con làm phó vương, phong cho mẹ làm hoàng hậu. Sau khi vua mệnh chung, Bồ-tát lên làm vua có tên là Katthavàhanaraja (vua của người lượm củi), trị vì quốc với Chánh pháp, và khi mệnh chung ngài đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này cho vua nước Kosala, trình bày hai câu chuyện và kết hợp chúng với nhau, bậc Đạo Sư kết luận với sự nhận diện Tiên thân như sau:

- Thời ấy, người mẹ là Mahàmaya, người cha là Tịnh Phạn vương, và vua Katthavàhana là Ta vậy.

-ooOoo-

8. CHUYỆN VUA GÀMANI (Tiền thân Gàmani)

Không vội vã vượt qua...

Câu chuyện được bậc Đạo Sư kể khi ở Kỳ Viên, về một Tỷ-kheo từ bỏ tinh tấn. Trong Tiền thân này, câu chuyện về hiện tại và quá khứ sẽ được trình bày ở Chương mười một, liên hệ đến Tiền thân Samvara. Câu chuyện ấy và câu chuyện này giống nhau, nhưng các bài kể khác nhau.

*

Hoàng tử Gàmani an trú trong lời dạy của Bồ-tát, là em út của một trăm anh em, được vây quanh với một trăm anh em, ngồi dưới lọng trắng, trên chỗ ngồi huy hoàng rực rỡ, nhìn sự quang vinh của mình, và nghĩ: "Tất cả sự quang vinh này ta có được là do vị Đạo Sư của chúng ta", rồi cảm thấy bằng lòng thoải mái, nói lên lời cảm hứng này:

Không vội vã vượt qua,
Thành tựu quả mong đợi,
Gà-ma-ni hãy biết
Phạm hạnh ta thành phục.

Bảy hay tám ngày sau khi vị ấy lên ngôi vua, tất cả những người anh đều đi về trú xứ của mình. Vua Gàmani vì theo Chánh Pháp, và khi mệnh chung, đi theo nghiệp của mình. Bồ-tát làm các công đức, và khi mệnh chung cũng đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi trình bày pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng về các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo từ bỏ tinh tấn chứng A-la-hán. Bậc Đạo Sư, kể hai câu chuyện và kết hợp chúng với nhau, rồi kết luận với sự nhận diện Tiền thân.

-ooOoo-

9. CHUYỆN VUA MAKHÀDEVA (Tiên thân Makhàdeva)

Những tóc bạc đầu ta...

Câu chuyện này được bậc Đạo Sư kể khi ở Kỳ Viên, về sự kiện xuất gia lớn đã được kể trong tập Nidana-kahthà. Khi ấy, các Tỷ-kheo đang ngồi tán thán sự ra đi của đấng Đại Giác, thì Thế Tôn đi đến Pháp đường, ngồi trên Phật tọa, hỏi các Tỷ-kheo:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông nay ngồi nói chuyện gì?

- Bạch Thế Tôn, không có chuyện gì khác. Chúng con ngồi tán thán hạnh ra đi của Thế Tôn!

- Nay các Tỷ-kheo, không phải nay Như Lai mới ra đi, trước đây, Ta cũng ra đi rồi.

Các Tỷ-kheo yêu cầu Thế Tôn giải thích câu chuyện ấy. Thế Tôn trình bày câu chuyện quá khứ sau đây.

*

Thuở ấy, tại nước Vidaha, có vị vua tên là Makha-deva ở Mithilà, hành trì đúng pháp của một vị Pháp Vương. Trải qua tám mươi bốn ngàn năm, ngài đã vui chơi trong địa vị Đại Vương. Sau một thời gian dài, vua sống như vậy. Một hôm, ngài gọi người cắt tóc và nói:

- Nay khanh, khi nào khanh thấy tóc bạc trên đầu ta, hãy báo cho ta biết.

Người cắt tóc, sau một thời gian dài, thấy giữa đám tóc đen nhánh của vua, có một sợi tóc bạc, liền báo cho vua biết. Vua bảo:

- Hãy nhổ sợi tóc bạc ấy và đặt nó trên tay ta.

Nghe nói vậy, người cắt tóc lấy cái nhíp bằng vàng nhổ sợi tóc bạc và đặt lên bàn tay vua. Lúc ấy, nhà vua đang có tám mươi bốn ngàn năm còn lại để sống. Tuy vậy, thấy sợi tóc bạc, ngài cảm thấy xúc động mạnh, như thần chết đã đến đứng gần đó, như bị nhốt vào trong ngôi nhà lá đang bốc cháy. Nhà vua suy nghĩ: "Nay Makhàdeva ngu si oi, tóc bạc đã mọc lên, nhưng người chưa có thể loại trừ những phiền não này".

Và khi nghĩ đến xuất hiện của sợi tóc bạc, nhà vua cảm thấy bị nung đốt nội tâm, từ thân mồ hôi toát ra, áo quần như đè nén nhà vua và trở thành không thể chịu nổi. Nhà vua nghĩ: "Hôm nay, ta phải ra đi xuất gia".

Sau khi cho người cắt tóc hưởng lợi tức một làng trị giá một trăm ngàn đồng, vua cho gọi người con đầu và nói:

-Này con thân, trên đầu ta, tóc bạc đã hiện ra. Ta nay đã già rồi. Các dục vọng liên hệ đến con người, ta đã hưởng thụ đầy đủ. Nay ta muốn tìm cầu các dục lạc ở thiên giới. Nay là thời ta phải ra đi. Con hãy trị vì vương quốc này. Sau khi xuất gia, ta sẽ ở trong Rừng xoài của Makhàdeva và sống theo pháp Sa-môn.

Các đại thần nghe tin vua muốn xuất gia, liền đến hỏi vua vì sao lại muốn xuất gia, vua cầm sợi tóc bạc trong tay và nói bài kệ với các đại thần:

Những tóc bạc đầu ta,
Xuất hiện, cướp tuổi xanh,
Các Thiên sứ đã đến,
Là thời ta xuất gia.

Sau khi nói vậy, ngay trong ngày ấy, nhà vua từ bỏ vương quốc, xuất gia làm ân sĩ trong Rừng xoài Makhàdeva. Trải qua tám mươi bốn ngàn năm tu tập bốn Phạm trú, an trú thiên không có gián đoạn, ngài mệnh chung, và sanh lên Phạm thiên giới; từ đây lại sanh ở Mithilà và làm vua tên Nimi. Sau khi quy tụ gia đình ly tán, ngài xuất gia tại Rừng Xoài ấy, tu tập Bốn Phạm trú, và tái sanh Phạm Thiên giới.

*

Bậc Đạo Sư nói rằng Như Lai không phải chỉ nay mới ra đi với sự xuất gia ấy, mà thuở trước cũng đã ra đi như vậy rồi. Trình bày pháp thoại này xong, Ngài thuyết về Bốn Sự thật. Một số chứng được quả Dự lưu. Một số chứng được quả Nhất Lai. Một số chứng được quả Bất lai.

Sau khi kể xong hai câu chuyện này và kết hợp chúng với nhau, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, người cắt tóc là Ananda, người con trai là La-hầu-la (Ràhula), và vua Makhàdeva là Ta vậy.

-ooOoo-

10. CHUYỆN TRƯỞNG LÃO SUKHAVIHÀRI (Tiền thân Sukhavihàri)

Người không được bảo vệ...

Câu chuyện này, khi ở tại rừng xoài Anupiya, bậc Đạo Sư đã kể về Trưởng lão Bhaddiya Sukhavihàri. Trưởng lão Bhaddiya Sukhavihàri đã xuất gia cùng với sáu vị trong hoàng tộc, cùng Upali là người thứ bảy. Trưởng lão Bhaddiya, trưởng lão Kimbila, Trưởng lão Bhagu và Trưởng lão Upali chứng quả A-la-hán, Trưởng lão Ananda chứng quả Dự Lưu, Trưởng lão Anuruddha chứng được thiên nhãn, Trưởng lão Đề-bà-đạt-đa chứng được thiên định. Câu chuyện của sáu vị trong hoàng tộc này dẫn đến sự kiện ở Anupiya, sẽ được trình bày trong Tiền thân Khandahàla (số 534).

Trong thời kỳ làm vua, Tôn giả Bhaddiya tự bảo vệ mình như một vị Thiên sắp đặt sự bảo vệ, nay nghĩ đến tâm trạng sợ hãi mà vị ấy đã sống, dầu được bảo vệ với nhiều sự bảo vệ,

vẫn nằm lăn qua trở lại trên đại sàng tọa đặt trên lầu cao. Vị ấy so sánh sự sợ hãi ấy với trạng thái không sợ hãi, vì nay vị ấy đã chứng quả A-la-hán, khi vị ấy đi lang thang đây đó trong các khu rừng v.v... Khi nghĩ vậy, vị ấy nói lên lời cảm hứng:

- Ôi hạnh phúc thay! Ôi hạnh phúc thay!

Các Tỷ-kheo nghĩ rằng Tôn giả Bhaddiya nói lên chánh tri của mình, nên trình lên Thế Tôn. Thế Tôn nói:

- Nay các Tỷ-kheo, Bhaddiya không phải chỉ nay mới sống hạnh phúc, mà thuở trước vị ấy cũng đã sống hạnh phúc!

Các Tỷ-kheo thỉnh thoảng cầu Thế Tôn trình bày rõ ý nghĩa này. Thế Tôn làm sáng tỏ ý nghĩa qua câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, ở Ba-la-nại, trong khi vua Brahmadata đang trị vì vương quốc, Bồ-tát sinh làm một vị Bà-la-môn giàu có ở phương Bắc. Thấy nguy hiểm trong các dục, lợi ích trong xuất ly, ngài từ bỏ các dục, vào núi Tuyết xuất gia làm ẩn sĩ, đạt được tám Thiền chứng. Số tùy tùng của ngài lên đến năm trăm vị khổ hạnh.

Khi mùa mưa đến, ngài rời núi Tuyết với chúng khổ hạnh vây quanh đi bộ qua làng, qua thị trấn, đến Ba-la-nại, ngài trú ở ngôi vườn của vua, nương tựa nhà vua. Tại đây, sau khi sống bốn tháng trong mùa mưa, ngài đến từ biệt nhà vua. Nhà vua nói:

- Thưa Tôn giả, Tôn giả đã lớn tuổi, Tôn giả sống ở núi Tuyết làm gì? Hãy để các đệ tử đến núi Tuyết, còn Tôn giả ở lại đây.

Bồ-tát giao năm trăm người khổ hạnh cho đệ tử trưởng và nói:

- Con hãy đi, sống ở núi Tuyết với những người này. Còn ta sẽ sống ở đây.

Vị đệ tử trưởng ấy, trước kia làm vua, sau từ bỏ vương quốc lớn, xuất gia, lấy đề tài làm Thiền quán, chứng được tám Thiền chứng. Vị ấy sống ở núi Tuyết với các vị khổ hạnh.

Một hôm, muốn yết kiến bốn sư, vị ấy gọi các vị khổ hạnh kia và bảo:

- Hãy sống thoải mái ở đây, ta đi đánh lễ bốn sư rồi lại về.

Vị ấy đi đến bốn sư, đánh lễ ngài, chào mừng ngài rất chân tình, rồi trái tâm tham, nằm xuống bên cạnh bốn sư. Lúc bấy giờ, nhà vua đi đến ngôi vườn để yết kiến vị khổ hạnh, đánh lễ ngài rồi ngồi xuống một bên. Vị đệ tử khổ hạnh thấy vua đến, nhưng không đứng dậy, vẫn nằm dài và nói lời cảm hứng:

- Ôi hạnh phúc thay! Ôi hạnh phúc thay!

Nhà vua không hoan hỷ với vị khổ hạnh thấy vua mà không đứng dậy, nên nói với Bồ-tát.

- Thưa Tôn giả, người khổ hạnh này có lẽ đã ăn quá đầy đủ nên nằm sung sướng, nói lên

lời cảm hứng.

- Thưa Đại Vương, người khỏ hạnh này trước cũng làm vua như ngài. Vị ấy suy nghĩ: "Trước kia còn là cư sĩ, đầy đủ uy quyền nhà vua, được bảo vệ bởi nhiều người có binh khí cầm tay, nhưng không được hạnh phúc như thế này. Nay do tự mình được hạnh phúc xuất gia, được hạnh phúc thiên định, nên nói lên lời cảm hứng như vậy".

Đề giảng pháp thoại cho nhà vua, Bồ-tát đọc bài kệ này:

Người không được bảo vệ,
Không bảo vệ người khác,
Thưa Đại Vương, người ấy.
Thật sự được an lạc.
Vi không chờ đợi gì,
Đối với các dục vọng.

Nhà vua nghe pháp thoại xong, cảm thấy thoải mái, đánh lễ, rồi đi về cung. Vị đệ tử đánh lễ bốn sư, rồi đi về núi Tuyết. Bồ-tát tiếp tục sống tại đấy, thiên định không gián đoạn và khi mạng chung, sanh lên Phạm thiên giới.

*

Bậc Đạo sư, kể lại hai câu chuyện, kết hợp chúng với nhau rồi nhận diện Tiền thân:

- Lúc ấy, vị đệ tử là Tôn giả Bhaddiya, còn vị bốn sư chính là Ta đây.

-ooOoo-

PHẨM GIỚI.

11. CHUYỆN CON NAI ĐIỀM LÀNH (Tiền thân Lakkhana)

Con người có giới hạnh...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, gần thành Vương Xá, đức Phật kể về Đề-bà-đạt-đa. Câu chuyện về Đề-bà-đạt-đa sẽ được kể cho đến khi làm tướng cướp trong Tiền thân Khandahala (số 533), cho đến khi bị đuổi đi khỏi chức vụ người giữ kho bạc trong Tiền thân Cullapanthaka (số 533), cho đến khi bị quả đất nuốt sống trong Chương thứ mười sáu ở Tiền thân Samud-davanija (số 466).

Một thời, Đề-bà-đạt-đa yêu cầu năm điều kiện, nhưng không được, bèn phá hòa hợp Tăng, đem theo năm trăm Tỷ-kheo đến ở tại Gayàsisā. Rồi khi trí của những Tỷ-kheo ấy được thuận thực, biết vậy, bậc Đạo Sư bảo hai đệ tử đầu tay:

- Nay Xá-lợi-phất, năm trăm Tỷ-kheo đệ tử của ông, thích thú sở đắc của Đề-bà-đạt-đa, đã đi với kẻ ấy. Nay trí của họ đã được thuận phục. Ông hãy đi đến đây với nhiều Tỷ-kheo, thuyết pháp cho họ làm họ giác ngộ về Đạo và Quả, và đưa họ về.

- Theo lời Thế Tôn, Tôn giả Xá-lợi-phất đi đến đó, thuyết pháp cho họ làm họ giác ngộ về Đạo và Quả; đến ngày hôm sau, khi trời mới rạng đông, Tôn giả đem các Tỷ-kheo ấy về Trúc Lâm. Sau khi về, Trưởng lão Xá-lợi-phất đánh lễ Thế Tôn. Khi đang đứng tại đây, các Tỷ-kheo tán thán vị Trưởng lão với Thế Tôn như sau:

- Bạch Thế Tôn, sáng chói huy hoàng là Pháp huynh niên trưởng của chúng con, bậc Tướng quân Chánh pháp, với năm trăm Tỷ-kheo vây quanh đã đi trở về. Còn Đề-bà-đạt-đa mất hết những người theo kẻ ấy.

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Xá-lợi-phất mới sáng chói huy hoàng khi về với bà con hội chúng vây quanh, nhưng trong thời quá khứ, cũng sáng chói huy hoàng như vậy!

Các Tỷ-kheo yêu cầu Thế Tôn làm sáng tỏ vấn đề này. Thế Tôn trình bày rõ ràng câu chuyện quá khứ sau đây.

*

Thuở sau, tại nước Ma-kiệt-đà, trong thành Vương Xá, một vị vua Ma-kiệt-đà đang trị vì. Lúc ấy, Bồ-tát ra đời làm con nai, lớn lên và ở trong rừng với đàn nai một ngàn con. Bồ-tát sanh được hai con nai, tên là Lakkhana (Điềm lành) và Kala (Đen). Khi đã già, Bồ-tát nói với hai con:

- Nay con thân, ta nay đã già, các con hãy coi sóc đàn nai.

Rồi Bò-tát giao năm trăm nai cho mỗi con. Từ đấy về sau, hai con nai ấy chăm sóc đàn nai.

Trong nước Ma-kiệt-đà, vào mùa lúa chín, khi lúa trở đầy, có nhiều nguy hiểm cho đàn nai. Với mục đích giết hại những con thú ăn lúa, dân làng đào hầm hố, cắm chông, bày bẫy đá, đặt bẫy sộp và các loại cạm bẫy khác. Nhiều con nai bị nạn phải chết.

Bò-tát biết là thời lúa chín trở đầy, cho gọi hai con lại và nói:

- Nay con thân, nay là thời lúa chín trở đầy, nhiều con nai đã gặp nạn. Ta nay đã già sẽ dùng bất cứ phương tiện nào để ở lại một chỗ. Còn các con hãy đem đàn nai của các con, ẩn vào những con đường núi đá trong rừng, đợi khi lúa gặt hái xong, sẽ trở về lại!

Chúng vâng theo lời dạy của cha, ra đi với đàn nai tùy tùng. Dân làng biết được con đường của chúng đi. Trong thời này, các con nai leo núi; trong thời này, chúng xuống núi nên họ ẩn núp tại các chỗ kín, đầy đó dọc đường, để bắn và giết chúng vô số.

Con nai Kala, với sự ngu si của mình, không biết thời nào nên đi, thời nào không nên đi, cứ đem đàn nai đi sáng, chiều, khi chạng vạng, khi rạng đông, ngang qua cửa làng. Và các nông dân hoặc lộ liễu hoặc ẩn núp chỗ này chỗ kia giết chúng, khiến nhiều con nai gặp nạn. Như vậy, với sự ngu si của mình, nai Kala làm cho nhiều con nai gặp nạn, số còn lại đi vào rừng với nó rất ít.

Còn nai Lakkhana nhờ có trí, thông minh, thiện xảo, biết thời nào nên đi, thời nào không nên đi, nó không đi ngang qua cửa làng, không đi ban ngày, không đi lúc hoàng hôn, khi rạng đông, mà chỉ đem đàn nai đi vào lúc nửa đêm. Do vậy, không một nai nào gặp nạn, và chúng cùng nó đi vào rừng. Chúng sống bốn tháng tại đây khi lúa đã được gặt hái, mới xuống núi.

Kala, trên đường về, lặp lại hành động ngu si trước, khiến những con nai còn lại gặp nạn, một lần nữa, chỉ có một mình nó trở về. Con nai Lakkhana không làm một nai nào bị nạn, cùng với năm trăm nai vây quanh, đi về với cha mẹ. Khi Bò-tát thấy hai con đi về, nghĩ về đàn nai, liền nói lên bài kệ này:

Con người có giới hạn
Được phần thưởng đón mừng,
Xem Lak-kha-na về,
Cầm đầu chúng bà con,
Hãy xem Ca-la này
Với bà con hũu diệt.

Như vậy, Bò-tát đón mừng nai con, sống tại đấy cho hết tuổi thọ rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Xá-lợi-phát không phải chỉ hôm nay mới được chói sáng với bà con vây quanh, mà trước kia cũng đã chói sáng như vậy. Còn Đề-bà-đạt-đa không phải chỉ hôm nay mới làm cho quyến thuộc bị hủy diệt, mà trước kia cũng như vậy.*

Sau khi thuyết pháp thoại này xong, so sánh hai câu chuyện, và kết hợp chúng với nhau, Ngài kết luận với sự nhận diện Tiền thân như sau:

- *Thời ấy, con nai Kala là Đề-bà-đạt-đa, đoàn tùy tùng của nó là đàn tùy tùng của Đề-bà-đạt-đa; con nai Lakkhana là Xá-lợi-phát; nai mẹ là mẹ của Ràhula (La-hầu-la) và nai cha là Ta vậy.*

-ooOoo-

12. CHUYỆN CON NAI CÂY ĐA (Tiền thân Nigrodhamiga)

Sống với Nigrodha....

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về mẹ của Trưởng lão Cumarakassapa (Cừu-ma-la Ca-diếp). Tục truyền rằng thuở còn là con gái một triệu phú giàu có ở thành Vương Xá, nàng đầy thiện căn để chấm dứt các hành, sống đời cuối cùng như cây đèn trong ghè, nội tâm nàng sáng chói niềm hy vọng chứng quả A-la-hán. Từ khi hiểu biết về mình, nàng không vui trong đời sống gia đình, và muốn xuất gia. Nàng thưa với cha mẹ:

- *Thưa cha mẹ thân, tâm con không vui với đời sống gia đình, con muốn xuất gia trong Giáo pháp giải thoát của đức Phật. Hãy cho phép con xuất gia.*

- *Này con, con nói gì vậy? Gia đình này rất giàu có. Con là con gái độc nhất của chúng ta. Con không được xuất gia!*

Nàng tiếp tục xin, không được cha mẹ cho xuất gia, nàng nghĩ: "Thôi, hãy chấp nhận là vậy. Khi nào về nhà chồng, được chồng bằng lòng, ta sẽ xuất gia!"

Nàng lớn lên, đi về nhà chồng, trở thành người vợ trung thành, sống trong gia đình có giới hạnh và theo thiện pháp. Khi nàng sống trong gia đình, nàng thụ thai, nhưng không biết mình đã thụ thai.

Một ngày hội lớn được tuyên bố trong thành ấy và mọi người trong thành phố vui chơi hội lớn. Thành phố được trang hoàng như thành phố Chư Thiên. Nhưng trong khi lễ hội lớn đạt đến cao độ, nàng vẫn không thoa phấn son, không đeo đồ trang sức, ăn mặc như ngày thường. Chồng nàng nói với nàng:

- *Này hiền thê, toàn thành phố vui chơi hội lớn. Còn em thì không sẵn sóc gì cho thân mình.*

- *Thưa hiền phu, thân này của em đầy ba mươi hai bộ phận của thân xác, trang điểm thân này làm gì? Thân này không do chư Thiên hóa sanh, không do Phạm thiên hóa*

sanh, không làm bằng vàng, không làm bằng châu báu, không làm bằng gỗ chiên-đàn vàng, không sanh từ đài sen trắng, sen hồng hay sen xanh, không đựng đầy thuốc trường sanh. Thân này uesthiem do cha mẹ sanh, bị vô thường hủy diệt, băng hoại tan nát, làm nghĩa trang tăng trưởng, bị ai chấp thủ, là nhân của sầu ưu, là căn cứ của than khóc, là kho tàng của mọi bệnh tật, là chỗ dung nạp của nghiệp lực, nội bộ ô uế, ngoại bộ thường bài tiết. Thật vậy, như toàn thế giới có thể thấy cứu cánh của nó là chết, đi đến nghĩa địa, là chỗ tự hủy các côn trùng. Và nàng nói lên lời cảm thán:

Ràng buộc bởi gân xương,
Đính lại với da thịt,
Thân bị da bao trùm,
Không thấy được như thật.

- Kính thưa hiền phu, em trang điểm thân này làm gì? Có phải chẳng trang điểm thân này chẳng khác gì trang điểm bề ngoài một cái bình đựng đầy phân?

Người triệu phú nghe nàng nói như vậy bèn hỏi:

- Nếu hiền thê thấy thân này tội lỗi như vậy, sao hiền thê không xuất gia?

- Thưa hiền phu, nếu em được phép xuất gia, em sẽ xuất gia ngay hôm nay!

Nói xong, sau khi tổ chức bố thí lớn và tỏ lòng hết sức kính trọng Giáo hội, người triệu phú cùng với một số tùy tùng lớn đưa nàng xuất gia, và nàng được xuất gia với chúng Tỷ-kheo-ni thuộc phái Đề-bà-đạt-đa. Sau khi xuất gia, nàng sống hoan hỷ với tâm tư viên mãn.

Khi cái thai của nàng đã thuần thực, các Tỷ-kheo-ni nhận thấy các căn của nàng đổi khác, tay chân và lưng lớn lên, mẩn da bụng to lên, hỏi nàng:

- Nay hiền muội, hình như hiền muội có thai. Sự việc này thế nào?

- Thưa các hiền tỷ, tôi không biết sự việc này. Giới hạnh tôi đầy đủ!

Rồi các Tỷ-kheo-ni đưa nàng đến Đề-bà-đạt-đa và hỏi Đề-bà-đạt-đa:

- Thưa Tôn giả, thiện nữ nhân này, với sự chấp nhận khó khăn của người chồng, đã được xuất gia. Nay nàng có thai, chúng tôi không biết nàng thọ thai khi còn là cư sĩ, hay khi đã xuất gia. Nay chúng tôi phải làm gì?

Đề-bà-đạt-đa tự mình chưa phải là bậc Giác ngộ, nên không có lòng kham nhẫn, từ bi, từ mẫn và suy nghĩ: "Một Tỷ-kheo-ni thuộc phái Đề-bà-đạt-đa nay đã có thai, và Đề-bà-đạt-đa lại hỷ xả. Ta sẽ bị chỉ trích như vậy. Ta phải đuổi người này." Rồi không điều tra, như xô đẩy một tảng đá, Đề-bà-đạt-đa lập tức khẳng định và nói:

- Hãy đi ngay và tản xuất người này!

Chúng Tỷ-kheo-ni ấy nghe nói vậy, đứng dậy đánh lễ rồi đi về trú xứ. Nàng thiếu phụ thưa với các Tỷ-kheo-ni ấy:

- Thưa các Nữ Tôn già, Trưởng lão Đề-bà-đạt-đa không phải đức Phật! Con xuất gia không phải với Đề-bà-đạt-đa, nhưng con xuất gia với bậc Chánh Đẳng Giác, bậc tối thượng ở đời. Chớ làm mất nơi con điều con đã được một cách khó khăn! Hãy đưa con đi đến Kỳ Viên, gặp bậc Đạo Sư!

Chúng Tỷ-kheo-ni ấy đưa nàng đi, vừa qua con đường dài bốn mươi lăm dặm, từ Vương Xá dần dần đến Kỳ Viên, đánh lễ bậc Đạo Sư và tường trình sự việc. Bậc Đạo Sư suy nghĩ: "Dầu thai của nàng ấy được tượng hình khi còn là gia chủ, đây cũng là một dịp để ngoại đạo nói rằng Sa-môn Gotama đã nhận lấy một Tỷ-kheo-ni bị Đề-bà-đạt-đa loại bỏ. Để chấm dứt câu chuyện, vấn đề này còn được giải quyết trước mặt vua và tùy tùng của vua".

Ngày hôm sau, Thế Tôn cho mời vua Pasenadi, (Ba-tư-nặc) nước Kosala, ông Cấp Cô Độc lớn, Cấp Cô độc nhỏ, nữ cư sĩ Visàkhà, và các nhân vật có tiếng khác. Rồi vào buổi chiều, giữa bốn chúng đã đều tụ họp, Thế Tôn bảo trưởng lão Upàli.

- Hãy đi làm cho sáng tỏ sự việc của Tỷ-kheo-ni trẻ này giữa bốn chúng!

- Thưa vâng, bạch Thế Tôn.

Vị trưởng lão đi đến giữa hội chúng, ngồi trên chỗ đã soạn sẵn cho mình, cho gọi nữ cư sĩ Visàkhà trước mặt nhà vua, và giao việc điều tra này:

- Hãy đi, này Visàkhà, trước hết, hãy xác định ngày xuất gia, tháng xuất gia của người thiếu phụ này. Sau khi biết rõ rồi, hãy tìm hiểu nàng thụ thai trước đây hay sau thời gian ấy.

Nữ cư sĩ chấp nhận lời dạy, cho treo một cái màn. Sau cái màn ấy, nữ cư sĩ quan sát tay, chân, lỗ rún, bụng, các phần thân khác của Tỷ-kheo-ni trẻ. Sau khi tinh ngày tháng, biết được nàng thụ thai trong thời kỳ còn là gia chủ, nữ cư sĩ đi đến vị Trưởng lão và báo cáo kết quả.

Vị trưởng lão, giữa bốn chúng, tuyên bố Tỷ-kheo-ni ấy là thanh tịnh. Bấy giờ nàng được xác nhận là thanh tịnh, liền đến đánh lễ chúng Tỷ-kheo và bậc Đạo Sư, rồi đi về trú xứ với các Tỷ-kheo-ni. Khi bào thai đã thuận phục, nàng sanh được một bé trai có uy lực lớn, do nàng cầu nguyện dưới chân Đức Phật Padumuttara cách đây nhiều kiếp.

Nhà vua, một hôm đi đến gần trú xứ của Tỷ-kheo-ni, nghe tiếng của đứa trẻ, và hỏi các đình thần. Các đình thần biết câu chuyện, thưa lại với vua:

- Tâu Đại Vương, vị Tỷ-kheo-ni trẻ ấy sanh được một đứa con trai. Đây là tiếng khóc của đứa trẻ.

- Này các khanh, nuôi con là một chương ngại cho các Tỷ-kheo-ni. Chúng ta sẽ nuôi dưỡng nó.

Vua giao đứa trẻ cho các thiếu phụ bà con và bảo nuôi dưỡng nó lớn như một hoàng tử. Đến ngày đặt tên, nó được tên là Kassapa, nhưng được biệt danh là hoàng tử Kassapa, vì được nuôi dưỡng như một hoàng tử. Khi lên bảy tuổi, Kassapa xuất gia

với bậc Đạo Sư, và khi đầy đủ tuổi, được thọ Đại Giới. Thời gian đi qua, vị ấy trở thành một nhà thuyết pháp tài giỏi giữa các nhà thuyết pháp. Rồi bậc Đạo Sư ấn chứng cho vị ấy:

- Nay các Tỷ-kheo, vị này là đệ nhất trong các đệ tử thuyết pháp của Ta, tức là Hoàng tử Kassapa. Hoàng tử Kassapa, nhờ kinh Vammika (Kinh Trung Bộ, số 23) chứng quả A-la-hán. Tỷ-kheo-ni, mẹ vị ấy, nhờ phát triển Thiền quán, chứng quả cao nhất. Trưởng lão Cumarakassapa, giữa giáo pháp đức Phật, sáng chói như mặt trăng rằm giữa hư không.

Một hôm, sau buổi ăn, trên con đường đi khát thực trở về, đức Như Lai khuyến giáo các Tỷ-kheo xong, đi vào Hương Phòng. Sau khi được lời khuyến giáo, Tăng chúng sinh hoạt trong các gian phòng ban ngày, hay gian phòng ban đêm của họ. Vào buổi chiều, họ hội họp tại Pháp đường, và tán thán đức hạnh của đức Phật:

- Nay các Hiền giả, Đề-bà-đạt-đa tự mình không phải là Phật, lại không có kham nhẫn, lòng từ bi, lòng từ mẫn, đã khiến cho Trưởng lão Cumarakassapa và Trưởng lão ni gần bị hại. Nhưng bậc Chánh Đẳng giác tự mình là bậc Pháp Vương, lại thành tựu kham nhẫn, lòng từ bi, lòng từ mẫn, đã trở thành chỗ nương tựa cho hai vị ấy.

Bậc Đạo sư, với uy nghi của Đức Phật, đi vào Pháp đường, ngồi xuống trên chỗ đã soạn sẵn, và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông đang ngồi luận bàn chuyện gì?

Các Tỷ-kheo thưa:

- Bạch Thế Tôn, chúng con bàn đến công đức của Thế Tôn.

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Như Lai mới trở thành chỗ nương tựa cho hai người ấy, nhưng trong quá khứ cũng vậy.

Các Tỷ-kheo yêu cầu Thế Tôn làm sáng tỏ vấn đề này. Thế Tôn trình bày rõ câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm một con nai. Khi từ bụng mẹ sanh ra, con nai có màu sắc vàng, mắt của nó giống như hòn châu báu, sừng màu trắng bạc, miệng đỏ như tấm màn nhung, móng chân láng trơn như màu sơn mài, đuôi giống như đuôi con trâu rừng (Yak), thân to lớn bằng con nghé. Nó sống trong rừng, được vây quanh với năm trăm con nai và được gọi là nai chúa Nigrodla (Cây Đa). Không xa bao nhiêu, có một con nai khác, với năm trăm con nai tùy tùng và được gọi là nai Sakha (Nhành), nai này cũng màu sắc vàng.

Lúc bấy giờ vua Ba-la-nại thường hay săn bắn nai, không có thịt nai thì không ăn cơm. Hằng ngày vua triệu tập dân thành dân tỉnh lại, đình chỉ công việc của mọi người và vua thích đi săn bắn. Mọi người suy nghĩ: "Vua này đình chỉ công việc của chúng ta; chúng ta hãy gieo bẫy mồi và đặt nước uống cho các con nai trong vườn, đuổi nhiều nai vào trong ấy, đóng cửa lại và bắt dẫn chúng đến vua".

Như vậy, họ gieo cỏ làm bẫy mồi, đặt nước uống khắp vườn, cho sắp đặt cửa, đem theo những người trong thành, tay cầm côn, gậy và các loại binh khí khác đi vào rừng tìm nai, họ bao một vòng vây khoảng độ một dặm để bắt đàn nai bị vây ở giữa, và như vậy họ vây quanh chỗ ở của đàn nai Nigrodha và đàn nai Sakha.

Khi thấy đàn nai, họ bắt đầu lấy gậy đập cây, đập bụi, đập đất, đuổi đàn nai ra khỏi chỗ ở của chúng, khua động các loại vũ khí như gươm, giáo, cung, la hét và đuổi đàn nai vào rừng. Rồi họ đóng cửa lại, đi đến gặp vua và thưa:

- Thưa Đại Vương, vì luôn luôn đi săn nai, Đại Vương phá hoại công việc của chúng con. Nay chúng con đã dẫn đàn nai rừng vào đây cả vườn của Đại Vương. Từ nay trở đi, Đại Vương có thể ăn thịt chúng.

Sau khi thưa như vậy, dân chúng bỏ đi. Nhà vua nghe họ nói, đi đến khu vườn, nhìn các con nai, thấy hai con nai vàng, liền tha chết cho chúng. Từ đấy về sau, có khi nhà vua tự đi bắn một con nai rồi đem về. Có khi người đầu bếp đi đến, bắn nai rồi đem về. Các con nai, thấy cây cung, liền run rẩy vì sợ chết nên bỏ chạy. Nhưng khi bị hai hay ba vết thương, chúng mệt mỏi, bị bệnh, và bị giết. Đàn nai báo cáo sự việc như vậy lên Bồ-tát. Bồ-tát cho gọi Sakha và nói:

- Nay bạn, nhiều con nai bị hại, dầu thế nào chúng cũng phải chết. Nhưng bắt đầu từ nay trở đi, chớ để các con nai bị tên bắn một cách vô ích. Hãy để các con nai thay phiên nhau đi đến chỗ phải chết. Một ngày là phiên đàn nai của tôi, một ngày là phiên nai của bạn. Con nai nào đến phiên của mình cứ đi đến, nằm xuống đặt đầu vào chỗ phải chết. Làm vậy, các con nai khác khỏi bị thương.

Con nai Sakha chấp thuận. Từ đấy trở đi, theo phiên mình, một con nai đi đến, nằm xuống, đặt cổ vào chỗ bị giết. Người đầu bếp đến, bắt con nai nằm đấy rồi đem đi.

Một hôm đến phiên một con nai cái có mang ở trong đàn nai Sakha. Con nai cái đến gặp Sakha và thưa:

- Thưa chúa tể, tôi có thai, sắp sanh con, như vậy đàn có hai mạng sống đến phiên. Hãy cho qua phiên của tôi.

Nai Sakha nói:

- Không thể bảo những con nai khác thế phiên cho ngươi được. Ngươi hãy chịu những gì sẽ đến với ngươi, hãy đi đi.

Con nai cái ấy không được nai Sakha chấp thuận, liền đi đến Bồ-tát và trình bày sự việc. Bồ-tát nghe xong liền nói:

- Được, hãy đi đi! Ta sẽ bỏ qua phiên của ngươi!

Rồi nai chúa tự mình đi đến, đặt đầu vào chỗ chết nằm chờ. Người đầu bếp thấy vậy liền nói:

- Con nai chúa đã được tha khỏi chết, nay lại nằm ở chỗ chết này. Sự việc này là có sao?

Rồi kẻ ấy đi báo cáo cho vua hay. Nhà vua lập tức ngự lên xe, đi đến với đoàn tùy tùng đông đảo, thấy Bô-tát, liền nói:

- Nay bạn nai chúa, ta đã tha khỏi chết cho người. Sao nay người nằm ở đây?

- Thưa Đại Vương, một con nai cái đến gặp tôi, yêu cầu một con khác thay phiên cho nó. Tôi không có thể bắt một con nào khác chịu đau đớn vì bị chết được. Tôi quyết định cho con nai cái ấy mạng sống của tôi, nhận lấy cái chết thay cho con nai cái, nên nằm ở đây, Đại Vương chớ có nghi ngờ gì khác!

Vua nói:

- Hỡi nai chúa sắc vàng, từ trước, ta chưa bao giờ thấy giữa loài người, có ai đầy đủ khâm nhẫn, hòa ái, từ bi như người. Do vậy, ta thật bằng lòng với người. Hãy đứng dậy, ta sẽ cho người và con nai cái ấy thoát khỏi sợ hãi!

- Thưa bậc nhân chủ, có hai con nai được thoát khỏi sợ hãi, đàn nai còn lại thì thế nào?

- Nay nai chúa, ta sẽ cho đàn nai còn lại thoát khỏi sợ hãi.

- Thưa Đại vương, các con nai được thoát khỏi sự sợ hãi, nhưng các con sinh vật bốn chân khác thì sao?

- Nay nai chúa, ta cũng cho chúng thoát khỏi sợ hãi!

- Thưa Đại Vương, các loài bốn chân được thoát khỏi sợ hãi, nhưng các đàn chim thì thế nào?

- Nay nai chúa, ta cũng sẽ cho chúng thoát khỏi sợ hãi!

- Thưa Đại Vương, các loại chim như vậy được thoát khỏi sợ hãi, nhưng còn đàn cá sống ở trong nước thì thế nào?

- Nay nai chúa, ta cũng sẽ cho chúng thoát khỏi sợ hãi!

Như vậy con nai chúa đã xin vua được thoát khỏi sợ hãi cho tất cả chúng sanh, đứng dậy, khuyên nhà vua thọ năm giới, và nói:

- Thưa Đại Vương, hãy sống theo Chánh pháp! Hãy xử sự đúng Chánh pháp đối với cha mẹ, đối với con trai, con gái, đối với Bà-la-môn, gia chủ, đối với dân ở thành phố, dân ở các tỉnh. Hãy tự mình sống đúng Chánh pháp, khi nhân loại mạng chung, sẽ được sanh lên thiện thú, thiên giới, cõi đời này!

Sau khi thuyết pháp cho vua với uy lực kỳ diệu của Đức Phật, Bô-tát sống tại khu vườn trong một vài ngày để khuyên giáo vua, rồi cùng với đàn nai vây quanh, lên núi đi theo chúng vào rừng. Con nai cái đẻ ra một con nai đực đẹp như một nụ hoa. Nai con này đi chơi với đàn nai Sakha. Thấy nai mình đi chơi với đàn nai Sakha, nai mẹ khuyên con mình, bắt đầu từ nay chớ đi tới Sakha, nên đi tới Nigrodha và nói lên bài kệ:

Sống với Ni-gro-dha,
Chớ sống với Sa-kha!
Chết với Ni-gro-dha,
Hơn sống với Sa-kha.

Từ đây trở đi, các con nai thoát khỏi sợ hãi khi ăn lúa của dân chúng. Và dân chúng nhớ rằng các con nai được thoát khỏi sợ hãi, nên không dám đánh đập hay đuổi chúng đi. Họ tụ họp tại sân vua và báo cáo lên vua biết. Vua nói:

- Do ta bằng lòng, ta đã cho nai Nigrodha một đặc ân. Ta thà mất nước chớ không bỏ lời đã hứa. Hãy đi đi, trong quốc độ của ta, không con nai nào bị đánh cả!

Nai Nigrodha, nghe tin này, liền họp đàn nai lại và báo:

- Bắt đầu từ nay, chớ ăn lúa của người khác!

Sau khi báo chúng hứa như vậy, nai Nigrodha báo tin cho dân chúng biết:

- Bắt đầu từ nay, những người trồng lúa chớ rào ruộng lại để bảo vệ lúa, chỉ làm dấu bằng cách cột lá lúa lại.

Bắt đầu từ đây, theo tin đồn, khởi lên tục lệ cột lá lúa lại giữa các đồng ruộng. Bắt đầu từ đây, các con nai không vượt qua đồng ruộng có lá lúa cột lại. Đây là nhờ Bồ-tát khuyến giáo chúng như vậy. Sau khi khuyến giáo đàn nai, Bồ-tát sống ở đây cho hết tuổi thọ, rồi cùng với đàn nai đi theo nghiệp của mình. Còn nhà vua nghe lời khuyến giáo của Bồ-tát, suốt đời làm các công đức rồi sau đó đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói sau khi kể pháp thoại:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Ta mới bảo vệ Trưởng lão ni và Kumarkassapa, mà thuở trước Ta cũng bảo vệ như vậy.*

Rồi Ngài thuyết giảng Bốn Sự thật, nêu sự liên hệ giữa hai câu chuyện, kết hợp chúng với nhau, và kết luận bằng cách nhận diện Tiền thân:

- *Thời ấy, con nai Sakha là Đề-bà-đạt-đa, đàn nai là tùy tùng của Đề-bà-đạt-đa, nai cái là Trưởng lão ni, nai con là Kumarakassapa, vua là Ananda, con nai chúa Nigrodha là Ta vậy.*

-ooOoo-

13. CHUYỆN MŨI TÊN (Tiền thân Kandina)

Đáng nguyên rửa mũi tên...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, Thế Tôn đã kể lại sự cảm dỗ của những người vợ trước đối với các Tỷ-kheo. Câu chuyện này sẽ được kể trong Tiền thân Indriya số 248, Chương tám. Thế Tôn nói với Tỷ-kheo

- Nay Tỷ-kheo, do người đàn bà này, trước kia mạng ông bị hoại diệt và bị thiêu sống trong lửa hùng.

Các Tỷ-kheo yêu cầu Thế Tôn giải thích rõ câu chuyện ấy, và Thế Tôn trình bày rõ câu chuyện bị tái sanh che lấp.

[Bắt đầu từ nay, chúng tôi sẽ không nói đến lời yêu cầu giải thích của các Tỷ-kheo, sự trình bày rõ câu chuyện bị tái sanh che lấp, mà chúng tôi chỉ nói: Kể câu chuyện quá khứ. Tất cả các phần còn lại đều được hiểu như ở các chuyện trước.]

*

Thuở xưa, tại nước Ma-kiệt-đà, vua nước ấy đang trị vì ở thành Vương Xá. Đến mùa lúa, các con nai trú ở Ma-kiệt-đà gặp nguy hiểm, vì vậy chúng đi vào con đường núi trong rừng. Tại đây, một con nai rừng lại luyến ái một con nai cái sống ở một làng biên địa. Khi các con nai từ đường núi về trong thời đi xuống biên địa của làng, vì tâm luyến ái con nai cái ấy, con nai núi đi theo nó. Con nai cái nói:

- Chàng là một con nai núi ngu si. Tại biên địa của làng, có nguy hiểm và có chuyện đáng sợ hãi. Chớ đi xuống với chúng tôi.

Vì con nai núi có tâm luyến ái, không chịu trở lui, vẫn đi với con nai cái. Người dân ở Ma-kiệt-đà biết thời kỳ các con nai từ đường núi đi xuống, và ẩn núp tại chỗ kín bên đường.

Trên đường hai con nai ấy trở về, một người thợ săn ẩn núp tại một chỗ kín. Con nai cái đánh được hơi người, biết có người thợ săn ẩn núp, nên bảo con nai ngu si đi trước, còn mình đi sau. Người thợ săn chỉ với một phát tên, bắn ngã con nai tại chỗ.

Con nai cái biết con nai rừng bị bắn trúng, liền nhảy lên, chạy như gió. Người thợ săn ra khỏi chỗ ẩn núp, lột da con nai núi, nhen lửa, và nướng thịt nai ngon ngọt trên đồng than cháy không ngọn. Sau khi ăn thịt, uống nước xong, với đòn gánh anh ta mang về phần thịt dư thừa còn máu nhỏ giọt để làm vui lòng mấy đứa trẻ, và đi về nhà.

Lúc ấy, Bồ-tát được sanh làm một vị thần ở khu rừng ấy. Thấy sự việc đã xảy ra, ngài suy nghĩ như sau: "Con nai ngu dại này chết không phải do mẹ, không phải do cha, chỉ do lòng dục. Chúng sanh hưởng lạc thú khi dục mới tượng hình, nhưng rồi sẽ gặp nạn khổ đau, bị chặt tay, bị năm loại khổ đau, bị trói, bị đánh. Làm cho những người khác khổ và chết là điều đáng bị chỉ trích ở trong đời này! Quốc độ nào có nữ nhân

hoành thành, ra mệnh lệnh, quốc độ ấy bị nữ nhân lãnh đạo là điều đáng chỉ trích! Những chúng sanh nào chịu để cho nữ nhân chi phối thật đáng bị chỉ trích".

Trong khi các vị thần khác nói lời tán thán và cúng dường hương, hoa v.v..., Bồ-tát tóm tắt ba lời chỉ trích trong một bài kệ, khiến toàn khu rừng ấy vang lên âm thanh dịu ngọt. Ngài thuyết pháp với bài kệ này:

Đáng nguyên rửa mũi tên
Bắn người gây thống khổ,
Đáng nguyên rửa quốc độ
Do nữ thần lãnh đạo!
Đáng nguyên rửa chúng sanh
Chịu thần phục đàn bà!

Như vậy, với một câu kệ, cả ba lời chỉ trích được Bồ-tát tóm tắt, và toàn khu rừng vang dậy lời thuyết pháp khi Bồ-tát thuyết giảng uy lực của đức Phật.

*

Bậc Đạo Sư, thuyết pháp thoại này xong, liền giảng về Bốn Sự thật. Cuối bài thuyết giảng, vị Tỷ-kheo ái luyến chứng quả Dự Lưu. Bậc Đạo sư kể hai câu chuyện, kết hợp chung với nhau, và kết luận với sự nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, con nai rừng là vị Tỷ-kheo ái luyến ái, con nai cái là vợ trước của Tỷ-kheo, còn vị thần thuyết pháp nêu rõ tội lỗi dục tham là Ta vậy.

-ooOoo-

14. CHUYỆN CON NAI GIÓ (Tiền thân Vátamiga)

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về Trưởng Lão Cullapindapatika Tissa. Theo truyền thống, khi bậc Đạo Sư ở tại Trúc Lâm, gần Vương Xá, con trai của một gia đình triệu phú giàu có, tên là Tissakumara, một hôm đi đến Trúc Lâm, nghe bậc đạo sư thuyết pháp. Tissa về nhà, xin phép xuất gia, nhưng cha mẹ không bằng lòng. Tissakumara bèn nhịn đói trong bảy ngày như Ratthapàla (Kinh Trung Bộ số 83) và được cha mẹ chấp thuận xuất gia với bậc Đạo Sư.

Độ nửa tháng, sau khi truyền giới xuất gia cho Tissakumara, bậc Đạo Sư, từ Trúc Lâm đi đến Kỳ Viên. Tại đây, vị thiện nam này theo người ba hạnh đầu đà, dùng thời gian khắc thực từng nhà ở Xá-vệ. Với danh xưng Trưởng lão Cullapindapatika, vị ấy trở thành sáng chói trong Giáo pháp bậc Đạo sư như mặt trăng giữa bầu trời.

Trong khi ấy, tại Vương Xá, nhân một ngày hội lớn được tổ chức, cha mẹ của Trương lão lấy đồ trang sức, mà con thường dùng trong khi còn ở nhà, bỏ vào trong một cái hộp bạc đặt lên trên ngực, vừa khóc vừa nói như sau:

- Trong các ngày hội vui khác, con chúng ta thường mang những đồ trang sức này. Sa-môn Cồ-dàm đem đưa con một của chúng ta đi đến thành Xá-vệ. Nay con chúng ta ngồi ở đâu? đứng ở đâu?

Một kỹ nữ có nhan sắc đi đến gia đình ấy, thấy vợ nhà triệu phú khóc, liền hỏi vì sao bà khóc. Bà kể lại câu chuyện. Người Kỹ nữ thưa:

- Thưa bà, con trai bà ưa thích gì?

- Nó ưa thích thứ này, thứ này!

- Nếu bà cho con chủ quyền hoàn toàn trong gia đình này, con sẽ đem con trai bà về.

Bà vợ triệu phú chấp thuận lời đề nghị, cho tiền phí tổn, tiễn kỹ nữ đi với tùy tùng đông đảo:

- Hãy đi và dùng sức mạnh của mình đem con ta về.

Người kỹ nữ ấy ngồi trong xe có màn che đi đến Xá-vệ, tạm trú tại con đường Trương Lão thường đi khát thực. Nàng được vây quanh với đoàn tùy tùng của mình, và không cho Trương lão thấy những người tùy tùng cùng đến từ gia đình triệu phú. Khi Trương lão bắt đầu đi vào đường này khát thực, nàng dùng thìa, dùng bát cúng dường đồ ăn, trói buộc Trương lão với lòng tham vị, lần lượt mời Trương lão vào ngồi trong nhà và cúng dường đồ ăn.

Khi biết Trương lão đã bị mình chinh phục, nàng giả đau, nằm ở phòng trong. Trương lão, trong khi đi khát thực từng nhà, đến tại cửa nhà nàng. Người hầu cầm lấy bình bát của vị ấy và mời vào ngồi trong nhà. Sau khi ngồi, Trương lão hỏi:

- Nữ cư sĩ ở đâu?

- Thưa Tôn giả, nữ cư sĩ bị đau, và mong muốn được thấy Tôn giả.

Bị trói buộc bởi lòng tham vị ngon, phá hoại giới cấm mình đã chấp nhận, Trương lão đi vào phòng ngủ của nàng. Sau đó nàng kể lại nguyên do nàng đến đây cảm dỗ vị ấy, trói buộc vị ấy với lòng tham vị, khiến vị ấy từ bỏ sự xuất gia, đặt vị ấy vào trong thế lực của mình, và đưa vị ấy ngồi trong xe với đoàn tùy tùng đông đảo, đi về Vương Xá. Sự việc này được lan truyền rộng rãi. Các Tỷ-kheo ngồi trong Pháp đường nói chuyện này:

- Nay chư Hiền giả, một Kỹ nữ có nhan sắc đã trói buộc Trương lão Cullapindaptika Tissa với lòng tham vị ngon và đã đem Trương lão đi!

Bậc Đạo Sư đi đến Pháp đường ngồi xuống trên bảo tọa được soạn sẵn, và hỏi chuyện gì đang được các Tỷ-kheo bàn. Các Tỷ-kheo ấy thuật lại chuyện ấy. Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ bây giờ Tỷ-kheo này bị trói buộc bởi lòng tham vị, đã rơi vào thế lực của năng, mà thuở trước kẻ ấy cũng đã rơi vào thế lực của năng.*

Rồi Thế Tôn kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadattha trị vì ở Ba-la-nại, có một người giữ vườn tên là Sanjaya. Một con nai gió đi đến khu vườn ấy, thấy Sanjaya liền bỏ chạy. Sanjaya không làm cho nó sợ hãi, cho nó thoát đi. Con nai ấy tiếp tục đến và thường đi qua lại trong khu vườn. Người giữ vườn thường hái các loại hoa quả trong vườn, và hàng ngày dâng vua. Một ngày kia, vua hỏi:

- Này khanh, khanh có thấy sự việc gì lạ ở trong khu vườn không?

- Tâu Đại Vương, con không thấy gì khác, con chỉ thấy một con nai gió đi đến, đi qua đi lại trong khu vườn.

- Khanh có bắt nó được không?

- Nếu được một chút mật ong, con có thể dẫn nó đến ngay trong nội cung.

Vua bảo cho kẻ ấy mật ong.

Người giữ vườn lấy mật, đi đến khu vườn tại chỗ con nai gió thường đi, kẻ ấy bới cỏ với mật và ỉn núp. Con nai đi đến ăn cỏ có dính mật, bị trói buộc bởi lòng tham vị, không đi chỗ khác, chỉ đến khu vườn. Người giữ vườn biết được con nai đã tham đắm cỏ dính mật, liền dần dần xuất đầu lộ diện. Những ngày đầu thấy người giữ vườn, con nai ấy liền bỏ chạy, nhưng rồi thấy luôn, nói khởi lòng tin, dần dần đến ăn cỏ đặt trong tay người giữ vườn.

Người giữ vườn biết đã lấy được lòng tin của con thú ấy, bèn rải đến đường những cành lá non dày như tấm thảm cho đến nội cung, quàng bên nách một hũ đựng mật, giắt một nắm cỏ và thắt lưng, rải cỏ có dính mật trước mặt con nai, và đưa nó đến tận nội cung.

Khi con nai đã vào tận nội cung, họ đóng cửa lại. Con nai thấy người, hoảng hốt, sợ phải chết, cứ chạy qua chạy lại trong nội cung. Nhà vua từ lâu đài đi xuống, thấy con nai hoảng sợ, liền nói:

- Con nai gió này, cả một tuần không đi đến chỗ nó thấy người, trọn đời không đi đến chỗ nó sợ hãi, con vật sống nơi rừng rậm ấy bị trói buộc bởi lòng tham vị, nay đã đi đến cảnh ngộ như thế này! Thật vậy, không có gì ác độc hơn là lòng tham vị ở đời.

Rồi với bài kệ, vua thuyết pháp:

Không gì ác hại hơn

Truyền thuyết nói là vậy,

Ở nhà hay với bạn,

San-gia-da với vị

Chinh phục con nai gió

Chi nương tựa núi rừng.

Sau khi nói vậy, vua liền thả con nai ấy về rừng.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, người kỹ nữ có nhan sắc ấy không phải chỉ nay mới trói buộc vị ấy với lòng tham vị, và chinh phục vị ấy, nhưng trong thời quá khứ cũng đã làm như vậy.*

Sau khi thuyết pháp thoại này, Thế Tôn kết hợp hai câu chuyện với nhau, rồi kết luận với sự nhận diện Tiền thân như sau:

- *Thời ấy, Sanjaya là người kỹ nữ có nhan sắc, con nai gió là Cullapindapatika, còn vua Ba-la-nại là Ta vậy.*

-ooOoo-

15. CHUYỆN CON NAI KHARÀDIYA (Tiền thân Kharàdiya)

Khi con nai có tám móng...,

Câu chuyện này, Khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo khó bảo. Theo truyền thuyết, vị Tỷ-kheo khó bảo không chấp nhận lời khuyên giáo. Vì thế, bậc Đạo Sư hỏi:

- *Này Tỷ-kheo, có thật chăng ông khó bảo, không chấp nhận lời khuyên giáo?*

- *Thưa thật vậy, Bạch Thế Tôn!*

Thế Tôn nói:

- *Thuở xưa, vì khó bảo ông không chấp nhận lời khuyên giáo của bậc Hiền trí nên bị bắt trong bẫy sập, và mạng sống bị diệt vong!*

Nói vậy xong, Thế Tôn kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con nai, với đàn nai vây quanh sống ở trong rừng. Một con nai chị đưa đến một nai con và nói:

- *Này em, đây là cháu của em. Hãy dạy nó học những sự khôn ngoan của loài nai.*

Bồ-tát nói với con nai cháu:

- *Vào giờ ấy, hãy đến học.*

Nhưng con nai cháu không đến vào giờ hẹn. Một ngày như vậy, bảy ngày cũng như vậy, bỏ qua bảy lời khuyên giáo, nó không đến học sự khôn ngoan của loài nai, và cuối cùng, khi đi lang thang đây đó, nó bị bắt trong một cái bẫy.

Mẹ nó đến hỏi Bò-tát:

- Nay em, em có dạy cho cháu những khôn ngoan của loài nai không?

Bò-tát nói:

- Đừng nghĩ đến con nai không chấp nhận khuyên giáo ấy nữa. Con của chị không học những sự khôn ngoan của loài nai. Nay em không còn muốn khuyên giáo nó nữa.

Bò-tát đọc bài kệ này:

Khi nai có tám móng
Vớ sừng chĩa nhiều nhánh,
Lại có bảy mưu chước
Đề tự cứu lấy mình,
Ta không dạy nó nữa,
Hỡi Kha-ra-di-ya.

Rồi người thợ săn giết con nai bị bắt trong bẫy ấy, và mang thịt về.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này Tỷ-kheo, không phải chỉ nay ông mới khó bảo, thuở trước ông cũng khó bảo như vậy.*

Thuyết pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện và kết luận với sự hiện diện Tiền thân:

- *Thời ấy, con nai cháu là Tỷ-kheo khó bảo, con nai chị là Uppalavanna (Liên Hoa Sắc), còn con nai khuyên giáo là Ta vậy.*

-ooOoo-

16. CHUYỆN CON NAI CÓ BA CỬ CHỈ. (Tiền thân Tipallatthamiga)

Nai với ba cử chỉ...

Câu chuyện này, khi ở tại tinh xá Badarika ở Kosambi, bậc Đạo Sư đã kể về Trưởng lão Ràhula (La-hầu-la) ham học các học giới. Một thời, bậc Đạo Sư trú ở điện Aggàlava, gần thành Alavi, nhiều nữ cư sĩ và Tỳ-kheo-ni thường đến tinh xá để nghe pháp. Thuyết pháp được tổ chức ban ngày. Nhưng sau một thời gian, các cư sĩ và các Tỳ-kheo-ni không đi nữa, chỉ có Tỳ-kheo và nam cư sĩ. Từ đấy, thuyết pháp được tổ chức ban đêm.

Sau buổi thuyết pháp, các Tỳ-kheo trưởng lão đi về chỗ ở của mình, còn các tu sĩ trẻ nằm tại phòng giảng với các nam giới. Khi họ ngủ, một số nằm ngáy khò khò và nghiêng rặng. Một số chỉ nằm một lát rồi dậy, nhìn thấy sự kiện không thích đáng ấy, và báo cáo lên Thế Tôn. Thế Tôn chế ra học giới như sau:

- Tỳ-kheo nào nằm ngủ với người chưa thọ Đại giới là phạm tội Pàcittiya (Ba-dật-đề: tội phải thú nhận trước Tăng chúng)

Rồi Ngài đi đến Kosambi. Lúc bấy giờ, các Tỳ-kheo nói với Tôn giả La-hầu-la:

- Hiền giả La-hầu-la, Thế Tôn đã đặt ra học giới. Hiền giả nay hãy tìm chỗ ở của mình.

Lúc trước, vì kính trọng Thế Tôn, vì Tôn giả tha thiết học hỏi các học giới, các Tỳ-kheo ấy đã tiếp đón La-hầu-la như vào nhà của mình, đã soạn một chiếc giường nhỏ và cho Tôn giả một cái y lam gối. Nhưng hôm ấy, các Tỳ-kheo vì sợ vi phạm học giới, nên không cho La-hầu-la chỗ ở.

Hiền giả La-hầu-la không đi đến Thế Tôn là phụ thân của mình, cũng không đi đến Xá-lợi-phất là vị Tướng quân Chánh pháp và là giáo thọ sư của mình, cũng không đi đến Đại-mục-kiên-liên là bậc sư trưởng của mình, lại đi vào phòng vệ sinh của Thế Tôn, như thế đi vào cung điện Phạm thiên và trú ở đấy.

Trong phòng vệ sinh của đức Phật, cửa luôn luôn khéo đóng, nền làm bằng đất thơm. Hoa và vòng hoa kết thành vòng dọc theo những bức tường. Suốt đêm có cây đèn thấp sáng. Hiền giả La-hầu-la không vì cảnh sang trọng này mà trú ở đấy, chỉ vì các Tỳ-kheo bảo tìm lấy chỗ ở, chỉ vì tôn trọng lời khuyên bảo, vì muốn học tập nên trú chỗ ấy.

Thình thoảng, các Tỳ-kheo thấy Tôn giả từ xa đi đến, vì mục đích thử thách, thường quăng bên ngoài cái cán chổi hay một ít rác, chờ khi La-hầu-la đi đến, liền hỏi:

- Hiền giả, ai quăng đồ rác này?

Khi được nghe: Chính La-hầu-la đi qua đường này, La-hầu-la không nói: - Thưa Tôn giả, tôi không biết việc này.

Trái lại, La-hầu-la thường dọn rác ấy đi, khiêm tốn xin lỗi, và sau khi được tha lỗi mới đi. Vì mong muốn học tập như vậy, nên La-hầu-la mới trú tại chỗ ấy.

Rồi trước khi rạng đông, bậc Đạo Sư đứng trước cửa phòng vệ sinh và đăng hăng. Tôn giả đăng hăng lại.

- Ai đó?

- Con là La-hầu-la.

Rồi Tôn giả đi ra đánh lễ.

- Này La-hầu-la, sao con nằm ở đây?

- Vì không có chỗ ở, bạch Thế Tôn, trước đây các Tỷ-kheo cho con ở chung, nay vì sợ phạm tội, không cho con chỗ ở. Nghĩ rằng, đây là một chỗ không va chạm một ai, nên con nằm ở đây!

Thế Tôn xúc động mạnh vì Chánh pháp, suy nghĩ: "Với La-hầu-la, các Tỷ-kheo còn vất bỏ như vậy, thì đối với các lớp trẻ mới xuất gia, có gì họ không làm được".

Buổi sáng sớm, Thế Tôn cho họp các Tỷ-kheo và hỏi Trưởng quân Chánh pháp:

- Này Xá-lợi-phát, ông có biết nay La-hầu-la trú tại chỗ nào không?

- Bạch Thế Tôn, con không biết.

- Này Xá-lợi-phát, La-hầu-la đang ở trong nhà vệ sinh! Này Xá-lợi-phát, nếu các ông vứt bỏ La-hầu-la như vậy, thì đối với các lớp trẻ mới xuất gia, có gì các ông không làm được? Nếu sự việc là vậy, những ai xuất gia trong Giáo pháp này sẽ không ở lại. Bắt đầu từ hôm nay, các ông được phép cho người chưa thọ Đại giới ở chung một hay hai ngày. Đến ngày thứ ba, cho họ ở ngoài, sau khi biết chỗ ở của họ.

Sau khi thêm điều khoản phụ này, Thế Tôn chế định học giới. Lúc bấy giờ, các Tỷ-kheo ngồi trong pháp đường tán thán đức hạnh của La-hầu-la:

- Thưa các Hiền giả, hãy xem La-hầu-la tha thiết học tập như thế nào. Khi được hỏi chỗ ở của mình, La-hầu-la không nói: Ta là con đức Thế Tôn. La-hầu-la không chống đối một Tỷ-kheo nào, nhưng đã đến ở phòng vệ sinh!

Khi các Tỷ-kheo đang nói như vậy, bậc Đạo Sư đến tại pháp đường, ngồi xuống bảo tọa có trang hoàng và hỏi:

- Này các Tỷ-kheo, các ông nay ngồi ở đây đang nói chuyện gì?

- Bạch Thế Tôn, chúng con nói đến lòng tha thiết học tập của La-hầu-la, không nói chuyện gì khác.

Bậc Đạo Sư nói:

- Không phải chỉ nay La-hầu-la mới tha thiết học tập, mà trước kia khi làm bần sanh, cũng đã tha thiết học tập rồi.

Và Thế Tôn kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, một vị vua Ma-kiệt-đà đang trị vì tại Vương Xá. Lúc ấy Bồ Tát sanh làm một con nai, với đàn nai vây quanh sống ở trong rừng. Con nai chị đem con mình đến và nói:

- Nay em, hãy dạy cho cháu em sự khôn ngoan của loài nai.

- Tốt lắm.

Bồ-tát đáp lại và nói:

- Nay cháu thân, hãy đi, và vào giờ ấy, hãy đến học.

Con nai cháu không quên giờ cậu nói, đúng giờ nó đến và học sự khôn ngoan của loài nai. Một ngày kia, khi đi qua lại trong rừng, nó bị mắc vào bẫy sập và thốt tiếng kêu của con thú bị bắt. Đàn nai bỏ chạy, về báo cho nai mẹ biết con bị mắc bẫy. Nó đi đến nai em và hỏi:

- Nay em, cháu đã học sự khôn ngoan của loài nai chưa?

Bồ-tát nói:

- Đừng sợ những điềm dữ đến với cháu. Nó đã khéo học được sự khôn ngoan của loài nai. Nay sẽ đến lượt chị cười rồi đó!

Nói vậy xong, Bồ-tát đọc bài kệ này:

Nai với ba cừ chỉ,
Với nhiều sự khôn ngoan,
Biết dùng chân tám móng,
Biết nửa đêm uống nước;
Chỉ với một lỗ tai,
Thờ theo nhịp độ đất;
Với sáu sự khôn ngoan,
Cháu tôi thắng người thù.

Như vậy, Bồ-tát nêu rõ cháu mình đã học tốt đẹp sự khôn ngoan của loài nai, và an ủi nai chị. Còn nai con bị bắt trong bẫy sập, không vùng vẫy, nằm duỗi chân hết sức thoải mái theo một bên hông, móng chân cào đất tại chỗ gần chân, hất lên bụi và cỏ, đi tiểu và đại tiện, đầu gục xuống, le lưỡi, làm thân đầm ướt mồ hôi, rồi nó nín thở khiến bụng trương lên, trợn mắt, chỉ thờ với một lỗ mũi ở dưới, nín thở với lỗ mũi ở trên, khiến toàn thân cứng đờ như con vật đã chết. Vì thế cho nên các loài ruồi xanh đến bu quanh nó. Chỗ này, chỗ kia, các con quạ đã đậu xuống. Người thợ săn đi đến, lấy tay vỗ bụng nó, suy nghĩ: "Con này bị bắt hồi sáng, nay đã bắt đầu thối rồi!", kè ấy cời dây trói cho nai, và nói:

- Nay ta làm thịt nó ở đây và sẽ mang thịt về.

Không ngờ vực gì cả, người thợ săn bắt đầu lượm cành cây và lá. Con nai con liềm trỗi dậy, đứng lên bốn chân, vung vẩy cái thân, vươn cổ, và như đám mây bị gió lớn tan, nó chạy rất nhanh về với mẹ nó.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *La-hầu-la không phải nay mới ham học, thuở trước cũng đã ham học như vậy.*

Thuyết pháp thoại này xong, sau khi kết hợp hai câu chuyện, Ngài kết luận với sự nhận diện Tiền thân như sau:

- *Khi ấy, con nai cháu là La-hầu-la, con nai mẹ là Upplavannà và con nai cậu là Ta vậy.*

-ooOoo-

17. CHUYỆN GIÓ THỜI (Tiền thân Māluta)

Nếu là tối hay sáng...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về hai Tỷ-kheo xuất gia đã lớn tuổi. Truyền thuyết kể rằng, tại quốc độ Kosala, họ sống tại một khu rừng, một trưởng lão tên Tối, và một trưởng lão tên là Sáng. Một hôm, Tối hỏi Sáng:

- *Thưa Tôn giả, thời nào gọi là lạnh?*

Sáng nói:

- *Trong thời tối trăng.*

Một hôm, Sáng hỏi Tối:

- *Thưa Tôn giả, thời nào gọi là lạnh?*

Tối nói:

- *Trong thời sáng trăng.*

Cả hai không thể tự giải quyết sự phân vân, bèn đi đến bậc Đạo Sư, đánh lễ Ngài rồi hỏi:

- *Bạch Thế Tôn, thời nào gọi là lạnh?*

Bậc Đạo Sư, lắng nghe câu chuyện của họ xong, liền nói:

- *Này các Tỷ-kheo, thuở xưa, Ta đã trả lời câu hỏi này cho các ông. Do nhiều đời sống chắt chũa, nên các ông nhận định không rõ ràng nữa.*

Nói xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Một thời dưới chân núi, một con sư tử và một con hổ làm bạn với nhau, cùng ở trong một cái hang. Lúc bấy giờ, Bồ-tát xuất gia làm một ẩn sĩ, cũng ở dưới chân núi ấy. Một hôm, một cuộc tranh cãi khởi lên giữa hai con vật ấy về vấn đề lạnh. Con cọp nói trời lạnh trong thời mặt trăng tối. Con sư tử lại nói trời lạnh trong thời mặt trăng sáng. Chúng không thể tự giải quyết sự phân vân, bèn đến hỏi Bồ-tát. Ngài nói lên bài kệ:

Nếu là tối hay sáng
Khi nào có gió thổi,
Có gió thổi, trời lạnh
Cả hai, không ai thua.

Như vậy, Bồ-tát giải hòa đôi bạn.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, thuở trước, Ta đã trả lời cho các ông câu hỏi này.*

Thuyết pháp thoại này xong, Ngài thuyết giảng Bốn Sự thật. Cuối bài giảng ấy, hai vị Trưởng lão chứng quả Dự lưu. Sau khi kết hợp hai chuyện, bậc Đạo Sư kết luận với sự nhận diện Tiền thân:

- *Lúc ấy, con cọp là Sáng, con sư tử là Tối, còn Ta là người khổ hạnh đã trả lời câu hỏi.*

-ooOoo-

18. CHUYỆN ĐỒ ĂN CÚNG NGƯỜI CHẾT (Tiền thân Matakabhatta)

Nếu chúng sanh biết được...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về đồ ăn cúng người chết. Trong thời ấy, nhiều người giết hại nhiều dê cừu... để cúng đồ ăn cho người thân đã mệnh chêng. Các Tỷ-kheo thấy họ làm như vậy, hỏi bậc Đạo Sư:

- Bạch Thế Tôn, nay nhiều người giết hại sinh mạng nhiều loài hữu tình để cúng đồ ăn cho người chết, Bạch Thế Tôn, ở đây có hạnh phúc, lợi ích nào không?

Thế Tôn nói:

- Cúng đồ ăn như vậy cho người chết không có lợi ích gì. Khi đã sát sanh, làm sao có lợi ích được? Thuở xưa, các bậc Hiền trí ngôi giữa hư không thuyết pháp, nói rõ nguy hại của tập tục này, khiến toàn thể dân chúng ở cõi Diêm-phù-đề bỏ hành động ấy. Nhưng nay, bị sanh hữu tích lũy, nên hành động ấy lại khởi lên.

Nói vậy xong, Thế Tôn kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata đang trị vì ở Ba-la-nại, một Bà-la-môn thông hiểu ba tập Vệ-đà, một danh sư nổi tiếng bốn phương, muốn cúng dường đồ ăn cho người chết, cho bắt một con dê và bảo các đệ tử.

- Nay các con thân, hãy dẫn con dê này đến sông, tắm cho nó, đeo vòng hoa ở cổ nó, cho nó ăn lúa độ nửa đấu, chải chuốt cho nó rồi đem nó lại đây.

Các đệ tử vâng lời, dắt dê đến sông, tắm cho nó, chải chuốt cho nó, rồi để nó đứng trên bờ sông. Con dê ấy thấy được việc của mình đã làm từ đời trước, suy nghĩ: "Hôm nay, ta sẽ được thoát đau khổ", vì vậy nó cảm thấy sung sướng, cười lớn tiếng như đập bê cái ghè, lại nghĩ: "Bà-la-môn này, khi giết ta, sẽ chịu nỗi đau khổ của ta thuở trước", nó khởi lòng thương hại người Ba-la-môn và khóc lớn tiếng. Các thanh niên ấy hỏi nó:

- Nay bạn, bạn cười lớn tiếng rồi khóc lớn tiếng. Vì nhân gì bạn cười, vì nhân gì bạn khóc?

- Hãy hỏi câu hỏi này trước mặt thầy các ông!

Họ đem con dê ấy đi, và báo cáo cho thầy biết. Vị thầy nghe câu chuyện, hỏi con dê:

- Nay dê, sao ngươi lại cười và sao ngươi lại khóc?

Con dê nhờ trí biết được đời trước, nhớ đến việc đã làm của mình, và nói với Bà-la-môn:

- Nay Bà-la-môn, thườ trước, giống như ông, ta là một Bà-la-môn học giỏi các chú thuật, muốn cúng dường đồ ăn cho người chết, đã giết một con dê để cúng dường. Vì giết chỉ một con dê, ta bị chém đầu trong bốn trăm chín mươi chín lần sống chết. Nay là lần thứ năm trăm sống chết cuối cùng của ta. Hôm nay, ta sẽ thoát khỏi sự đau khổ ấy. Nghĩ vậy, ta cảm thấy sung sướng, do nhân duyên này ta cười. Còn ta khóc, vì ta nghĩ rằng chỉ vì giết một con dê, ta phải chịu khổ hình chặt đầu đến năm trăm lần. Hôm nay ta sẽ thoát cái khổ ấy. Nhưng Bà-la-môn này, vì giết ta, sẽ như ta chịu khổ hình chặt đầu trải năm trăm đời sống. Vì thương xót ông, nên ta khóc.

- Nay dê, chớ sợ, ta sẽ không giết ngươi!

- Nay Bà-la-môn, ông nói gì thế? Dầu ông có giết ta hay không, hôm nay ta cũng không thể thoát chết!

- Nay dê, chớ sợ, ta sẽ bảo vệ ngươi, sẽ cùng đi với ngươi!

- Nay Bà-la-môn, nhờ nhờ thay là sự bảo vệ của ông và mạnh bạo thay là nghiệp ác ta làm!

Vị Bà-la-môn thả con dê ra, nói với các đệ tử:

Và cùng với các đệ tử, vị Bà-la-môn đi theo con vật. Con dê vừa được thả, vươn cổ lên, đến bụi cỏ mọc sau lưng tảng đá ấy, và bắt đầu ăn lá cỏ. Liền khi ấy, sét đánh trên lưng tảng đá ấy, một mảng đá bị đánh vỡ, rơi trên cổ con dê đang vươn ra và chặt đứt đầu. Nhiều người qui tụ lại xem.

Lúc bấy giờ, Bồ-tát sanh làm vị thần cây tại chỗ ấy. Với uy lực của vị thần, Bồ-tát ngồi kiết-già trên hư không, trên đại chúng đang đứng nhìn, và suy nghĩ: "Những chúng sanh này, nếu biết được kết quả của việc ác như vậy, sẽ không làm ác nữa!" Rồi với âm thanh dịu ngọt, Ngài thuyết pháp qua bài kệ:

Nếu chúng sanh biết được
Sự này sanh đau khổ,
Hữu tình sẽ không còn
Giết hại hữu tình nữa,
Vì ai giết hữu tình,
Sẽ phải sầu, phải khổ.

Như vậy, bậc Đại Sĩ thuyết pháp khiến cho mọi người sợ hãi địa ngục. Và nhiều người nghe bài thuyết pháp ấy, biết sợ hãi địa ngục, nên từ bỏ sát sanh. Bồ-tát thuyết pháp xong, an trú quần chúng vào Ngũ giới, rồi về sau đi theo nghiệp của mình. Còn quần chúng, an trú trong lời khuyên của Bồ-tát, sau khi làm các phước đức như bố thí v.v... được sanh lên thiên giới, làm tràn đầy thành phố chư Thiên.

Bậc Đạo Sư thuyết pháp thoại này xong, kết hợp hai câu chuyện với nhau, và nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, Ta là vị thần cây.

-ooOoo-

19. CHUYỆN LỄ CÚNG DO CÓ LỢI (Tiền thân Àyàcitàbhata)

Nếu muốn thoát hiện tại...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về lễ cúng dường do cầu nguyện các thần linh. Lúc bấy giờ, theo truyền thuyết, quần chúng trong khi đi buôn, thường hay giết các loài hữu tình, để làm lễ cúng dường cho các thần với lời cầu nguyện: "Nếu chúng tôi về được an toàn, có được tiền lời, chúng tôi sẽ làm lễ cúng dường cho các ngài!". Cầu nguyện như vậy rồi họ ra đi. Khi trở về được an toàn, có được tiền lời, họ nghĩ được vậy là nhờ uy lực các vị thần, nên giết hại nhiều loài hữu tình, làm lễ cúng dường để giải toả lời cầu nguyện của mình.

Thấy vậy, các Tỷ-kheo hỏi Thế Tôn việc này có lợi ích gì không, Thế Tôn kể câu chuyện quá khứ.

-ooOoo-

Thuở xưa, tại nước Kàsi, một vị gia chủ tại một ngôi làng nhỏ có hứa làm đồ ăn cúng dường cho thần cây bàng mọc gần cổng làng. Khi đi về được an toàn, vị ấy giết nhiều loài hữu tình, và đến gốc cây đề xin giải toả lời hứa. Nhưng vị thần cây đứng giữa hai cành cây nói lên bài kệ này:

Nếu muốn thoát hiện tại,
Hãy nghĩ thoát đời sau,
Thoát hiện tại như vậy,
Là trói buộc thật chặt,
Bậc trí không thoát vậy,
Thoát vậy, buộc kẻ ngu.

Từ đấy về sau, dân chúng từ bỏ sát sinh, sống theo chánh pháp, sau khi mạng chung được sanh lên Thiên giới làm tràn đầy thành phố chư Thiên.

*

Bậc Đạo Sư thuyết pháp thoại này xong, kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Ta là vị Thần cây.

-ooOoo-

20. CHUYỆN HỒ NALAKAPÀNA (Tiền thân Nalakapàna)

Thấy dấu chân đi xuống...

Trong khi du hành ở Kosala, đi đến làng Nalakapàna, sống ở rừng Ketaka, gần hồ Nalakapàna, bậc Đạo Sư kể câu chuyện này về cọng lau. Lúc bấy giờ các Tỷ-kheo, sau khi tắm tại hồ Nalakapàna, bảo các Sa-di đi lấy những cọng lau để làm ống kim, họ thấy các cọng lau đều trống rỗng hoàn toàn, liền đến hỏi Thế Tôn:

- Bạch Thế Tôn, chúng con cho lấy các cọng lau để làm ống kim. Nhưng từ gốc cho đến ngọn, các cọng lau ấy đều trống rỗng hoàn toàn. Vì sao lại như vậy?

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, đây là do đại nguyện xưa của Ta vậy.

Nói xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, theo truyền thuyết, tại đây có cái hồ trong khu rừng rậm. Trong hồ ấy, có một con quỷ La-sát ăn thịt những ai xuống nước. Lúc bấy giờ, Bồ-tát sanh làm khi chúa, to lớn như một con nai màu đỏ, được vây quanh với độ tám mươi ngàn con khi, Bồ-tát che chở đàn khi sống ở trong rừng. Bồ-tát thường khuyên đàn khi:

- Nay các con thân, trong rừng này có những cây độc và có những hồ chết, tại đây các loài phi nhân đang sống. Khi các con ăn những trái cây trước kia chưa ăn và uống nước trước kia chưa uống, hãy hỏi ta đã.

Đàn khi vâng lời. Một hôm, đi đến một chỗ trước kia chưa từng đến, sau nhiều ngày, chúng tìm nước uống, và thấy một cái hồ. Nhưng chúng không uống nước, cứ ngồi chờ Bồ-tát. Ngài đến và nói:

- Các con thân, sao các con không uống nước?

- Chúng con chờ ngài đến.

- Tốt lắm, các con thân!

Bồ-tát đi vòng hồ thấy có dấu chân đi xuống, không có đi lên, và suy nghĩ: "Không gì nghi ngờ nữa, hồ này có phi nhân ẩn trú". Bồ-tát nói với đàn khi:

- Nay các con thân, việc các con làm tốt lắm, vì đã không uống nước. Hồ này có phi nhân ẩn trú.

Con quỷ La-sát dưới nước biết được chúng không uống nước, liền hiện ra hình thù ghê rợn với bụng xanh, mặt trắng vàng, tay chân màu đỏ, rẽ nước đi lên và nói:

- Sao lại ngồi đây, hãy xuống uống nước!

Bồ-tát hỏi:

- Có phải người là La-sát sanh ra ở trong nước không?

- Phải.

- Có phải người bắt những ai xuống uống nước ở đây?

- Phải. Ta bắt từ con chim nhỏ xuống nước trở lên, ở tại đây, ta không tha một ai! Ta sẽ ăn tất cả các người.

- Chúng ta sẽ không để người ăn chúng ta.

- Nhưng hãy uống nước đi.

- Được, chúng ta sẽ uống nước. Nhưng chúng ta sẽ không rơi vào quyền lực của người.

- Làm sao các người uống nước được?

- Sao, người nghĩ rằng chúng ta sẽ đi xuống, rồi uống nước à? Không đi xuống nước, tám mươi ngàn chúng ta mỗi ngày lấy một cành lau, như uống nước ngang qua một cành sen xanh, chúng ta sẽ uống nước hồ của người. Như vậy, người sẽ không thể ăn thịt chúng ta được!

Biết được ý nghĩa này, bậc Đạo Sư đọc câu kệ:

Thấy dấu chân đi xuống,
Không thấy dấu chân lên,
Uống nước với cọng lau,
Người không giết ta được!

Nói vậy xong, Bồ-tát cho đem lại một cọng lau, hồi tưởng lại những hạnh Ba-la-mật, phát lời chân ngôn, lấy miệng thổi cọng lau. Cọng lau trở thành trống rỗng hoàn toàn, không một khúc mắt nào còn lại ở trong. Với cách thức này, Bồ-tát cho đem lại ống lau khác, rồi ống lau khác và thổi. Nhưng nếu làm vậy, Bồ-tát không thể thoát hết được. Do đó, Bồ-tát không làm như vậy nữa. Rồi Bồ-tát đi vòng quanh hồ và ra lệnh:

- Tất cả cọng lau đều trống rỗng hết!

Do lợi hành rộng lớn của các vị Bồ-tát, mệnh lệnh ấy được thành tựu. Từ đấy trở đi, tất cả cọng lau ở xung quanh hồ trở thành trống rỗng.

Trong kiếp này, có bốn thần thông tồn tại suốt kiếp. Thế nào là bốn?

1. Tướng con thỏ trong mặt trăng, sẽ tồn tại trong suốt kiếp này (Tiền thân số 316).
2. Địa điểm mà lửa được dập tắt, như đã được kể ở Tiền thân Vattaka (số 35), địa điểm ấy sẽ không bị lửa chạm đến trong suốt kiếp này.

3. Tại chỗ có ngôi nhà của người làm đồ gốm Ghatikara không bao giờ mưa rơi xuống trong suốt kiếp này (Kinh Trung Bộ số 81).

4. Các cây lau mọc xung quanh hồ này sẽ hoàn toàn trống rỗng trong suốt kiếp này.

Đây là bốn thân thông sẽ tồn tại trong suốt kiếp này.

Bồ-tát ra lệnh như vậy, và lấy một cọng lau rồi ngồi xuống. Tám vạn con khi ấy, mỗi con cầm lấy một cọng lau, đều ngồi xuống vòng quanh hồ. Và trong khi Bồ-tát hút nước vào qua ống lau, tất cả chúng đều ngồi trên bờ uống nước. Chúng uống nước như vậy, và con quý La-sát dưới nước không bắt được một ai nên không hoan hỷ, bỏ đi về trú xứ của nó. Còn Bồ-tát với tuý tủng vây quanh, trở về sống ở trong rừng.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, những cây lau này hoàn toàn trống rỗng chính do lời phát nguyện xưa của ta.

Sau khi thuyết pháp thoại này xong, Ngài kết hợp hai câu chuyện, và kết luận với sự nhận diện tiền thân:

- Thời ấy con quý La-sát nước là Đê-bà-đạt-đa, tám vạn con khi là hội chúng của đức Phật, còn khi chúa khéo dùng phương tiện là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM KURUNGA

21. CHUYỆN CON NAI SƠN DƯƠNG (Tiền thân Kurunga)

Con nai biết rõ được...,

Câu chuyện này, khi ở tại Trúc Lâm, được bậc Đạo Sư kể về Đê-bà-đạt-đa. Một thời, tại Pháp đường, các Tỷ-kheo ngồi tụ họp, nói lời chỉ trích Đê-bà-đạt-đa:

- Thưa các Hiền giả, với mục đích sát hại Như Lai, Đê-bà-đạt-đa đã mướn những người bắn cung, xô tảng đá xuống, thả rông con voi Danapalaka (Tài Hộ) dùng mọi cách thức để giết hại Thế Tôn.

Rồi bậc Đạo Sư đến, ngồi xuống trên chỗ đã soạn sẵn và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông hãy ngồi đây nói câu chuyện gì?

- Bạch Thế Tôn, chúng con ngồi ở đây nói chuyện về những điều thất đức mà Đê-bà-đạt-đa đã làm để sát hại Thế Tôn!

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới tìm cách sát hại Ta. Xưa kia, Đê-bà cũng đã làm như vậy, nhưng không thể sát hại Ta được.

Sau khi nói vậy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở thành Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra làm con nai sơn dương, ăn trái cây, và sống trong rừng. Một thời, Bò-tát ăn các trái Sepanni từ những cây Sepanni sai quả. Có người thợ săn ở làng, một hôm tìm thấy những dấu chân nai dưới gốc cây sai quả ấy, liền dựng một cái dàn trên cây, ngồi ở đấy, phóng cây giáo xuống các con nai đi đến ăn trái cây. Kê ấy sống với nghề săn và bán thịt nai như vậy.

Một hôm, thấy dấu chân Bò-tát dưới một gốc cây, kê ấy ăn thật sớm, cầm cây giáo, vào khu rừng, leo lên cây và ngồi trên dàn. Bò-tát, vào buổi sáng, từ chỗ ẩn nấp trong rừng đi ra, với ý định ăn trái cây Sepanni. Bò-tát không vội đến gốc cây, mà đi vòng quanh đứng vòng ngoài suy nghĩ: "Có khi những thợ săn đặt dàn, dựng dàn trên cây. Có thể có nguy hiểm như vậy ở đây".

Người thợ săn biết Bò-tát không đi đến, vẫn ngồi trên dàn quăng những trái sepanni xuống, rơi trước mặt Bò-tát. Ngải suy nghĩ: "Những trái cây này rơi trước mặt ta, có thể có người thợ săn ở trên". Bò-tát quan sát chung quanh, thấy người thợ săn, làm vẻ như không thấy, nói to:

- Nay bạn cây quý hoá ơi, trước kia, bạn làm những trái cây rơi thẳng xuống, như dây leo lòng thông xuống, nhưng nay bạn từ bỏ đặc tánh cây. Vì bạn từ bỏ đặc tánh cây, ta sẽ đi đến gốc cây khác để tìm đồ ăn cho ta vậy. Nói xong, Bồ-tát đọc bài kệ:

Con nai biết rõ được
Trái cây nguoi làm rơi,
Ta đi đến cây khác,
Ta không thích trái nguoi.

Người thợ săn ngồi trên đàn, quăng cây giáo xuống và nói:

- Hãy đi đi! Nay ta đã bắt hụt nguoi rồi!

Bồ-tát nhảy vòng tròn, đứng lại và nói:

- Nay người kia, chú tuy giết hụt ta, nhưng chú không bắt hụt kết quả hành động chú làm, tức là tám địa ngục lớn, mười sáu địa ngục phụ và năm hình thức trói buộc và hành tội...

Nói vậy xong, Bồ-tát liền chạy xa để tìm đồ ăn. Còn người thợ săn leo xuống, đi đến chỗ kẻ ấy muốn.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới tìm cách sát hại ta. Xưa kia, Đê-bà cũng làm như vậy, nhưng không có thể làm được.

Thuyết pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện tiền thân.

- Lúc bấy giờ, người thợ săn dựng cái đàn là Đê-bà-đạt-đa, còn con nai sơn dương là Ta vậy.

-ooOoo-

22. CHUYỆN CON CHÓ (Tiền thân Kukkura)

Những con chó lớn lên...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, Thế Tôn đã kể về việc làm lợi ích cho bà con. Câu chuyện sẽ được trình bày trong Chương mười hai, Tiền thân Bhaddasàla (số 465). Để xác chứng lời dạy này, bậc Đạo Sư kể chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta đang trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát do duyên hành động lợi ích cho bà con như vậy, được sanh làm con chó đầu đàn rất thông minh, sống trong một nghĩa địa lớn với đàn chó hàng trăm con vây quanh.

Một hôm, vua ngự lên xe được trang hoàng đẹp đẽ, được kéo bởi những con ngựa Sindh giống quý, đi đến khu vườn, trợn ngày vui chơi tại đấy, và khi mặt trời lặn, vua mới trở về thành. Yên cương của xe vẫn mắc vào xe, và quân hầu để xe trong sân hoàng cung trợn đêm. Ban đêm, trời mưa, yên cương bị ướt. Các con chó nhà vua thuộc nòi giống tốt, từ trên lầu đi xuống, nhai ăn da và dây cương chiếc xe ấy. Hôm sau, họ báo cáo với vua:

- Thưa Thiên tử, từ những miệng công chui vào, các con chó đã nhai ăn da và dây cương chiếc xe.

Vua nổi giận, ra lệnh giết tất cả chó mà họ thấy được. Từ đấy trở đi, khởi lên tai nạn lớn cho loài chó. Chúng chạy trốn vào nghĩa địa và đến bên cạnh Bò-tát. Bò-tát hỏi:

- Các con tụ họp đông ở đây vì duyên cớ gì?

Chúng đáp:

- Trong nội thành, da và dây cương của chiếc xe vua bị chó nhai ăn. Vua tức giận ra lệnh tàn sát chúng con. Nhiều anh em con bị giết hại. Cuộc khủng bố lớn đã khởi lên.

Bò-tát suy nghĩ: "Tại một chỗ được bảo vệ như vậy, các con chó ở ngoài không có cơ hội để vào. Đây là việc làm của đàn chó giống tốt trong nội cung. Nay những con có tội không gặp việc gì, còn những con vô tội lại bị giết. Ta hãy cho vua thấy những con chó có tội kia và cứu mạng sống cho bà con vô tội của ta.

Bò-tát an ủi:

- Các con chớ sợ, Ta sẽ làm cho các con hết sợ hãi. Hãy chờ ở đây cho đến khi Ta yết kiến nhà vua.

Rồi ngài hướng tâm đến các Ba-la-mật, đặt hạnh từ bi lên hàng đầu, ngài nguyện: "Không một ai dám quăng đá hay gây hại ta". Rồi Bò-tát một mình đi vào thành.

Sau khi ra lệnh sát hại các con chó, vua ngồi một mình trong pháp đình. Bò-tát đi đến đây, nhảy thẳng đến dưới chỗ ngồi của vua. Các người hầu cận của vua cố gắng hết

sức đuổi ra, nhưng vua ngăn lại. Bò-tát nghỉ một lát, từ dưới ghé đi ra, đánh lễ vua rồi hỏi:

- Có phải Đại vương sai giết hại các loài chó?
- Phải, chính ta.
- Lỗi của chúng là gì, thưa bậc nhơn chủ?
- Chúng nhai ăn đồ da phụ tùng và dây cương ở xe của ta!
- Ngài có biết những con nào đã ăn đồ da không?
- Ta không biết.
- Không biết những con chó nào đã ăn đồ da, lại ra lệnh giết, như vậy không phải lẽ, thưa Đại Vương.
- Vì các con chó đã ăn đồ da ở xe ta, nên ta ra lệnh tàn sát tất cả con chó thấy được.
- Các người của ngài giết tất cả chó hay có tha chết một số chó?
- Những con chó nòi giống tốt trong cung của ta được khỏi chết!
- Tâu Đại vương, vừa rồi ngài nói ra lệnh giết tất cả con chó mà họ thấy được vì chúng đã ăn đồ da ở xe của ngài. Nhưng nay ngài lại nói những con chó giống tốt trong cung của ngài được khỏi chết! Sự việc là vậy, ngài đã thực hành theo bốn sở hành vô lý: thiên vị, ghét bỏ, ngu si và sợ hãi. Hành động vô lý như vậy là không chính đáng, không phải là phép vua. Vì vua, trong khi xử kiện, cần phải giống như cán cân. Nay các con chó nòi giống tốt được khỏi chết, còn các con chó yếu đuối lại bị giết. Sự việc như vậy, thì đây không phải sự giết hại không thiên vị tất cả loài chó mà chỉ là sự giết hại các loài chó yếu đuối thôi!

Nói xong, bậc Đại Sĩ, với âm thanh dịu ngọt bảo vua:

- Tâu Đại vương, sở hành của ngài không phải là công lý.

Rồi thuyết pháp cho vua, Bò-tát đọc bài kệ này:

Những con chó lớn lên
Trong cung điện nhà vua,
Thuộc loài nòi giống tốt,
Có dung sắc, sức mạnh,
Chúng khỏi bị giết hại.
Chỉ chúng tôi bị giết.
Đây không giết tất cả;
Chỉ giết kẻ yếu hèn.

Nghe Bò-tát nói, vua bèn hỏi:

- Nay chó hiền trí, người có biết ai đã ăn da ở xe ta không?

- Vâng, tôi có biết
- Ai đã ăn?
- Chính những con chó nòi giống tốt trong cung của ngài!
- Làm thế nào biết được chúng đã ăn?
- Tôi sẽ nêu rõ chính chúng đã ăn.
- Này chó hiền trí, hãy nói rõ đi.
- Hãy cho gọi các con chó nòi giống tốt trong cung của ngài, cho đem một ít nước sữa và cỏ dabba đến đây.

Vua làm theo lời yêu cầu. Rồi bậc Đại Sĩ nói:

- Hãy cho nghiền nát cỏ này trong nước sữa và cho những con chó ấy uống.

Vua làm theo như vậy. Khi đang uống, các con chó liền nôn ra những miếng da.

- Ôi! Thật giống như đức Phật toàn tri xử kiện!

Vua reo mừng, liền tỏ lòng tôn kính Bồ-tát bằng cách dâng cúng cái lọng trắng. Nhưng Bồ-tát thuyết pháp cho vua với mười câu kệ về pháp hành trong Tiền thân Tesakuna (số 521), mở đầu với câu:

- Hãy hành Chánh pháp! Thừa bậc Đại vương thuộc dòng Sát-đế-ly, từ nay trở đi, Đại vương chó phóng dật!

Sau khi khuyen nhà vua giữ Năm giới, Bồ-tát trả lại vua cái lọng trắng.

Nghe lời bậc Đại Sĩ thuyết pháp, vua tha chết cho mọi loài chúng sanh, rồi ra lệnh cung cấp cho tất cả loài chó, bắt đầu từ Bồ-tát, cơm ăn thường xuyên giống như thức ăn của vua. Tuân theo lời Bồ-tát khuyến giáo cho đến trọn đời, vua làm các phước đức như bố thí v.v..., vì vậy sau khi mạng chung, vua sanh lên cõi trời. Lời "Khuyến giáo của con Chó" tồn tại đến mười ngàn năm. Còn Bồ-tát sống đến hết thọ mạng, rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Như Lai mới hành động lợi ích cho bà con, trong quá khứ cũng đã làm như vậy.*

Thuyết pháp thoại này xong, và kết hợp hai mẫu chuyện với nhau, bậc Đạo Sư kết luận với sự nhận diện Tiền thân:

- *Thời ấy, nhà vua là Ananda, hội chúng của đức Phật là bảy chó hiền lành, còn con chó hiền trí là Ta vậy.*

-ooOoo-

23. CHUYỆN CON NGỰA THUẦN CHỨNG (Tiền thân Bhojanīya)

Nay tuy nằm một bên...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo từ bỏ tinh tấn. Thời ấy, bậc Đạo Sư gọi Tỷ-kheo ấy và nói:

- Nay các Tỷ-kheo, thuở trước các bậc Hiền trí, trong những hoàn cảnh khó khăn vẫn kiên trì tinh tấn, dầu có bị thương vẫn không thối thất.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ:

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta đang trị vì ở thành Bà-la-nại, Bò-tát được sanh làm con ngựa Sindh nòi giống tốt, con ngựa báu của vua, được trang sức lộng lẫy. Nó ăn cơm nấu với gạo cũ ba năm, đầy đủ hương vị đặc biệt, đựng trong một cái đĩa bằng vàng, trị giá một trăm ngàn đồng tiền vàng.

Chuồng ngựa được dựng trên đất ướp thơm với bốn loại hương. Xung quanh chuồng có treo những màn đỏ, trên trần treo cái tán bằng vải, được trang hoàng với các vì sao bằng vàng. Trên tường thả xuống những chuỗi hoa thơm, vòng hoa và một ngọn đèn dầu thơm luôn luôn cháy đỏ. Không có vị vua nào không thêm muốn vương quốc Ba-la-nại.

Một thời, bảy vị vua bao vây thành Ba-la-nại, gửi tới hậu thư cho vua Ba-la-nại, nói:

- Hãy trao vương quốc cho chúng ta, hãy là giao chiến.

Vua mời các đại thần họp, báo tin ấy và hỏi:

- Nay các khanh, nay phải làm gì?

- Tâu Thiên tử, ngài không nên tự mình giao chiến trước. Hãy sai một vị cưỡi ngựa, đi giao chiến trước. Nếu vị ấy thất bại, chúng ta sẽ tính sau.

Rồi vua cho mời vị ấy đến và hỏi:

- Khanh có thể giao chiến với bảy vị vua không?

- Thưa Thiên tử, nếu thần được con ngựa Sindh nòi giống tốt, kể gì bảy vị vua, thần có thể giao chiến với các vua ở toàn cõi Diêm-phù-đê (Ấn Độ).

- Nay khanh, con ngựa Sindh giống tốt, hay con nào khác, tùy ý khanh muốn, hãy lấy con ngựa ấy và đi giao chiến.

- Lành thay, thưa Thiên tử!

Vị ấy đánh lễ vua, từ trên lầu bước xuống, cho đem lại con ngựa Sindh tốt giống, khéo mặc áo giáp cho nó, tự mình vũ trang toàn diện, đeo gươm, rồi leo lên lưng ngựa

Sindh, đi ra khỏi thành và nhanh như chớp, đánh tan đội quân thứ nhất, bắt sống một vua, cho dẫn vua ấy về giam ở đội quân trong thành. Rồi vị ấy đi nữa, đánh tan đội quân thứ hai, cũng vậy, đội quân thứ ba, thứ tư, thứ năm và bắt sống được năm ông vua.

Nhưng khi vị ấy đánh tan đội quân thứ sáu, và bắt vua thứ sáu, thì con ngựa Sindh giống tốt bị thương, chảy máu và cảm thấy đau đớn rất nhiều. Biết con ngựa đã bị thương, người kỵ mã cho nó nằm xuống trước cửa cung vua, cởi áo giáp cho nó, và sai lính nai nịt một con ngựa khác.

Bồ-tát nằm một bên hông rất thoải mái, mở mắt thấy người kỵ mã, tự nghĩ: "Người kỵ mã đang nai nịt một con ngựa khác, sẽ không thể nào đánh tan đội quân thứ bảy, không thể nào bắt được ông vua thứ bảy. Như vậy nó làm tiêu tan công lao ta đã làm, còn người kỵ mã không ai sánh kịp này sẽ bị giết, và nhà vua sẽ rơi vào tay quân thù! Ngoài ta ra, không một con ngựa nào khác đánh tan được đội quân thứ bảy, và có thể bắt được vị vua thứ bảy!"

Đang nằm như vậy, Bồ-tát gọi người kỵ mã và nói:

- Nay bạn, ngoài tôi ra, không có con ngựa nào khác có thể đánh tan đội quân thứ bảy, bắt được ông vua thứ bảy. Tôi sẽ không để ai hủy hoại thành quả tôi đã làm. Hãy đỡ tôi dậy và nai nịt cho tôi!

Sau khi nói vậy, Bồ-tát đọc bài kệ này:

Nay tuy nằm một bên,
Bị bắn bởi mũi tên,
Con ngựa nòi giống tốt,
Thắng hơn con ngựa khác
Hỡi này người kỵ mã
Hãy nai nịt cho tôi

Người kỵ mã đỡ con ngựa dậy, băng bó vết thương, khéo nai nịt áo giáp cho nó, rồi nhảy lên lưng ngựa ra trận đánh tan đội quân thứ bảy, bắt sống ông vua thứ bảy và dẫn vị ấy về đội quân của vua mình. Người kỵ mã dắt Bồ-tát đến cửa thành và vua đi ra để xem Bồ-tát. Bạc Đại Sĩ nói với vua:

- Tâu Đại Vương, chó giết bảy ông vua ấy. Hãy bắt họ thì sẽ trung thành với ngài rồi thả họ ra. Hãy cho người kỵ mã thọ hưởng danh vọng xứng đáng với công lao. Thật không phải đạo nếu để một chiến sĩ đã bắt được bảy vị phải chịu thiệt thòi! Đại vương hãy bỏ thí, hãy giữ giới, hãy trị vì quốc độ với Chánh pháp công bằng.

Khi Bồ-tát khuyến giáo vua như vậy xong, người ta cởi áo giáp cho Bồ-tát. Nhưng khi được cởi tung mảnh giáp, Bồ-tát mệnh chung. Vua lo việc hoá táng con ngựa rất trọng thể, cho người kỵ mã hưởng danh vọng lớn, và đòi bảy ông vua kia phải tự mình thể không còn phản bội gây chiến nữa, rồi đưa họ về nhà của họ. Vua trị vì quốc độ với chánh pháp và công lý, sau khi mạng chung, đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc đạo sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, như vậy thuở trước, các bậc Hiền trí trong những hoàn cảnh khó khăn vẫn kiên trì tinh tấn, dầu có bị thương vẫn không thối thất. Còn ông được sống trong giáo pháp giải thoát như vậy, vì sao lại thối thất tinh tấn?

Sau khi nói xong, Thế Tôn thuyết giảng Bốn Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo thối thất tinh tấn chứng quả A-la-hán. Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện với nhau, và kết luận với sự nhận diện Tiên Thân:

- Thời ấy, vua là Ananda, người cưỡi ngựa là Xá-lợi-phất, và con ngựa Sindh nòi giống tốt là Ta vậy.

-ooOoo-

24. CHUYỆN ĐÔI NGỰA NÒI TỐT (Tiên thân Ajanna)

Dẫn thời nào, chỗ nào...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc đạo sư đã kể về một Tỷ-kheo thối thất tinh tấn. Bậc Đạo Sư gọi Tỷ-kheo ấy và nói:

- Nay Tỷ-kheo, thuở trước các bậc Hiền trí trong những hoàn cảnh khó khăn, vẫn kiên trì tinh tấn, dầu có bị thương, vẫn không thối thất.

Nói xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì thành Ba-la-nại, có bảy vị vua bao vây thành. Một chiến sĩ cưỡi xe, thắng hai con ngựa Sindh anh em vào xe, đi ra khỏi thành, đánh tan sáu đội quân và bắt sống sáu ông vua. Trong giờ phút ấy, con ngựa anh bị thương. Người cưỡi xe, đánh xe đến cửa thành của vua mình, mở con ngựa anh ra khỏi xe, cởi áo giáp của nó, đặt con ngựa nằm một bên hông, và bắt đầu cho nai nịt một con ngựa khác. Bỏ-tát thấy vậy, suy nghĩ như đã suy nghĩ trong câu chuyện trước, rồi cho gọi người cưỡi xe, vừa nắm vừa nói lên bài kệ này:

Dẫn thời nào, chỗ nào,

Dẫn khi nào ở đâu,

Con ngựa nòi giống tốt

Vẫn hăng hái chiến đấu

Còn con ngựa yếu hèn

Tại đây, chịu đầu hàng.

Người đánh xe đỡ Bồ-tát dậy, thắng ngựa vào xe, đánh tan đội quân thứ bảy, bắt sống ông vua thứ bảy, rồi đánh xe đến cửa nhà vua, và mở con ngựa ra khỏi xe. Bồ-tát nằm thoải mái một bên hông, nói lời khuyên giáo vua như trong câu chuyện trước, rồi mạng chung. Vua làm lễ hoả táng con ngựa rả trọng thể, ban thưởng nhiều danh vọng cho người đánh xe và sau khi trị vì nước đúng theo Chánh pháp, vua đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể câu chuyện, bậc Đạo Sư trình bày bốn Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị tỷ-kheo thối thất tinh tấn chứng được quả A-la-hán. Bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân như sau:

- Thời ấy, vua là trưởng lão Ananda, con ngựa anh là bậc Chánh Đẳng Giác.

-ooOoo-

25. CHUYỆN BẾN TÂM (Tiên thân Títtha)

Hãy thay bến nước khác...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo, đệ tử của bậc tướng quân Chánh pháp, trước kia làm thợ vàng. Chỉ các đức Phật mới có trí biết được tâm hướng của chúng sanh, chớ không ai khác. Do vậy, bậc Tướng quân Chánh pháp tự mình không biết tâm hướng của người đệ tử, đã cho một đề tài thiền quán về bất tịnh. Đề tài ấy không thích hợp với người đệ tử. Vì sao?

Theo truyền thuyết, người đệ tử ấy trải năm trăm năm liên tục sanh ra trong gia đình thợ vàng, tích lũy lâu ngày chỉ thấy vàng thanh tịnh. Trải qua bốn tháng, người đệ tử không thể làm khởi lên một tư tưởng nào của Thiền quán. Bậc Tướng quân chánh pháp không thể đem lại quả A-la-hán cho đệ tử của mình, tự nghĩ: "Người này chỉ có đức Phật mới nhiếp phục được, ta sẽ đưa vị ấy đến gặp Như Lai".

Vào buổi sáng sớm, bậc Tướng quân chánh pháp đem người đệ tử đi đến gặp bậc Đạo Sư. Ngài hỏi:

- Này Xá-lợi-phất, vì sao ông đến đây lại đem theo một Tỷ-kheo?

- Bạch Thế Tôn, con cho đệ tử con một đề tài Thiền quán, nhưng sau bốn tháng, vị ấy không phát khởi lên một chút tư tưởng nào của Thiền quán. Nghĩ rằng người này chỉ có đức Phật mới giáo hoá được, nên con đưa đến gặp Thế Tôn.

- Này Xá-lợi-phất, ông dạy đề tài Thiền quán nào cho đệ tử?

- Bạch Thế Tôn, con dạy đề tài Thiền quán về bất tịnh.

- Nay Xá-lợi-phất, ông không hiểu biết tâm hướng của đệ tử. Hãy về đi, và để đệ tử ở lại đây, chiều trở lại và đem đệ tử của ông về.

Sau khi bảo Trưởng lão đi về, bậc Đạo Sư cho Tỳ-kheo ấy mặc hạ y và thương y tốt đẹp, đem Tỳ-kheo ấy đi theo ngài vào làng khát thực, khiến Tỳ-kheo ấy nhận được đồ ăn tuyệt hảo, đủ loại cứng và loại mềm. Đi về tinh xá một lần nữa với các Tỳ-kheo vây quanh, ban ngày bậc Đạo Sư vào nghỉ trong Hương phòng, và buổi chiều đem Tỳ-kheo ấy đi theo. Ngài đi dạo trong tinh xá, hoá hiện một hồ nước trong vườn xoài, có nhiều hoa sen và một hoa sen lớn hiện ra. Thế Tôn bảo Tỳ-kheo ấy ngồi nhìn hoa sen, rồi Ngài đi vào Hương phòng.

Tỳ-kheo ấy liên tục nhìn hoa sen. Thế Tôn khiến cho bông hoa ấy héo tàn. Trong khi Tỳ-kheo ấy đang nhìn, hoa sen ấy tàn dần, héo dần và mất màu sắc. Bắt đầu từ vòng ngoài cùng, các cánh hoa rơi xuống, và trong một thời gian ngắn, tất cả cánh hoa đều rơi hết. Rồi đến các nhụy hoa rơi, rơi dần, chỉ còn lại gương sen. Tỳ-kheo ấy thấy vậy, liền suy nghĩ: "Hoa sen này xinh đẹp như vậy, nhưng chẳng mấy chốc màu sắc hoa tàn phai, các cánh hoa, nhụy hoa rụng xuống, chỉ còn lại gương sen. Hoa sen như vậy đã đi đến héo tàn. Thân ta rồi cũng đi đến cảnh như vậy. Các hành là vô thường!"

Với tư tưởng ấy, Tỳ-kheo đạt được Thiền quán. Bậc Đạo Sư biết tâm Tỳ-kheo ấy đã đạt Thiền quán, vẫn ngồi trong Hương phòng, phóng hào quang từ kim thân và nói lên bài kệ này:

Tự cắt dây ái dục,
Như tay bẻ sen thu,
Hãy tu đạo tịch tịnh,
Niết bàn, Thiện Thế dạy.

Cuối bài kệ này, Tỳ-kheo ấy chứng quả A-la-hán. Với ý nghĩ: "Ta đã thoát mọi sanh hữu", vị ấy nói lên lời cảm hứng với mấy bài kệ:

Ai đã sống cuộc đời,
Tâm tư được viên mãn,
Các lậu hoặc đã đoạn,
Mang nhục thân cuối cùng;
Giới hạnh thật thanh tịnh,
Các căn khéo định tĩnh,
Như mặt trăng được thoát
Khô miệng thân Rà-hu.
Ngu si hắc ám lớn
Bao phủ trùm khắp ta,

*Ta gột sạch, trừ sạch,
Mọi cấu uế không còn.
Ta rực sáng, chói sáng,
Sáng chói ánh quang minh,
Như mặt trời trên không
Chiếu ngàn tia ánh sáng.*

Sau khi nói lời cảm hứng, Tỳ-kheo ấy đi đến đánh lễ Thế Tôn. Vị trưởng lão cũng đến đánh lễ bậc Đạo Sư, và đem đệ tử của mình về. Khi tin tức này lan truyền giữa các Tỳ-kheo, các Tỳ-kheo ngồi họp tại Pháp đường, tán thán những đức tính của bậc Pháp vương:

- Nay các Hiền giả, Trưởng lão Xá-lợi-phất vì không hiểu biết tâm hướng của chúng sanh nên không hiểu biết tâm hướng đệ tử mình. Còn bậc Đạo Sư biết được, nên chỉ trong một ngày, đã đem lại quả A-la-hán với những vô ngại biện tài. Ôi, lớn lao thay uy đức của đức Phật!

Rồi bậc Đạo Sư đến ngồi trên chỗ đã soạn sẵn và hỏi:

- Nay các Tỳ-kheo, nay các ông ngồi ở đây bàn chuyện gì?

- Không có gì khác, bạch Thế Tôn, ngoài câu chuyện chỉ Thế Tôn mới có trí hiểu biết tâm hướng đệ tử của bậc Tướng quân Chánh pháp.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỳ-kheo, đây không phải là kỳ diệu gì. Không phải nay Ta là Phật mới biết tâm hướng của Tỳ-kheo ấy. Thuở trước, Ta cũng đã biết tâm hướng của vị ấy rồi.

Nói xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại. Bồ-tát làm người chỉ đạo cho vua về thế sự và thánh sự. Lúc bấy giờ, tại bên nước, chỗ tắm thường ngày của con ngựa báu, người ta đang tắm một con ngựa tầm thường yếu hèn. Khi người giữ dẫn con ngựa báu đến bên tắm, nó ghé tòm con ngựa tầm thường, nên không chịu đi xuống. Người giữ ngựa trình lên vua:

- Tâu Thiên Tử, con ngựa báu không chịu xuống bên nước.

Vua cho gọi Bồ-tát:

- Nay bậc Hiền trí, hãy đi ra tìm hiểu lý do gì khi con ngựa đi đến bên nước lại không chịu xuống.

Vâng lệnh Thiên tử, Bồ-tát đi đến bờ sông, nhìn con ngựa, biết con ngựa không bị bệnh, ngài cố gắng tìm hiểu lý do gì con ngựa này không đi xuống bên nước. Bồ-tát

suy nghĩ: "có lẽ một con ngựa khác được tắm trước ở đây, vì ghê tởm con ngựa ấy, nên nó không đi xuống bên nước". Nghĩ vậy, Bò-tát liền hỏi người giữ ngựa:

- Có con ngựa nào khác được tắm trước ở bên nước này không?

- Thưa ngài, có một con ngựa tắm thường khác. Bò-tát nghĩ: "Con ngựa này vì lòng tự ái thương tổn, không muốn tắm tại đây. Vậy đem nó đến tắm tại một bên nước khác". Biết tâm hướng của nó, Bò-tát nói:

- Này bạn giữ ngựa, một người ăn đi ăn lại các món ngon như cơm, sữa, bơ, mật, đường v.v... lâu ngày rồi cũng phát ngán! Con ngựa này đã tắm nhiều lần tại bên nước ở đây. Hãy đưa nó xuống một bên nước khác, cho nó tắm và uống nước.

Nói vậy xong, Bò-tát đọc bài kệ này:

Hãy thay bên nước khác,
Hỡi này người đánh xe,
Hãy cho ngựa uống nước
Khi bên này, bên khác.
Người quá gàn cơm sữa,
Cũng chán món ăn ấy!

Sau khi nghe lời Bò-tát, họ dắt ngựa xuống một bên nước khác, cho nó uống nước và tắm. Trong khi ấy Bò-tát liền đi đến yết kiến vua. Vua hỏi:

- Này khanh, con ngựa được tắm và được uống nước rồi phải không?

- Thưa rồi, tâu Thiên tử.

- Vì lý do gì, trước nó không muốn làm như vậy?

- Do lý do này...

Bò-tát báo cáo sự việc lên vua, và vua nói:

- Ôi, thật là sáng suốt, vị ấy biết được tâm hướng của cả con vật này.

Vua thưởng cho Bò-tát danh vọng lớn. Và khi mạng chung, Bò-tát và vua đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Ta mới biết tâm hướng của vị ấy, quá khứ ta cũng biết rồi.

Sau khi thuyết pháp thoại này xong, và kết hợp hai câu chuyện với nhau, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân như sau:

- Thời ấy, con ngựa báu là vị Tỷ-kheo này, vua là Ananda, và vị đại thần hiền trí chính là Ta vậy.

-ooOoo-

26. CHUYỆN CON VOI MAHILÀMUKHA (Tiên thân Mahilàmukha)

Trước nghe lời ăn trộm...,

Câu chuyện này khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư đã kể về Đê-bà-đạt-đa. Đê-bà-đạt-đa chiếm được lòng tin của hoàng tử Ajātasattu (A-xà-thế) nên đã được lợi dưỡng và danh vọng. Hoàng tử A-xà-thế xây dựng một tinh xá ở Gayāsisa cho Đê-bà-đạt-đa và mỗi ngày đem đến cho vị ấy năm trăm com nấu bằng gạo thom ba năm với hương vị hảo hạng. Dựa trên lợi dưỡng và danh vọng, hội chúng của Đê-bà-đạt-đa trở thành đông đúc. Đê-bà-đạt-đa chỉ sống ở tinh xá với hội chúng, không hề ra khỏi tinh xá.

Lúc bấy giờ, có hai người bạn trú ở Vương xá. Một người xuất gia với bậc Đạo Sư, một người xuất gia với Đê-bà-đạt-đa. Họ đến thăm nhau, tại chỗ này chỗ kia, hay tại tinh xá. Một hôm, người bạn y chỉ với Đê-bà-đạt-đa nói với người kia:

- Này Hiền giả, sao hàng ngày bạn phải đi khát thực, với mồ hôi tuôn chảy mệt nhọc như vậy? Còn Đê-bà-đạt-đa chỉ ngồi ở tinh xá tại Gayāsisa, được ăn món ngon với hương vị đặc biệt. Không có phương tiện nào khác sao? Sao bạn lại chịu khổ? Sao vào buổi sáng, bạn lại không đến tại Gayāsisa, uống cháo với hương vị, rồi ăn mười tám món đặc, và các món mềm tuyệt hảo với những hương vị đặc biệt?

Người kia nghe nói đi nói lại mãi nên muốn đi và bắt đầu từ đây, thường đến Gayāsisa, ăn và uống rồi trở về Trúc Lâm đúng giờ giấc.

Tuy thế, không phải lúc nào vị ấy cũng giấu giếm được. Không bao lâu, người ta biết người ấy đi đến Gayāsisa ăn các món do Đê-bà-đạt-đa sắp đặt cho. Các người bạn hỏi vị ấy:

- Này Hiền giả, có đúng sự thật chăng. Hiền giả ăn các món do Đê-bà-đạt-đa sắp đặt cho?

- Ai nói vậy?

- Người này, người này!

- Này Hiền giả, đúng sự thật là tôi có đi Gayāsisa để ăn. Nhưng không phải Đê-bà-đạt-đa cho tôi ăn. Chính những người khác cho tôi ăn.

- Này Hiền giả, Đê-bà-đạt-đa là kẻ thù của đức Phật. Đê-bà-đạt-đa theo ác giới, lấy được lòng tin của A-xà-thế, thâm hoạc cho mình lợi dưỡng và danh vọng một cách phi pháp. Hiền giả xuất gia trong Giáo pháp giải thoát như vậy, lại ăn các món do

Đề-bà-đạt-đa nhận được một cách phi pháp. Hãy đi, chúng tôi sẽ đưa Hiền giả đến gặp bậc Đạo Sư.

Rồi họ đưa Tỳ-kheo ấy đến Pháp đường. Bậc Đạo Sư thấy vậy, hỏi:

- Nay các Tỳ-kheo, sao các ông đem lại đây một Tỳ-kheo ngoài ý muốn của vị ấy?

- Bạch Thế Tôn, Tỳ-kheo này đã xuất gia với Thế Tôn, lại ăn các món do Đề-bà-đạt-đa nhận được một cách phi pháp!

- Nay Tỳ-kheo, có thật chăng, ông đã ăn các món do Đề-bà-đạt-đa nhận được một cách phi pháp?

- Bạch Thế Tôn, không phải Đề-bà-đạt-đa cho con. Chính những người khác cho con ăn món ăn ấy!

- Nay Tỳ-kheo, chớ dối quanh ở đây! Đề-bà-đạt-đa không có chánh hạnh, theo ác giới. Sao ông xuất gia ở đây, tuân theo lời dạy của ta, lại ăn các món của Đề-bà-đạt-đa. Ông thường hay bị lôi kéo, hễ gặp ai thì đi theo người ấy!

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát làm đại thần cho vua ấy. Lúc ấy, vua có một con voi báu tên là Mahilamukha (Mỹ nhân diện), có giới đức chánh hạnh, không làm hại một ai. Một hôm, bọn ăn trộm, giữa đêm, đi đến gần chuồng voi, ngồi không xa con voi bao nhiêu, và bàn tính như sau:

- Đây là con đường hầm phải đào. Đây là lỗ tường cần phải đục. Đường hầm và lỗ tường cần phải đục thông và mở rộng như con đường hay như bến nước, rồi mới mang đồ đạc đi. Hãy giết người để mang đồ đi, nếu cần. Như vậy, không ai có thể chống lại.

Bọn ăn trộm không có giới đức chánh hạnh, rất tàn nhẫn, độc ác, bạo hành. Sau khi bàn luận, dạy bảo lẫn nhau như vậy, bọn chúng bỏ đi. Với phương tiện như vậy, ngày hôm sau và nhiều ngày nữa, chúng cũng đến tại chỗ ấy và cũng bàn luận với nhau. Con voi nghe lời của chúng, tưởng chúng dạy cho mình cần phải trở thành tàn nhẫn, độc ác, bạo hành. Rồi con voi thực hành như vậy.

Vào buổi sáng, khi người nài đến, nó dùng vòi bắt lấy, quật xuống đất và giết chết người nài. Cũng vậy, nó giết một người nữa, rồi một người nữa. Con voi giết những ai đi đến gần nó. Người ta trình lên vua:

- Con voi Mahilamukha đã trở thành điên. Nó giết những ai mà nó thấy!

Vua cho gọi Bồ-tát và nói:

- Hãy đi, bậc Hiền trí, và tìm hiểu vì lý do gì nó trở thành độc ác.

Bồ-tát đi đến, biết con voi khỏe mạnh, rồi tìm hiểu lý do khiến con voi trở thành độc ác, và kết luận: Chắc hẳn con voi nghe những người nói chuyện gần nó, tưởng họ dạy nó học nên trở thành độc ác. Bồ-tát hỏi người giữ voi:

- Ban đêm, có ai đến gần chuồng voi để nói chuyện không?

- Thưa Ngài có! Những người ăn trộm đến và nói chuyện.

Bồ-tát đi đến vua và báo cáo:

- Thưa Thiên tử, thân con voi không có gì biến đổi khác. Vì nghe các người ăn trộm nói chuyện, nó trở thành độc ác.

- Vậy nay cần phải làm gì?

- Hãy cho những sa-môn, Bà-la-môn có giới hạnh đến ngồi gần chuồng voi, và chỉ cần nói những chuyện giới đức chánh hạnh.

Này khanh thân, hãy làm như vậy.

Bồ-tát đưa những Sa-môn, Bà-la-môn có giới hạnh ngồi gần chuồng voi và nói những câu chuyện giới hạnh. Họ ngồi không xa con voi và nói những câu chuyện tốt lành:

- Chớ hành hạ một ai! Chớ giết hại một ai! Hãy trở thành người có giới hạnh, nhẫn nhục, thân ái và từ mẫn!

Con voi nghe vậy, tự nghĩ: "Những người này muốn dạy bảo ta. Bắt đầu từ nay, ta cần phải có giới hạnh!". Và con voi trở thành hiền từ.

Vua hỏi Bồ-tát:

- Này khanh, sao con vật đã trở thành tốt chưa?

Bồ-tát trả lời:

- Thưa Thiên tử, nó đã trở thành tốt rồi! Con voi độc ác như vậy, nhờ các bậc hiền trí, đã an trú trên Chánh pháp như xưa.

Nói vậy xong, Bồ-tát đọc bài kệ này:

Trước nghe lời ăn trộm,
Voi bấu này giết hại,
Sau nghe lời bậc trí,
An trú trên thiện tánh,
Làm công đức tốt đẹp.

Vua nói:

- Vị này biết tâm hướng của loài thú vật.

Vua liền ban cho Bồ-tát danh vọng lớn. Sau khi sống tròn thọ mạng, vua cùng với Bồ-tát đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỳ-kheo, trong quá khứ, hễ ông gặp ai thì theo người ấy. Nghe lời các người ăn trộm, ông đi theo những người ăn trộm. Nghe lời những người tu hành Chánh pháp, ông hành đúng Chánh pháp.

Sau khi kể lại pháp thoại này và kết hợp hai mẩu chuyện với nhau, bậc đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thuở ấy, Mahilàmukha là vị Tỳ-kheo phản bội, vua là Ananda, còn vị đại thần là Ta vậy.

-ooOoo-

27. CHUYỆN ĐÔI BẠN THÂN THIẾT (Tiền thân Abhinha)

Một miếng, nó không ăn...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một nam cư sĩ và một trưởng lão lớn tuổi. Theo truyền thuyết, ở xá-vệ có hai người bạn. Một người xuất gia, hằng ngày đi đến nhà người kia. Người kia bỏ thí món ăn, tự mình cũng ăn, sau đó theo người bạn đi về tinh xá, và đến khi mặt trời lặn, họ ngồi nói chuyện với nhau rồi mới đi vào thành. Vị Tỳ-kheo thường đi tiễn bạn tận cửa thành rồi trở về. Sự thân thiết giữa hai người ấy được các tỳ-kheo biết rõ. Một hôm, các tỳ-kheo đang ngồi trong pháp đường, nói về sự thân thiết giữa hai người ấy. Bậc Đạo Sư đi đến và hỏi:

- Nay các Tỳ-kheo, các ông đang bàn luận chuyện gì?

Các Tỳ-kheo nói:

- Bạch Thế Tôn, chúng con nói chuyện này.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỳ-kheo, không phải những người này nay mới thân thiết với nhau. Trong quá khứ, họ đã thân thiết với nhau rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát làm vị đại thần. Lúc ấy, một con chó đi đến chuồng con voi báu và ăn những vắt cơm rơi tại chỗ con voi báu ăn. Con chó đi đến vì miếng ăn, đã trở thành thân thiết với con voi báu, và ăn gần con voi. Cả hai không có nhau không thể sống được. Con chó thường nắm lấy vòi con voi, và chơi đùa bằng cách đưa qua đưa lại.

Một hôm, một người ở làng cho tiền người nài, và đem con chó ấy về làng của mình. Từ đó về sau, không thấy con chó, con voi bỏ ăn, bỏ tắm. Người nài báo việc ấy lên vua rõ. Vua cho gọi Bồ-tát đến:

- Này bậc Hiền trí, hãy đi tìm hiểu lý do gì con voi làm như vậy.

Bồ-tát đi đến chuồng voi, biết được con voi rất buồn nản, tự nghĩ: "Thân thể con vật này không tỏ lộ bệnh gì. Có thể nó có tình bạn thân thiết với ai đó, và vì không thấy bạn, nó trở nên sầu muộn.

Bồ-tát hỏi người nài:

- Con voi này có thân thiết với ai không?

- Thưa ngài, có. Nó có tình bạn thân thiết với con chó.

- Con chó ấy nay đâu rồi?

- Có một người dắt nó đi rồi.

- Chú có biết chỗ ở của người ấy không?

- Thưa Ngài, tôi không biết.

Bồ-tát đi tâu với vua:

- Thưa Thiên tử, con voi không có bệnh gì. Nhưng nó có tình bạn thân thiết sâu đậm với con chó. Nay không thấy bạn, nên nó không ăn. Tôi nghĩ là như vậy.

Nói xong, Bồ-tát đọc bài kệ:

Một miếng, nó không ăn,
Không nuốt cơm và cỏ,
Tôi nghĩ vì con voi
Thường thấy bạn, con chó,
Cho nên nó luyến ái
Con chó ấy, bạn mình.

Vua nghe lời Bồ-tát nói liền hỏi:

- Thưa bậc Hiền trí, nay phải làm gì?

- Thừa Thiên tử, hãy cho người đánh trống và tuyên bố như sau: Con chó, bạn con voi báu của nhà vua, bị người bắt lấy đem đi. Nhà nào có con chó ấy, nhà đó sẽ bị trừng phạt!

Vua làm theo lời khuyên này. Nghe được tin, người ấy liền thả con chó ra. Con chó lập tức chạy thật mau đến gần con voi. Con voi vừa lấy vòi đặt con chó lên trên đầu trán mình vừa mừng rỡ khóc lớn và đặt nó từ đầu trán xuống, để con chó ăn trước, rồi mình ăn sau.

- Ngay cả tâm hướng của loài vật, vị ấy cũng biết!

Vua nói vậy và tặng cho Bồ-tát danh vọng lớn.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải những người này nay mới thân thiết với nhau. Trong quá khứ, họ đã thân thiết với nhau rồi.

Sau khi kể lại pháp thoại này, và thuyết giảng Bốn Sự thật, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện với nhau rồi nhận diện Tiền thân:

- Lúc ấy, con chó là người cư sĩ, con voi là vị Trưởng lão lớn tuổi, còn vị đại thần Hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

28. CHUYỆN CON BÒ ĐẠI HỖ (Tiền thân Nandivisàla)

Chỉ nói lời từ hoà...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về những lời nhiếc mắng của nhóm Sáu Tỷ-kheo. Lúc bấy giờ, nhóm Tỷ-kheo, khi cãi nhau với các hiền thiện Tỷ-kheo, thường khiêu khích, mắng nhiếc, chàm biếm và nhục mạ họ. Các Tỷ-kheo báo lên Thế Tôn. Ngài cho gọi nhóm Sáu Tỷ-kheo, hỏi có phải thật như vậy không, và khi được trả lời là thật vậy, Ngài chế trách họ:

- Nay các Tỷ-kheo, lời nói ác độc làm cho ngay cả loài thú vật cũng hiềm hận. Trước, một thú vật đã làm cho một người nói lời ác phải mất một ngàn đồng tiền vàng.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Trong thời quá khứ, tại nước Gandhara, có vị vua trị vì ở Takkasila, và Bồ-tát sanh ra làm con bò được đặt tên là Nandivisàla (Đại Hỹ). Một Bà-la-môn đi đến những người

thường hay cụng đường bò, xin được con Nandivisala khi còn là con nghé. Người Bà-la-môn đối xử với nó như con ruột, thương mến cho nó aên rờng cơm cháo và nuôi dưỡng nó rất chu đáo. Khi lớn lên, Bò-tát suy nghĩ: "Ta được người Bà-la-môn này nuôi dưỡng một cách khó nhọc. Trong toàn cõi Diêm-phù-đề (Ấn Độ), không có một con bò nào khác có thể mang nặng như ta. Vậy ta hãy biểu lộ sức mạnh của ta và cho người Bà-la-môn tiền nuôi dưỡng".

Một hôm, Bò-tát nói với vị Bà-la-môn:

- Nay Bà-la-môn, hãy đi đến một triệu phú giàu về đàn bò và nói: Con bò của tôi, nếu được cột chặt vào một trăm cỗ xe, cũng có thể kéo đi! Và đánh cá với người ấy một ngàn đồng tiền vàng.

Vị Bà-la-môn đi đến một triệu phú và gọi chuyện:

- Trong thành này, con bò của ai có được sức mạnh?

Người triệu phú trả lời:

- Chính nhà này, nhà của ta!

Và ông còn nói tiếp:

- Trong toàn thành này, không một ai có con bò giống như con bò của chúng tôi.

Người Bà-la-môn nói:

- Một con bò của tôi có thể kéo được một trăm cỗ xe cột chặt lại!

Người gia triệu phú hỏi:

- Con bò như vậy ở đâu?

Vị Bà-la-môn nói:

- Ở nhà tôi.

- Vậy chúng ta hãy đánh cá đi.

- Tốt lắm, tôi bằng lòng.

Và vị Bà-la-môn đánh cá một ngàn đồng tiền vàng. Rồi vị Bà-la-môn chất đầy một trăm cỗ xe với cát, sạn và đá, đặt chúng nối tiếp nhau, cột tất cả làm một, cằng xe với trục xe, cho tám Nandivisala, cho nó ăn một đầu gạo thơm, trang sức vòng hoa vào cỗ xe đầu. Người Bà-la-môn, tự mình ngồi trên cán xe, đưa cao gậy thúc bò và nói:

- Hi, hi, hi đi, đồ ranh con! Hãy kéo, đồ ranh con!

Bò-tát nghĩ: "Ta không phải ranh con, nhưng người này gọi ta với danh từ ranh con"! và Bò-tát đứng thẳng chân như những cột trụ, không hề di động.

Ngay lúc ấy, người triệu phú bắt người Bà-la-môn đem lại một ngàn đồng. Vị Bà-la-môn thua một ngàn đồng, mở con bò ra, rồi về nhà năm dài, với tâm tư sầu muộn.

Nandivisala vào nhà, thấy vị Bà-la-môn sàu muộn, liền hỏi:

- Này Bà-la-môn, có phải ông nằm ngủ?

- Làm sao ta có thể ngủ được khi ta thua mất một ngàn đồng!

- Này Bà-la-môn, trong suốt thời gian ta sống ở nhà ông, có bao giờ ta làm bẻ chén bát gì, hay chà đạp một ai, hay đi đại tiện không phải chỗ?

- Này con thân, không bao giờ có.

Vậy sao ông gọi ta là đồ ranh con? Đây là lỗi của ông, không phải lỗi của ta. Hãy đi và cá với người kia hai ngàn đồng tiền vàng. Nhưng ta không phải ranh con, không được gọi là đồ ranh con!

Vị Bà-la-môn nghe Bồ-tát nói, liền đi đến nhà triệu phú và cá hai ngàn đồng. Vị ấy buộc một trăm cỗ xe như cách trước làm, cho Nandivisala trang điểm, và buộc nó vào cái cằng gỗ xe thứ nhất. Ông buộc như thế nào? Buộc chặt cái ách vào cằng xe, rồi thẳng con bò Nandivisala vào một phía ách, và buộc chặt phía bên kia bằng một miếng gỗ trơn từ ách vào trục xe, như vậy, ách được cứng thẳng, không nghiêng một bên. Như vậy, chỉ một con bò có thể kéo một cỗ xe được làm cho cả hai con kéo. Rồi người Bà-la-môn ngồi trên cằng xe, vừa xoa lưng Nandivisala vừa nói:

- Hi, hi, chú bạn hiền thiện! Hãy kéo, chú bạn hiền thiện!

Bồ-tát được buộc chặt vào một trăm cỗ xe, với một cái kéo mạnh cả một trăm cỗ xe, khiến cỗ xe cuối đứng vào chỗ mà cỗ xe đầu đã đi động. Người triệu phú giàu đàn bò thua cuộc, phải trả hai ngàn đồng. Những người khác cũng cho Bồ-tát nhiều tiền. Tất cả đều thuộc về vị Bà-la-môn. Như vậy, nhờ Bồ-tát, người Bà-la-môn được nhiều tiền của.

Bậc đạo sư nói, sau khi khiển trách Sáu Tỷ-kheo ấy.

- Này các Tỷ-Kheo, lời nói độc ác không làm ai vừa ý.

Và ngài chế thành học pháp. Rồi bậc Chánh Đẳng Giác liền nói kệ:

Chi nói lời từ hòa,
Không từ hòa, không nói.
Ai nói lời từ hòa,
Kéo đi được gánh nặng,
Khiến nó được tài sản.
Do vậy, nó ưa thích

*

Sau khi bậc Đạo sư kể pháp thoại này, Ngài nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc ấy Bà-la-môn là Ananda, còn Nandivisala là Ta vậy!

-ooOoo-

29. CHUYỆN CON BÒ ĐEN (Tiền thân Kanha)

Với gánh nặng phải mang ...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo sư đã kể về thần thông song hành. Câu chuyện này và câu chuyện từ thiên giới xuống sẽ được trình bày trong Chương mười ba, Tiền thân Sarabhamiga (số 483).

Sau khi thị hiện thần thông song hành, từ thiên giới, bậc Chánh Đẳng Giác đi xuống thành Sankassa. Trong ngày đại lễ Tự tứ, với một đoàn tùy tùng đông đảo, Ngài đi vào Kỳ viên. Các Tỷ-kheo đang ngồi họp ở Pháp đường, tán thán đức hạnh bậc Đạo Sư, nói:

- Nay các Hiền giả, Như Lai không có ai sánh bằng. Không một ai khác có thể mang được gánh nặng như đức Như Lai. Sáu ngoại đạo sư nói: Chúng ta sẽ thị hiện thần thông, chúng ta sẽ thi thố thần thông! Tuy nói vậy, họ không thị hiện được thần thông nào. Ôi, bậc Đạo Sư thật không ai sánh bằng!

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, nay các ông ngồi họp ở đây bàn chuyện gì?

- Bạch Thế Tôn, không có gì khác ngoài chuyện tán thán đức hạnh Thế Tôn.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, nay ai sẽ mang gánh nặng do Ta mang? Trong thời quá khứ, khi Ta sanh làm thú vật, cũng không một ai so sánh với Ta được.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta trị vì ở Bà-la-nại, Bồ-tát sanh làm một con bò. Khi bò còn là nghé, những người chủ sống trong nhà một bà già, đem Bồ-tát cho bà để giải quyết tiền ở trọ. Bà nuôi dưỡng Bồ-tát như con ruột, cho Bồ-tát ăn cháo và cơm. Bồ-tát được gọi là Con bò đen của bà già. Lớn lên, Bồ-tát có sắc lông đen láng, thường đi với các con bò hiền thiện trong làng. Trẻ con ở làng thường nắm sừng, nắm tai, đeo cổ, nắm đuôi bò chơi đùa và ngồi trên lưng bò.

Một hôm, Bồ-tát nghĩ: "Mẹ ta sống khổ cực, xem ta như con đê, nuôi dưỡng ta rất khó khăn. Vậy ta hãy làm ra tiền để giải thoát bà cụ khỏi đời khổ cực này".

Từ đó trở đi, Bồ-tát cố gắng tìm cho ra tiền. Một hôm người chủ trẻ của một đoàn lữ hành với năm trăm cỗ xe đi đến một khúc sông cạn rất gồ ghề. Các con bò của người ấy không thể kéo các cỗ xe qua được. Những con bò của năm trăm cỗ xe được cột vào cẳng xe liên tục với nhau cũng không thể kéo một cỗ xe qua được.

Lúc ấy Bồ-tát đang đi với các con bò làng, đến gần khúc sông cạn. Người chủ trẻ của đoàn lữ hành biết đánh giá loài bò, đang tìm trong những con bò này xem con nào

giống tốt có thể kéo những cỗ xe của mình qua được. Thấy Bò-tát, biết con bò giống tốt này sẽ có thể kéo được những cỗ xe, người ấy liền hỏi những người chăn bò:

- Này bạn, ai là chủ con bò này? Nếu tôi cột nó vào những cỗ xe và nó kéo qua được, tôi sẽ trả tiền thuê!

Các người chăn bò ấy nói:

- Hãy bắt và cột nó vào! Tại chỗ này, không có ai là chủ con vật!

Người chủ trẻ cột dây vào mũi bò kéo đi, nhưng con bò không di động. Theo truyền thuyết, Bò-tát không đi khi chưa được trả giá. Người chủ trẻ của đoàn lữ hành, biết được ý định của con bò và nói:

- Này chủ đàn, ta sẽ trả cho ông một ngàn đồng, tiền thuê kéo năm trăm cỗ xe, mỗi cỗ xe kéo qua được trả hai đồng!

Lúc ấy, Bò-tát mới chịu đi. Người ta cột bò vào những cỗ xe. Với một cái kéo mạnh, bò đã kéo bồng chiếc xe đầu tiên và đặt lên bờ kia. với phương cách như vậy, bò kéo tất cả cỗ xe qua. Người chủ trẻ của đoàn lữ hành chỉ trả một đồng cho mỗi chiếc xe, và cột một gói năm trăm đồng treo ở cổ Bò-tát. Bò-tát suy nghĩ: "Người này không trả cho ta tiền thuê như đã quyết định. Nay ta không cho nó đi!". Rồi Bò-tát đứng chặn đường trước cỗ xe, và đầu đoàn lữ hành cố gắng dắt xe đi, cũng không thể dắt được. Người chủ trẻ của đoàn lữ hành suy nghĩ: "Hình như nó biết ta trả thiếu tiền thuê!". Bèn gói một ngàn đồng trong bọc, cột ở cổ Bò-tát và nói:

- Đây là tiền thuê của người đã kéo qua.

Bò-tát mang gói tiền liền đi đến bà mẹ. Trẻ con trong làng thấy một vật gì đeo ở cổ bò đem của bà cụ, bèn chạy đến gần Bò-tát. Nhưng Bò-tát đuổi chúng chạy xa, rồi đến gần bà mẹ. Vì đã kéo qua năm trăm cỗ xe, Bò-tát hết sức mệt mỏi với đôi mắt đỏ ê. Bà cụ thấy gói một ngàn đồng ở cổ Bò-tát, liền kêu lớn:

- Này con thân, tiền này con lấy được ở đâu?

Rồi hỏi những đứa trẻ chăn bò, và biết được câu chuyện, bà nói to:

- Này con thân, ta đâu có muốn sống nhờ tiền công con làm được. Sao con lại chịu khổ nhọc như vậy?

Nói xong, bà lấy nước nóng tắm cho con vật, thoa dầu toàn thân, cho uống nước và cho bò ăn đủ loại đồ ăn thích hợp. Bà sống với Bò-tát cho đến khi mạng chung rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Như Lai không có ai sánh bằng. Trong thời quá khứ, cũng không có ai sánh bằng.

Sau khi thuyết pháp thoại này xong, bậc Chánh Đẳng Giác đọc bài kệ:

Với gánh nặng phải mang,
Với khúc sông phải qua,
Chúng cột con bò đen,
Bò đi kéo gánh nặng!

Như vậy, Ngài nêu rõ:

- Nay các Tỷ-kheo, khi ấy, chỉ có con bò đen kéo được gánh nặng.

Thế Tôn kết hợp hai câu chuyện với nhau và nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc ấy, bà cụ là Uppalavannà (Liên Hoa Sắc), còn con bò đen của bà là Ta vậy.

-ooOoo-

30. CHUYỆN CON HEO MUNIKA (Tiền thân Munika)

Chớ ham Munika ...,

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, Thế Tôn đã kể về sự cảm dỗ của một phụ nữ béo phệ. Câu chuyện này sẽ được trình bày ở Chương mười ba, trong Tiền thân Cullanarada-Kassapa (số 477). Bậc Đạo Sư hỏi Tỷ-kheo ấy.

- Nay Tỷ-kheo, có thật chăng ông đang bị tham dục chi phối?

- Thưa vâng, bạch Thế Tôn.

- Vì nhân duyên gì?

- Bạch Thế Tôn, vì sự cảm dỗ của một phụ nữ béo phệ!

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỷ-kheo, thiếu nữ này tạo bất hạnh cho ông. Thời quá khứ, trong ngày đám cưới của nàng, ông đã bị mạng chung và trở thành món ăn ngon cho số đông người!

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Bà-la-môn, tại một làng nọ, Bồ-tát sanh làm con bò tên Mahàlohita (Đỏ lớn) trong nhà một người có gia sản. Bồ-tát có một em trai tên là Cullalohita (Đỏ nhỏ). Trong gia đình, hai con bò này làm tất cả công việc chuyên chở.

Gia đình đó có một cô con gái. Cô ta đã đính hôn với người con trai cùng làng. Với mục đích dọn món ngon đãi khách đến dự đám cưới của con gái mình, cha mẹ cô gái nuôi một con heo tên là Munika, và cho nó ăn toàn cháo com. Thấy vậy, Lohita em nói với con bò anh:

- Trong gia đình này, đồ nặng do hai anh em mình chờ hết, nhưng họ chỉ cho chúng ta ăn cỏ, lá v.v... còn họ nuôi con heo với cháo và com. Vì lý do gì nó lại được như vậy?

Bò-tát nói:

- Nay Lohita em thân, chớ có ham đồ ăn ấy! Con heo này ăn đồ ăn ngon để chờ chết. Với mục đích dọn món ngon đãi khách đến dự ngày đám cưới của cô gái, nên họ mới nuôi con heo này. Vài ngày nữa, những người ấy sẽ đến, họ cột chân con heo, kéo nó ra khỏi chuồng, chằm đứt mạng sống của nó và sẽ làm thành món ăn cà-ri đãi khách!

Nói xong, Bò-tát đọc kệ này:

Chớ ham Mu-ni-ka,
Nó ăn để chờ chết,
Ít dục, hãy ăn rom,
Do vậy thọ mạng dài.

Rồi không bao lâu, những người ấy đến. Họ giết Munika và nấu nó thành nhiều món ăn. Bò-tát nói với em Lohita em:

- Nay em thân, hãy xem Munika!

- Thưa anh, em đã thấy kết quả món ăn của Munika. Trăm lần ngàn lần tốt hơn món rom của chúng ta, món ăn tối thượng, không có tai hại, là tướng của mạng sống lâu dài.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Ty-kheo, như vậy, trong thời quá khứ, vì thiếu nữ này, ông đã mạng chung và làm thành món ăn cho nhiều người!

Sau khi nói lên pháp thoại này, bậc Đạo Sư giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Ty-kheo bị tham dục chi phối chứng quả Dự lưu. Bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện với nhau, và nhận diện Tiền thân:

- Khi ấy, con heo Munika là Ty-kheo bị tham dục chi phối, người thiếu nữ trong hai mẫu chuyện là một. Lohita em là Ananda, Lohita anh là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM KULAVAKA

31. CHUYỆN TỔ CHIM CON (Tiên thân Kulāvaka)

Hãy để tổ chim con ...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỳ-kheo uống nước không lọc. Theo truyền thuyết, hai bạn trẻ Tỳ-kheo từ Xá-vệ đi về tỉnh, trú tại một địa điểm thoải mái cho đến thỏa thích, rồi từ đó ra đi, hướng về Kỳ Viên để yết kiến bậc Chánh Đẳng Giác.

Một Tỳ-kheo có trong tay một lọc nước và người kia không có. Hai người thường lọc nước chung để uống. Một hôm, họ cãi lộn nhau. Người chủ cái lọc nước không cho người kia dùng lọc nước, tự mình lọc riêng rồi uống nước. Người kia không có đồ lọc nước, và không thể nhịn khát, nên uống nước không lọc. Hai người ấy tuân tự đi đến Kỳ Viên, dâng lễ bậc Đạo Sư, và ngồi xuống.

Sau khi chào đón thân tình, bậc Đạo Sư liền hỏi:

- Các ông từ đâu đến?

- Bạch Thế Tôn, chúng con ở quốc độ Kossala, sống trong một làng, từ đấy ra đi để yết kiến Ngài.

- Nhưng các ông đi đường có hoà thuận không?

Người không có lọc nước nói:

- Bạch Thế Tôn, người này giữa đường cãi lộn với con, không cho con lọc nước.

Người kia nói:

- Bạch Thế Tôn, người này không lọc nước, tuy biết, vẫn uống nước có loài hữu tình.

- Nay Tỳ-kheo có thật chẳng, ông tuy biết, vẫn uống nước loài hữu tình?

- Thưa có vậy, bạch Thế Tôn, con uống nước không lọc.

Bậc Đạo Sư:

- Nay Tỳ-kheo, trong thời quá khứ, các bậc Hiền trí trị vì thành phố chư Thiên, trong khi thua trận, chạy trốn trên mặt biển, quyết không vì vương quyền giết hại các hữu tình, nên đã từ bỏ danh vọng lớn để cứu mạng sống cho các loài chim con loài Kim-si-điều, và họ đã cho xe quay lui.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, trong nước Ma-kiệt-đà, tại thành Vương Xá, có một vị vua Ma-kiệt-đà trị vì. Cũng như nay, Đê Thích (Thiên chủ Sakka) trong một đời sống trước đã sanh ra trong làng Macala ở nước Ma-kiệt-đà. Thời đó, Bò-tát được sanh làm con trai một đại gia đình quý tộc cũng ở trong làng Macala ấy. Vào ngày đặt tên, Bò-tát được đặt tên là hoàng tử Magha; khi lớn lên có tên là Maghamanava (thanh niên Magha).

Cha mẹ, cưới cho Bò-tát một người vợ từ một gia đình có môn đăng hộ đối. Bò-tát cùng với con trai, con gái lớn lên, thường hay bỏ thí, và giữ gìn Năm giới, trong làng ấy có ba mươi gia đình. Và những người trong ba mươi gia đình ấy, một hôm, đứng ở giữa làng bàn bạc giải quyết những vấn đề ở trong làng.

Bò-tát, tại chỗ mình đứng, dùng chân quét sạch bụi làm chỗ ấy trở thành tốt đẹp và đứng đó. Rồi một người khác đến, đứng thế chỗ ấy. Bò-tát lại làm một chỗ khác, một chỗ khác, cho đến khi chỗ đứng cho tất cả mọi người trở thành tốt đẹp.

Trong một thời khác, Bò-tát dựng một cái lều, sau đó dẹp lều, rồi dựng một phòng lớn, trong ấy có đặt ghế giường và ghế nước.

Trong một thời khác, ba mươi người ấy do Bò-tát hướng dẫn trở thành dân tốt như mình. Bò-tát thường cùng đi với họ làm các công đức như: sáng sớm thức dậy, với riu nhỏ, búa, chùy cầm tay, đến ngã tư đường, họ đập với cái chùy, làm bật lên những hòn đá, đẩy đá qua một bên, dọn dẹp những cây va chạm vào trục xe, san bằng con đường gồ ghề, xây cầu, đào ao hồ, dựng phòng ốc, bỏ thí và giữ giới. Như vậy, phần lớn toàn dân trú trong làng vâng theo lời khuyên dạy của Bò-tát, giữ gìn các giới.

Người thôn trưởng suy nghĩ về họ: "Trước đây, khi những người này uống rượu, sát sanh v.v..., ta lấy được nhiều tiền, nào tiền rượu, tiền phạt, tiền cúng. Nay thanh niên Magha khiến họ giữ giới, nên họ không còn sát sanh nữa, v.v... Nay ta sẽ làm cho họ từ bỏ Năm giới".

Kẻ ấy phẫn nộ đi đến hầu vua và thưa:

- Tâu Thiên tử, có một đoàn ăn cướp, đang phá xóm làng và làm nhiều tội ác!

Vua nghe kẻ ấy nói như vậy, liền bảo:

- Hãy đi và dẫn chúng đến!

Người thôn trưởng bắt họ trói lại, dẫn họ đến và báo với vua:

- Thưa Thiên tử, những người ăn cướp đã được dẫn đến.

Không điều tra việc làm của họ, vua nói:

- Hãy đem chúng cho voi chà!

Vua bắt tất cả những người ấy nằm xuống trên sân vua và đem voi lại.

Bò-tát khuyên bảo họ:

- Các bạn hãy hành tri giới. Hãy khởi lòng từ đối với kẻ vu cáo, đối với vua, đối với con voi, đối với tự thân đều giống nhau.

Họ làm như lời khuyên ấy.

Các người của vua đem voi đến để chà họ chết. Con voi được dắt đến nhưng không lại gần, chỉ rống to rồi bỏ chạy. Họ lại đem con voi khác nữa. Tất cả đều bỏ chạy như vậy. Vua nghĩ: "Chắc trong tay họ có thuốc trường sanh!" và vua ra lệnh soát. Sau khi soát không thấy gì, họ thưa lên với vua:

- Vậy chắc họ có độc bùa chú.

- Hãy hỏi họ.

Những người của vua hỏi, Bồ-tát trả lời:

- Có.

Họ thưa lại với vua.. Vua cho gọi tất cả bọn họ đến và bảo:

- Hãy đọc bài chú của các người.

Bồ-tát trả lời:

- Thưa Thiên tử, chúng tôi không biết bùa chú gì khác. Nhưng ba mươi người chúng tôi không sát sanh, không lấy của không cho, không tà hạnh, không nói láo, không uống rượu. Chúng tôi khởi lòng từ, chúng tôi bố thí, chúng tôi san bằng đường sá, chúng tôi đào ao hồ, chúng tôi xây phòng ốc. Đây là bùa chú của chúng tôi, là sức mạnh của chúng tôi.

Vua rất bằng lòng với họ, liền cho họ tất cả gia sản của người vu cáo, bắt người vu cáo làm nô lệ cho họ, rồi cho họ cả đàn voi và ngôi làng. Từ đây trở đi, họ làm các công đức theo sở thích của họ, họ gọi thợ mộc để xây dựng một phòng họp lớn tại ngã tư đường. Vì không còn ham muốn đối với nữ nhân, họ không cho nữ nhân tham gia vào công đức làm phòng họp ấy.

Lúc bấy giờ, tại nhà Bồ-tát có bốn nữ nhân tên là Thiện Pháp, Tư Duy, Hoan Hỷ, Thiện Sanh. Một trong bốn nữ nhân là Thiện Pháp tự mình đi tìm người thợ mộc, hỏi lộ cho người ấy và nói:

- Này anh, hãy cho tôi đóng góp phần chính trong việc làm phòng họp này.

Người thợ mộc chấp nhận lời yêu cầu, trước tiên cho phơi khô gỗ làm tháp nhọn, chặt đẽo, đục lỗ, làm xong cái tháp nhọn, rồi lấy vải cuốn lại và cất đi. Khi người thợ mộc làm xong phòng họp, đến thời đặt tháp nhọn, anh ta lại kêu than:

- Ôi, thưa các Tôn giả, có một vật chúng ta chưa làm.

- Cái gì vậy?

- Cần phải có một cái tháp nhọn.

- Được, chúng tôi sẽ đem đến.

- Nay không thể làm với cây mới chặt được. Chúng ta cần phải có một cái tháp nhọn với cây đã chặt trước phơi khô một thời gian, rồi cắt đẽo, và đục lỗ để dành.

- Vậy nay phải làm gì?

- Hãy tìm xem trong nhà của ai có cất một cái tháp nhọn đã làm xong và để bán.

Họ tìm kiếm, và thấy trong nhà của Thiện Pháp có cái tháp ấy, nhưng không mua được.

- Nếu các ông cho tôi dự phần công đức làm phòng họp, thì tôi sẽ biếu cái tháp nhọn.

- Không được, chúng tôi không cho nữ nhân dự phần công đức.

Người thợ mộc nói với họ:

- Sao các Tôn giả lại nói vậy? Chỉ trừ Phạm thiên giới, không một chỗ nào khác loại trừ nữ nhân! Hãy lấy tháp nhọn. Có như vậy công việc của chúng ta mới hoàn thành.

Họ bằng lòng lấy tháp nhọn, và làm xong phòng họp. Sau đó, họ cho sắp những ghế dài bằng gỗ, đặt những ghế đựng nước, cung cấp cháo và cơm. Họ xây một bức tường xung quanh phòng họp, gắn cửa ra vào, rải cát giữa những bức thành và ngoài bức thành trồng một dãy cây cọ dừa.

Còn nàng Tư Duy xây dựng một công viên tại chỗ ấy. Tại đó, không có một cây hoa nào, cây trái nào mà không có tên nàng. Nàng Hoan Hỷ đào một hồ nước đẹp đẽ, tràn đầy hoa sen năm sắc. Còn nàng Thiện Sanh không làm gì cả.

Bồ-tát làm đầy đủ bảy điều thế nguyện: Hầu mẹ, hầu hạ cha, kính trọng anh cả, nói lời chân thật, không nói lời ác, không nói lời vu vao, nhiếp phục xan tham và tóm tắt trong bài kệ:

Người nuôi dưỡng mẹ cha,
Kính bậc trưởng gia đình,
Nói từ hòa, ái ngữ,
Từ bỏ lời vu cáo,
Nhiếp xan tham nói thật,
Phần nộ được chế ngự,
Chư Thiên Ba mươi ba
Gọi là bậc Chân nhân.

Bồ-tát đạt trạng thái đáng được tán thán như vậy, và khi mạng chung, được sanh làm Đế Thích Thiên Chủ ở cõi Trời ba mươi ba. Những người bạn của Bồ tát cũng sanh lên đó. Trong thời ấy, tại cõi trời Ba mươi ba, các Thần Asura (A-tu-la) cũng sống chung. Thiên Chủ Đế Thích nói:

- Tốt gì cho chúng ta khi một vương quốc phải ở chung với kẻ khác?

Rồi ngài cho các A-tu-la uống nước chur Thiên, khi chúng say, Thiên Chủ Đế Thích cầm chân chúng ném xuống vực núi Sineru (Tu-di). Chúng rơi vào lâu đài ở cảnh giới A-tu-la. Lâu đài của A-tu-la nằm ở tầng thấp nhất của núi Tu-di, rộng bằng cõi Trời ba mươi ba.

Tại đây có mọc một cây giống như cây San hô của chư Thiên sống suốt một kiếp và được gọi là Cây bông kèn. Cây bông kèn nở hoa, cho chúng biết đây không phải là cõi trời của chúng vì cõi trời có nở hoa San hô. Chúng nói:

- Ông già Đế Thích cho chúng ta uống say, rồi quăng chúng ta trên mặt biển lớn và chiếm thành chư Thiên của chúng ta. Chúng ta hãy tiến đánh lão ấy và lấy lại thành chư Thiên của chúng ta!

Rồi chúng leo lên sườn núi Tu-di như những con kiến leo lên cột. Đế Thích nghe các Thần A-tu-la đã leo lên, liền xông ra mặt biển giao tranh, bị chúng đánh bại, liền chạy trốn trên chiếc xe Vejevanta dài một trăm năm mươi dặm, chạy trên những đầu ngọn sóng biển phía nam. Chiếc xe của Đế Thích chạy lướt trên mặt biển, đi đến ngôi rừng cây bông lụa. Trên đường đi của chiếc xe, rừng cây bông lụa bị chặt đứt như những cây cọ dừa và rơi trên mặt biển. Các con chim Kim-sí-điều (Garula, thim thần cánh vàng) bay quanh trên mặt biển, kêu gào lớn tiếng. Đế Thích hỏi thần lái xe Matali:

- Này bạn Matali, tiếng kêu gì vậy? Nó kêu thật bi thương?

- Thưa Thiên đế, vì rừng cây bông lụa rơi xuống, do tốc độ cổ xe ngài nghiền nát, các con chim Kim-sí-điều sợ chết đồng thanh kêu gào như vậy.

Bậc Đạo Sĩ nói:

- Này bạn Matali, chớ làm chúng mệt mỏi, vì chúng ta. Chúng ta không vì chủ quyền thiên giới mà sát sanh. Vì lợi ích của chúng, ta sẽ từ bỏ mạng sống và nộ mình cho loài A-tu-la! Hãy quay xe lại đi!

Nói vậy xong, Đế Thích đọc bài kệ:

Hãy để tổ chim con,
Hỡi này Mà-ta-li!
Trong rừng Sim-ba-li
Tránh miệng ác chủ tể,
Ta sẵn sàng nộ mạng
Cho các A-tu-la,
Chớ để các chim này
Bị xé nát khỏi tổ.

Thần lái xe Matali nghe lời Đế Thích, quay xe lại, đi về hướng thiên giới bằng con đường khác. Các thần A-tu-la thấy Đế Thích quay xe lại, tự nghĩ: "Chắc chắn các Đế

Thích từ những thế giới khác đến, được sức mạnh tiếp viện, nên mới quay xe lại". Bị dao động vì sợ chết, chúng liền chạy trốn vào lâu đài A-tu-la.

Còn Đế Thích đi vào thành chư Thiên, đứng ở giữa thành, với Thiên chúng của hai thiên giới vây quanh. Trong thời khắc ấy, đất nứt ra, và lâu đài Vejayanta (Tối thắng) trôi lên cao một ngàn dặm. Vì nó trôi lên khi thắng trận, nên được gọi là lâu đài Vejayanta. Để ngăn chặn các A-tu-la trở lại, Đế Thích ra lệnh cho bảo vệ năm chỗ, liên hệ vấn đề này, Đế Thích nói lên bài kệ:

Giữa hai thành bất thắng,
Đặt năm chỗ bảo vệ,
Bảo vệ bởi Rắn thân,
Bởi chim Kim-sí-điều,
Kum-bhan-da, Dạ-xoa,
Và bởi bốn thiên vương.

Được năm chỗ bảo vệ này, Thiên chủ Đế Thích thọ hưởng những vinh quang thiên giới. Nàng Thiện Pháp, sau khi mạng chung, được sanh làm vương hậu một lần nữa. Do kết quả cúng dường cái tháp nhọn, đã khởi lên cho nàng một lâu đài tên là Thiện Pháp đỉnh với thiên báu, cao đến năm trăm dặm. Tại đây, dưới một chiếc lọng trắng của chư Thiên, Thiên chủ Đế Thích ngồi trên một tấm nệm bằng vàng rộng một dặm và làm những công việc cần phải làm cho chư Thiên và loài người. Còn Tư Duy, sau khi mạng chung, cũng sanh làm vương hậu của Đế Thích; do kết quả xây dựng một công viên, đã khởi lên cho nàng một công viên tên là Cittalatavana (Tư Duy Viên). Hoan Hỷ, khi mạng chung, cũng sanh làm vương hậu của Đế Thích, do kết quả cúng dường cái hồ, đã khởi lên cho nàng một cái hồ tên là Nanda (Hoan hỷ). Còn Thiện Sanh, do không làm thiện nghiệp gì, được sanh làm con chim hạc ở một hang động trong rừng.

Không thấy bóng dáng Thiện Sanh ở đâu, muốn biết nàng tái sanh chỗ nào, Đế Thích hướng tâm xem xét và thấy nàng, liền đi đến chỗ ấy thăm nàng rồi đưa nàng lên thiên giới, chỉ cho thấy thành phố chư Thiên đẹp đẽ, lâu đài chư Thiên của Thiện Pháp, rừng cây leo của Tư Duy, cái hồ của Hoan Hỷ, Đế Thích nói:

- Những nàng này, vì có làm việc thiện nên được sanh làm vương hậu của ta. Còn nàng, không làm việc lành, phải sanh làm chim hạc. Bắt đầu từ nay, hãy giữ giới!

Sau khi khuyến giáo nàng và trao cho nàng Năm giới, Đế Thích đưa nàng về lại chỗ cũ và thả nàng ra. Từ đấy trở đi, nàng giữ giới. Sau một thời gian, muốn tìm hiểu nàng có giữ giới nữa không, Đế Thích đi đến hiện hình làm con cá nằm trước mặt nàng. Nghĩ rằng cá đã chết, hạc ngậm lấy đầu cá. Cá vẫy đuôi, hạc liền thả cá ra, và nói:

- Ôi nó còn sống!

Đế Thích nói:

- Lành thay, nàng có thể giữ giới được!

Rồi ngài ra đi. Con hạc, sau khi mạng chung, được sanh vào một gia đình làm đồ gốm ở Ba-la-nại. Đế Thích không biết nàng tái sanh ở đâu. Khi biết chỗ tái sanh của nàng, Đế Thích liền chở đầy một xe dưa chuột bằng vàng, giả dạng một ông già, ngồi giữa làng và la lớn:

- Hãy đến lấy dưa chuột! Hãy đến lấy dưa chuột!

Nhiều người tự lại nói:

- Này ông bạn thân, hãy cho chúng tôi!

- Ta chỉ cho những người nào giữ giới! Các chú có giữ giới không?

- Chúng tôi không biết giới. Chúng tôi sẽ trả tiền.

- Ta không cần tiền! Ta sẽ cho những ai giữ giới!

Các người ấy nói:

- Cụ già này thật lần thân.

Rồi họ bỏ đi.

Thiện Sanh nghe thấy, nghĩ rằng những trái dưa chuột này được mang đến cho nàng, liền đi đến và nói:

- Này ông bạn thân, hãy cho tôi!

- Nàng có giữ giới không?

- Thưa, tôi có giữ giới!

- Những trái dưa chuột này chính ta mang đến cho nàng!

Rồi Đế Thích để xe dưa chuột trước cửa nhà nàng và ra đi. Còn nàng giữ giới cho đến trọn đời. Từ đây mạng chung, nàng sanh làm con gái của chúa thân A-tu-la là Vepacittiva, nhờ giữ giới nên nàng rất đẹp.

Đến tuổi trưởng thành, cha nàng cho họp các thân A-tu-la lại để cô con gái tự do chọn lựa chồng theo sở thích của nàng.

Lúc ấy, Đế Thích đang tìm xem Thiện sanh ở đâu, và biết được chỗ nàng tái sanh, tự nghĩ: "Nàng đang tìm chồng theo sở thích, chắc chắn nàng sẽ lấy ta!". Đế Thích liền hóa hiện ra một thân A-tu-la, và đi đến chỗ ấy. Nàng được trang sức và được đưa đến chỗ tụ họp để lựa chọn chồng theo ý muốn. Nàng nhìn Đế Thích, với tình yêu thương trước, liền chọn ngay Đế Thích:

- Đây là chồng của tôi!

Đế Thích đưa nàng về thành chư Thiên, đặt nàng lên địa vị nữ vương cầm đầu hai mươi triệu vũ nữ. Nàng sống như vậy cho đến mạng chung rồi đi theo nghiệp mình.

*

Sau khi kể câu chuyện, bậc Đạo Sư đã khiển trách vị Tỷ-kheo ấy và nói:

- Như vậy, này các Tỷ-kheo, thuở trước trong khi các bậc Hiền trí trị vì thiên quốc, dầu từ bỏ thân mạng của mình, cũng không sát sanh. Còn ông xuất gia trong Giáo pháp giải thoát như vậy, lại uống nước không lọc, có các loại hữu tình.

Sau khi khiển trách Tỷ-kheo ấy và kết hợp hai câu chuyện, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, thân đánh xe Matali là Ananda, còn Đế Thích là Ta vậy.

-ooOoo-

32. CHUYỆN MÚA CA (Tiền thân Nacca)

Âm thanh người êm dịu... ,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo có nhiều đồ vật. Giống như câu chuyện đã được nói đến trong Tiền thân Devadhamma (số 6), bậc Đạo Sư hỏi:

- Này Tỷ-kheo, có thật chăng ông có nhiều đồ vật?

- Thưa phải, bạch Thế Tôn.

- Vì sao ông có nhiều đồ vật?

Nghe đến đây, Tỷ-kheo ấy phẫn nộ, quăng bỏ y trong, y choàng, đứng trần truồng trước mặt bậc Đạo Sư và nói:

- Nay tôi sẽ thoát y như thế này!

Mọi người đều nói:

- Ôi, xấu hổ thay!

Tỷ-kheo ấy bỏ chạy rồi hoàn tục. Các Tỷ-kheo ngồi tại Pháp đường, nói về thái độ bất nhã của Tỷ-kheo ấy đã làm trước mặt bậc Đạo Sư. Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Này các Tỷ-kheo, nay các ông ngồi họp tại đây bàn câu chuyện gì?

- Bạch Thế Tôn, chúng con đang nói về thái độ bất nhã của Tỷ-kheo ấy, trước mặt Thế Tôn và giữa bốn chúng, từ bỏ tà quý đã đứng trần truồng như một đứa trẻ ở làng, bị quân chúng ghét bỏ, vị ấy đã hoàn tục, từ bỏ Giáo pháp!

Bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo, không phải nay Tỷ-kheo ấy mới không có tà quý, từ bỏ Pháp bảo. Trong đời quá khứ, kẻ ấy đã từ bỏ vợ báu của mình.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện sau đây.

*

Thuở xưa, trong kiếp thứ nhất, các loài thú bốn chân tôn Sư Tử làm vua, các loài cá tôn cá thần Ânanda, và các loài chim tôn ngỗng trời Suvanna (Kim nga). Con gái vua ngỗng trời Suvanna, một ngỗng trời con rất đẹp, được vua ban cho một ước nguyện. Nàng ước nguyện được một tâm chồng theo sở thích của mình. Vua ngỗng trời làm theo ước nguyện của con, cho tập hợp tất cả loài chim tại núi Tuyết. Từng đàn chim đủ loại như ngỗng trời, chim công, v.v... lũ lượt bay tới tấp, tập hợp trên một cao nguyên bằng đá lớn. Vua ngỗng trời cho gọi con gái đến và nói:

- Con hãy lựa chọn chim chồng mà theo con thích ý!

Nàng nhìn đàn chim, thấy con chim công có cổ đẹp với màu sắc châu báu, có lông đuôi nhiều màu, liền chọn con chim ấy và nói:

- Con chim này sẽ là chồng con!

Đàn chim vây quanh chim công nói:

- Nay bạn chim công, công chúa này, giữa những đàn chim, đã chọn bạn làm chồng. Hãy vui sướng lên bạn!

Con chim công quá sung sướng nói lớn:

- Cho đến hôm nay, các người chưa thấy sức mạnh của ta!

Rồi giữa các đàn chim, bỏ mắt tâm quý, chim công xòe cánh ra. bắt đầu múa và khi múa nó không che thân. Vua ngỗng trời Suvanna xấu hổ nói:

- Con chim này không có tâm khởi lên từ nội tâm, không có lòng quý khởi lên từ bên ngoài, ta sẽ không gả con gái ta cho kẻ đã phá hoại tâm quý!

Rồi vua ngỗng trời nói lên bài kệ giữa đàn chim:

Âm thanh người êm dịu,
Lưng người thật đẹp đẽ,
Cổ người về màu sắc
Chẳng khác ngọc lưu ly,
Lông đuôi người xòe rộng,
Dài rộng đến một tầm,
Nhưng vì người nhảy múa,
Ta không cho con gái.

Trước mặt đàn chim ấy, vua ngỗng trời gả công chúa cho ngỗng trời con. Còn con chim công mất công chúa ngỗng trời, xấu hổ, bay cao, và tròn mắt. Vua ngỗng trời cũng đi về chỗ ở của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo không phải nay Tỷ-kheo ấy mới bỏ mất tâm quý, từ bỏ Pháp bảo. Trong thời quá khứ, kẻ ấy đã làm mất vợ báu của mình.

Khi Ngài kể xong pháp thoại này, Ngài kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc ấy con chim công là người có nhiều đồ vật. Còn vua ngỗng trời là Ta vậy.

-ooOoo-

33. CHUYỆN SỐNG HÒA HỢP (Tiền thân Sammodamàna)

Khi chung sống hòa hợp...

Câu chuyện này, khi ở tại Vườn Cây bàng gần Ca-tỳ-la-vệ, bậc Đạo Sư đã kể về việc tranh cãi nhau vì cái gối. Câu chuyện sẽ được trình bày trong Tiền thân Kunala (số 536).

Lúc bấy giờ, bậc Đạo Sư bảo các bà con:

- Nay các Đại vương, các bà con không nên tranh cãi nhau. Trong thời quá khứ, các loài thú khi sống hòa hợp, đã chiến thắng được kẻ thù; còn khi sống bất hòa, đã bị nạn diệt vong lớn.

Theo yêu cầu của các hoàng tộc, bà con, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ tát sanh làm con chim cun cút đầu đàn, được vây quanh với hàng ngàn con chim cun cút, sống ở trong rừng. Lúc bấy giờ, một thợ săn chim đi đến vùng cun cút, nhờ bắt chước tiếng kêu của loài cun cút, kẻ ấy biết được chỗ tụ họp của đàn chim. Người thợ săn liền quăng lưới lên trên đàn chim, chặn lại các đường viên, tóm tất cả đàn chim cút thành một mối, bỏ vào giỏ đi về nhà, đem bán và nuôi sống với số tiền ấy.

Một hôm, Bồ-tát nói với các con chim cun cút:

- Người thợ săn chim này giết hại nhiều bà con chúng ta; nay ta có một phương kế khiến kẻ ấy không thể bắt chúng ta được. Từ nay trở đi, khi kẻ ấy vừa quăng lưới trên đầu các người, mỗi một chim cút chui đầu vào một lỗ của lưới, nhấc bổng lưới lên đến chỗ các người muốn, và hạ xuống trên một bụi gai. Làm như vậy, chúng ta sẽ trốn thoát khỏi nhiều mẻ lưới!

Tất cả chúng đều vâng theo. Vào ngày hôm sau, khi lưới được quăng trên đàn chim, chúng liền nhấc bổng lưới lên như lời Bò-tát dặn và thả xuống trên một bụi gai, rồi trốn thoát theo ngã dưới. Người thợ săn chim đang còn gỡ lưới khỏi bụi gai, thì trời đã xế chiều, nên đi về với tay không.

Nhiều ngày kế tiếp, các con chim cun cút đều làm như vậy. Người thợ săn chim cứ loay hoay cho đến khi mặt trời lặn, chỉ lo gỡ lưới, không bắt được gì và đi về nhà tay không.

Người vợ tức giận nói:

- Ngày lại ngày, ông về hai tay không. Tôi nghĩ rằng có lẽ ông có một chỗ nuôi dưỡng khác!

Thợ săn chim nói:

- Nay bà, ta không có chỗ nuôi dưỡng nào khác. Nhưng các con chim cun cút sống hòa hợp với nhau. Chúng mang đi lưới ta quăng, và thả xuống một bụi gai rồi bỏ đi. Nhưng chúng sẽ luôn luôn không sống hòa thuận được. Bà chớ lo. Khi chúng tranh cãi nhau, lúc ấy, ta sẽ bắt gọn tất cả chúng, nụ cười sẽ trở lại trên môi bà!

Rồi kẻ ấy nói lên bài kệ với người vợ:

Khi chung sống hòa hợp,
Các chim mang lưới đi,
Khi chúng tranh cãi nhau,
Chúng rơi vào tay ta.

Vài ngày trôi qua, khi một con chim cun cút đậu xuống chỗ ăn, vô ý bước trên đầu một con chim khác. Chim ấy tức giận nói:

- Ai bước trên đầu ta?

- Chính tôi vô ý bước. Đừng giận tôi!

Tuy vậy, con chim ấy vẫn giận, tiếp tục nói:

- Ngươi nghĩ rằng chỉ một mình ngươi nhấc bổng lưới lên chăng?

Khi chúng tranh cãi nhau, Bò-tát suy nghĩ: "Khi tranh cãi nhau thì không có an toàn. Nay bọn chim sẽ không nhấc bổng lưới lên nữa. Do vậy, bọn cun cút sẽ gặp nạn, người thợ săn sẽ nắm được cơ hội. Ta sẽ không sống ở chỗ này nữa!". Rồi Bò-tát đem đàn chim của mình đi đến một chỗ khác. Người thợ săn chim lại đến, sau một vài ngày, bắt chước giọng chim cun cút, và quăng lưới lên chỗ chúng đang tụ họp. Một con chim cun cút nói:

- Nghe nói, khi ngươi nhấc bổng lưới lên, lông trên đầu rơi xuống. Vậy nay hãy nhấc bổng lên!

Một con chim khác nói:

- Nghe nói, khi người nhấc bổng lưới lên, lông hai cánh của người rơi xuống. vậy nay hãy nhấc bổng lên!

Như vậy, khi đàn chim cun cút đang tranh cãi nhau, người thợ săn chim nhấc bổng lưới lên, bắt tất cả đàn chim nhét đầy vào một cái giỏ, đem về nhà và hy vọng đem lại thật nhiều nụ cười cho bà vợ.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Như vậy, thưa Đại vương, các bà con không nên tranh cãi nhau. Tranh cãi là nguồn gốc diệt vong.

Thuyết pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư kết hợp hai mẫu chuyện và nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, con chim cun cút vô trí là Đê-bà-đạt-đa, còn con chim cun cút có trí là Ta vậy.

-ooOoo-

34. CHUYỆN CON CÁ (Tiền thân Maccha)

Ta không vì nóng lạnh ...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo si mê bà vợ trước thời xuất gia. Lúc bấy giờ, Bậc Đạo Sư hỏi Tỷ-kheo ấy:

- Có thật chẳng, này Tỷ-kheo, ông bị ái nhiễm?

- Thật vậy, bạch Thế Tôn!

- Bị ái nhiễm bởi ai?

- Bạch Thế Tôn, vợ trước của con rất êm dịu khi xúc chạm. Con không thể bỏ nàng được!

Bậc Đạo Sư nói với vị Tỷ-kheo ấy:

- Này Tỷ-kheo, chính nữ nhân ấy đã tạo nên bất hạnh cho ông. Trong thời trước, ông gần chết vì nữ nhân ấy. Nhờ có Ta đi đến, ông được thoát chết.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Trong thời quá khứ, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát làm vị phụ trách về nghi lễ tôn giáo của vua.

Lúc bấy giờ, các người đánh cá quăng lưới trên sông. Một con cá lớn đi theo chơi với con cá mái, vợ của nó một cách rất duyên ái. Con cá mái ấy đi trước, ngửi mùi hương của lưới, bơi quanh lưới rồi bỏ đi. Con cá trống bị mù quáng bởi lòng tham luyến, đi thẳng vào trong mắt lưới. Những người đánh cá biết được cá đã mắc vào lưới bèn kéo lên, bắt con cá nhưng chưa giết nó, lại quăng nó trên bãi cát. Họ nói:

- Chúng ta sẽ nướng con cá này trên than hừng để ăn.

Rồi họ chất một đồng than và chuốt nhọn cây gậy. Con cá suy nghĩ: "Ta không than khóc vì bị nướng trên than hồng, hay bị đâm xuyên bởi gậy nhọn, hay sự đau khổ nào khác. Nhưng chỉ vì con cá mái, vợ ta sẽ buồn rầu, nghĩ rằng ta đã ra đi với con cá mái khác. Đó là điều làm ta đau đớn!".

Vừa than khóc cá nói lên bài kệ:

Ta không vì nóng lạnh,
Không vì bị mắc lưới,
Chỉ sợ vợ ta nghĩ,
Ta say mê nàng khác!

Lúc bấy giờ, vị phụ trách nghi lễ tôn giáo, cùng với đám nô tỳ vây quanh, đi đê bờ sông để tắm. Vị ấy biết tiếng mọi loài. Nghe con cá than, vị ấy suy nghĩ "Con cá này đang khóc tiếng khóc than ai oán. Bị chết trong trạng thái tâm bệnh như vậy, nó sẽ sanh xuống địa ngục. Ta sẽ là người giúp đỡ nó!". Vị ấy đi đến gần những người đánh cá và nói:

- Nay các bạn, các bạn không bán cho chúng ta một con cá mỗi ngày để làm món cà ri đó sao?

Những người đánh cá nói:

- Thưa ngài, sao ngài nói vậy? Ngài có thể lấy đi mọi thứ cá ngài thích!

- Chúng tôi không cần con cá nào khác, trừ con cá này.

- Thưa ngài, ngài hãy lấy nó đi.

Bò-tát, với hai tay bắt lấy con cá, ngồi trên bờ sông và khuyên:

- Nay bạn cá, nếu hôm nay ta không thấy người, thì người đã chết. Nhưng từ nay trở đi, người chớ nên để ái tình chi phối!

Khuyên răn xong, Bò-tát thả con cá xuống nước và trở về thành phố.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo bị ái nhiễm chứng quả Dự lưu. Bậc Đạo Sư kết hợp hai mẫu chuyện, và nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, con cá mái là người vợ thời trước, con cá trống là Tỷ-kheo bị ái nhiễm, còn vị phụ trách lễ nghi tôn giáo là Ta vậy.

-ooOoo-

35.CHUYỆN CON CHIM CÚT (Tiền thân Vattaka)

Có cánh không bay được

Câu chuyện này, khi đang du hành ở xứ Ma-kiệt-đà, bậc Đạo Sư đã kể về lửa rừng bị dập tắt.. Một thời Thế Tôn đang du hành trong xứ Ma-kiệt-đà. Khi đang đi khát thực trong một làng nhỏ ở Ma-kiệt-đà, sau bữa ăn, trên đường trở về với chúng Tỷ-kheo, Thế Tôn thấy một đám lửa lớn bùng lên. Phía trước và phía sau ngài có nhiều Tỷ-kheo. Ngọn lửa tràn đến, lan rộng, tạo thành một màn khói và một màn lửa. Một số Tỷ-kheo còn là phạm phu, vì sợ chết, liền nói:

- Chúng ta hãy tạo nên một đám lửa đối nghịch tại chỗ ngọn lửa đang cháy, ngọn lửa kia sẽ không cháy lan rộng.

Rồi với ý định này, họ lấy que làm lửa và đóm lửa được nhen lên. Một số Tỷ-kheo khác nói:

- Nay Hiền hi, làm gì vậy? Các Hiền giả như những người không thấy mặt trăng đứng giữa hư không, hay vòng tròn mặt trời với ngàn tia sáng mọc lên từ thế giới phương Đông, hoặc đại dương mà chúng ta đang đứng trên bờ. Hoặc các Hiền giả không thấy núi Tu-di khi các Hiền Giả cùng đi với bậc Thượng nhân ở đời này và trên thiên giới. Các Hiền giả không nhìn đến bậc Chánh Đăng Giác mà chỉ la: Chúng ta hãy tạo nên một ngọn lửa đối nghịch! Các Hiền giả không biết Phật lực. Chúng ta hãy đi lại gần bậc Đạo Sư.

Tất cả Tỷ-kheo từ phía trước phía sau đều đi đến gần bậc Đạo Sư, đứng thành một nhóm. Bậc Đạo Sư cùng với chúng Tỷ-kheo đứng trên một khoảng đất. Các ngọn lửa rừng âm âm lan đến như muốn nuốt sống tất cả, nhưng khi lan đến chỗ Như Lai đứng, chúng lan xung quanh, không đến gần hơn mười sáu tấc. Nó không có sức mạnh lan rộng một vùng rộng ba mươi hai tấc (1 tấc = 1,8 m).

Các Tỷ-kheo nói lên lời tán thán đức hạnh bậc Đạo Sư:

- Ôi đức hạnh của chư Phật! Ngọn lửa vô tri này không có thể cháy lan đến chỗ chư Phật đứng, mà bị dập tắt như bó đuốc có trong nước. Ôi, uy lực của chư Phật thật là kỳ diệu!

Bậc Đạo Sư, nghe câu chuyện của họ, liền nói:

- Đây các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Ta có sức mạnh khiến ngọn lửa tắt đi, khi cháy đến chỗ đất này. Đây chính là sức mạnh của hạnh chân thật xưa kia Ta đã làm. Chính tại chỗ này, hoàn toàn trong suốt một kiếp, lửa sẽ không đốt cháy. Thần thông này tồn tại suốt một kiếp.

Rồi Tôn giả Ananda xếp chiếc áo Tăng-già-lê làm bốn thành tấm nệm cho bậc Đạo Sư ngồi. Bậc Đạo Sư ngồi kiết già. Chúng Tỷ-kheo đành lễ Như Lai, bao vây xung quanh Ngài và ngồi xuống. Các Tỷ-kheo yêu cầu:

- Bạch Thế Tôn, chúng con chỉ biết hiện tại, còn quá khứ bị che kín. Mong Thế Tôn làm sáng tỏ vấn đề cho chúng con.

Theo lời yêu cầu của họ, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, ở nước Ma-kiệt-đà, tại chỗ này, Bồ-tát được tái sanh làm con chim cun cút. Từ cái trứng, con chim con tự mình mổ vỏ và thoát ra, thân hình to bằng trái banh. Cha mẹ đặt nó nằm trong tổ chim, chim mẹ tha đồ ăn về nuôi nó. Tự nó không có sức mạnh để xòe cánh bay giữa hư không, cũng không có sức mạnh giơ chân lên để đi trên đất liền.

Tại chỗ ấy, năm này qua năm khác, lửa rừng thường phát cháy. Trong thời gian này, lửa rừng đang đốt cháy với tiếng gầm thét to lớn. Các đàn chim từ trong tổ bay ra, sợ chết, kêu la, và bay trốn. Cha mẹ Bồ-tát sợ chết, bay trốn bỏ lại Bồ-tát. Bồ-tát nằm trong tổ, ngóc cổ vươn ra, thấy lửa đang cháy lan tới, liền suy nghĩ: "Nếu ta có sức mạnh xòe cánh bay lên hư không, và ta có thể đi đến một chỗ khác; hay nếu ta có sức mạnh giơ chân lên, ta có thể đi bằng chân đến một chỗ khác. Cha mẹ ta, vì sợ chết, đã bỏ ta một mình, đã bỏ chạy để cứu mình. Nay ta không có chỗ nương tựa nào khác. Tự mình không nơi nương tựa, ta phải làm gì đây!".

Ngài lại suy nghĩ: "Trong thế giới này, có công đức, thật sự có công đức. Có những vị trong quá khứ viên mãn thành tựu các hạnh Ba-la-mật, ngồi dưới gốc Bồ-đề, chứng Chánh Đẳng Giác, đầy đủ giới định tuệ, giải thoát, giải thoát tri kiến, thành tựu chân lý, lân mẫn từ bi, nhẫn nhục tự tập lòng thân ái, bình đẳng đối với tất cả chúng sanh, những vị Phật Nhất thiết trí. Có những công đức Pháp mà các vị ấy đã chứng đắc. Và ta có được một sự thật: Một tự tánh pháp hiện hữu. Do vậy, ta cần phải niệm các công đức đã được các đức Phật quá khứ chứng đắc, nắm giữ tự tánh pháp về sự thật hiện có nơi ta, làm một hạnh chân đầy lui ngọn lửa, đem lại an toàn cho ta và cho các con chim còn lại". Do vậy, bài kệ này được nói lên:

Ở đời có giới đức,
Chân thật, tịnh, từ bi,
Chính với chân thật ấy
Ta sẽ làm một hạnh,
Hạnh chân thật vô thượng.

Hay hướng niệm Pháp lực,
Niệm chú Phật quá khứ,
Dựa sức mạnh chân thật,
Ta làm hạnh chân thật.

Rồi Bồ-tát niệm công đức chú Phật đã nhập Niết-bàn trong quá khứ, nhân danh tánh chân thật hiện có trên tự thân, làm một hạnh chân thật, và đọc bài kệ:

Có cánh không bay được,
Có chân không thể đi,
Cha mẹ đã bỏ ta,
Hỡi lửa, hãy đi lui!

Khi Bồ-tát nói sự thật ấy, ngọn lửa đi trở lui khoảng mười sáu tầm (1 tầm = 1,8 m). Khi trở lui như vậy, lửa không đốt cháy khu rừng nó đi ngang qua và được dập tắt tại chỗ ấy, như bó đuốc nhúng vào nước. Do vậy, bài kệ được nói như sau:

Ta làm hạnh chân thật,
Màn lửa lớn lửa ngọn.
Đi lui mười sáu tầm
Như ngọn đuốc gặp nước.

Trong suốt kiếp này, chỗ ấy không bị lửa đốt cháy, được gọi là thần thông tại trong một kiếp. Như vậy, Bồ-tát đã làm hạnh chân thật, và khi mạng chung, ngài đi theo nghiệp của mình.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Ta có sức mạnh không cho ngọn lửa cháy đến khu rừng này, mà thời xưa, khi làm chim cun cút con, Ta đã có sức mạnh của một hạnh chân thật.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, một số người chứng quả Dự lưu, một số người chứng quả Bất Lai, một số người chứng quả A-la-hán. Bậc Đạo Sư, kết hợp hai mẫu chuyện, và nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, cha mẹ của ta hiện tại là cha mẹ ta trong quá khứ, còn vua loài cun cút là Ta vậy.

-ooOoo-

36. CHUYỆN CON CHIM (Tiên thân Sakuna)

Các chim sống ở đời ... ,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về cái chòi lá bị cháy. Truyền thuyết nói một Tỷ-kheo lấy đề tài Thiên quán bậc Đạo Sư. Từ Kỳ Viên đi đến Kosala, vị ấy sống tại một trú xứ trong khu rừng, gần một làng ở biên địa. Trong tháng đầu, chòi lá vị ấy bị cháy. Vị ấy báo cho mọi người biết:

- Chòi lá tôi bị cháy. Tôi sống khó khăn.

Và các người được báo nói:

- Nay ruộng chúng tôi bị hạn, tát nước cho ruộng xong, chúng tôi sẽ làm.

Khi tát nước xong, họ gieo giống, gieo giống xong họ làm hàng rào; làm hàng rào xong, họ nhổ cỏ, họ gặt, họ đập lúa. Như vậy, họ đề cập việc này sang việc khác, cho đến lúc ba tháng đã trôi qua. Tỷ-kheo ấy trong ba tháng phải sống khổ sở ngoài trời, đã tăng trưởng đề tài Thiên quán, nhưng không đạt được như ý. Vì thế, lễ Tự tứ xong, Tỷ-kheo ấy đi đến bậc Đạo Sư, đánh lễ và ngồi xuống một bên. Sau khi chào đón thân tình, bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay Tỷ-kheo, ông an cư mùa mưa có thoải mái không, đề tài Thiên quán của ông có đạt kết quả không?

Tỷ-kheo ấy báo cáo sự việc lên, và nói:

- Vì con không được một trú xứ thích hợp, nên đề tài Thiên quán không có kết quả.

Bậc Đạo Sư nói:

- Trong thời trước này Tỷ-kheo, ngay các loài thú cũng biết trú xứ thích hợp với mình, làm sao ông không biết?

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Barhmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con chim, với đàn chim vây quanh sống dựa trên một cây lớn, đầy đủ cành cây trong một khu rừng. Một ngày kia, khi các cành cây cọ xát nhau, bụi cây rơi xuống, khói khởi lên. Thấy vậy, Bồ-tát suy nghĩ: "Hai nhánh cây này cọ xát như vậy sẽ sanh lửa. Lửa rơi xuống sẽ đốt các lá cũ. Từ đây, cây này sẽ bị cháy. Chúng ta không thể ở đây được. Ta phải bỏ đi đến một chỗ khác".

Rồi Bồ-tát nói bài kệ này với đàn chim

Các chim sống trên đời,

Dựa vào trú xứ nào,

Chỗ ấy sanh ra lửa,

Hỡi loài chim tránh xa,
Hãy đi các phương khác,
Nếu y tựa chỗ ấy,
Sợ hãi sẽ sanh ra.

Các con chim có trí nghe theo lời Bồ-tát, lập tức cùng với Bồ-tát bay lên hư không, đi tới chỗ khác. Các chim không có trí nói:

- Vị ấy như ếch ngồi đáy giếng.

Nên chúng không nghe theo lời Bồ-tát, vẫn sống ngay tại chỗ ấy.

Từ đây không bao lâu, như Bồ-tát đã nghĩ trước, lửa sanh ra và đốt cháy cây ấy. Trong khi khói và lửa bốc lên, các con chim bị khói làm mù mắt không thể đi chỗ khác, đã rơi vào biển lửa, hết con này đến con khác và bị tiêu diệt.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỷ-kheo, trong thời trước; các con vật sống trên cây cao cũng biết được chỗ thích hợp cho mình, sao ông lại không biết?

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo ấy chứng quả Dự lưu. Bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, các con chim làm theo lời Bồ-tát là hội chúng đức Phật, và con chim có trí là Ta vậy.

-ooOoo-

37. CHUYỆN CON CHIM TRĨ (Tiền thân Tittira)

Ai kính bậc lớn tuổi ... ,

Câu chuyện này, khi đi đến Xá-vệ, bậc Đạo Sư kể về trưởng lão Xá-lợi-phát đã bị tước đoạt trú xứ như thế nào. Khi ông Cấp-cô-độc đã làm xong ngôi tinh xá và gửi sứ giả báo tin, bậc Đạo Sư từ Vương Xá ra đi, đến Tỳ-xá-ly sống tại đấy cho thỏa thích rồi lên đường đi Xá-vệ. Lúc bấy giờ, các đệ tử của nhóm Sáu Tỷ-kheo đi phía trước; khi các trú xứ chưa được các Trưởng lão ở, họ giành lấy:

- Trú xứ này dành cho giáo thọ sư chúng tôi, trú xứ này dành cho sư trưởng chúng tôi, trú xứ này dành cho chúng tôi.

Các trưởng lão đến sau không được các trú xứ. Các đệ tử của Trưởng lão Xá-lợi-phát tìm trú xứ cho Trưởng lão, nhưng không được. Trưởng lão không được trú xứ, đã ngồi hay kinh hành dưới một gốc cây không xa trú xứ bậc Đạo Sư bao nhiêu.

Sáng sớm, bậc Đạo Sư đi ra, đằng hắng thành tiếng. Trưởng lão đằng hắng lại. Thế Tôn hỏi:

- Ai đó?

- Bạch Thế Tôn, con là Xá-lợi-phát.

- Nay Xá-lợi-phát, vào giờ này, ông làm gì ở đây?

Trưởng lão kể lại sự việc ấy. Bậc Đạo Sư nghe câu chuyện, suy nghĩ: "Nay Ta còn sống, các Tỷ-kheo còn thiếu tôn trọng, kính nể lẫn nhau. Khi Ta diệt độ rồi, họ sẽ làm như thế nào nữa?". Nghĩ vậy, bậc Đạo Sư khởi lên sự lo âu vì Chánh pháp.

Khi trời vừa sáng, Ngài bảo tập hợp Đại chúng, và hỏi các Tỷ-kheo:

- Có thật chăng, này các Tỷ-kheo, các đệ tử nhóm Sáu Tỷ-kheo đi trước giành hết trú xứ của các Tỷ-kheo Trưởng lão?

- Thưa thật vậy, bạch Thế Tôn.

Thế Tôn liền chỉ trích nhóm Sáu Tỷ-kheo. Ngài thuyết pháp, bảo các Tỷ-kheo:

- Nay các Tỷ-kheo, ai xứng đáng được chỗ ngồi tốt nhất, được nước uống tốt nhất, được đồ ăn khát thực tốt nhất?

Có người nói:

- Vị xuất gia từ gia đình Sát-đế-ly.

Có người nói:

- Vị xuất gia từ gia đình Bà-la-môn, từ gia đình gia chủ.

Những người khác nói:

- Những vị trì luật, những vị thuyết pháp, những vị đã chứng Thiên thứ nhất, Thiên thứ hai, Thiên thứ ba, Thiên thứ tư.

Những người khác nữa nói:

- Những vị Dự lưu, Nhất lai, Bất lai, A-la-hán, những vị chứng Ba Minh, sáu Thăng trí.

Khi các Tỷ-kheo đã nói ý nghĩ của mình, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, trong Giáo pháp Ta, xứng đáng được chỗ ngồi tốt nhất, không phải vị xuất gia từ gia đình Sát-đế-ly, không phải vị xuất gia từ gia đình Bà-la-môn, từ gia đình gia chủ, không phải vị trì luật, không phải vị trì kinh, không phải vị trì luận, không phải những vị đã chứng sơ Thiên v.v... không phải những vị Dự lưu v.v... Nhưng này các Tỷ-kheo, trong Giáo pháp này, tùy theo tuổi lớn mà quyết định về sự đánh lễ, nghênh tiếp, chấp tay, phục vụ, mà nhận được chỗ ngồi tốt nhất, nước tốt nhất, đồ ăn khát thực tốt nhất. Chính ở đây, tuổi lớn là mức đo lường. Do vậy, Tỷ-kheo tuổi lớn xứng đáng được những sự ấy. Nhưng nay, này các Tỷ-kheo, Xá-lợi-phất đệ tử cao nhất của Ta, vị chuyển Bánh xe Tuy pháp, xứng đáng được trú xứ tiếp theo trú xứ của Ta, vị ấy lại không được trú xứ, đã trải qua đêm nay sống dưới gốc cây. Nếu nay các ông không tôn trọng, không kính nể lẫn nhau, thì với thời gian trôi qua, các ông sẽ xử sự như thế nào?

Với mục đích khuyến giáo các Tỷ-kheo, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, trong thời quá khứ, các loài thú cũng nghĩ: "Thật không thích đáng cho chúng tôi, nếu chúng tôi sống không tôn trọng, kính nể lẫn nhau, sống không tùy thuận nhau. Sau khi biết ai lớn tuổi nhất trong chúng tôi, chúng tôi sẽ đánh lễ vị ấy".

Sau khi khéo tìm hiểu, biết được vị cao niên nhất, chúng đánh lễ vị ấy, vì vậy khi mạng chung, chúng được sanh tràn đầy thiên giới.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, trên sườn Hy-mã-lạp-sơn có ba con vật sống gần một cây bàng lớn: con chim trĩ, con khi và con voi. Chúng sống không tôn trọng, không kính nể, không tùy thuận lẫn nhau. Rồi chúng suy nghĩ: "Thật không xứng đáng cho chúng ta sống như thế này. Ai cao niên nhất giữa chúng ta, chúng ta sẽ đánh lễ vị ấy!". Trong khi chúng tìm hiểu vị cao niên nhất giữa chúng, thì một hôm, giữa chúng, khởi lên phương tiện này khi cả ba con ngồi dưới gốc cây bàng, chim trĩ và khi hỏi con voi:

- Nay bạn voi, bạn có biết, khi bạn thấy cây bàng này lần đầu tiên, cây ấy to như thế nào?

Con voi nói:

- Nay các bạn, khi tôi còn bé nhỏ, cây bàng chỉ là một bụi cây, tôi đi ngang qua nó đứng bấp về tôi. Khi tôi đứng ngang cây ấy, cành cây cao nhất chỉ chạm đến lỗ rốn. Như vậy tôi biết cây này từ khi còn là một bụi cây.

Rồi hai con vật ấy lại hỏi con khi như rên. Con khi nói:

- Nay các bạn, khi tôi còn là khi con, tôi ngồi trên đất, chỉ vươn cổ ra, có thể ăn được chồi cao nhất của cây bàng non này. Như vậy tôi biết cây này từ khi còn nhỏ.

Hai con vật kia lại hỏi con chim trĩ như trên. Con chim trĩ nói:

- Nay các bạn, thuở trước, tại một chỗ nọ, có một cây bàng lớn. Tôi ăn trái cây, đi đại tiện ở chỗ này, từ đấy, cây này mọc lên. Như vậy, tôi biết cây này từ khi cây ấy chưa mọc. Do vậy, tôi cao niên hơn các bạn.

Được nghe nói như vậy, con khi và con voi nói với chim trĩ có trí:

- Nay bạn, bạn cao niên hơn chúng tôi. Từ nay trở đi, chúng tôi sẽ cung kính, tôn trọng, đánh lễ, cúng dường bạn. Chúng tôi sẽ đánh lễ, nghênh tiếp, chấp tay, phục vụ bạn. Chúng tôi sẽ vâng theo lời khuyên giáo của bạn. Bắt đầu từ nay, bạn sẽ chỉ dạy khuyên bảo chúng tôi.

Từ hôm ấy trở đi, con chim trĩ khuyên bảo chúng, an trú chúng trong giới luật, và tự mình thọ trì giới luật. Cả ba con vật kính trọng, kính nể lẫn nhau, tùy thuận nhau, sống như vậy cho đến mạng chung, rồi đi lên thiên giới.

Bậc Đạo Sư nói:

- Mục đích của ba con vật này là sống Phạm hạnh nhờ con chim trĩ. Nay các Tỷ-kheo, nếu những thú vật ấy sống tôn trọng, kính nể lẫn nhau, thì vì sao, các ông đã xuất gia trong Pháp Luật khéo giảng này, lại không thể sống tôn trọng, kính nể lẫn nhau? Nay các Tỷ-kheo, Ta khuyên cáo các ông, bắt đầu từ nay trở đi, tùy theo tuổi lớn, các ông hãy đánh lễ, nghênh tiếp, chấp tay, phục vụ; tùy theo tuổi lớn, hãy dành chỗ ngồi tốt nhất, đồ ăn khất thực tốt nhất; bắt đầu từ nay trở đi, không bao giờ một vị lớn tuổi lại bị một vị trẻ tuổi tranh giành trú xứ. Ai tranh giành sẽ phạm tội.

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Chánh Đẳng Giác đọc bài kệ:

Ai kính bậc lớn tuổi,
Là thiện xảo trong Pháp,
Đời này được tán thán,
Đời sau, sanh cõi lành.

Như vậy, bậc Đạo Sư nói lên lời tán thán hạnh kính lễ bậc lớn tuổi và kết hợp hai câu chuyện với nhau, rồi nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, con voi là Mục-kiền-liên, con khi là Xá-lợi-phất và con chim trĩ là Ta vậy.

-ooOoo-

38. CHUYỆN CON CỎ (Tiền thân Baka)

Kẻ có trí lờng gạt ... ,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo làm thợ may y. Theo truyền thuyết, có một Tỷ-kheo trú ở Kỳ Viên, rất thiện xảo về công việc may y, như cắt, ráp, sắp xếp, và may lại v.v... Do thiện xảo này, vị ấy thường làm y và có tên là Thợ may y. Vị ấy làm gì? Từ những mảnh vải cũ mòn, với bàn tay khéo léo, vị ấy làm thành y mềm dịu vừa ý. Sau khi may xong, vị ấy nhuộm với nước bột, ủi bằng vó ốc, làm cho trơn y láng đẹp đẽ. Những Tỷ-kheo không biết làm y, đem vải mới đến Tỷ-kheo ấy và nói:

- Nay Hiền giả, chúng tôi không biết làm y, hãy may giúp cho chúng tôi.

Tỷ-kheo ấy nói:

- Nay Hiền giả, làm xong một y cần nhiều thời gian, nhưng nay có một y tôi mới làm xong. Hãy để vải này lại, lấy y ấy mà dùng.

Vị ấy đem y ra cho họ xem. Những Tỷ-kheo ấy chỉ thấy màu sắc y tươi đẹp mà không biết bề trong của y, tưởng rằng y ấy chắc chắn nên đưa cho Tỷ-kheo Thợ may xấp vải mới, đổi lấy y và ra đi. Khi y ấy hơi bị nhóp và được giặt trong nước nóng, thực chất của y hiện rõ. Đây đó, những chỗ cũ mòn được phơi bày. Họ hối tiếc việc trao đổi trước. Như vậy vị ấy lờng gạt những ai đem vải đến may, và khắp mọi nơi đều biết chuyện ấy.

Giống như vị Tỷ-kheo lừa gạt ở Kỳ Viên, tại một làng nhỏ nọ, có một Tỷ-kheo khác may y cũng lừa dối thiên hạ. Những Tỷ-kheo bạn của vị ấy báo cho biết:

- Nay Tôn giả, ở Kỳ Viên có một thợ may y lừa dối thiên hạ như Tôn giả vậy.

Vị ấy tự bảo: "Ta sẽ lờng gạt thợ may ở thành thị này". Vị ấy làm một cái y với nhiều tấm vải cũ rất đẹp, nhuộm với màu vàng đậm và đắp y ấy đi đến Kỳ Viên. Thợ may kia thấy y ấy, khởi lòng tham và hỏi:

- Thưa Tôn giả, y này có phải Tôn giả đã may không?

- Nay Hiền giả, phải, tôi đã làm.

- Nay Tôn giả, hãy nhường cho tôi y này, Tôn giả sẽ lấy y khác.

- Nay Hiền giả, chúng tôi là người ở làng, rất khó được các vật dụng. Nếu tôi cho Hiền giả y này, tôi sẽ đắp cái gì?

- Thưa Tôn giả, tôi có vải mới chưa may. Tôn giả đã nói như vậy, thì tôi từ chối gì được? Thôi, Hiền giả hãy lấy đi.

Sau khi đưa cái y gồm nhiều tấm vải cũ, vị ấy lấy vải mới, lừa dối Tỷ-kheo ấy, rồi ra đi. Vị Tỷ-kheo ở Kỳ Viên, sau vài ngày đắp y ấy, giặt y ấy với nước nóng, thấy những

miếng vải cũ mòn, và bị chẻ cười xấu hổ. Toàn thể chúng Tăng được biết rõ là người thợ may ở Kỳ Viên đã bị người thợ may ở làng nhỏ lường gạt.

Một hôm, tại Pháp đường, các Tỷ-kheo đang ngồi nói về câu chuyện ấy. Bạc Đạo Sư đến và hỏi các Tỷ-kheo đang ngồi bàn chuyện gì. Các Tỷ-kheo đang ngồi bàn chuyện gì. Các Tỷ-kheo trình bày câu chuyện, bạc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay người thợ may ở Kỳ Viên mới lường gạt những người khác. Trong thời quá khứ, vị ấy cũng đã lường gạt rồi. Và người thợ may ở ngôi làng nhỏ, không phải chỉ nay mới lường gạt người thợ may ở Kỳ Viên. Trong thời quá khứ, vị ấy cũng đã lường gạt rồi

Nói vậy xong, bạc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, tại một ngôi rừng, Bồ-tát sanh làm thân cây. Cây ấy mọc gần một hồ sen. Lúc bấy giờ, trong một hồ khác không lớn lắm, vào mùa hạn hán, nước thấp, nhưng tại đây có cá rất nhiều. Một con cò thấy đàn cá, suy nghĩ cách lường gạt và ăn chúng. Cò đi đến hồ, ngồi bên bờ nước suy tư. Đàn cá thấy vậy liền hỏi cò:

- Ngài ngồi suy nghĩ gì vậy?

- Tôi ngồi suy nghĩ đến các bạn!

- Ngài suy nghĩ gì đến chúng tôi?

- Trong hồ này, nước cạn, đồ ăn ít, hạn hán lại lớn. Nay các bạn sẽ làm gì? Chính ta ngồi đây suy nghĩ như vậy.

- Vậy thưa ngài, chúng tôi sẽ phải làm gì?

- Nay, nếu các bạn làm theo lời ta, ta sẽ ngậm từng bạn trong mỏ ta, đưa các bạn đến một hồ lớn tràn đầy hoa sen năm sắc, và thả các bạn ở đấy.

- Thưa ngài, từ thuở khai thiên lập địa đến nay, không bao giờ loài cò lại nghĩ đến loài cá. Ngài chỉ muốn ăn chúng tôi từng con một thôi.

- Ta sẽ không ăn các bạn khi các bạn có lòng tin ở ta. Nếu các bạn không tin lời ta là đấng kia có một cái hồ, hãy cứ một con cá đi với ta để chính nó thấy cái hồ ấy.

Đàn cá tin con cò ấy, liền cử một con cá lớn, mù một mắt, nghĩ rằng nó có khả năng đối nghịch với cò dưới nước và trên cạn, và bảo con cò mang đi. Cò ngậm lấy cá ấy, mang đi, thả trong hồ, chỉ cho thấy toàn bộ cái hồ, rồi đưa nó về, thả nó lại với đàn cá trong hồ cũ. Cá này về tán thán sự quyền rũ của hồ mới cho chúng bạn nghe. Nghe nó tán thán, đàn cá đều muốn đi và nói với cò:

- Lành thay, ngài hãy mang chúng tôi đi.

Con cò trước hết mang con cá lớn một mắt ấy, đưa nó đến bờ hồ, chỉ cho nó thấy cái hồ, rồi đậu xuống cây Vanara mọc bên bờ hồ. Cò ném con cá vào giữa hai cành cây, lấy mỏ mổ con cá, giết chết nó và ăn thịt, thả xương xuống gốc cây, rồi trở về nói:

- Con cá ấy đã được ta thả rồi. Con khác hãy đi.

Với phương cách ấy, cò mang đi từng con cá một, ăn hết cả đàn cá, và cuối cùng, không tìm thấy con cá nào nữa. Tại đây chỉ có con cua còn ở lại. Con cò muốn ăn nó nên nói:

- Này bạn cua, tất cả đàn cá ấy đã được ta mang đi, thả xuống hồ lớn đầy những bông sen, hãy đến đây, ta sẽ mang bạn đi!

- Làm thế nào ngài mang tôi đi?

- Ngâm lấy bạn, ta sẽ mang đi.

- Ngâm tôi mang đi như vậy, ngài sẽ làm rơi tôi xuống. Tôi sẽ không đi với ngài đâu.

- Chớ sợ, ta sẽ ngâm bạn thật chặt và mang đi.

Con cua suy nghĩ: "Nó mang những con cá mà không thả cá vào trong hồ. Nếu nó thả ta vào trong hồ thì tốt. Nếu nó không thả, ta sẽ cắt đứt cổ của nó và giết nó".

Rồi cua nói với cò:

- Này bạn cò, bạn không thể ngâm tôi chắc chắn được. Chúng tôi loài cua đã kẹp thì kẹp chặt. Nếu tôi lấy cái càng kẹp cổ bạn, tôi sẽ kẹp chặt cổ bạn và sẽ đi với bạn.

Con cò không biết con cua muốn lường gạt mình bèn bằng lòng. Như với cái kềm của người thợ rèn, con cua với những cái càng của mình, kẹp rất chặt cổ cò và nói:

- Nào, chúng ta hãy đi!

Cò đưa cua đi, trước hết chỉ cho nó thấy cái hồ, rồi đi về phía cây Vanara. Cua nói:

- Này bạn, cái hồ ở phía này, sao bạn lại đưa tôi đi phía khác?

- Ừ, ta là bạn thân của người, và người là bạn thân của ta. Người tưởng ta là nô lệ của người, nhắc bổng và đưa người đi không sao? Hãy nhìn đống xương này dưới gốc cây Vanara! Và ta đã ăn tất cả con cá ấy, cũng vậy, nay ta sẽ ăn người!

- Những con cá ấy vì ngu si nên bị người ăn. Nhưng ta sẽ không để người ăn ta đâu. Cua nói. Ta sẽ giết người! Người thật là ngu ngốc! Người bị ta lừa mà không biết. Nếu chết, cả hai cùng chết! Ta sẽ cắt đứt đầu người trước khi ta rơi xuống đất!

Nói xong, cua kẹp chặt cổ cò lại như gọng kềm. Với miệng há to, nước mắt từ từ chảy, quá kinh hãi vì sợ chết, cò nói:

- Thưa ngài, tôi sẽ không ăn ngài. Hãy cho tôi sống!

- Nếu người hạ xuống và thả ta trong hồ.

Cò bay trở lui, hạ xuống hồ, thả cua trên mặt bùn bên bờ hồ. Nhưng con cua, trước khi đi xuống nước, cắt đứt cổ cò như con dao cắt một cọng sen.

Vị thần sống ở trên cây thấy sự lạ lùng này, đã làm cho toàn khu rừng vang dậy lời tán thán khi nói lên bài kệ này với âm thanh dịu ngọt:

Kẻ có trí lờng gạt
Không may bị kẻ gạt,
Con cò có trí gạt
Đã bị cua gạt lại.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay người thợ may ở Kỳ Viên mới bị người thợ may ở làng lờng gạt. Trong thời quá khứ, vị ấy cũng bị lờng gạt rồi.*

Sau khi thuyết pháp thoai này, bậc Đạo Sư kết hợp hai mẫu chuyện và nhận diện Tiền thân:

- *Lúc ấy, người thợ may ở Kỳ Viên là con cò, người thợ may ở làng là con cua, còn Ta là thần cây.*

-ooOoo-

39. CHUYỆN NGƯỜI NÔ LỆ NANDA (Tiền thân Nanda)

Nghĩ rằng là chỗ chôn...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một đệ tử của Trưởng lão Xá- lợi-phát. Tương truyền Tỷ-kheo ấy là người dễ bảo, kham nhẫn, thường nỗ lực hầu hạ Trưởng lão. Một thời, sau khi xin phép bậc Đạo Sư, Trưởng lão đã ra đi, bộ hành đến xứ Dakkhinagiri ở miền Nam Magadha (Ma-kiệt-đà), Tỷ kheo ấy, đến xứ này, trở thành kiêu ngạo, cứng đầu, không vâng lời Trưởng lão. Khi Trưởng lão bảo:

- *Này Hiền giả, hãy làm điều này.*

Vị ấy liền gây sự chống lại Trưởng lão.

Trưởng lão không biết tâm tánh vị ấy vì sao thay đổi như vậy. Sau khi bộ hành tại đây, Trưởng lão lại đi về Kỳ Viên. Từ khi theo Trưởng lão về đến Kỳ Viên, tánh tình Tỷ-kheo ấy trở lại như cũ. Trưởng lão thưa với đức Như Lai:

- Bạch Thế Tôn, con có một đê từ, tại một chỗ, xử sự như một nô lệ được mua với giá một trăm đồng tiền, nhưng tại một nơi khác, lại trở thành kiêu mạn, cứng đầu, bảo làm gì cũng gây sự chống đối.

Bậc Đạo sư nói:

- Nay Xá-lợi-phất, Tỳ-kheo này không phải nay mới có tánh tình như vậy. Trước kia, khi đến chỗ này, kẻ ấy xử sự như một nô lệ được mua với giá một trăm đồng tiền, nhưng khi đi chỗ khác, thì gây sự, đối nghịch.

Nói vậy xong, theo lời Trưởng lão yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta trị vì ở xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình một địa chủ. Bạn của Bồ-tát cũng là một địa chủ lớn tuổi hơn Bồ-tát, nhưng có một người vợ trẻ sanh được một con trai. Người địa chủ lớn tuổi suy nghĩ: "Vợ ta còn trẻ, khi ta chết đi, không biết sẽ lấy ai và tiêu phí tài sản này, thay vì giao cho con trai của ta? Vậy tốt hơn ta hãy chôn tài sản dưới đất".

Nghĩ vậy, người địa chủ đem theo một người nô lệ trong nhà tên Nanda, đi vào rừng, chôn tài sản ấy vào một chỗ và bảo:

- Nay Nanda thân, sau khi ta chết, hãy báo cho con ta biết tài sản này. Chớ quên khu rừng.

Sau khi khuyên như vậy, người địa chủ già ấy mạng chung. Đứa con trai dần dần lớn lên, đến tuổi thành niên, mẹ nó nói:

- Nay con thân, cha con đem theo nô lệ Nanda, đã chôn giấu tài sản. Hãy bảo nó mang về mà cai quản gia sản thừa tự.

Một hôm, người thanh niên nói với Nanda:

- Nay cậu, có phải cha ta đã chôn tài sản?

- Thưa ông chủ, có!

- Chôn tài sản tại đâu?

- Thưa ông chủ, trong rừng.

- Vậy chúng ta hãy đi lấy.

Sau khi đem cuốc và thúng, đi đến chỗ chôn giấu, người thanh niên hỏi:

- Nay cậu, tài sản ở đâu?

Nanda leo lên, đứng trên chỗ đã chôn tài sản, do vì tài sản ấy, nó khởi lòng kiêu mạn và mắng nhiếc chàng thanh niên chủ nó:

- Đi đi! Đứa con hư, đứa con nô lệ. Từ đâu ngươi có được tài sản này?

Nghe ác ngữ của nó, chàng thanh niên làm như không nghe gì, chỉ nói:

- Thôi chúng ta đi về.

Rồi hai người cùng về. Sau hai ba ngày, cả hai lại đi, nhưng Nanda lại mắng chửi như cũ. Chàng thanh niên không nói ác ngữ với nó, và suy đi nghĩ lại như sau: "Người nô lệ này, khi đi có ý định báo cho ta biết tài sản. Nhưng đến đó, lại mắng nhiếc ta, chẳng biết vì lý do gì? À, cha ta có người bạn địa chủ, hãy đến hỏi vị ấy".

Thanh niên ấy đi đến gặp Bô-tát trình bày tất cả sự việc và hỏi:

- Thưa ngài, vì lý do gì mà tại chỗ Nanda đứng mắng nhiếc con là chỗ cha con chôn tài sản thừa tự?

- Này con, Khi Nanda mắng chửi con, con chỉ nên nói: Này người nô lệ, người mắng chửi ai vậy? Rồi kéo nó ra, lấy cuốc đào chỗ ấy, lấy tài sản thừa tự của gia đình, bảo người nô lệ nhấc lên và mang về nhà.

Nói vậy xong, Bô-tát đọc bài kệ này:

Nghĩ rằng là chỗ chôn
Đống vàng và nữ trang,
Chỗ nô tỳ hạ sanh
Tên là Nan-da-ka
Đang đứng và la to
Những lời lẽ thô bạo.

Chàng thanh niên liền đánh lể Bô-tát, về nhà, và đưa Nanda đi đến chỗ chôn giấu tài sản. Làm đúng theo lời khuyên bảo, Chàng thanh niên cũng vâng theo lời Bô-tát khuyên, làm các công đức như bố thí...đến khi mạng chung đi theo nghiệp của mình.

Bậc Đạo Sư nói: - Trong thời quá khứ, tánh tình của kẻ ấy cũng như vậy.

*

Sau khi bậc Đạo Sư thuyết pháp thoại này, Ngài kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân.

- Lúc bấy giờ, Nanda là đệ tử của Xá-lợi-phất, và người địa chủ có trí là Ta vậy.

-ooOoo-

40. CHUYỆN HỒ THAN LỬA CÂY KEO (Tiền thân Khadirangara)

Ta thà rơi địa ngục...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về ông Cấp Cô Độc. Ông Cấp Cô Độc đã tiêu hết cho Giáo pháp đức Phật một số tiền là năm trăm bốn mươi triệu đồng để xây dựng tinh xá, và ông không nghĩ đến châu báu nào khác ngoài ba ngôi báu Phật, Pháp, Tăng. Trong khi bậc Đạo Sư còn ở Kỳ Viên, mỗi ngày vị triệu phú đi đến tinh xá ba lần để cúng dường: một vào buổi sáng, một vào buổi trưa, một vào buổi chiều. Ngoài ra, còn nhiều sự giúp đỡ khác.

Ông Cấp Cô Độc không bao giờ đi tay không, ngại các Sa-di hay Tỷ-kheo trẻ xem mình có đem gì trong tay không. Buổi sáng ông đem theo cháo, sau buổi ăn sáng đem theo bơ chín, bơ tươi, mật ong, đường mật. Buổi chiều ông đem theo hương liệu, vòng hoa, vải may y. Ngày này qua ngày khác, vị ấy tiêu dùng như vậy, không hạn chế.

Ngoài ra, nhiều người sống bằng nghề buôn bán tự tay trao phiếu nợ, mượn ông tài sản ước lượng một trăm triệu đồng và vị Đại triệu phú không đòi họ trả. Còn những tài sản khác trị giá một trăm tám mươi triệu đồng được chôn cất trên bờ sông. Khi bị gió bão, nước phá vỡ bờ sông, gia sản ấy đã trôi ra biển lớn. Chìm xuống lòng biển là các ghè chậu bằng đồng còn khoá chặt và đóng dấu nguyên xi.

Trong nhà vị triệu phú luôn luôn có phần cơm cho năm trăm Tỷ-kheo, nhà vị đại triệu phú giống như cái giếng trong xanh ở ngã tư đường cho chúng Tỷ-kheo, như ngôi nhà cha mẹ đối với tất cả đại chúng. Vì vậy, bậc Chánh Đẳng Giác thường đi đến nhà vị triệu phú. Tám mươi đại Trưởng lão cũng đi đến. Các Tỷ-kheo khác cũng đến và đi không thể kể xiết. Nhà vị đại triệu phú có đến bảy tầng lầu, được trang hoàng với bảy cửa gác. Tại cửa gác thứ tư của ngôi nhà ấy, một thần nữ có tà kiến thường trú. Khi bậc Chánh Đẳng Giác vào nhà, thần nữ ấy không ở được trong lầu của mình, đã đem theo mấy đứa con nhỏ xuống ở tại tầng cuối cùng. Khi tám mươi đại Trưởng lão và các Trưởng lão khác đến và đi, thần nữ ấy cũng phải làm như vậy. Nàng suy nghĩ: "Khi Sa-môn Gotama và các đệ tử vào nhà này, ta không được an lạc; ta không thể luôn luôn xuống tầng trệt được. Ta phải làm thế nào để những người ấy không đến nhà này nữa".

Một hôm, khi người tổng quản đã về phòng an nghỉ, thần nữ ấy đi đến, chói sáng hào quang và đứng lại. Được hỏi:

- Ai đó?

Nàng trả lời:

- Ta là thần nữ thường trú ở cửa gác thứ tư.

- Vì sao nàng đến đây?

- Ông không thấy việc phải làm của vị triệu phú, không nghĩ đến đời sau cho mình, tiêu phí tài sản, làm giàu cho Sa-môn Gotama, không lo buôn bán, không lo làm việc. Ông hãy khuyên vị triệu phú làm việc của mình, đừng để Sa-môn Gotama và các đệ tử vào nhà này nữa.

Người tổng quản ấy nói với thần nữ:

- Nay thần nữ ngu si, nếu vị triệu phú dùng tài sản, vị ấy chỉ dùng cho Giáo pháp chư Phật đưa đến giải thoát. Dù vị triệu phú nắm búi tóc ta và bán ta làm nô lệ, ta vẫn sẽ không nói gì. Nàng hãy đi đi.

Hôm khác, thần nữ ấy đi đến người con trai cả của vị triệu phú và khuyên giáo tương tự. Người con trai cả cũng mắng nàng như trước. Nhưng nàng không dám nói việc này với vị triệu phú.

Do bố thí không ngừng nghỉ, do không kinh doanh, tiền tiêu vào ít dần, tài sản vị ấy đi đến khánh tận. Dần dần triệu phú rơi vào cảnh nghèo thiếu, gia sản, áo quần, sàng tọa, thực phẩm không còn được như xưa. Dầu ở trong tình trạng như vậy, ông Cấp Cô Độc vẫn cúng dường chúng Tăng, tuy rằng không thể cúng dường các món tốt đẹp.

Một hôm, sau khi ông Cấp Cô Độc đánh lễ và ngồi xuống, Thế Tôn hỏi:

- Nay Gia Chủ, tại nhà ông còn có vật bố thí không?

- Bạch Thế Tôn, thưa có vật bố thí. Đó là cháo tằm với bột chua để lại từ hôm qua.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Gia chủ, tâm đừng buồn phiền khi bố thí đồ vật thô xấu, khi tâm tốt đẹp thì đồ vật cúng dường chư Phật, Độc Giác Phật, đệ tử chư Phật cũng không trở thành thô xấu. Vì sao? Vì quả dị thực to lớn. Ai có thể làm tâm tốt đẹp, thì vật bố thí không thể thô xấu được. Như vậy ông cần phải hiểu biết.

Và đức Thế Tôn đọc bài kệ:

Khi tâm được tịnh tín,
Bố thí không gọi nhỏ,
Cho Như Lai, chư Phật,
Hay cho đệ tử Ngài,
Không có cúng dường nào
Được xem là bé nhỏ.

Thế Tôn lại nói thêm:

- Nay Gia chủ, ông cúng dường món ăn thô xấu, nhưng cúng dường tám bậc Thánh nhân. Trong thời Velàma, Ta làm náo động cả Diêm-phù-đề với việc bố thí bảy thứ báu; trong khi đại bố thí, Ta làm chúng tuôn chảy như làm năm con sông trở thành một dòng thác. Nhưng Ta không tìm được ai thọ Ba quy y hay giữ Năm giới. Những

người xứng đáng được cúng dường như vậy thật khó kiếm được. Do vậy, khi bố thí cho ta đồ ăn thô xấu, tâm ông chớ buồn phiền.

Sau đó, bậc Đạo Sư nói Kinh Velàmaka.

Bấy giờ thần nữ ấy không dám nói với người triệu phú khi vị ấy đang có uy quyền, lại suy nghĩ: "Nay vị triệu phú này gặp tình cảnh khó khăn, có thể nghe theo lời ta". Nghĩ vậy, nửa đêm, thần nữ vào phòng vị ấy chiếu sáng hào quang, đứng giữa hư không. Vị triệu phú thấy nằng, liền hỏi:

- Người là ai?

- Nay đại triệu phú, ta là thần nữ ở cửa gác thứ tư.

- Người đến có việc gì?

- Ta muốn nói lời khuyên ông.

- Vậy hãy nói đi!

- Nay đại triệu phú, ông không nghĩ đến thời sau, không nhìn đến con trai, con gái. Ông đã tiêu phí tài sản cho Giáo pháp của Sa-môn Gotama. Do ông đã phung phí tài sản lâu ngày, do không làm công việc mới, vì Sa-môn Gotama, ông trở thành nghèo thiếu. Sự việc đã như vậy, ông vẫn không từ bỏ Sa-môn Gotama. Hôm nay, các Sa-môn ấy vẫn đi vào nhà ông như trước. Những gì họ đã lấy đi từ ông, không thể đem về nhà được. Hãy tin chắc là như vậy. Nhưng bắt đầu từ nay trở đi, ông chớ tự mình đi đến Sa-môn Gotama. Chớ cho phép những đệ tử của Sa-môn vào nhà này nữa. Hãy xoay lưng, không nhìn Sa-môn Gotama nữa. Hãy tự mình kinh doanh buôn bán và xây dựng lại sản nghiệp.

Vị triệu phú nói với thần nữ:

- Có phải đây là lời khuyên giáo người cần nói với ta?

- Đúng như vậy.

Vị triệu phú nói:

- Bậc Đạo Sư đã làm cho ta không bị dao động bởi trăm, bởi ngàn, bởi trăm ngàn thần nữ như người. Lòng tin của ta như núi Tu-di không dao động, được khéo an trú. Tài sản được ta tiêu dùng cho Pháp bảo đưa đến giải thoát. Lời người nói không thích đáng, là một đòn do người đánh vào Giáo pháp đức Phật, con quý đên thiếu lễ độ, theo ác giới, không có vấn đề người sống chung trong nhà của ta. Hãy ra khỏi nhà ta mau, đi ở chỗ khác.

Thần nữ nghe lời nói của vị Thánh đệ tử đã chứng quả Dự lưu, không thể ở lại được, bèn về chỗ ở của mình, tay bông con ra đi, với ý nghĩ: "Nếu ta không tìm được chỗ khác, ta sẽ xin lỗi vị triệu phú và sẽ trú tại đây". Nghĩ vậy, nằng đi đến vị Thiên tử hộ trì thành phố, đánh lễ vị ấy rồi đứng dậy. Khi được hỏi:

- Nàng đến có chuyện gì?

Nàng trả lời:

- Thưa Thiên Tử, tôi vô ý nói chuyện với ông Cấp Cô Độc, nên vị triệu phú giận tôi, đuổi tôi ra khỏi nhà ở. Hãy đưa tôi đến vị triệu phú xin lỗi và xin cho tôi được trú tại nhà như cũ.

- Nhưng nàng đã nói với vị triệu phú những gì?

- Bắt đầu từ nay, chớ hộ trì Phật, chớ hộ trì chúng Tăng, chớ đố Sa-môn Gotama vào nhà. Thưa Thiên tử, tôi đã nói như vậy!

- Lời nàng nói không chính đáng, là một đòn đánh vào Giáo pháp. Ta không thể đưa nàng đến gặp vị triệu phú được.

Không nhận được sự ủng hộ từ vị này, thần nữ đi đến bốn Đại thiên vương, cũng bị bốn vị ấy bác bỏ. Thần nữ đi đến Thiên chủ Đế Thích thuật câu chuyện ấy và yêu cầu giúp đỡ khẩn thiết hơn:

- Thưa Thiên chủ, con không được chỗi ở, phải bồng con trên tay, con lang thang không nơi trú ẩn. Với uy lực của ngài, hãy cho con một chỗ ở!

Thiên chủ trả lời:

- Người làm điều không thích đáng, đã đánh một đòn vào Giáo pháp của bậc Chiến Thắng. Ta không thể nói với vị triệu phú dùm cho người. Nhưng ta sẽ nói với người một phương pháp làm vị triệu phú tha thứ người.

- Thưa Thiên chủ, lành thay, xin nói lên.

- Có nhiều người đã mượn của vị đại triệu phú một số tài sản trị giá một trăm tám mươi triệu đồng... Người hãy giả dạng người đại diện cho vị triệu phú mà không cho ai biết, cầm giấy mắc nợ ấy, với một số Dạ-xoa trẻ vây quanh, một tay cầm giấy nợ, một tay cầm biên lai, đi đến nhà họ, đứng ở giữa nhà, dọa nạt họ với uy lực Dạ-xoa của mình, và nói: "Đây là giấy nợ của các người. Khi bậc triệu phú của chúng ta có uy lực, đã không đòi hỏi gì các người. Nay ngài gặp con nghèo túng, hãy trả lại tiền các người đã mượn".

Với uy lực Dạ-xoa của người, người sẽ lấy lại được tất cả một trăm tám mươi triệu đồng vàng ấy, đổ đầy kho bạc trống không của vị triệu phú. Vị triệu phú còn có tài sản khác chôn giấu ở bờ sông Aciravati, khi bờ sông bị lở, tài sản ấy bị trôi vào biển. Với uy lực của người, hãy đem số tài sản ấy về, đổ đầy kho bạc. Lại còn có một tài sản khác nữa, trị giá một trăm tám mươi triệu đồng nằm chôn không chủ tại một chỗ nào đó, hãy lấy đem về đổ đầy kho bạc trống. Với năm trăm bốn mươi triệu đồng ấy, người đổ đầy các kho bạc trống không, lấy đó để đền tội, rồi đến xin vị đại triệu phú tha tội cho.

Thần nữ đáp:

- Tốt lành thay, thưa thiên chủ.

Thần nữ chấp nhận lời Thiên chủ, mang lại tất cả tài sản như đã được nói.

Nửa đêm, thần nữ đi vào phòng rực rỡ của vị triệu phú, chiếu sáng hào quang, đứng giữa hư không. Được hỏi là ai, nàng đáp:

- Thưa bậc đại triệu phú, tôi là thần nữ mù quáng ngu si ở tại cửa gác thứ tư. Do tôi quá ngu si, không biết công đức đức Phật, đã nói với ngài những lời lỗi lầm trong những ngày trước. Hãy tha thứ lỗi ấy của tôi! Theo lời Thiên chủ Đế Thích, tôi đã đòi lại số tiền nợ một trăm tám mươi triệu đồng cho ngài, đã đem lại số tiền một trăm tám mươi triệu đồng bị trôi ra biển, và chôn giấu vô chủ tại một chỗ nọ. Như vậy tôi đã mang lại trăm năm bốn mươi triệu đồng đổ đầy các kho bạc trống rỗng của ngài để chuộc lại tội lỗi. Số tiền ngài đã tiêu dùng cho tình xá Kỳ Viên, tất cả nay đã được thâu lại. Tôi vì không có trú xứ nên rất khổ sở. Chớ nghĩ đến những gì tôi đã làm do sự vô trí của tôi. Hãy tha thứ cho tôi, thưa bậc đại triệu phú.

Ông Cấp Có Độc nghe vậy, tự nghĩ: "Thần nữ này đang nói đã lập công chuộc tội và đã nhận tội của mình. Bậc Đạo Sư sẽ suy xét việc này, và sẽ cho nó biết những công đức của mình. Ta sẽ đem thần nữ đến gặp bậc Chánh Đẳng Giác". Vị triệu phú nói:

- Nay thần nữ, nếu người muốn xin lỗi ta, hãy xin lỗi ta trước mặt bậc Đạo Sư.

- Lành thay, tôi sẽ làm như vậy. Hãy đưa tôi đến bậc Đạo Sư.

Vị triệu phú bằng lòng. Khi đêm đã tàn, vào buổi sáng, vị triệu phú đem thần nữ đến bậc Đạo Sư và báo cáo với đức Như Lai tất cả việc làm của thần nữ. Bậc Đạo Sư nghe xong liền nói:

- Ở đây, này Gia chủ, kẻ làm ác, khi điều ác chưa chín muồi, kẻ ấy thấy là thiện. Khi điều ác của kẻ ấy chín muồi, chỉ khi ấy kẻ ấy mới thấy là ác. Kẻ làm thiện, khi điều thiện chưa chín muồi, kẻ ấy thấy là ác, khi điều thiện của kẻ ấy chín muồi, chỉ khi ấy kẻ ấy thấy là thiện.

Sau đó, bậc Đạo Sư nói lên hai bài kệ này trong Pháp cú số 119 và 120

Người ác thấy là thiện
Khi ác chưa chín muồi,
Khi ác nghiệp chín muồi,
Người ác mới thấy ác.
Người hiền thấy là ác,
Khi thiện chưa chín muồi,
Khi thiện được chín muồi,
Người hiền thấy là thiện".

Cuối bài kệ này, thần nữ chứng quả Dự lưu. Nàng đánh lễ chân có tô điểm bánh xe của bậc Đạo Sư và nói:

- Bạch Thế Tôn, vì bị nhiễm tham ái, bị sân kích động, bị si mờ ám, bị vô minh bao phủ, con không biết những công đức của Thế Tôn, đã nói những lời ác, xin tha thứ cho con.

Rồi nàng được bậc Đạo Sư tha thứ, và được vị đại triệu phú tha thứ.

Lúc bấy giờ ông Cấp Cô Độc ở trước mặt bậc Đạo Sư, nói lên công đức của mình:

- Bạch Thế Tôn, thân nữ này đã cố ngăn chặn con: Chớ cúng dường đức Phật v.v...! Nhưng không có thể ngăn chặn con được. Nàng đã cố ngăn chặn con: Chớ bố thí! Nhưng con vẫn bố thí. Bạch Thế Tôn, đây là công đức của con.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Gia chủ, ông là Thánh đệ tử đã chứng quả Dự lưu, có lòng tin bất động, có tri kiến thanh tịnh.

Thật không có gì kỳ diệu là ông đã không bị ngăn chặn bởi thân nữ bất lực này. Nhưng có điều thật sự kỳ diệu là người Hiền trí thuở quá khứ, khi đức Phật chưa xuất hiện, khi trí tuệ chưa chín muồi, dầu ác ma, chủ cõi dục giới, đứng giữa hư không nói lớn: Nếu người bố thí, người sẽ bị thiếu sống trong địa ngục này, và chỉ rõ một hố đầy than hồng sâu đến tám mươi khuỷu tay, dầu bị ngăn: Chớ bố thí, người Hiền trí vẫn đứng giữa đóa sen bố thí như thường.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của ông Cấp Cô Độc, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình một vị triệu phú ở Ba-la-nại, được nuôi dưỡng trong sự xa hoa như một hoàng tử. Khi đến tuổi trưởng thành, vừa mới mười sáu tuổi, Bồ-tát đã đạt đến điều luyện trong tất cả kỹ thuật. Sau khi cha chết, được đặt lên địa vị triệu phú, Bồ-tát cho xây dựng sáu trường bố thí, bốn nhà tại cửa bốn thành, một nhà tại trung tâm thành, một nhà trước cửa từ xứ của mình, và tổ chức bố thí lớn, giữ giới, tuân giữ những ngày Bồ-tát.

Một hôm, trong giờ điếm tâm, khi các món ăn hảo hạng được mang vào cho Bồ-tát, một vị Độc Giác Phật, sau bảy ngày thiền, vừa xuất định và nhận xét: "Đã đến giờ đi khuất thực, nay ta phải đến nhà của vị triệu phú Ba-la-nại". Sau khi chùi răng với que đánh răng bằng cọng trầu leo, rửa mặt tại hồ Anotatta, rồi đứng trên cao nguyên Manosila, vị Độc Giác Phật mang y dưới, cột dây lưng, đắp y ngoài lấy bình bát bằng đất do thần thông hóa hiện, đi ngang qua hư không và đứng trước cửa nhà, trong khi bữa điếm tâm được mang vào cho Bồ-tát. Bồ-tát thấy vị Độc Giác Phật, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, nhìn người đứng hầu, chỉ rõ cần dâng cúng món ăn. Người hầu nói:

- Thưa ông chủ, con phải làm gì?

Bồ-tát nói:

- Hãy đem bình bát vị ấy lại đây.

Ngay trong thời khắc ấy, Ác ma lồng lộn hiện lên, tự nghĩ: "Vị Độc Giác Phật này chỉ được đồ ăn từ bảy ngày trước, nếu hôm nay không được ăn, vị ấy sẽ chết. Ta sẽ làm vị ấy chết và làm vị triệu phú chấm dứt việc bố thí".

Ngay lúc ấy, Ác ma đi đến, hóa hiện ở trong nhà một hồ than lừng sâu tám mươi khuỷu tay (một khuỷu tay = 45 cm). Hồ ấy đầy những than rừng bằng cây keo cháy rục, cháy đỏ có ngon, hiện ra như địa ngục. Sau khi tạo ra hồ than lừng ấy, Ác ma tự mình đứng giữa hư không. Người hầu đi đến, định mang bình bát lại, thấy vậy, hoảng sợ quay lui. Bồ-tát hỏi:

- Này con thân, sao con trở lui?

Người ấy nói:

- Thưa ông chủ, trong nhà có một hồ than lừng, cháy đỏ rục, cháy có ngon.

Những người khác đi đến cũng hoảng sợ chạy trốn hết.

Bồ-tát suy nghĩ: "Hôm nay, Ác ma có uy lực, đang nỗ lực ngăn chặn ta bồ thí. Ta cần phải cho nó biết dù trăm Ma, ngàn Ma, trăm ngàn Ma cũng không làm cho ta dao động. Hôm nay chúng ta sẽ làm cho chúng thấy ai mạnh hơn ai, ai có uy lực hơn ai".

Bồ-tát tự mình cầm lấy bát cơm đã sẵn sàng, đi ra khỏi nhà, đứng ngay trên bờ hồ than lừng, nhìn lên trời, thấy Ác ma, liền hỏi:

- Ngươi là ai?

- Ta là Ác ma.

- Có phải ngươi hóa hiện hồ than lừng này?

- Phải, chính ta hóa hiện.

- Vì mục đích gì?

- Vì mục đích ngăn chặn ngươi bồ thí, vì mục đích giết mạng sống của vị Độc Giác Phật.

Bồ-tát nói:

- Ta sẽ không cho ngươi ngăn chặn ta bồ thí. Ta cũng không cho ngươi giết mạng sống của vị Độc Giác Phật. Hôm nay, ta sẽ làm cho ngươi biết giữa ta và ngươi, ai có sức mạnh lớn hơn.

Vẫn đứng trên bờ hồ than lừng, Bồ-tát nói:

- Bạch Thế Tôn, Độc Giác Phật, đầu con có rơi đầu lộn ngược vào hồ than lừng này, con vẫn không trở lui. Mong Thế Tôn chấp nhận món ăn do con cúng dường.

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ này:

Ta thả rơi địa ngục,

Chân trên, đầu phía dưới,

Ta sẽ làm việc Thánh,

Hãy nhận lấy món ăn.

Rồi với quyết tâm vững chắc, Bồ-tát cầm bát cơm bước lên mặt hồ than hừng! Khi Bồ-tát làm như vậy, từ mặt hồ than hừng sâu đến tám mươi khuỷu tay, mọc lên một hoa sen tuyệt đẹp đỡ lấy chân Bồ-tát. Từ hoa sen ấy, nhụy sen khoảng chừng một đầu lớn phun lên, rơi trên đầu bậc Đại Sĩ, phủ khắp toàn thân như rắc hạt vàng. Bồ-tát đứng trên đóa hoa sen, đặt vào trong bát vị Độc Giác Phật những món ăn thượng vị khác nhau. Vị Độc Giác Phật nhận đồ ăn, nói lên lời tùy hỷ, rồi quăng bình bát lên trên hư không, và ngay trước mắt của đại chúng, tự mình bay lên hư không về phía Hy-mã-lạp Sơn, để lại một đường mây gồm nhiều hình thù kỳ diệu đặc biệt. Còn Ác ma bị thất bại và sầu muộn đi về trú xứ của mình. Bồ-tát vẫn đứng trên tòa sen, thuyết pháp cho đại chúng, tán thán bố thí, giới đức, và cùng với đại chúng vây quanh, bước vào trú xứ của mình. Bồ-tát trọn đời làm công đức, rồi khi mạng chung đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Đây gia chủ, việc này không có gì kỳ diệu khi một người đầy đủ tri kiến như ông không để cho thân nữ làm dao động. Thật sự kỳ diệu là những gì bậc Hiền trí đã làm trong thời quá khứ.

Thuyết pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, vị Độc Giác Phật tại chỗ ấy nhập Niết-bàn, còn Ta chính là người triệu phú Ba-la-nại, sau khi đánh bại Ác-ma, đứng trên đóa sen, cúng dường thức ăn khát thực vào bát của vị Độc Giác Phật.

-ooOoo-

PHẨM LỢI ÁI

41. CHUYỆN TRƯỞNG LÃO LOSAKA (Tiền thân Losaka)

Với người muốn mình lợi...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên bậc Đạo Sư đã kể về Trưởng lão Losaka. Ai là Trưởng lão Losaka? Một người ở xứ Kosala, con của người đánh cá, một tai ương cho gia đình. Khi làm Tỷ-kheo, vị ấy không bao giờ nhận được gì cả.

Từ chỗ được sanh ở đời trước và khi mạng chung, vị ấy đã đầu thai vào bụng vợ một người đánh cá, trong một làng đánh cá gồm một ngàn gia đình ở Kosala. Trong ngày vị ấy đầu thai, ngàn gia đình ấy, với lưới cầm tay, đi đánh cá trên sông, trên hồ không bắt được một con cá nhỏ nào. Từ ngày đó trở đi, những người đánh cá gặp những điều tổn hại. Khi vị ấy còn ở trong thai, làng của họ bị lửa đốt cháy bảy lần và bị vua xử phạt bảy lần. Như vậy, dần dần họ rơi vào túng thiếu. Họ suy nghĩ: "Trước kia, chúng ta không như vậy. Nay chúng ta gặp nhiều tổn hại. Giữa chúng ta phải có một người có số đen. Chúng ta hãy chia thành hai nhóm mỗi nhóm năm trăm gia đình. Và nhóm nào có người có số đen, nhóm ấy bị tổn hại, nhóm kia được tăng thịnh.

Và cứ thế họ chia nhóm ấy làm hai, chia làm hai, chia làm hai nữa. Như vậy, họ chia cho đến khi chỉ còn lại một gia đình ấy, và khi tìm được kẻ số đen ở trong gia đình ấy, họ liền đánh đuổi đi. Người mẹ phải tìm sống một cách khó nhọc, với bụng mang thai; khi thai đến kỳ, bà sanh được đứa con trai. Đứa bé ấy được sanh trong đời sống cuối cùng, do đó không thể bị giết hại. Như ngọn đèn trong chiếc ghè, điều kiện để thành A-la-hán cháy đỏ trong tim của nó.

Người mẹ nuôi dưỡng nó, tập nó chạy tới, chạy vòng, và khi nó đã đi được, bà đặt trong tay nó một bát đi xin, bảo nó đi vào một nhà kia, rồi bà bỏ trốn. Từ đó, đứa bé sống một mình, tìm đồ ăn tại chỗ này, nằm ngủ tại chỗ khác, không tắm, không săn sóc thân mình, tìm sống một cách cực khổ chẳng khác con quỷ ăn bùn. Nó dần dần lớn lên được bảy tuổi, lượm từng miếng cơm một mà ăn như con quạ, tại một cửa nhà nó có đồ ăn còn lại từ các nồi cơm được rửa.

Một hôm, Tướng quân Chánh pháp Xá-lợi-phất đang đi khát thực ở Xá-vệ, thấy đứa bé, suy nghĩ không biết đứa bé đáng thương này ở làng nào, khởi lòng từ bi đối với nó và gọi:

- Hãy đến đây!

Đứa bé đến đánh lễ Trưởng lão và đứng lại. Trưởng lão hỏi:

- Con sống ở làng nào? Cha mẹ ở đâu?

- Thưa Tôn giả, con sống không nơi nương tựa. Cha mẹ vì con, sống quá mệt mỏi nên bỏ rơi con mà trốn đi!

- Con có muốn xuất gia không?

- Thưa Tôn giả, con muốn xuất gia. Nhưng ai sẽ truyền giới xuất gia cho kẻ khốn nạn như con?

- Ta sẽ truyền giới xuất gia cho con.

- Lành thay, Tôn giả hãy truyền giới xuất gia cho con.

Trưởng lão cho nó ăn các món ăn loại cứng và loại mềm, dắt nó đến tinh xá, tự tay tắm rửa nó, truyền giới xuất gia cho nó làm Sa-di, và khi tuổi đầy đủ, liền trao Đại giới cho nó. Khi nó trưởng thành, nó được gọi là Trưởng lão Losakatissa.

Trưởng lão Losakatissa ít được phước đức, nên ít nhận được đồ cúng dường. Truyền thuyết nói, dầu có lễ bố thí to lớn không gì sánh được, bụng Trưởng lão cũng không no, mà chỉ được ăn vừa đủ để nuôi mạng sống. Một muống cháo đổ vào bát của Trưởng lão hình như làm tràn đầy nên đem cháo cho người sau. Khi cháo được đổ vào bình bát Trưởng lão, người ta nói cháo trong đĩa của người cúng như biến mất. Các đồ ăn cứng khác cũng như vậy.

Trưởng lão sau một thời gian, thiền quán được tầng trưởng, chứng quả A-la-hán tối thượng, nhưng vẫn được đồ cúng dường ít ỏi. Thọ hành trưởng lão dần dần giảm thiểu, và ngày nhập Niết-bàn đã đến. Tướng quân Chánh pháp hướng tâm đến, biết ngày trưởng lão đắc Niết-bàn vô dư y, tự nghĩ: "Trưởng lão Losakatissa hôm nay sẽ nhập Niết-bàn. Ta sẽ khuyên người ta cúng dường Trưởng lão đồ ăn như ý muốn". Tôn giả Xá-lợi-phất đưa Trưởng lão vào thành Xá-vệ khát thực. Tôn giả Xá-lợi-phất và Losakatissa, dầu đưa tay cho nhiều người ở Xá-vệ, cũng không nhận được ngay cả một tô cháo, Tôn giả Xá-lợi-phất bảo Losakatissa về trước, ngồi tại phòng họp, rồi giữ đồ ăn nhận được đem về cho Losakatissa. Những ai được Xá-lợi-phất giao đồ ăn đem về, đều quên trao cho Losakatissa và tự mình ăn đồ ăn ấy.

Khi Trưởng lão Xá-lợi-phất đứng dậy và đi về tinh xá, Losakatissa đi đến đánh lễ, Trưởng lão dừng bước, quay lại hỏi:

- Này Hiền giả, Hiền giả có được đồ ăn không?

- Thưa Tôn giả, chúng con sẽ nhận được đúng thời.

Trưởng lão Xá-lợi-phất hoảng hốt nhìn giờ. Thời giờ đã quá rồi. Trưởng lão nói:

- Này Hiền giả, hãy ngồi ở đây.

Trưởng lão bảo Losakatissa ngồi xuống trong phòng họp, rồi đi đến trú xứ Kosala. Nhà vua cho người lấy bát Trưởng lão, bỏ đầy bát với bốn loại bánh ngọt và nói:

- Đây là đồ ăn phi thời.

Trưởng lão cầm bát, đi về và nói:

- Nay Hiền giả Tissa, hãy ăn bốn loại bánh ngọt này.

Nói xong, Tôn giả cầm bát và đứng chờ. Nhưng Losakatissa hổ thẹn vì lòng kính trọng đối với Tôn giả Xá-lợi-phất nên không dám ăn. Trưởng lão Xá-lợi-phất nói với Losakatissa:

- Nay Hiền giả, hãy đến. Ta đứng cầm bình bát này, còn Hiền giả ngồi và ăn. Nếu tay ta rời bình bát này, thì không còn vật gì nữa.

Rồi trong khi bậc Tối thượng Tướng quân Chánh pháp đứng cầm bát, Tôn giả Losakatissa ăn bốn loại bánh ngọt. Do thần thông lực thuộc bậc Thánh của Tôn giả Xá-lợi-phất, bánh ấy không biến mất. Khi ấy, Trưởng lão Losakatissa được ăn như ý muốn, đầy đủ, no bụng. Ngày hôm ấy, Trưởng lão Losakatissa đắc Niết-bàn không có dư ý. Bậc Chánh Đẳng Giác đứng một bên và chứng kiến thân vị ấy được hoá táng. Các Xá-lợi được thái tháp và điện tháp được dựng lên trên.

Lúc bấy giờ, các Tỷ-kheo đang ngồi họp tại Pháp đường nói:

- Nay các Hiền giả, Losakatissa ít phước đức, ít nhận đồ cúng dường. Do ít phước đức, ít được cúng dường như vậy, làm sao lại được Thánh pháp?

Bậc Đạo Sư đến pháp đường hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông nay ngồi họp tại đây, đang bàn câu chuyện gì?

Chúng Tỷ-kheo báo cáo câu chuyện ấy lên Thế Tôn. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, Tỷ-kheo ấy do nghiệp mình làm, nên không được cúng dường và đồng thời chúng được Thánh pháp. Vị ấy thuở trước do làm chướng ngại người khác cúng dường nên ít được cúng dường; nhưng do chú tâm thiền quán vô thường, vô ngã nên được Thánh quả, chứng được các thắng pháp.

Nói vậy xong bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở ấy, trong thời bậc Chánh Đẳng Giác Ca-diếp, có một Tỷ-kheo sống ở một ngôi làng nhỏ, được một vị điền chủ hộ trì. Tỷ-kheo ấy tính tình bộc trực, hồn nhiên, giữ giới, chuyên tu tập thiền quán. Lại cũng có một trưởng lão A-la-hán đã đoạn tận các lậu hoặc, sống bình đẳng với các bậc đồng Phạm hạnh. Vị này trước kia chưa bao giờ đến ngôi làng có người điền chủ đã ủng hộ Tỷ-kheo ấy, nay mới đến lần đầu. Người điền chủ hoan hỷ với cử chỉ của Trưởng lão, cầm lấy bình bát, mời vào nhà, cung kính mời ăn. Rồi vị ấy nghe thuyết bài pháp ngắn, đánh lễ Trưởng lão và thưa:

- Thưa Tôn giả, hãy đi đến ngôi tinh xá gần đây của chúng tôi. Chúng tôi vào buổi chiều sẽ đến yết kiến ngài.

Trưởng lão đi đến ngôi tinh xá, đánh lễ Trưởng lão trụ trì và sau khi xin phép, ngồi xuống một bên. Vị trụ trì thân mật hỏi thăm Trưởng lão:

- Thưa Hiền giả, Hiền giả được đồ ăn chưa?

- Thưa được rồi.

- Được tại đâu?

- Tại nhà điền chủ trong làng của Tôn giả gần đây.

Sau khi nói vậy, trưởng lão hỏi chỗ sàng tọa của mình, sửa soạn cất đặt y bát, rồi ngồi xuống thọ hưởng lạc về thiên, lạc về quả. Vào buổi chiều, người điền chủ ấy đem theo hương, vòng hoa, đèn và dầu đi đến tinh xá, đánh lễ vị trụ trì và hỏi:

- Thưa Tôn giả, vị trưởng lão khách đã đến chưa?

Sau khi được biết vị ấy đã đến rồi, người điền chủ đi đến vị trưởng lão khách, đánh lễ, ngồi xuống một bên, và nghe thuyết pháp. Vào buổi chiều mát, người điền chủ đánh lễ điện Phật, cây Bồ-đề, tháp đèn, mời hai vị đến nhà rồi ra đi.

Trưởng lão trụ trì suy nghĩ: "Điền chủ này đã bị phân tâm. Nếu Tỷ-kheo này trú ở đây, điền chủ ấy không còn đếm xỉa đến ta một chút nào nữa".

Trưởng lão trụ trì, với tâm tư không được vui, suy nghĩ: "Ta phải làm thế nào để vị ấy không ở được trong tinh xá này". Đến giờ hầu thăm, khi Trưởng lão khách đến, Trưởng lão trụ trì không nói gì. Vị Trưởng lão khách đoạn tận các lậu hoặc, biết được ý định của trưởng lão trụ trì, tự nghĩ: "Trưởng lão này không biết ta không bao giờ gây trở ngại cho gia đình, cúng dường vị ấy hay đồ chúng vị ấy", liền đi về trú xứ của mình, hưởng thọ lạc về Thiên và lạc về quả.

Trưởng lão trụ trì, ngày hôm sau, đánh nhẹ cái chuông phòng vị khách trọ, rồi lấy móng tay gõ nhẹ vào cửa và đi đến nhà người điền chủ. Người điền chủ cầm lấy bát vị ấy, mời ngồi trên chỗ đã soạn sẵn và hỏi:

- Trưởng lão khách ở đâu?

- Tôi không biết tin tức của bạn ngài. Tôi đã đánh chuông gõ cửa, nhưng không thể đánh thức vị ấy dậy. Tôi chắc là bữa qua, sau khi ăn thượng vị ở nhà của ngài, vị ấy có thể tiêu hoá được, do vậy, nay đang còn ngủ. Rất có thể, ngài hoan hỷ với những sự kiện như vậy.

Trong khi ấy, vị Trưởng lão đã đoạn tận các lậu hoặc nghĩ rằng thời gian đi khất thực của mình đã đến, liền sửa soạn thân mình từ tế, cầm y bát, bay lên hư không và đi đến một chỗ khác.

Còn người điền chủ ấy cúng dường vị Trưởng lão trụ trì cơm và sữa với bơ tươi, mật ong và đường. Rồi ông bảo chùi bát với bột thơm, đồ thức ăn đầy bát lần nữa và thưa:

- Thưa Tôn giả, trưởng lão ấy đi đường mệt, hãy đem đồ ăn này về cho vị ấy.

Rồi đưa bát cho Trưởng lão trụ trì. Vị này không thể từ chối, cầm bát đi và suy nghĩ: "Nếu Tỷ-kheo ấy uống cơm sữa này, có ai nắm cổ đuôi đi, vị ấy cũng không đi. Nhưng nếu ta cho người khác cơm sữa này, việc ta làm sẽ bị bại lộ. Nếu ta đổ xuống nước, bơ tươi sẽ nổi lên trên mặt nước và bị lộ. Nếu ta quăng trên đất, loài quạ sẽ tụ họp lại và sẽ bị thấy. Nay ta quăng món ăn này ở đâu?"

Đang phân vân suy tính như vậy, vị ấy thấy một đám ruộng vừa bị đốt. Tỷ-kheo ấy bới các than đỏ lên, quăng đồ ăn tại đấy, lấy than đỏ che đậy lên trên, rồi đi về tịnh xá. Không thấy Tỷ-kheo khác ở đâu, Tỷ-kheo trụ trì suy nghĩ: "Chắc Tỷ-kheo ấy đã đoạn tận các lậu hoặc, biết được ý định của ta, và đã đi chỗ khác. Ôi, ta vì nhân duyên cái bụng, đã làm một việc không thích đáng". Do vậy, sầu ưu khởi lên, và từ đấy, vị Tỷ-kheo trụ trì như một con ma trên đất, không bao lâu mệnh chung, tái sinh vào địa ngục.

Trong hàng trăm ngàn năm, nó bị nấu ở địa ngục. Do ác nghiệp chín mùi, nó bị sanh năm trăm năm liên tục làm quỷ Dạ-xoa, không được ăn đầy bụng, dầu chỉ một ngày. Chỉ trừ một ngày, nó được ăn no bụng với đồ ứ nhiễm của bào thai. Rồi trong năm trăm đời, nó sanh làm chó. Khi ấy, chỉ có một ngày nó được ăn no bụng với cơm được nôn ra. Trong thời gian còn lại, nó không bao giờ được đồ ăn đầy bụng.

Từ thai tạng chó mạng chung, nó sanh trong một gia đình nghèo đói, trong một làng ở Kási. Từ khi nó sanh ra, gia đình trở thành nghèo đói cùng cực. Nó không bao giờ được một nửa tô nước cháo chua vào bụng. Nó được đặt tên là Mittavindaka. Cha mẹ nó không thể chịu khổ vì đói, đánh đuổi nó đi.

- Hãy đi, con số đen bất hạnh kia.

Không nơi nương tựa, nó đi lang thang và đến tại Ba-la-nại.

Lúc bấy giờ, Bồ-tát được sanh làm vị giáo sư có tiếng khắp bốn phương và đang dạy nghề cho năm trăm thanh niên Bà-la-môn. Lúc ấy, dân ở ba-la-nại thường cho tiền những người nghèo đói và cho họ học nghề. Mittavindaka học nghề không tiền với Bồ-tát. Nhưng tánh nó độc ác khó dạy, hay đánh lộn và hay đi lang thang. Được Bồ-tát khuyên dạy, nó vẫn không nghe theo. Vì có nó, tiền dạy của Bồ-tát trở thành ít ỏi. Nó gây lộn với thanh niên khác, không nghe lời khuyên, cuối cùng trốn đi lang thang đây đó, đến một làng biên địa và làm thuê sinh sống.

Tại đây, nó lấy một người đàn bà nghèo khổ và sinh được hai đứa con. Người trong làng thuê nó dạy cho họ biết thế nào là thiện, thế nào là ác, và cho nó một cái chòi để sống tại cửa làng. Do Mittavindaka đến đây sống, dân chúng ở làng biên địa ấy bị vua xử phạt bảy lần, nhà của họ bị cháy bảy lần, và hồ chứa nước bị cạn bảy lần. Họ suy nghĩ: "Trước khi Mittavindaka đến đây, chúng ta không có như vậy. Từ khi nó đến, chúng ta bị tổn hại". Vì thế họ đánh đuổi nó đi.

Nó đem vợ con ra đi, đến một chỗ khác, vào một khu rừng do phi nhân ngự trị. Tại đấy, các phi nhân giết ăn thịt vợ con nó. Nó chạy trốn khỏi chỗ ấy, đi lang thang chỗ này chỗ kia, đến một bến tàu tên là Gambhira, đứng vào ngày một chiếc tàu mới được hạ thủy, nó trở thành người làm thuê trên tàu.

Khi chiếc tàu đi trên mặt biển được bảy ngày, đến ngày thứ bảy, tàu đứng lại như bị mắc cạn. Họ rút thăm ai là con số đen bất hạnh. Bảy lần thế rơi vào Mittavindaka. Họ cho nó một cái bè tre, bắt tay nó quăng xuống biển, rồi tàu lại ra đi. Mittavindaka leo lên bè tre, và trôi trên mặt biển.

Do quả nó đã giữ giới trong thời đức Phật Ca-diếp Chánh Đẳng Giác, trên mặt biển, nó gặp bốn tiên nữ trong một lâu đài bằng pha lê. Với chúng, nó sống trong bảy ngày hưởng hạnh phúc. Bảy giờ, các loài quỷ ở lâu đài ấy hưởng hạnh phúc trong bảy ngày. Sau bảy ngày, chúng phải ra đi để chịu đau khổ. Lúc ra đi, chúng bảo nó đợi ở đây cho đến khi chúng trở về.

Chúng đi rồi, Mittavindaka lại leo lên bè tre, đi chỗ khác, và gặp được tám tiên nữ ở trong lâu đài bằng ngọc. Từ đây, nó đi nữa, và gặp được ba mươi hai tiên nữ ở trong mười sáu lâu đài bằng vàng. Không nói gì với chúng, nó lại bỏ đi, và thấy một thành Dạ-xoa ở giữa hòn đảo.

Tại đây, có một nữ Dạ-xoa sống dưới hình dạng con dê. Mittavindaka không biết nó là nữ Dạ-xoa, nắm lấy chân con dê để ăn thịt. Con Dạ-xoa nữ ấy, với uy lực của mình, nhấc bổng nó lên và quăng nó ra xa. Nó bị quăng ngang qua biển, rơi xuống một bụi gai, tại một cái hào khô nước, lăn tròn rồi đứng dậy.

Lúc bấy giờ, tại cái hào ấy, bọn trộm thường đến giết dê của vua. Các người chăn dê đứng núp rình bắt ăn trộm. Mittavindaka, sau khi lăn tròn, đứng dậy trên đất, thấy các con dê liền nghĩ: "Ta đã bắt chân con dê trên hòn đảo ở biển, và bị nó quăng rơi tại đây. Nếu nay ta lại bắt tay chân một con dê, thì nó sẽ quăng ta đến chỗ các tiên nữ ở trong lâu đài trên mặt biển, tại bờ bên kia." Khi tác ý bắt chảnh như vậy, nó liền nắm chân một con dê, lập tức con dê bị nắm kêu lên. Các người chăn dê từ nhiều chỗ núp chạy đến, bắt nó và nói:

- Đây là đứa ăn trộm đã bắt các con dê của nhà vua từ trước đến nay.

Chúng đánh nó, trói nó và dẫn nó đến trước mặt vua. Lúc bấy giờ, Bô-tát với năm trăm thanh niên Bà-la-môn vây quanh, ra khỏi thành để đi tắm. Thấy Mittavindaka, nhận được nó, Bô-tát nói với các người ấy:

- Nay các bạn thân, đây là đệ tử của tôi. Sao lại bắt nó?

Các người ấy nói:

- Thưa Tôn giả, đây là đứa ăn trộm dê, nó bắt chân một con dê, nên chúng tôi bắt nó.

- Hãy giao nó cho chúng tôi để làm nô lệ. Nó sẽ dựa vào chúng tôi để sống.

- Thưa vâng, Tôn giả.

Rồi họ thả nó và ra đi. Bô-tát hỏi nó:

- Nay Mittavindaka, từ trước cho đến nay ngươi sống ở đâu?

Nó kể lại tất cả công việc nó làm. Bô-tát nói:

- Vì không nghe lời những người muốn nó hạnh phúc, nên nó phải chịu mọi sự bất hạnh như vậy.

Rồi Bô-tát đọc bài kệ này:

Với người muốn mình tốt,
Với người thương tưởng mình,
Cứng đầu không theo lời,
Sẽ gặp điều sâu muợn.
Chẳng khác Mitaka
Nắm chặt chân con dê.

Lúc bấy giờ, khi cả vị giáo sư và Mittavindaka mạng chung, họ đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo chính Losaka này đã tự làm cho mình được ít đồ cúng dường và đồng thời được Thánh Pháp.*

Sau khi nói pháp thoại này xong, bậc Đạo sư kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân như sau:

- *Lúc bấy giờ, Mittavindaka là Trưởng lão Losakatissa, vị giáo sư được danh bốn phương là Ta vậy.*

-ooOoo-

42. CHUYỆN CHIM BỒ CÂU (Tiền thân Kopata)

Với người muốn mình lợi...,

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo sư đã kể về một Tỷ-kheo có lòng tham. lòng tham của vị này sẽ được kể trong chương sáu, Tiền thân Kaka (số 395). Lúc bấy giờ, các Tỷ-kheo báo cho bậc Đạo Sư biết:

- *Bạch Thế Tôn, Tỷ-kheo này có lòng tham.*

Bậc Đạo Sư hỏi:

- *Này Tỷ-kheo, có thật như vậy chăng?*

- *Bạch Thế Tôn, có thật.*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Thuở trước, này Tỷ-kheo, ông cũng có lòng tham. Vì lòng tham, ông đã mất mạng, và các vị Hiền trí cũng vì ông đã mất trú xứ của họ.*

Nói xong, bậc đạo sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata (Phạm Thọ) trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con chim bồ câu. Lúc bấy giờ, dân chúng ở Ba-la-nại ưa thích làm công đức, thường treo những ổ rom chỗ này chỗ kia để các chú chim có nơi ẩn nấu thuận tiện an ổn. Người đầu bếp của vị triệu phú Ba-la-nại cũng treo một ổ rom tại nhà bếp. Bồ-tát sống tại đây, buổi sáng bay đi tìm mồi ăn và chiều lại về.

Một hôm, một con quạ bay ngang qua mái nhà bếp, ngửi mùi thơm của cá muối, cá tươi, thịt chua, thịt tươi, tại chỗ ấy, nó khởi lòng tham, tự nghĩ: "Ta phải tìm cách ăn cho được cá thịt này". Nghĩ vậy nó đậu cách đó không xa, dò xét xung quanh, nó thấy buổi chiều Bồ-tát bay về và đi vào bếp, nghĩ rằng nhờ con chim bồ câu này nó sẽ được ăn cá và thịt.

Ngày hôm sau, vào buổi sáng, nó bay lên. Khi Bồ-tát bay ra đi kiếm đồ ăn, nó bay sát theo sau khắp nơi như cái bóng. Bồ-tát nói với nó:

- Đây bạn, vì sao bạn đi theo tôi?

- Thưa ngài, cử chỉ của ngài khiến tôi ưa thích. Bắt đầu từ nay, tôi xin hầu hạ ngài.

- Đây bạn, món ăn của bạn khác, món ăn của tôi khác. Bạn hầu hạ tôi cũng gặp khó khăn.

- Thưa ngài, khi ngài tìm đồ ăn, tôi cũng tìm đồ ăn và tôi sẽ theo ngài.

- Thôi được, nhưng bạn phải hết sức siêng năng.

Như vậy, Bồ-tát khuyên con quạ đi tìm đồ ăn, các loại hột cỏ, hột giống. Trong khi Bồ-tát đi tìm đồ ăn, con quạ cũng đi, lật lên các miếng phẩn, ăn các loại trùng, nhét cho đầy bụng, rồi đi đến Bồ-tát và nói:

- Thưa ngài, ngài dùng quá nhiều thì giờ cho việc tìm đồ ăn thật không tốt.

Khi Bồ-tát tìm đồ ăn xong, buổi chiều bay về, con quạ cũng bay theo vào nhà bếp. Người nấu bếp nói:

- Con bồ câu của chúng ta có đem một con chim khác về.

Anh ta liền treo một ổ rom nữa cho con quạ. Từ đây hai con chim câu và quạ sống với nhau. Một hôm, người ta đem đến nhiều cá và thịt cho người triệu phú. Người đầu bếp lấy cá và thịt ấy đem treo chỗ này chỗ kia trong bếp. Con quạ thấy vậy, lòng tham khởi lên: "Ta sẽ không đi tìm đồ ăn ngày mai; ta phải ăn món này!" Đêm đến, nó nằm ngủ, vừa ngủ, vừa rên. Ngày hôm sau, Bồ-tát đi tìm mồi nói:

- Hãy đi, này bạn quạ!

- Thưa ngài, ngài hãy đi một mình. Tôi bị đau bụng!

- Nay bạn, từ trước đến nay, chưa bao giờ loài quạ đau bụng. Ban đêm, trong ba canh, bốn canh, cứ mỗi canh loài quạ có bất tỉnh, nhưng khi chúng nuốt tim đèn, chúng được thỏa mãn ngay lúc ấy. Có thể bạn muốn ăn thịt và cá. Hãy đi nào, món ăn của người không thích hợp với các bạn đâu. Chớ làm như vậy, hãy đi kiếm ăn với ta.

- Thưa ngài, tôi không thể đi.

- Hành động của bạn sẽ lộ rõ, chớ để lòng tham chi phối, chớ phóng dật.

Khuyên nó xong, Bò-tát đi kiếm ăn. Người đầu bếp cố gắng làm nhiều món thịt cá khác nhau. Lúc giờ các nắp chảo để hơi nóng thoát ra, người đầu bếp đặt trên mặt chảo một cái rá lọc rồi đi ra ngoài, đứng lau mồ hôi.

Trong khi ấy, con quạ từ ổ rom ló đầu ra, nhìn nhà bếp, biết người đầu bếp đã ra đi, tự nghĩ: "Nay ta sẽ được thỏa mãn tham vọng, sẽ được ăn thịt. Nhưng ta nên ăn miếng thịt lớn hay miếng thịt nhỏ? Với miếng thịt nhỏ, khó có thể đầy bụng mau được. Vậy ta hãy mau chóng mang miếng thịt lớn, bỏ vào ổ rom rồi nằm ăn!".

Quạ bay ra khỏi ổ, đậu trên cái rá lọc. Rá lọc ấy phát ra tiếng động "kil li". Người đầu bếp nghe tiếng động, không biết cái gì, đi vào, thấy con quạ, liền nói:

- Đây là con quạ ranh con! Mày muốn ăn thịt nấu cho vị triệu phú của ta. Ta sống làm việc vì người chủ triệu phú, chớ không vì đồ ngu như mày. Đồ như mày có gì liên hệ với ta?

Kê ấy đóng cửa, bắt con quạ, nhổ sạch lông, đem củ gừng giã nhỏ với muối và cây thì là trộn với nước sữa chua, thoa lên toàn thân con quạ, rồi ném con quạ vào ổ rom. Con quạ chịu đau khổ nằm rên. Bò-tát, buổi chiều về, thấy quạ gập nạn như vậy liền nói:

- Ôi con quạ tham lam, vì không làm theo lời ta, vì lòng tham của người, người bị đau đớn lớn.

Rồi Bò-tát đọc bài kệ này:

Với người muốn mình lợi,
Với người thương tưởng mình
Có những lời khuyên bảo,
Nhưng không làm theo lời,
Như con quạ tham lam
Không làm theo lời khuyên
Của con chim bồ câu,
Nó bị ngã rơi vào
Như rơi vào tay địch.

Bò-tát nói xong, tự nghĩ: "Nay ta không thể ở nơi này nữa", bèn đi một chỗ khác. Còn con quạ mạng chung ngay lúc ấy. Người đầu bếp nhặt nó từ ổ rom và quăng nó vào đồng rác.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỳ-kheo không phải nay ông mới tham, trước kia ông cũng đã tham, do lòng tham của ông, các bậc Hiền trí đã mất trí xú của họ.

Sau khi thuyết pháp thoại, bậc Đạo Sư thuyết giảng các sự thật. Cuối bài giảng, Tỳ-kheo ấy chứng được quả Nhất lai. Bậc Đạo sư kết hợp hai câu chuyện với nhau, và nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc ấy, con qua là Tỳ-kheo tham lam, còn con bỏ câu là Ta vậy.

-ooOoo-

43. CHUYỆN CON RẮN TRE (Tiền thân Veluka)

Với người muốn mình lợi...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỳ-kheo khó bảo. Thế Tôn hỏi:

- Nay Tỳ-kheo, có thật chăng ông là người khó bảo.

- Bạch Thế Tôn, đúng vậy

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỳ-kheo, không phải chỉ nay ông mới khó bảo. Thuở trước, ông cũng đã khó bảo rồi. Vì tánh ông khó bảo, không nghe lời các bậc Hiền trí, ông mạng chung vì miếng con rắn.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát sanh ra trong một gia đình giàu có ở nước Kasi. Khi lớn lên, thấy nguy hiểm của dục vọng, thấy lợi ích khi xa lìa nó, Bô-tát từ bỏ các dục, đi vào Tuyết Sơn, xuất gia làm vị ẩn sĩ, chuẩn bị tốt đẹp để tài thiên quán, đạt được năm Thắng trí, và tám Thiên chứng, sống hưởng thọ thiên lạc. Sau một thời gian, Bô-tát có một hội chúng lớn, với năm trăm ẩn sĩ khổ hạnh vây quanh. Ngài sống làm bậc Đạo sư của hội chúng.

Bấy giờ một con rắn độc con, theo bản tánh của mình, đi đến am thất của một vị tu khổ hạnh. Vị tu khổ hạnh khởi lòng thương con rắn như con mình, cho nó nằm trong một ống tre, và nuôi dưỡng nó. Vì nằm ở trong ống tre, nên nó được gọi là Veluka

(Rắn tre). Vì vị tu khổ hạnh nuôi dưỡng con rắn với tình thương như con mình, nên vị ấy được gọi là "Cha của Veluka".

Lúc bấy giờ, Bò-tát nghe có vị tu khổ hạnh nuôi dưỡng con rắn độc, bèn cho gọi vị ấy lên và hỏi:

- Có thật chăng ông đã nuôi dưỡng con rắn độc?

Khi được biết là có thật, Bò-tát nói:

- Chớ tin con rắn độc. Chớ nuôi dưỡng nó như vậy.

Vị tu khổ hạnh nói:

- Con rắn ấy đối với tôi như đệ tử đối với thầy. Không có nó, tôi không thể sống được.

- Vậy ông sẽ bị mệnh chung vì sống gần con rắn độc này.

Vị tu khổ hạnh không nghe lời Bò-tát, không chịu từ bỏ con rắn độc. Nhiều ngày sau, tất cả vị tu khổ hạnh đi hái quả, đến một chỗ được nhiều trái cây và ở tại đây hai ba ngày. Trước đó, Cha của rắn tre cũng đi với họ, đã đặt con rắn độc nằm trong ống tre, đóng cửa lại rồi ra đi. Sau hai ba ngày, vị ấy cùng về với các vị tu khổ hạnh, định đến cho Veluka ăn, vị ấy mở ống tre, vừa đưa tay vừa nói:

- Nay con, hãy đến đây. Chắc con đói lắm.

Con rắn độc nổi giận vì hai ba ngày không có đồ ăn, liền mổ vào tay vị tu khổ hạnh, khiến vị này chết ngay tại chỗ, rồi rắn bỏ vào rừng. Các vị tu khổ hạnh thấy vậy thưa với Bò-tát. Ngài báo hóa táng người chết. Rồi ngồi giữa chúng ăn sĩ, ngài nói lên bài kệ này:

Với người muốn mình lợi,
Với người thương tưởng mình,
Nếu cứng đầu không nghe
Không theo lời khuyên dạy,
Sẽ bị hại đến chết,
Như Cha Ve-lu-ka.

Như vậy, Bò-tát khuyến cáo chúng ăn sĩ. Rồi ngài tu tập từ, bi, hỷ, xả, và khi mạng chung, ngài sanh lên cõi trời Phạm thiên.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỷ-kheo, không phải chỉ nay ông mới khó báo. Trước kia do khó báo, ông đi đến hoại diệt vì mệnh con rắn độc.

Sau khi thuyết pháp thoại, bậc Đạo Sư kết hợp hai mẫu chuyện, và nhận diện Tiền thân như sau:

- Khi ấy, Cha của Veluka là Tỷ-kheo khó bảo, hội chúng còn lại là hội chúng đức Phật, và bậc Đạo Sư có hội chúng là Ta vậy.

-ooOoo-

44. CHUYỆN CON MUỖI (Tiền thân Makasa)

Tốt hơn là kẻ thù...

Câu chuyện này, khi bộ hành ở xứ Ma-kiệt-đà, bậc Đạo Sư đã kể về những người ngu si trong một ngôi làng. Theo truyền thuyết, một thời đức Như Lai từ Xá-vệ đi đến xứ Ma-kiệt-đà. Tại đây, Ngài đi bộ đến một ngôi làng. Người trong làng ấy phần lớn là những người ngu. Một hôm, các người ngu hội họp lại và nói:

- Này các bạn, khi chúng ta vào rừng làm việc, các con muỗi cắn chúng ta, do duyên có ấy, việc làm của chúng ta bị trở ngại. Tất cả chúng ta hãy đi, cầm theo cung và các vũ khí, gây chiến với các con muỗi, bắn giết tất cả chúng nó.

Nghĩ vậy, họ đi vào rừng với ý định bắn các con muỗi, nhưng họ bắn lẫn nhau, đánh lẫn nhau, làm đau khổ lẫn nhau, rồi đi về, nằm xuống ở cổng làng, giữa làng và cuối làng.

Bậc Đạo Sư, được chúng Tỷ-kheo vây quanh, đi vào làng ấy khát thực. Các bậc Hiền trí trong làng thấy Thế Tôn, liền dựng một cái rạp tại cổng làng, tổ chức cúng dường trai phạn cho chúng Tỷ-kheo, đứng đầu là đức Phật. Họ đánh lễ bậc Đạo Sư rồi ngồi xuống. Bậc Đạo Sư thấy chỗ này chỗ kia có những người bị thương, liền hỏi các nam cư sĩ:

- Sao có nhiều người bị bệnh thế? Họ đã làm gì vậy?

- Bạch Thế Tôn, những người này đi đánh các con muỗi, nhưng lại bắn lẫn nhau, nên bị bệnh tình như vậy.

Bậc Đạo Sư nói:

- Không phải chỉ nay các người ngu si đi đánh các con muỗi, rồi trở lại đánh mình. Trước kia, cũng có những người đi đánh các con muỗi, rồi trở lại đánh những người khác.

Sau đó, theo lời yêu cầu của những nam cư sĩ ấy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sống làm nghề đi buôn. Lúc bấy giờ, trong một làng biên địa ở nước Kàsi, nhiều người thợ mộc sống tại đây. Có một thợ mộc đầu sói đang đẽo một thân cây. Một con muỗi đậu trên đầu của kẻ ấy, cái đầu sáng chói như một cái bát đồng. Với cái miệng như mũi tên, muỗi đốt vào đầu như kiếm đâm. Kẻ ấy gọi đứa con đang ngồi gần và nói:

- Nay con thân, con muỗi đốt vào đầu ta như bị kiếm đâm. Hãy đuổi nó đi.

- Thưa cha thân, hãy ngồi im. Với một cái đánh, con sẽ giết nó.

Lúc bấy giờ, Bò-tát đi tìm hàng hoá cho mình, đến tại làng ấy, đang ngồi tại cửa quán người thợ mộc. Người thợ mộc ấy nói với đứa con:

- Nay con, hãy đuổi con muỗi này.

Đứa con nói:

- Nay cha thân, con sẽ đuổi.

Nó giơ cao một cái búa lớn sắc bén, đứng một bên lưng người cha nói:

- Con sẽ đánh muỗi!

Nó lại chém vỡ đôi đầu người cha. Người thợ mộc chết ngay tại chỗ. Bò-tát thấy sự việc đã xảy ra cho người thợ mộc, suy nghĩ: "Một kẻ thù có trí còn tốt hơn, vì nó sợ hình phạt, sẽ không giết người".

Rồi ngài nói lên bài kệ này:

Tốt hơn là kẻ thù,

Nhưng có trí sáng suốt,

Còn hơn là người bạn

Thiếu trí tuệ thông minh.

Đứa con ngu và điếc,

Định giết chết con muỗi,

Lại chém đầu người cha

Vỡ ra thành hai mảnh.

Nói vậy xong, Bò-tát đứng dậy ra đi, rồi về sau mạng chung theo nghiệp của mình. Còn bà con của người thợ mộc lo việc thiêu xác của người thợ mộc.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các nam cư sĩ, trong thời quá khứ, cũng có những người muốn đánh con muỗi lại đánh ngã các người khác.

Sau khi kể pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc ấy, người đi buôn hiền trí nói xong bài kệ rồi đi chính là Ta vậy.

-ooOoo-

45. CHUYỆN NỮ TỶ ROHINI (Tiền thân Rohini)

Tốt hơn là kẻ thù...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về người nữ tỳ của vị triệu phú Cấp Cô Độc. Theo truyền thuyết, ông Cấp Cô Độc có một người nữ tỳ tên là Rohini. Người mẹ già của nó đi đến nhà giã gạo và nằm xuống. Những con ruồi bu quanh cắn bà như đâm với mũi kim. Bà kêu đứa con gái:

- Này con thân, các con ruồi cắn ta. Hãy đuổi chúng đi.

Đứa con gái nói:

- Thưa mẹ, con sẽ đuổi.

Nó giờ cái chày lên, với ý định giết các con ruồi trên thân bà mẹ, nó nói:

- Con sẽ giết chúng.

Rồi nó lấy cái chày đập vào bà mẹ khiến bà chết tại chỗ.

Thấy vậy, nó khóc:

- Mẹ ôi!

Người ta báo cho vị triệu phú biết tin ấy. Sau khi báo hoả táng bà mẹ, vị triệu phú đi đến tinh xá, báo cho bậc Đạo Sư biết toàn thể câu chuyện. Bậc Đạo Sư nói:

- Này Gia chủ, đây không phải lần đầu tiên với ý định giết các con ruồi trên thân bà mẹ mà nó đập với cái chày và giết bà mẹ. Thuở trước, nó cũng đã làm như vậy.

Sau khi nói như vậy, bậc Đạo sư theo lời yêu cầu của ông Cấp Cô Độc, kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sinh ra trong gia đình người triệu phú, sau khi cha mất, lên thay địa vị của cha. Vị triệu phú có người nữ tỳ tên là Rohini. Nữ tỳ ấy đi đến chỗ giã gạo, nghe người mẹ đang nằm bảo:

- Hãy đuổi những con ruồi trên thân ta, này con thân.

Nó lấy cái chày đánh con ruồi và giết luôn bà mẹ rồi khóc. Bò-tát nghe kể chuyện ấy, tự nghĩ: "Trên đời này, một kẻ thù có trí còn tốt hơn".

Rồi để tán thán người có trí, Bò-tát đọc bài kệ này:

Tốt hơn là kẻ thù
Có trí tuệ thông minh,
Hơn kẻ thương hại mình,
Nhưng ngu si vô trí,
Hãy xem Rô-hi-ni,
Giết bà mẹ khôn khéo,
Rồi than khóc hoài công.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này Gia chủ, đây không phải lần đầu tiên với ý định sẽ giết các con ruồi mà nó giết bà mẹ. Lúc trước, nó cũng đã làm như vậy.*

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp lại hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân như sau:

- *Lúc bấy giờ, bà mẹ và người con gái là bà mẹ và con gái ngày nay, con vị đại triệu phú là Ta vậy.*

-ooOoo-

46. CHUYỆN KẺ LÀM HẠI VƯỜN (Tiền thân Àràmadùsaka)

Bậc thiện không làm hại...

Câu chuyện này, tại một làng nhỏ ở Kosala, bậc Đạo Sư đã kể về người làm hại vườn. Theo truyền thuyết, bậc Đạo Sư đang bộ hành giữ dân chúng nước Kosala, đến một ngôi làng nhỏ. Tại đây, một người điền chủ thỉnh đức Như Lai, vào ngồi trong vườn của mình, cúng dường chúng Tăng với đức Phật là vị dẫn đầu, và thưa:

- *Bạch Thế Tôn, chư vị có thể đi kinh hành ở trong vườn này tùy theo sở thích.*

Các Tỷ-kheo đứng dậy, cùng với người giữ vườn đi dạo trong vườn, thấy một khoảng đất trống, liền hỏi người giữ vườn:

- *Này nam cư sĩ, trong vườn này, các chỗ khác có cây cối rậm rạp, nhưng tại chỗ này không có cây, cũng không có bụi cây. Vì lý do gì vậy?*

- Thưa các Tôn giả, khi vườn này được trồng cây, một đứa trẻ ở làng tưới cây tại chỗ này, nhổ rễ các cây non lên, rồi tùy theo lượng rễ cây mà tưới nước nhiều hay ít. Các cây non ấy bị héo và chết. Vì lý do ấy, chỗ này thành trống không.

Các Tỷ-kheo đi đến bậc Đạo Sư, báo cáo câu chuyện. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, đứa trẻ ở làng không phải chỉ nay mới là kẻ làm hư vườn. Thuở trước, nó cũng là kẻ làm hư vườn.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, khi vua Brahmadata trị vì tại Ba-la-nại, một ngày hội lễ được tổ chức ở Ba-la-nại. Bắt đầu từ khi nghe tiếng trống lễ hội, toàn thể dân chúng trong thành ào ra tham dự. Lúc bấy giờ, trong vườn nhà vua có nuôi rất nhiều khí. Người giữ vườn suy nghĩ: "Thành phố vui chơi lễ hội, ta sẽ bảo những con khí này tưới nước, còn ta sẽ đi chơi lễ hội". Anh ta đến con khí đầu đàn và hỏi:

- Nay bạn khí chúa, vườn này đã giúp đỡ các bạn nhiều. Các bạn ở đây ăn hoa, trái và đọt non. Thành phố hôm nay đang vui chơi lễ hội. Ta sẽ đi dự hội. Cho đến khi ta về các bạn có thể tưới nước giúp các cây non trong vườn này không?

- Lành thay, chúng tôi sẽ tưới.

- Vậy các bạn hãy cẩn thận.

Để chúng có thể tưới nước, người giữ vườn đưa cho chúng những bao da chứa nước và các thùng gỗ, rồi ra đi.

Các con khí cầm bao da chứa nước và các thùng gỗ, bắt đầu tưới nước cho các cây non. Con khí chúa nói với chúng:

- Nay các bạn khí, hãy gìn giữ nước. Khi các bạn tưới nước trên các cây non, trước hết hãy kéo những cây ấy lên, xem rễ của chúng như thế nào. Những rễ nào đâm sâu thì tưới nhiều nước vào rễ. Rễ nào không đâm sâu, hãy tưới ít nước. Nếu tưới nhiều nước, chúng ta thật khó tìm thêm nước.

Chúng vâng theo và làm đúng như vậy. Lúc bấy giờ, một người hiền trí thấy các con khí ấy làm như vậy trong vườn của vua, liền hỏi:

- Nay các bạn khí, sao các bạn lại kéo các cây non lên và tưới nước tùy theo lượng của rễ?

Chúng trả lời:

- Chúa khí đầu đàn của chúng tôi khuyên như vậy!

Nghe chúng nói, người hiền trí ấy suy nghĩ: "Ôi! Những kẻ ngu si vô trí, đâu muốn làm điều tốt, lại làm điều có hại!"

Rồi vị ấy đọc bài kệ này:

Bậc thiện không làm hại,
Làm lành đem đến lạc;
Người ngu hại điều lành,
Như khí giết hại trong vườn.

Người hiền trí ấy chỉ trích con khi đầu đàn như vậy rồi đem đoàn tùy tùng của mình ra đi.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, đứa trẻ ở làng không phải chỉ nay mới là kẻ làm hại vườn. Thử trước nó cũng đã là kẻ làm hại vườn.*

Sau khi bậc Đạo Sư kể pháp thoại này, Ngài kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân:

- *Khi ấy, con khi đầu đàn là đứa trẻ ở làng làm hại vườn. Con người hiền trí là Ta vậy!*

-ooOoo-

47. CHUYỆN RƯỢU MẠNH (Tiền thân Vāruni)

Bậc thiện không làm hại...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một người phá hư rượu. Tương truyền bạn của ông Cấp Cô Độc là một người bán rượu. Kẻ ấy dự trữ một số rượu cay mạnh để bán cho quân chúng và họ trả bằng vàng và bạc. Quân chúng tụ họp đông đảo trong quán rượu. Kẻ ấy bảo người đệ tử học việc:

- *Này con thân, hãy lấy tiền trước khi giao rượu.*

Sau khi ra lệnh như vậy, kẻ ấy đi tắm. Người đệ tử bán rượu cho quân chúng. Khách uống bảo nó đem cho họ muối và đường cục để vừa ăn vừa uống rượu. Thấy vậy, nó liền nghĩ: "Rượu chắc thiếu muối. Ta sẽ bỏ muối vào rượu".

Nó liền bỏ độ một cân muối vào hủ rượu rồi rót rượu cho họ. Khi họ vừa uống một ngụm đầy miệng, họ liền nhổ ra và hỏi:

- *Anh đã làm gì vậy?*

- *Các anh uống rượu đòi tôi đem muối lại. Thấy vậy, tôi bỏ thêm muối vào.*

- *Này kẻ ngu kia, chú mày đã làm hư rượu ngon như vậy rồi.*

Khách hàng chỉ trích người ấy, rồi lần lượt đứng dậy và bỏ đi. Người buôn rượu đi về, không thấy một người khách nào, liền hỏi những người uống rượu đã đi đâu rồi. Nó tường thuật lại sự việc. Người thầy của nó mắng nó:

- Này kẻ ngu kia, mày đã phá hư rượu rồi!

Và ông đi báo cáo với ông Cấp Có Độc. Ông Cấp Có Độc nghĩ: "Đây là một câu chuyện hay nên nói", liền đi đến Kỳ Viên đánh lễ bậc Đạo Sư, và thưa lại câu chuyện. Bậc Đạo Sư nói:

- Này Gia chủ, không phải nay kẻ học việc ấy mới là người phá hư rượu. Thuở trước, nó cũng là người phá hư rượu rồi.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của ông Cấp Có Độc, bậc Đạo Sư kể chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm người triệu phú ở Ba-la-nại. Nương tựa vào Bồ-tát là một người sống với nghề buôn rượu. Sau khi tích trữ một số rượu mạnh, kẻ ấy bảo người đệ tử tên là Kondanna bán rượu rồi đi tắm. Trong khi người buôn rượu đi khỏi, người đệ tử đổ muối vào rượu, và vì vậy, liền đã phá hư rượu. Thầy của nó về, biết được nguyên nhân, liền báo cho người triệu phú rõ. Người triệu phú nói:

- Người thiện không làm hại, còn người ngu, dầu muốn làm điều tốt, lại làm điều có hại.

Và đọc thêm bài kệ này:

Bậc thiện không làm hại,
Làm lành đem đến lạc,
Người ngu hại điều lành
Thật giống Kon-dan-na
Đổ muối vào bình rượu.

Bồ-tát thuyết pháp với bài kệ này.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Này Gia chủ, không phải nay nó mới là người phá rượu. Thuở trước, nó cũng là người phá hư rượu.

Sau khi nói xong, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân như sau:

- Thuở ấy, kẻ làm hư rượu là kẻ làm hư rượu bây giờ còn vị triệu phú Ba-la-nại là Ta vậy

-ooOoo-

48. CHUYỆN BÀ-LA-MÔN VEDABBHA (Tiên thân Vedabbha)

Dùng phương tiện không tốt...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo khó bảo. Bậc Đạo Sư nói với Tỷ-kheo ấy:

- Nay Tỷ-kheo, không phải chỉ nay ông mới khó bảo. Thuở trước ông cũng đã khó bảo! Do lời nói của ông, do không làm theo lời các bậc hiền trí, ông bị grom chém đứt đôi và bị quăng trên đường. Chính do nhân duyên độc nhất ấy, khiến một ngàn người mạng chung.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì Ba-la-nại, trong một ngôi làng nhỏ, có một Bà-la-môn biết được bùa chú tên là Vedabbha. Bấy giờ người ta nói, bùa chú ấy có giá trị rất lớn. Khi có sự giao hội các hành tinh, nếu ai đọc chú ấy và nhìn lên trời, thì từ trời mưa xuống bầy vật báu (vàng, bạc, san hô, hổ phách, ngọc đỏ và kim cương).

Lúc bấy giờ, Bò-tát đi học nghề với Bà-la-môn ấy. Một hôm, vị Bà-la-môn đem Bò-tát đi theo, vì một vài công việc đi ra khỏi làng của mình và đến nước Ceti. Giữa đường, tại một khu rừng, có năm trăm kẻ cướp, được gọi là kẻ cướp Sứ giả, chúng làm cho con đường không thể đi được, chúng bắt Bò-tát và Bà-la-môn Vedabbha.

Vì sao chúng được gọi là những kẻ cướp sứ giả? Người ta nói, khi chúng bắt được hai người, chúng cử một người đi lấy tiền chuộc, do vậy, chúng được gọi là những kẻ cướp sứ giả. Nếu chúng bắt được hai cha con, chúng cử người cha đi, đem tiền chuộc cho chúng để dắt người con về.

Với phương tiện này, nếu chúng bắt được mẹ và con gái, chúng cử người mẹ đi, chúng bắt được hai anh em cả và út, chúng cử người anh cả đi; nếu chúng bắt được thầy và trò, chúng cử người học trò đi. Lúc ấy, chúng giữ lại Bà-la-môn Vedabbha và cử Bò-tát đi. Bò-tát đánh lễ thầy và nói:

- Con sẽ về trong một hai ngày. Thầy chớ sợ hãi. Nhưng thầy hãy làm theo lời con. Hôm nay sẽ có giao hội các hành tinh để mưa châu báu xuống, chớ vì chịu khổ cực không nói mà đọc thần chú và làm mưa châu báu xuống. Nếu mưa xuống, thầy sẽ bị diệt vong, cả năm trăm tên cướp này cũng vậy.

Sau khi khuyên thầy như vậy, Bò-tát đi lấy tiền chuộc. Khi mặt trời lặn, các tên cướp trói vị Bà-la-môn lại bắt nằm xuống. Đúng thời khắc ấy, mặt trăng tròn ngày rằm từ chân trời phương đông mọc lên. Vị Bà-la-môn nhìn các vì sao, biết sự giao hội các hành tinh để mưa châu báu đã thành hình. Vị ấy tự nghĩ: "Sao ta lại chịu khổ như thế này, ta hãy đọc thần chú, làm mưa châu báu xuống, cho các tên cướp tài sản và sẽ sung sướng ra đi". Vì vậy vị Bà-la-môn nói với các tên cướp:

- Này các bạn, vì mục đích gì các bạn bắt tôi?

- Vì mục đích tài sản.

- Nếu các bạn muốn có tài sản, lập tức hãy cởi trói cho tôi, rửa đầu cho tôi mang áo mới thoả hương thơm và trang điểm bông hoa. Rồi để tôi ở một mình.

Các tên cướp nghe nói, liền làm theo như vậy. Vị Bà-la-môn biết được sự giao hội các hành tinh, đọc thần chú và mắt nhìn lên trời. Từ trên trời, các châu báu rơi xuống. Các tên cướp thâu lượm tài sản ấy, gói lại thành từng bọc với áo khoác ngoài, rồi ra đi cả đoàn. Vị Bà-la-môn theo chúng đi sau cùng. Các tên cướp ấy bị năm trăm tên cướp khác bắt. Chúng hỏi bọn kia:

- Các anh bắt chúng tôi vì mục đích gì?

- Vì mục đích tài sản.

- Nếu các anh muốn tài sản, hãy bắt Bà-la-môn này. Nó nhìn lên trời, làm mưa tài sản rơi xuống. Chính nó cho chúng tôi tài sản này.

Các tên cướp sau thả các tên cướp trước, rồi bắt vị Bà-la-môn và nói:

- Hãy cho chúng tôi tài sản như vậy.

Bà-la-môn nói:

- Tôi không thể cho các anh tài sản. Từ nay cho đến một năm, sự giao hội các hành tinh để mưa tài sản mới thành hình. Nếu các anh muốn có tài sản, hãy chờ đợi. Khi ấy, tôi sẽ làm mưa tài sản xuống.

Các tên cướp tức giận nói:

- Đồ xảo quyệt Bà-la-môn, ngươi làm mưa tài sản ngay cho bọn kia, lại bắt chúng ta đợi một năm nữa.

Chúng nó lấy gươm sắc bén chém vị Bà-la-môn làm hai, vất bỏ trên đường. Rồi chúng đuổi theo gáp, giao chiến với bọn cướp kia, giết chết bọn chúng, và lấy tài sản. Rồi chúng chia thành hai nhóm, giao chiến lẫn nhau cho đến khi giết hai trăm năm mươi tên. Với cách thức ấy, chúng chém giết lẫn nhau cho đến khi chỉ còn lại hai tên. Như vậy cả ngàn người ấy đi đến diệt vong.

Hai tên còn lại mang tài sản ấy chôn giấu tại một khu rừng gần làng, một tên cầm gươm ngói giữ, một tên lấy gạo đi vào làng để nấu cơm. Tên ngói giấu tài sản suy nghĩ: "lòng tham là cội gốc của diệt vong. Nếu tên kia về, tài sản sẽ phải chia làm hai. Khi tên kia vừa về, ta sẽ lấy gươm chém giết nó." Nghĩ vậy, nó rút gươm ra, ngói chờ tên kia về. Tên kia cũng suy nghĩ: "Tài sản kia phải được chia làm hai. Ta hãy bỏ thuốc độc vào cơm cho tên kia ăn, khiến nó mạng chung, như vậy, chỉ một mình ta được tài sản".

Khi cơm nấu chín, nó ăn phần của nó, rồi bỏ thuốc độc phần còn lại, đem theo đi đến chỗ ấy. Khi nó đặt cơm ấy xuống, vừa đứng dậy, tên kia lấy kiếm chém nó đứt đôi,

ném xác nó vào chỗ kín. Rồi nó ăn phần cơm ấy và chết ngay tại chỗ. Như vậy, vì tài sản toàn thể bị diệt vong.

Sau hai ba ngày, Bồ-tát mang tiền chuộc đi đến chỗ ấy, không thấy thầy mình, thấy tài sản rơi vãi, tự nghĩ: "Thầy ta không làm theo lời ta, làm mưa tài sản xuống, khiến tất cả phải chịu nạn diệt vong".

Rồi Bồ-tát theo con đường lớn đi tới. Trong khi đang đi, thấy thầy mình bị chặt đứt làm hai ở trên đường lùn, lại nghĩ: "Vì không theo lời ta, nên thầy đã bị giết". Bồ-tát chắt củi, làm một giàn thiêu đốt xác thầy, và cúng dường với hoa trong rừng. Đi nữa, Bồ-tát gặp năm trăm người mạng chung, tiếp tục đi tới nữa, thấy hai trăm năm mươi người, tiếp tục đến chỗ các người mạng chung, chỉ thiếu có hai. Thấy vậy, Bồ-tát suy nghĩ: "Một ngàn người, trừ hai người, đi đến diệt vong. Thế nào cũng còn lại hai tên cướp nữa. Chúng không thể không đánh nhau, không biết chúng đã đi đâu?"

Tiếp tục đi nữa, Bồ-tát thấy con đường mà hai người mang tài sản đi vào trong khu rừng; đi nữa, Bồ-tát thấy đồng tài sản được gói thành từng bọc và một tên cướp nằm chết với bát cơm bị rơi vãi. Đây là việc làm của chúng! Bồ-tát biết tất cả, tự hỏi: "Người kia ở đâu?" Tìm thấy nó bị quăng xác tại chỗ đầu kia, Bồ-tát suy nghĩ: "Thầy chúng ta không làm theo lời ta, do tánh khó bảo của thầy, tự mình đã bị diệt vong, còn làm cho một ngàn người khác cũng vì mình bị diệt vong. Ai dùng phương tiện không chánh đáng, vì lý do sai lạc, đem lại sự giàu sang cho chính mình rồi cũng bị diệt vong như thầy chúng ta vậy".

Suy nghĩ vậy, Bồ-tát đọc bài kệ này:

Dùng phương tiện không tốt,
Mong lợi sẽ bị hại,
Cướp giết Ve-dab-bha,
Tất cả bị diệt vong.

Rồi Bồ-tát nói thêm:

- Như thầy ta, do ý nghĩ không tốt đẹp, do cố gắng sai chỗ, làm mưa tài sản xuống, tự mình bị mạng chung, còn làm cho những người khác cũng bị diệt vong. Cũng vậy, với ai ý nghĩ không chánh đáng, nỗ lực cố gắng muốn lợi cho mình, tự mình diệt vong hoàn toàn, lại còn làm cho những người khác cũng bị diệt vong nữa.

Bồ-tát làm vang động cả khu rừng vì tiếng nói của mình khiến chư Thần cây đáp ứng tán đồng. Với bài kệ này, Bồ-tát thuyết pháp. Sau đó ngài dùng phương tiện đem tài sản ấy về nhà, làm các công đức như bố thí và nhiều thiện sự khác v.v... rồi sống cho đến hết tuổi thọ. Khi mạng chung, Bồ-tát đi lên con đường thiên giới.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỷ-kheo, không phải chỉ nay ông là người khó báo. Thuở trước ông cũng đã là người khó báo. Vì khó báo, ông đi đến diệt vong hoàn toàn.

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc bấy giờ, Bà-la-môn Vedabbha là Tỷ-kheo khó báo, còn người đệ tử là Ta vậy.

-ooOoo-

49. CHUYỆN CÁC VÌ SAO (Tiền thân Nakkhatta)

Chờ đợi các vì sao...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc đạo Sư đã kể về một tà mạng ngoại đạo. Theo truyền thuyết, một thiện nam nữ ở thôn quê hỏi cưới cho con trai mình cô con gái một gia đình ở Xá vệ, và hẹn ngày cưới. Khi đến ngày ấy, ông hỏi một kẻ tà mạng ngoại đạo thân tín với gia đình:

- Thưa Tôn giả, hôm nay chúng tôi sẽ làm một lễ phù hợp ngày lành, vậy các vì sao có tốt không?

Vị này tức giận suy nghĩ: "Người này không hỏi ta trước, đã quyết định ngày, nay mới hỏi ta. Ta hãy cho nó một bài học". Vị ấy nói:

- Hôm nay, các vì sao không tốt. Chớ nên làm lễ hôm nay. Nếu làm lễ, sẽ có nạn diệt vong lớn.

Các người trong gia đình ở thôn quê tin vị ấy, và không đi rước dâu trong ngày ấy. Trong khi ấy, những người thuộc gia đình nhà gái ở thành thị đã sửa soạn tất cả để làm lễ cưới. Thấy các người kia không đến, họ nói:

- Chính họ quyết định ngày hôm nay, và họ không đến, chúng ta đã phí tổn rất nhiều. Họ là hạng người gì? Chúng ta sẽ gả con gái chúng ta cho một người khác.

Rồi họ gả con gái cho một người khác và làm lễ cưới như đã sửa soạn. Vào ngày sau, đám người thôn quê đi đến và xin rước dâu. Những người ở thành Xá vệ nói:

- Các ông gia chủ sống ở thôn quê là những người độc ác. Chính các ông đã quyết định ngày, lại khinh thường chúng tôi không đến. Các ông hãy về lại theo con đường các ông đã đến. Chúng tôi đã gả con gái cho người khác rồi.

Họ mắng những người kia như vậy. Những người kia cũng mắng lại, rồi cuối cùng đi về theo con đường họ đã đến.

Bấy giờ, các Tỳ-kheo biết được toàn bộ câu chuyện ấy và thàm trách kẻ tà mạng ngoại đạo ấy đã làm trở ngại lễ ngày lành của những người kia. Các Tỳ-kheo ngồi hội họp trong Pháp đường nói:

- Nay các hiền giả, kẻ tà mạng ngoại đạo kia đã làm trở ngại ngày lành của gia đình ấy.

Bậc Đạo Sư đi đến và hỏi:

- Nay các Tỳ-kheo hôm nay, ở đây các ông ngồi hội họp bàn chuyện gì?

Khi được biết câu chuyện ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỳ-kheo, không phải chỉ nay kẻ tà mạng ngoại đạo ấy mới làm trở ngại ngày lành của gia đình kia. Thuở trước, kẻ ấy tức giận họ và cũng làm trở ngại ngày lành.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, những người dân ở thành phố xin cưới cô con gái ở thôn quê, đã định ngày cưới và hỏi một kẻ tà mạng ngoại đạo, bạn của gia đình:

- Thưa Tôn giả, hôm nay chúng tôi định làm lễ ngày lành. Vậy các vì sao có tốt đẹp không?

Người tà mạng ngoại đạo tức giận suy nghĩ: "Những người này đã quyết định ngày theo sở thích của mình, nay mới hỏi ta. Vậy ta sẽ làm trở ngại ngày lành của họ". Kẻ ấy nói:

- Hôm nay các vì sao không tốt. Nếu các ông làm lễ, các ông sẽ gặp nạn diệt vong lớn.

Họ tin kẻ ấy, nên không đi đến. Những người ở thôn quê biết được họ không đến liền nói với nhau:

- Nay họ đã định ngày, nhưng lại không đến. Họ là hạng người gì đối với chúng ta?

Và họ gả con gái cho người khác. Những người ở thành phố đến vào ngày sau và xin đón con dâu. Những người ở thôn quê nói:

- Các ông, những người ở thành phố, là những gia chủ không có liêm sỉ. Chính các ông đã định ngày, nhưng không đón con dâu. Vì các ông không đến, chúng tôi đem gả con cho người khác rồi.

- Chúng tôi hỏi một vị đạo sĩ, biết được các vì sao không tốt, nên chúng tôi không đến. Hãy cho chúng tôi rước dâu.

- Vì các ông không đến, chúng tôi đã gả nó cho người khác rồi! Nay làm sao lại có thể dắt nó về được?

Trong khi họ đang cãi nhau như vậy, một người hiền trí ở thành phố đi đến thôn quê vì một công việc gì đó, nghe kể lại câu chuyện ấy, liền nói:

- Có nghĩa lý gì là các vì sao? Được người con gái đầu có phải nhờ các vì sao?

Rồi người hiền trí đọc bài kệ này:

Chờ đợi các vì sao
Kẻ ngu hồng điều lành,
Điều lành chiếu điều lành,
Sao trời làm được gì?

Các người ở thành phố cãi lộn xong, không rước dâu được, đành ra về.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay kẻ tà mạng ngoại đạo này mới làm trở ngại ngày lành của gia đình ấy, thuở trước cũng đã làm rồi.*

Sau khi kể pháp thoại, bậc Đạo Sư kết hợp hai mẫu chuyện và nhận diện Tiền thân như sau:

- *Thời ấy, kẻ tà mạng ngoại đạo là kẻ tà mạng ngoại đạo hôm nay, các gia đình ấy là một. Người hiền trí nói kệ là Ta vậy.*

-ooOoo-

50. CHUYỆN NHỮNG KẺ VÔ TRÍ (Tiền thân Dummedha)

Với ngàn kẻ vô trí...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về các hành vi đem lại lợi ích cho đời. Câu chuyện này được kể ở Chương mười hai, Tiền thân Mahakanha số 469.

*

Thuở trước, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại. Bô-tát nhập thai vị hoàng hậu của vua ấy. Từ bào thai sanh ra, trong ngày đặt tên, Bô-tát được gọi là hoàng tử Brahmadata (Phạm thọ). Khi đến mười sáu tuổi, ngài được khéo giáo dục ở Takkasila, đã học thành thục ba tập Vệ đà, và đã hiểu biết thông suốt mười tám ngành học thuật. Vua cha phong cho hoàng tử chức Phó Vương.

Lúc bấy giờ, các người dân ở Ba-la-nại thường hành lễ ngày lành cúng chư thần, họ đánh lễ chư thần. Họ giết hại nhiều dê, cừ, gà... và không chỉ làm lễ vật cúng dường với nhiều loại hương hoa, mà cả với thịt tươi đầy máu nữa. Bô-tát suy nghĩ: "Nay

quần chúng thường hành lễ ngày lành cúng chư thần và giết hại nhiều sinh vật. Phần lớn quần chúng theo phi pháp. Sau khi cha mất, ta sẽ được cả quốc độ, ta sẽ tìm một phương tiện không làm phiền não một ai, và chấm dứt sự giết hại các sinh vật".

Một hôm, Bồ-tát lên xe, từ thành đi ra, thấy một số quần chúng lớn tụ họp tại một cây thần lớn, cầu xin vị thần cây ban cho con trai, con gái, danh vọng, tài sản... muốn gì thì phát nguyện như vậy. Bồ-tát xuống xe, đi đến cây ấy, cúng dường với hương hoa, rưới cây với nước, đi quanh cây ấy về hướng phải, thành kính lễ bái thần cây. Sau đó Bồ-tát leo lên xe, rồi đi vào thành.

Từ đây trở đi, với phương tiện này, Bồ-tát thỉnh thoảng đi đến cây ấy, đánh lễ như người tôn thờ thần cây. Sau một thời gian phụ vương qua đời, Bồ-tát được đặt lên ngôi vua. Ngài từ bỏ Bốn con đường ác, thực hành Mười đức tính của một vị vua, và trị vì quốc độ đúng pháp. Ngài suy nghĩ: "Nay ý ta đã đạt được ý định cao tốt, và được đặt lên ngôi vua. Trước kia, sở nguyện của ta như thế nào, nay ta phải thực hành cho kỳ được".

Bồ-tát hội họp các đại thần, các Bà-la-môn, quý tộc, gia chủ và nói:

- Các khanh có biết ý muốn của ta trước khi ta đạt được vương vị chăng?
- Thưa thiên tử, chúng thần không biết.
- Các khanh có thấy trước đây ta đánh lễ thần cây ấy với hương hoa và chấp tay cúi lạy cây ấy hay không?
- Thưa thiên tử, có.
- Lúc ấy, ta phát nguyện: "Nếu ta được làm vua, ta sẽ hiến vật cúng cho thần cây ấy. Ta nhờ uy lực thần cây ấy, nên đã được quốc độ. Nay ta sẽ hiến cúng cho thần cây, các khanh chớ làm trở ngại. Hãy mau sửa soạn hiến vật cúng thần.
- Chúng thần lấy gì cúng dường thần cây?
- Nay các khanh, ta có nguyện với thần ấy như sau: Tất cả những ai trong quốc độ của tôi chấp nhận và thực hành năm ác giới như sát sanh... và mười hạnh bất thiện, tôi sẽ giết những người ấy, và với nội tạng, thịt và máu của chúng, tôi sẽ hiến vật cúng thần! Lời nguyện của ta là vậy. Các khanh hãy đánh trống báo cáo như sau: Đại vương của chúng ta, khi còn làm phó vương, có phát nguyện: "Nếu ta đạt được quốc độ, những ai là kẻ theo ác giới trong nước ta, ta sẽ giết tất cả chúng làm vật hiến cúng thần! Vậy nay ta sẵn sàng báo giết một ngàn người nào chấp nhận và thực hành năm ác giới và mười ác hạnh, cho lấy tim và thịt của chúng để làm vật hiến cúng thần. Như vậy, nay ta tuyên bố cho các thị dân được biết."

Vua lại tuyên bố như sau:

- Chỉ những ai, bắt đầu từ hôm nay, còn phạm các giới ác hạnh, một ngàn người như vậy sẽ bị giết để làm lễ tế đàn và ta sẽ giải tòa hạnh nguyện của ta.

Để ý nghĩa này được rõ ràng, Bồ-tát đọc bài kệ:

Với ngàn kẻ vô trí,
Ta nguyện giết tế lễ,
Nay ta sẽ làm lễ,
Giết những kẻ phi pháp.

Các bậc đại thân vâng theo lời Bồ-tát, cho đánh trống bá cáo trong thành Ba-la-nại, khắp cả mười hai dặm. Khi nghe lời bá cáo, không có đến một người dám đứng lên làm ác giới ác hạnh.

Suốt thời gian Bồ-tát trị vì quốc độ như vậy, không một ai phạm pháp. Bồ-tát không làm phiền não một ai, khiến toàn thể nhân dân trong nước gìn giữ giới luật, tự mình làm các công đức như bố thí... cho đến khi mạng chung, ngài mang theo hội chúng của mình đi đến và tràn ngập cả thành phố chư Thiên.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Như Lai sống đem lại lợi ích cho đời, thưở trước Như Lai cũng đã làm như vậy.

Sau khi thuyết pháp thoai này xong, và kết hợp hai câu chuyện, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân như sau:

- Thời ấy, quần thần là hội chúng đức Phật và vua Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM ÀSIMSA

51. CHUYỆN VUA ĐẠI GIỚI ĐỨC (Tiền thân Mahàsilavà)

Người luôn luôn hy vọng...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỳ-kheo thối thất tinh tấn. Bậc Đạo Sư hỏi Tỳ-kheo ấy:

- Có thật chăng, này Tỳ-kheo ông thối thất tinh tấn?

- Bạch Thế Tôn, thật vậy.

- Này Tỳ-kheo, vì sao ở trong Giáo pháp đưa đến giải thoát như vậy, ông lại thối thất tinh tấn? Thuở trước, các bậc hiền trí sau khi mất quốc độ, vẫn kiên trì tinh tấn, cuối cùng lấy lại danh tiếng đã mất.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì quốc độ ở xứ Ba-la-nại, Bồ-tát đầu thai làm con bà hoàng hậu. Trong ngày đặt tên, ngài được gọi là hoàng tử Silava (Giới Đức). Khi đến mười sáu tuổi, ngài thành thực trong tất cả các tài nghệ. Sau một thời gian, khi vua cha mệnh chung, ngài được đặt lên vương vị với danh hiệu vua Đại giới hạnh.

Vị vua đúng pháp trị vì theo pháp. Tại bốn cửa thành, vua xây dựng bốn trường bố thí, lại xây dựng thêm giữa thành phố một cái, tại cửa cung điện ngài một cái. Sáu trường bố thí được xây dựng bố thí cho những kẻ nghèo khổ lữ hành. Vua trị giới, gìn giữ ngày trai giới (Bồ-tát), đầy đủ lòng nhân ái, nhân ái và từ mẫn. Vị ấy trị vì quốc độ đúng pháp và muốn tất cả chúng sanh được hạnh phúc như muốn đưa con yêu quý ngồi trên bập về mình được hạnh phúc.

Một đại thần của vua làm tà hạnh trong nội cung, và sau một thời gian bị phát lộ, các đại thần tâu với vua. Vua điều tra, tự mình rõ biết sự việc, cho gọi đại thần ấy đến, tẩn xuất kẻ ấy ra khỏi nước và nói:

- Này kẻ ngu si kia, việc người làm không thích đáng, người không xứng đáng sống trong quốc độ của ta. Hãy đem tài sản, vợ con và đi chỗ khác!

Kẻ ấy đi khỏi nước Kàsi, đến làm việc với vua Kosala, dần dần trở thành người có văn tin cẩn thân cận của vua. Một hôm, kẻ ấy tâu với vua Kosala:

- Thưa Thiên tử, nước Kàsi như bánh mật ong không có ruồi bu. Vua rất nhu nhược, chỉ với một ít đội quân là có thể chiếm lấy thành Kàsi.

Nghe kẻ ấy nói vậy, vua liền suy nghĩ: "Nước Ba-la-nại to lớn. Nó lại nói với một ít đội quân là có thể chiếm lấy thành ấy. Rất có thể nó là tên cướp được thuê mướn". Vua nói:

- Ta nghĩ khanh là tên cướp được thuê mướn.

Thưa Thiên tử, hạ thần không phải là tên cướp được thuê mướn! Thần chỉ nói sự thật. Nếu bệ hạ không tin thần, hãy cử người đến tàn phá một làng biên địa, rồi bệ hạ sẽ thấy, khi những người đi tàn phá bị bắt, và được dẫn đến trước vua nước Kàsi, vua ấy sẽ cho tài sản và thả họ về.

Vua Kosala nghĩ: "Người này thật rất bạo dạn, khi đã nói như vậy, ta sẽ điều tra xem sao". Rồi vua cử một số người của vua, đi tàn hại một làng ở biên địa Ba-la-nại. Họ bị bắt và dẫn đến trước mặt vua Kàsi. Vua hỏi:

- Nay các bạn thân, sao lại tàn hại dân làng ta?

- Thưa Thiên tử, vì chúng tôi không thể kiếm sống được.

- Vậy sao các người không đến ta? Từ nay trở đi, chớ làm như vậy nữa.

Vua cho họ tiền của và thả họ về. Họ báo cáo lại sự tình lên vua Kosala. Với kinh nghiệm này, vua chưa dám cử quân đi, bèn sai người tới tàn hại miền giữa quốc độ. Những kẻ trộm ấy được vua Kàsi cho tiền của như trước rồi thả về. Vua Kosala với kinh nghiệm này nữa, cũng chưa dám cử quân đi, lại sai người tới cướp phá ngay trong đường phố. Vua Kàsi cho các tên cướp ấy tiền của rồi cũng thả chúng về. Lúc bấy giờ, vua Kosala mới biết vua Kàsi là vị vua trị vì hết sức nhân từ, liền quyết định cử đội quân đi chiếm lấy nước Ba-la-nại.

Lúc bấy giờ, vua Ba-la-nại có một ngàn đại chiến sĩ, những bậc anh hùng siêu việt, vô úy, những vị này có thể đối mặt không thối chạy bởi sự tấn công của một con voi điên loạn, không sợ hãi khi bị sét đánh trên đầu, một đội quân vô địch có thể chiếm toàn cõi Diêm-phù-đề theo ý muốn của đại vương Silava. Họ nghe tin vua Kosala đến liền đến báo cáo vua Kàsi:

- Thưa Thiên tử, vua Kosala đến với ý định chiếm lấy nước Ba-la-nại. Chúng tôi sẽ đi đánh và bắt vua ấy, không cho vua ấy bước qua biên giới.

- Nay các khanh, chớ vì ta mà làm các người khác phiền não. Những ai muốn quốc độ, hãy để họ lấy quốc độ ta. Các khanh chớ đi!

Vua ngăn chặn các chiến sĩ ấy chống trả quân xâm lược. Sau đó vua Kosala vượt qua biên giới và xâm nhập miền giữa quốc độ. Các đại thần đến báo cáo với vua như lần trước. Vua lại ngăn chặn như lần trước. Bấy giờ vua Kosala đến, đứng ngoài thành và đưa tin cho đại vương Silava giao quốc độ hay giao chiến. Vua Kàsi đưa tin trâu lòi là vua không giao chiến.

- Hãy tới mà lấy quốc độ.

Lần thứ bảy, các đại thần lại đến tâu vua:

- Thưa Thiên tử, chúng thần không để cho vua Kosala vào thành. Chúng thần sẽ đánh vua ấy ở ngoài thành và bắt vua ấy.

Nhưng vua Kàsi vẫn ngăn chặn như lần trước, cho mở các cửa thành, rồi ngồi trên vương tọa lộng lẫy với một ngàn đại thần vây quanh. Vua Kosala cùng với đội quân lớn vào thành Ba-la-nại. Không thấy một ai chống cự, vua đi đến cung điện của vua Kàsi, với các cửa mở toang. Vua Kosala liền ra lệnh bắt vua Mahasilava đang ngồi im lặng trên ngai vàng cùng với ngàn đại thần vây quanh.

- Hãy trói vua này với các đại thần, trói thật chặt cánh tay chúng ra sau lưng, dắt chúng đến bãi tha ma, đào những hố sâu đến cổ, khiến mọi người không thể giơ tay, rồi đổ đất xuống đất và chôn sống chúng. Ban đêm, các con chó rừng sẽ đến và sẽ làm những gì cần phải làm đối với chúng!

Các người tùy tùng theo lệnh vua cướp nước, trói vua Kàsi với các đại thần, trói thật chặt cánh tay ra sau lưng, rồi dắt họ đi. Lúc bấy giờ, đại vương Silava không có tư tưởng sân hận gì với vua cướp nước. Trong khi các đại thần ấy bị trói như vậy và dắt đi, không một ai có thể trái lời vua Kàsi, hội chúng vua Kàsi được khéo huấn luyện về kỷ luật như vậy.

Rồi những người lính của vua cướp nước dắt vua Silava và các đại thần đi đến bãi tha ma, đào những hố sâu ngang cổ, chôn tất cả xuống cái hố, đại vương Silava bị chôn ở giữa, hai bên chôn các đại thần, rải đất lên, lấy chày nện xuống rồi bỏ đi. Vua Silava không phẫn nộ đối với vua cướp nước và khuyên các đại thần:

- Này các khanh, hãy tụ tập hạnh từ bi!

Nửa đêm, các con chó rừng đến, định ăn thịt người. Thấy chúng, vua và các đại thần đồng thanh la to lên, các con chó rừng sợ hãi chạy trốn. Khi chúng quay trở lại nhìn, biết không có ai đuổi theo, chúng liền trở lui. Các người ấy lại la lớn hơn trước. Như vậy, chúng chạy trốn đến lần thứ ba, rồi lại nhìn lui, biết không có ai đuổi theo, chúng nghĩ: "Các người này rồi cũng chết", nên mạnh dạn trở lui, và khi nghe la lớn, chúng không chạy trốn nữa. Con chó rừng đầu đàn đến gần vua Silava, các con còn lại đến gần những người kia. Vốn thiện xảo về phương tiện, biết được con vật đến gần mình, vua Kàsi liền vươn cổ lên như để cho con vật cắn, rồi với xương hàm kéo giật cổ con chó rừng, vua cắn thật chặt như kẹp với gọng kềm. Con chó rừng bị cắn chặt cổ, bị kẹp bởi xương hàm của vị vua có sức mạnh như voi, không thể nào tự mình thoát được, và kinh hãi vì sợ chết, nó bèn hú lên lớn tiếng.

Nghe tiếng kêu cầu cứu, nghĩ rằng con chó rừng chúa ấy đã bị một người bắt, các con kia không đi đến gần các đại thần, và kinh hãi vì sợ chết, tất cả đều bỏ chạy. Bị cắn chặt bởi xương hàm của vua Kàsi, con chó rừng bị bắt hốt hoảng chạy qua chạy lại, làm cho đất mềm rơi ra và vì sợ chết, với cả bốn chân nó cào đất trên chỗ vua kàsi. Vua biết được đất đã mềm rơi ra, liền thả con chó rừng. Với sức mạnh như voi, vua di chuyển qua lại, giơ lên được hai tay, rồi vịn lên bờ thành miệng hố, vua thoát khỏi miệng hố như mây bị xé tan trước gió, và đứng dậy. Rồi an ủi, động viên các đại thần, vua bới đất lên, kéo tất cả mọi người ra khỏi hố. Với các đại thần vây quanh, vua đứng trong bãi tha ma.

Lúc bấy giờ, người ta quăng một xác chết trong bãi tha ma, đứng ở biên giới địa phận của hai con Dạ-xoa. Hai con Dạ-xoa không thể chia phần người chết ấy, chúng nói:

- Chúng ta không thể chia phần xác chết này. Vua Silava là vị sống đúng pháp, vị ấy sẽ chia phần cho chúng ta. Chúng ta hãy đi đến vị ấy.

Chúng cầm chân xác chết, kéo đi đến vua và thưa:

- Thưa Thiên tử, hãy chia người này cho chúng tôi.

- Nay các vị Dạ-xoa, ta sẽ chia phần xác chết này cho các vị. Nhưng vì chúng tôi không sạch, hãy tắm cho chúng tôi đã.

Các Dạ-xoa, với uy lực của mình, đem lại nước thơm dành cho vua cướp nước để vua Kàsi tắm; sau khi tắm xong, chúng thâu lại áo của vua Kàdi, đem áo dành cho vua cướp nước đến mặc áo cho vua, rồi chúng đem cho vua một hộp đựng bốn loại nước hoa. Khi vua đã xúc nước hoa, chúng lại cho vua những bông hoa đủ loại dính trên quạt bằng ngọc trong một hộp bằng vàng, và trang sức cho vua.

Rồi khi vua đang đứng, chúng hỏi vua có cần gì chúng nữa không. Vua ra dấu cho chúng hiểu là vua đói. Các Dạ-xoa liền đi lấy cho vua các món ăn thượng vị đã sửa soạn sẵn cho vua cướp nước. Và sau khi tắm và xúc nước hoa, mặc áo và trang điểm, vua Kàsi ăn các món ăn thượng vị. Các Dạ-xoa đem lại nước thơm dành cho vua cướp nước, với bình bát bằng vàng và chén vàng để vua uống nước, súc miệng. Và trong khi vua rửa tay, các Dạ-xoa đem đến trà gia vị với năm loại hương, được nêm sẵn cho vua ăn cướp dùng. Ăn trà xong, khi vua đang đứng, các Dạ-xoa hỏi vua có cần chúng làm việc gì khác nữa. Vua bảo:

- Đem các grom báu đặt trên gối vua cướp nước về cho ta.

Và chúng đi lấy đem về. Rồi vua cầm grom, đưa thẳng trên xác chết, chặt xuống giữa đỉnh đầu, chia thành hai phần bằng nhau cho hai con Dạ-xoa. Sau khi chia xong, vua rửa grom, đeo vào và đứng thẳng. Các Dạ-xoa ăn uống no nê, tâm tư thỏa mãn, hỏi vua có sai bảo chúng làm việc gì nữa không. Vua bảo các Dạ-xoa ấy, dùng uy lực của mình đưa vua vào vương phòng của vua cướp nước và đưa các đại thần về nhà. Chúng chấp thuận, làm theo lời vua.

Lúc bấy giờ, vua cướp nước đang nằm ngủ trên long sàng trong vương phòng được trang hoàng. Vua Kàsi dùng mặt bằng cây grom đánh trên bụng vua cướp nước đang ngủ say. Vua ấy hoảng hốt thức dậy, với ánh sáng ngọn đèn, nhận biết là đại vương Silava, liền từ trên giường đứng dậy, lấy hết can đảm, nói với vua Kàsi:

- Thưa Đại vương, đêm tối như vậy, có phòng hộ canh gác, các cửa đều đóng, trong cung điện không chỗ nào là không có người canh gác, làm thế nào làm ngài lại đến được bên giường này, đeo grom, trang sức, mặc hoàng bào sẵn sàng?

Vua Kàsi kể tất cả câu chuyện với các chi tiết về các sự kiện đưa vua đến đây. Nghe xong, vua cướp nước xúc động mạnh, và thưa:

- Thưa Đại vương, tôi tuy là con người mà không biết công đức của ngài. Nhưng các công đức của ngài lại được các Dạ-xoa hung bạo, độc ác, uống máu, ăn thịt người kia biết rõ ràng. Ôi bậc nhân chủ, nay tôi sẽ không còn bày mưu phản bội một bậc giới đức như ngài nữa!

Rồi vua Kosala cảm grom thề nguyện thân hữu, xin lỗi vua Kàsi, và để vua Kàsi nằm ngủ trên long sàng, còn mình nằm ngủ trên chiếc giường nhỏ.

Khi đêm tàn, mặt trời đã mọc, vua truyền đánh trống mời tất cả quân lính, đại thần, Bà-la-môn, gia chủ hội họp lại. Đứng trước mặt quần thần như đưa mặt trăng rằm lên trên trời cao, vua Kosala tán thán công đức của vua Silava giữa cả hội chúng, xin lỗi vua Silava, lần nữa trả lại quốc độ cho vua ấy, và thưa:

- Từ nay trở đi, nếu có nạn trộm cướp khởi lên cho ngài, tôi xin chịu trách nhiệm. Ngài hãy trị vì quốc độ, còn tôi canh gác hộ trì.

Nói xong, vua Kosala trị tội kẻ đã vu cáo, và mang quân đội đi về nước của mình. Còn vua Mahàsilava trang sức, mặc áo uy nghi, dưới cái long trắng, ngồi trên long sàng bằng vàng có chân như con nai, nhìn ngắm thành quả của mình và suy nghĩ: "Thành quả này và sự cứu sống sinh mạng của một ngàn đại thần, nếu ta không tinh tấn, thì không có được chút gì. Chính do sức mạnh tinh tấn, ta không bị hoại diệt, và phục hồi được danh tiếng đã mất. Ta đã cứu sinh mạng của một ngàn đại thần. Thật sự để chí hướng không bị hủy hoại, cần phải hết sức tinh tấn. Với người luôn luôn tinh tấn, quả vị sẽ được thành tựu viên mãn.

Sau khi suy nghĩ như vậy, vua Kàsi đọc bài kệ này như lời cảm hứng:

Người luôn luôn hy vọng,
Bậc trí không chán nản,
Ta thấy khổ vượt qua,
Ta muốn gì được vậy!

Bồ-tát nói:

- Ôi, với những ai đầy đủ giới đức, quả tinh tấn sẽ được thành tựu.

Với bài kệ này, Bồ-tát nói lên lời cảm hứng, trọn đời làm các công đức rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này bậc Đạo sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo thối thất tinh tấn chứng quả A-la-hán. Sau khi kết hợp câu chuyện, bậc Đạo sư nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, vị đại thần phản bội là Đê-bà-đạt-đa, một ngàn đại thần là hội chúng đức Phật và Đại vương Silava là Ta vậy.

-ooOoo-

52.CHUYỆN TIỂU JANAKA (Tiền thân Cùla Janaka)

Hãy tinh tấn, này người!...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo sư đã kể về một Tỷ-kheo thối thất tinh tấn. Ở đây, tất cả các sự việc xảy ra, sẽ được nói đến trong Tiền thân Mahàjanaka (số 539)

Vua ngồi dưới chiếc lọng trắng, nói lên bài kệ này:

Hãy tinh tấn, này người!

Hiền trí không nhầm chán.

Ta thấy khổ vượt qua,

Từ nước đạt đất liền.

Ở đây, vị Tỷ-kheo thối thất tinh tấn đạt được quả A-la-hán, và vua Janaka là bậc Chánh Đẳng Giác.

-ooOoo-

53. CHUYỆN BÌNH RƯỢU ĐẦY (Tiền thân Punnapàti)

Bình rượu đầy như vậy...

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về rượu thuốc độc. Một thời ở Xá-vệ, một số người nghiện rượu họp nhau lại và bàn với nhau.

- Tiền mua rượu của chúng ta đã khô cạn, vậy làm sao bây giờ?

Một tay bợm rượu nói:

- Chớ lo. Đã có cách.

- Cách gì vậy?

- Cáp Cô Độc thường đeo nhẫn, mặc áo đẹp đi châu vua. Chúng ta đổ thuốc mê vào trong bình rượu, đựng một quán rượu, ngồi tại đấy. Khi Cáp Cô Độc đi về, hãy mời vị đại triệu phú vào và cho uống rượu ấy. Khi lão già ấy bị mê say, chúng ta lấy nhẫn, lấy áo và chúng ta sẽ có tiền mua rượu.

Chúng chấp thuận đề nghị ấy, làm theo như vậy, và khi vị triệu phú đi về, chúng đến gặp và nói:

- Thưa ngài đại triệu phú, chúng tôi có rượu rất ngon. hãy uống một chút rồi đi.

Cấp Cô Độc nghĩ: "Thánh đệ tử đã chứng quả Dự lưu làm sao uống rượu được. Dầu không muốn uống, ta cũng sẽ phát hiện âm mưu của bọn nghiện rượu này". Nghĩ vậy, *Cấp Cô Độc* đi vào quán rượu, nhìn chúng làm, biết rằng rượu ấy đã bị chúng pha thuốc mê vào, Ông quyết định sẽ làm cho chúng bắt đầu từ nay phải trốn biệt. Ông nói:

- Nay bọn nghiện rượu ác ý kia, các người để thuốc mê vào trong bình rượu, khiến những người qua lại uống, làm cho họ say mê rồi cướp của. Các người dựng lên một quán bán rượu, ngồi tại đây, chỉ tán thán rượu này. Nhưng không một người nào trong bọn người dám uống. Nếu rượu này không có pha thuốc mê, thì các người hãy uống trước đi.

Cấp Cô Độc làm cho bọn nghiện rượu hoảng sợ, khiến chúng chạy trốn rồi đi về nhà. Nghĩ rằng việc làm của những tên nghiện rượu cần phải trình lên đức Như Lai, *Cấp Cô Độc* đi đến, và thưa rõ sự việc. *Bậc Đạo Sư* nói:

- Nay gia chủ, lần này, các người nghiện rượu lừa dối gia chủ. Trong quá khứ, chúng cũng đã lừa dối các bậc hiền trí.

Nói vậy xong, với lời yêu cầu của vị gia chủ, *bậc Đạo Sư* kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì nước Ba-la-nại. Bồ-tát sanh làm người triệu phú ở Ba-la-nại. Lúc bấy giờ, những người nghiện rượu này, sau khi bàn bạc với nhau, đã pha rượu với thuốc mê, chờ người triệu phú Ba-la-nại đi đến, chúng đón ông và nói những lời tương tự. Người triệu phú, dầu không muốn uống, cũng muốn phát giác chúng, nên đi vào, nhìn chúng làm, biết chúng có mưu mô gì, quyết định làm cho chúng phải trốn chạy, nên nói:

- Nay các bạn uống rượu, nếu uống rượu xong rồi mà đi đến cung vua, thật không thích đáng. Đến châu vua xong, khi trở về, tôi sẽ tính việc này. Các người hãy ngồi tại đây.

Người triệu phú đi vào châu vua rồi trở về. Các người nghiện rượu mời ông vào. Vị triệu phú đi vào, nhìn những bình rượu bị pha thuốc mê, liền nói như sau:

- Nay các bạn uống rượu, việc các bạn làm ta không ưa thích. Các bình rượu của các bạn vẫn còn đầy tràn. Các bạn chỉ có tán thán rượu, nhưng không uống một giọt. Nếu như rượu này ngon thiệt, thì các bạn đã uống rồi. Rượu này đã được các bạn pha thuốc mê vào.

Và để đánh tan ý định của chúng, Bồ-tát đọc bài kệ này:

Bình rượu đầy như vậy,
Rượu đâu có đổi khác,
Vì lý do ta biết,
Rượu này không phải tốt.

Bồ-tát trọn đời làm các công đức như bố thí..., rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy những người nghiện rượu kia là những người nghiện rượu ngày nay, và vị triệu phú Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

54. CHUYỆN TRÁI CÂY (Tiền thân Phala)

Cây này không khó leo...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một nam cư sĩ giỏi về trái cây. Truyền thuyết nói rằng, một điền chủ trú ở Xá-vệ mời chúng Tăng với đức Phật là vị dẫn đầu ngôi trong ngôi vườn của mình, cúng dường cháo và bánh xong, điền chủ bảo người giữ vườn:

- Hãy đưa các Tỷ-kheo đi bộ trong vườn và cúng dường các loại trái như xoài...

Người làm vườn vâng theo lời dặn, đưa chúng Tỷ-kheo đi bộ trong khu vườn, nhìn lên cây, và biết trái này còn sống, trái này hơi chín, trái này thiệt chín. Điều gì kẻ ấy nói đều đúng như vậy. Các Tỷ-kheo thưa với đức Như Lai:

- Bạch Thế Tôn, người giữ vườn này thật giỏi về các loại trái cây. Đứng dưới đất nhìn lên cây, kẻ ấy biết trái này còn sống, trái này hơi chín, trái này thiệt chín.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ có người giữ vườn này giỏi trái cây. Trong quá khứ, cũng có những bậc hiền trí giỏi về trái cây.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh vào gia đình một triệu phú, khi lớn lên, làm nghề đi buôn với năm trăm cỗ xe. Một thời, Bồ-tát đi đến một ngôi rừng rất lớn, đứng ở đầu rừng, họp đoàn người lại và nói:

- Trong rừng này có những cây độc. Phàm gặp những lá gì, bông gì, trái gì mà trước kia các người chưa từng ăn, chớ ăn trước khi hỏi ta.

Bọn họ vâng theo lời dặn và đi vào rừng. Đầu rừng có một cửa làng, tại đấy có một cây gọi là cây Kimphala. Thân cây, cành cây, lá cây và trái của cây màu giống như cây xoài. Không những chỉ về màu sắc, hình dáng, mà cả về mùi thơm và vị ngọt, các

trái sồng và trái chín đều giống như trái xoài. Nhưng nếu ai ăn chúng, thì giống như thuốc độc, lập tức bị chết ngay.

Một số người tham ăn đi trước, tưởng đó là cây xoài, bèn ăn trái. Một số khác quyết định hỏi người trưởng đoàn lữ hành rồi mới ăn, họ cầm trái cây trong tay và đứng chờ. Khi vị trưởng đoàn lữ hành đến, họ hỏi có thể ăn những trái cây ấy không. Bò-tát biết rằng cây ấy không phải cây xoài, nên nói:

- Cây hình dáng giống cây xoài này là cây độc, chớ ăn!

Sau khi ngăn chặn họ, Bò-tát làm cho những người đã ăn phải nôn ra, và cho họ uống bốn loại mật để chữa họ lạnh bệnh.

Lúc trước, dưới gốc cây này, đã có những đoàn lữ hành đến tạm trú, ăn những trái cây độc mà họ tưởng lầm trái xoài và mạng chung. Ngày sau đó, dân làng đi ra, thấy những người chết, liền cầm chân họ, quăng vào một chỗ kín, lấy tất cả sở hữu của họ với các cỗ xe rồi đem đi.

Ngay vào ngày đoàn lữ hành này mới đến, dân làng nghe tin có người trúng độc. Lúc trời mới rạng đông, họ vội vàng đi đến gốc cây ấy, và nói với nhau:

- Các con bò sẽ là của ta, cỗ xe sẽ là của ta, hàng hoá sẽ là của ta!

Khi thấy cả đoàn người ấy còn lành mạnh, họ liền hỏi:

- Làm sao các ông biết cây này không phải cây xoài?

Họ trả lời:

- Chúng tôi không biết. Nhưng trưởng đoàn lữ hành của chúng tôi biết.

Dân làng đến hỏi Bò-tát:

- Thưa bậc hiền trí, làm thế nào ngài biết được?

- Có hai điều báo cho ta biết, Bò-tát đáp.

Rồi Bò-tát đọc bài kệ:

Cây này không khó leo,

Không xa làng bao nhiêu,

Do vậy nên ta biết:

Cây này quả không tốt!

Sau khi thuyết pháp cho đại chúng, Bò-tát đi đến chỗ an toàn.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, như vậy thuở xưa các bậc hiền trí cũng giỏi về trái cây.*

Sau khi thuyết pháp thoai này và kết hợp hai mẩu chuyện, bậc Đạo sư nhận diện Tiền thân như sau:

- *Thời ấy, đoàn lữ hành là hội chúng đức Phật, còn người trưởng đoàn lữ hành là Ta vậy.*

-ooOoo-

55. CHUYỆN NĂM VŨ KHÍ (Tiền thân Pāncàyudha)

Người với tâm ly tham...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo sư đã kể về một Tỷ-kheo thối thất tinh tấn. Thế Tôn cho gọi Tỷ-kheo ấy và hỏi:

- *Có thật chẳng, này Tỷ-kheo, ông thối thất tinh tấn?*

- *Thưa có thật, bạch Thế Tôn.*

- *Thuở xưa, trong những trường hợp cần phải tinh tấn, bậc hiền trí đã tinh tấn, do vậy, đã đạt được vương vị.*

Nói vậy xong, bậc Đạo sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmaddatta trị vì nước Ba-la-nại. Bồ-tát nhập thai vào làm con hoàng hậu. Đến ngày đặt tên, sau khi mời tám trăm vị Bà-la-môn và cúng dường những vị này mọi đực lạc, vua và hoàng hậu hỏi họ về các tướng. Các Bà-la-môn thiện xảo về tướng, thấy được sự thành tựu các tướng của hoàng tử, đã trả lời:

- *Thưa Đại vương, hoàng tử đầy đủ các công đức, sau khi ngài qua đời, sẽ lên ngôi vua, được danh vọng lẫy lừng với tài sử dụng năm loại vũ khí, sẽ trở thành con người tối thượng ở toàn cõi Diêm-phù-đề.*

Nghe lời nói của các Bà-la-môn, vua và hoàng hậu đặt tên cho hoàng tử là Pāncayudhakumara (hoàng tử có năm vũ khí). Đến lúc trưởng thành, vừa mười sáu tuổi, vua cho gọi hoàng tử và bảo:

- *Này con thân, con hãy đi học nghề!*

- *Thưa Thiên tử, con học với ai?*

- *Hãy đi, con thân, con sẽ học với bậc thầy có danh tiếng mọi phương tại thành Takkasilā, trong nước Gandhāra. Và đây là tiền con sẽ trả cho thầy.*

Nói xong, vua giao cho một ngàn đồng tiền vàng và đưa hoàng tử ra đi. Hoàng tử đến đây, học nghề xong, được thầy cho năm loại vũ khí. Sau đó đánh lễ thầy, hoàng tử ra khỏi thành Takkasilà, đeo theo năm loại vũ khí và lên đường trở về Ba-la-nại. Giữa đường, hoàng tử vừa đến một khu rừng, tại đây có một Dạ-xoa tên là Silesaloma (Lông dính) đang ngự trị. Từ đầu rừng, người đi đường thấy hoàng tử liền ngăn chặn chàng lại, bảo rằng trong rừng có Dạ-xoa tên là Silesaloma ngự trị sẽ giết hại mọi người khi nó thấy họ. Hoàng tử tự tin mình, không chút sợ hãi như con sư tử lông bòm, vẫn đi vào ngôi rừng.

Gặp nhau ở giữa khu rừng ấy, con Dạ-xoa hiện ra trước hoàng tử với thân cao như cây Ta-la (cọ dừa), với đầu lớn như ngôi nhà có nóc nhọn, với cặp mắt to như hai cái bát, với hai nanh như hai búp cây củ cải, với mỏ như điều hâu, với bụng có nhiều đốm đỏ tía, với bàn tay bàn chân xanh lè, Dạ-xoa nói:

- Người đi đâu đây? Hãy đứng lại. Người là món ăn của ta!

Hoàng tử nói:

- Nay Dạ-xoa ta tin ở ta nên vào đây, người thật là liều mạng. Nếu người đến gần ta, ta sẽ bắn người với mũi tên có tẩm thuốc độc và hạ người tại chỗ.

Sau khi dọa nạt, hoàng tử lấp tên có tẩm thuốc độc và bắn, bắn liên tục cho đến năm mươi mũi tên. Tất cả đều dính vào lông Dạ-xoa, nó gạt năm mươi mũi tên rơi xuống chân nó, xong liền xông tới hoàng tử. Hoàng tử lại dọa rút gươm chém. Cây gươm dài ba mươi hai đốt cũng dính vào lông Dạ-xoa. Rồi hoàng tử đâm ngọn giáo vào nó. Ngọn giáo cũng dính chặt vào đó.

Biết khả năng bắt dính của Dạ-xoa, hoàng tử lấy quả chùy đập nó. Quả chùy cũng dính vào lông. Hoàng tử nói:

- Nay Dạ-xoa, người chưa nghe ta là hoàng tử có năm loại vũ khí. Khi ta mạo hiểm đi vào khu rừng này do người ngự trị, ta đặt lòng tin không phải ở cung tên ... mà hoàn toàn đặt lòng tin vào ta. Nay ta sẽ đánh người, chỉ một cú đánh, khiến người trở thành cát bụi!

Sau khi hét lên, hoàng tử dùng bàn tay phải đánh Dạ-xoa, bàn tay dính vào lông, hoàng tử đánh với bàn tay trái, tay trái cũng dính. Hoàng tử đá với chân phải, chân phải cũng dính, chân trái cũng dính. Hoàng tử lại la to:

- Ta sẽ đập người tan như cát bụi.

Và chàng lấy đầu đánh nó; đầu cũng dính vào lông. Bây giờ hoàng tử bị mắc dính năm phần vào năm chỗ. Tuy vậy, hoàng tử vẫn không kinh hãi, không chút run sợ, Dạ-xoa suy nghĩ: "Đây không phải là một người bình thường, mà là người phi thường, một con sư tử giữa loài người. Dầu bị một Dạ-xoa như ta bắt, nó vẫn không run sợ. Trước đây, từ khi ta bắt đầu giết người đi trên đường này, chưa bao giờ ta thấy một người như vậy! Sao nó không sợ hãi?" Nghĩ vậy, Dạ-xoa không dám ăn thịt hoàng tử và hỏi:

- Nay thanh niên Bà-la-môn, vì sao chàng không sợ hãi?

- Nay Dạ-xoa, ta tin ở ta nên ta không sợ hãi. Ta biết mỗi cá thể thế nào cũng đi đến cái chết. Nhưng trong bụng ta, ta có vũ khí kim cương. Nếu người ăn ta, người không thể tiêu hóa vũ khí ấy. Vũ khí ấy sẽ cắt nội tạng người thành từng miếng nhỏ, và chấm dứt mạng sống của người. Như vậy, cả hai sẽ bị tiêu diệt. Vì lý do này, ta không sợ hãi!

Theo truyền thuyết, ở đây hoàng tử muốn ám chỉ vũ khí trí tuệ trong nội tạng. Nghe hoàng tử nói vậy, Dạ-xoa suy nghĩ: "Thanh niên Bà-la-môn này chỉ nói sự thật. Chỉ một miếng thịt nhỏ bằng hạt đậu từ thân thể của con sư tử giữa loài người này, bụng ta cũng không thể tiêu hóa được. Ta hãy thả nó ra". Vì sợ chết, nó thả hoàng tử ra và nói:

- Nay thanh niên Bà-la-môn, chàng là con sư tử giữa loài người. Ta sẽ không ăn thịt chàng đâu. Nay chàng được giải thoát khỏi tay ta như mặt trăng thoát khỏi miệng Ràhu (vua thần A-tu-la). Hãy ra đi và hãy mang lại hoan hỷ tốt lành cho bà con, bè bạn và đất nước.

Bồ-tát nói:

- Nay Dạ-xoa ta sẽ đi. Nhưng trước đây, do làm nhiều điều bất thiện, người sanh làm Dạ-xoa độc ác, tay vấy máu, ăn thịt, uống máu người. Nếu nay, trong thời hiện tại, người vẫn làm điều bất thiện nữa, thì người sẽ đi từ cảnh tối tăm này đến cảnh tối tăm khác. Nay người đã gặp ta, người không thể làm điều bất thiện nữa. Hãy biết rằng ai sát sanh sẽ bị đọa vào cõi địa ngục, ngựa quý, súc sanh, A-tu-la. Nếu được sanh làm người thì tội ác ấy sẽ đưa đến yếu mạng.

Với cách này và nhiều cách khác, Bồ-tát thuyết về sự nguy hiểm của năm ác giới và lợi ích của năm thiện giới, làm cho Dạ-xoa sợ hãi bằng nhiều hình thức như thuyết pháp, nhiếp phục... khiến Dạ-xoa trở thành nhu thuận, an trú trong Năm giới. Rồi biến Dạ-xoa thành vị thần ở khu rừng, với quyền được đầu thú (được cúng tế), Bồ-tát khuyến nó không được phóng dật. Sau đó, Bồ-tát đi ra khỏi khu rừng, báo tin cho những người ở tại đầu rừng tỏ tường sự việc, rồi nai nịt với năm loại vũ khí, ngài đi đến Ba-la-nại, gặp lại mẹ cha.

Sau một thời gian lên ngôi vua, trị vì quốc độ đúng pháp, ngài làm các công đức như bố thí... rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này xong, bậc Chánh Đẳng Giác đọc bài kệ:

*Người với tâm ly tham,
Với ý cũng ly tham,
Tu tập theo thiện pháp,
Đạt an ổn khổ ách,
Và tiếp tục chứng đạt,
Đoạn diệt mọi kiết sử.*

Như vậy, sau khi bậc Đạo Sư thuyết pháp đưa đỉnh cao nhất là quả A-la-hán, Ngài giảng Bốn Sự thật. Cuối bài giảng, Tỳ-kheo ấy chứng quả A-la-hán. Bậc Đạo sư kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiên thân:

- Thời ấy, Dạ-xoa là tướng cướp đeo vòng ngón tay Angulimàla, và hoàng tử với năm vũ khí là Ta vậy.

-ooOoo-

56. CHUYỆN KHỐI VÀNG (Tiên thân Kancanakkhandha)

Người với tâm hoan hỷ...

Câu chuyện này, khi ở tại Xá-vệ, bậc Đạo sư kể về một Tỳ-kheo. Theo truyền thuyết, một thiện nam tử ở Xá-vệ, sau khi nghe theo bậc Đạo Sư thuyết pháp, gởi cả tâm kết vào Ba ngôi báu, và xuất gia. Hai vị sư trưởng và giáo thọ sư dạy về Giới:

- Nay Hiền giả, đây là giới, một loại, hai loại, ba loại, bốn loại, năm loại, sáu loại...nhiều loại. Đây là tiểu giới, đây là trung giới, đây là Đại giới. Đây là giới hộ trì giới bốn, đây là giới hộ trì các căn, đây là giới thanh tịnh mạng, đã là Giới sử dụng các đồ vật.

Tỳ-kheo trẻ ấy suy nghĩ: "Giới này thật quá nhiều. Với chừng ấy giới được chấp thuận, ta không thể nào giữ trọn. Không thể giữ trọn đủ giới, thì xuất gia có lợi ích gì? Ta hãy trở lại làm gia chủ, làm các công đức như bố thí...và nuôi dưỡng vợ con!" Nghĩ vậy, Tỳ-kheo thưa:

- Thưa các Tôn giả, con không có thể giữ Giới. Không thể giữ Giới, thì xuất gia có lợi ích gì? Con sẽ hoàn tục. Xin các Tôn giả hãy lấy lại y bát.

Sư trưởng nói:

- Nếu sự việc là như vậy, thì Hiền giả hãy đến đánh lễ bậc Đạo sư.

Các vị ấy đưa Tỳ-kheo đến Pháp đường, gặp bậc Đạo Sư. Thấy vậy, Ngài nói:

- Nay các Tỳ-kheo, sao các ông đem một Tỳ-kheo đến đây mà vị ấy không muốn?

- Bạch Thế Tôn, Tỳ-kheo này nói không thể giữ Giới, trả lại y bát, nên chúng con dẫn vị ấy đến đây.

- Nay các Tỳ-kheo, sao ông lại nói quá nhiều Giới cho Tỳ-kheo này? Bao nhiêu giới vị ấy có thể giữ được, vị ấy giữ từng ấy giới. Bắt đầu từ nay, các ông chớ nói nữa. Ở đây, ta sẽ biết những gì nên nói.

Rồi bậc Đạo Sư nói với Tỳ-kheo ấy:

- Hãy đến, này Tỳ-kheo! Lo gì đến nhiều giới vậy? Ông có giữ được ba giới không?

- Con có thể giữ được bạch Thế Tôn.

- Vậy bắt đầu từ nay, ông hãy giữ ba cửa, cửa về thân, cửa về lời, cửa về ý. Chớ làm điều ác về thân, về lời, về ý. Hãy tinh tấn lên, chớ hoàn tục! Chỉ giữ ba giới này thôi.

Cho đến như vậy, Tỳ-kheo ấy hết sức hoan hỷ.

Sau khi đánh lễ bậc Đạo sư, Tỳ-kheo ấy đi về với vị sư trưởng và Giáo thọ sư của mình, giữ gìn đầy đủ ba giới ấy. Tỳ-kheo ấy suy nghĩ: "Giới được vị sư trưởng và Giáo thọ sư nói với ta. Vì tự mình không phải là Phật, các vị ấy không thể làm cho ta hiểu được từng ấy giới. Bậc Chánh Đẳng Giác, vì tự mình khéo giác ngộ Chánh Giác, là vị Pháp vương vô thượng. Ngài tóm thâu bao nhiêu giới trong ba cửa và bảo ta gìn giữ chúng. Bậc Đạo Sư thật sự là một hỗ trợ cho ta vậy".

Tỳ-kheo ấy phát triển Thiền quán và không bao lâu chứng quả A-la-hán. Biết được tin này, các Tỳ-kheo họp tại pháp đường, ngồi nói về công đức của bậc Đạo Sư:

- Này các Hiền giả Tỳ-kheo này không thể giữ Giới, muốn hoàn tục. Bậc Đạo Sư tóm thâu tất cả Giới vào ba phần, bảo Tỳ-kheo ấy giữ chúng, và giúp vị ấy đạt được quả A-la-hán.

Bậc Đạo sư đến và hỏi các Tỳ-kheo đang ngồi nói chuyện gì. Được họ cho biết về đề tài câu chuyện, Ngài nói:

- Này các Tỳ-kheo, một vật hết sức nặng, nếu được chia thành từng phần, cũng trở thành nhẹ. Thuở xưa, các bậc hiền tri được một khối vàng lớn, không thể nhắc lên nổi, đã chia thành từng phần, rồi nhắc lên nổi và đem vàng đi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì xứ Ba-la-nại, Bô-tát sanh ra làm người cày ruộng tại một ngôi làng. Ngày kia, Bô-tát đang cày trên một thửa ruộng, thửa ruộng này trước đây là một ngôi làng bị bỏ hoang, vì trong làng có một vị triệu phú đã chết và chôn tại đó một đồng vàng, lớn bằng bắp vế người và cao đến bốn khuỷu tay, lưỡi cày của Bô-tát mắc phải đồng vàng ấy nên đứng khựng lại. Nghĩ rằng đó là rễ tòa rộng của cây, Bô-tát đào đất lên, nhưng lại thấy được khối vàng. Bô-tát chùi đất thật sạch và cây tiếp cho xong ngày ấy.

Khi mặt trời lặn, để ách và cày một bên, Bô-tát nghĩ đến phương cách đem khối vàng đi. Nhưng Bô-tát không nhắc nó lên được. Bô-tát ngồi và nghĩ: "Để phần như vậy, ta sẽ nuôi sống bản thân của ta. Để phần như vậy, ta sẽ chôn giấu. Để phần như vậy, ta sẽ làm các công việc. Để phần như vậy, ta sẽ làm các công đức như bố thí..."

Rồi Bô-tát chia thành bốn phần. Khi được Bô-tát chia như vậy, khối vàng ấy trở thành nhẹ. Bô-tát nhắc vàng lên được, đem về nhà, chia thành bốn phần. Bô-tát trọn đời làm các công đức như bố thí cùng nhiều thiện sự khác và đi theo nghiệp của mình.

*

Khi kể câu chuyện này xong, bậc Chánh Đẳng Giác đọc bài kệ:

*Người với tâm hoan hỷ,
Với ý cũng hoan hỷ,
Tu tập theo thiện pháp,
Đạt an ổn khổ ách,
Và tiếp tục chứng đạt
Đoạn diệt mọi kiết sử.*

Rồi sau khi hướng lời thuyết pháp lên đỉnh cao là quả A-la-hán, bậc Đạo sư kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, người được khối vàng là Ta vậy.

-ooOoo-

57. CHUYỆN KHỈ CHÚA (Tiền thân Vānarinda)

Ai đủ bốn pháp này...,

Câu chuyện này, khi ở tại Trúc Lâm, bậc Đạo Sư đã kể về âm mưu của Đê-bà-đạt-đa muốn ám hại Ngài. Lúc bấy giờ, khi nghe Đê-bà-đạt-đa âm mưu ám hại, bậc Đạo Sư liền nói với các Tỷ-kheo:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới âm mưu ám hại Ta. Thuở trước, kẻ ấy cũng đã âm mưu, nhưng không thể làm được.

Sau khi nói vậy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con khỉ. Nó to lớn như một con ngựa con, có sức mạnh và sống một mình bên bờ sông. Giữa con sông ấy, có một hòn đảo, trên hòn đảo có nhiều loại cây ăn trái như xoài, mít... Con khỉ mạnh như voi, đầy đủ sức lực.

Mỗi sáng, nó nhảy từ bờ sông bên này đến một hòn đảo ở giữa sông, rồi từ hòn đảo ấy, nó lại nhảy đến hòn đảo. Tại đây, nó ăn các loại trái, và đến chiều, với phương tiện cũ, nó trở về chỗ ở của mình. Ngày qua ngày, con khỉ sống nếp sống như vậy.

Lúc bấy giờ, có hai vợ chồng con cá sấu sống trong sông ấy. Thấy con khi đi qua đi lại, vợ con cá sấu đang có thai khởi lên lòng tham muốn ăn thịt quả tim con khi, bèn nói với chồng:

- Nay chàng, em thêm ăn thịt quả tim con khi chúa này quá.

Sấu đực nói:

- Thật lành thay, em sẽ được như ý.

Sấu đực suy nghĩ: "Chiều nay, khi con khi từ hòn đảo về, ta sẽ bắt nó!".

Sấu đực đến nằm chờ trên hòn đá. Con khi cả ngày lang thang trên đảo, vào buổi chiều, nó đứng trên hòn đảo, nhìn hòn đá và nghĩ: "Hòn đá hôm nay có vẻ cao hơn, vì lý do gì?". Bò-tát luôn luôn khéo đo lường. Nhìn tầm cao của hòn đá và tầm cao của nước, Bò-tát suy nghĩ: "Hôm nay, nước con sông này không giảm cũng không tăng. Nhưng hòn đá này lại có vẻ to hơn. Rất có thể, con cá sấu đang nằm với mục đích bắt ta tại chỗ ấy". Để tìm sự việc này, con khi vẫn đứng tại chỗ ấy, làm bộ như nói với hòn đá, gọi lớn:

- Nay bạn hòn đá!

Và khi không được trả lời. Khi gọi đến ba lần:

- Nay bạn hòn đá!

Hòn đảo vẫn không trả lời. Con khi nói:

- Nay bạn hòn đá, sao hôm nay bạn không trả lời ta?

Con cá sấu suy nghĩ: "Như vậy, trong những ngày trước, hòn đá này đã trả lời con khi chúa. Vậy nay ta sẽ trả lời nó". Con sấu nói:

- Nay bạn khi chúa, cái gì vậy?

- Ngươi là ai?

- Ta là cá sấu.

- Ngươi nằm đó vì mục đích gì?

- Để bắt ngươi và ăn quả tim của ngươi.

Con khi suy nghĩ: "Ta không có đường đi nào khác. Nay ta phải lừa dối con cá sấu này". Vì thế khi nói:

- Nay bạn cá sấu, ta sẽ chịu đầu hàng bạn thôi. Bạn hãy há miệng ra, và khi ta nhảy đến gần, bạn sẽ bắt ta.

Khi con cá sấu há miệng, thì tự nhiên mắt nó nhắm lại. Cá sấu không nghĩ đến mưu kế này, liền há miệng ra, và mắt nó nhắm lại, từ từ nằm xuống. Con khi đã biết tình hình như vậy, từ nơi hòn đảo nhảy qua, đập trên đầu con cá sấu, rồi từ đầu con cá sấu lại

nhanh như chớp nhảy qua đứng ở bờ bên kia. Con cá sấu thấy sự kỳ diệu này, nghĩ rằng con khi chúa này đã làm một việc hết sức phi thường, nó nói:

- Nay, ngài khi chúa, ai đầy đủ bốn pháp ở trong đời, sẽ nhiếp phục được kẻ thù. Ta nghĩ rằng ngài có đủ tất cả trong nội tâm.

Nói vậy xong, cá sấu đọc bài kệ này:

Ai đủ bốn pháp này,
Nay khi chúa, như ngài:
Chân thật và nghĩ xa,
Cương nghị và vô úy,
Ngài có bốn pháp này,
Đánh bại được quân thù!

Như vậy, con cá sấu tán thán khi chúa rồi đi về trú xứ của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đề-bà-đạt-đa mới âm mưu ám hại Ta, trong quá khứ, kẻ ấy cũng đã làm như vậy.

Sau khi thuyết pháp thoại này, và kết hợp hai mẩu chuyện, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, cá sấu là Đề bà-đạt-đa, vợ cá sấu là Cincamanavika, còn khi chúa là Ta vậy.

-ooOoo-

58. CHUYỆN BA PHÁP (Tiền thân Tayodhammà)

Ai đây đủ ba pháp...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư đã kể về âm mưu ám hại.

*

Thuở xưa, khi vua Brahnadatta trị vì ở Ba-la-nại, Đê-bà-đạt-đa sanh ra làm con khi, ở gần dãy Hy-mã-lạp Sơn, lãnh đạo một đoàn khi toàn do nó sanh ra. Vì sợ chúng lớn lên sẽ tranh giành quyền lãnh đạo đàn khi này, con khi đầu đàn liền dùng răng cắn và thiến chúng, khiến hột giống bị hoại diệt.

Lúc bấy giờ, Bò-tát cũng do duyên con khi ấy, nhập thai vào bụng một con khi cái. Con khi cái biết thai đã thành, muốn bảo vệ thai của mình, bèn đến một ngôi rừng dưới chân núi. Khi thai đến đúng ngày, nó sinh ra Bò-tát. Bò-tát lớn lên, đến tuổi trưởng thành, đầy đủ sức mạnh phi thường. Một hôm, Bò-tát hỏi mẹ:

- Thưa mẹ, cha con đâu?

- Nay con thân, cha con đang sống lãnh đạo đàn khi dưới chân núi.

- Thưa mẹ, hãy đưa con đến gần cha con.

- Nay con thân, mẹ không thể đưa con đến gần cha con được. Cha con, vì sợ các khi con sẽ tranh giành lãnh đạo đàn khi, nên dùng răng cắn và thiến chúng, khiến hột giống hoại diệt.

- Thưa mẹ, hãy đưa con lại đây. Con sẽ có cách!

Khi mẹ liền đem khi con đến gần khi cha. Vừa thấy con trai mình, con khi cha nghĩ rằng rồi đây con mình sẽ không cho mình lãnh đạo đàn khi, nay mình cần phải giết con bằng cách giả ôm hôn, rồi siết con thật chặt cho đến chết. Nghĩ vậy, nó nói:

- Hãy đến, nay con thân, lâu nay con ở đâu?

Nói vậy, nó ôm hôn và siết khi con thật chặt. Nhưng Bò-tát, với sức mạnh như voi đã siết chặt trở lại, khiến các xương khi cha như gãy nát. Khi cha suy nghĩ: "Con này, khi lớn lên sẽ giết ta. Với phương tiện nào, ta hãy giết nó trước đã! À, cách đây không xa, một hồ nước có quý là La-sát ở. Tại đây, ta sẽ cho quý La-sát ăn nó!". Nghĩ vậy, khi cha nói:

- Nay con thân, ta nay đã già. Ta sẽ giao cho con lãnh đạo đàn khi này. Hôm nay, ta sẽ phong vương cho con. Tại chỗ nọ, có một hồ nước, trong hồ có hai loài hoa súng, ba loại hoa sen xanh, năm loại hoa sen trắng. Hãy đi hái và đem các hoa ấy về.

Bò-tát nói:

- Lành thay, cha thân. Con sẽ mang hoa lại.

Nói xong, Bò-tát ra đi, nhưng không xuống hồ gấp. Xung quanh hồ, Bò-tát quan sát có dấu chân, chỉ có dấu chân xuống, không có dấu chân lên, Bò-tát suy nghĩ: "Cái hồ này phải có quý La-sát trú ẩn! Cha ta không thể tự mình giết ta, muốn quý La-sát ăn thịt ta. Ta sẽ không đi xuống hồ này, vẫn lấy được hoa như thường".

Bò-tát đi đến một chỗ không có nước, lấy đà, nhảy từ bờ bên này, hái hai cái hoa mọc cao trên mặt nước, mà không dính nước, rồi hạ xuống bờ bên kia. Rồi từ bờ bên kia, Bò-tát nhảy đến bờ bên này, theo phương thức trước, bẻ hai cái hoa. Cứ như thế, từ cả hai bên bờ, Bò-tát hái được nhiều hoa, chất thành hai đống, nhưng vẫn không xuống chỗ trú xứ của quý La-sát.

Đến khi không thể nhảy qua hồ nước hái hoa được nữa, Bò-tát gom lấy các hoa ấy, chất thành đống, để tại một chỗ. Con quý La-sát kinh ngạc suy nghĩ: "Lâu nay, chưa bao giờ ta thấy một người nào sáng suốt, kỳ diệu như vậy. Các hoa sen được con khi này hái như ý muốn, mà nó vẫn không xuống trú xứ của ta". Rồi quý La-sát rẽ nước đi lên, đến bên Bò-tát và nói:

- Nay khi chúa, trong hồ này, ai có được ba pháp, vị ấy sẽ chiến thắng kẻ thù. Ta nghĩ rằng tất cả pháp ấy ngài đều có đủ.

Quý La-sát đọc bài kệ:

Ai đầy đủ ba pháp,
Nay khi chúa như ngài,
Thiện xảo và anh hùng,
Đầy đủ cả trí tuệ,
Ngài đủ ba pháp ấy,
Đánh bại được kẻ thù.

Như vậy, quý La-sát trong hồ ấy đã tán thán Bò-tát với bài kệ này và hỏi:

- Ngài lấy các hoa này làm gì?

- Cha ta muốn phong vương cho ta, do lý do này, ta lấy hoa.

- Một bậc sáng suốt như ngài không nên hái hoa và mang hoa, tôi sẽ hái và mang cho ngài.

Rồi nó nhổ hoa lên và mang hoa đi theo sau lưng Bò-tát. Con khi cha ở đằng xa thấy Bò-tát, liền nghĩ: "Ta giục nó đi để quý La-sát ăn thịt nó. Nay nó lại an toàn trở về với quý La-sát mang hoa cho nó! Ta bị nguy hại rồi".

Nghĩ đến đó, quả tim nó vỡ thành bảy mảnh và nó mạng chung tại chỗ. Đàn khi còn lại hội họp và tôn Bò-tát lên làm vua.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, chúa của đàn khi là Đê-bà-đạt-đa, còn con trai của chúa đàn khi là Ta vậy.

-ooOoo-

59. CHUYỆN TIẾNG TRỐNG (Tiền thân Bherivāda)

Đánh, đánh, chớ đánh quá!...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo khó bảo. Bậc Đạo Sư hỏi Tỷ-kheo ấy:

- Có thật chẳng, ông là người khó bảo?

- Thưa có thật, bạch Thế Tôn.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỷ-kheo, không phải chỉ nay ông mới khó bảo. Trong thời quá khứ, ông cũng đã khó bảo rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm người đánh trống, và sống ở làng. Khi nghe có lễ tế các vị sao ở Ba-la-nại, người đánh trống suy nghĩ: "Ta sẽ đánh trống cho quần chúng tụ hội và sẽ được tiền". Nghĩ vậy, người ấy đem con đi theo, đến Ba-la-nại. Tại chỗ ấy, hai cha con đánh trống và được nhiều tiền. Mang theo tiền, trên đường về làng của mình, phải ngang qua một khu rừng có ăn cướp, người cha ngăn chặn con trai đang miên man đánh trống liên hồi:

- Nay con thân, chớ có đánh trống như vậy. Chỉ đánh từng hồi một thôi, như trống của một chủ tướng vậy mà.

Dầu bị cha ngăn, đứa con vẫn nói:

- Với tiếng trống, ta sẽ đuổi bọn cướp chạy.

Nên nó vẫn đánh trống liên hồi.

Bọn cướp ban đầu nghe tiếng trống, nghĩ là tiếng trống của vị chủ tướng, nên chạy trốn. Nhưng khi nghe tiếng trống một mặt cứ liên hồi, biết không phải là tiếng trống

của một chủ tướng, chúng liền trở lại tìm hiểu. Thấy chỉ có hai người, bọn chúng liền xông ra đánh cướp hết cả. Người cha than:

- Vì con đánh trống liên hồi, nên con làm mất tất cả tiền thù được một cách khó khăn.

Nói xong, người cha đọc bài kệ:

Đánh, đánh, chớ đánh quá!
Đánh quá thành không tốt,
Do đánh, được của tiền,
Do đánh, tiền mất hết.

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, đũa con trai là Tỷ-kheo khó bảo này, còn người cha là Ta vậy.

-ooOoo-

60. CHUYỆN THỐI TÙ VÀ (Tiền thân Sankhadhama)

Thối, thối, chớ thối quá!...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo khó bảo (như trước).

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong gia đình một người thối tù và, cùng cha đi đến chỗ tế lễ các vì sao ở Ba-la-nại. Do thối tù và, hai cha con được nhiều tiền. Khi về đến một khu rừng có ăn cướp, người con ngăn cha chớ có thối tù và liên hồi. Người cha nói:

- Với tiếng tù và, ta sẽ đuổi bọn cướp chạy.

Nên ông cứ thối liên hồi. Bọn ăn cướp trốn ở đó trước, xông ra cướp của. Người con nói lên bài kệ:

Thối, thối, chớ thối quá!
Thối quá thành không tốt.
Do thối, được tài sản,
Do thối, bay hết tiền.

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người cha là Tỷ-kheo khó bảo này, còn người con là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM NỮ NHÂN

61. CHUYỆN BÀI KINH KHỔ ĐAU (Tiền thân Asàtamanta)

Câu chuyện này do bậc Đạo Sư kể trong lúc trú tại Kỳ Viên về một Tỷ-kheo bị tham dục chi phối. Câu chuyện sẽ được trình bày ở Tiền thân Ummadanti số 527.

-ooOoo-

62. CHUYỆN CÔ GÁI TRÊN LẦU BẢY TẦNG. (Tiền thân Andabhuta)

Trò chơi sáo, giả mù...

Câu chuyện này do bậc Đạo Sư kể trong lúc trú tại Kỳ Viên về một Tỷ-kheo bị ái dục chi phối tâm trí. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Tăng chúng bảo rằng ông bị ái dục chi phối, có phải vậy chăng?

- Thưa vâng, quả đúng như vậy.

- Nay Tỷ-kheo, không ai canh giữ đàn bà được cả. Ngày xưa, có kẻ đầy mưu trí canh giữ một nữ nhân từ khi nó mới lọt lòng mà cũng không thể nào giữ nó được.

Nói vậy xong, Ngài kể một câu chuyện quá khứ.

*

Một thuở nọ vua Brahmadata trị vì tại Ba-la-nại, Bô-tát sinh làm vương tử của bà Chánh hậu. Khi ngài lớn lên, ngài tinh thông mọi môn học thuật, và khi vua cha băng hà, ngài lên ngôi làm một vị anh quân, trị dân đúng pháp. Thời ấy, ngài thường chơi súc sắc với vị Tế sư của triều đình, và khi ném con bài súc sắc bằng vàng trên mặt chiếc bàn bằng bạc, ngài thường ca khúc hát cầu may này:

Muôn vật lẽ thường tình,
Sông ngòi uốn lượn quanh,
Còn các loài thảo mộc
Là cây cối mọc thành,
Hễ gặp thời cơ tới,

Nữ nhân phạm ác hành.

Vì khúc hát này làm cho vua thắng cuộc mãi, nên theo đúng luật chơi bài, vị Tế sư mất đến cả đồng xu dính túi. Và muốn khỏi sạt nghiệp, vị ấy quyết định tìm cho ra một cô gái chưa hề thấy người đàn ông nào, đem về nhà khóa cửa nhốt trong phòng. Vị ấy nghĩ thầm: "Ta không thể nuôi một cô gái đã từng thấy đàn ông. Vậy ta phải tìm một đứa trẻ sơ sinh, giữ kỹ nó lúc lớn lên, canh chừng nó thật cẩn mật để không ai có thể đến gần nó và nó sẽ trung thành với người đàn ông duy nhất thôi. Lúc ấy ta sẽ thắng vua và trở nên giàu có".

Bấy giờ vị này rất giỏi khoa tướng số, nên vừa thấy một người đàn bà nghèo sắp sinh con, và đứa trẻ sẽ là con gái, vị ấy bèn thuê tiền để đem bà ta về ở trong nhà mình, giữ thật kỹ đến ngày sinh đứa con xong, bà ta phải đi ngay với một số tiền. Còn hài nhi kia được toàn phụ nữ nuôi nấng, không một nam nhân nào được nhìn thấy nó, trừ vị Tế sư. Khi nó lớn lên, nó thuộc về quyền sở hữu của vị Tế sư, chủ nhân của nó.

Suốt thời gian cô bé lớn dần, vị Tế sư tránh việc chơi bài với vua, nhưng khi nó đã trưởng thành dưới quyền kiểm soát của chính mình, thì vị Tế sư lại thách thức vua chơi bài. Ngài chấp thuận và bắt đầu cuộc chơi. Trong khi vừa ném con súc sắc, ngài vừa hát khúc ca câu may ấy, thì vị Tế sư nói thêm:

- Nhưng bao giờ cô bé của hạ thần cũng là ngoại lệ đấy!

Rồi vận may cũng đổi chiều, chính vị Tế sư thắng cuộc và nhà vua thua bài.

Khi xét kỹ vấn đề trên, Bồ-tát nghi ngờ vị Tế sư có giấu kín một cô gái đức hạnh trong nhà, nên ngài cho người dò tìm và quả đúng như vậy. Thế là để làm cho cô bé kia phải sa ngã và phạm lỗi, ngài truyền đưa tới một gã điếm đàng giao quyết, và hỏi gã có cách quyến rũ cô gái chăng.

- Tàu Đại vương, chắc chắn là được. Gã kia đáp.

Nghe vậy, nhà vua cho gã tiền và bảo gã thi hành lệnh ngài ngay, chớ để mất thì giờ lâu.

Với số tiền vua ban, gã mua đủ loại nước hoa, hương liệu và mở cửa tiệm bán nước hoa gần nhà vị Tế sư. Bấy giờ nhà Tế sư cao bảy tầng, có bảy cổng, mỗi cổng đều có người ngồi canh, toàn phụ nữ canh cổng, không đàn ông nào được phép vào nhà trừ vị Bà-la-môn. Ngay cả những thùng đựng rác cũng được khám xét thật kỹ trước khi đem vào nhà.

Chỉ riêng vị Tế sư ấy được quyền nhìn thấy cô gái, và cô bé cũng chỉ có một nữ tỳ hầu hạ. Nữ tỳ này được giao tiền đi mua hoa tươi và nước hoa và tặng cô chủ; trên đường đi, bà ta thường bước ngang qua cửa tiệm mà gã điếm đàng kia mới mở. Và gã ấy biết rõ bà ta chính là người hầu của cô gái kia, bèn đợi một ngày nọ bà ta đến gần, gã vội vã chạy bỏ ra ngoài cửa hiệu, quỳ xuống chân bà, hai tay ôm chặt đầu gối bà, miệng lắp bắp:

- Ôi mẹ ôi! Mẹ đi đâu lâu nay thế hở mẹ?

Và đồng bọn của gã đứng canh đó đều kêu lên:

- Ô giống như tạc! Tay chân, mặt mũi, cả cách ăn mặc nữa, đều y hệt nhau!

Trong khi mọi người cứ xem xét trầm trồ không ngớt về sự giống nhau kỳ diệu kia, người đàn bà ấy đâm ra hoát hoảng trong thật thảm hại. Bà ta òa ra khóc lớn rằng đây hẳn là con trai bà! Rồi vừa khóc lóc vừa kể lể, cả hai người cứ ôm lấy nhau mà ngã lăn ra. Sau đó gã hỏi:

- Nay mẹ đang ở đâu vậy mẹ?

- Mẹ đang ở nhà vị Tế sư đấy con ạ. Ngài có một cô tiểu thiếp đẹp vô song, quả là tiên trên trời mới đẹp như thế và mẹ là người hầu của nàng ấy.

- Thế mẹ đang đi đâu đấy?

- Mẹ đi mua hoa tươi và nước hoa cho nàng ấy.

- Sao mẹ còn đi đâu mà mua các thứ ấy nữa? Lần sau mẹ cứ đến đây, gã kia bảo.

Và gã tặng bà già trầu cau cùng đủ thứ hoa mà không lấy tiền. Cô gái ngạc nhiên thấy số hoa tươi và nước hoa bà ta đem về quá nhiều, bèn hỏi tại sao vị Tế sư Bà-la-môn lại hậu hi với nàng thế. Bà già đáp:

- Sao con lại nói thế hở con?

- Vì số hương hoa bà đem về nhà đấy mà.

- Ô không, chẳng phải ngài Bà-la-môn cho tiền hào phóng đâu, bà già bảo, mà chính vì giá này lấy các thứ kia ở tiệm của con trai già đấy.

Và từ đó, bà già giữ riêng số tiền vị Bà-la-môn đưa, rồi đi đến lấy hoa tươi cùng đủ thứ khác tại tiệm gã kia khỏi mất tiền.

Vài ngày sau, gã già vờ đau ốm, lên giường nằm. Khi bà già ấy đến cửa tiệm hỏi con trai bà đâu thì được biết gã đang bị bệnh. Bà vội bước vào tận nơi, âu yếm vuốt ve đôi vai gã và hỏi nguyên nhân con bệnh. Nhưng gã không đáp.

- Tạo sao con không nói cho mẹ biết hả con?

- Dù con có chết đi cũng không dám nói với mẹ đâu.

- Nhưng nếu con không nói với mẹ thì còn nói với ai được nữa?

- Thế thì mẹ ôi, bệnh của con phát ra chỉ vì nghe mẹ cứ khen cô tiểu chủ của mẹ đẹp tuyệt trần nên con đâm ra si tình phát ốm tương tự đó thôi! Nếu con chiếm được nàng, con mới sống nổi, còn không thì con đành nằm ở đây chờ chết.

- Con ơi, con cứ để việc này cho mẹ lo liệu. Bà già nói một cách vui vẻ - Con đừng lo lắng gì về chuyện đó.

Thế rồi mang một thúng chất đầy hoa tươi cùng nước hoa, mụ đem về nhà, nói với nàng tiểu thiếp của vị Bà-la-môn:

- Chao ôi! Con trai già đang ốm tương tư vì nàng, chỉ vì già bảo cho nó biết nàng đẹp tuyệt vời! Bây giờ biết làm sao đây?

Cô gái đáp:

- Nếu bà tìm cách lên đem được cậu ấy vào đây, thì ta cho phép bà đấy.

Ngay sau đó mụ già liền bắt tay quét dọn tất cả đồ đạc hư cũ, rác rưởi trong nhà thâu góp cả bảy tầng lầu từ rằm thượng cho đến nhà bếp, bỏ vào một thúng đựng hoa to tướng rồi tìm cách đưa ra ngoài. Khi người ta lục soát như thường lệ thì mụ già đổ cả thúng rác lên đầu người đàn bà giữ công, khiến người đó bỏ chạy ngay trước cách đối xử quá thô bạo như thế! Mụ già cũng làm cách ấy với các người giữ công kia, khiến cho họ ngột thở vì đồng rác rưởi trút lên đầu và mọi người la lối mụ đủ điều.

Thế là từ đó về sau, mụ già có đưa vào đưa ra bất cứ vật gì, cũng không ai có gan lục soát mụ nữa! Thời cơ đã đến tay! Mụ lên đưa gã điếm đàng giấu trong thúng hoa vào gặp cô tiểu chủ. Gã làm hư hỏng đức hạnh của cô gái ngay và còn cả gan ở lại một hai ngày trong những căn gác nhỏ trên lầu. Gã lánh mặt khi vị Tế sư đến nhà, và bầu bạn với cô gái khi vị ấy đi khỏi. Sau một hai ngày, cô gái bảo tình nhân:

- Nay lang quân yêu quý, chàng phải ra đi rồi đấy.

- Đúng rồi, nhưng ta muốn đánh lão Bà-la-môn ấy một cái đã.

- Được lắm chứ.

Cô gái đáp và đem giấu gã một nơi. Sau đó vị Bà-la-môn đến, cô nàng kêu lên:

- Nay phu quân yêu dấu, tiện thiếp ưa thích ca múa biết bao, ước gì phu quân vui lòng thổi sáo cho thiếp.

- Vậy ái nương hãy múa đi nào.

Vị Bà-la-môn lập tức thổi sáo lên.

- Nhưng nếu phu quân nhìn thiếp thì thiếp xấu hổ thẹn thùng quá không sao dám múa đâu, để tiện thiếp lấy cái khăn che kín khuôn mặt khỏi ngô khả ái của phu quân trước đã, rồi tiện thiếp mới dám múa.

- Thôi được rồi, nếu ái nương quá khiêm nhượng mà không dám múa thì cứ làm thế đi.

Vậy là cô nàng lấy một tấm vải thật dày buộc chặt lên mặt lão Bà-la-môn để che mắt lão. Và cứ giả mù như thế, lão bắt đầu thổi sáo. Nhảy múa được một lát, cô nàng kêu lên:

- Chàng yêu quý ôi, thiếp lại còn thích đánh chàng một cái trên đầu nữa cơ!

- Vậy thì nàng cứ đánh đi nào!

Lão già ngốc nghếch đáp mà không chút nghi ngờ gì cả. Thế là cô ả liền ra hiệu cho gã tình nhân, hẩn nhẹ nhàng lên ra sau lưng lão Bà-la-môn đánh cho lão một đấm trên đầu nên thân! Cái đấm mới đích đáng làm sao, khiến hai mắt lão như muốn lòi ra khỏi mặt, trên đầu lão u lên một cục lớn! Lão thấy đau điếng người, liền gọi cô ả kia đến gắp, đưa tay cho lão xem, và cô ả bèn đặt tay mình vào tay lão:

- Ô bàn tay nàng mềm mại quá, sao nó lại đánh đau thế này?

Bấy giờ, khi gã đều cáng kia đánh lão Bà-la-môn xong, gã lại đi ẳm mình như cũ. Lúc ấy cô gái mở khăn ra khỏi mặt lão, xoa dầu lên chỗ đầu bị u. Một lát sau lão ra về, gã kia lại được mụ già giấu vào giỏ hoa đưa ra khỏi nhà. Lập tức gã đến yết kiến đức vua và tâu trình toàn thể cuộc phiêu lưu của gã cho ngài hay.

Bởi thế, khi vị Bà-la-môn vào chầu, vua liền đề nghị chơi bài súc sắc, vị ấy đồng ý và chiếc bàn chơi bài được đem ra. Khi vua ném con bài, ngài cũng ca khúc hát ấy và vị Bà-la-môn, vì không hay biết gì về sự hư hỏng của cô tiểu thiếp, nên vẫn nói thêm:

- Bao giờ cô gái của hạ thần cũng là ngoại lệ đấy.

Nhưng lần này lão thua cuộc!

Còn vua đã biết rõ mọi việc xảy ra, liền bảo Tế sư:

- Sao lại trừ nàng ấy ra? Nàng ấy đã hư thân mất nết rồi. Ô khanh cứ tưởng là đem về nuôi một con bé từ khi lọt lòng mẹ và nhốt nó trong bảy vòng canh giữ là khanh có thể vững lòng tin vào nó ư? Nay, khanh không thể tin vào một nữ nhân nào cả, dù cho khanh có ôm nó trong lòng, quanh quần suốt ngày bên nó không rời một khắc! Chẳng hề có một người đàn bà nào giữ dạ chung thủy với một người đàn ông duy nhất trên đời. Còn về ả tiểu thiếp của khanh, ả bảo khanh rằng ả muốn nhảy múa, rồi khi đã bị mất khanh xong xuôi, khanh thối sáo cho ả, thì ả lại để gã tình nhân đánh lên đầu khanh đấy, sau đó lên đưa gã ra khỏi nhà. Thế thì ngoại lệ của khanh ở đâu chứ?

Khi nói vậy xong, nhà vua liền ngâm kệ:

Trò chơi sáo già mù,
Vì vợ bé phỉnh phờ,
Bà-la-môn ngồi đó,
Cố gìn giữ gái tơ,
Tạo nên người đức hạnh,
Trong trắng, chẳng bùn nhơ!
Học ngay từ việc ấy,
Mà sợ đám liễu bò!

Bằng cách ấy, Bồ-tát thuyết pháp cho vị Bà-la-môn. Vị ấy về nhà hạch hỏi cô gái về tội hư thân mất nết mà cô ả đã bị tố cáo trên.

- Nay phu quân yêu quý, ai có thể nói như vậy về tiên thiếp đây? Cô gái phân trần: Tiên thiếp vô tội thật mà, chính bàn tay thiếp đánh chàng thật mà, chứ còn ai vào đây nữa? Nếu phu quân không tin lời thiếp thì thiếp xin nguyện đem thân này ra thử lửa để chứng tỏ không hề có bàn tay nam nhân nào từng đụng vào người thiếp cả, nhờ vậy mong chàng tin tưởng thiếp.

- Muốn thế thì được ngay.

Vị Bà-la-môn liền bảo đem một đồng củi vào và châm lửa lên. Sau đó cô gái được gọi đến:

- Nay, vị Bà-la-môn nói, nếu nàng tin tưởng lời mình thật thì hãy thử lửa đi.

Trước đó, cô gái đã dặn dò mẹ già nọ như sau:

- Nay mẹ ôi, mẹ hãy gọi con trai mẹ đến sẵn đây để nắm lấy tay con đúng lúc con sắp bước vào lửa nhé!

Và mẹ già làm đúng như lời cô ả dặn, bảo gã kia đứng chen vào đám đồng đang vây quanh. Sau đó để đánh lừa vị Bà-la-môn, cô gái đứng trước mặt mọi người, hăng hái thề thốt:

- Thưa phu quân, không hề có tay ai trừ tay chàng đụng vào người thiếp cả, với lời thề chân thật này, thiếp cầu mong ngọn lửa đừng làm hại thân thiếp.

Nói vậy xong, cô ả tiến đến đồng lửa vừa đúng lúc gã tình nhân nhảy lên chụp lấy tay ả, hét to rằng vị Bà-la-môn thật đáng xấu hổ vì đã bắt buộc một thiếu nữ diễm lệ thế kia phải nhảy vào lửa đỏ! Cô gái giật mạnh tay ra khỏi tay gã, và kêu ca rằng lời xác nhận trước đây của ả đã bị làm hỏng mất rồi, nên bây giờ ả không thể thử lửa được nữa! Vị Bà-la-môn hỏi:

- Tại sao lại không được?

Cô ả đáp:

-Bởi vì trước kia thiếp xác nhận không hề có bàn tay nam nhân nào đụng vào người thiếp trừ tay chàng ra, nhưng bây giờ lại có một người đàn ông vừa chụp lấy tay thiếp!

Nghe vậy, vị Bà-la-môn biết rằng mình đã bị lừa, liền tống cổ cô ả ra khỏi nhà bằng những cái đấm thẳng tay!

Xem đấy, chúng ta biết rõ sự hư thân mất nết của đàn bà ra sao rồi. Không có tội lỗi nào mà chúng không phạm đến cả, rồi sau đó muốn đánh lừa các ông chồng, thì có lời thề thốt nào chúng không nói bừa cho xong đã chứ! Ngay giữa ban ngày ban mặt thế mà dám cho rằng chẳng hề phạm tội gì cả đấy! Lòng dạ chúng thật giả dối điều ngoa làm sao! Do đó từ xưa đã có tục ngữ như vậy:

Một giống toàn lừa phỉnh, dối gian,
Làm sao hiểu nổi, cứ tung tăng
Như đàn cá lội theo dòng nước,

Lộng giả thành chân, thói các nàng!
Tựa giống bò tham đồng cỏ mới,
Má đào mơ ước đôi tình lang
Khác nào cát lún, không hề thỏa,
Độc dữ như loài rắn hổ mang!
Bọn nữ nhi thường rành mọi sự,
Còn ghi giấu được đám hồng nhan?

*

Quả thật không làm sao giữ nổi đàn bà, bậc Đạo Sư nói.

Khi pháp thoại chấm dứt, Ngài tuyên thuyết các Sự thật. Đến cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo bị tham ái chi phối kia đắc quả Dự lưu. Bậc Đạo Sư cũng nêu mối liên hệ giữa hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân:

- Vào thời ấy Ta là vua Ba-la-nại kia vậy.

-ooOoo-

63. CHUYỆN HIỀN SĨ CHÀ LÀ (Tiền thân Takka)

Bọn nữ nhân đầy rẫy hận sân...

Câu chuyện này do bậc Đạo Sư kể trong khi trú tại Kỳ Viên về một Tỷ-kheo bị tham dục chi phối. Khi được hỏi, vị Tỷ-kheo thú nhận rằng mình bị tham dục chi phối, bậc Đạo Sư hỏi:

- Đàn bà thật vong ân bội nghĩa, tại sao ông lại để dục tham chi phối vì họ?

Và Ngài kể câu chuyện quá khứ.

*

Một thuở nọ vua Brahmadata trị vì Ba-la-nại, Bồ-tát đã chọn đời ẩn sĩ, xây dựng cho mình một am thất bên bờ sông Hằng, tại đó ngài đã đạt các Thắng trí cùng các Thiên chứng, và an trú trong Thiên lạc. Thời ấy, vị quan giữ công khổ ở thành Ba-la-nại có một cô con gái rất hung dữ, độc ác được mệnh danh là Ác Tiêu thư, thường hay mắng chửi đánh đập gia nhân, nô tỳ của mình.

Một ngày kia, bọn gia nhân đưa cô tiểu chủ đến vui chơi giải trí trên sông Hằng; cả đám đang đùa giỡn tung tăng trên mặt nước thì mặt trời lặn dần và một cơn bão lớn bỗng nổi lên. Vì thế, mọi người vội vã chạy trốn, còn lại bọn nữ tỳ của nàng kêu to: "Đây chính là thời cơ tống khứ kẻ ác độc này đi!". Rồi chúng ném thẳng cô gái xuống

nước và vội vã bỏ về. Mưa trút xuống như thác, mặt trời dần khuất và màn đêm xuống rất nhanh.

Khi bọn nô tỳ về nhà mà không có cô tiểu chủ, liền bị tra hỏi tiểu thư đâu, họ đều thưa rằng tiểu thư đã bước lên khỏi bờ sông, nhưng họ không biết nàng đã đi đâu cả. Gia đình này đi tìm kiếm khắp nơi, nhưng không thấy tung tích cô gái đi lạc.

Trong lúc ấy, nàng kêu gào thất thanh vì bị nước lũ cuốn theo, đến nửa đêm thì trôi dạt vào gần am thất của Bồ-tát. Nghe tiếng cầu cứu, ngài tự nhủ: "Đây là tiếng đàn bà kêu cứu. Ta phải cứu người ấy khỏi nước cuốn mới được". Thế là ngài cầm ngọn đuốc cỏ soi sáng để tìm thấy nàng giữa dòng nước.

- Đừng sợ! Đừng sợ!

Ngài vui mừng kêu lên và lội xuống, rồi nhờ sức lực cường tráng như voi của ngài, ngài đưa cô gái vào bờ an toàn. Sau đó, ngài nhóm lửa trong am thất để sưởi ấm nàng và mang trái cây ngon ngọt đủ loại cho nàng dùng. Khi nàng vừa ăn, ngài hỏi:

- Nhà cô nương ở đâu, có sao lại rơi xuống sông?

Cô gái kể hết mọi việc đã xảy ra cho mình. Ngài bảo:

- Cô nương cứ tạm thời ở lại đây.

Ngài để cô gái ở trong am thất, còn phần ngài ra ở ngoài trời khoảng hai, ba ngày. Sau đó, ngài bảo cô gái ra đi, song cô ả cứ nấn ná ở lại cho đến khi quyền rũ được vị ẩn sĩ này say mê mình mà cô vẫn không chịu đi đâu cả. Thời gian qua cô gái dùng mọi vẻ yêu kiều của mỹ nhân kế khiến ngài mất hết thiên lực trí tuệ. Ngài vẫn cùng nàng ấy sống trong rừng.

Nhưng nàng lại không thích ở nơi hiu quạnh mãi, nên đòi ngài đem về nơi có dân cư. Thế là chịu theo lời năn nỉ của ngài, ngài đành đem nàng ấy ra đi đến một làng ở biên địa, nuôi sống nàng bằng cách bán quả chà là, nên được gọi tên là "Hiền sĩ Chà Là". Dân làng nhờ ngài dạy cho cách biết trước lúc được mùa hoặc mất mùa, rồi trả tiền cho ngài và biểu ngài một túp lều để sống ở cổng làng.

Bấy giờ vùng biển địa hay bị bọn cướp từ núi xuống tàn hại phá phách. Ngày kia bọn chúng tấn công vào làng ngài đang ở và cướp của cải. Chúng bắt dân làng khôn khổ kia thu góp hết tài sản cho chúng rồi cao chạy xa bay, mang theo cô tiểu thư con quan thù khó cùng với nhiều người khác về sào huyệt của chúng. Đến nơi, chúng thả mọi người kia ra, song giữ lại cô gái có nhan sắc ấy để làm áp trại phu nhân của viên tướng cướp thủ lĩnh.

Khi Bồ-tát biết việc này, ngài suy nghĩ: "Chắc nàng sẽ không chịu ở xa ta đâu. Nàng sẽ trốn về đây với ta". Thế rồi ngài vẫn ở đó chờ đợi nàng trở về. Trong lúc ấy nàng thấy rất hạnh phúc và được phi nguyện với bọn cướp kia, nên cứ nom nớp lo sợ có ngày vị Hiền sĩ bán chà là đến bắt nàng đi về lần nữa. Nàng nghĩ thầm: "Ta sẽ được an lạc hơn nếu vị ấy chết đi. Vậy ta phải nhắn tin cho vị ấy giả vờ làm vẻ thương yêu để dụ vị ấy đến đây mà chịu chết cho xong". Sau đó nàng tìm cách đưa tin cho ngài biết là nàng đang khổ sở lắm, và nàng mong ước ngài đến cứu đi về.

Ngài tin lời nàng, vội lên đường đến cổng làng của bọn cướp, nhắn tin cho nàng. Nàng báo:

- Bây giờ ta trốn đi chắc phải rơi vào tay tên thủ lĩnh và hắn giết ta thôi. Vậy ta hãy đợi đến nửa đêm rồi đào tẩu.

Thế là nàng đem giấu ngài trong phòng, vào nửa đêm tên cướp trở về nục nồng hơi rượu, nàng hỏi hắn:

- Nay lang quân, chàng sẽ làm gì nếu tình địch ở trong tay chàng?

Hắn bảo sẽ làm thế này thế nọ đối với tình địch. Nàng bảo:

- Có lẽ gã kia cũng không ở đâu xa xôi như chàng tưởng đâu. Hiện nó đang ở trong phòng kế bên ấy.

Cầm vội ngọn đuốc, tên cướp chạy vào chụp lấy Bò-tát đánh đấm khắp mình mẩy cho hả giận. Cam lòng chịu đựng những cái đánh đấm kia, Bò-tát không hề kêu than gì, mà chỉ thì thầm:

- Ôi phùng vong ân bội nghĩa, thật là gian ác. Bọn lừa đảo điều ngoa xảo trá thế là cùng. Ngài chỉ nói chứng ấy thôi.

Sau khi đã đánh đập và trói chân Bò-tát lại, tên cướp ăn uống xong liền nằm lăn ra ngủ. Sáng dậy, sau giấc ngủ tiêu tan hết cơn say sưa hồi hôm, tên cướp lại đánh đập Bò-tát lần nữa, ngài cũng không kêu than gì, mà chỉ lặp lại mấy lời trên. Tên cướp ngạc nhiên trước chuyện này và hỏi lý do tại sao khi bị đánh đập, ngài cứ nói mãi như thế.

Hiền sĩ Chà Là đáp:

- Nay nghe đây, rồi người sẽ hiểu rõ. Trước kia ta là ẩn sĩ độc cư trong rừng hoang, đã chứng đắc Thiên định Thắng trí. Sau đó, ta cứu người đàn bà này ra khỏi sông Hằng và giúp đỡ nó đủ mọi nhu cầu, song đã bị nó quyến rũ nên mất hết Thắng trí. Rồi ta từ bỏ rừng sâu, đem nó về làng sinh sống, từ đó nó bị cướp mang đi. Nó lại nhắn tin cho ta là nó đang chịu khổ sở và xin ta đến giải cứu nó. Nay nó đưa ta vào tay người, vì vậy ta cứ kêu lên như thế đó.

Nghe vậy, tên cướp bắt đầu suy nghĩ lại, hắn thầm nhủ: "Nếu cô ả chẳng chút thương tiếc một người tốt đã từng làm ơn cô ả nhiều như vậy, thì ả sẽ không làm hại ta sao được? ả phải chết!".

Thế là sau khi an ủi Bò-tát xong, hắn đánh thức cô ả dậy, vừa cầm kiếm trong tay, hắn vừa bảo rằng hắn sắp giết Bò-tát ngoài cổng làng. Rồi bảo ả giữ chặt Hiền sĩ Chà Là, hắn tuốt kiếm ra, làm vẻ sắp giết ngài, nhưng lại chặt làm đôi cô ả đàn bà kia. Xong xuôi hắn tẩm gối cho Bò-tát sạch sẽ từ đầu đến chân và tiếp đãi ngài đủ món cao lương mỹ vị suốt mấy ngày liền cho thỏa thích.

- Thế bây giờ ngài định đi đâu? Cuối cùng tướng cướp hỏi:

- Trần thế chẳng có gì vui thú đối với ta cả, bậc hiền sĩ nói. Ta sẽ sống đời ẩn sĩ như xưa kia tại am thất cũ trong rừng.

- Thế thì kẻ hèn này cũng muốn làm ẩn sĩ.

Như vậy cả hai đều trở thành ẩn sĩ sống tại am thất trong rừng kia, cùng đắc các Thắng trí và các Thiên chứng, cho đến khi mạng chung thì thọ sanh lên Phạm thiên giới.

*

Kể câu chuyện ấy xong, bậc Đạo Sư nêu lên sự liên hệ giữa hai câu chuyện qua các vần kệ sau:

*Bọn nữ nhân đầy rẫy hận sân,
Nói mồm hai lưỡi, bọn vong ân,
Kẻ gieo chia rẽ, rồi gây chiến,
Vây hời Tỳ-kheo, hãy bước chân
Thẳng tiến đường thanh cao chánh hạnh
Rời người thấy Cực-lạc siêu trần.*

Khi pháp thoại chấm dứt, bậc Đạo Sư tuyên thuyết các Sự thật. Lúc kết thúc bài giảng, vị Tỳ-kheo bị tham dục chi phối đắc quả Dự lưu. Và bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Vào thời ấy, Ananda là tướng cướp và Ta chính là Hiền sĩ Chà Là kia vậy.

-ooOoo-

64. CHUYỆN NGƯỜI VỢ KHÓ HIỂU (Tiền thân Durajàna)

Chàng tưởng má hồng yêu mến chẳng?...

Câu chuyện này do bậc Đạo Sư kể trong lúc trú tại Kỳ Viên về một nam cư sĩ. Chuyện kể rằng thời ấy tại Xá-vệ có một nam cư sĩ thọ Tam quy và Ngũ giới, là một đệ tử thuần thành của Phật, Pháp, Tăng. Nhưng vợ người này là một nữ nhân độc ác, nham hiểm. Vào những ngày người vợ ấy phạm lỗi lầm, nàng nhu mì nhẫn nhục như một nữ tỳ được mua về với giá một trăm đồng tiền, còn những ngày nàng không phạm tội gì, thì nàng lên mặt bà chủ nhà hay giận dữ và khắc nghiệt. Người chồng không sao hiểu nổi nàng. Nàng cứ làm khổ người chồng đến độ chàng không đến yết kiến đức Phật được.

Một ngày kia, chàng mang hương hoa đến, sau khi đánh lễ kính cẩn xong, chàng ngồi xuống thì bậc Đạo Sư bảo:

- *Này nam cư sĩ, làm sao đã bảy tám ngày qua ông không đến hội kiến Như Lai?*

- *Bạch Thế Tôn, vợ con có ngày thì dễ bảo như một tỳ nữ mua về với giá một trăm đồng tiền, vào ngày khác thì hay giận dữ khắt khe như một bà chủ. Con không làm sao hiểu vợ con được. Chính vì vợ con làm phiền lòng con đến độ con không đến hầu đức Thế Tôn lâu nay.*

Khi nghe người ấy nói vậy, bậc Đạo Sư bảo:

- *Này cư sĩ, ông đã được các bậc hiền trí từ xưa nói cho biết rằng thật khó hiểu được bản tính nữ nhân.*

Và Ngài nói thêm:

- *Nhưng vì các tiền kiếp đã trở nên lẫn lộn trong trí ông nên ông không nhớ nổi.*

Nói vậy xong Ngài kể một câu chuyện quá khứ.

*

Một thuở nọ, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát làm một vị giáo sư danh tiếng lừng lẫy khắp nơi, với năm trăm thanh niên Bà-la-môn thọ giáo với ngài. Trong số đó có một thanh niên từ phương xa đến, chàng đã yêu một thiếu nữ và cưới người đó làm vợ.

Dù chàng đang sống tại Ba-la-nại, chàng vẫn không thể nào đến hầu sự phụ trong hai ba lần liền, vì vợ chàng là người đàn bà độc ác, hễ ngày nào phạm lỗi lầm thì nàng ra vẻ nhu mì như một tỳ nữ, còn ngày nào không làm gì sai trái thì nàng lên mặt một bà chủ hay nóng giận, khắt nghiệt. Chồng nàng không thể nào hiểu nổi tính nàng ra sao cả, và chán quá, bực mình, khổ sở vì nàng đến độ chàng không đến hầu hạ sự phụ. Bảy giờ, bảy tám ngày sau, chàng lại đến hội kiến ngài, và được Bồ-tát hỏi tại sao lâu nay vắng mặt.

Chàng đáp:

- *Bạch sự phụ, nguyên nhân là tại vợ con.*

Rồi chàng kể cho Bồ-tát nghe, nàng đã nhu mì ra sao trong lúc làm về như một tỳ nữ, lúc khác lại khắt khe chuyên quyền khiến chàng không sao hiểu nàng được. Và chàng quá phiền muộn khổ sở vì tánh tình thất thường của nàng nên đã vắng mặt như thế.

- *Này cậu trai Bà-la-môn, rõ ràng như vậy, vào ngày làm lỗi, đàn bà tỏ ra khúm núm trước mặt chồng mình và nhẫn nhục như bọn tỳ nữ; còn ngày nào không làm lỗi, họ tỏ ra cứng đầu bướng bỉnh với cả phu quân. Đàn bà độc ác nham hiểm như thế đấy, khó mà biết được bụng dạ họ ra sao. Vậy cậu không nên quan tâm đến những sở trường sở đoản của họ làm gì.*

Nói vậy xong, Bồ-tát ngâm kệ này để khích lệ đệ tử ngài:

Chàng tưởng má hồng yêu mến chẳng?

Này chàng trai hỡi, chớ vui mừng!

Tưởng là nàng chẳng yêu chàng nữa?

Nhẫn nại mà thôi, chớ oán hờn.

Lòng dạ đàn bà ai hiểu được.

Như bầy cá lội nước tung tăng!

Đó là lời khuyên cáo của Bồ-tát đối với đệ tử ngài, nên từ đó chàng chẳng còn quan tâm đến tính thất thường của nàng nữa. Còn nàng, khi nghe nói nét hạnh kém cỏi của mình đã đến tai Bồ-tát, thì nàng bỏ ngay thói hư tật xấu kia, không còn tái phạm.

Phần người vợ của nam cư sĩ này tự nhủ: "Người ta bảo là đức Phật đã hiểu rõ thói hư tật xấu của mình rồi!". Từ đó nàng không còn sai phạm lỗi lầm như trước kia.

*

Khi chấm dứt pháp thoại, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Đến lúc kết thúc bài giảng, vị nam cư sĩ đấng quí Dự lưu. Sau đó bậc Đạo Sư nêu liên hệ giữa hai chuyện và nhận diện Tiền thân:

- Vào thời ấy hai vợ chồng kia là hai vợ chồng ngày nay, và Ta chính là vị giáo sư ấy.

-ooOoo-

65. CHUYỆN NỖI BÁT MĂN. (Tiền thân Anabhirati)

Khác gì xa lộ, các dòng sông...

Câu chuyện này do bậc Đạo Sư kể trong lúc trú tại Kỳ Viên, cũng về một nam cư sĩ như chuyện trước. Người này, trong lúc tìm hiểu, đã biết chắc chắn về sự hư hỏng của vợ mình, liền cãi vã với nàng, kết quả là người ấy bực bội đến độ bảy tám ngày liền không đến yết kiến bậc Đạo Sư.

Một ngày kia, chàng đến tinh xá, đánh lễ đức Thế Tôn và ngồi xuống. Khi được hỏi tại sao chàng vắng mặt bảy tám ngày qua, chàng đáp:

- Bạch Đức Thế Tôn, vợ con hư hỏng khiến con quá phiền lòng về việc ấy đến độ không đến đây được.

Bậc Đạo Sư bảo:

- Nay cư sĩ, ngày xưa người hiền thiện đã khuyên ông đừng buồn giận vì thói hư tật xấu của đàn bà mà phải giữ lòng bình thản; tuy vậy, ông đã quên chuyện này vì vòng luân hồi sinh tử đã che mắt ông.

Nói vậy xong, theo lời thỉnh cầu của vị cư sĩ, Ngài kể một câu chuyện quá khứ.

*

Một thuở nọ, khi vua Brahmadata trị vì Ba-la-nại, Bồ-tát là một vị giáo sư tiếng tăm lừng lẫy khắp nơi, như trong chuyện trước. Một đệ tử của ngài biết được vợ mình hư hỏng, lấy làm phiền muộn về điều khám phá trên, đến độ lánh mặt đi vài ngày, nhưng một ngày kia được vị giáo sư hỏi thăm lý do vắng mặt của chàng, chàng liền tỏ lộ tâm sự của mình. Sau đó vị giáo sư bảo:

- Nay con, chẳng có gì riêng tư trong bọn đàn bà cả. Họ là của chung cho mọi người đấy. Vì vậy khi người trí biết được nhược điểm của họ, các vị ấy không tức giận vì họ nữa.

Nói vậy xong, ngài ngâm kệ này để khích lệ tinh thần đệ tử:

Khác gì xa lộ, các dòng sông,
Nhà trọ, sân vườn, các quán ăn,
Từ điểm mở ra mời tất cả.
Thập phương lữ khách, thói ân cần
Thường tinh nhi nữ là như thế,
Người trí không hề tỏ hận sân
Hạ cố bận lòng vì nhược điểm
Của loài liễu yếu, bọn hồng quần.

Đó là lời khuyên cáo của Bồ-tát đối với đệ tử ngài, từ đó về sau vị này giữ bình thân trước mọi việc làm của nữ giới. Còn người vợ kia cũng được cảm hóa ngay khi nghe vị giáo sư đã biết rõ bản chất mình, nên nàng từ bỏ thói hư tật xấu cũ. Và vợ của người cư sĩ cũng vậy, khi nghe rằng bậc Đạo Sư đã hiểu rõ bản chất của mình, liền từ bỏ thói hư tật xấu cũ.

*

Khi pháp thoại chấm dứt, bậc Đạo Sư tuyên thuyết các Sự thật. Đến lúc kết thúc bài giảng, vị cư sĩ đấng quí Đur lưu. Bậc Đạo Sư cũng nêu sự liên hệ giữa hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân:

- Hai vợ chồng này ngày nay cũng là hai vợ chồng ngày xưa, và ta chính là vị giáo sư Bà-la-môn ấy.

-ooOoo-

66. CHUYỆN HOÀNG HẬU TỪ TÂM (Tiền thân Mudulakkhana)

Trước thời ta được Từ tâm...

Câu chuyện này được bậc Đạo Sư kể trong lúc trú tại Kỳ Viên, về tính tham đắm ái dục. Chuyện kể rằng một thiện gia nam tử ở Xá-vệ, sau khi nghe đức Phật thuyết pháp, liền thành tâm hướng về Tam Bảo. Vị ấy xuất gia sống đời Phạm hạnh, theo đúng Chánh đạo, thực hành Thiền định và không bao giờ xao lãng trầm tư đối với đề tài Thiền quán mà vị ấy đã chọn.

Một ngày kia, trong lúc đang khát thực tại thành Xá-vệ, vị ấy chợt gặp một nữ nhân có nhan sắc tuyệt vời, khiến vị ấy ham thích nên đã vi phạm giới luật tu hành là đưa mắt ngắm nàng! Dục tham bỗng khởi lên trong tâm vị ấy, khiến chẳng khác gì cây sung bị búa rìu đốn ngã xuống đất.

Từ ngày ấy, do dục tham chi phối, tâm vị ấy đều mất hết sinh thú trong đời sống tu hành, cũng chẳng tìm được Pháp lạc, vị ấy chẳng khác gì một con thú hoang trong rừng, cứ để râu tóc, móng tay chân mọc dài ra dần và y phục bẩn thỉu hôi hám.

Khi các vị đồng Phạm hạnh biết được tâm trạng khổ đau của vị ấy, liền bảo:

- Nay Hiền giả, tại sao tâm trí Hiền giả chẳng được như trước?

Vị ấy đáp:

- Niềm an lạc của ta đã mất rồi.

Tăng chúng liền dẫn vị ấy đến yết kiến bậc Đạo Sư, ngài hỏi tại sao chúng Tăng dẫn vị Tỷ-kheo ấy đến dù vị ấy không muốn.

- Bạch Thế Tôn, vì niềm an lạc của vị ấy đã mất rồi.

- Nay Tỷ-kheo, có đúng vậy chăng?

- Thưa vâng, bạch Thế Tôn.

- Vậy ai đã khiến ông phải phiền não?

- Bạch Thế Tôn, trên đường đi khát thực, con đã vi phạm giới luật của bậc Thánh khi nhìn ngắm một nữ nhân, và tham dục khởi lên trong tâm con, vì thế con sinh ra phiền não.

Bậc Đạo Sư liền bảo:

- Nay Tỷ-kheo, chẳng có gì lạ khi ông vi phạm giới luật vì ham dục lạc, ông đã nhìn ngắm một đối tượng trái với giới luật và bị tham dục chi phối.

Thuở xưa, ngay cả những bậc đã đắc năm Thắng trí và tám Thiền chứng, những bậc đã dập tắt dục tham nhờ uy lực của Thiền quán, tâm đã được thanh tịnh và đôi chân

đã có thể rào bước giữa không gian, ngay cả các vị Bồ-tát, mà chỉ vì vi phạm giới luật khi nhìn ngắm một đối tượng ngoài thông lệ, nên phải để mất hết Thiên lực, tâm bị tham dục khuấy động và phải chịu đại phiền não. Thế thì trận cuồng phong đủ năng lực xô ngã núi Tu-Di có sá gì mà quan tâm đến một ngọn đào mọc không lớn hơn con voi; cơn gió thổi mạnh làm bật gốc cây hồng đào vĩ đại có màng gì bụi cỏ bên vách đá; hay cơn gió càn quét khô cạn cả đại dương có kể gì đến cái ao bé tí kia chứ? Nếu tham dục có uy lực làm cuồng si tâm trí của các vị Bồ-tát đã giác ngộ và thanh tịnh, thì làm sao tham dục lại phải nao núng trước ông kia chứ? Nay, ngay cả những người đã thanh tịnh cũng bị tham dục làm lạc hướng và người đã đạt đến vinh quang tốt đỉnh cũng phải chịu khổ nhục suy tàn.

Nói vậy xong, Ngài kể một chuyện quá khứ.

*

Một thuở nọ khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát thọ sanh vào một gia đình Bà-la-môn giàu có tại quốc độ Kàsi. Khi ngài trưởng thành và việc học vấn đã hoàn mãn, ngài từ bỏ dục tham, xuất gia sống đời ẩn sĩ, đi vào chốn độc cư ở núi Tuyết Sơn. Tại đó, nhờ thành tựu các pháp môn đưa đến Thiên định, ngài đã đạt các Thắng trí và các Thiên chứng, và sống an vui như vậy trong Thiên lạc vi diệu.

Vì thiếu muối và giấm, một ngày kia ngài vào Ba-la-nại, tại đó ngài đến cư trú trong ngự viên của nhà vua. Ngày kế tiếp, sau khi đã tắm rửa xong thân mình, ngài xếp chiếc y bằng vỏ cây vẫn thường đắp, khoác lên vai tấm da linh dương màu đen, buộc các cuộn tóc rối thành một búi trên đỉnh đầu và mang đòn gánh với hai thúng trên lưng, ngài bắt đầu du hành để khát thực.

Trên đường đi đến công hoàng cung, oai nghi của ngài khiến nhà vua thán phục và truyền mời ngài vào. Thế là vị ẩn sĩ được đặt lên một bảo tọa cực kỳ huy hoàng long lẫy và thết đãi mọi thứ cao lương mỹ vị. Khi ngài nói lời tùy hý công đức, ngài lại được mời đến cư ngụ ở hoa viên. Vị ẩn sĩ nhận lời mời và trong mười sáu năm liền sống ở hoa viên, thường thuyết giáo cho cả hoàng gia và thọ hưởng ngự thiện do vua cúng dường.

Bấy giờ, một ngày kia vua phải ra chốn biên địa để dẹp loạn. Song trước khi khởi hành, vua ủy thác cho Hoàng hậu được mệnh danh là Từ Tâm, phải cung cấp các vật dụng cần thiết cho vị ẩn sĩ thanh tịnh kia. Vì vậy, sau khi vua ra đi, Bồ-tát vẫn thường đi đến cung điện khi ngài muốn.

Một ngày kia hoàng hậu Từ Tâm đã chuẩn bị một bữa cơm dâng cúng Bồ-tát, nhưng vì ngài đến muộn nên hoàng hậu vô phòng tắm rửa. Sau khi tắm nước hoa xong, bà vận xiêm y hết sức long lẫy, và nằm xuống đợi ngài đến trên một bảo tọa nhỏ trong một khách sảnh rộng lớn.

Khi vừa xuất khỏi Thiên định, thấy đã trễ giờ, Bồ-tát liền phi hành qua không gian để đến cung điện. Chợt nghe tiếng sột soạt của chiếc y bằng vỏ cây, hoàng hậu vội vã đứng dậy để đón tiếp ngài. Trong lúc vội vàng, chiếc y của hoàng hậu tuột xuống, để lộ mọi vẻ kiều diễm của bà trước mặt vị ẩn sĩ khi ngài vừa đến cửa. Thấy vậy, ngài bỗng ham thích chiêm ngưỡng sắc đẹp nữ nhân kỳ diệu kia nên đã phạm Giới đức:

Lửa đục nhen nhúm trong tâm ngài, khiến ngài giống như thân cây to bị chiếc riu đốn ngã.

Lập tức ngài đánh mất Thiên lực, ngài chẳng khác gì con quạ bị cắt đứt đôi cánh. Ngài vẫn đứng yên tay nắm chặt thức ăn, nhưng ngài không ăn được mà bước ra đi, toàn thân rung động vì đục vọng, ngài trở về am thất trong vườn hoa, nằm xuống trên sàng tọa bằng gỗ, và suốt bảy ngày liền chịu đói khát, toàn thân bị siết chặt trong vòng vây của sắc đẹp yêu kiều kia, nội tâm ngài như bị lửa đục thiêu đốt bùng bùng.

Vào ngày thứ bảy, nhà vua trở về sau khi đã bình định biên thùy. Vừa ngự vương xa giữa đám rước linh đình quanh hoàng thành xong, vua đi vào cung. Rồi vua muốn thăm vị ân sĩ kia ngay, bèn đi đến hoa viên. Tại am thất, vua thấy Bồ-tát đang nằm trên sàng tọa. Tưởng vị ân sĩ bị bệnh, vua ra lệnh quét dọn sạch sẽ am thất và vừa vỗ vào chân ân sĩ ấy vừa hỏi ngài bị bệnh gì.

- Tâu Đại vương, tâm ta đang bị đục tham trói buộc: đó là căn bệnh duy nhất của ta.

- Ngài có tham đục đối với ai?

- Tâu Đại vương, với hàng hậu Từ Tâm đấy.

- Vậy thì từ nay Hoàng hậu thuộc về ngài, trăm ban nài cho ngài đấy. Nhà vua bảo.

Sau đó, nhà vua cùng vị ân sĩ đến cung điện ra lệnh cho hoàng hậu phục sức cực kỳ lộng lẫy rồi trao bà cho Bồ-tát. Nhưng trong lúc ban tặng hoàng hậu, nhà vua bí mật ủy thác bà phải đem hết sức mình cứu nạn cho vị ân sĩ thanh tịnh ấy. Hoàng hậu bảo:

- Xin Thánh thượng đừng lo ngại, thần thiếp sẽ đi cứu ngài.

Thế là cùng với hoàng hậu, vị tu khổ hạnh ra khỏi cung điện. Sau khi đã vượt qua Đại hoàng môn, hoàng hậu kêu lên rằng hai người phải có một ngôi nhà để ở, thế là ngài phải trở lại để xin vua một cái nhà. Và vua ban cho hai vị một túp lều đồ nát mà khách qua đường dùng làm nhà tắm. Vị ân sĩ đưa hoàng hậu đến đó nhưng bà không chịu bước vào trong vì nó dơ bẩn quá.

Ngài kêu lên:

- Vậy ta còn phải làm gì nữa?

Bà đáp:

- Này, chàng hãy dọn dẹp nhà cửa cho sạch sẽ.

Bà lại bảo ngài trở về cung vua xin một cái cuốc và một cái thúng, rồi bảo ngài khuân hết mọi rác rưởi dơ bẩn đi. Xong lại bảo đi tìm phân bò về trét lên các bức tường. Hết việc ấy, bà bảo ngài đi đóng cái giường, cái ghế, trải một tấm nệm, lấy một bình nước, một cái chén, cứ mỗi lúc lại bảo đi tìm một món. Kế đó bà lại bảo ngài đi gánh nước về và thêm cả ngàn việc khác nữa. Thế là ngài ra đi tìm nước đổ đầy bình, xong lấy nước về tắm rửa và dọn giường. Vừa khi ngài ngồi trên giường cùng bà, bà liền nắm râu ngài kéo ngài xuống đói mắt mình và bảo:

- Thế ngài đã quên rằng ngài là một Bà-la-môn thanh tịnh rồi sao?

Nghe thế, ngài liền tỉnh ngộ sau một thời gian cuồng tâm loạn trí. (Nhân đây cũng nên nhắc lại bài thuyết giảng bắt đầu bằng: Như vậy Dục tham Triền cái được gọi là Ác dục vì chúng phát khởi từ Vô minh, này các Tỷ-kheo, những gì phát khởi từ Vô minh đều tạo nên khối Si ám dày đặc).

Thế là sau khi hồi tỉnh, ngài suy nghĩ thấy rõ bằng cách nào, khát ái này trở nên mãnh liệt dần dần sẽ đưa ngài đến bốn đọa xứ. Ngài kêu lên:

- Nội ngày hôm nay ta quyết đưa nữ nhân này trả lại cho nhà vua và bay thẳng lên núi!

Ngài liền cùng hoàng hậu đến yết kiến vua và nói:

- Tâu Đại vương, ta không còn ham muốn hoàng hậu nữa, chính vì hoàng hậu mà trước đây khát ái đã bùng dậy trong lòng ta.

Nói vậy xong, ngài ngâm kệ:

Trước thời ta được Từ Tâm,
Lòng ta chỉ một ước mong: chiếm nàng.
Đến khi nhan sắc nữ hoàng
Ngự trong tâm trí, ta càng đắm mê,
Dục tham dồn dập tứ bề,
Đại vương, ta quyết bay về núi xưa.

Lập tức Thiên lực trước kia đã mất nay trở lại với ngài. Nhảy vọt lên từ mặt đất và trụ giữa hư không, ngài thuyết pháp cho vua và phi hành qua không gian đến dãy Tuyết Sơn. Ngài không bao giờ trở lại đường thế tục nữa, mà tu tập phát khởi Từ Bi tâm cùng với Thiền quán không gián đoạn, cho đến khi ngài mệnh chung và tái sanh vào Phạm thiên giới.

*

Khi pháp thoại chấm dứt, bậc Đạo Sư thuyết giảng Bốn Sự thật. Vào lúc kết thúc bài giảng, vị Tỷ-kheo đắc quả A-la-hán. Bậc Đạo Sư cũng nêu lên mối liên hệ giữa hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân:

- Vào thời ấy Ananda là nhà vua, Uppalavannà (Liên Hoa Sắc) là Từ Tâm và Ta là ẩn sĩ ấy.

-ooOoo-

67. CHUYỆN NGƯỜI ĐÀN BÀ THÔN QUÊ (Tiên thân Ucchanga)

Tìm kiếm chồng con thật dễ dàng...

Câu chuyện này do Bạc Đạo Sư kể trong lúc trú tại Kỳ Viên về một người đàn bà ở thôn quê.

Một thuở nọ, trong quốc lộ Kosala, có ba người đang cày ruộng ở ven rừng, cùng lúc, một bọn cướp phá hại dân chúng trong rừng xong và đang đào tẩu. Các nạn nhân chạy vào rừng tìm kiếm bọn cướp lại nhưng hoài công, khi đến tận nơi ba người cày ruộng, họ la lên:

- Đây là bọn sơn tặc giả dạng nông phu!

Thế là họ kéo cả ba tội nhân đến trình vua Kosala. Lúc bấy giờ có một người đàn bà đến cung vua khóc than kể lẽ thảm thiết xin có được cái gì đó để che thân. Nghe tiếng kêu than, nhà vua ra lệnh ban cho người đàn bà ấy một tấm áo, nhưng nàng từ chối bảo rằng đây không phải là thứ nàng muốn xin. Vì vậy thị nữ của vua trở lại trình rằng người đàn bà ấy không cần áo quần mà cần một tấm chồng! Sau đó vua truyền đưa người đàn bà vào chầu và hỏi có phải nàng muốn kiếm chồng thật chăng.

- Tâu Đại vương, đúng thế, người đàn bà đáp. Vì người chồng mới thực sự là vật che thân cho đàn bà, còn người đàn bà nào không có chồng thì dù cho nàng ấy mặc áo quần đáng giá cả ngàn đồng tiền, cũng chẳng khác gì mình trần thân trụ!

Và để làm cho lý lẽ này thêm vững mạnh, nàng lại ngâm câu tục ngữ này:

*Khác nào đất nước vì vua,
Chẳng khác dòng sông suối cạn khô,
Cũng vậy mình trần thân lại trụ
Vì không từng trúc cạnh đào tơ!
Nhìn xem quả thật nàng trơ trọi
Dù có mười anh ruột một nhà!*

Vua hài lòng với lời giải đáp của người đàn bà, nên vua hỏi mối liên hệ giữa nàng với ba tội nhân kia ra sao. Nàng đáp rằng, một người là chồng nàng, một người là con trai nàng.

- Nay, hãy nhận lấy một đặc ân của trẫm, vua bảo, trẫm sẽ ban cho nàng một trong ba người ấy, nàng chọn người nào?

- Tâu Đại vương, nàng đáp, nếu tiện thiếp còn sống, tiện thiếp có thể lấy chồng khác sinh con khác; song nay cha mẹ thiếp đã mất rồi, chẳng bao giờ thiếp có anh em nào khác nữa. Vậy tâu Đại vương, thiếp xin chọn người anh.

Nhà vua đẹp ý với nàng, bèn thả cả ba người, vậy chính người đàn bà này là phương tiện cứu nguy cho ba người đàn ông.

Khi Tăng chúng biết được chuyện này, liền khen ngợi người đàn bà kia trong pháp đường thì bậc Đạo Sư bước vào. Ngài hỏi Tăng chúng đang bàn luận vấn đề gì và được kể như trên; Ngài bảo:

- Đây không phải là lần đầu tiên, này các Tỷ-kheo, người đàn bà này cứu nguy cho ba mạng sống ấy, mà ngày xưa cũng vậy.

Nói xong, Ngài kể một câu chuyện quá khứ.

*

Một thuở nọ khi vua Brahamadatta trị vì ở Ba-la-nại, ba người đàn ông cày ruộng ở ven rừng và mọi chuyện xảy ra như chuyện trên.

Khi được vua hỏi muốn chọn người nào trong ba người, nàng đáp:

- Tâu Đại vương, Đại vương có thể gia ân ban cho tiện thiếp cả ba người chăng?

Vua đáp:

- Không, trăm không thể.

- Vậy tâu Đại vương, nếu tiện thiếp không thể xin tha cả ba, thì mong Đại vương ban cho thiếp người anh trai.

Vua đáp:

- Hãy nhận lấy người chồng hay con trai của nàng đi, chứ anh trai thì có quan hệ gì?

Người đàn bà đáp:

- Hai người kia có thể thay thế được, chứ anh trai thì không bao giờ có nữa.

Nói vậy xong, nàng lại ngâm khúc hát:

 Tìm kiếm chồng con thật dễ dàng,
 Tha hồ chọn chúng, đứng đầy đường,
 Song tìm đâu được người anh nữa,
 Dù khổ đau cho đến đoạn trường?

Vua đẹp ý, phán:

- Nàng ấy nói chí lý!

Vua bèn ra lệnh đưa ba người đàn ông kia từ ngục thả đến giao cho người đàn bà, nàng liền đưa cả ba người ra về.

- Như vậy, này các Tỷ-kheo, bậc Đạo Sư bảo, chính người đàn bà này thuở xưa kia đã có lần cứu mạng cho cả ba người đàn ông.

*

Khi pháp thoại chấm dứt, Ngài nêu sự liên hệ giữa hai chuyện và nhận diện Tiền thân:

- Người đàn bà và ba người đàn ông ngày nay cũng là người đàn bà và ba người đàn ông ngày trước và Ta chính là vua ấy.

-ooOoo-

68. CHUYỆN THÀNH SAKETA (Tiền thân Saketa)

Ý an trú vào ai...

Câu chuyện này, khi ở tại rừng Anjana, gần Saketa, bậc Đạo Sư đã kể về một Bà-la-môn. Truyền thuyết nói rằng, trong khi Thế Tôn với chúng Tỷ-kheo vây quanh đang đi vào Saketa, một Bà-la-môn lớn tuổi ở tại Saketa, từ thành đi ra ngoài, thấy bậc Đạo Sư tại ngưỡng cửa, cúi mình xuống chân Ngài, ôm chặt mắt cá và nói to:

- Nay con thân, phải chăng cha mẹ khi già yếu phải được các con nuôi dưỡng? Sao mãi cho đến nay, con không để chúng ta thấy mặt con? Nay ta thấy con rồi. Hãy để cha mẹ thấy mặt con.

Nói vậy xong, người Bà-la-môn già dắt bậc Đạo Sư vào nhà của mình. Bậc Đạo Sư vào nhà, ngồi xuống trên ghế đã soạn sẵn cùng với chúng Tỷ-kheo. Vị nữ Bà-la-môn đi đến, cúi mình xuống chân bậc Đạo Sư, khóc và nói:

- Nay con thân, từ trước đến nay con đã đi đâu? Phải chăng cha mẹ khi già cả phải được các con hầu hạ?

Rồi bà gọi các con trai, con gái lại, bảo đánh lễ anh cả. Hai vị hoan hỷ cúng dường bố thí lớn. Sau khi dùng cơm, bậc Đạo Sư đọc cho hai vị Bà-la-môn bài kinh nói về Tuổi già (Kinh Tập, Chương 4). Sau bài kinh ấy, cả hai đều chứng quả Nhất lai. Rồi bậc Đạo Sư từ chỗ ngồi đứng dậy, đi về rừng Anjana. Các Tỷ-kheo ngồi họp tại Pháp đường bắt đầu câu chuyện như sau:

- Nay các Hiền giả, vị Bà-la-môn đã biết vua Tịnh Phạn là phụ thân của đức Như Lai, mẹ Ngài là Mahāmaya. Tuy vậy, ông cùng với nữ Bà-la-môn, cả hai gọi đức Như Lai là con của họ và bậc Đạo Sư lại chấp nhận, việc này có lý do gì?

Bậc Đạo Sư nghe câu chuyện của họ bèn nói:

- Nay các Tỷ-kheo, cả hai vị ấy gọi Ta là con của họ như vậy là đúng.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

- Nay các Tỷ-kheo, thuở xưa, vị Bà-la-môn này là cha của Ta, tiếp tục như vậy không gián đoạn cho đến năm trăm đời, là cậu của Ta trong năm trăm đời, là ông của Ta trong năm trăm đời. Còn vị nữ Bà-la-môn này là mẹ của Ta, tiếp tục như vậy trong năm trăm đời, là bà của Ta trong năm trăm đời. Ta được lớn lên trong tay người Bà-la-môn trong một ngàn năm trăm đời, và trong tay vị nữ Bà-la-môn trong một ngàn năm trăm đời.

Sau khi kể về ba ngàn đời sống, bậc Đạo Sư là bậc Chánh Đẳng Giác đọc lên câu kệ này:

Ý an trú vào ai,
Tâm tư được hoan hỷ
Khi mới thấy lần đầu,
Hãy tin tưởng người ấy.

*

Như vậy, sau khi kể xong pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiền thân:

- Vị Bà-la-môn và nữ Bà-la-môn này là hai vợ chồng trong các đời trước, còn người con trai là Ta vậy.

-ooOoo-

69. CHUYỆN CON RÁN PHUN NỌC ĐỘC (Tiền thân Visavanta)

Đáng rửa thay nọc độc...,

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về vị tướng quân Chánh pháp. Theo truyền thuyết, trong một thời gian Trưởng lão ấy thường ăn các món làm bằng bột do các thiện nam tín nữ đem đến tinh xá cúng dường. Khi chúng Tỷ-kheo đã ăn đầy đủ, số bánh còn lại rất nhiều. Các vị thiện tín thưa:

- Thưa các Tôn giả, hãy lấy phần cho những vị đi vắng.

Trong lúc ấy, đệ tử cộng trú với Trưởng lão đã đi vào trong làng. Sau khi lấy phần cho người ấy, người ấy vẫn chưa về và thời gian đã quá trễ, người ta cúng dường phần ấy cho Trưởng lão. Khi Trưởng lão đang ăn thì vị Tỷ-kheo trẻ trở về. Trưởng lão nói với Tỷ-kheo trẻ ấy:

- Nay Hiền giả, chúng tôi đã ăn phần của Hiền giả.

Vị ấy nói:

- Thưa Tôn giả, chúng ta đều thích đồ ngọt cả.

Bậc Đại Trưởng lão cảm thấy xúc động, phiền lòng và quyết định từ lúc ấy trở đi không ăn bánh làm bằng bột nữa. Bắt đầu từ đây, người ta đồn Trưởng lão Xá-lợi-phất không ăn bánh làm bằng bột như trước nữa. Sự không ăn bánh ấy của Trưởng lão được chúng Tỷ-kheo biết rõ. Các Tỷ-kheo nói về vấn đề này trong khi ngồi họp ở Pháp đường. Rồi bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông đang ngồi bàn tán về vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, khi Xá-lợi-phất đã từ bỏ vật gì, thì dù mất thân mạng, cũng không chấp nhận lại vật ấy.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình thầy thuốc chữa nọc độc rắn, và làm nghề thầy thuốc ấy để sinh sống. Bảy giờ, một con rắn cắn một người dân quê. Bà con kẻ ấy lập tức đưa kẻ ấy đến thầy thuốc. Thầy thuốc hỏi:

- Bà con muốn chữa trị với dược liệu và rút nọc độc ra, hay là bắt con rắn đã cắn và bảo nó hút nọc độc ra?

Theo yêu cầu, thầy thuốc cho bắt con rắn, và khi hỏi có phải nó cắn người ấy không, con rắn xác nhận chính nó cắn, thầy thuốc bảo:

- Ngươi hãy lấy miệng hút nọc độc của ngươi ra tại chỗ bị cắn.

Con rắn kêu:

- Từ trước tới nay, chưa có một lần nào ta lại hút nọc độc mà ta đã phun ra. Ta không hút nọc độc ấy đâu.

Thầy thuốc bảo đem lại củi, nhen lửa lên và nói:

- Nếu ngươi không hút nọc độc ra, ngươi phải bò vào lửa này.

Con rắn nói:

- Thà ta bò vào lửa chịu chết, nhưng ta sẽ không hút nọc độc mà ta đã một lần phun ra.

Rồi nó đọc bài kệ này:

Đáng rửa thay nọc độc,

Một lần đã phun ra,

Nay lại vì mạng sống,

Ta phải hút trở vào.
Thà ta chết tốt hơn,
Là sống phải làm vậy.

Nói vậy xong, con rắn bò vào lửa. Thầy thuốc ngăn chặn nó lại, rút nọc độc cho người bị nạn bằng thuốc và bùa chú, trao Giới cho con rắn, rồi thả rắn ra và nói:

- Bắt đầu từ nay, chớ làm hại một ai!

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Xá-lợi-phất mới từ bỏ vật gì một lần rồi, dầu phải mất thân mạng, cũng không chấp nhận lại vật ấy.*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp các câu chuyện và nhận diện Tiền thân:

- *Thuở ấy, con rắn là Xá-lợi-phất, còn thầy thuốc là Ta vậy.*

-ooOoo-

70. CHUYỆN HIỀN GIẢ CÁI CUỐC (Tiền thân Kuddàla)

Chiến thắng ấy không tốt....,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về Trưởng lão tên là Cittahattha Sariputta. Trưởng lão ấy, theo truyền thuyết, là một thanh niên thuộc một gia đình tốt ở Xá-vệ. Một hôm, trên con đường về nhà, sau khi cày xong, thanh niên ấy đi vào tình xá, nhận được các món ăn thượng vị béo và ngọt từ bát của một Trưởng lão. Kể ấy suy nghĩ: "Chúng ta ngày đêm tự tay làm nhiều công việc, nhưng không được các món ăn ngọt như thế này. Vậy ta hãy trở thành một Sa-môn!". Kể ấy xuất gia, sau một tháng rười tinh cần, nhưng bị phiền não chinh phục, kể ấy hoàn tục. Rồi vì kiếm ăn mệt nhọc, kể ấy trở lại xuất gia, học Thắng Pháp.

Với phương diện này, sáu lần kể ấy hoàn tục, sáu lần xuất gia, nhưng đến lần thứ bảy trở lại thành Tỷ-kheo. Vị Tỷ-kheo này thông suốt bảy bộ A-tỳ-đàm (Thắng pháp), và do đọc lớn tiếng nhiều lần Giáo pháp của Tỷ-kheo, nhờ triển khai Thiên quán, vị ấy chứng quả A-la-hán. Các thân hữu Tỷ-kheo cười nhạo, nói:

- *Này, Hiền giả, trước kia tâm Hiền giả là như vậy, này làm sao các phiền não không tăng trưởng được?*

- Thưa các Hiền giả, từ hôm nay trở đi, tôi không có thể trở lui đời sống gia đình được.

Vấn đề vị này chúng quã A-la-hán như vậy được nói lên tại Pháp đường:

- Thưa các Hiền giả, dẫu được căn duyên trở thành một vị A-la-hán như vậy, Tôn giả Cittahattha Sariphutta đã sáu lần từ bỏ đời xuất gia. Ôi thật sự là sai lầm cho tánh phạm phu của vị ấy!

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, nay các ông ngồi họp bàn vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, tâm của hạng phạm phu là nhẹ dạ, khó điều phục, bị các đối tượng chi phối, hay dính chặt. Một khi đã dính chặt, thì không thể thoát ly mau lẹ. Tâm tư như vậy được nhiếp phục thật là tốt lành. Một khi tâm được nhiếp nhục, thì nó đem lại an lạc.

Khó nắm giữ, khinh động,

Theo các dục quay cuồng.

Lành thay, điều phục tâm,

Tâm điều, an lạc đến. (Pháp Cú, 35)

Do tánh khó nhiếp phục này, thuở xưa các bậc hiền trí, chỉ vì một cái cuốc mà họ không thể bỏ được, vì lòng tham, sáu lần từ bỏ đời xuất gia. Chỉ lần xuất gia thứ bảy, Thiên định khởi lên, họ mới nhiếp phục được lòng tham ấy!

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì xứ Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong gia đình một người làm vườn. Lớn lên Bò-tát được gọi là bậc Hiền trí cái cuốc. Với cái cuốc, Bò-tát dọn sạch khoảng đất, tự mình gieo trồng các loại như rau, bí, bầu, dưa leo và các thứ rau khác để bán và sinh sống một cách khó khăn. Ngoại trừ cái cuốc này ra, Bò-tát không có một tài sản gì khác.

Một hôm, Bò-tát suy nghĩ: "Ta sống trong gia đình làm gì? Hãy xin đi xuất gia". Bò-tát cất cái cuốc ấy vào một chỗ kín, xuất gia làm vị tiên nhân du sĩ. Lại nhớ đến cái cuốc ấy, không thể chặt đứt lòng tham vì cái cuốc sứt mẻ, Bò-tát từ bỏ đời xuất gia. Như vậy lần thứ hai, lần thứ ba; cho đến lần thứ sáu, Bò-tát chôn cái cuốc vào một chỗ kín, xuất gia rồi lại bỏ xuất gia. Đến lần thứ bảy, Bò-tát suy nghĩ: "Chỉ vì cái cuốc sứt mẻ này, ta tiếp tục từ bỏ xuất gia, nay ta sẽ quăng nó vào con sông lớn rồi sẽ xuất gia!".

Bò-tát đi đến bờ sông, lại nghĩ: "Nếu thấy được nơi cái cuốc bị rơi, thì ta có thể đi đến đó và vớt nó lên được". Nghĩ vậy, với sức mạnh kiên trì như voi, Bò-tát cầm cán cuốc

quay tròn trên đầu ba lần, nhắm mắt lại, quăng cái cuốc vào giữa dòng sông, và rống lên tiếng rống con sư tử ba lần:

- Ta đã chiến thắng! Ta đã chiến thắng!

Lúc bấy giờ, vua Ba-la-nại, vừa dẹp xong loạn ở biên giới trở về, tắm trong con sông ấy. Sau khi trang điểm đủ mọi châu báu, vua ngồi trên lưng voi, đang đi, nghe tiếng Bò-tát la lớn liên nghỉ: "Người này nói ta đã chiến thắng. Nó đã chiến thắng ai vậy? Ta hãy gọi nó". Khi Bò-tát đến, vua hỏi:

- Nay bạn, ta vừa thắng trận ở chiến trường trở về. Còn bạn chiến thắng ai vậy?

Bò-tát thưa:

- Thưa Đại vương, một ngàn hay một trăm ngàn chiến trận được Đại vương chiến thắng đều vô ích, nếu Đại vương không tự mình chiến thắng các phiến nã. Chính do chiến thắng tham dục trong nội tâm, ta đã chiến thắng các phiến nã.

Trong khi nói vậy, Bò-tát nhìn con sông lớn, khởi lên Thiên quán với đối tượng về nước, đắc Thiên chứng, ngồi trên hư không thuyết pháp cho vua, và đọc bài kệ này:

Chiến thắng ấy không tốt,

Nếu chiến thắng rồi bại.

Chiến thắng thật tốt lành

Là chiến thắng nội tâm.

Nhà vua nghe thuyết pháp, với sự đoạn trừ vọng kiến, các phiến nã được đoạn tận, tâm tư hướng về xuất gia. Ngay lúc ấy, tham dục đối với vương vị cũng tiêu diệt. Vua hỏi Bò-tát:

- Nay Bò-tát sẽ đi đâu?

Bò-tát trả lời sẽ đi vào Hy-mã-lạp Sơn, xuất gia làm vị tiên nhân du sĩ. Vua nói lên ý muốn xuất gia của mình và cùng đi với Bò-tát. Toàn bộ số người, các Bà-la-môn gia chủ, toàn thể quần chúng hội họp tại chỗ ấy, tất cả đều cùng đi với vua. Dân chúng ở Ba-la-nại được nghe vua Ba-la-nại của họ hướng về xuất gia sau khi nghe bậc Hiền trí thuyết pháp, nghĩ rằng họ ở lại đây làm gì, cũng xin đi xuất gia. Từ nội thành dài mười hai dặm, tất cả dân chúng trong thành đều ra đi. Hội chúng dài đến mười hai dặm cùng với Bò-tát đi vào Hy-mã-lạp Sơn.

Bấy giờ, chiếc ngai của Thiên chủ Đế Thích trở thành nóng. Tìm hiểu lý do, Đế Thích thấy bậc Hiền trí đang tiến hành một đại sự xuất gia. Ước lượng số đại chúng và số trú xứ cần cho họ ở, Đế Thích truyền gọi Vissakamma, Thần xây dựng của chư Thiên, và nói:

- Nay, khanh thân, bậc Hiền trí đang tiến hành một đại sự xuất gia, cần phải có trú xứ cho họ ở. Hãy đi đến Hy-mã-lạp Sơn, trên một chỗ bằng phẳng, khanh hãy cho xây dựng một khu ẩn cư dài ba mươi dặm, rộng mười lăm dặm.

Vissakamma vâng lời và cho làm đúng như đã nói (*Đây chỉ là tóm tắt. Các chi tiết đầy đủ sẽ được nói trong Tiền thân Hattipāla số 509*).

Vissakamma hóa hiện ra một khu chòi lá tại các vùng ẩn cư, đuổi xa các loài thú ồn ào, các loài chim, các loài phi nhân và lập một con đường theo mỗi phương hướng chính, con đường rộng vừa một người đi. Rồi Vissakamma đi về trú xứ của mình.

Còn bậc Hiền trí đem theo hội chúng ấy đi vào dãy Hy-mã-lạp Sơn, đến chỗ ẩn cư đã được Đế Thích cho, đem theo các vật dụng xuất gia do Vissakamma tạo ra, tự mình xuất gia trước, rồi sau truyền giới xuất gia cho hội chúng, phân phối chỗ ẩn cư rồi giao cho họ. Tất cả đều từ bỏ vương vị ngang bằng vương vị của Đế Thích. Hội chúng tràn đầy chỗ ẩn cư dài đến ba mươi dặm. Sau khi chuẩn bị các đối tượng đề tài Thiền quán, và tu tập tâm Từ, Bi, Hỷ, Xả, Bồ-tát dạy đề tài Thiền quán cho hội chúng. Tất cả đều đạt Thiền chứng, và được sanh lên cõi Phạm thiên. Còn tất cả những ai hộ trì hội chúng, đều được sanh lên cảnh giới chư Thiên.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, như vậy, khi tâm bị các phiền não chi phối, thật khó từ bỏ. Các đối tượng tham ái khởi lên rất khó từ bỏ, khiến cho các bậc hiền trí cũng trở thành vô trí.

Sau khi kể pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, một số người chứng quả Dự lưu, một số người chứng quả Nhất lai, một số chứng quả Bất lai, một số đạt quả A-la-hán. Bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, vua là Ananda, hội chúng ấy là hội chúng đức Phật, còn bậc hiền trí là Ta vậy.

Ghi chú: Các chuyện từ số 62 đến số 67 do cư sĩ Trần Phương Lan dịch.

-ooOoo-

PHẨM VARANA

71. CHUYỆN CÂY VARANA (Tiền thân Vanara)

Ai có việc làm trước....,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về Trưởng lão tên là Kutumbikaputtatissa (Tissa, con vị điền chủ). Theo truyền thuyết, một hôm, ba mươi thiện nam tử thân hữu với nhau ở Xá-vệ, đem theo hương hoa, vải, áo, với đại chúng vây quanh, đi đến Kỳ Viên để nghe bậc Đạo Sư thuyết pháp. Khi đến, họ ngồi một lát trong những lùm cây Sàla có tàmlá phủ xung quanh.

Cho đến chiều, khi bậc Đạo Sư từ Hương phòng thong ngát đến Pháp đường, ngồi trên Phật tọa trang nghiêm, họ cùng với tùy tùng đi đến cung đường hương hoa lên bậc Đạo Sư, đánh lễ dưới chân Ngài, đôi bàn chân tốt đẹp như hoa sen nở rộ, dưới bàn chân có dấu bánh xe, và họ ngồi xuống một bên nghe pháp. Họ suy nghĩ như sau: "Tùy theo sự hiểu biết của chúng ta đối với pháp được Thế Tôn thuyết giảng, chúng ta sẽ xuất gia".

Khi Như Lai từ Pháp đường đi ra, họ đến đánh lễ Ngài rồi xin xuất gia. Bậc Đạo Sư cho họ xuất gia. Được sự chấp nhận của bậc Sư trưởng và Giáo thọ sư, họ được thọ đại giới. Trong năm năm, sống gần bậc Sư trưởng và Giáo thọ sư, họ học thuộc lòng hai bản tóm tắt, biết được những điều gì nên làm, những điều gì không nên làm, học thuộc lòng ba cách thức nói lên lời tùy hỷ, biết may và nhuộm các y. Muốn thực hành Sa-môn pháp, họ xin phép vị Sư trưởng và Giáo thọ sư, đi đến bậc Đạo Sư đánh lễ, ngồi xuống một bên và thỉnh cầu:

- Bạch Thế Tôn, chúng con ưu não đối với sanh hữu, lo âu về sanh, già, bệnh, chết; vì mục đích thoát khỏi luân hồi, xin Thế Tôn cho chúng con đề tài Thiền quán.

Bậc Đạo Sư lựa chọn một đề tài thích hợp trong ba mươi tám đề tài Thiền quán, và đã nói cho họ đề tài ấy. Sau khi được nghe đề tài Thiền quán từ bậc Đạo Sư, họ đánh lễ Ngài, thân hướng về phía hữu, đi về am thất. Rồi nhìn vị Sư trưởng và Giáo thọ sư, lấy y bát, với ý định sẽ hành trì Sa-môn pháp, họ ra đi.

Trong hội chúng, có một Trưởng lão Tỳ-kheo tên là Kutumbika-puttatissa biếng nhác, yếu kém, thiếu tinh tấn, tham ăn vị ngon. Vị ấy suy nghĩ: "Ta không thể sống ở trong rừng, ta không thể nỗ lực tinh tấn, ta không thể sống theo hạnh khát thực. Vậy ta đi theo họ nào có ích lợi gì? Ta sẽ trở lui". Vị ấy thối thất tinh tấn, đi theo các Tỳ-kheo một đoạn rồi trở lui. Các Tỳ-kheo đi bộ trong xứ Kosala, đến một làng ở biên địa, an cư mùa mưa tại một khu rừng gần làng ấy. Sau ba tháng khổ luyện tinh cần, nhận được hội giống Thiền quán khiến cho quả đất reo mừng, các Tỳ-kheo ấy chứng quả A-la-hán, làm lễ tự tứ, xuất an cư, với ý định: Chúng ta sẽ báo tin công đức đạt được lên bậc Đạo Sư".

Từ chỗ ấy họ dần dần đi đến Kỳ Viên. Sau khi cất đặt y bát, gặp vị Sư trưởng và Giáo thọ sư, các Tỷ-kheo ấy đi đến yết kiến bậc Đạo Sư, đánh lễ rồi ngồi xuống. Bậc Đạo Sư nói lên những lời thăm hỏi dịu ngọt. Sau đó, họ báo cáo lên bậc Đạo Sư những công đức tự mình chứng đắc. Bậc Đạo Sư tán thán các Tỷ-kheo ấy.

Riêng Trưởng lão Kutumbikaputtatissa nghe bậc Đạo Sư tán thán những công đức của họ, liền khởi ý muốn tự mình hành trì Sa-môn pháp. Còn các Tỷ-kheo kia xin phép bậc Đạo Sư được trở về sống tại khu rừng trước của họ và được bậc Đạo Sư chấp thuận. Họ đánh lễ Ngài và đi về am thất.

Rồi Trưởng lão Kutumbikaputtatissa, giữa đêm, quá hăng hái tinh tấn, quá hấp tấp hành trì Sa-môn pháp, trong canh giữa, ngủ đứng, dựa vào giường gỗ, trở mình và ngã xuống, làm gãy xương bắp vế, đau đớn vô cùng. Các Tỷ-kheo phải chăm sóc cho Trưởng lão Tissa nên không đi được. Vào giờ họ đến yết kiến bậc Đạo Sư, Ngài hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, phải chăng hôm nay các ông sẽ lên đường. Hôm qua các ông đã xin phép rồi mà?

- Thưa phải, bạch Thế Tôn. Nhưng bạn của chúng con là Trưởng lão Tissa, vì tinh tấn phi thời, quá hấp tấp hành trì Sa-môn pháp, bị giấc ngủ chi phối, xoay mình và ngã xuống, làm gãy bắp vế. Vì Trưởng lão ấy, chúng con chưa đi được, Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay, do thiếu sự tinh tấn của mình, Tissa đã tinh tấn phi thời và quá hấp tấp, tạo chướng ngại việc các ông ra đi. Thuở trước, Tissa cũng đã tạo chướng ngại cho sự ra đi của các ông rồi.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của các vị Tỷ-kheo, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, tại nước Gandhara, ở Takasila, Bồ-tát sanh ra làm vị giáo sư có danh tiếng khắp nơi, dạy nghề cho năm trăm thanh niên Bà-la-môn. Các thanh niên ấy, một hôm, đi vào rừng để lượm củi đem về. Trong bọn họ có một thanh niên biếng nhác, thấy một cây Varana lớn, tưởng cây ấy đã khô, nên nghĩ: "Ta sẽ nằm ngủ một lát, sau sẽ leo lên cây, bẻ củi xuống, nhặt lấy rồi mang về". Nghĩ vậy, anh ta trải áo ngoài, nằm xuống, rơi vào giấc ngủ và ngáy lớn. Các thanh niên khác bỏ lại từng bó củi, mang đi, đến chỗ ấy, lấy chân đá vào lưng cho đến khi anh ta thức dậy rồi bỏ đi.

Thanh niên biếng nhác thức dậy, chùi mắt chùi mấy lần vẫn còn ngái ngủ. Anh ta leo lên cây, nắm một cành, kéo đến sát mặt mình và bẻ gãy cành ấy. Khi bẻ gãy, phần bị gãy của cành cây quật lại đập vào mắt anh ta. Với một tay, anh ta bịt mắt, và với một tay anh ta bẻ gãy cành tươi. Rồi anh ta leo xuống, bỏ lại thành bó củi, mang lên vai, đi mau về nhà, quăng bó củi của mình trên các bó củi của những người khác.

Hôm ấy, một gia đình ở làng quê mời vị giáo sư ngày mai đến nhà họ làm lễ cúng dường. Vị giáo sư nói với các thanh niên:

- Nay các con thân, ngày mai các con phải đến một làng. Các con không thể đi mà không ăn. Vậy sáng sớm, hãy cho nấu cháo và ăn cháo trước khi đi đến đây. Rồi các con sẽ lấy phần của ta, và lấy tất cả phần các con mang về.

Sáng sớm hôm sau, các thanh niên đánh thức một tỳ nữ dậy, bảo nó nấu cháo gấp cho họ. Nữ tỳ ấy đi lấy củi, lấy những bó củi xanh chồng trên cao nhất, liền tiếp dùng miệng thổi, nhưng không làm cho lửa cháy được, cho đến khi mặt trời mọc. Các thanh niên thấy trời đã quá sáng, không thể đi được nữa, bèn đi đến gặp giáo sư. Giáo sư hỏi sao các thanh niên chưa đi. Họ nói lý do:

- Có một thanh niên biếng nhác đi cùng với chúng con hái củi, nằm ngủ dưới gốc cây Vanara, sau khi leo lên cây hấp tấp, bị cành cây đánh vào mắt, đã đem về các củi xanh của cây Vanara, quăng lên trên các bó củi của chúng con đem về. Vì vậy, người tỳ nữ định nấu cháo, lấy các củi ấy tưởng là khô, cho đến khi mặt trời mọc vẫn không thể nhen lửa. Đó là lý do làm chướng ngại việc chúng con đi.

Vị giáo sư nghe việc làm của thanh niên ấy, liền nói:

- Chính việc làm của kẻ ngu si đã đem đến sự tổn hại như vậy.

Rồi vị giáo sư đọc bài kệ này:

Ai có việc làm trước,
Về sau mới chịu làm
Như bê Va-ra-na,
Về sau nó chịu khổ.

Như vậy, Bồ-tát nói rõ lý do này cho các đệ tử, rồi trọn đời làm các công đức như Bồ thí.... Và khi mạng chung, ngài đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỳ-kheo, không phải ngày nay kẻ ấy mới làm chướng ngại cho các ông. Thuở trước, kẻ ấy cũng đã làm vậy rồi.

Sau khi bậc Đạo Sư kể pháp thoại này, Ngài kết hợp hai mẩu chuyện, và nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, thanh niên bị cành cây đánh vào mắt là Tỳ-kheo bị gãy xương bắp vế. Các thanh niên khác là hội chúng của đức Phật, còn giáo sư Bà-la-môn là Ta vậy.

-ooOoo-

72. CHUYỆN TƯỢNG VƯƠNG ĐỨC HẠNH (Tiền thân Silavanàga)

Con người không biết ơn...,

Câu chuyện này, khi ở tại Trúc Lâm, bậc Đạo Sư đã kể về Đê-bà-đạt-đa. Các Tỷ-kheo, ngồi tại Pháp đường, và nói chuyện:

- Thưa các Hiền giả, Đê-bà-đạt-đa vô ơn, không biết những công hạnh của đức Như Lai.

Bậc Đạo Sư đến, hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi ở đây đang nói chuyện gì?

Sau khi được biết câu chuyện ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới vô ơn. Trước kia, kể ấy cũng đã vô ơn rồi. Kể ấy không bao giờ biết công đức gì của Ta.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của họ, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát nhập thai trong bụng một con voi ở dãy Hy-mã-lạp Sơn. Khi sanh ra, Bồ-tát toàn trắng như một khối bạc; đôi mắt Bồ-tát giống như những hòn châu báu, chói sáng như năm loại ánh sáng; miệng giống như tám vải đỏ; vòi giống như sợi dây bạc điểm thêm những chấm vàng đỏ. Bốn chân như mài láng như sơn mài. Như vậy, thân hình Bồ-tát có sắc đẹp tối thượng, được trang điểm với mười hạnh Ba-la-mật tuyệt hảo.

Khi Bồ-tát lớn lên, tất cả con voi Hy-mã-lạp Sơn tụ họp lại để hầu hạ Bồ-tát. Khi sống ở Hy-mã-lạp Sơn được vây quanh với tám vạn con voi, Bồ-tát thấy tội lỗi của đàn voi trong tương lai, nên tách rời khỏi đàn, sống một mình trong rừng, và với đức hạnh của mình, được gọi là Tượng vương có đức hạnh.

Một người sống ở Ba-la-nại, chưa quen sống ở rừng, đi vào dãy Hy-mã-lạp Sơn, tìm những vật liệu cho nghề nghiệp nuôi sống của mình. Do không nhận định được phương hướng, lạc đường kẻ ấy hoảng hốt vì sợ bị chết, vừa đi vừa dang tay ra than khóc. Bồ-tát nghe kẻ ấy than khóc quá độ, động lòng thương, muốn cứu kẻ ấy thoát khổ, liền đi đến gần. Kẻ ấy thấy Bồ-tát liền hoảng sợ chạy trốn. Bồ-tát thấy kẻ ấy chạy, liền đứng lại ngay tại chỗ. Người ấy thấy Bồ-tát đứng, cũng đứng lại. Bồ-tát đi đến, người ấy lại bỏ chạy. Khi thấy Bồ-tát đứng, kẻ ấy cũng đứng lại và suy nghĩ: "Con voi này, khi ta chạy thì đứng lại, khi ta đứng thì đi đến gần, ta thoát khỏi khổ này". Nghĩ vậy, trở thành mạnh dạn, kẻ ấy đứng lại. Bồ-tát đi đến gần và nói:

- Nay bạn, sao bạn lại đi lang thang ở đây, và khóc than như vậy?

- Thưa chúa voi, không nhận định được phương hướng, lạc đường, nên tôi sợ chết!

Rồi Bò-tát đưa người ấy về trú xứ của mình, trong một vài ngày, thết đãi kẻ ấy với trái cây và những vật thực khác, và nói:

- Nay bạn, chớ sợ hãi. Ta sẽ đưa bạn đến con đường của loài người đi.

Bò-tát để kẻ ấy ngồi trên lưng ngựa, đưa đến con đường có loạn người đi. Người ấy là một người phản bạn, nghĩ rằng nếu có ai hỏi, sẽ nói lên những gì cần phải nói. Tuy ngồi trên lưng Bò-tát, nhưng người ấy vừa đi vừa nhận diện tướng cây, tướng núi. Bò-tát đi ra khỏi rừng, đứng trên con đường lớn đưa đến Ba-la-nại, tiễn người ấy đi và nói:

- Nay bạn, hãy đi theo con đường này. Dù có ai hỏi hay không hỏi chỗ của ta, cũng đừng nói cho ai biết.

Nói xong, để người ấy ra đi, rồi Bò-tát trở lại trú xứ của mình.

Người ấy đến Ba-la-nại, trong khi đang đi đến con đường của người thợ ngà voi, thấy nhiều đồ vật khác nhau được làm ra từ ngà voi, bèn hỏi:

- Các bạn, nếu được ngà một con voi đang sống, bạn có lấy không?

- Bạn nói gì vậy? Ngà con voi đang sống có giá trị nhiều hơn ngà con voi chết rồi.

- Ta sẽ đem về cho bạn ngà một con voi đang sống.

Sau khi chuẩn bị lương thực, đem theo một cái cưa sắc bén, kẻ ấy đi đến trú xứ của Bò-tát. Chúa voi thấy kẻ ấy liền hỏi:

- Người đến đây vì mục đích gì?

- Thưa chúa voi, tôi nghèo khổ, đời sống quá khổ cực. Nếu bạn cho tôi đôi ngà của bạn, tôi sẽ bán chúng lấy tiền để nuôi sống.

- Vậy này bạn, ta cho bạn ngà của ta, bạn có cái cưa để cưa cặp ngà không?

- Thưa chúa voi, tôi đến đây có đem theo cái cưa.

- Vậy hãy cưa ngà rồi đem về.

Rồi Bò-tát co hai chân lại, ngồi xuống như con bò ngồi. Người ấy cưa hai ngà tới thượng của chúa voi. Bò-tát lấy cái vòi giao hai cái ngà cho kẻ ấy và nói:

- Nay bạn, không phải vì không thích ý, vì không ưa cặp ngà này mà ta cho bạn. Nhưng ngàn lần, trăm ngàn lần thân yêu hơn đối với ta là cặp ngà giải thoát giác ngộ, ngà này có thể giúp ta hiểu tất cả các pháp. Do vậy, mong rằng sự bố thí đôi ngà này của ta sẽ đem lại cho ta Như ý thiết trí!

Với lời nói ấy, Bò-tát đưa hai cái ngà cho người ấy như là cái giá của Như ý thiết trí. Kẻ ấy lấy ngà xong, đem bán đi. Khi tiền tiêu hết rồi, kẻ ấy lại đi đến Bò-tát và nói:

- Thưa chúa voi, sau khi bán hai cái ngà của bạn, với tiền lấy được, tôi chỉ trả hết nợ cũ. Vậy hãy cho tôi các ngà còn lại.

Bồ-tát chấp thuận, bảo cưa các ngà còn lại như trước. Người ấy đem bán chúng, rồi lại đi đến và nói:

- Tôi không thể sống được, hãy cho tôi chân gốc của các ngà.

- Được lắm!

Con voi nói và ngồi xuống như lần trước. Con người độc ác ấy đạp lên trên cái vòi giống như sợi dây bạc của bậc Đại Sĩ, leo lên trên đầu voi như đỉnh núi Kelasa đánh vào gốc chân của hai cái ngà, cho đến khi móc thịt ra. Rồi kẻ ấy dùng cưa sắc bén cưa cái gốc chân ngà, và lấy đem đi. Khi người ác độc ấy vừa ra khỏi tầm mắt của Bồ-tát, thì quả đất cứng dày đặc, dài hơn hai trăm ngàn dặm, có thể chờ nổi sức nặng kinh khủng của núi Tu-di, với các triền núi bao vây, với tất cả phần tiểu ghê tởm hôi thối; nhưng quả đất không thể chịu nổi sự độc ác kia, nên đã nứt ra tạo thành một vực thẳm. Các ngọn lửa từ đáy đại A-tỳ địa ngục phun lên, bao phủ con người phản bạn với một cái màn tử vong, cuốn lấy kẻ ấy đem đi. Như vậy, khi con người độc ác ấy bị nuốt vào lòng đất, vị thần trú ở khóm rừng làm vang dậy khắp cả khu rừng với lời nói:

- Người bạn vô ơn phản bội, dầu được cho quốc độ của vua Chuyển luân, cũng không cảm thấy thỏa mãn.

Và để thuyết pháp, vị thần ấy đọc bài kệ này:

Con người không biết ơn

Luôn luôn thấy kẻ hở,

Dầu được cho quả đất,

Không bao giờ thỏa mãn.

Như vậy, vị thầy cây thuyết pháp, làm vang động cả khu rừng ấy, Còn Bồ-tát sống cho đến mạng chung, rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đề-bà-đạt-đa mới vô ơn. Trong quá khứ, kẻ ấy cũng đã vô ơn rồi.

Sau khi kể pháp thoại ấy, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc bấy giờ, người bạn phản bội là Đề-bà-đạt-đa, vị thần cây là Xá-lợi-phất, còn Tượng vương có đức hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

73.CHUYỆN ĐÚNG VẬY CHẴNG? (Tiền thân Saccankira)

Như vậy, họ nói thật...

Câu chuyện này, khi ở tại Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về âm mưu sát hại. Khi ấy, chúng Tỷ-kheo đang ngồi trong Pháp đường nói về sự độc ác của Đề-bà-đạt-đa:

- Nay các Hiền giả, Đề-bà-đạt-đa không biết công đức của bậc Đạo Sư, nên đã âm mưu sát hại Ngài.

Bậc Đạo Sư đi đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi họp, và đang bàn câu chuyện gì?

Khi được biết câu chuyện ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải nay Đề-bà-đạt-đa mới âm mưu sát hại Ta, trong thời quá khứ, kể ấy cũng đã làm như vậy.

Nói xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, vua có một con trai tên là hoàng tử Ác Độc. Hoàng tử bạo ngược giống như con rắn độc bị thương, không nói với ai mà không mắng nhiếc, đánh đập. Đối với dân trong nội cung và ngoại cung, hoàng tử như bụi trong mắt, như con quỷ đến ăn thịt, ai cũng ghét bỏ và sợ hãi.

Một hôm, muốn chơi trò dưới nước, cùng với một đám tùy tùng đồng đảo, hoàng tử đi đến bờ sông. Trong lúc ấy, dông tố nổi lên. Các phương trời trở thành tối tăm mù mịt. Hoàng tử bảo các người hầu hạ:

- Nay các người, hãy đưa ta ra giữa sông, tắm cho ta và đưa ta về.

Họ đưa hoàng tử ra giữa sông bàn với nhau:

- Vua sẽ làm gì chúng ta? Chúng ta hãy giết đưa ác nhân này ngay ở nơi đây!

Họ thả hoàng tử xuống nước và nói:

- Đồ con quỷ đen, hãy đi vào đấy.

Rồi họ leo lên, đứng trên bờ. Khi được hỏi hoàng tử ở đâu, họ trả lời:

- Chúng tôi không thấy hoàng tử. Thấy dông tố khởi lên, hoàng tử ra khỏi nước và đi trước rồi.

Các đại thần đi đến hầu vua, và vua hỏi hoàng tử đâu, họ trả lời:

- Thưa Thiên tử, chúng tôi không được biết. Khi đông tở khởi lên, chúng tôi nghĩ rằng hoàng tử đã đi trước rồi, nên chúng tôi mới đi về.

Vua sai mở rộng cửa, đi xuống sông, sai đi tìm chỗ này, chỗ khác, nhưng không một ai thấy hoàng tử.

Trong con dòng, trời tối mù, đang mưa, hoàng tử trôi theo dòng nước cuốn, bỗng thấy một khúc cây, liền ngồi trên ấy, vừa sợ chết vừa khóc than. Lúc bấy giờ, một triệu phú ở Ba-la-nại đã chết có chôn trên bờ sông số tài sản trị giá bốn trăm triệu. Vì tham luyến tài sản, nên vị ấy sanh làm con rắn tại chỗ chôn tài sản. Một người khác, cũng tại chỗ ấy, đã chôn ba trăm triệu, và vì tham lam tài sản nên tái sanh làm con chuột tại chỗ ấy. Nước vào ngập chỗ chúng ở. Chúng thoát ra từ con đường nước vào, cắt ngang dòng bơi đi, đến được khúc cây trên ấy hoàng tử đang ngồi, một con leo lên đầu này, một con leo lên đầu kia và nằm trên khúc cây ấy.

Trên bờ sông, có một cây bông gòn, tại đó có một con vẹt trẻ đang ở. Cây bông gòn bị nước làm bật gốc rễ, rơi xuống dòng sông. Con vẹt trẻ gặp mưa xối xả, không thể bay lên được, liền ẩn núp vào một bên khúc cây ấy. Như vậy có bốn sinh vật cùng trôi theo dòng nước với nhau.

Lúc bấy giờ, Bô-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn phía tây bắc, lớn lên xuất gia làm vị tiên nhân du sĩ tại một khúc quanh của sông. Bô-tát dựng lên một chòi lá để ở. Nửa đêm, đang đi kinh thành, Bô-tát nghe tiếng khóc than thảm thiết của hoàng tử, tự nghĩ: "Trước mắt một người tu khổ hạnh có lòng từ bi như ta, thật không thích đáng để người này chết. Ta hãy vớt nó ra khỏi nước, và cứu mạng nó". Rồi Bô-tát an ủi hoàng tử:

- Chớ sợ hại.

Và Bô-tát lội cắt ngang dòng nước, đến cầm lấy một đầu của khúc cây ấy, với sức mạnh kiên trì như con voi, Bô-tát kéo nhanh khúc gỗ vào bờ, bồng hoàng tử lên, đặt trên bờ. Thấy các con vật kia, Bô-tát đỡ chúng lên và đưa đến am thất, rồi nhen lửa. Những con yếu nhất, được Bô-tát hơ cho ấm, trước là con rắn, con chuột, con vẹt... rồi sau mới hơ ấm thân hoàng tử, khiến cho chúng được bình phục, rồi cho chúng đồ ăn; trước hết cho các con vật ăn, rồi sau mới bày biện các thứ trái và các thức ăn khác cho hoàng tử. Hoàng tử suy nghĩ: "Kẻ khổ hạnh khổ nạn này không kể ta là hoàng tử, lại tỏ sự cung kính đối với loài thú vật". Rồi hoàng tử nuôi dưỡng hận thù đối với Bô-tát.

Sau một vài ngày, khi tất cả đã lấy lại sức khỏe, và nước sông đã rút xuống, con rắn đánh lễ vị khổ hạnh và nói:

- Thưa Tôn giả, Tôn giả đã giúp đỡ tôi rất nhiều. Tôi không phải nghèo khổ. Tại một chỗ ấy, tôi có chôn vàng đáng giá bốn trăm triệu. Khi nào Tôn giả cần tiền, tôi có thể cho Tôn giả số tiền ấy. Tôn giả chỉ cần đến chỗ ấy và gọi: Rắn ơi.

Nói xong, con rắn bỏ đi. Rồi con chuột, cũng như vậy, đến chào vị tu khổ hạnh, và nói: Hãy đến tại chỗ ấy và gọi: Chuột ơi.

Nói xong, con chuột bỏ đi. Con vẹt đánh lễ vị tu khổ hạnh và nói:

- Thưa Tôn giả, tôi không có tài sản. Nhưng nếu Tôn giả cần gạo đồ, hãy đến trú xứ của tôi và gọi: Vẹt ơi. Tôi sẽ gọi bà con của tôi, chúng tôi sẽ đem gạo đồ đến, chở đầy nhiều xe và tôi sẽ biếu Tôn giả.

Nói xong, con vẹt bay đi. Rồi đến hoàng tử, không nói gì để cảm ơn, với tâm tánh phản bội bạn bè, hoàng tử suy nghĩ: "Nếu nó đến gần ta, ta sẽ giết nó". Tuy vậy, có giầu ý định, hoàng tử nói:

- Thưa Tôn giả, khi tôi lên ngôi vua, tôi sẽ cúng dường Tôn giả bốn vật dụng cần thiết.

Rồi ra đi và không bao lâu, hoàng tử được đặt lên vương vị.

Bồ-tát muốn thử thách chúng, trước hết đi đến con rắn đứng, không xa chỗ nó ở và gọi:

- Rắn ơi!

Khi nghe tiếng gọi, con rắn bò ra, đánh lễ Bồ-tát và nói:

- Thưa Tôn giả, tại chỗ này có bốn trăm triệu tiền vàng. Hãy đào chúng lên và lấy tất cả!

Bồ-tát nói:

- Như vậy là tốt. Khi nào cần đến chúng, tôi sẽ cho biết.

Từ giã con rắn, Bồ-tát đi đến chỗ con chuột ở và lên tiếng:

- Chuột ơi!

Con chuột làm y như con rắn đã làm. Bồ-tát từ biệt con chuột, đi đến con vẹt, và gọi:

- Vẹt ơi!

Con vẹt nghe tiếng, từ trên ngọn cây bay xuống, đánh lễ Bồ-tát và hỏi:

- Thưa Tôn giả, Tôn giả có cần tôi nói những bà con đem gạo mọc hoang từ dãy Hy-mã-lạp Sơn về cho Tôn giả không?

Bồ-tát trả lời khi nào cần ngài sẽ cho biết, và từ biệt con vẹt. Rồi để thử thách hoàng tử, Bồ-tát đi đến trú ở công viên của vua. Vào ngày hôm sau, ngài chuẩn bị y phục đàng hoàng, bộ hành khát thực, và đi vào thành. Trong lúc ấy, ông vua phản bội bạn bè ngồi với tất cả nghi vệ trang nghiêm trên lưng con voi được trang sức, đang đi vòng quanh thành với một đám tùy tùng lớn. Vua thấy Bồ-tát từ đàng xa, suy nghĩ như sau: "Tên khổ hạnh khốn nạn này nay đã đến để xin ăn và sống nhờ ta. Ta phải bảo chém đầu nó trước khi nó tuyên bố giữa đại chúng công đức mà nó đã làm cho ta".

Vua ra hiệu các người tùy tùng, và họ hỏi vua bảo họ làm gì. Vua bảo:

- Ta nghĩ rằng tên khổ hạnh khốn nạn này muốn đến xin ta một việc gì đó. Đừng cho ta thấy tên quỷ đen tu khổ hạnh ấy. Hãy bắt nó trói chặt tay ra đàng sau, đánh nó tại

những ngã tư đường, đưa nó ra khỏi thành, chặt đầu tại pháp trường, và bêu đầu trên cây nhọn.

Họ vâng lời đi đến, trói bậc Đại Sĩ vô tội, đánh ngài tại ngã tư đường, rồi dẫn ngài đến pháp trường. Bò-tát, trong khi bị đánh, không than khóc, không kêu mẹ, kêu cha, không bị dao động, chỉ nói lên bài kệ này:

Như vậy, họ nói thật,
Những người hiểu đời này:
Cứu vớt khúc gỗ trôi
Tốt hơn một số người.

Như vậy, tại những chỗ bị đánh, Bò-tát nói lên bài kệ này. Nghe vậy, những người có trí ở đấy bèn nói:

- Nay vị xuất gia, đối với vua của chúng ta, Hiền giả đã làm công đức gì?

Bò-tát kể lại câu chuyện ấy và nói:

- Như vậy, vì cứu vớt người này ra khỏi dòng nước lớn, tôi đã làm khổ tôi thôi! Nhớ lại vì tôi không nghe lời các bậc hiền trí thời xưa, tôi mới nói như các ông vừa nghe.

Khi họ nghe xong, các vị Sát-đế-ly, Bà-la-môn v.v.... trú ở thành đều phẫn nộ nói:

- Nhà vua phẫn nộ này đối với vị đầy công đức như vậy, lại không biết đến ơn của người đã cho mình mạng sống. Làm sao chúng ta có được lợi ích gì từ vua ấy? Hãy bắt lấy nó!

Trong cơn phẫn nộ, họ xông tới vua từ nhiều ngã, với cung, kiếm, đá, gậy... họ giết vua đang cưỡi trên lưng voi, nắm lấy chân vua kéo đi và quăng xác xuống hố. Rồi họ làm lễ quán đảnh Bò-tát, và đặt Bò-tát lên vương vị. Bò-tát trị nước rất đúng pháp.

Rồi một hôm, muốn thử thách con rắn, Bò-tát cùng với đám tùy tùng lớn đi đến chỗ ở của rắn và kêu:

- Rắn ơi.

Con rắn bò tới, đánh lễ vua và thưa:

- Thưa ngài, đây là tài sản của ngài... Hãy lấy nó đi.

Vua bảo các đại thần cất số tiền vàng bốn trăm triệu, rồi đi đến chỗ ở của con chuột và gọi:

- Chuột ơi.

Nó bò ra, đánh lễ vua rồi đưa tài sản ba trăm triệu. Vua bảo các đại thần cất giữ số vàng, rồi đi đến chỗ ở của con vẹt và gọi:

- Vẹt ơi.

Con vẹt đến, đánh lễ chân vua, và thưa:

- Thưa ngài, tôi có phải đem gạo đến không?

Vua nói:

- Khi nào cần lúa gạo, ngươi hãy mang đến. Nay chúng ta hãy đi.

Đem theo ba sinh vật với bảy trăm triệu tiền vàng, vua đi vào thành, ngự lên trên lầu cao trong cung điện sang trọng, cho cất giữ và phòng hộ tài sản. Rồi ngài truyền làm một ống bằng vàng để con rắn ở, một hang bằng pha lê cho con chuột, và một lồng bằng vàng cho con vẹt.

Hằng ngày, theo lệnh của vua, đồ ăn được dọn cho ba con vật trong bát đĩa bằng vàng, bắp rang ngọt cho con vẹt và con rắn, còn gạo thơm cho con chuột. Vua thường làm các công đức như bố thí và nhiều thiện sự khác. Như vậy, vua và các con vật này sống hòa hợp hoan hỷ với nhau cho đến trọn đời rồi chúng đi theo nghiệp của chúng.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới âm mưu sát hại Ta. Thuở trước, kẻ ấy cũng đã làm như vậy rồi.

Sau khi kể câu chuyện quá khứ, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, nhà vua ác độc là Đê-bà-đạt-đa, con rắn là Xá-lợi-phát, con chuột là Mục-kiền-liên, con vẹt là Ananda, còn vị vua được vương quốc và trị vì đúng pháp là Ta vậy.

-ooOoo-

74. CHUYỆN LUẬT CÂY RỪNG (Tiền thân Rukkadhama)

Lành thay, nhiều bà con...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một cuộc tranh chấp nước. Do cuộc tranh chấp này, bà con của Ngài gặp nạn diệt vong. Biết việc này, bậc Đạo Sư đi ngang qua hư không, ngồi kiết già trên sông Rohini, chiếu sáng hào quang xanh, làm các bà con Ngài hoảng sợ. Rồi từ hư không bước xuống, bậc Đạo Sư ngồi trên bờ sông kể câu chuyện tranh chấp này. (Đây chỉ là tóm tắt. Phần chi tiết được nói đến trong Tiền thân Kunala số 536). Lúc bấy giờ, bậc Đạo Sư gọi các bà con lại nói và với vua:

- Thưa Đại vương, các bà con cần phải đối xử với nhau hòa hợp và hoan hỷ. Khi các bà con hòa hợp đoàn kết, kẻ thù không tìm được cơ hội để phá hoại. Không phải chỉ riêng loài người mới cần phải đoàn kết mà các loài vật vô tri cũng cần phải hòa hợp đoàn kết. Thuở trước, trong dãy Hy-mã-lạp Sơn, một ngọn gió thổi qua rừng cây Sà-la, tuy thế vì các cây, lùm cây, bụi cây, dây leo v.v... của khu rừng ấy cột chặt với nhau, nên cơn gió không thể làm ngã một cây nào, chỉ thổi lướt qua trên đầu cây thôi. Nhưng trong sân có một cây Sà-la rất lớn đứng một mình, đầy đủ cành cây, thân cây, nhưng không cột chặt với các cây khác, nên gió thổi bật gốc ngã xuống đất. Vì lý do này, các vị cần phải sống hòa hợp, hoan hỷ với nhau.

Nói vậy xong, theo lời các Tỷ-kheo yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Đại vương Vessavana (Tỳ-sa-môn) thứ nhất mệnh chung. Để Thích đặt một vị vua khác thay thế. Trong sự thay đổi này, vua Vessavana mới kể vị gửi thông điệp đến các thân cây, lùm cây, bụi cây, cây leo...

- Các người hãy tự lựa chọn trú xứ mình ưa thích.

Lúc bấy giờ, Bồ-tát sanh làm thân cây trong một rừng cây Sà-la. Bồ-tát nói với các bà con:

- Khi các người lựa chọn trú xứ, chớ lựa chọn các cây mọc một mình ở khoảng trống. Hãy lựa chọn trú xứ chung quanh chỗ mà ta đã lựa chọn trong rừng Sà-la này.

Các thân cây hiền trí làm theo lời Bồ-tát, lựa chọn trú xứ của họ quanh trú xứ của Bồ-tát. Những thân cây không có trí nói:

- Sao chúng ta lại lựa chọn trú xứ ở trong rừng?

Chúng ta hãy lựa chọn trú xứ tại chỗ có người, ngoài cửa các làng, thị trấn, kinh đô, vì các thân cây sống gần làng nhận được lễ vật cúng dường tối thượng và danh vọng tối thượng.

Vì thế những thần cây ấy lựa chọn trú xứ tại con đường có người, những chỗ có cây lớn, tại các khoảng trống. Một hôm, mưa to gió lớn nổi lên, những cây xưa nhất ở trong rừng có rễ ăn sâu chắc chắn đã kiên trì đứng riêng biệt trong quá khứ, cũng đều bị gãy cành và thân, bị bật gốc rễ và ngã xuống.

Trái lại, khi dông tố thổi qua rừng, các cây Sàla đứng thành nhóm cột chặt vào nhau, tuy dông tố có đánh mạnh chỗ này chỗ kia, nhưng không thể làm ngã một cây nào. Các thần cây có trú xứ bị phá vỡ, không còn chỗ nương tựa, tay bồng các con nhỏ đi đến dãy Hy-mã-lạp Sơn và kể lại nỗi đau khổ của mình cho chư thần trong rừng Sàla. Những vị này báo cáo cho Bồ-tát biết sự việc này. Bồ-tát nói:

- Chính vì chúng không vâng theo lời các bậc hiền trí, đi đến trú xứ không đủ nhân duyên, nên gặp phải sự tình như vậy.

Rồi Bồ-tát thuyết pháp qua bài kệ này:

Lành thay, nhiều bà con,
Như cây sanh từ rừng,
Gió thổi ngã những cây
Đứng một mình riêng lẻ.

Bồ-tát thuyết pháp như vậy và sống cho đến khi mạng chung, Bồ-tát đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Như vậy, thưa Đại vương, các bà con cần sống với nhau trong hòa hợp, hòa thuận, hoan hỷ, ái kính nhau.

Sau khi thuyết pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc bấy giờ, chư thần là hội chúng của đức Phật, còn vị thần hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

75. CHUYỆN CON CÁ (Tiền thân Maccha)

Nổi sấm, Paj-ju-na...

Câu chuyện này khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về cơn mưa do chính Ngài làm. Một thời, theo truyền thuyết, tại nước Kosala, trời không mưa, mùa màng khô héo, chỗ này chỗ kia, ao hồ, bể nước đều khô cạn. Ngay cả hồ Kỳ Viên cũng khô cạn nước. Các loài cá, rùa đi vào đám bùn, nằm mắc cạn. Rồi quạ, điều hầu... đến, vớ mỏ như lưỡi giáo, mổ chúng, kéo chúng ra và ăn chúng đang còn vùng vẫy. Bậc Đạo Sư thấy cá rùa mặc nạn ấy, vớ từ tâm, ngài xúc động suy nghĩ:

- Hôm nay, ta phải làm mưa.

Khi đêm đã qua, tắm rửa thân thể xong, xét đã đến giờ khát thực, vớ đại chúng Tỷ-kheo vây quanh, vớ uy nghi của một đức Phật, Ngài đi vào thành Xá-vệ để khát thực. Sau bữa ăn, trên con đường đi khát thực từ Xá-vệ trở về, Ngài đi đến tinh xá đứng trên tầng cấp của hồ Kỳ Viên, bảo Trưởng lão Ananda:

- Này Ananda, hãy đem áo tắm đến đây. Ta sẽ tắm trong hồ Kỳ Viên!

- Nhưng bạch Thế Tôn, hồ Kỳ Viên đã cạn nước. Chỉ có bùn còn lại.

- Này Ananda, Phật lực rất lớn. Hãy đem áo tắm lại.

Trưởng lão đem áo tắm và đưa cho bậc Đạo Sư. Bậc Đạo Sư, vớ một đầu áo quấn quanh thân dưới và một đầu áo che thân trên, đứng trên tầng cấp và nói:

- Ta sẽ tắm ở hồ Kỳ Viên.

Trong thời khắc ấy, chiếc ngai bằng tảng đá vàng của Thiên chủ Đế Thích trở thành nóng. Đế Thích tìm hiểu nguyên nhân, biết được lý do, liền cho gọi thần mưa thần mây và nói:

- Này các thần, bậc Đạo Sư đứng trên tầng cấp chính, muốn tắm ở hồ Kỳ Viên, hãy cho mưa đổ xuống gấp thành một dòng, khắp tất cả nước Kosala.

Vâng theo lời Đế Thích, thần mây và thần mưa lấy một đám mây mặc vào như mặc đồ lót, lấy một đám mây khác che thân, và hát lên bài ca đồng tống, vị ấy vụt ra đi, mặt hướng về phương đông. Ở phương đông, khởi lên một đám mây lớn bằng sân đập lúa. Đám mây ấy lớn dần lên cho đến bằng một trăm, một ngàn sân đập lúa, và nó làm sấm, làm chớp đổ nước xuống xứ Kosala như một dòng nước lớn.

Cơn mưa không gián đoạn, và trong giây lát nước ngập đầy hồ Kỳ Viên. Khi chạm đến tầng cấp cao nhất, thì nước đứng lại. Bậc Đạo Sư tắm trong hồ xong, mặc đôi y màu đỏ, buộc cái nịt thân, đắp đại y Thiện Thệ vào một bên vai. Vớ chung Tỷ-kheo vây quanh, ngài đi đến Hương phòng, ngồi trên Phật tọa được trang hoàng đẹp đẽ, và khi chúng Tỷ-kheo làm xong phận sự, bậc Đạo Sư đứng dậy, từ trên tầng cấp châu báu của bảo tọa, Ngài khuyên giáo chúng Tỷ-kheo và cho họ giải tán. Rồi ngài vào Hương phòng, nằm phía hông bên phải như dáng nằm con sư tử.

Vào buổi chiều, khi chúng Tỷ-kheo tụ hội tại Pháp đường, họ nói đến sự thành tựu đức nhẫn nhục, từ bi, lân mẫn của bậc Đạo Sư:

- Khi mùa màng bị khô héo, khi các hồ đều ráo cạn, khi các loài cá, loài rùa gặp đau khổ lớn, vì lòng thương xót muốn cứu chúng thoát khổ, Ngài mặc áo tắm, đứng trên tầng cấp cao nhất của hồ Kỳ Viên, và chỉ trong thời gian ngắn, làm mưa xuống khiến toàn xứ Kosala tràn ngập dòng nước lớn, giải thoát đại chúng khỏi đau khổ về thân, về tâm rồi trở về tinh xá.

Khi câu chuyện nói đến đó, bậc Đạo Sư từ Hương phòng đi ra, đến Pháp đường và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi họp lại ở đây, và đang bàn vấn đề gì?

Khi nghe câu chuyện ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Như Lai mới làm mưa cho đại chúng khỏi mệt mỏi. Thuở xưa, khi sanh làm thú vật, khi làm vua loài cá, Như Lai cũng đã làm trời mưa rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, trong nước Kosala, ở Xá-vệ này, tại chỗ hồ Kỳ Viên, có một hồ chằng chịt những cây leo. Bồ-tát sanh ra làm con cá, với đàn cá vây quanh sông tại đây. Giống như nay vậy, trong xứ ấy trời không mưa, mùa màng của dân chúng bị khô héo: các ao hồ cạn nước, các con cá, con rùa bị mắc cạn. Trong hồ này, các con cá mắc cạn trong bùn, ẩn núp tại những chỗ ấy. Các con quạ đến nơi, mổ chúng với cái mỏ đem chúng lên và ăn chúng.

Bồ-tát thấy bà con mình gặp tai nạn ấy, tự nghĩ: "Ngoài ta ra, không một ai khác có thể cứu chúng thoát khỏi cảnh khổ này. Ta hãy làm một hạnh nói lên. Sự thật, khiến trời mưa, và giải thoát bà con ta khỏi cảnh khổ phải chết này".

Rẽ bùn đen ra làm hai, Bồ-tát đi lên, đó là một con cá lớn, đen đui với bùn, như một cái hộp làm bằng lõi cây mun. Bồ-tát mở mắt như hòn ngọc được rửa sạch, nhìn lên trời, và nói với Pajjuna, vua chư Thiên:

- Nay bạn Pajjuna, ta đau khổ vì bà con ta. Khi ta, một bậc giữ giới bị đau buồn, làm sao bạn lại không làm trời mưa? Vì ta, đầu sanh ra trong loài phải ăn thịt bà con, từ thuở ban đầu là con cá nhỏ, ta cũng không bao giờ ăn một con cá chỉ bằng hạt gạo, cũng không bao giờ đoạt mạng sống của một sanh vật khác. Với sự thật này, hãy làm cho trời mưa và giải thoát bà con ta thoát khỏi đau khổ!

Sau khi nói vậy, như ra lệnh cho nô tỳ hầu hạ, Bồ-tát nói với Pajjuna, vua chư Thiên, bài kệ này:

Nôi sấm, Paj-ju-na,
Chặn quạ gây tai hại!

Hãy làm quạ sâu muộn,
Giúp ta khỏi sấu bi!

Như vậy Bò-tát bảo Pajjuna làm mưa lớn trong toàn nước Kosala và giải thoát đại chúng khỏi đau khổ vì phải chết. Và khi mạng chung, Bò-tát đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Đây các Tỷ-kheo, không phải chỉ có nay Như Lai mới làm trời mưa. Thuở trước, khi sanh làm con cá, Ta cũng đã làm trời mưa rồi.

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, đàn cá là hội chúng đức Phật, vua chư Thiên Pajjuna là Ananda, và vua loài cá là Ta vậy.

-ooOoo-

76. CHUYỆN NGƯỜI KHÔNG SỢ HẢI (Tiền thân Asankiya)

Trong làng, ta không sợ...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một nam cư sĩ sống ở tại Xá-vệ. Theo truyền thuyết, vị này, một bậc Dự lưu, Thánh đệ tử, vì một công việc phải làm, cùng đi đường với một người cầm đầu đoàn xe lữ hành. Trong một khu rừng, các cỗ xe được mở ra, đặt thành một doanh trại, và vị ấy đi kinh hành không xa người cầm đầu bao nhiêu.

Có năm trăm tên cướp, sau khi xem giờ đã định, tay cầm cung, gậy và các binh khí khác với mục đích đánh cướp trại, bao vây chỗ ấy. Vị nam cư sĩ vẫn đi kinh hành. Các tên cướp thấy vị ấy tưởng đó là người canh gác doanh trại, quyết định chờ đợi vị ấy ngủ mới đánh cướp. Vì không thể đột kích, nên chúng đứng yên tại nhiều chỗ. Nam cư sĩ ấy vẫn đi kinh hành trong canh thứ nhất, trong canh thứ hai, và trong canh cuối.

Đến rạng đông, các tên cướp không tìm được cơ hội, liền quăng bỏ đá và côn chúng đem theo, rồi bỏ chạy. Vị nam cư sĩ, làm xong công việc của mình, đi đến Xá-vệ đến yết kiến bậc Đạo Sư và hỏi:

- Bạch Thế Tôn, có phải khi nào bảo vệ mình cũng là bảo vệ người khác không?

- Đây nam cư sĩ, đúng vậy. trong khi bảo vệ mình, con người cũng bảo vệ người khác. Trong khi bảo vệ người khác, con người cũng bảo vệ mình.

- Ôi, khéo nói thay là lời của Thế Tôn! Khi con cùng đi đường với người cầm đầu đoàn lữ hành, con đi kinh hành dưới một gốc cây để bảo vệ con, và do đó, con đã bảo vệ cả đoàn lữ hành.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay nam cư sĩ, thuở trước, các bậc hiền trí, trong khi tự bảo vệ mình, đã bảo vệ người khác.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn. Khi đến tuổi trưởng thành, thấy được sự nguy hiểm trong các dục, Bồ-tát xuất gia làm vị tiên nhân du sĩ, sống ở dãy Hy-mã-lạp Sơn.

Vì cần đi lấy muối và giấm, Bồ-tát đi về vùng quê, Bồ-tát đi cùng đường với vị cầm đầu đoàn lữ hành. Khi đoàn lữ hành dừng lại tại một khu rừng, Bồ-tát quyết định đi kinh hành dưới một gốc cây, thọ hưởng thiên lạc, không xa đoàn lữ hành bao nhiêu. Rồi có năm trăm tên cướp, sau buổi ăn chiều, bao vây doanh trại để đánh cướp đoàn lữ hành ấy; thấy vị tu khổ hạnh, bọn chúng dừng lại và nói:

- Nếu nó thấy chúng ta, nó sẽ báo động. Hãy chờ, cho nó ngủ, rồi chúng ta sẽ đánh cướp trại.

Nghĩ vậy, bọn chúng chờ tại chỗ ấy. Vị tu khổ hạnh suốt đêm vẫn đi kinh hành. Các tên cướp không có được cơ hội, quăng bỏ các côn gậy, đá chúng đã mang theo và la lên cho những người trong đoàn lữ hành nghe:

- Nay các bạn lữ hành, nếu hôm nay không có vị tu khổ hạnh đi kinh hành, thì tất cả các bạn đã bị cướp phá lớn rồi. Ngày mai, hãy tôn trọng vị tu khổ hạnh ấy.

Nói xong, bọn cướp bỏ đi. Khi đêm đã sáng, đoàn lữ hành thấy các côn, gậy, các hòn đá mà bọn cướp bỏ lại, họ rất sợ hãi, đi đến Bồ-tát, đánh lễ và hỏi:

- Thưa Tôn giả, Tôn giả có thấy bọn cướp không?

- Nay các Hiền giả, tôi có thấy.

- Thưa Tôn giả, thấy chừng ấy bọn cướp, Tôn giả không sợ hãi, không e ngại sao?

Bồ-tát nói:

- Nay các Hiền giả, thấy bọn cướp, kẻ có tài sản mới sợ hãi. Ta không có tài sản, sao ta lại sợ hãi? Khi sống ở làng hay ở rừng, ta không sợ hãi, không e ngại vì ta không có gì để mất.

Sau khi thuyết pháp cho họ, Bồ-tát đọc bài kệ này:

Trong làng, ta không sợ,

Trong rừng, ta không sợ,
Bước lên đường giải thoát
Vói lòng từ, lòng bi.

Như vậy, Bồ-tát thuyết pháp với bài kệ này, làm các người ấy được hoan hỷ, và họ cung kính đánh lễ Bồ-tát. Bồ-tát sống cho đến khi mạng chung, tu tập Bốn Vô lượng tâm (từ, bi, hỷ, xả) và được sanh lên cảnh giới Phạm thiên.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư kết hợp hai câu chuyện, và nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, các người trong đoàn lữ hành là hội chúng đức Phật, và vị tu khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

77. CHUYỆN GIÁC MỘNG LỚN (Tiền thân Mahàsupina)

Trước bờ đực cây con....

Câu chuyện này được bậc Đạo Sư kể trong khi trú tại Kỳ Viên, về mười sáu giấc mộng kỳ bí. Tương truyền vào khoảng canh năm, đêm gần mãn, vua Pasenadi (Ba-tư-nặc) nước Kosala đang ngủ say suốt đêm lại mơ mười sáu giấc mộng lạ lùng khiến vua kinh hãi tỉnh dậy và lo ngại về những điềm xấu có thể xảy đến cho mình. Vua sợ chết đến nỗi không cử động được, mà cứ nằm trùm chằm trên long sàng. Bấy giờ, khi trời gần sáng, các vị Bà-la-môn tế sư đến yết kiến vua và cung kính đánh lễ, vãn an Hoàng thượng có được ngon giấc chăng.

- Nay các Quốc sư, làm sao trẫm ngủ ngon giấc được vì đúng lúc tảng sáng, trẫm mơ thấy mười sáu giấc mơ thật kỳ bí, và trẫm kinh hoàng từ đó! Nay các quốc sư, thử nói cho trẫm biết ý nghĩa giấc mơ này.

- Tâu Hoàng thượng, chúng thần sẽ phán đoán khi nghe chuyện.

Thế rồi vua kể cho nghe các giấc mơ và hỏi những cảnh kia báo trước tai họa gì cho mình chăng.

Các vị Bà-la-môn đều nắm chặt bàn tay lại. Nhà vua hỏi:

- Nay các quốc sư, sao nắm tay lại thế?

- Tâu Đại vương, vì chính toàn ác mộng cả.

- *Vậy chuyện gì sẽ xảy ra? Vua hỏi.*

- *Tâu Đại vương, một trong ba đại nạn sẽ xảy ra làm hại vương quyền, tính mạng cùng tài sản của Đại vương.*

- *Vậy có cách gì cứu chữa được chăng?*

- *Hiển nhiên những giấc mộng này báo trước những điềm hiểm nguy khó mà cứu vãn được; tuy thế, chúng thần quyết tìm phương cách đối trị chúng. Nếu không thì việc học hành thông thái uyên bác của chúng thần để làm gì chứ?*

- *Vậy chư vị Hiền khanh định làm gì để tránh tai họa đó?*

- *Tâu Đại vương, ở bất kỳ ngã tư đường nào, chúng thần cũng xin lập tế đàn cúng bái cả.*

Nhà vua trong lúc lo sợ, vội kêu lên:

- *Này các Hiền khanh, tính mạng trăm trong tay chư vị, xin hãy mau mau hành sự cho trăm được bình an.*

Các Bà-la-môn như mở cờ trong bụng, nghĩ thầm: "Thế là những số tiền kết sù, thực phẩm ê hề đủ loại sắp về tay ta rồi!"

Và họ trấn an vua, rồi cùng lui về. Ngoài kinh thành, họ đào hố tế lễ và thu góp cả đàn súc vật bốn chân, lựa giống toàn hảo, không tý vết bệnh tật và vô số chim muông. Song họ vẫn thấy còn thiếu nhiều thứ quá, nên cứ lui tới cung điện đòi thức nọ thức kia mãi. Thời bấy giờ, nhưng việc làm không thoát khỏi tầm mắt của Hoàng hậu Mallikà, bà bèn đến yết kiến vua và hỏi việc gì khiến các Bà-la-môn cứ đến gặp vua mãi vậy.

Vua phán bảo:

- *Trẫm thèm được như ái khanh, thật con rắn đã chui vào tai, mà ái khanh chẳng biết gì cả.*

Tâu Hoàng thượng, ngài phán bảo điều gì đấy?

- *Ôi, trẫm đã mơ thấy những giấc mộng thật xui xẻo! Các vị Bà-la-môn kia bảo rằng chúng báo trước một trong ba đại họa, nên các vị ấy nôn nóng dâng lễ tế đàn để tránh tai ương đó, vì thế chư vị đến đây hoài.*

- *Song Hoàng thượng đã thỉnh ý vị Bà-la-môn tối thượng của loài người và chư Thiên chưa?*

- *Này ái khanh, hãy cho trẫm biết vị đó là ai vậy? Quốc vương hỏi.*

- *Thế Hoàng thượng không biết vị Đạo Sư Bà-la-môn tối thượng của thế gian, bậc Toàn tri, thanh tịnh, vô cầu ấy chăng? Dĩ nhiên Ngài là đức Thế Tôn sẽ hiểu rõ các giấc mộng của Hoàng thượng, xin Hoàng thượng hãy đến yết kiến Ngài và hỏi cho rõ.*

Nhà vua đáp:

- *Này ái hậu, vậy thì trẫm sẽ đi ngay.*

Thế là vua liền ngự đến tinh xá, đánh lễ bậc Đạo Sư và ngồi xuống.

- *Có việc gì khiến Đại vương đến đây từ sáng tinh mơ thế này? Bậc Đạo Sư hỏi bằng giọng êm dịu.*

- *Bạch Thế Tôn, nhà vua đáp. Lúc gần tảng sáng, trẫm đã mơ mười sáu giấc mộng kỳ bí khiến trẫm kinh hoàng và kể lại cho các vị Bà-la-môn nghe. Các vị ấy bảo giấc mộng kia báo trước điềm dữ, vậy để tránh tai họa xảy ra, chư vị ấy phải dâng lễ tế đàn ở bất kỳ ngã tư đường nào. Và chư vị ấy bận rộn chuẩn bị tế lễ, trong khi nhiều sinh vật lo sợ cái chết đang kề trước mắt. Song bạch Thế Tôn, xin hãy cho biết những gì sẽ xảy ra từ những giấc mộng kia, Thế Tôn là bậc tối thượng của chư Thiên và loài người, bậc toàn tri về mọi việc hiện tại, quá khứ và vị lai.*

- *Thật vậy, này Đại dương, không có ai ngoài Ta có thể nói đúng ý nghĩa các giấc mộng của Đại vương và những gì sẽ xảy ra sau đó. Ta sẽ nói. Vậy trước tiên ngài hãy kể cho Ta nghe những giấc mộng xuất hiện ra sao.*

- *Thưa vâng, bạch Thế Tôn.*

Vua đáp và lập tức đưa ra bản liệt kê này, theo thứ tự các giấc mộng xuất hiện:

*Trước bò đực, cây con,
Sau bò cái, bê non,
Ngựa, bát vàng, sơn cầu,
Bình nước, hồ sen trong,
Cơm sổng, chiêm-đàn quý,
Bầu bí lặn xuống dòng.
Đá to thì trôi nổi,
Nhái bén, ếch ương cùng
Xé tan bầy rắn hổ,
Quạ lại có tùy tùng
Chính bầy hoàng nga đẹp,
Chó sói sợ dê rừng!*

Như vậy, bạch Thế Tôn, trẫm đã mơ thấy những giấc mơ này nghĩa là thế nào?

1. - *Hình như có bốn con bò đực, sắc đen tuyền từ bốn hướng chạy vào sân châu vởi về muốn đánh nhau, dân chúng đổ xô đến xem đấu bò, hợp thành một đám đông, nhưng bầy bò chỉ giương oai múa võ, gầm thét ầm ĩ rồi cuối cùng bỏ đi chứ không đánh nhau. Đó là giấc mơ đầu của trẫm. Nó báo trước điều gì sẽ xảy ra chăng?*

- *Này Đại vương, giấc mơ ấy không có hậu quả gì ngay trong thời Đại vương hay trong thời của Ta đâu. Mà sau này, vào thời kỳ vua chúa xan tham, bất công, khi dân*

chúng không theo Chánh pháp, thế giới đảo điên, việc thiện suy giảm, và điều ác đồng thời tăng trưởng. Trong những ngày thế giới điều tàn ấy, sẽ không có mưa từ trời rơi xuống, gió không thổi, mùa màng cây cỏ khô héo, nạn đói nổi lên trên địa cầu. Rồi mây sẽ kéo đến từ góc trời như thể sắp mưa, khiến dân chúng vội vã, trước tiên là mang vào nhà mọi thứ thóc lúa, hoa màu mà phụ nữ đã đem phơi nắng, vì sợ ướt hết. Sau đó đám đàn ông đem xêng, thúng... đi đắp đê. Bầu trời như thể có dấu hiệu mưa tới, sấm nổ âm âm, chớp lóe sáng lòa xé mây, nhưng rồi cũng như bầy bò trong giấc mơ nọ không đánh nhau thì mây kia cũng sẽ tan nhanh và mưa chẳng đến. Những việc nọ mà các Bà-la-môn bảo ngài làm chỉ cốt để sinh lợi cho họ thôi.

Khi bậc Đạo Sư đã nói xong giấc mộng này, Ngài bảo:

- Đại vương hãy kể cho ta nghe giấc mộng thứ hai.

2. - Bạch Thế Tôn, vua đáp, giấc mộng thứ hai của trẫm như vậy: Hình như có những bụi cây con từ dưới đất trồi lên, khi chúng chỉ mới cao chừng vài tấc thì chúng đã đơm hoa kết trái. Đó là giấc mơ thứ hai, và chuyện gì sẽ xảy ra từ đây chẳng?

- Nay Đại vương, giấc mộng này sẽ thành hiện thực vào thời thế giới này suy đồi và con người yếu mệnh. Trong thời vị lai, dục vọng sẽ rất mãnh liệt, có những bọn con gái rất non trẻ đi đến sống chung với bọn đàn ông và rồi cũng theo lẽ lối đàn bà, chúng sẽ thụ thai và sinh con cái. Hoa quả kia tượng trưng cho con cái của chúng. Nhưng Đại vương chẳng có gì phải lo sợ cả. Đại vương hãy nói cho Ta nghe giấc mơ thứ ba đi.

3. - Bạch Thế Tôn, hình như trẫm mơ thấy bầy bò cái bú sữa con mà chúng vừa sinh ra trong một ngày thôi. Đó là giấc mơ thứ ba. Vậy điều gì sẽ xảy ra chẳng?

- Giấc mơ này, thưa Đại vương, chỉ thành hiện thực trong thời vị lai, khi các người già không còn được kính trọng nữa. Trong thời ấy, con người đời không tỏ lòng kính trọng cha mẹ mình hay nhạc phụ nhạc mẫu. Chính con cháu sẽ cai quản tài sản gia đình, và nếu họ muốn, họ sẽ cho cha mẹ thức ăn, áo mặc, còn nếu không thích thì họ sẽ cắt hết các quà biếu ấy lại. Lúc ấy đám người già sống thiếu thốn và lệ thuộc vào bọn con cháu, tùy theo ân huệ ban bố của con cháu mình, giống như bò cái bú sữa bò con vừa mới sinh một ngày! Nhưng Đại vương chẳng cần phải lo sợ gì cả. Hãy kể cho Ta nghe giấc mơ thứ tư đi.

4. - Bạch Thế Tôn, hình như trẫm thấy người ta mở dây buộc đàn bò lực lưỡng mạnh bạo ra, rồi đem đàn bò con bắt kéo xe, và chúng không đủ sức mang gánh nặng đặt lên đầu chúng, nên không chịu đi, chỉ đứng yên, khiến xe cộ không chạy được trên đường sá. Đó là giấc mộng thứ tư của trẫm, và việc gì sẽ xảy ra chẳng?

- Giấc mộng này, thưa Đại vương, cũng chẳng thành hiện thực mãi cho đến ngày vị lai, thời có các vua chúa bất minh. Trong thời vị lai ấy, các vua chúa xan tham bất chánh không có lòng tôn kính các bậc trưởng thượng thông thái, am hiểu luật pháp cổ kim, đa mưu túc kế, thành thạo việc đời, nên vua không bổ nhiệm vào pháp đình những vị phán quan thông minh uyên bác về luật vua phép nước. Chẳng những thế, bọn vua chúa ấy quý trọng những người quá non trẻ ngu si và chỉ định chúng vào những chức chủ tọa tòa án. Đám người này vừa ngu dốt việc triều chính, vừa kém cỏi

không thể vận dụng kiến thức và thực hành, nên không đủ sức mang nổi trách nhiệm cao cả của chúng hoặc trị dân trị nước, mà sẽ làm nghiêng ngã giềng mối quốc sự vì thiếu năng lực tài ba. Do đó những bậc cao niên trưởng thượng thông thái kia, dù đầy đủ tài năng đương đầu với mọi trở lực gian lao, vẫn nhớ rõ là họ đã bị bỏ rơi như thế nào rồi, nên sẽ từ chối giúp sức và bảo: "Đây không phải là việc của chúng ta, chúng ta là người ngoài cuộc, cứ để cho bọn trẻ nội bộ lo liệu". Từ đó, các vị ấy đứng tách rời ra, và cảnh suy tàn sẽ vây hãm đám vua chúa kia từ mọi phía. Chuyện ấy cũng giống như dây thừng đem buộc vào bầy bò con chưa đủ sức kéo xe nặng nề, chứ không phải buộc vào đàn bò kéo xe lực lưỡng từ xưa, chính bọn chúng đã thừa khả năng đảm đương việc ấy. Tuy vậy, Đại vương chẳng có gì phải sợ hãi cả. Hãy kể tiếp giấc mơ thứ năm đi.

5. - Bạch Thế Tôn, hình như trăm mơ thấy một con ngựa có cái mồm cả hai bên, thức ăn được bỏ vào cả hai bên, nên nó ăn luôn cả hai mồm cùng một lúc, đó là giấc mơ thứ năm. Vậy việc gì sẽ xảy ra chăng?

- Giấc mơ này cũng chỉ thành hiện thực trong tương lai, thời kỳ các vua chúa ngu si bất chánh bỏ nhiệm bọn người tham lam bất chánh làm phán quan. Bọn người hèn hạ này là một bọn ngu si, khinh chê điều thiện, sẽ nhận tiền của hối lộ từ cả hai bên trong lúc chúng ngồi ghé xét xử, chúng sẽ nhét đầy túi tham với cách những lạm cả hai phía này, chẳng khác nào con ngựa ăn cỏ cả hai mồm cùng một lúc. Tuy thế, Đại vương chẳng có gì phải lo sợ chuyện đó cả. Hãy kể tiếp giấc mộng thứ sáu.

6. - Bạch Thế Tôn, hình như trăm thấy người ta cầm một cái bát vàng sáng loáng đáng giá trăm ngàn đồng tiền, lại đưa ra mời một con chó rình già nua tiểu tiện vào đấy. Và trăm thấy con vật kia đã làm như vậy. Đó là giấc mộng thứ sáu. Việc gì sẽ xảy ra chăng?

- Giấc mộng này cũng chỉ thành hiện thực trong tương lai, khi các vua chúa, dù xuất thân từ dòng dõi hoàng tộc, lại không tin dùng các vương tôn công tử quý phái từ xưa, mà đem ban chức tước cho bọn hạ đẳng, khiến đám quý tộc phải sa sút nghèo hèn và đám cùng đinh lên ngôi cao trọng. Sau đó những danh gia vọng tộc bị quân bách bản cùng phải cố tìm kế mưu sinh bằng cách nương tựa vào đám người trưởng giả mới lên, và đem con gái mình gả cho chúng. Như vậy mỗi nhân duyên kết hợp bầy tiểu thư đài các với đám tục tử hạ lưu có khác gì việc con chó rình già tiểu tiện vào cái bát vàng kia! Tuy thế Đại vương chẳng có gì phải lo ngại cả. Hãy kể tiếp giấc mộng thứ bảy đi.

7. - Bạch Thế Tôn, có một kẻ đan sợi dây thừng, trong khi vừa đan, nó lại vừa thả dây này xuống chân, dưới ghế ngồi khi ấy có một con chó cái rình đòi mồi, nên cứ ăn mãi sợi dây thừng kia mà người ấy chẳng hề biết. Đó là giấc mơ thứ bảy mà trăm đã thấy. Việc gì sẽ xảy ra chăng?

- Giấc mộng này cũng không thành hiện thực cho tới thời vị lai, khi ấy đám nữ nhân đầy tham dục chạy theo bọn đàn ông và rượu nồng, ngọc ngà, trang sức vàng bạc, lê bước khắp nẻo đường thọ hưởng mọi lạc thú trần gian. Trong lối sống phóng dăng hoang phí kia, chúng cũng say sưa bên men rượu nồng cùng bọn tình nhân, chúng cứ phô trương đủ thứ vòng hoa, sấp thơm thật bóng lộn, chẳng còn quan tâm đến việc tế

gia nội trợ dù cấp bách đến đâu đi nữa, chúng chỉ suốt ngày chờ đợi bọn tình nhân, cứ nhìn qua khe hở cao tít ở ngoài vách tường quanh nhà; chúng lại đem hết thóc giống để dành gieo hạt ngày sau ra giã làm bột, cốt để ăn chơi thỏa thích. Bằng mọi cách trên, chúng lấy hết kho thóc lúa do công lao của chồng chúng làm ra trên đồng ruộng, chúng xâu xé tài sản của bọn đàn ông khốn khổ kia, có khác gì con chó rình đớp mồi dưới chân ghế cứ gặm hết đoạn dây thừng trong lúc người ấy đang kết dây lại. Tuy vậy, Đại vương chẳng có gì phải sợ hãi cả. Hãy kể giấc mộng thứ tám của Đại vương đi.

8. - Bạch Thế Tôn, hình như trẫm thấy tại hoàng môn có một bình lớn đầy nước tận miệng, ở giữa một số bình trống không. Rồi từ bốn phương có bốn dòng người gồm cả bốn giai cấp (Sát-đế-ly, Bà-la-môn, Vệ-xá, Thủ-đà), liên tục mang nước trong các bình đất đến đổ vào chiếc bình lớn kia, làm nước tràn chảy hết ra ngoài. Tuy vậy, họ vẫn cứ đổ mãi nước vào bình đã tràn ấy, mà chẳng có người nào thêm liếc mắt tới những bình trống trơn cả. Đó là giấc mơ thứ tám của trẫm. Xin cho biết có việc gì xảy ra chăng?

- Giấc mơ này cũng chẳng thành hiện thực cho tới thời vị lai. Khi ấy thế giới sẽ suy tàn, vương quốc trở thành kiệt quệ, vua chúa sẽ nghèo khổ và sinh thói xan tham, người giàu nhất trong đám vua chúa cũng không thể có nhiều hơn một trăm ngàn đồng tiền trong kho. Trong lúc túng quẫn, bọn vua chúa này bắt toàn dân ra sức làm việc cho họ; vì thế, để phụng sự vua, dân chúng bỏ hết công việc riêng của mình, đi gieo hạt lúa, đậu, trông coi gặt hái, đập giã và cất vào công kho; để phụng sự vua, dân chúng phải trồng mía làm đường, nấu mật; để phụng sự vua, dân chúng phải trồng vườn hoa vườn trái, và thu hoạch hoa màu. Khi thu hoạch đủ loại sản phẩm, chúng đem chứa đầy vào các kho tích trữ của vua chúa đến tràn lan, mà chẳng khác gì đổ tràn các bình đã đầy và chẳng quan tâm những bình trống rỗng. Tuy nhiên, Đại vương chẳng có gì phải lo sợ vì việc ấy cả. Hãy kể cho Ta nghe giấc mộng thứ chín.

9. - Bạch Thế Tôn, hình như trẫm thấy một hồ sâu có bờ cao bao quanh mọc đầy năm loại hoa sen. Từ bốn phía hồ các loài vật hai chân, bốn chân kéo đến từng đàn để uống nước. Chính giữa hồ thì nước sâu lại đục ngầu như khuấy bùn, nhưng nước lại trong trong lấp lánh ở các bờ hồ, nơi đủ loại súc vật bước xuống uống ăn. Đó là giấc mộng thứ chín của trẫm. Chuyện gì sẽ xảy ra từ điềm ấy chăng?

- Giấc mơ này cũng chỉ thành hiện thực ở thời tương lai. Thời ấy vua chúa trở thành bất công, cai trị theo ý muốn và sở thích riêng của mình, nên không xử án theo công lý. Bọn vua chúa này thêm khát vàng bạc và gia tăng việc nhận hối lộ, họ không tỏ lòng thương xót yêu mến dân chúng mình, mà lại tàn ác vợ vệt của cải bằng cách chà đạp bọn bề tôi như ép mía và đánh thuế dân đến độ đồng xu chẳng còn dính tui. Vì không thể nào trả nổi sưu thuế đè nặng trên lưng, dân chúng khắp thị thành làng mạc sẽ bỏ trốn, tìm nơi trú ẩn ở các vùng biên địa của xứ sở nên trung tâm của tổ quốc trở thành chốn hoang vu, trong khi vùng biên địa lại đông đúc dân chúng. Chuyện ấy cũng giống như nước giữ hồ vẫn đục, còn ở bờ hồ lại trong trong. Tuy vậy, Đại vương chẳng có gì phải lo sợ gì việc ấy cả, hãy kể cho Ta nghe giấc mộng thứ mười.

10. - Bạch Thế Tôn, hình như trẫm thấy com sôi trong nồi mà không được trộn cho đều. Vì không được khuấy đều, nên nồi gạo giống như được chia ra ba phần rõ rệt

theo ba giai đoạn nấu cơm: phần thì nhão nhệt, phần thì sũng sượng, phần thì vừa chín thật ngon lành! Đó là giấc mộng thứ mười của trăm. Việc gì sẽ xảy ra từ điềm ấy chẳng?

- Giấc mộng này cũng chẳng thành sự thật cho đến thời vị lai. Thời ấy vua chúa bắt công, dân chúng dưới quyền cũng trở thành bắt chảnh, các Bà-la-môn, gia chủ, thị dân, nông dân cũng thế; đúng vậy, dân chúng đều thành ra bắt chảnh cả, ngay cả những Bà-la-môn thông thái. Kế đó là các thần linh hộ trì chúng, những thần linh mà chúng thường dân tế lễ, như thần cây cối, thần giữa không gian, cũng trở thành bắt chảnh luôn, ngay cả gió thổi qua quốc độ của các hôn quân này cũng trở thành cuồng phong hỗn loạn, làm rung chuyển các đền đài trên Thiên giới, khiến chư thần trên đó phẫn nộ, không cho mưa rơi xuống; hoặc là nếu có mưa đi nữa cũng chẳng rơi đều khắp quốc độ cùng một lúc, cũng chẳng có những cơn mưa dông lớn tốt lành tươi đều trên các vùng đất cây cối gieo hạt để giúp dân chúng đang cơn túng quẫn. Vì thế, trong một quốc gia rộng lớn, trong mỗi thôn làng, hồ, ao, mưa không rơi xuống cùng một lúc trong cùng một phạm vi; nếu mưa ở phần trên, thì không mưa ở phần dưới, nơi này mùa màng bị hư hại nặng vì úng thủy, nơi kia lại khô cằn vì hạn hán, nơi khác nữa lại thịnh vượng nhờ những cơn mưa thuận gió hòa đều đặn. Thế là mùa màng trong cùng một quốc độ - như cơm trong một nồi - sẽ không giống nhau. Tuy thế, Đại vương không có gì phải lo sợ vì chuyện đó cả. Hãy kể cho Ta nghe giấc mộng thứ mười một đi.

11. - Bạch Thế Tôn, hình như trăm thấy bơ tươi được đem đi đổi lấy gỗ chiên-đàn (trầm hương) quý trị giá cả một trăm ngàn đồng tiền. Đó là giấc mơ thứ mười một. Có điều gì xảy ra từ đó chẳng?

- Giấc mộng này cũng không thành hiện thực cho đến thời vị lai, ngày mà Giáo pháp của Ta suy tàn. Vào thời đó, nhiều Tỷ-kheo tham lam vô tâm vô quý sẽ xuất hiện, chỉ vì miếng cơm manh áo mà chúng thuyết giảng chính Giáo pháp Ta đã truyền bá cốt để tận diệt dục tham! Do chúng từ bỏ Giáo hội chỉ vì lợi dưỡng tâm thân và đứng vào hàng ngũ của bọn tà giáo, nên chúng không thể giảng Chánh pháp đưa đến Niết-bàn. Không, chúng chỉ suy nghĩ, trong lúc giảng pháp, làm sao dùng đủ lời lẽ hoa mỹ và giọng nói ngọt ngào để dụ dỗ quần chúng đem cho chúng thực phẩm, y phục đắt tiền cùng các thứ đại loại như thế và chỉ chuyên tâm đến lợi dưỡng cúng dường. Có những kẻ ngồi ở đại lộ, góc đường, hoàng môn... cúi mình xuống giảng pháp vì tiền, vì các đồng tiền lớn nhỏ. Và trong khi chúng đem bán rẻ Giáo pháp đưa đến Niết-bàn vô giá để đổi lấy thực phẩm, y phục, vàng bạc thì chúng có khác gì kẻ đem đổi gỗ chiên-đàn đáng giá trăm ngàn đồng để lấy thứ bơ tươi kia? Tuy thế, Đại vương chẳng có gì phải lo sợ chuyện ấy cả, hãy kể giấc mộng thứ mười hai cho Ta nghe.

12. - Bạch Thế Tôn, trăm thấy dây bí bầu rỗng ruột lại chìm xuống nước. Vậy có điều gì sẽ xảy ra chẳng?

- Giấc mộng này cũng không thành hiện thực cho đến thời vị lai có vua chúa bắt công, thế giới điên đảo. Thời ấy vua chúa không quý trọng những người dòng dõi quý tộc mà chỉ ưu đãi bọn hạ đẳng, nên bọn này sẽ thành ra những chúa tể quyền cao chức trọng trong khi đám quý tộc phải bị chìm xuống cảnh nghèo khổ. Cũng vậy ở chốn triều đình, ở cung môn, tại sảnh đường hay tòa án chỉ có lời nói của bọn hạ đẳng - mà xác

lập vững vàng, như thể chìm tận đáy nước. Ngay trong tư sự cứng dường: thực phẩm y phục, sàng tọa, dược liệu... cũng vậy, chỉ ý kiến của kẻ ác dục, suy đồi được xem là có quyền định đoạt chứ không phải ý kiến của các Tỳ-kheo biết thiếu dục trí túc. Chuyện như thế khắp nơi chẳng khác gì cảnh dây bầu bí rỗng ruột lại chìm. Tuy vậy, Đại vương không có gì phải lo sợ chuyện đó cả. Hãy kể giấc mộng thứ mười ba cho Ta nghe.

13. - Khi ấy nhà vua nói:

- Bạch Thế Tôn, hình như trẫm thấy những tảng đá lớn bằng ngôi nhà, lại nổi bồng bênh như thuyền bè trên nước. Vậy việc gì sẽ xảy ra chăng?

- Giấc mộng này cũng không thành sự thật cho tới thời vị lai như Ta đã nói trên. Thời ấy, vua chúa bắt công, tận dụng đám người hạ đẳng, chúng sẽ trở thành các chúa tể đầy quyền lực trong lúc đám người quý tộc sa sút nghèo khổ. Người ta không còn tôn sùng quý tộc, mà chỉ tôn sùng bọn mới giàu sang thôi. Lúc vua lâm triều, trong phòng họp cơ mật, hay ở chốn pháp đình, lời nói của các vị quý tộc tinh thông luật pháp - chính các tảng đá lớn tượng trưng cho hạng người này - lại trôi giạt bồng bênh, chứ không lắng sâu vào tâm tư mọi người. Khi các vị này cất tiếng thì bọn trưởng giả mới nói sẽ cười nhạo khinh bỉ, bảo nhau: "Các tên kia đang nói gì thế?". Cũng vậy, trong các hội chúng Tỳ-kheo, giống như đã nói trên đây, người ta không biết kính trọng những bậc tối thắng giữa hàng Sa-môn, nên lời nói của các vị này không lắng đọng lại, mà chỉ trôi dạt dờ đi mất, chẳng khác nào các tảng đá nổi bồng bênh trên mặt nước. Tuy nhiên, Đại vương không có gì phải lo sợ hãi chuyện ấy cả. Hãy kể tiếp cho ta nghe giấc mộng thứ mười bốn cho ta nghe.

14. - Bạch Thế Tôn, hình như trẫm thấy những con nhái bén chẳng lớn hơn những cánh hoa bé tí teo, lại nhanh nhẹn sẵn bắt những con rắn khổng lồ, cắn xé chúng ra từng khúc như các ngó sen và nhai ngấu nghiến chúng trong chốc lát là xong. Việc gì sẽ xảy ra chăng?

- Giấc mộng này cũng chẳng thành sự thực cho tới thời vị lai, những việc trước Ta đã nói, thời thế giới suy tàn. Lúc ấy tham ái của bọn nam nhân nổi lên quá mãnh liệt, dục vọng quá nồng nàn đến độ chúng trở thành lũ nô lệ cho bọn hầu thiếp còn trẻ con, trong nhà, từ những kẻ tôi tớ, làm công, trâu bò, heo gà, vàng bạc, cho đến mọi vật khác đều tùy thuộc đám thế thiếp định đoạt. Giả sử người chồng khốn khổ kia hỏi xem tiền bạc, áo quần để ở đâu, liền được đáp rằng nó ở đâu kệ nó, chàng ta phải lo chuyện mình đi, đừng hỏi han gì lỗi thời về việc gì trong nhà "vợ chàng ta" cả! Rồi sau đó bằng mọi cách, bọn thế thiếp kia dùng lời người chồng như bầy nô lệ, tôi tớ, như vậy chẳng khác gì lũ nhái bén, chẳng lớn hơn cái hoa tí xíu, lại nuốt chúng rắn hổ mang! Tuy nhiên ngài chẳng có gì phải lo lắng về việc đó cả. Hãy nói cho Ta nghe giấc mộng thứ mười lăm.

15. - Bạch Thế Tôn, hình như trẫm thấy một con quạ đồng quê, đầy đủ mười ác hạnh, lại được một đoàn tùy tùng gồm toàn chim quý hộ tống, những con chim này màu lông vàng ánh, thường được đặt tên là Kim nga vương giá. Việc gì sẽ xảy ra chăng?

- Giấc mơ này, thưa Đại vương, cũng không thành tựu cho đến thời vị lai, thời đại các quốc vương suy thoái. Đó là thời xuất hiện những vị vua chẳng hiểu biết gì về võ

thuật, voi, ngựa, và lại hèn nhát khi ra trận, vì sợ bị truat phé hay tống xuất ra khỏi vương quốc, nên chúng đưa những bọn cận vệ, hầu tẩm, hốt tóc, đại loại như thế lên nắm quyền thay vì đưa nhóm người quý tộc lên. Như vậy, đám người này không được hưởng ơn vua lộc nước, nên không đủ sức cấp dưỡng cho mình, đành phải cam chịu hạ mình châu hầu bọn trưởng giả mới, giống như chim quạ được đám Kim nga vương giả theo hầu. Tuy thế, Đại vương không có gì phải lo sợ về điều ấy cả. Hãy kể giấc mơ thứ mười sáu cho Ta.

16. - Xưa nay, chính loài hổ báo săn bắt sơn dương, nhưng hình như trẫm mơ thấy sơn dương săn bắt hổ báo và xé xác ăn rau rầu. Trong lúc vừa thấy bóng bầy dê từ đàn xa bầy chó sói hoảng hốt chạy trốn và lập tức giấu mình vào bụi rậm. Đó là giấc mơ của trẫm. Việc gì sẽ xảy ra chăng?

- Giấc mơ này, thưa Đại vương, cũng không thành hiện thực cho đến thời vị lai, thời vua chúa bắt mình cai trị. Thời ấy, bọn hạ đẳng được nắm quyền cao chức trọng và được nhiều ân sủng của vua chúa, trong lúc đám quý tộc sa vào cảnh bần cùng tối tăm. Vì có được nhiều thế lực trong tòa án do ân sủng của vua ban, bọn mới giàu sang này đòi tước đoạt quyền tư hữu đất đai, y phục, và mọi tài sản do tổ tiên để lại của đám quý tộc xưa. Khi đám người này cố bênh vực cho quyền lợi của họ trước tòa án, liền bị đám hầu cận thân tín của vua lấy gậy gộc đánh đập, nắm cổ quẳng ra ngoài với lời thô bỉ, đại khái là: "Liệu thần hồn đấy, bọn ngu si kia! Sao? Các người muốn tranh giành với chúng ta ư? Đức vua sẽ biết được sự hỗn láo của các người, rồi chúng ta sẽ sai chặt tay chân của các người ra và trừng phạt thích đáng cả lũ!". Sau đó đám người quý tộc kinh hoàng nhận ra rằng tài sản của họ nay đã trở thành tài sản của đám người thống trị mới quá khắc nghiệt kia, nên phải yêu cầu bọn mới được ân sủng này nhận lấy tài sản của họ. Rồi họ vội vã về nhà trốn tránh trong nỗi lo âu sợ hãi. Cũng vậy, các ác Ty-kheo tha hồ khùng bố, tiêu diệt các Ty-kheo hiền thiện, xứng đáng, cho đến khi các người này không thấy còn ai bảo vệ mình nữa, đành phải trốn vào rừng sâu. Như vậy sự đàn áp hội chúng quý tộc và thiện Ty-kheo cũng giống như bầy chó sói bị bầy dê hãm dọa.

Tuy nhiên, ngài không có gì phải sợ hãi chuyện ấy cả. Vì giấc mộng này cũng chỉ liên hệ đến thời tương lai mà thôi. Như vậy, không phải vì chân lý hay lòng yêu mến Đại vương khiến cho các Bà-la-môn tiên đoán như cách họ đã nói với Đại vương đâu. Đó chỉ là lòng tham muốn lợi dưỡng, cái tri thức được nuôi dưỡng bởi tham dục làm cho họ thốt ra những lời nói đem mỗi lợi phần mình mà thôi.

Như vậy bậc Đạo Sư đã thuyết giảng ý nghĩa của mười sáu giấc mộng lớn trên xong, và Ngài nói thêm:

- Nay Đại vương, ngài không phải là người đầu tiên nằm mộng như thế; mà ngày xưa, các vua chúa cũng từng mơ thấy những giấc mộng này, và cũng như giờ đây, các Bà-la-môn tìm thấy những cơ đó để dăng lẽ tể đàn; vì việc này, theo lời thỉnh cầu của người hiền thiện và có trí, Bồ-tát đã được tham vấn, và các giấc mộng đã được các bậc hiền trí ngày xưa giải thích giống hệt như cách chúng được giải thích giờ đây.

Nói vậy xong, theo lời thỉnh cầu của vua, Ngài kể một câu chuyện quá khứ.

*

Một thuở nọ khi vua Ba-la-nại, Bồ-tát thọ sanh làm một Bà-la-môn ở một quốc độ phương Bắc. Khi ngài đến tuổi trưởng thành, ngài từ già thế tục, sống đời ẩn sĩ. Ngài đạt được các Thánh trí và các Thiền chứng, an trú tại vùng Tuyết Sơn với thiên lạc thanh tịnh.

Ngày ấy, cũng như trên, vua Brahmadata mơ những giấc mơ này tại thành Ba-la-nại, và tham vấn ý kiến các Bà-la-môn liên hệ vấn đề và các Bà-la-môn cũng như hiện nay, khởi sự việc tế đàn. Trong đám ấy một thanh niên Bà-la-môn có trí, thông thái, là đệ tử của vị Tế sư của hoàng tộc, thưa với thầy mình:

- Bạch sư phụ, sư phụ đã dạy con ba tập Thánh điển Vệ-đà. Vậy không có kinh nào bảo rằng việc giết một sinh vật không đem lại đời sống cho một sinh vật khác sao?

- Nay đồ đệ, việc này sẽ đem lại nhiều tiền cho chúng ta, vô số tiền đấy. Hình như con chỉ mong đừng hao tổn công khổ của đức vua thôi ư?

- Bạch sư phụ, vậy xin sư phụ cứ làm theo ý mình. Thanh niên Bà-la-môn nói. Còn phần con, con còn ở lại đây với sư phụ để làm gì kia chứ?

Nói vậy xong thầy từ già thầy mình và đi đến ngự viên của Hoàng gia.

Cùng ngày đó, Bồ-tát biết hết việc này, ngài nghĩ thầm: "Giã sử hôm nay ta viếng cõi trần, ta sẽ giải thoát cho nhiều sinh vật khỏi cảnh giam cầm ấy ngay". Thế rồi ngài du hành qua không gian, giáng hạ tại ngự viên kia, ngài an tọa và chiếu sáng như một bức tượng bằng vàng trên thạch bàn dành cho đại lễ. Thanh niên Bà-la-môn đến gần, đánh lễ ngài và ngồi xuống một bên với vẻ thân hữu. Cuộc đàm đạo êm thấm diễn ra, và Bồ-tát hỏi thanh niên Bà-la-môn có nghĩ là vua này cai trị đúng pháp chăng?

Thanh niên đáp:

- Thưa Tôn giả, đức vua vốn là người chân chính, song các Bà-la-môn đã làm cho ngài thiên về ác hạnh. Khi được vua hỏi ý kiến về mười sáu giấc mộng lớn mà ngài vừa thấy, các Bà-la-môn liền chụp ngay cơ hội đó để đòi tế đàn và bảo hành động tức thì. Vậy thưa Tôn giả, nếu Tôn giả vui lòng đến giải thích cho vua hiểu rõ ý nghĩa thật sự của các giấc mộng ấy và thế là giải cứu được vô số sinh linh khỏi nỗi kinh hoàng vì chết chóc, chẳng phải là một việc thiện lành đó chăng?

- Nhưng này nam tử, ta không biết vua, mà vua cũng chẳng biết ta. Tuy vậy, nếu vua muốn đến đây hỏi ta, ta sẽ nói cho vua nghe.

Thanh niên Bà-la-môn đáp:

- Thưa Tôn giả, con sẽ đi rước đức vua đến đây. Chỉ xin Tôn giả vui lòng ngồi đợi đây một lát cho đến khi con trở lại.

Sau khi được Bồ-tát nhận lời, chàng đến bộ kiến vua và tâu:

- Trong ngự viên vừa có một ẩn sĩ phi hành qua không gian và giáng hạ, vị này bảo có thể giải thích các giấc mộng của Đại vương, kính mong Đại vương kể lại các giấc mộng này cho vị ẩn sĩ ấy được chăng?

Khi vua nghe việc này, liền lập tức cùng đoàn tùy tùng đến ngự viên. Vua đánh lễ vị ản sĩ, vua ngồi xuống bên ngài và hỏi có thật là ngài hiểu rõ việc gì sẽ xảy ra từ những giấc mộng ấy chăng. Bò-tát đáp:

- Dĩ nhiên là đúng vậy. Nhưng trước hết hãy kể cho ta nghe những giấc mộng của Đại vương.

- Bạch tôn giả, trăm xin sẵn sàng, vua đáp và bắt đầu kể như sau:

Trước bò đực, cây con,
Sau bò cái, bê con,
Ngựa, bát vàng, sơn cầu,
Bình nước, hồ sen trong,
Cơm sổng, chiên đàn quý,
Bầu bí lặn xuống dòng,
Đá to thì trôi nổi,
Nhái bén, ếch ương cùng
Xé tan bày rấn hổ,
Quạ có đám tùy tùng
Là bày hoàng nga đẹp;
Chó sói sợ dê rừng!

Và kể đó vua kể các giấc mộng giống như vua Pasenadi (Ba-tư-nặc) đã kể trên.

Bậc Đại Sĩ bảo:

- Thôi đủ rồi, Đại vương không có gì phải sợ hãi về việc này cả.

Sau khi trấn an nhà vua xong và giải thoát cho đám sinh vật kia khỏi bị giam giữ, Bò-tát liền trụ trên không, khuyến giáo vua, và an trú vua vào Ngũ giới rồi kết luận với những lời này:

- Thưa Đại vương, từ nay về sau Đại vương đừng cộng tác với các Bà-la-môn trong việc giết súc vật để tế đàn.

Sau khi thuyết giảng xong, Bò-tát du hành qua không gian để trở lại nơi trú ngụ của ngài. Còn nhà vua, chấp trì lời dạy đã được nghe, chuyên sống đời bố thí, cùng làm nhiều thiện sự công đức khác và khi mạng chung đi theo nghiệp của mình.

*

Khi chấm dứt Pháp thoại này, bậc Đạo Sư bảo:

- Đại vương không có gì phải sợ các giấc mộng ấy cả. Vậy hãy hủy bỏ việc tế đàn đi.

Sau khi báo vua hủy bỏ việc tế đàn và giải cứu vô số sinh linh, Ngài kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân:

- Vào thời ấy Ananda là vua, Xá-lợi-phất là thanh niên Bà-la-môn và Ta là vị ẩn sĩ ấy.

-ooOoo-

78. CHUYỆN VỊ TRIỆU PHÚ ILLISA (Tiền thân Illisa).

Cả hai què và còm...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một vị triệu phú keo kiệt. Không xa Vương Xá bao nhiêu, có một thị trấn tên là Sakkhara. Tại đó, một vị triệu phú có tài sản đến tám trăm triệu đồng tiền, tên là Maccharikosiyō. Ông hà tiện đến nỗi một giọt dầu lấy từ ngọn cỏ kusa cũng không cho ai, và cũng không tự mình dùng. Như vậy, tài sản của ông không đem lại lợi ích nào cho vợ con, cha mẹ, Sa-môn, Bà-la-môn.... Gia sản ấy nằm yên như vậy, không ai thọ hưởng, như hồ nước có quý La-sát chiếm cứ.

Một hôm thức dậy vào sáng sớm, bậc Đạo Sư khởi lòng đại bi, nhìn toàn thể thế giới, xem ai có khả năng giác ngộ. Ngài thấy sống cách xa Ngài khoảng bốn trăm dặm, có hai vợ chồng ấy đủ khả năng chứng quả Dự lưu. Đó là hai vợ chồng nhà triệu phú keo kiệt nói trên.

Ngày hôm trước, đi đến hoàng cung để châu vua, sau khi trở về, người triệu phú thấy một người nông dân đói bụng, đang ăn một loại bánh chiên nhồi với bột chua. Ngay lúc ấy, người triệu phú khởi lên thêm khát, vừa đi về nhà vừa nghĩ: "Nếu ta nói ta muốn ăn bánh chiên nhồi bột chua thì sẽ có nhiều người muốn ăn với ta. Như vậy sẽ tốn cho ta nhiều gạo, bơ chín, đường.... Vì vậy, ta sẽ không nói với ai gì hết". Về nhà ông đi qua đi lại, dần ép thêm muốn, đến nỗi sắc da trở thành vàng, mạch máu nổi lên trên thân. Cuối cùng, không dần ép được thêm muốn, ông đi vào phòng, nằm co ro trên giường.

Như vậy, vì sợ hao hụt tài sản, ông không nói với ai cả. Vợ ông đến, xoa lưng ông và hỏi:

- Nay ông, cái gì làm ông không được thoải mái như vậy?
- Ta không có việc gì cả.
- Hay nhà vua nổi giận với ông?
- Vua không nổi giận với ta.
- Hay con trai, con gái, hoặc người nô tỳ làm công có gì khiến ông phật ý chẳng?

- Không có gì như vậy cả.

- Hay ông có thèm khát vật gì?

Nghe nói vậy, sợ hao hụt tài sản, ông nằm im lặng. Người vợ nói:

- Nay ông, hãy nói đi! Ông thèm khát vật gì?

Ông nuốt nước miếng trả lời.

- Ta có một thèm muốn.

- Thưa ông, ông thèm muốn gì?

- Ta muốn ăn bánh chiên trong chảo.

- Ý muốn ấy có gì đâu mà ông không nói! Ông đâu có nghèo? Nay tôi sẽ làm bánh ngọt chiên trong chảo đủ dọn cho toàn thể dân chúng ở thị trấn Sakkhara.

- Sao lại cho chúng? Chúng cần phải làm để có ăn.

- Vậy tôi sẽ làm đủ dọn cho những người ở cùng một đường.

- Đâu có được.

- Vậy tôi làm bánh ngọt vừa đủ dọn cho tất cả những người ở trong nhà này.

- Sao bà lại hoang phí như vậy?

- Vậy tôi làm bánh ngọt vừa đủ để dọn cho con trai, con gái của ông ăn.

- Sao lại đề cập đến chúng làm gì?

- Vậy tôi làm bánh ngọt đủ để dọn cho ông và tôi ăn.

- Sao bà lại có ở trong đó?

- Vậy tôi làm bánh ngọt vừa đủ cho một mình ông ăn.

- Nói khẽ chứ, tại chỗ này, có nhiều người chờ đợi bà nấu ăn. Hãy để dành các hạt gạo nguyên, chỉ lấy gạo tám, cái lò và cái chảo, với một ít sữa, bơ chín, mật, đường cục, đem lên sân nhà lớn tầng lầu thứ bảy và chiên ở đấy. Tại đây, ta sẽ ngồi ăn một mình không bị ai quấy rầy.

- Được lắm!

Người vợ vâng lời, đem theo những đồ cần dùng, leo lên trên lầu, bảo các nô tỳ đi chỗ khác, cho mùi vị triệu phú lên. Người triệu phú, từ dưới leo lên, gài chốt tất cả các cửa, sau cùng đến sân lớn lầu thứ bảy. Tại đây, ông đóng cửa lại và ngồi xuống. Người vợ đốt lửa nhen lò, đặt chảo lên và bắt đầu chiên bánh.

Lúc ấy, bậc Đạo Sư, vào buổi sáng, bảo Trưởng lão Đại Mục-kiền-liên:

Này Mục-kiền-liên, có người triệu phú hà tiện ở tại thị trấn Sakkara, không xa Vương Xá bao nhiêu, ông ta muốn ăn bánh chiên trong cháo, nhưng sợ các người khác thấy, nên cho làm bánh trên tầng lầu bảy. Ông hãy đến đó, nhiếp phục triệu phú ấy, khiến ông ta từ bỏ tất cả, rồi dùng thần lực của ông đem cả hai vợ chồng và tất cả bánh, sữa, bơ chín, mật, và đường cục về Kỳ Viên. Hôm nay, Ta cùng năm trăm Tỷ-kheo sẽ ngồi tại Kỳ Viên, và Ta làm cho Tăng chúng sẽ dùng bữa với bánh ấy.

Trưởng lão vâng theo lời bậc Đạo Sư, lập tức với thần thông lực đi đến thị trấn ấy. Trưởng lão đứng giữa hư không, trước cửa sổ căn lầu triệu phú, khéo vận y trong và đắp y ngoài sáng rực như một bức tượng bằng châu báu. Vừa chợt thấy vị Trưởng lão, tim vị đại triệu phú xúc động mạnh vì sợ hãi. Ông suy nghĩ: "Ta đã sợ như vậy nên đến chỗ này, thế mà vị này cũng đến đứng trước cửa sổ".

Không thể hiểu được những gì ông cần phải hiểu, ông tức giận nói lấp bắp những lời như muối và đường bỏ vào trong lửa:

- Này Sa-môn, đứng giữa hư không như vậy, ông đâu có được gì? Dầu ông kinh hành cho đến khi vạch được một con đường giữa hư không, ông cũng không được gì.

Trưởng lão bèn đi kinh hành qua lại giữa hư không. Vị triệu phú nói:

- Đi kinh hành như vậy, ông đâu có được gì? Dầu ngồi kiết-già giữa hư không, ông cũng sẽ không được gì.

Trưởng lão liền ngồi kiết-già giữa hư không. Triệu phú nói:

- Ngồi vậy, ông đâu có được gì? Dầu ông có thể đến đứng ở bậc cửa, ông cũng không được gì.

Trưởng lão đến đứng trên bậc cửa. Vị triệu phú nói:

- Dầu ông phun khói, ông cũng sẽ không được gì.

Trưởng lão phun ra cho đến khi cả lầu đài tràn đầy khói. Mắt vị triệu phú bắt đầu cay, đau như bị kim châm. Vì sợ nhà có thể bị cháy, ông không dám nói:

- Dầu có đốt lửa, ông cũng sẽ không được gì.

Ông suy nghĩ: "Sa-môn này thật là gan lì. Không được gì cũng không đi. Ta phải bảo cho nó một cái bánh mà thôi".

Vì thế ông liền nói với vợ:

- Này bà, hãy chiên một cái bánh nhỏ xíu cho Sa-môn ấy, rồi tống nó đi.

Người vợ lấy một ít bột, bỏ vào miệng cháo. Bột ấy phồng to lên trở thành cái bánh thật lớn, đầy cả miệng cháo. Vị triệu phú thấy vậy, nghĩ rằng vì vợ mình lấy nhiều bột nên nó thành như vậy. Ông tự mình lấy một ít bột trên đầu cái muống và quăng vào trong cháo. Miếng bột nhỏ trở thành cái bánh to lớn hơn bánh trước. Như vậy ông càng chiên bột bao nhiêu, bánh trở thành to bấy nhiêu. Vị triệu phú nản chí nói với vợ:

- *Này bà, hãy cho người này một cái bánh.*

Khi bà lấy một cái bánh từ giỏ, tất cả bánh đều dính chùm với nhau. Người vợ nói với chồng:

- *Này ông, tất cả bánh dính liền với nhau, và tôi không thể tách rời chúng ra được.*

- *Để tôi tách rời bánh cho.*

Nhưng vị triệu phú cũng không tách rời bánh được! Cả hai người cầm cả đồng bánh, kéo bánh ra, nhưng không thể tách rời bánh được. Trong khi cố gắng kéo bánh, mồ hôi từ thân đổ ra và lòng thèm khát của ông chấm dứt. Ông liền nói với vợ:

- *Này bà, ta nay không còn cần bánh nữa! Hãy cho Tỷ-kheo này tất cả bánh trong giỏ!*

Người vợ lấy cái giỏ đi đến Trưởng lão. Rồi vị ấy thuyết pháp cho cả hai người, và nói lên công đức tối cao của Ba ngôi báu. Rồi dạy rằng bố thí sẽ có kết quả, vị ấy nêu rõ kết quả của bố thí và các thiện sự khác sáng ngời như mặt trăng trên bầu trời. Nghe Trưởng lão, vị triệu phú khởi tâm tịnh tín, và nói:

- *Thưa Tôn giả, hãy đến đây. Hãy ngồi trên giường này và ăn bánh.*

Trưởng lão nói:

- *Này Đại triệu phú, bậc Chánh Đẳng Giác muốn ăn bánh, Ngài đang ngồi tại tinh xá với năm trăm Tỷ-kheo. Nếu hai vị hoan hỷ, ông bà hãy đem bánh, sữa.... và chúng ta cùng đi đến cúng dường bậc Đạo Sư.*

- *Thưa Tôn giả, bậc Đạo Sư nay ở tại đâu?*

- *Này Đại Triệu phú, từ đây đến tinh xá Kỳ Viên khoảng bốn trăm dặm.*

- *Làm sao chúng ta đi hết khoảng đường ấy mà không mất nhiều thì giờ?*

- *Này Đại triệu phú, nếu ông hoan hỷ, ta sẽ đưa ông bà đến đó với thần thông lực của ta! Đầu thang lâu đài của ông sẽ ở tại chỗ này, còn chân thang lâu sẽ đến tại cửa tinh xá Kỳ Viên. Với cách này, ta sẽ đưa ông bà đến tinh xá Kỳ Viên bằng thời gian đi từ đầu thang xuống chân thang lâu.*

Vị triệu phú bằng lòng chấp thuận. Vị trưởng lão giữ đầu thang lâu ở tại chỗ đó và bảo:

- *Chân thang lâu hãy đến tại cổng chính Kỳ Viên.*

Sự kiện xảy ra đúng như vậy! Rồi trưởng lão đưa vị triệu phú và bà vợ bước từ đầu thang lâu đến chân thang lâu rất nhanh vào Kỳ Viên.

Cả hai vợ chồng đi đến yết kiến bậc Đạo Sư và báo giờ cúng dường. Bậc Đạo Sư đi vào phòng ăn, ngồi trên Phật tọa đã soạn sẵn cùng với chúng Tỷ-kheo. Đại triệu phú đổ nước cúng dường trên tay đức Phật và Tăng chúng, trong khi bà vợ đặt bánh trong bình bát của Như Lai. Bậc Đạo Sư lấy bánh vừa đủ ăn, và năm trăm Tỷ-kheo cũng lấy tương tự như vậy.

Rồi vị triệu phú đi quanh cúng đường sữa, bơ chín, mật, đường cục. Bậc Đạo Sư cùng với năm trăm Tỷ-kheo dùng xong, cuối cùng đại triệu phú cùng với vợ ăn cho đến thỏa thích, tuy vậy, bánh cũng không hết. Cho đến khi tất cả Tỷ-kheo và các người ăn mót đồ thừa khắp Kỳ Viên đã có đủ phần của mình, bánh cũng không thấy hết. Họ báo lên Thế Tôn:

- Bạch Thế Tôn, bánh vẫn không hết.

- Vậy hãy quăng bỏ bánh tại một bên cổng lớn của Kỳ Viên.

Họ đem quăng bánh xuống một cái hang không xa cổng lớn. Nay, chỗ ấy được biết với tên là "Hang chứa Bánh chiên trong chảo".

Vị đại triệu phú và vợ đi đến Thế Tôn rồi đứng một bên. Ngài nói lên lời tùy hỷ; cuối lời tùy hỷ, cả hai vợ chồng đều chứng được quả Dự lưu. Rồi họ đánh lễ bậc Đạo Sư, leo lên thang lầu ở cổng lớn, và đi về lâu đài của mình. Từ đây về sau, vị đại triệu phú cúng đường cho Giáo pháp đức Phật đến tám trăm triệu đồng tiền.

Ngày sau, bậc Chánh Đẳng Giác đi khát thực ở Xá-vệ, đi đến Kỳ Viên, nói lời khuyến giáo của bậc Thiện Thệ cho các Tỷ-kheo xong, Ngài đi vào Hương phòng tĩnh tọa. Vào buổi chiều, các Tỷ-kheo tụ họp tại Pháp đường, rồi nói lên lời tán thán công đức của Trưởng lão đại Mục-kiền-liên:

- Nay các Hiền giả, hãy xem uy lực của Trưởng lão Đại Mục-kiền-liên! Trưởng lão nhiếp phục vị triệu phú hà tiện trong giây lát, khiến ông ta từ bỏ tất cả, đem theo các thứ bánh, đưa ông bà đến Kỳ Viên, trước mặt bậc Đạo Sư và an trú, họ vào quả Dự lưu. Ôi, Trưởng lão thật có đại uy lực!

Bậc Đạo Sư đến Pháp đường và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông đang ngồi bàn vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, một Tỷ-kheo muốn nhiếp phục một gia đình, không nên làm hại và áp bức gia đình ấy. Giống như con ong, chỉ đến lấy nhụy hoa, không làm hại hoa. Cũng vậy, vị Tỷ-kheo đi đến gia đình ấy để nói lên các công đức tối thắng của đức Phật.

Rồi bậc Đạo Sư tán thán Trưởng lão:

Như ong đến với hoa,
Không hại sắc và hương,
Che chở hoa, lấy nhụy,
Cũng vậy, vị Sa-môn,
Bậc chánh đi vào làng
Không được áp bức ai. (Pháp cú 49)

Sau khi nói lên câu kệ trong kinh Pháp cú, bậc Đạo Sư nêu công đức vị Trưởng lão:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay vị triệu phú hà tiện được Mục-kiền-liên nhiếp phục. Thuở trước, Trưởng lão đã nhiếp phục vị triệu phú và dạy ông ta biết sự liên hệ giữa hành động và kết quả.

Nói xong, bậc Đạo sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, tại thành này, người triệu phú tên là Illisa, giàu có đến tám trăm triệu đồng tiền, và có đủ mọi tật xấu của con người. Ông què, còm lưng và lé mắt. Ông là người không có lòng tin, hà tiện không bao giờ cho ai, không tự mình hưởng thọ; nhà ông giống như cái hồ bị quỷ La-sát chiếm cứ. Tuy vậy, trải qua bảy đời trước, các tổ tiên của ông là những người bố thí, những thí chủ rất hào phóng. Khi được địa vị triệu phú, ông phá hoại truyền thống của gia đình, đốt cháy nhà bố thí, đánh đuổi các kẻ ăn xin, và tích lũy tài sản.

Một hôm đi châu vua. khi trở về nhà mình, vị triệu phú thấy một người nông dân đi đường mệt mỏi, cầm một bình rượu, ngồi trên ghế, rót đầy cốc rượu chua, nhắm rượu với một miếng cá khô hôi thối. Thấy vậy, ông khởi lên lòng ham muốn uống rượu nhưng lại nghĩ: "Nếu ta uống rượu, nhiều người sẽ muốn uống với ta. Như vậy, tài sản ta sẽ hao mòn". Vì thế ông chế ngự con thèm khát, đi qua đi lại; nhưng trong khi đi, không thể trấn áp thèm khát, ông trở thành vàng da như bông lúa và các mạch máu nổi lên trên tấm thân ốm yếu của ông. Cuối cùng, ông vào phòng, nằm co ro trên giường. Vợ ông đến, xoa lưng ông và hỏi:

- Nay ông, cái gì làm ông không được thoải mái vậy? (Chi tiết đều giống như chuyện đã nói ở trên).

- Vậy tôi nấu rượu vừa đủ cho một mình ông uống.

Khi nghe nói vậy, người triệu phú nói:

- Tại nhà này, nhiều người đang chờ đợi nấu rượu. Còn đem rượu từ quán về và ngồi uống tại đây thì không thể được.

Người triệu phú cho một đồng, bảo một người nô lệ đem một ghè rượu từ quán về và bảo anh ta mang ghè rượu ấy đi theo ra khỏi thành phố, đến bờ sông, đi vào một lùm cây gần con đường lớn, cho đặt ghè rượu xuống, rồi bảo người nô lệ đi ra ngồi ở đằng xa. Ông rót rượu ra chén rồi bắt đầu uống.

Người cha đời trước của ông do làm các công đức như bố thí... đã được sanh làm Thiên chủ Đế Thích. Ngay trong lúc ấy, ông cha muốn biết sự bố thí của mình có được tiếp tục hay không, và được biết, đứa con trai không tiếp tục sự nghiệp của mình đã chấm dứt truyền thống gia đình, đã đốt trường bố thí, đánh đuổi các người ăn xin, tánh tình hà tiện, nay sợ phải có người khác uống rượu đã lén đi vào lùm cây để uống một mình. Thấy vậy, Đế Thích quyết định: "Ta sẽ làm cho nó xúc động, ta sẽ giáo hóa nó, giúp nó biết sự liên hệ giữa hành động và kết quả, làm cho nó biết bố thí, khiến nó trở thành nhân từ xứng đáng được sanh ở cõi đời".

Thế rồi Thiên chủ xuống cõi nhân thế, hóa hiện thành triệu phú Illisa, cũng què chân, cũng còm lưng, cũng lé mắt không khác gì Illisa. Với hình thù như vậy, vị ấy đi vào thành Vương Xá, đứng trước cửa hoàng cung, tự tin báo cho vua biết mình tới. Khi được mời vào, vị ấy vào đánh lễ vua và đứng hầu bên cạnh. Vua hỏi:

- Việc gì đưa Đại triệu phú lại đây quá sớm như vậy?
- Thưa Thiên tử, tôi đến đây để thưa rằng trong nhà tôi có tài sản đến tám trăm triệu đồng tiền. Xin Thiên tử hãy truyền mang về đổ đầy ngân khố của mình.
- Thôi vừa rồi, đại triệu phú! Trong cung của ta có nhiều tài sản hơn tài sản của ông!
- Thưa Thiên tử, nếu ngài không làm, tôi sẽ lấy tài sản ấy bỏ thí theo sở thích của tôi.
- Hãy bỏ thí, này Triệu phú.
- Thưa vâng, Thiên tử.

Sau khi đánh lễ vua, đi ra, Đế Thích (tức ông cha) hóa dạng đi về nhà triệu phú Illisa. Tất cả người hầu cận tùy tùng đến vây quanh. Không một ai có thể biết được đây không phải là Illisa. Đế Thích vào nhà đứng ở ngưỡng cửa, cho gọi người gác cửa và nói:

- Nếu có một ai giống như ta đến đây tự xưng là chủ nhà này, hãy lấy gậy đuổi nó đi.

Nói xong, Đế Thích bước lên lầu, ngồi trên bảo tọa hết sức lộng lẫy, và cho gọi vợ triệu phú vào. Với một nụ cười, ông nói:

- Này bà, chúng ta sẽ bỏ thí.

Nghe nói như vậy, vợ triệu phú, con trai, con gái, các người nô tỳ làm công đều suy nghĩ: "Đã lâu lắm rồi, tâm chủ ta không nghĩ đến bỏ thí. Nay chắc là sau khi uống rượu, choáng váng say ông mới sanh ra ý muốn bỏ thí".

Vì vậy bà vợ triệu phú nói:

- Thưa ông, hãy bỏ thí theo sở thích.
- Vậy hãy cho gọi người đánh trống đến, bảo nó đi đánh trống khắp cả thành phố và rao lên: Những ai cần vàng, bạc, châu báu, ngọc ngà v.v... hãy đi đến nhà triệu phú Illisa.

Bà vợ làm theo như lời dặn. Một đám đông người đem theo giỏ và bao... tụ tập tại cửa nhà triệu phú. Đế Thích cho mở toang các phòng đựng châu báu và nói:

- Ta sẽ cho các người. Hãy đến đây lấy như ý các người muốn rồi ra đi.

Quần chúng đem tài sản ra, chất thành đống giữa sân nhà, đựng đầy các giỏ các chậu mà họ mang đến và đem chúng đi. Một người nông dân khác cột những con bò của Illisa vào cỗ xe của vị triệu phú, chất đầy xe với bảy món báu, ra khỏi thành. Trong khi đi trên con đường lớn, anh ta đánh xe đến gần lùm cây, và tán thán triệu phú Illisa như sau:

- Mong rằng chủ của tôi, triệu phú Illisa sống đến một trăm tuổi! Nhờ Illisa nay ta không cần làm việc, có thể sống cho đến trọn đời! Xe này của Illisa, con bò này của Illisa! Bày món báu không phải mẹ ta cho. Chính do Illisa, chủ của ta cho!

Anh ta vừa đi vừa tán thán công đức của vị triệu phú. Người triệu phú (thật) nghe vậy hoảng hốt, sợ hãi, nghĩ: "Sao người này nói đi nói lại tên ta trong lời nói của nó? Hay vua đã đem tài sản của ta cho quần chúng rồi?".

Ông liền nhảy ra khỏi lùm cây, nhận ra chiếc xe và con bò của mình, bèn nắm dây mũi con bò, dắt đi và nói:

- Ôi kẻ nô lệ kia, đây là con bò của ta, đây là cỗ xe của ta. Người nông dân xuống xe nói:

- Ôi! đồ khốn nạn ác độc, triệu phú Illisa bố thí cho toàn thành phố. Người là ai vậy?

Người nông dân xông tới đánh Illisa ngã như chớp nhoáng, rồi lấy xe đi. Người triệu phú đứng dậy, tức giận run lên, phui bụi, chạy theo thật mau, nắm lấy chiếc xe. Người nông dân lại xuống xe, nắm lấy tóc, bẻ quặp ông ta xuống, lấy cùi chỏ đánh ông, nắm cổ quàng ông về hướng con đường ông đã đi tới, rồi bỏ đi. Khi tỉnh rượu vì trận đòn thô bạo ấy, vị triệu phú run lên vì tức giận, đi mau về tới cửa nhà, thấy người ta hi hục mang tài sản đi, ông nói:

- Ôi! sao lạ vậy! Phải chăng vua cho người ăn cướp tài sản của ta?

Ông đi đến nắm lấy người này, người kia, và những ai bị ông nắm liền đánh ông ngã gục dưới chân. Bị đau đớn ê chề, ông đi vào nhà ẩn tránh. Người gác cửa thấy ông, liền kêu:

- Ôi, đồ gia chủ già, mi đi vào đâu đó?

Trước hết, người ấy lấy gậy tre đánh ông, rồi nắm cổ lôi ông ra ngoài cửa. Người triệu phú nghĩ: "Nay, ngoài vua ra, không có một ai làm chỗ nương tựa cho ta được". Ông đi đến cung vua và thưa:

- Thưa Thiên tử, có phải ngài chiếm đoạt nhà của tôi chăng? Nay Triệu phú, ta không chiếm đoạt! Có phải ông đã đến đây và nói: nếu ngài không lấy, thì tôi sẽ đem bố thí tài sản của tôi? Có phải ông đã cho đánh trống khắp cả thành, rao rằng ông sẽ bố thí?

- Thưa Thiên tử, không phải tôi đến đây gặp ngài vì việc ấy. Ngài không biết tính hà tiện của tôi sao? Tôi không cho ai cả, dù chỉ một giọt dầu lấy từ đầu ngọn cỏ! Ai đã bố thí tài sản tôi, xin hãy cho gọi nó đến và xét hỏi nó, thưa Thiên tử.

Vua cho gọi Đế Thích đến, sự sai biệt giữa hai người này, cả vua và các đại thần đều không thể biết. Vị triệu phú hà tiện nói:

- Thưa Thiên tử, người này đâu phải triệu phú. Tôi mới là triệu phú.

- Chúng tôi không biết được ai là triệu phú thật! Ai có thể biết được họ chăng?

- Thưa Thiên tử, vợ tôi.

Vua cho gọi bà vợ đến và hỏi:

- Người nào là chồng bà?

Bà vợ nói:

- Người này, và bà đứng lại gần Đế Thích.

Vua cho gọi các người con trai, con gái, các nô tỳ, các người làm công và hỏi. Tất cả đều đứng gần Đế Thích. Rồi vị triệu phú suy nghĩ: "Trên đầu ta có một nốt ruồi được tóc che kín, chỉ có người thợ hớt tóc mới biết. Ta sẽ cho gọi nó đến".

Ông nói:

- Thưa Thiên tử, người thợ hớt tóc nhận biết tôi. Hãy cho gọi nó đến.

Thời ấy, Bồ-tát là người thợ hớt tóc của ông. Vua cho gọi Bồ-tát đến và hỏi:

- Người có biết triệu phú Illisa không?

Thưa Thiên tử, nhìn vào đầu tôi sẽ nhận ra!

- Vậy hãy nhìn lên hai cái đầu.

Trong giờ phút ấy, Đế Thích làm cho một nốt ruồi nổi lên trên đầu mình. Bồ-tát nhìn lên hai cái đầu, thấy hai cái nốt ruồi, liền thưa:

- Tâu Đại Vương, cả hai cái đầu đều có nốt ruồi. Tôi không thể nhận biết giữa hai người này ai thật sự là Illisa.

Sau đó, Bồ-tát đọc bài kệ:

Cả hai què và còm,
Cả hai đều lé mắt,
Cả hai có nốt ruồi,
Ta không biết hai người,
Ai là Il-li-sa.

Nghe Bồ-tát nói như vậy, vị triệu phú run lập cập, và vì ưu sầu mất tài sản, ông không thể chịu đựng được liền ngã xuống bất tỉnh. Lúc bấy giờ, Đế Thích mới nói:

- Thưa Đại Vương, ta không phải là Illisa, ta là Đế Thích.

Rồi ngài bay lên, đứng trên hư không, với tất cả uy lực siêu phàm. Người ta lau mặt cho Illisa và rưới nước lên người ông. Illisa hồi tỉnh đứng dậy, đánh lễ Thiên chủ và đứng một bên. Đế Thích nói:

- Nay Illisa, tài sản này là của ta, không phải của người. Ta là cha người. Người là con ta. Trọn đời ta nhờ làm các công đức như bố thí.v.v... nên được sanh là Đế Thích. Người đã cắt đứt truyền thống của ta, không bố thí, không giữ giới, an trú trên xan tham, đốt cháy trường bố thí, đánh đuổi những người ăn xin, lo tích lũy tài sản. Người

không hưởng thọ tài sản ấy. Người khác cũng không được hưởng. Tài sản người đứng như cái hồ bị quỷ La-sát chiếm cứ ở đó, không ai có thể uống cho đã khát. Người nên làm lại trường bố thí của ta như cũ, bố thí như vậy là tốt! Nếu người không làm vậy, ta sẽ làm biến mất tất cả tài sản của người, đập nát đầu người với chùy kim cương của Indra và chấm dứt mạng sống của người.

Triệu phú Illisa hoảng hốt vì sợ bị chết, liền xin hứa:

- Bắt đầu từ nay con sẽ bố thí.

Đế Thích nhận lời hứa, ngồi trên hư không thuyết pháp, an trú ông trong giới hạnh và đi về xứ của mình. Còn Illisa sau đó chuyên tâm làm các công đức như bố thí.v.v... và được sanh lên thiên giới.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Mục-kiền-liên mới nhiếp phục vị triệu phú hà tiện, mà thuở trước cũng đã nhiếp phục kẻ ấy rồi.*

Sau khi bậc Đạo Sư kể pháp thoại, Ngài kết hợp hai câu chuyện và nhận diện Tiền thân:

- *Thời ấy, Illisa là triệu phú hà tiện, Thiên chủ Đế Thích là Mục-kiền-liên, vua là Ananda và người hớt tóc là Ta vậy.*

-ooOoo-

79. CHUYỆN TIẾNG TRỐNG ÒN ÀO (Tiền thân Kharasara)

Ăn cướp giết bò xong...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một vị đại thần. Nghe nòi, một đại thần của vua Kosala được vua tin dùng, sau khi thu thuế cho vua ở một làng biên địa, đã đồng lõa với các tên cướp:

- *Ta sẽ đưa các người làng vào rừng. Sau khi đánh cướp làng, các người hãy chia cho ta một nửa.*

Nói vậy xong, vào tảng sáng, vị ấy tụ họp các người làng ấy lại, dẫn họ đi vào rừng. Rồi các tên cướp đến ngôi làng không được bảo vệ ấy, giết trâu bò ăn thịt, cướp bóc làng và bỏ đi. Đến chiều vị ấy về làng với đám tùy tùng. Không bao lâu, việc làm của vị ấy bị bại lộ và được trình báo với vua. Vua cho gọi vị ấy đến, xác nhận tội của vị ấy, xử phạt vị ấy đúng theo luật nước, và sau đó cử một người khác lên thay. Rồi vua đi đến Kỳ Viên báo cáo với Thế Tôn sự việc ấy. Thế Tôn nói:

- *Thưa Đại vương, không phải chỉ nay đạo đức vị ấy mới vậy. Trước kia vị ấy đã như vậy rồi.*

Nói vậy xong, Thế Tôn kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta trị vì Ba-la-nại, vua cử một ông quan làm trưởng một làng ở biên địa. (Sự việc xảy ra như câu chuyện trước). Khi ấy, Bò-tát là một thương nhân đang đi qua lại tại vùng biên địa, và sống trong ngôi làng ấy. Khi người thôn trưởng ấy trở về với một số tù tùm đông đảo, vừa đi về vừa đánh trống. Bò-tát nói:

- Người thôn trưởng ác độc này đã đồng lõa với bọn cướp để cướp làng; và đợi đến khi bọn cướp đã chạy trốn trong rừng, nó lại trở về làng, vừa đi vừa đánh trống.

Rồi Bò-tát đọc bài kệ:

Ăn cướp giết bò xong,
Nhà đốt, người bị bắt,
Nó về với tiếng trống,
Tiếng trống vang khó chịu.

Như vậy, Bò-tát đọc bài kệ này chỉ trích người thôn trưởng. Không bao lâu, việc làm của kẻ ấy bị bại lộ. Và nhà vua phạt kẻ ấy theo luật nước.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Thưa Đại Vương, không phải chỉ nay đạo đức của kẻ ấy như vậy. Thuở trước, đạo đức của kẻ ấy cũng như vậy rồi.*

Sau khi bậc Đạo Sư kể pháp loại này, Ngài kết hợp các câu chuyện và nhận diện Tiền thân như sau:

- *Thời ấy, vị đại thần là vị đại thần hiện nay, và người hiền trí đọc bài kệ là Ta vậy.*

-ooOoo-

80. CHUYỆN NGƯỜI THỢ DỆT BHIMASENA (Tiền thân Bhimasena)

Trước người nói khoác lát...,

Câu chuyện này khi ở tại Kỳ viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo nói khoác lát. Tương truyền có Tỷ-kheo thường tụ họp một số Tỷ-kheo lại và nói như sau:

- Nay các Hiền giả, không có một thiện sanh nào bằng thiện sanh chúng tôi. Không có một dòng họ nào bằng dòng họ chúng tôi. Tôi được sanh trong đại gia đình vương tộc như vậy. Không có ai sánh bằng chúng tôi theo dòng họ tổ tiên. Không làm sao kể cho cùng tận vàng, bạc v.v... của chúng tôi. Các nô tỳ và người làm công của chúng tôi chỉ ăn cơm gạo thơm và thịt. Chúng mặc áo bằng vải Kàsi. Chúng bôi son phấn Kàsi. Riêng tôi, vì là người xuất gia, nên phải ăn những món ăn hèn mạt như vậy, phải mặc những thứ vải thô xấu như vậy.

Kể ấy thường đại ngôn như vậy, giữa các Tỷ-kheo trưởng lão, trung niên, tân học, khoác lát lừa dối mọi người về thọ sanh v.v... Nhưng một Tỷ-kheo khác, sau khi điều tra gia cảnh của Tỷ-kheo ấy, nói cho các Tỷ-kheo về sự đại ngôn của kẻ ấy. Các Tỷ-kheo hội họp trong Chánh pháp đường, nói về việc đại ngôn của Tỷ-kheo ấy như sau:

- Thưa các Hiền giả, Tỷ-kheo này, sau khi xuất gia trong Giáo pháp đưa đến giải thoát, đã nói lời khoác lát và lừa dối. Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi họp ở đây bàn về vấn đề gì? Khi nghe vấn đề nêu trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Tỷ-kheo ấy nói lời khoác lát, mà thuở trước cũng đã nói lời khoác lát và lừa dối rồi. Nói xong bậc Đạo Sư kể lại câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn phương Bắc, tại một làng của thị trấn. Khi đến tuổi trưởng thành, Bò-tát học ba tập Vệ-đà và mười tám nghề với một giáo sư trú danh ở Takkasilà. Sau khi đạt được sự thuần thục trong tất cả học thuật, Bò-tát được gọi là nhà Hiền trí Tiểu xạ thủ (Culla-Dhanuggaha-Pandita).

Rời bỏ Takkasilà, Bò-tát đi đến nước Andhra để tìm kinh nghiệm hành nghề trong tất cả mọi thời. Trong Tiền thân này, Bò-tát là một người lùn, nhỏ bé và hơi còm. Bò-tát suy nghĩ: "Nếu ta đi đến một nhà vua nào, vua ấy sẽ nói: Với một thân hình lùn như người, chúng ta sẽ làm gì? Vậy ta hãy tìm một người đàn ông đẹp trai, cao và to lớn, làm cái gốc, núp sau lưng của nó, để nuôi sống ta". Nghĩ rồi, Bò-tát đi tìm một người như vậy. Đi đến khu thợ dệt, thấy một người thợ dệt to lớn tên là Bhimasen (Lãnh tụ đạo quân khùng khiếp). Sau khi thân mật chào đón, Bò-tát hỏi kẻ ấy:

- Nay bạn, bạn tên gì?

- Tôi tên là Bhimasena

- Sao anh đẹp trai, đầy đủ sanh y, lại làm nghề hèn hạ này?

- Vì không có nghề nào khác có thể kiếm sống.

- Nay bạn, chớ làm nghề này nữa, không có người nào bắn cung giỏi như ta trong khắp xứ Diêm-phù-đề. Nếu bạn cùng ta đi đến nhà vua nào, khi vua ấy lắc đầu nói với ta: Một người lùn như vậy, chúng tôi sẽ làm gì được?, thì bạn hãy nói: Tôi biết bắn cung! Nhà vua sẽ trả tiền lương cho bạn và luôn luôn dùng bạn trong nghề của bạn. Ta sẽ làm việc thế chỗ bạn và ta sẽ sống núp bóng sau lưng của bạn.

Người thợ dệt chấp thuận. Rồi Bồ-tát đưa kẻ ấy đi Ba-la-nại, tự mình xử sự như người nhỏ bé hầu cung, đặt kẻ ấy đi trước, và khi đến cửa hoàng cung, họ báo tin cho vua biết. Khi được mời đi yết kiến vua, cả hai đều vào, đánh lễ vua và đứng thẳng. Vua hỏi:

- Lý do gì các ngươi đến đây?

Bhimasena trả lời:

- Tôi là người bắn cung tài giỏi. Toàn cõi Diêm-phù-đề, không có người nào bắn cung như tôi.

- Để làm việc cho ta, ngươi lấy bao nhiêu?

- Thưa Thiên tử, nửa tháng tôi sẽ lấy một ngàn.

- Còn người này đi với ngươi là ai vậy?

- Thưa Thiên tử, đó là đứa bé hầu cung.

- Tốt lắm, hãy bắt đầu phục vụ ta.

Từ đó trở đi, Bhimasena và Bồ-tát phục vụ nhà vua, nhưng bao giờ mọi công việc khởi lên đều do Bồ-tát làm cả. Lúc bấy giờ, trong nước Kàsi, tại một khu rừng, có một con cọp chặn đường nhiều người qua lại và bắt họ ăn thịt. Dân chúng báo cho vua biết tin ấy. Vua cho gọi Bhimasena và nói:

- Nay khanh, khanh có thể bắt cọp được không?

- Thưa Thiên tử, tôi được gọi là người bắn cung, sao tôi không thể bắt cọp được?

Vua trả tiền công cho kẻ ấy và tiễn kẻ ấy đi. Anh ta về nhà nói cho Bồ-tát biết. Bồ-tát nói:

- Tốt lắm, bạn hãy đi.

- Nhưng bạn không đi sao?

- Phải, tôi sẽ không đi. Nhưng tôi sẽ nói cho bạn một phương kế.

- Hãy nói lên bạn.

- Một mình bạn, bạn chớ đi gấp đến chỗ ở của cọp. Hãy tụ họp các thôn dân lại, đem theo một ngàn hay hai ngàn cây cung, và đi đến ấy. Khi biết con cọp đã dậy, bạn liền đi trốn, chui vào một lùm cây, nằm sát xuống. Các thôn dân sẽ bắn con cọp cho đến chết. Khi con cọp đã chết, bạn sẽ lấy răng cắn đứt một dây leo, nắm lấy đầu dây leo ấy, bạn đi đến gần con cọp chết, và nói: - Này các người, ai đã giết con cọp này! Ta định cột con cọp này với dây leo như một con bò và dắt nó về nhà vua. Vì cần có dây leo, ta đã đi vào lùm cây. Trước khi ta đem được dây leo về, ai đi giết con cọp? Hãy nói lên. Các thôn dân sẽ hoảng hốt, run sợ, và hối lộ bạn nhiều tiền để yêu cầu bạn đừng báo cho vua biết. Người ta sẽ tưởng con cọp do bạn giết được và bạn sẽ được nhà vua cho nhiều tiền.

Kẻ ấy chấp thuận, ra đi sắp đặt việc giết con cọp đúng theo phương thức Bò-tát dặn, làm cho khu rừng được yên ổn, rồi trở về Ba-la-nại với đại chúng vây quanh, đi đến gặp vua và thưa:

- Thưa Thiên tử, tôi đã giết được con cọp, đã làm cho khu rừng được yên ổn.

Nhà vua rất bằng lòng, cho kẻ ấy rất nhiều tiền.

Lại một hôm, người ta báo cho vua biết có một con trâu chặn đường phá hại. Ngay tức khắc, vua cho gọi Bhimasena. Làm theo cách thức của Bò-tát, kẻ ấy giết được con trâu như đã giết con cọp và đi trở về. Vua lại cho kẻ ấy nhiều tiền. Anh ta trở thành có quyền hành lớn. Say mê quyền thế, anh ta khinh thường Bò-tát, không chấp thuận ý kiến của Bò-tát nữa. Anh ta nói:

- Ta sống đâu có cần người? Người tưởng người là kẻ nào vậy?

Anh ta nói nhiều lời ác độc thô lỗ như vậy.

Sau một vài ngày, một vị vua thù địch đi đến, bao vây Ba-la-nại và đưa tới hậu thư cho vua: Hoặc là giao thành, hoặc là đánh. Vua sai Bhimasena ra giao chiến.

Kẻ ấy mặc đồ lính trận, mang áo giáp đầy mình, ngồi trên lưng con voi cũng khéo mang áo giáp. Bò-tát sợ Bhimasena bị giết, cũng nai nịt áo giáp đầy đủ ngồi nép mình sau lưng Bhimasena. Con voi với đại chúng vây quanh, đi ra khỏi cửa thành, đến đầu bãi chiến trường. Bhimasena nghe tiếng trống trận, bắt đầu run sợ. Bò-tát nói:

- Nay nếu bạn rơi từ trên lưng con voi xuống, bạn sẽ chết. Bò-tát lấy một sợi dây cột Bhimasena lại cho khỏi rơi từ lưng voi và nắm chặt lấy dây. Nhưng khi thấy bãi chiến trường, Bhimasena quá run rẩy, sợ chết, đã đi đại tiện trên lưng voi. Bò-tát nói:

- Bhimasena trước kia không phù hợp với Bhimasena hiện tại. Trước người tự cho là chiến sĩ đánh trận. Nay người chỉ có tài đại tiện trên lưng voi.

Nói xong, Bò-tát đọc bài kệ này:

Trước người nói khoác lác,

Nay người chảy nước hôi,

Hai Bhi-ma-se-na

Đâu có phù hợp nhau
Đây là lời quyết chiến
Và đây người thảm bại.

Như vậy, Bồ-tát chỉ trích kẻ ấy và nói:

- Này bạn, chớ sợ hãi! Ta đứng đây sao lại để bạn thảm bại?

Bồ-tát đỡ Bhimasena xuống lưng voi, bảo nó rửa ráy rồi về nhà. Bồ-tát nói:

- Hôm nay, ta sẽ giành được danh xưng!

Bồ-tát xông vào chiến trận, hét lớn tiếng, đánh tan đội quân, tóm cổ ông vua thù địch và giải về cho vua Ba-la-nại. Vua rất bằng lòng, thưởng cho Bồ-tát danh vọng lớn. Từ đấy về sau, bậc hiền triết Culladhanuggaha được biết tiếng khắp nước Diêm-phù-đề. Vua cho Bhimasena tiền công, và đưa kẻ ấy về trú xứ cũ. Còn vua trọn đời làm các công đức như bố thí v.v... và đi theo nghiệp của mình khi mệnh chung.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Tỷ-kheo này mới nói khoác lác, mà xưa kia, cũng đã như vậy rồi !

Bậc Đạo Sư nói pháp thoại xong, kết hợp các câu chuyện và nhận diện toàn thân:

- Lúc ấy Bhimasena là Tỷ-kheo nói khoác, còn vị Hiền trí tiểu xạ thủ Culla-Dhanuggaha-Pandita là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM APAYIMHA

81. CHUYỆN UỐNG RƯỢU (Tiền thân Surapàna)

Chúng con đã uống rượu...,

Câu chuyện này, khi bậc Đạo Sư ở tại vườn Ghosita gần Kosambi, đã kể về Trưởng lão Sàgata.

Sau khi an cư mùa mưa ở Xá-vệ, đức Thế Tôn đi bộ đến một thị trấn tên là Bhaddavatikà. Tại đây, các người chăn bò, chăn dê, làm ruộng, người đi đường thấy bậc Đạo Sư liền đánh lễ Ngài và ngấn chận Ngài:

- Bạch Thế Tôn, chớ đi đến bến nước Amba (Cây xoài). Tại bến nước cây xoài, trong am thất của những ngoại đạo bên tóc, có con rắn thần (Nàga) nguy hiểm tên Ambatitthaka (rắn thần ở bến cây xoài). Nó có thể làm hại Thế Tôn.

Thế Tôn làm như không nghe lời nói của họ, dù họ nói lời can ngăn lần thứ ba, vẫn cứ đi tới. Trong khi Thế Tôn trú trong một khu rừng không xa Bhaddavatikà, thì Trưởng lão Sàgata, một thị giả của đức Phật, đầy đủ thần thông của hạng phạm phu, đi đến am thất ấy, tại trú xứ của xá vương ấy, trải niệm cỏ và ngồi kiết-già.

Không thể giấu nổi ác tánh, con rắn thần phun khói. Trưởng lão cũng phun khói. Con rắn thần phun lửa. Trưởng lão cũng phun lửa. Lửa con rắn thần không làm hại Trưởng lão nhưng lửa của Trưởng lão lại làm hại con rắn thần. Như vậy, trong giây lát, Trưởng lão nhiếp phục con rắn thần khiến nó thọ Tam quy và Ngũ giới, rồi đi đến bậc Đạo Sư. Sau đó bậc Đạo Sư ở tại Bhaddavatikà cho đến khi thỏa thích rồi đi đến Kosambi.

Tin Trưởng lão Sàgata nhiếp phục con rắn thần lan khắp vùng ấy. Các thị dân ở Kosambi đến nghênh đón bậc Đạo Sư, đánh lễ ngài, sau đó họ đi đến gần Trưởng lão Sàgata, đánh lễ Trưởng lão, đứng một bên và nói như sau:

- Thưa Tôn giả, hãy nói lên những vật gì Tôn giả cần, chúng con sẽ lo liệu đủ.

Trưởng lão giữ im lặng. Nhưng nhóm Sáu Tỷ-kheo nói:

- Nay chư Hiền, đối với các người xuất gia, rượu trắng khó tìm và rất thích ý. Các ông xem có thể tìm được rượu trắng trong cho Trưởng lão không?

Các vị thị dân bằng lòng, mời bậc Đạo Sư ngày mai thọ trai. Rồi họ đi vào thành, sắp đặt mọi người, mỗi nhà phải có rượu trắng trong để cúng dường Trưởng lão.

Hôm sau, họ mời Trưởng lão vào cúng dường rượu trắng. Trong mỗi nhà, Trưởng lão đều uống rượu và bị say. Khi đi ra khỏi thành, Trưởng lão ngã xuống tại cửa thành,

vừa nằm vừa nói mê sảng. Bậc Đạo Sư dùng cơm xong, đi ra khỏi thành, thấy Trưởng lão nằm trong hoàn cảnh như vậy, liền bảo các Tỷ-kheo mang Sàgata về tịnh xá. Các Tỷ-kheo đặt Trưởng lão nằm, đầu Trưởng lão dưới chân đức Như Lai, nhưng Trưởng lão xoay trở lại nằm đặt chân trước mặt đức Như Lai. Bậc Đạo Sư hỏi các Tỷ-kheo:

- Nay các Tỷ-kheo, nay Sàgata có tỏ sự kính trọng đối với Ta như trước kia đã làm không?

- Thưa không, bạch Thế Tôn.

- Nay các Tỷ-kheo, ai đã nhiếp phục con xa vương Ambatitthakà?

- Sàgata, bạch Thế Tôn.

- Nhưng nay Sàgata có thể nhiếp phục được một con rắn nước không?

- Thưa không được, bạch Thế Tôn.

- Nay các Tỷ-kheo, có thích hợp chăng khi uống một loại gì khiến con người mất lý trí?

- Thưa không thích hợp, bạch Thế Tôn.

Rồi Thế Tôn chỉ trích Trưởng lão và bảo các Tỷ-kheo:

- Ai uống rượu men rượu nấu, người ấy phạm tội cần phải thú nhận và xin sám hối.

Sau khi thiết lập học giới, Thế Tôn từ chỗ ngồi đứng dậy và đi vào Hương phòng. Các Tỷ-kheo, hội họp tại Chánh pháp đường, nói lời chỉ trích uống rượu:

- Thật là một tội lỗi lớn nếu uống rượu, vì uống rượu làm cho một người có trí tuệ và thần thông như Sàgata mù quáng không thấy công đức của đức Phật.

Bậc Đạo Sư đến Pháp đường và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi tại đây đang bàn vấn đề gì?

Sau khi được biết vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay các vị xuất gia này mới uống rượu và mất lý trí, mà trước kia họ cũng đã làm vậy rồi. Nói xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Ngày xưa, khi vua Bramadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình phương bắc ở nước Kàsi. Khi đến tuổi trưởng thành, người xuất gia làm tiên nhân du sĩ, đạt được các Thăng trí và Thiên chứng, vui hưởng thiên lạc, trú ở dãy Hy-mã-lạp Sơn, được vây quanh giữa năm trăm môn sinh. Khi mùa mưa đến, các môn sinh thưa với Bồ-tát:

- Thưa Sư trưởng, chúng con sẽ đi đến chỗ có người ở để xin muối và giấm.

- Các Hiền giả, ta sẽ ở lại đây. Các con hãy đi, hãy bảo trọng lấy thân, và sống qua mùa mưa rồi trở về.

- Thưa Sư trưởng, vâng.

Họ đánh lễ Sư trưởng, đi đến Ba-la-nại, và sống trong công viên của vua. Ngày kế tiếp, họ đi khát thực ngoài cửa làng, nhận đồ cúng dường đầy đủ, ngày kế tiếp nữa, họ trở về thành. Mọi người thương mến cúng dường đồ ăn và sau vài ngày họ báo cho vua biết:

- Thưa Thiên tử, có năm trăm ần sĩ từ Hy-mã-lạp Sơn đến trú ở công viên, tu hạnh khắc khổ, nhiếp phục các căn, và giữ giới.

Vua nghe công đức của các vị ấy, liền đi đến công viên, đánh lễ, tiếp đón họ niềm nở, và mời họ ở lại đó trong bốn tháng mùa mưa. Từ đây trở đi, họ ăn trong cung điện nhà vua và ở tại công viên. Một hôm có một ngày hội lớn uống rượu trong thành. Nhà vua nghĩ rằng, các vị xuất gia khó có được rượu, nên cúng dường họ nhiều rượu thượng hạng. Các nhà khổ hạnh uống rượu, đi vào công viên, bị rượu làm cho say, một số người đứng dậy múa, một số người hát, một số sau khi múa và hát, vút lung tung những thúng đựng gạo v.v... rồi nằm xuống ngủ. Khi hết say rượu, họ tỉnh dậy, nghe và thấy những hành động bất chánh của mình, họ khóc than:

- Chúng ta đã làm những hành động không xứng đáng với người xuất gia. Chúng ta sợ dī làm điều ác như vậy vì chúng ta sống không có bậc sư trưởng của chúng ta.

Ngay lúc ấy, họ từ bỏ công viên, đi về Hy-mã-lạp Sơn. Sau khi dọn dẹp các vật cần dùng, họ đánh lễ Sư trưởng và ngồi xuống, Sư trưởng hỏi:

- Nay các con thân, các con có được an lạc không? Khi đi khát thực có mệt nhọc không? Các con có sống hòa hợp với nhau không?

- Thưa Sư trưởng, chúng con đã sống được an lạc. Nhưng chúng con đã uống rượu, lẽ ra, không được uống; rượu làm cho mất lý trí, không giữ được chánh niệm nên chúng con đã hát và đã múa. Họ báo rõ mọi sự việc rồi đọc bài kệ này:

Chúng con đã uống rượu,

Đã hát, múa và khóc,

Uống rượu mất lý trí,

Đâu được hóa thành vợ ?

Bồ-tát nói:

- Do vì không ở với vị Sư trưởng nên sự việc như vậy đã xảy ra.

Sau khi quở trách các vị tu khổ hạnh ấy, Bồ-tát khuyên giáo họ:

- Từ nay chớ làm như vậy nữa.

Rồi trọn đời tu tập Thiền định không gián đoạn, Bồ-tát được sanh lên cõi Phạm Thiên.

*

Sau khi thuyết pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân (Bắt đầu từ đây, sẽ không nói đến "Sau khi kết hợp") như sau:

- Lúc bấy giờ, hội chúng của vị ẩn sĩ là hội chúng đức Phật, vị Sư trưởng hội chúng là Ta vậy.

-ooOoo-

82. CHUYỆN NAM TỬ MITTAVINDA (Tiền thân Mittavinda)

Thế là vượt qua rồi...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo khó bảo. Câu chuyện của Tiền thân này xảy ra trong thời kỳ đức Phật Ca-diếp sẽ được nói đến trong Chương mười, Tiền thân Mahà-Mittavindaka, số 439.

*

Rồi Bồ-tát nói lên bài kệ này:

Thế là vượt qua rồi
Lâu đài bằng thủy tinh
Bằng bạc, bằng châu báu,
Khi người đã đội vào
Chiếc mũ bằng đá cứng
Trọn đời người không thoát.

Sau khi đọc bài kệ này, Bồ-tát đi lên trú xứ thiên giới của mình. Còn Mittavindaka, khi đã đội chiếc mũ ấy, phải chịu đựng đau khổ lớn, và khi các ác hành đã đoạn tận, nó mạng chung và đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Mittavindaka là Tỷ-kheo khó bảo, và vua chư Thiên là Ta vậy.

-ooOoo-

83. CHUYỆN ĐIỀM XUI XẼO (Tiền thân Kàlakanni)

Bạn quen chính là người...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một người bạn của ông Cấp Cô Độc. Tương truyền người bạn ấy đã cùng ông Cấp Cô Độc chơi thân với nhau, đã đi học nghề cùng một thầy, người bạn ấy tên là Kàlakanni (Điềm xui xẻo). Thời gian qua, kẻ ấy trở thành nghèo đói, không thể sống được nên đã đi đến vị triệu phú. Vị Triệu phú khích lệ kẻ ấy, trả lương, giao kẻ ấy quản lý gia sản của mình. Kẻ ấy trở thành người làm công cho vị triệu phú và làm tất cả công việc. Trong thời gian đi đến với vị triệu phú, kẻ ấy thường nghe những câu:

- Hãy đứng lại, này Kàlakanni! (Đồ xui xẻo!) Hãy ngồi xuống, này Kàlakanni! Hãy ăn đi, này Kàlakanni!

Một hôm, các bạn thân của vị triệu phú đi đến thăm nhà vị ấy và nói như sau:

- Này vị Đại triệu phú, chớ để người này sống gần ông. Nghe những lời xui xẻo như: Hãy đứng lại này Kàlakanni; hãy ngồi xuống Kàlakanni; Hãy ăn, này Kàlakanni, thì quỷ Dạ-xoa cũng chạy trốn. Nó đâu có được ngang bằng với ông. Nó nghèo đói, một kẻ bần cùng. Sao ông có liên hệ với nó?

Ông Cấp Cô Độc nói:

- Không phải vậy! Cái tên chỉ để gọi một người. Bậc Hiền trí không đánh giá người bằng cái tên. Chớ nên xem là điềm lành, điềm xấu khi nghe tiếng gọi. Tôi không thể từ bỏ một người bạn đã cùng chơi thân với nhau chỉ vì một cái tên.

Vị triệu phú không chấp nhận lời khuyên của họ. Một hôm, vị triệu phú đi đến làng mà vị ấy làm thôn trưởng và để người bạn ấy giữ nhà. Bọn cướp biết vị triệu phú đã đi về làng, dự định đến cướp phá nhà triệu phú. Với nhiều loại vũ khí cầm tay, ban đêm, chúng vây quanh nhà.

Nhưng Kàlakanni đã nghĩ thế nào bọn cướp cũng đến, nên không ngủ, ngồi chờ chúng. Khi biết bọn cướp đã đến, kẻ ấy đánh thức mọi người dậy, bảo mọi người thổi tù và, người kia đánh trống, khiến cho toàn gian nhà đầy cả tiếng động như là một hội chợ lớn. Những tên cướp nói:

- Chúng ta nghe lầm là nhà không có người, sao vị Đại triệu phú có mặt ở đây?

Chúng bỏ chạy và quăng tại chỗ các hòn đá, và vô số dụng cụ khác. Ngày hôm sau, người trong nhà thấy những cục đá quăng bỏ chỗ này chỗ kia, họ hoảng hốt lo sợ và tán thán người bạn ấy:

- Nếu hôm nay, không có một người tuần phòng ngôi nhà sáng suốt như vậy, thì bọn cướp đã bước vào nhà tùy theo sở thích và đã ăn cướp lấy cả nhà rồi. Nhờ người bạn kiên trì này, vị triệu phú được lợi ích và hạnh phúc.

Khi người triệu phú trở về, họ báo cáo tất cả tin này cho ông biết, ông nói:

- Các chủ muốn ta tấn xuất một người bạn đã giữ nhà cửa của ta như vậy đó. Nếu ta nghe theo lời các chủ tấn xuất người này thì nay gia sản của ta không còn gì nữa. Chính cái tên không có giá trị gì. Chính cái tâm tốt mới có giá trị.

Nói vậy xong, người triệu phú tăng lương cho người bạn. Nghĩ rằng đây là một câu chuyện đáng kể, ông đi đến bậc Đạo Sư và tường thuật đầy đủ từ đầu câu chuyện ấy. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay gia chủ, không phải chỉ nay, Kàlakanni mới bảo vệ gia sản của bạn mình, lúc trước kẻ ấy cũng làm như vậy.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của vị triệu phú, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát là một vị triệu phú có danh tiếng lớn. Bạn của Bồ-tát là Kàlakanni (Điềm xui xẻo). Tất cả đều giống như câu chuyện hiện tại. Khi từ làng mình làm thôn trưởng trở về, Bồ-tát nghe câu chuyện ấy liền nói:

- Nếu ta nghe lời nói các chủ, tấn xuất người bạn như vậy, thì nay ta không còn gia sản gì hết.

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ:

Bạn quen chính là người
Đi bảy bước giúp đỡ
Bạn thân mới là người
Đi đến mười hai bước
Thời gian tháng, nửa tháng,
Mới thật là bà con
Thời gian có dài hơn,
Mới thật là bằng ta
Sao ta lại có thể
Vì an lạc của ta,
Đuổi Kà-la-kan-ni,
Người ta biết đã lâu?

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Kàlakanni là Ananda và vị triệu phú Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

84. CHUYỆN CỦA NGÕ HẠNH PHÚC (Tiền thân Atthassadvàra)

Hãy tìm câu không bệnh....

Câu chuyện này khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một người con trai tài giỏi vấn đề hạnh phúc tinh thần. Tại Xá-vệ một triệu phú giàu có, sanh một người con trai. Khi lên bảy tuổi, cậu con trai có trí tuệ và chăm lo hạnh phúc tinh thần.

Một hôm, cậu con trai đến hỏi cha về cửa ngõ đưa đến hạnh phúc tinh thần. Người cha không biết, nhưng vẫn suy nghĩ: "Đây là một câu hỏi rất tế nhị. Ngoài đức Phật toàn tri, không một ai trên trời dưới đất có thể trả lời câu hỏi này". Rồi người cha dắt con trai, mang theo nhiều vòng hoa, hương liệu, dầu thơm đi đến Kỳ Viên. Ông cúng dường bậc Đạo Sư, đánh lễ Ngài, rồi ngồi xuống một bên và bạch Thế Tôn:

- Bạch Thế Tôn, đứa trẻ này có trí tuệ, thiện xảo về hạnh phúc tinh thần, hỏi con một câu hỏi về cửa ngõ đưa đến hạnh phúc tinh thần. Con không trả lời được câu hỏi ấy, nên con đã đến yết kiến Ngài. Lành thay nếu Thế Tôn trả lời câu hỏi ấy.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay cư sĩ, thuở trước ta đã được đứa trẻ này hỏi câu ấy, và Ta đã trả lời cho nó. Lúc bấy giờ, nó đã biết câu trả lời. Nhưng nay, nó không có nhớ được, vì đã đi qua nhiều đời kiếp.

Nói vậy xong, theo yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát là một triệu phú có rất nhiều tiền của. Con của Bô-tát mới có bảy tuổi đã có trí tuệ và thiện xảo và hạnh phúc tinh thần. Một hôm, nó đi đến hỏi cha nó về cửa ngõ đưa đến hạnh phúc tinh thần:

- Thưa cha thân, thế nào là cửa ngõ đưa đến hạnh phúc tinh thần?

Người cha trả lời nó với bài kệ này:

Hãy tìm câu không bệnh,
Là lợi đắc tối thượng.
Giữ giới, kính trọng thượng,
Biết nghe học kinh điển.
Hãy tùy thuận Chánh pháp,
Thoát ly các chấp thủ,
Chính sáu cửa ngõ này
Đưa đến chân hạnh phúc.

Như vậy, Bồ-tát trả lời câu hỏi về cửa ngõ đưa đến hạnh phúc tinh thần. Từ đây trở đi, đưa trẻ sống đúng theo sáu pháp ấy. Còn Bồ-tát trọn đời làm các công đức như bố thí ... và đi theo nghiệp của mình khi mệnh chung.

*

Bậc Đạo Sư kể pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiên thân:

- Đứa con trai thời ấy là đứa con trai hiện tại và vị đại triệu phú là Ta vậy.

-ooOoo-

85. CHUYỆN CÂY CÓ TRÁI LẠ (Tiên thân Kimpakka)

Không biết hại tương lai...

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo có tâm luyến ái. Tương truyền có một thiện nam tử đặt lòng tin vào Giáo pháp Phật và xuất gia. Một hôm, trong khi đi khát thực ở Xá-vệ, thấy một thiếu nữ trang sức đẹp đẽ, Tỷ-kheo ấy khởi tâm luyến ái. Vị Sư trưởng và Giáo thọ sư đưa Tỷ-kheo ấy đến gặp Thế Tôn. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay Tỷ-kheo, có thật chăng ông bị luyến ái?

Khi được đáp có thật vậy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỷ-kheo, năm dục này khi được thọ dụng, thật là khả ái, nhưng thọ dụng nhiều tạo thành nghiệp và sẽ sanh vào địa ngục v.v... Cũng như ăn trái cây Kimpakka. Trái cây Kimpakka có sắc, có hương, có vị nhưng khi được ăn, nó phá vỡ nội tạng đưa đến mạng chung. Thuở trước, nhiều người không thấy sự tác hại của nó, đã tham đắm sắc, hương, vị, đã ăn trái ấy, và đi đến mạng chung.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát là người lãnh đạo một đoàn lữ hành, đang đi với năm trăm cỗ xe từ đông sang tây. Bồ-tát đến đầu của khu rừng, họp các người tùy tùng lại và khuyên như sau:

- Tại ngôi rừng này, có những cây độc, các bạn chớ ăn trái cây trước đây chưa từng ăn mà không hỏi ta.

Khi họ đã vượt qua khu rừng, đến biên địa của rừng bên kia, họ thấy một cây Kimpakka (Cây có trái lạ), với cành cây cong xuống vì mang nặng trái. Về hình dáng, màu sắc, vị và hương, thân cây, cành cây, lá và trái cây ấy giống như cây xoài. Một số

người làm về màu sắc, hương vị của những trái cây ấy, tưởng chúng là những trái xoài, nên đã ăn những trái ấy. Một số người đứng lại, hái và đứng chờ, quyết định chỉ ăn sau khi hỏi vị lãnh đạo đoàn lữ hành.

Bồ-tát đến chỗ ấy, bảo quăng các trái cây đã hái. Những ai đã ăn, Bồ-tát làm cho họ nôn ra và cho uống thuốc. Một số người trong họ khỏi bệnh, nhưng những ai đã ăn trước tiên đều mệnh chung.

Sau đó Bồ-tát đã đi đến chỗ mình muốn, thâm hoạch lợi tức, rồi đi về trú xứ của mình. Trọn đời Bồ-tát làm các công đức như bố thí rồi đi theo nghiệp của mình khi mệnh chung.

*

Kể xong câu chuyện, bậc Đạo Sư nói lên bài kệ này:

*Không biết hại tương lai,
Ai thọ dụng các dục,
Quả chín, chúng khổ não,
Như ăn Kim-pak-ka.*

Sau khi nêu rõ ràng các dục, khi thọ dụng, đem lại thích thú, và khi chín mùi đem lại khổ não, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo có tâm luyến ái chứng được quả Dự lưu, một số chứng quả Nhất lai, một số chứng quả Bất lai, một số chứng quả A-la-hán.

Pháp thoại kết thúc, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Hội chúng thời ấy là hội chúng đức Phật, và vị lãnh đạo đoàn lữ hành là Ta vậy.

-ooOoo-

86. CHUYỆN THỬ THÁCH GIỚI ĐỨC (Tiền thân Silavimamsana)

Giới được xem chí thiện..,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Bà-la-môn thử thách giới đức. Vị này sống dựa vào vua Kosala, thọ Ba quy y, giữ Năm giới không sai phạm và thông suốt ba tập Vệ-đà. Vua nghĩ rằng đây là một người có giới đức và đối xử rất kính trọng. Vị Bà-la-môn ấy suy nghĩ: "Vua kính trọng ta hơn các vị Bà-la-môn khác, và đặt ta vào địa vị đạo sư tối thượng. Nhưng vua kính trọng ta là do thiện sanh, dòng họ, gia đình, quốc độ, nghề nghiệp thành đạt của ta, hay là do giới đức của ta? Ta hãy đem ra thử thách".

Một hôm, sau khi đi hầu vua, vị ấy trở về nhà, và không hỏi ai, đã lấy một đồng tiền vàng tại quây của người giữ tiền. Người giữ tiền, vì kính trọng vị Bà-la-môn, ngại yên không nói gì. Ngày kế tiếp, người ấy lấy hai đồng tiền vàng. Người giữ tiền vẫn chịu đựng như trước. Ngày thứ ba, người ấy lấy một nắm đồng tiền vàng. Người giữ tiền nói:

- Hôm nay là ngày thứ ba, ông đánh cắp tài sản của vua.

Rồi anh ta la lên ba lần:

- Ta đã bắt được tên ăn trộm tài sản của vua!

Người ta chạy từ nhiều phía đến và nói:

- Từ trước cho đến nay, ông giả bộ có đức hạnh !

Họ đánh người ấy hai ba đấm, trói lại và dắt đến trước vua. Lòng đầy buồn phiền, vua nói:

- Nay Bà-la-môn, sao ông lại làm ác giới, ác hạnh như vậy? Hãy đem nó đi và xử tội theo lệnh ta.

Vị Bà-la-môn nói:

- Thưa Đại vương, tôi không phải là người ăn trộm.

- Vậy sao ông lấy đồng tiền vàng ở quây của người giữ gia sản của ta?

- Vì ngài đối xử với tôi rất mực cung kính, nên tôi làm như vậy để thử xem ngài hết sức kính trọng tôi vì thiện sanh... của tôi hay là vì giới đức. Nay tôi được biết một cách chắc chắn rằng, vì giới đức mà ngài đối xử với tôi rất kính trọng, chớ không phải do thiện sanh... Do đó tôi kết luận: Trong đời này, giới là tối thượng, giới là đệ nhất. Tôi cũng biết rằng tôi không thể nào thành tựu giới này một cách tốt đẹp, khi tôi còn sống trong nhà, thọ hưởng các dục lạc uế nhiễm. Hôm nay, tôi sẽ đi đến Kỳ Viên và sẽ xin xuất gia với bậc Đạo Sư. Xin Đại Vương cho phép tôi xuất gia.

Sau khi được vua chấp thuận, vị ấy đi đến Kỳ Viên. Các bạn bè thân quyến hội họp lại, không thể ngăn chặn lại vị ấy được, nên đi trở về. Vị ấy đi đến bậc Đạo Sư, xin phép xuất gia. Sau khi được xuất gia và thọ đại giới, với sự tu hành không ngừng nghỉ, tăng trưởng Thiền quán, vị ấy chứng quả A-la-hán, rồi đi đến bậc Đạo Sư và nói lên chánh trí của mình:

- Bạch Thế Tôn, con xuất gia đã được quả tối thượng này.

Lời tuyên bố về chánh trí của vị ấy được chúng Tỷ-kheo biết đến. Một hôm, tại Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo ngồi họp, tán thán công đức của vị ấy như sau:

- Thưa các Hiền giả, vị này Bà-la-môn hầu cận của vua, muốn thử thách giới đức của mình, rồi từ giã nhà vua rồi xuất gia, cuối cùng chứng quả A-la-hán.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, nay các ông đang ngồi bàn luận câu chuyện gì?

Khi được nghe câu chuyện ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay người Bà-la-môn này, sau khi thử thách giới đức của mình, đã xuất gia và đã đạt được những giải thoát cho mình. Thuở xưa các bậc Hiền trí, sau khi thách thức giới đức của mình, cũng đã xuất gia và đạt được giải thoát cho mình.

Nói xong bậc Đạo Sư nói câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm một người Bà-la-môn chuyên lo tế tự, thiện về bố thí, hướng đến giới đức, giữ năm giới rất tinh tấn. Vua đối xử với Bà-la-môn ấy rất đặc biệt, kính trọng hơn các Bà-la-môn khác. Tất cả giống như câu chuyện trước. Sau khi bị trói và dắt đến nhà vua, giữa đường Bồ-tát gặp một số người dụ rắn đang trình diễn các trò chơi rắn. Họ nắm rắn ở đuôi, ở cổ và cuốn rắn quanh cổ họng. Thấy vậy, Bồ-tát nói:

- Nay các bạn thân, con rắn hồ giữ giới, theo chánh hạnh, không có ác giới như ông. Vì ác giới và không chánh hạnh, ông thành kẻ trộm cướp, phá gia sản nhà vua, nay đã bị bắt và bị dẫn đi.

Bồ-tát suy nghĩ: "Ngay các con rắn, khi chúng không cắn, không làm hại cũng được gọi là có giới đức. Còn nói gì là loài người nữa? Giới trong đời này là tối thượng, không có gì cao hơn giới nữa". Rồi họ dắt Bồ-tát đến trước mặt nhà vua. Vua hỏi:

- Người này là ai vậy?

- Đây là kẻ ăn trộm đã cướp phá gia sản của vua.

- Vậy hãy xử tội nó theo lệnh của nhà vua.

Bồ-tát thưa:

- Thừa Đại Vương, tôi không phải là người ăn trộm.

- Vậy sao ngươi lại lấy những đồng tiền vàng? Tất cả được báo cáo giống cách thức ở trên. Bồ-tát nói:

- Do lý do này, tôi đi đến kết luận rằng: Trong đời này, giới là tối thượng, giới là đệ nhất. Con rắn hổ do không cắn, không làm hại, cũng được gọi là có giới đức. Giới là tối thượng, giới là tuyệt diệu. Tán thán giới như vậy, Bồ-tát nói lên bài kệ:

Giới được xem chí thiện

Giới vô thượng ở đời

Hãy xem con rắn độc

Có giới không làm hại.

Như vậy Bồ-tát với bài kệ này, thuyết pháp cho vua rồi đoạn trừ các dục, xuất gia làm vị tiên nhân du sĩ, đi vào Hy-mã-lạp Sơn, chứng được năm Thắng trí và tám Thiền chứng, về sau được sanh lên cõi Phạm Thiên.

*

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, hội chúng của Vua là hội chúng đức Phật và vị Bà-la-môn tế tự là Ta vậy.

-ooOoo-

87. CHUYỆN ĐIỀM LÀNH DỮ **(Tiền thân Mangala)**

Ai thoát điềm lành dữ...

Câu chuyện này khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư đã kể về một vị Bà-la-môn giỏi đoán tướng các loại vải. Truyền thuyết nói rằng, ở Vương Xá, một vị Bà-la-môn hết sức mê tín, không tin Ba ngôi báu, theo tà kiến nhưng rất giàu có tài sản lớn.

Một hôm, sau khi tắm xong, người Bà-la-môn báo đem cặp áo lại và được báo cho biết là áo bị con chuột cắn. Người ấy suy nghĩ: "Nếu cặp áo bị chuột cắn, trong nhà này sẽ có đại nạn xảy ra. Đây là một điềm xấu, giống như một lời nguyện rủa. Khi áo bị chuột cắn thì không thể cho con trai, con gái, nô tỳ hay các người làm công... được. Ai lấy cặp áo này, đại nạn sẽ đến với tất cả những người xung quanh. Ta hãy giăng nó vào nghĩa địa, chỗ quăng xác chết (không thiêu, không chôn). Nhưng ta không thể giao cho những người nô tỳ làm việc này được. Chúng có thể khởi lòng tham, lấy cặp áo và gặp nạn. Vậy ta hãy trao tận tay cho con trai ta đi vứt áo".

Người Bà-la-môn gọi con trai và nói rõ sự việc ấy:

- *Này con thân, chớ lấy tay xúc phạm cặp áo này. Hãy lấy gậy mang cặp áo này, quăng nó vào nghĩa địa, rồi tắm cả đầu cho thật sạch và trở về.*

Sáng sớm ngày hôm ấy, bậc Đạo Sư nhìn xem ai có thể được Ngài hóa độ, thấy cha con ấy có căn duyên quá Dự lưu. Như người thợ săn thú, Ngài đi theo con đường thú đi và ngồi trước cửa nghĩa địa ấy, phóng ra hòa quang sáu sắc của đức Phật. Thanh niên Bà-la-môn vâng theo lời cha, mang cặp áo ấy trên đầu một cây gậy, như mang con rắn nhà và đi đến cửa nghĩa địa. Bậc Đạo Sư nói:

- *Này thanh niên Bà-la-môn làm gì vậy?*

- *Thưa Tôn giả Gotama, cặp áo này bị con chuột cái cắn, được xem như là lời nguyện rửa, được ví như nọc độc con rắn. Cha tôi sợ rằng nếu giao người khác quăng cặp áo ấy, lòng tham có thể khởi lên và lấy cặp áo, nên mới sai tôi làm việc này. Tôi cảm lấy cặp áo, hứa rằng tôi sẽ quăng và sẽ tắm cả đầu. Tôi đến đây vì việc ấy, thưa Tôn giả Gotama.*

- *Vậy người hãy quăng đi.*

Thanh niên Bà-la-môn liền quăng cặp áo ấy. Bậc Đạo Sư nói:

- *Cặp áo này thích hợp với chúng ta.*

Rồi Bậc Đạo Sư đến lượm áo ngay trước mặt chàng thanh niên. Nhưng chàng thanh niên ngăn chặn bậc Đạo Sư:

- *Tôn giả Gotama chớ lấy, chớ lấy cặp áo giống như lời nguyện rửa này.*

Bậc Đạo Sư vẫn cứ lấy cặp áo có điem xấu ấy và đi về hướng Trúc Lâm.

Chàng thanh niên ấy vội vàng đi thật mau về nhà thưa với cha:

- *Thưa cha thân, cặp áo con quăng ở nghĩa địa, nhưng Sa-môn Gotama, đầu con đã ngăn cản, vẫn cứ lấy cặp áo vì cho là chúng thích hợp với Ngài và đã đi đến Trúc Lâm.*

Vị Bà-la-môn suy nghĩ: "Cặp áo ấy là điem xấu, giống như lời nguyện rửa. Nếu dùng nó, Sa-môn Gotama sẽ bị tai hại. Do vậy, chúng ta sẽ bị chỉ trích. Ta sẽ đem cho Sa-môn Gotama nhiều áo khác và bảo Ngài quăng cặp áo ấy đi".

Vị Bà-la-môn cho đem theo nhiều áo, cùng với con trai đi đến Trúc Lâm. Thấy bậc Đạo Sư, vị ấy đến đứng một bên và thưa:

- *Thưa Tôn giả Gotama, có thật chăng Tôn giả đã lấy một cặp áo đã bị vứt ở nghĩa địa?*

- *Thật vậy, này Bà-la-môn.*

- *Thưa Tôn giả Gotama, cặp áo ấy sẽ đem lại điem xấu. Nếu Tôn giả sử dụng nó, Ngài sẽ bị tai hại và cả tinh xá cũng bị tai hại. Nếu Tôn giả không có áo mặc hay áo đắp, hãy lấy những áo này và vứt cặp áo kia đi.*

Bậc Đạo Sư nói với người Bà-la-môn:

- Nay Bà-la-môn, chúng tôi là người xuất gia. Đối với chúng tôi, các mảnh vải bị vứt tại các chỗ như nghĩa địa, giữa đường, trong đồng rác, chỗ tắm rửa, vẫn còn có thể dùng được. Nhưng ông đã mê tín điềm lạnh, dữ ngày nay cũng như thuở trước.

Và theo lời yêu cầu của vị ấy, bậc Đạo sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa tại nước Ma-kiệt-đà, ở thành Vương Xá, có vua Ma-kiệt-đà trị nước đúng pháp. Lúc bấy giờ, Bô-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn phượng bậc. Đến tuổi trưởng thành, ngài xuất gia làm vị tiên nhân du sĩ, chứng được các Thắng trí và Thiên chứng, rồi đến sống ở Hy-mã-lạp Sơn.

Một thời, Bô-tát rời khỏi Hy-mã-lạp Sơn, đi đến công viên của vua Vương Xá, trú tại đấy, đến ngày hôm sau Ngài đi vào thành để khát thực. Nhà vua thấy Bô-tát, bảo gọi vào, mời ngồi trong cung điện, cúng dường đồ ăn và mời ở lại tại công viên. Bô-tát ăn tại cung điện nhà vua và ở tại công viên.

Lúc bấy giờ, trong thành Vương Xá có người Bà-la-môn làm nghề đoán tướng vải mặc. Thấy cặp áo để trong rương bị chuột cắn, ông ta sợ điềm chẳng lành sẽ xảy ra nên sai con trai liền đem vứt vào nghĩa địa, Bô-tát đã đi đến trước, ngồi tại cửa nghĩa địa, nhặt lấy cặp áo, và đi về công viên. Chàng thanh niên về báo tin cho người cha biết. Người cha suy nghĩ: "Vị tu khổ hạnh thân cận với vua sẽ bị tai nạn", ông liền đi đến gặp Bô-tát và thưa:

- Thưa vị khổ hạnh, hãy quăng cặp áo mà ngài đã lượm được, nếu không ngài sẽ gặp tai nạn.

Bô-tát nói:

- Đối với chúng tôi, các tấm vải quăng ở nghĩa địa vẫn còn dùng được. Chúng tôi không mê tín về điềm lạnh dữ. Mê tín điềm lạnh dữ này không được các đức Phật, Độc Giác Phật và Bô-tát tán thán. Do vậy, bậc hiền trí không mê tín điềm lạnh dữ.

Khi Bô-tát thuyết pháp cho vị Bà-la-môn như vậy, vị ấy từ bỏ quan niệm sai lầm của mình và quy y với Bô-tát. Còn Bô-tát giữ thiên quán không gián đoạn, về sau được sanh lên cõi trời Phạm Thiên.

*

Sau khi kể câu chuyện quá khứ cho vị Bà-la-môn, bậc Đạo Sư nói lên bài kệ này:

*Ai thoát điềm lạnh dữ,
Thoát mộng và các tướng,
Vị ấy vượt qua được
Lỗi lầm do mê tín,
Hai ách được nhiếp phục,*

Không còn phải tái sanh.

Như vậy, bậc Đạo Sư thuyết pháp cho vị Bà-la-môn với bài kệ này, rồi giảng về các Sự thật. Cuối bài thuyết giảng, vị Bà-la-môn cùng với người con trai chứng quả Dự lưu. Bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

Người cha và con trai hiện nay là cha và con trai trong thời quá khứ, còn vị tu khổ hạnh chính là Ta vậy.

-ooOoo-

88. CHUYỆN CON BÒ SÀRAMBHA (Tiền thân Sàrambha)

Hãy nói lời tốt lành ...,

Câu chuyện này, khi ở tại Xá-vệ, bậc Đạo Sư đã kể về học giới liên hệ đến lời mắng chửi. Hai câu chuyện hiện tại và quá khứ giống như câu chuyện trong Tiền thân nandivisala (số 28) đã nói ở trên. Nhưng trong Tiền thân này, Bò-tát là một con bò đực, tên là Sàrambha, của một bà-la-môn trú ở Takkasilà, trong nước Gandhara.

*

Nói câu chuyện quá khứ xong, bậc Đạo Sư là bậc Chánh Đẳng Giác, đọc bài kệ này:

Hãy nói lời tốt lành,

Chớ nói lời độc ác,

Lành thay, lời tốt lành!

Lời ác sanh ưu ão.

Như vậy, sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, vị Bà-la-môn là Ananda, nữ Bà-la-môn là Uppalavannà, còn Sàrambha là Ta vậy.

-ooOoo-

89. CHUYỆN KẸ LỪA ĐẢO (Tiền thân Kuhaka)

Nghe lời của người nói...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một kẻ lừa đảo. Các chi tiết của câu chuyện sẽ được kể trong Tiền thân Uddala (số 487).

*

Thuở xưa, khi vua Barhmadatta trị vì ở Bà-la-môn, gần một ngôi làng nhỏ, có một người tu khổ hạnh lừa đảo, thuộc ngoại đạo bện tóc. Một người điền chủ làm cho người ấy một cái chòi lá trong rừng để ở và nuôi sống kẻ ấy trong chòi với đồ ăn ngon lành. Người điền chủ tin người ngoại đạo bện tóc lừa đảo ấy là người có giới đức. Vì sợ ăn trộm, một hôm, người điền chủ đem đến chòi lá của người ngoại đạo ấy năm trăm đồng tiền vàng, chôn dưới đất và yêu cầu người ấy coi ngó dùm. Vị tu khổ hạnh nói:

- Thưa Hiền giả, đối với những người xuất gia, không nên nói lời như vậy. Chúng tôi không có lòng tham với gia sản của người khác.

- Lành thay, Tôn giả.

Người điền chủ, tin lời của kẻ ấy và ra đi. Kẻ ác khổ hạnh suy nghĩ: "Chùng ấy tiền đủ sống trọn đời người". Sau một vài ngày, kẻ ấy lấy số tiền, chôn tại một chỗ bên vệ đường, rồi trở về sống tại chòi lá. Ngày kế tiếp, kẻ ấy đi đến nhà người điền chủ sau khi ăn cơm và nói:

- Thưa Hiền giả, nhờ ngài, tôi đã sống đây một thời gian dài. Sống tại một chỗ quá lâu cũng như người sống chung đưng với loài người. Sống chung đưng là một cấu uế đối với những người xuất gia. Do vậy tôi sẽ ra đi.

Nói vậy xong, dầu được yêu cầu nhiều lần, kẻ ấy cũng không muốn trở lại. Người điền chủ nói:

- Sự việc là như vậy, thưa Tôn giả, Tôn giả hãy đi.

Người điền chủ tiễn kẻ ấy ra tận cửa làng rồi mới trở về. Người tu khổ hạnh, đi một lát, rồi suy nghĩ: "Ta nên lừa dối người điền chủ này". Nghĩ vậy, kẻ ấy cầm một ngọn cỏ giữa búi tóc và đi trở về. Người điền chủ hỏi:

- Sao Tôn giả trở về?

- Thưa Hiền giả, một ngọn cỏ từ mái nhà của Hiền giả đã mắc vào bện tóc của tôi. Người xuất gia không được lấy sự vật không cho. Vậy tôi trở về đem trả ngọn cỏ ấy.

Người điền chủ nói:

- Tôn giả hãy rút ngọn cỏ rồi đi.

Và nghĩ: "Vị này không lấy gia sản của người khác dù chỉ một ngọn cỏ. Ôi, Tôn giả này thật tế nhị đối với ta". Người chủ điền sanh tịnh tín, đánh lễ kẻ ấy, rồi từ biệt.

Lúc bấy giờ, vì mục đích buôn bán, Bồ-tát đi đến biên địa, và ở tại trú xứ ấy. Nghe lời người tu khổ hạnh nói. Bồ-tát suy nghĩ: "Chắc hẳn kẻ ác khổ hạnh này có lấy tiền bạc gì của người điền chủ này". Bồ-tát hỏi người điền chủ:

- Này bạn, bạn có giao cái gì cho người tu khổ hạnh này giữ không?
- Thưa bạn, tôi có giao cho vị ấy giữ năm trăm đồng tiền vàng.
- Vậy hãy tìm kiếm số tiền ấy.

Người điền chủ đi đến chòi lá, tìm không thấy số tiền, liền trở về hết sức nhanh báo cho Bồ-tát là tiền không còn nữa.

Bồ tát nói:

- Không có ai khác lấy tiền vàng của bạn ngoài tên khổ hạnh bện tóc lừa đảo. Chúng ta hãy đuổi theo bắt lấy nó.

Họ chạy đuổi theo, bắt được tên tu khổ hạnh lừa đảo, đánh nó và bảo nó đem trả tiền vàng. Thấy số tiền vàng đã được trả lại, Bồ-tát khinh bỉ nói với tên tu khổ hạnh:

- Người thật không dính một ngọn cỏ, mà lại dính đến năm trăm đồng tiền vàng!

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ này:

Nghe lời của người nói,
Lời nhẹ nhàng êm dịu,
Không dính đến ngọn cỏ,
Mà dính năm trăm vàng.

Rồi Bồ-tát nói thêm:

- Này kẻ bện tóc gian dối kia, chớ làm như vậy nữa.

Khuyên giáo, và khiển trách kẻ ấy xong, Bồ-tát sống làm các công đức đến lúc mạng chung, Bồ-tát đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Tỷ-kheo này mới lừa đảo mà trong quá khứ cũng đã lừa đảo rồi.*

Rồi bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- *Lúc ấy, người tu khổ hạnh lừa đảo là Tỷ-kheo lừa đảo này, còn người hiền trí là Ta vậy.*

-ooOoo-

90. CHUYỆN KẺ VONG ÂN (Tiền thân Akatannu)

Ai trước được làm lành...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về ông Cấp Cô Độc. Tương truyền, một người triệu phú sống tại biên địa là một người bạn của ông Cấp Cô Độc, nhưng hai người chưa từng gặp nhau. Một hôm người bạn này chất đầy năm trăm cỗ xe với hàng hóa biên địa và bảo những người làm công:

- Các bạn hãy đi. Dem hàng hóa này đến Xá-Vệ, bán trước mặt ông Cấp Cô Độc là người bạn của chúng tôi và đem về hàng hóa nhận được do đổi hàng.

Họ vâng lời dặn của vị triệu phú ấy đi đến Xá-Vệ gặp vị đại triệu phú, trao tặng phẩm và trình bày sự việc. Vị đại triệu phú tiếp đón họ niềm nở, cho họ chỗ ở và tiền tiêu, hỏi thăm người bạn có được an lạc không, rồi bán các hàng hóa, và giao cho họ hàng hóa trao đổi. Rồi họ đi về biên địa, báo cáo sự việc lên vị triệu phú.

Một thời gian khác ông Cấp Cô Độc, như lần trước cho đánh năm trăm cỗ xe đến biên địa. Những người của ông Cấp Cô Độc đến biên địa, đem theo tặng phẩm, đi đến gặp vị triệu phú sống ở biên địa. Ông này nói:

- Các người từ đâu đến?

- Chúng tôi từ Xá-Vệ đến, là những người hầu cận của ông Cấp Cô Độc, người bạn của ông.

- Cấp Cô Độc, người nào cũng có tên như vậy!

Rồi ông cười mĩa mai họ, nhận lấy quà tặng, và bảo họ đi mà không cho họ chỗ ở và tiền tiêu. Vì vậy họ tự bán các hàng hóa, mang các hàng hóa trao đổi, rồi đi về Xá-Vệ và báo cáo sự việc cho vị triệu phú.

Rồi người triệu phú ở biên địa, một lần nữa, như lần trước, cho đánh năm trăm cỗ xe đến Xá-Vệ. Các người thuộc hạ mang quà tặng đến gặp vị đại triệu phú. Thấy họ, người nhà ông Cấp Cô Độc liền thưa:

- Thưa ông chủ, chúng tôi sẽ lo cho họ chỗ ở, cơm ăn và tiền tiêu.

Nói xong, họ đưa các cỗ xe của những người ấy ra khỏi thành, bảo họ tháo xe tại một chỗ đã lựa chọn và nói:

- Các bạn hãy ở đây. Từ nhà chúng tôi, chúng tôi sẽ đưa đến cho các bạn cháo, cơm và tiền tiêu.

Nói xong họ đi, hơp các người làm công lại, lúc nửa đêm vào canh giữa, họ đến cướp năm trăm cỗ xe, cướp sạch áo mặc, áo đắp, đánh đổi các con bò, tháo bánh xe ra khỏi các cỗ xe, đặt các cỗ xe xuống đất, lấy các bánh xe, rồi bỏ đi. Những người trú ở biên

địa chỉ còn làm chủ một cái áo mặc, không còn gì cả, sợ hãi chạy mau đi trốn và trở về biên địa.

Những người nhà triệu phú báo cáo sự việc ấy lên vị triệu phú Cấp Cô Độc. Đại triệu phú nghĩ: "Đây là một câu chuyện quan trọng có thể trình bậc Đạo Sư".

Ông Cấp Cô Độc đi đến bậc Đạo Sư, tường thuật tỉ mỉ đầu đuôi câu chuyện. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay gia chủ, không phải chỉ nay, kể ở biên địa ấy có hạnh như vậy. Trong quá khứ kẻ ấy cũng đã có hạnh như vậy rồi.

Nói xong, theo lời yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát là một người triệu phú có tài sản lớn ở Ba-la-nại. Một người triệu phú ở biên địa là một người bạn chưa bao giờ thấy mặt của Bồ-tát. (tất cả đều giống như câu chuyện hiện tại trên). Được những người của mình báo cáo:

- Đây là việc chúng tôi làm hôm nay.

Bồ-tát nói:

- Do không biết báo đáp một công việc đã làm trước cho mình, nên về sau họ phải gặp sự việc như vậy.

Nói vậy xong, trước hội chúng tụ họp, Bồ-tát thuyết pháp với bài kệ này:

Ai trước được làm ơn,
Không biết đáp ứng lại,
Về sau, việc xảy đến,
Không tìm được người giúp.

Như vậy với bài kệ này, Bồ-tát thuyết pháp, và trọn đời làm các công đức như bố thí v.v... rồi đi theo nghiệp của mình.

Sau khi kể lại pháp thoại, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Người ở biên địa thời ấy là người ở biên địa hiện nay, còn vị triệu phú Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM LITTA

91. CHUYỆN CHƠI SÚC SẮC NGỘ ĐỘC (Tiền thân Litta)

Thuốc độc được xoa bôi ...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể lại về cách thọ dụng sự vật không suy nghĩ. Nghe nói, lúc bấy giờ, phần lớn các Tỷ-kheo nhận được y v.v... có thói quen sử dụng chúng không suy nghĩ. Do sử dụng bốn vật dụng không suy nghĩ, họ không thoát khỏi đọa xứ địa ngục, súc sanh. Bậc Đạo Sư biết được việc này, liền dùng nhiều phương tiện thuyết pháp cho các Tỷ-kheo, nói lên sự nguy hiểm lúc sử dụng bốn đồ vật mà không suy nghĩ:

- Nay các Tỷ-kheo, một Tỷ-kheo không được sử dụng bốn đồ vật cần thiết mà không suy nghĩ. Do vậy, từ nay trở đi, hãy suy nghĩ xong rồi mới thọ dụng chúng.

Cách thức suy nghĩ này được nêu rõ:

- Ở đây, các Tỷ-kheo có suy tư, khi sử dụng y, cốt để ngăn ngừa lạnh.

Sau khi đặt ra các điều lệ tương tự cho các vật dụng khác, bậc Đạo Sư kết luận:

- Nay các Tỷ-kheo, cần suy nghĩ như vậy, mới nhận bốn vật dụng. Không suy nghĩ lúc nhận các vật dụng cũng giống như thọ dụng nọc độc con rắn. Các người xưa vì không suy nghĩ, không biết sự nguy hiểm, đã thọ dụng thuốc độc, khi quá chín muồi phải chịu thống khổ.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nai, Bô-tát sanh ra trong một gia đình có gia sản lớn, khi đến tuổi trưởng thành, trở thành một người chơi con súc sắc. Một người chơi con súc sắc khác có tánh lừa đảo, chơi với Bô-tát; khi nó hơn, nó tiếp tục chơi, không xóa bỏ bàn chơi. Nhưng khi người khác hơn, nó liền đưa con súc sắc vào miệng, xem như là mất, rồi xóa bỏ bàn chơi và bỏ đi. Biết được việc làm của nó, Bô-tát nói:

- Thôi được, ta có cách.

Bô-tát đem những con súc sắc về nhà, xoa thuốc độc, phơi khô, đi đến gần nó và rù nó chơi. Kế kia bằng lòng, và sửa soạn bàn chơi. Khi đang chơi với Bô-tát, thấy mình bị thua, nó liền bỏ một con súc sắc vào trong miệng. Bô-tát thấy nó làm như vậy, liền nói:

- Hãy nuốt đi. Sau ngươi sẽ biết cái này là gì!

Rồi Bồ-tát đọc câu kệ này để trách móc nó:

Thuốc độc được xoa bôi,
Đốt cháy thật mãnh liệt,
Ngươi nuốt con súc sắc,
Nào đâu có biết vậy,
Nuốt, hãy nuốt nữa đi,
Kẻ chơi ác độc kia,
Cuối cùng, ngươi sẽ bị,
Đau đớn cực thống khổ.

Khi Bồ-tát đang nói vậy, thuốc độc bắt đầu thấm vào kẻ chơi súc sắc lừa đảo, mắt nó xoay tròn, thân cúi quặp và té xuống đất. Bồ-tát nói:

- Thôi ta sẽ cứu ngươi sống lại!

Bồ-tát cho nó uống loại thuốc trộn lẫn với các thứ thuốc khác, làm cho nó nôn ra, rồi cho nó ăn bơ chín, mật, đường v.v... Khi nó bình phục, Bồ-tát khuyên nó lần sau chớ làm như vậy nữa. Bồ-tát tiếp tục trọn đời làm công đức bố thí v.v... và theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, Bạc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo thọ dụng các đồ vật không suy nghĩ cũng như thọ dụng thuốc độc không suy nghĩ.

Rồi Bạc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người hiền trí chơi súc sắc là Ta vậy.

-ooOoo-

92. CHUYỆN ĐẠI BẢO VẬT (Tiền thân Mahàsàra)

Chiến trận cần anh hùng... ,

Câu chuyện này khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Tôn giả Ananda. Một thời, những nữ nhân ở cung vua Kosala suy nghĩ như sau: "Đức Phật ra đời thật khó. Cũng vậy, được làm người với các căn đầy đủ thật khó. Dầu chị em ta có thân người này trong một thời có đức Phật, chị em ta vẫn không được đi đến tinh xá như ý muốn, không được nghe pháp, cúng dường hay bố thí. Chúng ta sống như bị quăng trong một cái hộp. Chị em ta hãy yêu cầu nhà vua cử cho một Tỷ-kheo xứng đáng thuyết pháp cho chị em ta: Khi nghe pháp, chị em ta có thể học làm các công đức như bố thí v.v... Như vậy, với thời gian ngắn ngủi này, chị em ta sẽ có kết quả lợi ích". Tất cả bọn cùng đi đến đức vua và nói lên sự suy tư của mình. Nhà vua chấp thuận.

Một hôm, vua muốn đi dạo chơi ở một công viên, và bảo người giữ vườn dọn dẹp sạch sẽ. Trong khi dọn dẹp sạch sẽ công viên, người giữ vườn thấy bậc Đạo Sư ngồi dưới một gốc cây, liền đi đến hầu vua và thưa:

- Thưa thiên tử, công viên đã được dọn dẹp sạch sẽ. Nhưng tại đây, dưới một gốc cây, đức Thế Tôn đang ngồi.

Vua nói:

- Tốt lắm, chúng ta sẽ nghe pháp từ bậc Đạo Sư.

Rồi vua ngự lên cỗ xe có trang hoàng đẹp đẽ, đi đến công viên và yết kiến bậc Đạo Sư. Lúc bấy giờ, Chattapani, một nam cư sĩ đã chứng quả Bất lai, đang ngồi nghe pháp từ bậc Đạo Sư. Khi thấy nam cư sĩ ấy, vua ngần ngại, đứng một lát, suy nghĩ: "Nếu là người độc ác, người này đã không ngồi nghe pháp từ bậc Đạo Sư. Vì không phải là người độc ác, nên nó mới làm như vậy".

Nghĩ xong, nhà vua đi đến gần bậc Đạo Sư, đánh lễ rồi ngồi xuống một bên. Nam cư sĩ, vì sự kính trọng đối với đức Phật, không đứng dậy hay đánh lễ vua. Vua không hoan hỉ với vị ấy. Biết được nhà vua không hoan hỉ đối với nam cư sĩ ấy, bậc Đạo Sư nói lên công đức của vị ấy:

- Thưa Đại Vương, nam cư sĩ này nghe nhiều kinh tạng đã được trao truyền và đã xa lìa các dục.

Vua nghĩ: "Chắc chắn người này không thể là người tầm thường, vì bậc Đạo Sư tán thán công đức". Vua hỏi:

- Nay nam cư sĩ, nếu có cần gì hãy nói cho ta biết.

Nam cư sĩ nói:

- Tốt lành thay!

Vua nghe Pháp từ bậc Đạo Sư xong, thân phía hữu hướng về phía Ngài rồi ra đi.

Một hôm, sau khi ăn sáng, cầm dù đi đến Kỳ Viên, vua gặp nam cư sĩ ấy liền gọi đến và nói:

- Nay nam cư sĩ, nghe nói ông là người nghe nhiều. Các nữ nhân của Ta muốn nghe và học Chánh pháp. Lành thay, nếu ông nói pháp cho họ.

- Thưa thiên tử, thật không thích hợp để những người tại gia nói cho nội cung của vua. Việc ấy chỉ thích hợp với các Tôn giả xuất gia.

Vua nói:

- Người này nói sự thật.

Vua liền bảo người ấy ra đi, rồi cho gọi các nữ nhân, và nói:

- Nay các hiền nữ, ta sẽ đi đến bậc Đạo Sư và xin cử một Tỷ-kheo thuyết pháp cho các hiền nữ. Trong tám mươi đại đệ tử, ta sẽ xin ai?

Tất cả nữ nhân họp bàn và đồng ý lựa chọn Trưởng lão Ananda, vị Chương khố Chánh pháp. Vua đi đến gặp bậc Đạo Sư, đánh lễ, ngồi xuống một bên và thưa:

- Bạch Thế Tôn, các nữ nhân trong cung của trẫm muốn nghe pháp và học pháp từ Trưởng lão Ananda. Lành thay, nếu Trưởng lão ấy có thể thuyết pháp cho những người trong cung của trẫm.

Bậc Đạo Sư bằng lòng chấp nhận cho Trưởng lão Ananda. Từ đây về sau, các nữ nhân của vua nghe pháp và học pháp từ Trưởng lão Ananda.

Một hôm, một viên ngọc trên khăn vua bị mất. Vua biết được viên ngọc bị mất, cho gọi các đại thần và ra lệnh bắt tất cả mọi người trong nội cung để tìm cho ra viên ngọc trên khăn. Các đại thần bắt đầu từ các nữ nhân, tra hỏi viên ngọc trên khăn, họ làm phiền nhiễu rất nhiều người nhưng không tìm ra. Hôm ấy, Trưởng lão Ananda vào cung diện vua. Trước kia, khi các nữ nhân thấy Trưởng lão họ đều hoan hỷ nghe pháp, học pháp. Lần này họ không được như vậy, tất cả đều sầu ưu. Khi Trưởng lão hỏi vì sao hôm nay họ lại như vậy, họ trả lời:

- Thưa Tôn giả, đức vua đã mất viên ngọc trên khăn. Và đức vua ra lệnh các đại thần bắt đầu tra hỏi từ các nữ nhân để tìm ngọc, làm phiền nhiễu mọi người ở trong cung. Chúng tôi không biết những gì sẽ xảy ra cho ai. Do vậy, chúng tôi ưu phiền.

Trưởng lão nói an ủi họ:

- Chớ lo nghĩ việc ấy nữa.

Rồi Trưởng lão đi đến gặp nhà vua, ngồi trên ghế đã soạn sẵn, và hỏi:

- Thưa Đại Vương, tôi nghe nói Đại Vương mất viên ngọc phải không?

- Thưa Tôn giả sau khi bắt tất cả mọi người ở trong cung, và làm phiền nhiễu chúng, tôi vẫn chưa có thể tìm được.

- Thưa Đại Vương, không cần phiền nhiều đông người, vẫn có phương cách tìm ra viên ngọc.

- Cách thức nào vậy, thưa Tôn giả?

- Thưa Đại vương, bằng cách cho một nắm rom.

- Cho nắm rom để làm gì vậy, thưa Tôn giả?

- Thưa Đại Vương, với những ai bị ngài nghi ngờ, hãy họp họ lại, cho mỗi người một nắm rom hay cục đất sét và nói: "Ngày mai, vào sáng sớm, hãy đem cái này và đặt tại chỗ ấy. Người nào lấy viên ngọc sẽ đặt nó trong nắm rom hay cục đất sét mang lại. Nếu ngày đầu họ mang lại thì rất tốt. Nếu không, ngày thứ hai, ngày thứ ba, họ cũng phải mang lại. Như vậy, đại chúng không bị phiền nhiễu, và ngài có thể lấy lại được viên ngọc".

Nói vậy xong, Trưởng lão ra về. Vua làm theo lời dặn, nhưng ba ngày qua, không ai đem lại viên ngọc. Trưởng lão đến vào ngày thứ ba và hỏi:

- Thưa Đại Vương, viên ngọc đã được đem lại chưa?

- Thưa Tôn giả, chưa.

- Vậy Đại Vương, trong sân lớn, tại một chỗ kín hãy cho đặt một cái ghè nước lớn, đổ đầy nước, treo xung quanh một cái màn. Rồi ra lệnh cho mọi người lui tới trong nội cung, đàn ông và cả đàn bà, phải cởi áo ngoài, lần lượt đi vào trong màn một mình, rửa tay rồi đi ra.

Trưởng lão nói phương tiện này xong rồi ra đi. Nhà vua làm như lời dặn. Kẻ ăn cắp hòn ngọc suy nghĩ: "Vị Chưởng khố Chánh pháp đã nắm lấy vấn đề này, nếu không tìm ra được viên ngọc sẽ không bỏ cuộc. Nay đã đến lúc cần phải đem trả lại viên ngọc". Nghĩ vậy, nó giấu viên ngọc trong người, đi vào trong tấm màn, bỏ rơi ngọc vào ghè nước rồi đi ra. Khi tất cả mọi người đã đi xong, người ta đổ nước và tìm được viên ngọc. Vua nói:

- Nhờ Trưởng lão, không phiền nhiễu đại chúng, ta đã tìm được viên ngọc.

Vua rất bằng lòng. Những người lui tới trong cung cũng bằng lòng và nói:

- Nhờ Trưởng lão, chúng tôi thoát khỏi đau khổ lớn.

Câu chuyện nhờ uy lực của Ananda họ đã tìm ra viên ngọc trên khăn vua được toàn kinh thành và chúng Tỷ-kheo biết. Các Tỷ-kheo ngồi họp tại Chánh pháp đường tán thán công đức của Trưởng lão:

- Thưa các Hiền giả, nhờ nghe nhiều, nhờ bác học, nhờ thiện xảo phương tiện của Trưởng lão Ananda, đại chúng không bị phiền nhiễu, với phương tiện, viên ngọc được tìm lại.

Bậc Đạo Sư đi đến và hỏi:

- *Này các Tỷ-kheo, các ông ngồi ở đây luận bàn vấn đề gì?*

Khi nghe vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải nay đồ vật gì đã vào tay người khác, lại tìm được là nhờ Ananda. Thuở trước, các bậc hiền trí không làm phiền nhiễu đại chúng, chỉ với phương tiện, tìm được đồ vật đã đi vào tay của loài vật.*

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmandatta trị vì ở xứ Ba-la-nại, Bồ-tát đạt sự thuần thực trong tất cả các nghề, và trở thành vị đại thần của vua ấy. Một hôm, nhà vua cùng với một đoàn tùy tùng đông đảo, đi đến công viên, sau khi dạo chơi giữa rừng xong, lại muốn đi chơi trong nước.

Vua đi xuống một hồ nước dành cho vua, và gọi các cung nữ cỡi các vàng ngọc, trang sức trên đầu, trên cổ, bỏ chúng trên cái áo ngoài, đặt chúng vào trong hộp và giao các nữ tỳ trông coi rồi đi xuống hồ.

Khi ấy, có một con khỉ cái ở công viên, ngồi giữa các cành cây, thấy bà hoàng hậu cỡi các đồ trang sức, bỏ trên cái áo ngoài, đặt chúng vào trong hộp. Con khỉ cái muốn đeo dây chuyền bằng ngọc của hoàng hậu, ngồi nhìn, chờ xem khi nào người nữ tỳ lơ đễnh là nó đánh cắp.

Người nữ tỳ canh gác, thỉnh thoảng nhìn qua nhìn lại rồi lại bắt đầu ngủ gật. Con khỉ cái biết người nữ tỳ đã lơ đễnh, liền leo xuống mau như gió, lấy sợi dây chuyền lớn đeo cổ, leo lên xuống mau như gió, ngồi núp giữa các cành cây. Rồi sợ các con khỉ cái khác thấy, nó giấu sợi dây chuyền vào một cái lỗ cây và ngồi canh gác với dáng điệu bình tĩnh.

Người nữ tỳ tỉnh dậy, không thấy sợi dây chuyền, quá run sợ, không thấy có cách gì khác liền la to:

- Có người đàn ông lấy cắp sợi dây chuyền của hoàng hậu rồi chạy trốn.

Những người canh gác từ nhiều phía tụ họp lại, nghe người nữ tỳ la, liền báo cho vua biết. Vua ra lệnh bắt tên ăn trộm. Họ chạy ra khỏi công viên, đi tìm tên ăn trộm khắp nơi. Một kẻ dân quê đang lễ bái, nghe tiếng la, liền hoảng sợ bỏ chạy. Thấy vậy, các người ấy nghĩ nó là thằng ăn trộm bèn đuổi theo, bắt nó, đánh nó, và nói mĩa mai:

- Đồ ăn trộm ác độc kia, ngươi lấy cắp đồ trang sức đắt tiền như vậy để làm gì?

Người dân quê suy nghĩ: "Nếu ta nói không lấy, mạng sống ta hôm nay không còn nữa. Chúng sẽ đánh và giết ta. Vậy ta hãy nhận là có lấy". Nó nhận có lấy, liền bị trói và dẫn đến vua. Vua hỏi nó:

- Có phải ngươi lấy đồ trang sức đắt tiền?

- Thưa thiên tử, tôi có lấy.

- Nay vật ấy ở đâu rồi?

- Thưa thiên tử, vậy quý giá đối với tôi, tôi lấy để làm gì? Tôi là người từ trước không bao giờ có được cái giường chiếc ghế. Nhưng người triệu phú bảo tôi lấy đồ trang sức đắt tiền ấy. Tôi lấy và giao cho ông ta rồi. Ông ta biết đồ trang sức ấy.

Vua truyền gọi người triệu phú và hỏi ông có lấy đồ trang sức quý giá từ tay người dân quê ấy không.

- Thưa thiên tử, có.

- Đồ ấy ở đâu rồi?

- Tôi đã đưa cho người cố vấn tế tự của ngài.

Người cố vấn tế tự được gọi và được hỏi như trước. Ông thú nhận có lấy và đưa cho người nhạc trưởng. Người nhạc trưởng bị gọi và hỏi, liền khai đã đưa cho một người kỹ nữ như là một món quà tặng. Người kỹ nữ bị hỏi, trả lời cô không lấy. Trong khi hỏi chưa xong thì mặt trời lặn, Vua nói:

- Nay hết giờ rồi, ngày mai tiếp tục việc này.

Vua giao năm người ấy cho các vị đại thần và đi vào thành.

Lúc ấy Bô-tát suy nghĩ: "Đồ trang sức này bị mất ở trong công viên. Kẻ dân quê này ở ngoài công viên và cửa có lính gác thì không thể vào trong công viên cũng không thể lấy và chạy trốn ra ngoài được. Người nghèo khổ này nói: Tôi đã đưa cho người triệu phú, có lẽ vì để tự giải thoát cho mình thôi. Con người triệu phú nói: Tôi đã đưa cho người cố vấn tế tự, có lẽ vì muốn làm cho kẻ ấy thành đồng lõa để cùng được thoát ra. Còn người cố vấn tế tự nói: Tôi đã đưa cho người nhạc trưởng, có lẽ vì nghĩ rằng nhờ người nhạc trưởng, sẽ sống vui trong nhà tù. Người nhạc trưởng nói: Tôi đã cho người kỹ nữ, với hy vọng mình sẽ được hưởng lạc thú với người kỹ nữ ở trong tù. Cả năm người này không thể là người ăn trộm. Trong công viên có nhiều loài khí. Vật trang sức có lẽ đã rơi vào tay một con khí cái!"

Nghĩ vậy, Bô-tát đi đến yết kiến vua và thưa:

- Thưa Đại Vương, hãy giao những người ăn trộm cho chúng tôi. Chúng tôi sẽ tìm kiếm ai đã làm việc này.

Vua chấp thuận, giao những người ăn trộm cho Bô-tát. Bô-tát cho gọi những người làm công và bảo:

- Hãy cho năm người này ở trong một chỗ, canh gác xung quanh, lóng tai nghe họ nói những gì và báo cho ta biết.

Nói xong, Bô-tát ra đi, và các người ấy làm theo lời dặn. Trong khi cả năm người đang ngồi tù, người triệu phú nói với người dân quê.

- Nay đồ dân quê ác độc kia, ta với người trước đây không có gặp nhau. Vậy sao người nói người đưa cho ta đồ trang sức ấy?

- Thưa ông đại triệu phú, tôi không bao giờ biết đến cái giường, cái ghế đầu với chân bằng lõi cây được gọi là quý giá. Tôi nghĩ tôi nương nhờ vào ông mới được giải thoát, nên tôi nói vậy. Mong ông chủ chớ giận tôi.

Người cố vấn tế tự hỏi người triệu phú:

- Thưa ông đại triệu phú, làm sao ông lại đưa cho tôi một vật mà người này không hề đưa cho ông?

- Vì tôi nghĩ rằng hai chúng ta là những người có quyền thế. Nếu chúng ta cùng đứng với nhau, thời sự việc sẽ được giải quyết mau chóng! Do nghĩ vậy nên tôi đã khai như vậy.

Vị nhạc trưởng nói với người cố vấn tế tự:

- Nay Bà-la-môn, ông đưa cho tôi đồ trang sức lúc nào?

- Tôi nghĩ rằng nhờ ông, tôi sẽ sống an lạc tại chỗ cư trú, nghĩ vậy nên tôi nói vậy.

Người kỹ nữ nói với người nhạc trưởng:

- Nay người nhạc trưởng độc ác kia, trước đây tôi chưa bao giờ đến với ông, trước đây ông cũng chưa bao giờ đến với tôi. Vậy ông đưa tôi vật trang sức khi nào?

- Nay chị, chị phần nộ làm gì? Năm chúng ta cùng chung sống với nhau trong một nhà. Hãy hoan hỉ sống cho được thoải mái! Do nghĩ vậy nên tôi khai cho chị.

Bồ-tát nghe câu chuyện ấy từ những người được giao việc, biết rằng năm người ấy không phải ăn trộm; chắc con khi cái đã lấy đồ trang sức, và tìm một phương tiện để làm cho nó bỏ rơi đồ trang sức ấy. Bồ-tát sai làm nhiều đồ trang sức bằng chuỗi hạt, cho bắt một số khi cái trong vườn, cho chúng đeo các đồ trang sức bằng chuỗi hạt trên tay, trên chân, trên cổ rồi thả chúng ra. Trong khi ấy con khi cái ăn trộm kia vẫn ngồi ở công viên canh gác bảo vật của nó. Bồ-tát ra lệnh cho họ:

- Các người hãy đi, và dò xét rình xem tất cả bày khi cái. Khi nào thấy đồ trang sức ở con khi cái nào, hãy dọa nó và lấy lại đồ trang sức.

Những con khi cái ấy được cho các đồ trang sức, tự mãn, tự hào, đi qua đi lại trong công viên, đi đến con khi cái ăn trộm kia và nói:

- Nay, xem đồ trang sức của chúng ta!

Con khi cái kia, không dẫn nổi lòng ganh tỵ, liền nói:

- Quý gì đồ trang sức bằng hạt ấy!

Rồi nó lấy dây chuyền ngọc mang vào. Các người đứng rình thấy vậy liền tìm cách làm cho nó cởi bỏ đồ trang sức ra, rồi mang về cho Bồ-tát. Cầm lấy đồ trang sức ấy, Bồ-tát đem dâng vua và thưa:

- Thưa Đại Vương, năm người ấy không phải là ăn trộm. Chính con khi cái trong vườn đã lấy đồ trang sức này.

Vua nói:

- Thừa bậc Hiền trí, làm sao bậc Hiền trí biết được là chính con khi cái ấy tự tay lấy chuỗi ngọc? Làm sao bậc Hiền trí lấy chuỗi ngọc lại được?

Bồ-tát kể lại toàn bộ câu chuyện, nhà vua rất bằng lòng và nói:

- Chăm đầu các chiến trường, cần phải có những anh hùng.

Vua thưởng cho Bồ-tát rất nhiều vàng ngọc và nói lên bài kệ:

Chiến trận, cần anh hùng,
Khuyên bảo, cần bình tĩnh,
Ăn uống, cần bạn thân,
Gặp việc, cần hiền trí.

Như vậy, nhà vua tán thán Bồ-tát, đề cao Bồ-tát, và cúng dường Bồ-tát bảy món báu. Vâng theo lời khuyên giáo của Bồ-tát, vua sống trọn đời làm các công đức, rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nói lên công đức của Trưởng lão, và nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vua là Ananda, còn đại thân hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

93. CHUYỆN NGỘ ĐỘC DO LUYẾN ÁI (Tiền thân Vissasabhojana)

Chớ tin người thân tín...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể sự thọ dụng dựa vào người thân. Nghe nói, trong thời ấy, các Tỷ-kheo phân lớn tự bằng lòng với bốn vật dụng do các bà con cúng dường, và thọ dụng các vật ấy mà không suy tư, viện lẽ rằng khi còn là cư sĩ, họ đã nhận đồ vật từ mẹ hay từ cha từ anh em hay từ chị em, từ mẹ nhỏ hay từ cha nhỏ, từ chú cậu hay từ dì cô.

Bậc Đạo Sư nghe việc này, nghĩ rằng cần phải cho các Tỷ-kheo một bài thuyết pháp. Vì thế Ngài họp các Tỷ-kheo lại và nói:

- Nay các Tỷ-kheo, dẫu người cho là những người bà con hay những người khác, Tỷ-kheo cần phải suy tư khi thọ dụng bốn đồ vật. Thọ dụng không suy tư, khi đúng thời, Tỷ-kheo không thể thoát khỏi tái sanh làm Dạ-xoa hay nga quý. Thọ dụng các đồ vật

không suy tư cũng giống như thọ dụng thuốc độc. Và thuốc độc, dẫn từ người cho là người thân tín, vẫn giết chết được. Thuở xưa, có chúng sanh thọ dụng thuốc độc do bạn thân tín cho, và đã đi đến mạng chung.

Nói xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-lai-nại, Bồ-tát là một vị triệu phú giàu có. Bồ-tát có một người chăn bò, khi đến mùa lúa chín, kẻ ấy liền bắt các con bò lại, dắt chúng vào rừng làm một cái chuồng bò và sống tại đấy để chăn giữ chúng. Thỉnh thoảng, kẻ ấy mang sữa về cho vị triệu phú. Không xa chuồng bò bao nhiêu, có con sư tử trú tại đấy. Các con bò cái, vì sợ hãi sư tử, nên sữa khô cạn, không có nhiều. Một hôm, khi người chăn bò đem bơ chín cho vị triệu phú, vị ấy hỏi:

- Này bạn chăn bò, sao bơ chín ít vậy?

Người chăn bò nói rõ lý do.

- Này bạn, con sư tử ấy có ái mộ ai không?

- Thưa ông chủ, nó thân ái với con nai cái.

- Vậy bạn có thể bắt được con nai cái không?

- Thưa ông chủ, được.

- Bạn hãy bắt con nai cái, rồi với thuốc độc, bạn xoa đi xoa lại, bắt đầu từ trán đến hết cả lông trên thân nai, để cho khô, sau hai ba ngày hãy thả con nai cái ra. Con sư tử vì luyến ái con nai cái, sẽ liếm thân nó và sẽ đi đến mạng chung. Hãy lấy da, móng răng và mỡ con sư tử rồi đem lại đây.

Nói xong, Bồ-tát đưa thuốc độc và bảo kẻ ấy đi. Người chăn bò đặt lưới, bắt được con nai cái và làm như đã được dặn. Con sư tử thấy con nai cái, với lòng luyến ái mạnh, liếm thân con nai cái, và mạng chung. Người chăn bò lấy da sư tử v.v... và đi đến Bồ-tát. Ngài biết sự việc xảy ra, liền nói:

- Không nên luyến ái người khác. Con sư tử, vua các loài thú, có sức mạnh như vậy, nhưng do ái nhiễm nên quá thân mật, liếm thân con nai cái, ăn phải thuốc độc và mạng chung.

Nói vậy xong, ngài thuyết pháp cho hội chúng đang tập hợp, và đọc bài kệ này:

Chớ tin người thân tín,
Chớ tin người không thân,
Do tin, sợ hãi đến,
Như sư tử, nai cái.

Như vậy Bồ-tát thuyết pháp cho hội chúng và trọn đời làm các công đức bồ thí v.v... rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể câu chuyện quá khứ, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người triêu phủ là Ta vậy.

-ooOoo-

94. CHUYỆN NỖI KINH HOÀNG (Tiền thân Lomahamsa)

Nay nóng ran lạnh buốt...

Câu chuyện này, khi trú ở Pàtikàrama gần Tỳ-xá-ly, bậc Đạo Sư, đem theo y bát, thích thú đi theo giáo pháp của Sát-đế-ly Kora, Sunakkatta trở thành một gia chủ, trong khi Kora bị tái sanh làm thân A-tu-la Kalakanjaka thường bộ hành trong ba vòng tường của Tỳ-xá-ly, chỉ trích bậc Đạo Sư và nói:

- Sa-môn Gotama không có pháp thượng nhân, không có tri kiến thù thắng xứng đáng với bậc thánh. Sa-môn ấy thuyết pháp, pháp ấy tự mình tạo ra, do suy luận tác thành, tùy thuận trải nghiệm và thuyết pháp cho một mục tiêu đặc biệt, không có thể dẫn người thực hành đến diệt tận khổ đau.

Rồi trong khi Tôn giả xá-lợi-phát đi khát thực, nghe lời chỉ trích của kẻ ấy như vậy, và khi trở về, Tôn giả báo cáo sự việc ấy lên Thế Tôn. Ngài nói:

- Sunakkhatta phẫn nộ và ngu si. Do phẫn nộ, nó không biết khi nói rằng: Pháp ấy không có thể dẫn người thực hành đến tận diệt khổ đau, như vậy tức là tán thán công đức của Ta. Nay Xá-lợi-phát, Ta có được Sáu Thắng Trí, đây là pháp thượng nhân của Ta. Ta có Mười Lực, có Bốn Vô sở úy, có trí biết bốn sanh hữu, và có trí biết năm sanh thú. Đây là pháp thượng nhân của Ta. Ta có pháp thượng nhân như vậy. Ai nói rằng: Sa-môn Gotama không có pháp thượng nhân, người ấy, nếu không chấm dứt lời nói ấy, nếu không chấm dứt tâm ấy, nếu không từ bỏ tà kiến ấy, sẽ bị rơi vào địa ngục.

Sau khi nói công đức các pháp thượng nhân tự có, bậc Đạo Sư nói thêm:

- Nay Xá-lợi-phát, nghe nói Sunakkhatta ưa thích tà khổ hạnh khó hành trì của Sát-đế-ly Kora, do ưa thích tà khổ hạnh nên nó không thể tịnh tín đối với Ta. Cách đây chín mươi mốt kiếp, Ta sống đời Phạm hạnh gồm có bốn phần, để suy tư tìm hiểu tà khổ hạnh ngoại đạo thật sự có căn bản chân lý hay không. Là người tu khổ hạnh, Ta tu khổ hạnh đệ nhất. Là người hành trì thô thực, Ta tu hạnh thô thực đệ nhất. Là người hành trì yếm ly, Ta tu hạnh yếm ly đệ nhất. Là người hành trì hạnh viễn ly, Ta tu hạnh viễn ly đệ nhất.

Sau khi nói như vậy, theo lời yêu cầu, bậc Đạo sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, chín mươi một kiếp về trước, để suy xét tìm hiểu về khổ hạnh ngoại đạo, Bồ-tát đã xuất gia làm vị tà mạng ngoại đạo, sống lơ thê, thân lấm đầy bụi, sống viễn ly cô độc, thấy người liền chạy trốn như con nai, ăn các thứ đại bất tịnh như cá thúi, phân bò v.v... Để giữ mình không phóng dật, Bồ-tát sống trong một lùm cây đáng sợ hãi trong rừng. Sống tại đây, vào mùa đông có tuyết, trong những đêm giữa các ngày mùng tám (ngày thứ tám, trước và sau rằm), Bồ-tát đi ra khỏi lùm cây, sống ngoài trời, khi mặt trời mọc, Bồ-tát vô lùm trở lại. Ban đêm, Bồ-tát bị ướt vì ngải ở ngoài trời tuyết. Ban ngày, Bồ-tát cũng bị ướt bởi những giọt nước rơi từ lùm cây. Như vậy, ngày đêm, Bồ-tát cảm thọ khổ đau vì lạnh. Trong cuối tháng mùa hạ, ban ngày, Bồ-tát bị đốt cháy bởi ánh nắng mặt trời; cũng vậy, ban đêm, Bồ-tát bị nóng nực ở trong lùm cây không có gió, vì thể mô hôi thoát chảy từ thân ngải. Câu kệ này từ trước chưa từng được nghe, khởi lên trong trí ngải:

Nay nóng ran, lạnh buốt,
Cô độc, trong rừng hiếm,
Ngồi trần truồng, không lữa,
Án sĩ tìm chân lý.

Như vậy Bồ-tát suốt đời sống khổ hạnh khắc nghiệt với đầy đủ bốn phần (thời học tập, thời gia chủ, thời tôn giáo, thời Sa-môn), khi lâm chung, ngải thấy tướng địa ngục khởi lên, biết được khổ hạnh này không có kết quả. Ngay lúc ấy, ngải phá vỡ tà kiến của mình, nắm giữ chánh tri kiến, và tái sanh lên thiên giới.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, Ta là vị tà mạng ngoại đạo.

-ooOoo-

95. CHUYỆN VUA ĐẠI THIỆN KIẾN (Tiên thân Mahāsudassana)

Các hành là vô thường...

Câu chuyện này, khi nằm trên giường đắc Niết-bàn vô dư y, bậc Đạo Sư đã kể về lời nói của Trưởng lão Ānanda: - Thế Tôn chớ nhập Niết-bàn tại thành phố nhỏ tồi tàn này.

Khi Như Lai trú Kỳ Viên, Ngài suy nghĩ: "Trưởng lão Xá-lợi-phất sanh ở làng Nālaka, đắc Niết-bàn vô dư y ở Varaka, vào đêm rằm Kattika. Còn đại Mục-kiền-liên mệnh chung cũng vào tháng Kattika, trong phần trăng tối. Như vậy, hai đệ tử đầu tay đã đắc Niết-bàn vô dư y. Ta sẽ đắc Niết-bàn vô dư y ở Kusinàra".

Rồi bậc Đạo Sư tiếp tục bộ hành, đi đến đây và nằm không dậy nữa trên chiếc giường, đầu hướng về phía bắc, giữa hai cây Sàla. Rồi Trưởng lão Ānanda yêu cầu Thế Tôn:

- Bạch Thế Tôn, Thế Tôn chớ diệt độ tại thành phố nhỏ tồi tàn này, tại thành phố nhỏ hoang vu này, tại thành phố nhỏ ngoại ô này. Thế Tôn hãy diệt độ tại một trong những thành phố lớn như Vương Xá v.v...

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Ānanda, chớ nói đây là một thành phố nhỏ tồi tàn, thành phố nhỏ hoang vu, thành phố nhỏ ngoại ô. Thuở xưa, trong thời vua Chuyển luân Thiện kiến, Ta đã sống trong thành phố này. Lúc ấy, thành phố này là một đô thị vĩ đại, được bao bọc với những bức tranh bằng châu báu, dài đến mười hai dặm.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của Trưởng lão, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Lúc ấy, hoàng hậu Subhaddā (Thiện tướng) thấy vua Đại thiện kiến từ lâu đài Chánh pháp (Dhamma) đi xuống không xa bao nhiêu, rồi nằm về phía hông bên phải, trên long sàng được sửa soạn cho ngài, tại rừng Sàla làm bằng bảy báu từ đó ngài không dậy nữa. Thấy vậy, bà nói:

- Thưa Thiên tử, tám mươi bốn ngàn thành phố, đứng đầu là kinh đô Kusāvati thuộc quyền của Đại vương, hãy hướng ý muốn về chúng.

Nghe vậy, vua Đại thiện kiến nói với hoàng hậu:

- Hoàng hậu chớ nói vậy! Hoàng hậu nên khuyến khích ta: Hãy hướng tâm đến chỗ này, chớ mong chờ các chỗ khác.

Hoàng hậu hỏi:

- Vì sao?

Vua đáp:

- Hôm nay ta sẽ băng hà.

Hoàng hậu khóc. Sau khi lau nước mắt, bà nói lên một cách khó khăn mệt nhọc như lời vua khuyên bảo, rồi bà khóc lóc than. Tám mươi bốn ngàn nữ nhân còn lại cũng đều than khóc theo bà. Các đại thần cũng không thể chịu đựng nổi. Tất cả đều khóc ròng. Vua nói:

- Chớ làm ồn.

Sau khi ngăn chặn mọi người, ngài nói với hoàng hậu:

- Hoàng hậu chớ khóc, chớ than! Vì nhỏ cho đến hạt mè, không có hành nào là thường còn. Tất cả là vô thường, chịu sự biến hoại.

Nói vậy xong, để khuyến giáo hoàng hậu, ngài đọc bài kệ này:

Các hành là vô thường,
Bản tánh chúng sanh diệt,
Chúng sanh, rồi chúng diệt,
Nhiếp chúng là an lạc.

Như vậy, vua Đại thiện kiến lấy đại Niết-bàn bát tử là đỉnh thuyết pháp cao nhất, rồi khuyến giáo đại chúng còn lại:

- Hãy bố thí, trì giới và hành trì trai giới.

Khuyến cáo xong, cuối cùng, ngài tái sanh ở thiên giới.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, hoàng hậu Subhadda là mẹ La-hầu-la, hoàng tử là La-hầu-la, hội chúng còn lại là hội chúng đức Phật, và vua Đại thiện kiến là Ta vậy.

-ooOoo-

96. CHUYỆN BÁT DẦU (Tiền thân Telapatta)

Như người mang bát dầu...,

Câu chuyện này, khi ở tại một rừng cây gần thị trấn Desaka nước Sumedha, bậc Đạo Sư đã kể về Kinh Janapada-Kalyani. Tại đấy, Thế Tôn nói:

- Nay các Tỷ-kheo, ví như một đại chúng tụ họp lại và la to: Hoan hô cô gái đẹp địa phương múa và hát tuyệt diệu! Khi ấy, một người đàn ông đến, muốn sống không muốn chết, muốn an lạc không muốn khổ. Họ nói với người ấy: "Này gã kia, chú hãy mang bát dầu đầy vun này đi giữa đám đông và cô gái đẹp địa phương. Một người đàn ông với cây kiếm gươm cao đi sau lưng chú. Chỗ nào chú làm đổ một ít dầu ra, ngay chỗ ấy, nó sẽ chém đầu chú". Nay các Tỷ-kheo, các ông nghĩ thế nào? Người ấy có thể không tác ý đến bát dầu ấy, mang đi với tâm phóng dật hướng ngoại không?

- Thưa không, bạch Thế Tôn.

- Nay các Tỷ-kheo, đây là ví dụ ta dùng để làm ý nghĩa được rõ ràng. Và ý nghĩa này ở đây là như sau: Bát dầu đầy vun, này các Tỷ-kheo, là đồng nghĩa với thân hành niệm. Do vậy, này các Tỷ-kheo, hãy học tập như sau: Thân hành niệm cần phải được chúng tôi tu tập và khéo hành trì. Như vậy, này các Tỷ-kheo, các ông cần phải học tập!

Rồi bậc Đạo Sư nói lên Kinh Janapadakalyani này.

Sau khi nói kinh này, Thế Tôn lại nói thêm:

- Vị Tỷ-kheo muốn tu tập thân hành niệm, cũng giống như người đàn ông ấy với bàn tay bưng bát dầu. Phải nắm giữ niệm, không phóng dật. Tu tập thân hành niệm cần phải như vậy.

Các Tỷ-kheo, nghe kinh này xong, và hiểu ý nghĩa kinh bèn nói như sau:

- Bạch Thế Tôn, thật khó làm đối với người ấy không nhìn cô gái đẹp địa phương, vừa bưng bát dầu vừa đi.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, làm như người đàn ông ấy không khó lắm, mà hình là dễ làm. Vì sao? Vì kẻ ấy được một người đi theo dọa nạt với cây gươm gươm cao. Nhưng thật rất khó cho những bậc hiền trí thuở xưa, không phóng dật, không bỏ niệm, chế ngự các căn, không nhìn sắc đẹp hoàn mỹ của Thiên nữ được hóa sanh, vẫn đi và đạt được quốc độ.

Sau khi nói vậy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thưở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm người con trai trẻ nhất trong một trăm người con của vua, dần dần đến tuổi trưởng thành. Thời ấy, các vị Phật Độc Giác thường đến dùng cơm trong cung điện của vua và Bồ-tát phục vụ các vị ấy. Một hôm Bồ-tát suy nghĩ: "Ta có rất nhiều anh, không biết ta có được vương quốc thuộc gia sản trong thành này hay không? Nếu hỏi các vị Phật Độc Giác, ta sẽ biết".

Vào ngày kế tiếp, khi các vị Phật Độc Giác đến, Bồ-tát đem lại bình thủy, lọc nước rửa chân cho các vị ấy và lau khô. Ăn xong, khi các vị ấy đang ngồi, Bồ-tát đánh lễ, ngồi xuống một bên và hỏi vấn đề ấy. Các Phật Độc Giác trả lời:

- Nay hoàng tử, ngài sẽ không được vương quốc trong thành phố này. Từ đây cách xa khoảng hai ngàn dặm, tại nước Gandhara, có một thành phố tên là Takkasilà. Nếu hoàng tử có thể đến đó trong vòng bảy ngày, ngài sẽ được vương quốc. Nhưng có sự nguy hiểm trên con đường đi đến đó, nếu như đi thẳng con đường dài năm mươi dặm, ngài phải ngang qua khu rừng lớn. Bằng cách đi vòng khu rừng ấy, thì con đường dài đến một trăm dặm. Đó là khu rừng hoang vu có phi nhân ở. Giữa quãng đường rừng, các nữ Dạ-xoa dựng lên những căn nhà. Dưới cái tàn có trang hoàng bằng những ngôi sao vàng lấp lánh, chúng bày một cái giường lớn, quý giá, xung quanh có màn treo đẹp đẽ, với nhiều màu sắc tuyệt diệu. Chúng tỏ điểm với đồ trang sức chư Thiên và ngồi trong các căn nhà ấy. Khi có những người đàn ông đi đến, chúng cảm dỗ, kêu gọi với những lời dịu ngọt. Các người có vẻ mệt mỏi, hãy đến đây, ngồi xuống uống nước rồi đi! Với những ai đến đó, các nữ Dạ-xoa đều mời ngồi, làm họ khởi dậy lòng tham dục với sắc đẹp mỹ miều của chúng, khiến họ bị ái dục chi phối. Khi họ hành lạc với chúng, ngay khi ấy, các nữ Dạ-xoa ăn thịt họ với máu còn nhỏ giọt, chấm dứt mạng sống của họ. Những ai đam mê tiếng, chúng lấy lời ca điệu nhạc dịu ngọt cảm dỗ. Những ai đam mê hương, chúng lấy thiên hương cảm dỗ. Những ai đam mê vị, chúng lấy các món ăn chư Thiên hào hạng cảm dỗ. Những ai đam mê xúc, chúng lấy giường chư Thiên với nệm đồ hai đầu cảm dỗ. Nhưng nếu hoàng tử nhiếp phục được các căn, cương quyết không nhìn chúng, an trú chánh niệm mà đi, đến ngày thứ bảy, ngài sẽ nhận được vương quốc tại đây.

Bồ-tát thưa:

- Thưa các Tôn giả, mong sự việc là như vậy. Sau khi nhận lãnh lời khuyên giáo của các Tôn giả, làm sao chúng tôi lại nhìn các nữ Dạ-xoa ấy?

Sau khi nhờ các vị Phật Độc Giác chú nguyện, mang theo cát làm bùa, sợi dây làm bùa, Bồ-tát đánh lễ các vị Phật Độc Giác và mẹ cha, rồi đi về nhà nói với những người hầu hạ của mình:

- Ta đi Takkasilà để lấy vương quốc, các bạn hãy ở lại đây.

Năm người xin được cùng đi với Bồ-tát, ngài nói:

- Các bạn không thể đi được, nghe nói giữa đường các nữ Dạ-xoa thấy những người tham sắc v.v... chúng sẽ dùng sắc v.v... khiến họ sanh lòng ái dục, rồi bắt lấy những người ấy. Sự nguy hiểm thật lớn, nhưng ta tự tin vào ta và ta sẽ đi.

- Thưa hoàng tử, làm sao đi với ngài, chúng tôi lại nhìn sắc đẹp khả ái ấy? Chúng tôi sẽ đi đến đấy.

Bồ-tát nói:

- Vậy các bạn chớ phóng dật, phải quyết tâm.

Bồ-tát đem theo năm người ấy và lên đường. Các nữ Dạ-xoa tạo nên các làng v.v... và ngồi chờ.

Một người tham sắc trong bọn họ nhìn các nữ dạ-xoa ấy, bị trói buộc bởi sắc đẹp của chúng, nên đi chậm lại sau Bồ-tát nói:

- Sao bạn đi chậm ra sau?

- Thưa Hoàng tử, chân của tôi đau. Sau khi ngồi nghỉ ở căn nhà kia một lát, tôi sẽ đi.

- Này bạn, chúng là nữ dạ-xoa, chớ có tham đắm chúng.

- Dầu sự việc là vậy, thưa Hoàng tử, tôi cũng không thể đi nữa.

- Nếu vậy, bạn sẽ thấy sự việc sẽ xảy ra như thế nào!

Nói xong, Bồ-tát đem bốn người kia đi. Người tham đắm sắc đi đến gần các nữ Dạ-xoa. Khi người ấy bắt đầu hành lạc với chúng, chúng liền giết chết để ăn thịt. Rồi chúng đi về phía trước, tạo lên một căn nhà khác, đem theo nhiều loại nhạc khí ngồi hát.

Ở đấy, người tham đắm tiếng đi chậm lại sau. Các nữ Dạ-xoa ăn thịt kẻ ấy, rồi đi tới trước, mở một quán hàng, bày đầy các hộp hương thơm và ngồi đợi. Ở đấy, người ham mê hương đi chậm lại. Các nữ Dạ-xoa ăn thịt kẻ ấy, rồi đi về phía trước, mở một quán bán đồ ăn, bày những chén bát mâm đĩa đựng nhiều món ăn hảo hạng của chư Thiên và chúng ngồi đợi tại đấy. Người tham đắm các vị, khi đi đến đấy, bèn đi chậm lại, rồi cũng bị ăn thịt. Khi chỉ còn một mình Bồ-tát, một nữ Dạ-xoa nói:

- Người này dầu có kiên trì mấy đi nữa, ta cũng sẽ ăn thịt nó và đi trở về.

Rồi nữ Dạ-xoa đi sau lưng Bồ-tát. Các người thợ làm rừng ở các khu vực khác trong rừng thấy nữ Dạ-xoa, liền hỏi:

- Người đàn ông đi trước nàng là ai vậy?

- Thưa các ông, đấy là người chồng trẻ thanh lịch của tôi.

- Này bạn, khi bạn có người vợ trẻ tuyệt sắc, đẹp như bó hoa, tế nhị như vòng hoa, đã bỏ gia đình riêng theo bạn và đặt lòng tin vào bạn, sao bạn không đi cùng với nàng cho nàng khỏi mệt nhọc?

- Này các ông, nó không phải vợ tôi. Nó là nữ Dạ-xoa đã ăn thịt năm người bạn của tôi.

- Ôi, thưa các ông, khi người đàn ông đã phản nộ thì chính vợ của mình cũng cho là nữ Dạ-xoa, là nạ quý!

Nữ Dạ-xoa ấy nói vậy và đi theo Bò-tát, khi thì hiện hình có mang, khi thì hiện dáng dấp của một người đàn bà đã sanh con, khi thì bồng con bên nách. Nhiều người thấy vậy, cũng hỏi như các thức trước. Bò-tát trả lời như trước và đi đến Takkasilà. Nữ Dạ-xoa làm đứa con biến mất, và một mình đi theo Bò-tát. Còn Bò-tát đi đến cửa thành và vào ngôi trong ăn nhà dành cho người chiêm bái. Vì uy lực của Bò-tát, nữ Dạ-xoa không thể vào được, liền hóa hiện ra một Thiên nữ đứng trước nhà chiêm bái.

Lúc bấy giờ, vua Takkasilà đang đi đến công viên. Thấy nàng, tâm vua bị cảm dỗ, vua sai một người đến hỏi nàng có chồng hay chưa. Người ấy đến hỏi và nàng trả lời:

- Tôi đã có chồng. Chồng tôi đang ngồi trong căn nhà dành cho người chiêm bái.

Bò-tát nói:

- Nó không phải vợ tôi! Nó là con nữ Dạ-xoa đã ăn thịt năm người bạn đồng hành của tôi.

Nữ Dạ-xoa nói:

- Ôi thưa ông, khi người đàn ông đã phản nộ thì họ nói đủ chuyện mà họ nghĩ ra.

Người ấy báo cáo lại cho vua lời nói của hai người. Vua nói cái gì không có chủ đề thuộc quyền của vua. Vua truyền gọi nữ Dạ-xoa lại, cho nó ngồi trên lưng một con voi, đi vòng xung quanh thành rồi trở về cung điện và cho nó ở một nội cung của hoàng hậu. Sau khi vua tắm rửa, vào buổi chiều ăn xong rồi lên long sàng. Nữ Dạ-xoa ấy tự ăn đồ ăn thích hợp cho mình, sửa soạn trang điểm, và nằm với vua trên long sàng. Đêm đã qua, sau khi vua hưởng lạc, đang nằm ngủ, nữ dạ-xoa xoay mình qua một bên hông rồi khóc. Vua hỏi vì sao nàng khóc. Nữ Dạ-xoa trả lời:

- Thưa Đại Vương, thiếp được Đại Vương gặp ở giữa đường và đem về cung, nhưng cung của Đại vương có nhiều tỷ thiếp. Sống ở đây, giữa thù địch, thiếp cảm thấy như bị năm đầu chìm xuống, bị choáng váng khi họ hỏi: Cha mẹ nàng là ai? Dòng họ hay họ sanh nàng là gì? Nàng chỉ là người được nhặt về giữa đường! Nếu Đại vương cho thiếp quyền uy và thế lực trên cả vương quốc thì không ai có thể làm thiếp tức giận với câu nói như vậy nữa!

- Nay hiền thê, ta không có quyền đối với những ai ở trong vương quốc này. Ta không phải là chúa tể hay chủ nhân của họ. Những ai làm vua tức giận hay làm điều gì sai quấy, khi ấy ta mới là chủ của họ. Vì lý do này, ta không thể cho hiền thê quyền uy và thế lực trên cả vương quốc.

- Vậy thưa Đại vương, nếu Đại vương không thể cho thiếp thế lực trên cả nước hay trên toàn thành, ít nhất hãy cho thiếp thế lực trên những người ở trong nội cung, để thiếp có thể ngự trị những ai sống trong hoàng cung.

Vua quá đắm say bởi thiên xúc nên không thể từ chối lời nói của nữ Dạ-xoa, bèn chấp thuận.

- Lành thay, này hiền thê, ta sẽ cho hiền thê thế lực đối với những ai sống trong nội cung, như vậy, hiền thê có thể đặt họ dưới quyền lực của mình.

Nữ Dạ-xoa ưng thuận, chờ cho vua ngủ, liền đi về thành Dạ-xoa đem theo cả đoàn nữ Dạ-xoa vào cung. Rồi nó tự tay đoạt sinh mạng của vua và ăn tất cả gân, da, thịt, máu, chỉ để lại xương. Các nữ Dạ-xoa còn lại từ cửa lớn đi vào, bắt ăn từ các con gà, con chó trong nội cung, chúng ăn tất cả, chỉ để xương còn lại. Ngày hôm sau, thấy cửa còn đóng, người ta đèn đập cửa rầm rầm, và tìm cách đi vào trong, chỉ thấy xương rải rác khắp nội cung. Thấy vậy, họ nói:

- Người đàn ông ấy đã đúng khi nói rằng nàng ấy không phải là vợ mình, chính là nữ Dạ-xoa! Còn nhà vua, không biết chút gì, lấy nó làm vợ. Nữ Dạ-xoa ấy chắc đã gọi các con Dạ-xoa đến, ăn thịt tất cả rồi bỏ đi.

Còn Bò-tát, ngày ấy, ở tại nhà dành cho các người chiêm bái, sau khi đặt bùa cát trên đầu, và cột bùa chi quanh trán, liền cầm gươm đứng dậy, chờ trời sáng. Các người khác dọn sạch toàn bộ nội cung, lát đất với cỏ xanh, thoa hương, rắc hoa, treo từ mái nhà thông xuống những bó hoa, xông hương thơm, cột những vòng hoa. Rồi họ tụ họp lại bàn tính với nhau:

- Thưa các bạn, người ấy chế ngự được các căn, không nhìn nữ Dạ-xoa hiện hóa thiên sắc đi theo sau. Người thật là bậc đại nhân kiên trì, thông minh và đầy đủ trí tuệ! Được người như vậy trị vì vương quốc, tất cả quốc độ sẽ được hạnh phúc. Hãy tôn vị ấy lên làm vua.

Tất cả các vị đại thần và thị dân, đều đồng một ý muốn, liền đi đến Bò-tát và thưa:

- Thưa Hoàng tử, hãy trị vì vương quốc này.

Họ mời Bò-tát vào thành, đặt Bò-tát trên đống châu báu, làm lễ quán đảnh và tôn Bò-tát lên làm vua ở thành Takkasila. Từ bỏ con đường đưa đến bốn ác thú, không vi phạm mười vương pháp, Bò-tát trị vì quốc độ đúng pháp, trọn đời làm các công đức như bố thí v.v.. rồi đi theo nghiệp của mình khi mệnh chung.

*

Bậc đạo Sư kể câu chuyện quá khứ xong liền đọc bài kệ này:

*Như người mang bát dầu
Đầy vun không cho đổ,
Cũng vậy, bảo vệ tâm,
Như đi phương hướng lạ!*

Như vậy, bậc Đạo Sư hướng đến điểm cao nhất của thuyết pháp là Niết-bàn và nhận diện Tiên thân:

- Thời ấy, chúng tùy tùng của vua là hội chúng đức Phật, còn Hoàng tử quốc vương là Ta vậy.

-ooOoo-

97. CHUYỆN ĐIỀM LÀNH CỦA TÊN (Tiền thân Nàmasiddhi)

Thấy Ji-va-ka-chết...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo tin vào sự tác thành của cái tên gọi. Tương truyền, một thiện nam trẻ tên là Papaka (Người ác), có tâm tin thành vào Giáp pháp, và xuất gia. Khi các Tỷ-kheo gọi:

- Hãy đến, Hiền giả Papaka! Hãy đứng lại, Hiền giả Papaka.

Tỷ-kheo ấy nghĩ: "Ồ đời, tên Papaka có nghĩa là ác độc, là lời nguyện rủa. ta cần phải đặt một tên khác có liên hệ đến điều lành".

Tỷ-kheo ấy đến vị sư trưởng và giáo thọ sư và thưa:

- Thưa các Tôn giả, tên của con chỉ điềm xấu. Hãy đặt cho con một cái tên khác.

Hai vị ấy nói với Tỷ-kheo:

- Nay Hiền giả, cái tên chỉ để gọi thôi, không có nghĩa thành tựu mục đích. Hãy tự bằng lòng với cái tên mình.

Tỷ-kheo ấy lại yêu cầu nhiều lần. Chúng tăng biết được Tỷ-kheo ấy tin tưởng vào điềm lành của tên. Một hôm, các Tỷ-kheo ngồi họp ở Chánh pháp đường, và bắt đầu câu chuyện như sau:

- Thưa các Hiền giả, Tỷ-kheo ấy tin tưởng vào điềm lành của tên, yêu cầu đặt một tên liên hệ đến điềm lành.

Bậc Đạo Sư đi đến Chánh pháp đường hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay mới như vậy. Xưa kia, Tỷ-kheo ấy cũng tin tưởng điềm lành của tên.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, tại Takkasilà, Bò-tát là một vị Sư trưởng có danh tiếng ở nhiều phương, và năm trăm thanh niên Bà-la-môn đến học Vệ đà, học thuộc lòng. Một thanh niên trong bọn có tên Pápaka (Kẻ độc ác). Được nghe gọi: Hãy đến Pápaka, hãy đi Pápaka. Anh ta suy nghĩ: "Tên của ta là một điềm xấu, ta hãy xin đổi một tên khác".

Thanh niên đi đến gặp sư trưởng và thưa:

- Thưa sư trưởng, tên của con là một điềm xấu. Hãy đặt cho con một cái tên khác có tính cách tốt đẹp.

Sư trưởng nói:

- Hãy ra đi, này con thân. Hãy đi trong cả nước tìm được một tên có điềm lành mà con thích, rồi trở về đây, ta sẽ đổi tên cho con.

Chàng thanh niên vâng lời, đem theo lương thực lên đường, đi từ làng này sang làng khác và đến một thành phố. Tại đây, có một người đã chết tên là Jivaka (người sống). Anh ta thấy người chết được những bà con đưa đến nghĩa địa bèn hỏi:

- Người ấy tên chi.

- Tên là Jivaka.

- Jivaka mà cũng chết ư?

- Jivaka cũng chết. Ajivaka (Không sống) cũng chết. Cái tên chi dùng để gọi thôi. Hình như ông là người khùng thì phải.

Nghe nói vậy, chàng thanh niên cảm thấy hơi yên tâm với cái tên của mình và đi vào trong thành. Bấy giờ một tỳ nữ, vì không đem tiền công về, bị những người chủ bắt ra ngoài đường, đánh nó với dây roi. Tên của người nữ tỳ ấy là Dhanapàli (Người giàu có). Đang đi giữa đường thấy nữ tỳ bị đánh, anh ta hỏi:

- Vì sao đánh người này?

- Vì nó không đem tiền công về.

- Tên cô ta là gì?

- Tên nó là Dhanapàli (Người giàu)

- Với tên Dhanapàli, cô ta lại không thể cho tiền công sao?

- Dhanapàli hay Adhanapàli (Không giàu), chúng đều nghèo khổ. Cái tên chi dùng để gọi thôi. Ông hình như khùng thì phải.

Anh ta càng thấy yên tâm hơn nữa với cái tên của mình.

Đi ra khỏi thành, giữa đường anh ta gặp một người đi lạc. Thấy và biết người ấy lạc đường, chàng thanh niên hỏi tên người ấy:

- Nhưng ông tên à gì?

- Tên tôi là Panthaka (Người chỉ đường)

- Tên là Panthaka mà lại lạc đường sao?

- Panthaka hay Apanthaka (Lạc đường) đều có thể lạc đường. Cái tên chi để gọi thôi. Hình như ông khùng thì phải!

Khi ấy, chàng thanh niên Bà-la-môn hoàn toàn yên tâm với cái tên của mình. Anh ta đi về, gặp Bô-tát và được Bô-tát hỏi đã tự bằng lòng với cái tên gì chưa mà trở về, anh ta trả lời:

- Thừa Sư trưởng, Jivaka hay Ajivaka đều chết. Dhanapali ha Adhanapali đều nghèo. Panthaka hay Apanthaka đều lạc đường. Cái tên chỉ để gọi thôi. Cái tên không tác thành công việc. Cái tên không làm nên công việc. Vì thế con bằng lòng với tên mình và không muốn đổi tên khác nữa.

Bồ-tát kết hợp điều người thanh niên Bà-la-môn ấy đã thấy và điều người ấy đã làm, rồi nói lên bài kệ này:

Thấy Ji-va-ka chết,
Dha-na-pa-li nghèo,
Và thấy Pan-tha-ka
Đi lạc ở trong rừng,
Pa-pa-ka bằng lòng
Trở về với tên mình.

Sau khi kể chuyện quá khứ, bậc Đạo sư nói thêm:

- *Này các Tỷ-kheo, nay cũng như trong quá khứ, Tỷ-kheo ấy tin ở nơi sự tác thành của tên.*

Rồi bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- *Lúc bấy giờ, kẻ tin sự tác thành của tên cũng là Tỷ-kheo hiện nay tin sự tác thành của tên. Hội chúng của sư trưởng là hội chúng của đức Phật, còn sư trưởng là Ta vậy.*

-ooOoo-

98. CHUYỆN NGƯỜI LÁI BUÔN LỪA ĐẢO (Tiền thân Kùtavànija)

Lành thay, vị hiền trí...,

Câu chuyện này khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một người đi buôn lừa đảo. Tại Xá-vệ có hai người cùng chung nhau làm nghề đi buôn, chở hàng hóa bằng xe, đi khắp toàn quốc, được tiền lời rồi đi về. Người đi buôn lừa đảo suy nghĩ:

"Người đi buôn này trải qua nhiều ngày ăn uống, ngủ nghỉ cực khổ, nên mệt mỏi. Nay về nhà, được ăn uống thỏa thích với các món ngon, nhiều thứ đặc biệt, nó có thể chết vì bội thực. Ta sẽ chia hàng hóa này thành ba phần, một phần cho con cháu nó, hai phần thuộc về ta". Nghĩ vậy, kẻ ấy hẹn chia phần ngày này qua ngày khác, nhưng thực sự không muốn chia. Người đi buôn hiền trí không muốn bức bách kẻ ấy phải chia nên đi đến tinh xá đánh lễ bậc Đạo Sư và được tiếp đón thân tình. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Có gì trở ngại lớn chăng? Sao nay ông mới đến đây, đã lâu rồi sao ông không đến hầu thăm đức Phật?

Ông đem tất cả câu chuyện thuật lại với Thế Tôn, bậc Đạo Sư nói:

- Nay gia chủ, không phải chỉ nay nó mới là người đi buôn lừa đảo. Thuở xưa, nó cũng là người đi buôn lừa đảo rồi. Nay nó đang muốn lường gạt ông, như trước kia nó đã lường gạt các bậc hiền trí.

Theo lời yêu cầu của người đi buôn hiền trí, bậc Đạo Sư kể chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ tát sanh ra trong một gia đình thương gia, đến ngày đặt tên, được đặt tên là Pandita (bậc hiền trí). Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ tát cùng chung vốn với một người đi buôn khác. Người ấy tên là Đại hiền trí. Họ chở hàng hóa trên năm trăm cỗ xe, đi khắp quốc độ, buôn bán hàng hóa, lấy được tiền lời rồi đi về Ba-la-nại. Đến thời chia hàng hóa, Đại hiền trí nói:

- Tôi phải lấy hai phần.

- Vì sao vậy?

- Bạn là Hiền trí, tôi là Đại hiền trí, Hiền trí xứng đáng được một phần, Đại hiền trí xứng đáng được hai phần.

- Hai chúng ta bỏ chung về tiền vốn, về bò xe... đều bằng nhau. Sao bạn lại được hai phần?

- Vì ta là Đại hiền trí.

Như vậy, lời qua tiếng lại tăng thêm đi đến cãi lộn nhau. Đại hiền trí nghĩa ra một kế, bảo cha mình trốn vào trong một bọng cây và nói:

- Khi nào hai chúng tôi đến, cha hãy nói: Đại hiền trí xứng đáng được hai phần.

Rồi Đại hiền trí đi đến Bồ tát và nói:

- Nay bạn, tôi có xứng đáng được hai phần hay không, vị thần của cây này biết, chúng ta đến hỏi thần ấy.

Nó liền yêu cầu thần cây:

- Thưa vị thần cây, chúng tôi có sự tranh chấp, xin ngài giải quyết cho.

Người cha giả thần đổi giọng nói:

- Vậy hãy nói lên.

- Thưa ngài, người này là Hiền trí, tôi là Đại hiền trí, chúng tôi cùng nhau buôn bán. Ở đây cân phân chia lợi tức như thế nào?

- Hiền trí nên được một phần, còn Đại hiền trí nên được hai phần.

Bồ tát nghe lời phán quyết tranh chấp như vậy, quyết tìm xem đó có phải thân cây hay không, bèn đem rom đèn, bỏ đầy vào lỗ cây, rồi đốt lửa. Cha của Đại hiền trí, thân bị đốt bởi ngọn lửa đang cháy, liền leo lên, vịn vào cành cây.

Vừa rơi xuống đất, ông vừa nói lên bài kệ:

Lành thay, vị Hiền trí!
Tên Đại hiền không lành,
Vì con Đại hiền trí,
Ta gần bị chết thiêu!

Sau đó cả hai chia đồng đều, lấy nửa phần bằng nhau... rồi về sau, khi mệnh chung, họ đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể câu chuyện quá khứ, bậc Đạo sư kết luận với câu:

- Thuở trước, nó là người đi buôn lừa đảo cũng như bây giờ.

Và ngài nhận diện Tiền thân:

- Kẻ đi buôn lừa đảo lúc ấy là kẻ đi buôn lừa đảo hôm nay, còn người đi buôn hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

99. CHUYỆN HƠN MỘT NGÀN KẼ NGU (Tiền thân Parosahassa)

Ngàn kẻ ngu tụ hội...

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một câu hỏi của người phạm phu ngoại đạo. Câu chuyện sẽ được kể trong Tiền thân Sarabhangā. (số 522).

Một thời, Các Tỷ-kheo hội họp tại Chánh pháp đường, ngồi tán thán công đức của vị Tướng quân Chánh pháp như sau:

- Tướng quân Chánh pháp Xá-lợi-phất đã giải thích một cách rộng rãi một câu trả lời vấn tất của bậc Đạo Sư.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông nay ngồi đang bàn luận vấn đề gì?

Khi được trả lời về vấn đề đang bàn đến, bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Xá-lợi-phất mới giải thích một cách rộng rãi một câu nói vẫn tất của Ta. Trong thời quá khứ, Xá-lợi-phất cũng trả lời như vậy.*

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì Ba-la-nại, Bồ tát sanh ra trong gia đình một Bà-la-môn phương tây bắc, học tất cả tài nghệ ở Takkasila. Rồi ngài từ bỏ dục, xuất gia làm vị tiên nhân du sĩ, chứng được năm Thắng trí và tám Thiên chứng, và trú tại Tuyết Sơn. Bồ tát có năm trăm vị tu khổ hạnh vây quanh. Vị đệ tử đầu tay của ngài, trong mùa mưa, đem theo một nữ hội chúng tu sĩ, đi đến chỗ ở của quần chúng để xin muối và giấm. Đây là thời Bồ tát phải đi đến mạng chung. Các đệ tử muốn biết sự chứng đắc của ngài, liền hỏi:

- Ngài đạt được quả vị gì?

Bồ tát trả lời:

- Không có gì.

Nói vậy xong, ngài từ trần và sanh lên cõi Phạm thiên quang âm (các Bồ tát có thể được Thiên chứng Sắc giới, nhưng không thể vượt qua Sắc giới để sanh vào Vô sắc giới). Các đệ tử không hiểu ý nghĩa lời nói ấy liền nói:

- Thầy chúng ta đã không chứng được gì.

Vì vậy họ không có tổ chức lễ thiêu ở nghĩa địa một cách cung kính. Người đệ tử đầu tay trở về và hỏi:

- Sư trưởng ở đâu?

- Sư trưởng đã tịch rồi.

- Các bạn có hỏi Sư trưởng chứng đắc gì không?

- Vâng, chúng tôi có hỏi.

- Sư trưởng trả lời như thế nào?

- Sư trưởng trả lời: Không có gì! Nghe nói vậy, chúng tôi không làm lễ thiêu ở nghĩa địa một cách cung kính.

Vị đệ tử đầu tay nói:

- Các bạn không hiểu ý nghĩa của lời Sư trưởng nói. Sư trưởng đã đạt được thiên chứng Vô sở hữu xứ.

Chúng đệ tử nghe vị ấy nói vậy nhiều lần, nhưng không tin. Bồ tát biết được sự việc, suy nghĩ: "Các người ấy thật là mù và ngu. Chúng không tin đệ tử đầu tay của ta! Ta sẽ làm cho sự việc này trở thành rõ ràng trước đại chúng".

Rồi Bồ tát từ Phạm thiên giới đi xuống, với thần lực lớn, đứng giữa hư không, trên tu viện của mình, tán thán trí tuệ của đệ tử trưởng và nói lên bài kệ này:

Ngàn kẻ ngu tộ hội
Khóc than một trăm năm,
Không bằng một người trí
Hiểu nghĩa lời được nói.

Như vậy, bậc Đại Sĩ đứng giữa hư không, thuyết pháp, làm cho hội chúng các tu khổ hạnh tinh ngộ rồi đi về Phạm thiên giới. Các tu khổ hạnh ấy trở thành có trí và sau khi mệnh chung cũng đều được tái sinh về cõi Phạm thiên.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vị đệ tử đầu tay là Xá-lợi-phất, còn Đại Phạm thiên là Ta vậy.

-ooOoo-

100. CHUYỆN SẮC THÂN BẤT LẠC. (Tiền thân Asàtarùpa)

Chính đấng, không phải ngọt...

Câu chuyện này, khi ở tại rừng Kundadhàno gần thành Kundiya, bậc Đạo Sư đã kể về nữ cư sĩ Suppavàsà, con gái vua Koliya. Lúc bấy giờ, nữ cư sĩ ấy mang thai đã bảy năm chịu đau đớn khi sanh đến bảy ngày, cảm thọ rất khốc liệt. Dầu bị khổ đau khốc liệt, nàng vẫn chịu đựng với ba tư niệm này: "Chánh Đẳng Giác là bậc Thế Tôn, Ngài thuyết pháp để đoạn trừ đau khổ như vậy. Tăng chúng, đệ tử của Thế Tôn, khéo hành trì để đoạn trừ đau khổ như vậy. Đại an lạc là Niết bàn, tại đấy, đau khổ không có mặt".

Ngài cho gọi chồng lại, báo chồng đến yết kiến bậc Đạo Sư, trình Ngài biết tình trạng của nàng và những lời đánh lẽ của nàng.

Sau khi nghe những lời đánh lẽ, bậc Đạo Sư liền chủ nguyện: "Mong rằng Suppavàsà, con gái vua Koliya được an lạc, được khỏe mạnh và nàng sẽ sanh ra đứa con trai khỏe mạnh". Nhờ lời nói ấy của Thế Tôn, Suppavàsà, con gái vua Koliya, an lạc khỏe mạnh, sanh ra được một đứa con trai khỏe mạnh! Chồng nàng đi về nhà, thấy nàng đã sanh được con trai nói:

- Ôi thật vi diệu thay!

Và tâm tư ông hết sức khâm phục đại thần lực vì diệu của Như lai. Sau khi sanh con, Suppavàsa muốn cúng dường trong bảy ngày cho chúng Tăng với đức Phật là vị cầm đầu, liền bảo chồng đi mời.

Lúc bấy giờ, đức Phật và Tăng chúng đã được một tín chủ của Đại Mục-kiền-liên mời cúng dường trong bảy ngày. Bạc Đạo Sư muốn tạo cơ hội cho Suppavàsa cúng dường, liền cử người đến bậc Trưởng lão, tin cho Trưởng lão biết là Ngài đã nhận sự cúng dường của Suppavàsa trong bảy ngày với chúng Tỷ-kheo.

Đến ngày thứ bảy, Suppavàsa mặc áo đẹp cho đứa con tên là Sivali, bảo con đánh lễ bậc Đạo Sư và chúng Tỷ-kheo tăng. Tuân tự thứ lớp, đứa con được đưa đến Trưởng lão Xá-lợi-phất. Trưởng lão thân mật đón tiếp đứa trẻ và hỏi:

- Này Sivali, mọi việc đều tốt đẹp với con chăng?

Đứa trẻ liền nói với Trưởng lão:

- Thưa Tôn giả, sao con có thể an lạc được? Trong bảy năm, con đã sống trong bình máu.

Suppavàsa nghe vậy, hết sức hoan hỷ nói:

- Con tôi mới có bảy ngày, đã thảo luận với bậc Tướng quân Chánh pháp về vấn đề giác ngộ.

Bạc Đạo Sư hỏi:

- Này Supavàsa, con có muốn các con trai khác như vậy không?

- Bạch Thế Tôn, nếu có được bảy đứa con trai như vậy, con cũng muốn.

Sau khi nói lời cảm hứng, bậc Đạo Sư hoan hỷ khích lệ và đi về. Thiếu niên Sivali, vào năm thứ bảy, hiển tâm mình cho đạo, và xuất gia. Khi tuổi được đầy đủ, vị ấy thọ đại giới, làm các công đức, đạt được lợi đắc cao nhất trên cõi đất, tức là quả A-La-hán, và khiến quả đất vang lên tiếng động hoan nghênh.

Một hôm, các Tỷ-kheo hội họp Chánh pháp đường, nói như sau:

- Hiền giả Sivali được đại phước như vậy là do cầu nguyện, cuối cùng mới được sanh, bảy năm ở trong bình máu, bảy ngày chịu trận đau đẻ. Ôi hai mẹ con chịu đựng đau khổ lớn. Cả hai đã tạo nghiệp gì sanh quả vậy?

Bạc Đạo Sư đến và hỏi:

- Này các Tỷ-kheo, các ông nay ngồi ở đây bàn luận vấn đề gì?

Sau khi nghe vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo, Sivali là người đại phước, bảy năm ở trong bình máu, bảy ngày chịu trận đau vì sanh đẻ, căn bản là do nghiệp tự mình tạo ra. Còn Supavàsa chịu đau khổ mang thai trong bụng bảy năm, chịu khổ đau vì sanh đẻ bảy ngày, căn bản cũng do nghiệp mình tạo ra.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì Ba-la-nại, Bồ tát đầu thai làm con bà hoàng hậu của vua, đến tuổi trưởng thành ngài học tất cả tài nghệ. Sau khi phụ vương mất, ngài trị vì vương quốc đúng pháp. Lúc bấy giờ, vua Kosala đi đến với một đạo quân lớn, chiếm lấy Ba-la-nại, giết vua Ba-la-nại, lấy hoàng hậu của vua làm hoàng hậu của mình.

Khi cha bị giết, hoàng tử con vua Ba-la-nại chạy trốn ngang qua các ống cống, tập hợp lực lượng, đi đến Ba-la-nại, cắm trại không xa, gửi tin nói:

- Hãy giao thành hay giao chiến.

Vua gửi tin trả lời sẵn sàng đánh. Mẹ hoàng tử nghe sự việc như vậy, nhắn tin con:

- Chớ đánh. Hãy cắt đứt giao thông từ mọi phía, bao vây thành Ba-la-nại, chờ cho đến khi nào củi, nước, gạo khánh kiệt, mọi người mệt mỏi, không cần đánh con cũng sẽ lấy được thành.

Hoàng tử nghe lời khuyên của mẹ, trong bảy ngày cắt đứt đường giao thông, và vây chặt thành phố. Dân thành phố không nhận được tiếp viện đến bảy ngày. Ngày thứ bảy họ lấy đầu vua và đem nộp cho hoàng tử. Hoàng tử đi vào thành, lấy lại vương quốc, và khi mạng chung đi theo nghiệp của mình.

Hoàng tử đã cắt đứt đường giao thông, vây hãm thành bảy ngày, do kết quả hành động ấy, phải sống bảy năm trong binh máu và bảy ngày chịu cơn đau đê. Nhưng vì hoàng tử cúi đầu đánh lễ chân đức Phật Padumattara, cầu nguyện với bồ thí lớn để chúng được quả vị tối thượng, lại nữa, trong thời đức Phật Vipassi (Tỳ-bà-thi), hoàng tử cùng với thị dân bỏ thí đường, sửa đống, v.v... trị giá ngàn đồng vàng, và cũng nói lên lời cầu nguyện ấy, do vậy, với uy lực của mình, hoàng tử chúng được quả tối thượng. Vì Suppavāsā gửi tin báo con vây và chiếm thành, nên nàng phải mang thai bảy năm và chịu cơn đau sanh đẻ bảy ngày.

*

Bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ xong, liền đọc bài kệ này:

Chính đấng, không phải ngọt,

Chính hận, không phải ái,

Chính khổ, không phải lạc.

Nhiếp phục kẻ phóng dật.

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc bấy giờ, hoàng tử vây hãm thành, và lấy được vương quốc là Sivali, người mẹ là Suppavāsā, và người cha, vua Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM PAROSATA

101. CHUYỆN HƠN MỘT TRĂM KẸ NGU (Tiền thân Parosata)

Trăm kẻ ngu tụ hội...,

Trăm kẻ ngu tụ hội.

Thiền tư một trăm năm,

Không bằng một người trí

Hiểu nghĩa lời Phật dạy.

Tiền thân này, về câu chuyện, về giải thích và nhận diện Tiền thân đều giống như Tiền thân Parasahassa (số 99), chỉ riêng ở đây đề cập đến Thapeyya (Thiền tư).

-ooOoo-

102. CHUYỆN NGƯỜI BÁN RAU (Tiền thân Pannika)

Người đáng che chở ta...,

Câu chuyện này, khi trú tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một cư sĩ bán rau trái. Nghe nói, có một cư sĩ trú ở Xá-vệ, buôn các loại củ và lá, các loại bí, bầu v.v...để nuôi sống; cư sĩ ấy có một người con gái xinh đẹp, tín thành, đầy đủ chánh hạnh giới đức, biết tâm, biết quý, nhưng luôn luôn có nụ cười trên mặt.

Khi các gia đình môn đấng hộ đời đến xin hỏi cưới nàng, người cư sĩ suy nghĩ: "Con gái của ta cần phải gả chồng. Nhưng nó có tật hay cười. Khi một đứa con gái đứng dẫn đưa đến một gia đình khác có tật hay cười là một cái nhục cho bố mẹ. Ta phải tìm hiểu nó có phải là người con gái tốt nét hay không."

Một hôm, cư sĩ báo người con gái đem giỏ theo, đi vào rừng để hái lá trong rừng. Rồi để thử nàng, cư sĩ cầm tay nàng, nói những lời kín đáo tỏ tình như muốn phạm lỗi, nàng liền bật khóc và than:

- Thưa cha thân, làm vậy không tốt, giống như lửa hiện ra từ nước. Chớ làm vậy.

- Nay con thân, chỉ vì cha muốn thử con, nên cha mới cầm tay con. Con hãy nói lên. Nay con vẫn là đứa con gái có đức hạnh.

- Từ trước đến nay con chưa nhìn người đàn ông nào với lòng tham ái!

Người cha an ủi con gái, dắt về nhà, tổ chức tiệc cưới và đưa con gái về nhà chồng. Rồi người cư sĩ ấy quyết định đi đánh lễ bậc Đạo Sư, đem theo hương, vòng hoa v.v..., Ông đến Kỳ Viên, đánh lễ bậc Đạo Sư, cúng dường rồi ngồi xuống một bên. Khi được hỏi vì sao lâu nay không thấy đến, người cư sĩ ấy thuật câu chuyện cho Thế Tôn rõ. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay cư sĩ, thiếu nữ này từ lâu đã sống có chánh hạnh, có giới đức. Không phải chỉ nay, ông mới thử nó. Chính trong quá khứ, ông cũng đã thử rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm một thân cây ở trong rừng. Một người cư sĩ bán rau trái ở Ba-la-nại (câu chuyện giống như câu chuyện hiện tại), khi người cư sĩ cầm tay con gái để thử lòng, cô con gái bật khóc và nói lên bài kệ này:

Người đáng che chở ta
Trong khi ta đau khổ,
Người ấy là cha ta,
Lại làm quấy với ta.
Chính tại giữa ngôi rừng,
Ta khóc việc làm ấy.
Người đáng che chở ta,
Lại là kẻ thù ta.

Khi ấy người cha an ủi con gái, hỏi nàng có biết giữ gìn bản thân không, người con gái trả lời nàng biết giữ gìn bản thân mình. Người cha đem nàng về nhà, tổ chức tiệc đám cưới và đưa về nhà chồng.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư giảng về các Sự thật, và cuối bài giảng ấy, người bán rau được an trú vào quả Dự lưu. Rồi bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Người cha và con gái lúc bấy giờ là người cha và con gái hiện tại, thân cây chứng kiến sự việc ấy là Ta vậy.

-ooOoo-

103. CHUYỆN KẼ THÙ (Tiền thân Veri)

Tại chỗ kẻ thù ở...

Câu chuyện này khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về ông Cấp Cô Độc. Nghe nói Cấp Cô Độc, khi đến làng mà ông đang làm thôn trưởng, để giải quyết xong việc, trên đường trở về, ông thấy bọn ăn trộm, liền nghĩ: "Thật không nên chậm trễ giữa đường. Ta phải đi gấp về Xá-vệ". Ông thúc bò đi thật mau, đến được Xá-vệ trong ngày hôm sau, đi đến Kỳ-Viên, ông kể lại sự việc cho bậc Đạo Sư rõ. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay gia chủ, thuở trước các vị hiền trí giữa đường thấy bọn ăn trộm, đã vội đi ngay về nhà không chậm trễ.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadttā trị vì Ba-la-nại, Bồ-tát là vị triệu phú có tài sản lớn. Bồ-tát là vị triệu phú có tài sản lớn. Bồ-tát được một dân làng mời đi ăn. Ăn xong, trên đường trở về, Bồ-tát thấy những tên ăn trộm, Bồ-tát không ở lại giữa đường, thúc bò đi gấp về đến nhà của mình. Sau khi ăn nhiều món ngon lành khác nhau, ngồi trên giường lớn, Bồ-tát nói:

- Ta thoát khỏi tay bọn ăn trộm, nay được về nhà của mình không có sợ hãi.

Rồi Bồ-tát cảm hứng đọc bài kệ này:

Tại chỗ kẻ thù ở,
Người trí không ở đây.
Một đêm hay hai đêm,
Gặp khổ giữa kẻ thù.

Như vậy, Bồ-tát thốt lên lời cảm hứng, và trọn đời làm các công đức bố thí v.v... rồi lúc mạng chung, ngài đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, Ta là người triệu phú ở Ba-la-nại.

-ooOoo-

104. CHUYỆN CHÀNG TRAI MITTAVIDA (Tiền thân Mittavinda)

Từ bốn đi đến tám...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo khó bảo. Câu chuyện đã được nói đến với các chi tiết trong Tiền thân Mittavinda (số 41). Chuyện Tiền thân này xảy ra trong thời đức Phật Ca-diếp.

*

Lúc bấy giờ, một người trong địa ngục bị quăng bánh xe trên ngực, đang bị đốt, náu trong địa ngục, hỏi Bồ-tát:

- Thưa Tôn giả, tôi đã làm điều ác gì?

Bồ-tát nói:

- Ngươi đã làm tội này, tội này!

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ:

Từ bốn đi đến tám,
Từ tám đi mười sáu,
Mười sáu đến bốn mươi hai,
Kê tham đến bánh xe,
Bánh xe lăn trên đầu,
Đến khi dục đoạn tận.

Nói vậy xong, Bồ-tát đi về thế giới chư Thiên của mình. Còn chúng sanh trong địa ngục, sau khi ác hạnh đoạn tận, đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, Mittavindaka là Tỷ-kheo khó bảo, còn Bồ-tát là Ta vậy.

-ooOoo-

105. CHUYỆN CON VOI SỢ CHẾT (Tiền thân Dubbalakattha)

Rừng này có nhiều cảnh....

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo sống trong tình trạng hoảng sợ. Tương truyền, một thiện nam tử ở Xá-vệ, sau khi nghe pháp, xuất gia, nhưng lại luôn luôn sợ chết; ban đêm cũng như ban ngày. Bất cứ chỗ nào, nghe tiếng gió thổi, cành cây khô rơi, chim kêu hay tiếng vật bốn chân, vị ấy liền la hét bỏ chạy. Vị ấy không biết có thành tức có hoại; nếu vị ấy biết: Các hành là vô thường, ta sẽ chết, thì vị ấy sẽ không sợ chết.

Vì không tu tập niệm chết, nên mới sợ chết. Tánh sợ chết của vị ấy được chúng Tỷ-kheo biết đến. Một hôm các Tỷ-kheo ở tại Chánh pháp đường khởi lên câu chuyện:

- Nay chư Hiền, Tỷ-kheo tên này, bị sự chết làm hoảng hốt nên sợ chết. Vậy mỗi Tỷ-kheo cần phải tu tập pháp môn niệm chết rằng: Ta thế nào cũng phải chết.

Bậc Đạo Sư đi đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi họp tại đây đang bàn luận vấn đề gì?

Khi được nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư cho gọi Tỷ-kheo ấy đến, hỏi có thật vị ấy sợ chết chăng, khi được Tỷ-kheo ấy trả lời có thật, bậc Đạo Sư nói với các Tỷ-kheo.

- Nay các Tỷ-kheo, chớ có tư tưởng không hoan hỷ đối với Tỷ-kheo này. Không phải chỉ nay, vị ấy mới sợ chết. Trong quá khứ, vị ấy cũng đã sợ chết rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở thành Ba-la-nại, Bồ tát sanh làm thần cây ở Tuyết Sơn. Lúc bấy giờ, vua Ba-la-nại đem con voi báu của mình giao cho các người nài voi để huấn luyện nó đừng dao động. Họ cột chặt con voi bắt động và bắt đầu huấn luyện voi tập tánh bất động. Khi con voi, bị bắt tập như vậy, không thể chịu nổi đau khổ, liền bẻ gãy cây cột, đuổi các người tập và đi vào Tuyết Sơn. Người ta không thể bắt nó được, bèn đi trở về.

Tại đây, con voi bắt đầu sợ chết, nghe tiếng gió động, nó hoảng hốt sợ chết, đập vùi qua lại và chạy thật nhanh, như khi nó bị cột vào cây cột tập đừng dao động. Không hưởng được thân thoải mái hay tâm thoải mái, nó đi lang thang trong nỗi dao động. Thần cây thấy nó, đứng trên chỗ nhánh chia hai của thân cây, nói lên bài kệ này:

Rừng này có nhiều cảnh,
Gió bẻ gãy cành mục,
Này voi, nếu người sợ,
Người sẽ ôm yếu thôi.

Như vậy, thần cây khuyên dạy con voi ấy. Từ đó trở đi, con voi không sợ hãi nữa.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết về các Sự thật. Cuối bài giảng, Tỳ-kheo ấy chứng quả Dự lưu. Bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc bấy giờ, con voi là Tỳ-kheo ấy, còn thần cây là Ta vậy.

-ooOoo-

106. CHUYỆN MỨC NƯỚC (Tiền thân Udancani)

Hạnh phúc, đời sống tôi...

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về sự cám dỗ của một thiếu nữ béo mập. Câu chuyện này sẽ được kể trong Tiền thân Culla-Nārada-Kassapa, trong Chương thứ mười ba (số 477). bậc Đạo Sư nói với Tỳ-kheo ấy:

- Có thật chăng, này Tỳ-kheo, ông bị luyến ái?

Khi được trả lời là thật có như vậy, bậc Đạo Sư hỏi:

- Ông luyến ái ai?

Tỳ-kheo ấy trả lời:

- Tôi luyến ái một thiếu nữ béo mập.

Bậc Đạo Sư nói:

- Này Tỳ-kheo, người thiếu nữ này đã làm chuyện không tốt lành cho ông. Thuở xưa, cũng vì thiếu nữ này, ông đã gặp nạn, đi lang thang dao động, may nhờ có bậc hiền trí, ông mới lấy lại an lạc.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, chuyện này đã xảy ra (câu chuyện này sẽ được kể trong Tiền thân Culla-Nārada-Kassapa). Lúc bấy giờ, Bò-tát vào buổi chiều, mang trái cây đi đến am thất bằng lá, mở cửa và nói với con trai là Cullatāpa (vị Tiểu khổ hạnh):

- Này con thân, trong những ngày trước, con đã đem củi, nước uống, thức ăn, và đốt lửa. Nhưng hôm nay, con không làm một việc gì cả, mà nằm với vẻ mặt buồn bã bơ phờ như vậy?

- Thưa cha thân, khi cha đi hái các loại trái v.v...một nữ nhân đến cám dỗ con, và muốn đem con đi. Nhưng con không đi vì chưa được phép cha. Con bảo nàng ngồi tại chỗ ấy chờ đợi con đến. Nay thưa cha thân, con muốn ra đi.

Bồ-tát biết rằng con mình quá say mê luyện ái không thể từ bỏ nữ nhân ấy, nên nói:

- Nay con thân, con cứ đi đi! Nhưng, khi nào cô ấy muốn ăn cá thịt v.v...và cần dùng các món bơ chín, muối, gạo v.v...và sai con đi tìm để mang về cái này cái khác, làm con mệt mỏi, hãy nhớ am thất của cha và chạy trốn về đây!

Rồi Bồ-tát cho đưa con đi. Đưa con ấy cùng với nữ nhân đi về chỗ ở của dân chúng. Nữ nhân ấy về nhà mình, khi cần dùng vật gì liền sai người tình đi lấy:

- Hãy mang thịt về, hãy mang cá về.

Khi ấy, đưa con trai suy nghĩ: "Nữ nhân này hành hạ ta, chẳng khác đây tớ hay người nô lệ của mình".

Hạnh phúc, đời sống tôi
Bị nữ tặc cướp mất,
Nhân danh là vợ tôi,
Tôi phải nấu phải nung,
Phải múc nước, gánh nước,
Phải xin muối, xin dầu!

Rồi Bồ-tát an ủi con trai, dạy cậu tu tập lòng từ, lòng bi, hạnh hỷ và hạnh xả, và trình bày đối tượng thiền quán. Người con trai ấy không bao lâu đắc các Thắng trí và Thiền chứng, cùng với người cha được sanh lên Phạm thiên giới.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng về các Sự thật. Cuối bài giảng, Tỷ-kheo ấy chứng được Dự lưu. Bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Người thiếu nữ béo mập thời ấy là người thiếu nữ béo mập hiện nay, Cullatāpasa là Tỷ-kheo bị luyện ái, còn người cha là Ta vậy.

-ooOoo-

107. CHUYỆN NGHỀ NÉM ĐÁ (Tiền thân Sàlittaka)

Lành thay, một nghề tinh...,

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Tỳ-kheo đã ném trúng con ngỗng trời. Nghe nói có một thiện nam tử ở Xá-vệ đạt được thù thắng trong đức hạnh. Một hôm, vị ấy đưa một Tỳ-kheo trẻ đi đến sông Aciravati tắm, còn vị ấy đứng trên bờ. Lúc ấy hai con ngỗng trời trắng bay ngang qua hư không. Vị ấy nói với Tỳ-kheo trẻ:

- Với hòn đá, ta sẽ ném trúng mắt con ngỗng trời bay sau, làm cho ngỗng rơi xuống dưới chân ta.

Người kia nói:

- Bằng cách nào làm rơi được? Thầy không thể quăng trúng đâu.

- Hãy chờ một lát! Ta sẽ quăng trúng con mắt bên phía này xuyên qua con mắt bên phía kia.

- Chuyện thầy nói không thể xảy ra.

- Vậy ông hãy đợi xem.

Vị ấy cầm một hòn đá có ba cạnh, dùng ngón tay liệng hòn đá về phía sau lưng con ngỗng trời ấy. Con ngỗng trời nghe tiếng đá bay, nghĩ rằng có nguy hiểm, quay đầu lại để nghe. Trong giây phút ấy, vị ấy lấy một hòn đá tròn, khi con ngỗng trời đang quay đầu lại, liền quăng hòn đá trúng con mắt ở phía bên kia của ngỗng trời. Hòn đá đi xuyên qua con mắt bên này. Con ngỗng trời kêu lên một tiếng lớn rồi rơi xuống dưới chân hai vị.

Vị Tỳ-kheo kia thấy vậy, trách Tỳ-kheo ấy đã làm một việc hoàn toàn không thích đáng, rồi dẫn vị ấy đến gặp bậc Đạo Sư và báo cáo việc làm không tốt đẹp kia. Bậc Đạo Sư quở trách Tỳ-kheo ấy và nói:

- Nay các Tỳ-kheo, không phải chỉ nay Tỳ-kheo ấy mới thiện xảo trong nghề của mình. Thuở xưa, vị ấy mới thiện xảo trong nghề của mình. Thuở xưa, vị ấy cũng đã thiện xảo rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát là một đại thần của vua. Lúc bấy giờ, vị cố vấn tế tự của vua nói nhiều, lắm mồm lắm miệng. Khi ông ta bắt đầu nói, người khác không có cơ hội để nói. Nhà vua suy nghĩ: "Ta phải tìm cho được người có thể cắt đứt lời nói của nó". Từ đó, vua đi tìm một người như vậy.

Lúc bấy giờ, ở Ba-la-nai có một người què, thuần thục trong nghề ném đá. Các đứa trẻ trong làng đặt nó trên chiếc xe nhỏ, kéo ra cửa thành Ba-la-nai. Tại đó, có một cây bàng lớn có nhiều cành lá rậm rạp. Các đứa trẻ đưa nó ra tại đấy, vây quanh và cho nó một số tiền nhỏ v.v... bảo làm hình con voi, con ngựa. Nó ném đá và tạo thành hình các con vật trên các ngọn lá của cây bàng. Tất cả là đều bị cắt qua cắt lại như vậy.

Rồi nhà vua, trong khi đi dạo công viên, đến tại chỗ ấy. Các đứa trẻ sợ nghi vệ của vua nên bỏ chạy, chỉ còn lại người què năm đó. Vua đi đến gốc cây bàng, ngồi trên xe thấy, từng đám là cây loang lổ, ngó lên, thấy tất cả lá bị cắt đứt, liền hỏi ai đã làm như vậy. Khi được nói chính là người què đã làm như vậy, nhà vua suy nghĩ: "A! Nhờ người này, nay đã có cách có thể cắt lời nói của vị Ba-la-môn ấy được!".

Vua bèn hỏi người què ở đâu. Chúng đi tìm, thấy nó nằm dưới gốc cây, liền báo cho vua biết. Vua kêu nó lại, bảo các tùy tùng tránh xa, và hỏi:

- Chúng ta có một vị ấy Bà-la-môn lắm mồm lắm miệng, người có thể làm cho nó ngưng nói được không?

- Thưa Đại Vương, có thể được, nếu tôi có hột phân dê khô đầy một ống thổi.

Vua đem người què về cung, bảo nó ngồi sau lưng một cái màn có một lỗ hờ, đặt ghế ngồi của vị Bà-la-môn hướng về lỗ hờ ấy và cho đặt gần người què một ống thổi đầy phân dê khô. Vị Bà-la-môn đi đến hầu vua, ngồi trên cái ghế riêng của ông ta và bắt đầu câu chuyện. Cũng như bao lần trước, ông ta không cho ai khác có cơ hội để nói.

Bấy giờ, người què, ngang qua lỗ hờ của màn, bắn phân con dê từng viên một, vào đúng cổ họng của vị Ba-la-môn như những con ruồi tuần tự đi vào. Vị Bà-la-môn nuốt các viên phân ấy mỗi khi chúng bay đến. Khi tất cả viên phân dê từ ống thổi đã đi vào bụng vị Bà-la-môn, chúng nở to lên bằng nửa alhaka (một đơn vị đo lường khoảng hơn bốn lít rưỡi). Khi vua biết được các viên phân dê không còn nữa, mới nói:

- Nay sư trưởng, ông nói nhiều quá, nên đã nuốt các viên phân dê đầy cả một ống mà không hay biết gì! Ông không thể nào tiêu hoá nhiều hơn thế nữa hôm nay. Hãy về uống nước cây tắc, để nôn ra và được khỏi bệnh.

Từ đó về sau, người có vấn đề tự ngồi với miệng ngậm cam, không nói gì trong khi bàn luận. Vua nói:

- Lỗ tai của ta được an lạc nhờ người què này!

Vua cho nó bốn làng trong bốn phương hướng Đông, Tây, Nam, Bắc, có huê lợi một trăm ngàn đồng.

Sau đó Bồ tát đi đến hầu vua và thưa:

- Thưa Đại Vương, nghề này, các bậc hiền trí ở đời cần phải học. Chỉ nghề ném đá đã đem lại cho người què kết quả vinh hiển như vậy.

Nói xong, Bồ-tát đọc bài kệ:

Lành thay, một nghề tinh,

Dầu đó là nghề gì,
Xem kẻ què ném đá,
Được làng cả bốn phương.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, người què là vị Tỷ-kheo này, vua là Ananda, còn vị đại thần hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

108. CHUYỆN LẠ KỶ (Tiền thân Bāhiya)

Hãy học điều cần học...

Câu chuyện này, khi trú ở ngôi phòng lớn có nóc nhọn tại Đại Lâm, gần Tỳ-xá-ly, bậc Đạo Sư đã kể về một người Licchavi. Nghe nói, vị vua Licchavi này có lòng tin, hoan hỷ mời chúng Tỷ-kheo với đức Phật là vị cầm đầu, và tổ chức một lễ cúng dường lớn tại trú xứ của mình. Bà vợ của vua, tay chân béo mập, như có tướng phát phì ra và ăn mặc lôi thôi. Bậc Đạo Sư dùng cơm xong, nói lời tùy hỷ, rồi đi về tinh xá. Sau khi giáo giới các Tỷ-kheo ngài vào Hương phòng. Các Tỷ-kheo ngồi họp tại Chánh pháp đường bắt đầu câu chuyện.

- *Này các Hiền giả, vua Licchavi ấy đẹp trai như vậy, lại có bà vợ tay chân béo mập, ăn mặc lôi thôi. Sao vua có thể thương một người như vậy?*

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- *Nay các Tỷ-kheo nay các ông ngồi tại đây đang bàn luận về vấn đề gì?*

Sau khi nghe vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay mà thôi, thuở xưa, vị ấy cũng đã thương mến nữ nhân thân thể béo mập rồi!*

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ tát là vị đại thần của vua. Có một nữ nhân thôn quê thân thể béo mập, ăn mặc lôi thôi, làm công ăn lương, đang đi ngang qua gần sân chầu của nhà vua, cảm thấy thân bị bức bách bèn ngồi xuống lấy áo che thân, giải tỏa sự bức bách của thân và nhanh nhẹn, đứng dậy.

Lúc bấy giờ, vua Ba-la-nại tình cờ đang nhìn xuống ngang qua cửa sổ, thấy nữ nhân ấy liền suy nghĩ: "Người này trong khi giải tỏa sự bức bách của thân tại sân vua như vậy, vẫn không từ bỏ tâm quý, dùng áo che đậy, giải tỏa bức bách xong, liền đứng dậy một cách nhanh nhẹn. Nữ nhân này chắc chắn khỏe mạnh, nhà cửa nữ nhân này chắc chắn sạch sẽ, nếu nàng có một đứa con, đứa con ấy chắc chắn sẽ được sạch sẽ và sống có giới đức. Ta phải đặt người này lên làm hoàng hậu".

Sau khi biết được nữ nhân này chưa thuộc sở hữu của ai, vua bèn cho gọi nữ nhân ấy đến và đặt nàng vào địa vị hoàng hậu. Nàng trở thành người được vua yêu thương và thân thiết. Không bao lâu, nàng sanh được con trai. Nhà vua đặt con trai nàng lên làm Chuyển luân vương. Bồ tát nghe câu chuyện về sự may mắn của nàng, liền dùng cơ hội này thưa với vua:

- Thưa đại vương, phạm việc gì cần phải làm cho được tốt đẹp, sao lại không học tập? Sự việc này, do nữ nhân có đức hạnh lớn, khi giải tỏa sự bức bách của thân, vẫn không từ bỏ tâm quý, biết dùng phương tiện che đậy, khiến Đại vương đẹp lòng và ban cho nàng phước lớn như vậy.

Rồi để tán thán mọi việc cần phải làm cho được tốt đẹp, Bồ tát đọc bài kệ này:

Hãy học điều cần học,
Dầu có kẻ cứng đầu.
Gái quê khéo tiểu tiện,
Làm đẹp lòng đức vua.

Như vậy, Bồ tát nói lời tán thán những ai đã làm tốt đẹp những điều cần phải học.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân như sau:

- Hai vợ chồng thời ấy là vợ chồng hiện tại, còn vị đại thần hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

109. CHUYỆN BÁNH BỘT TRÁU ĐỎ (Tiền thân Kundakapūva)

Người ta ăn thứ gì...

Câu chuyện này, khi trú ở Xá vệ, bậc Đạo sư đã kể về một người rất nghèo khổ. Ở Xá vệ, khi thì chỉ một gia đình cùng đường cùng Tăng với đức Phật là vị cầm đầu, khi thì ba bốn gia đình họp lại, khi thì cả thành chung đóng góp cúng dường. Nhưng nay là cả con đường cùng sức lại cúng dường các thức ăn với cháo và bánh.

Lúc bấy giờ, có một người rất nghèo khổ, làm thuê cho các người khác, cũng ở trong con đường ấy, tự nghĩ: "Ta không thể cúng dường cháo. Ta cúng dường bánh vậy!" Anh ta cạo lấy bột đỏ của vỏ trấu mềm, nhào với nước, gói bánh ấy trong ngọn lá bạch vi rồi nướng bánh trong than đỏ, với ý định đem cúng dường đức Phật. Khi mới nghe nói: hãy đem bánh đến cúng dường, anh ta liền đến trước tất cả mọi người, và bỏ các bánh trong bát bậc Đạo sư. Bậc Đạo sư không nhận lấy bánh của những người khác, chỉ ăn các bánh của anh ta. Khi ấy, toàn thành đều đồn vang:

- Bậc Chánh Đẳng Giác không khinh chê bánh làm bằng bột trấu đỏ của người nghèo khổ và đã ăn bánh ấy.

Khi ấy, từ vua, đại thần... cho đến các người gác cửa, tất cả đều hội họp lại, đánh lễ bậc Đạo sư, rồi đi đến người nghèo khổ ấy và nói:

- Hãy lấy đồ ăn, hãy lấy hai trăm, hãy lấy năm trăm đồng tiền, nhưng cho chúng tôi công đức cúng dường bánh ấy.

Người nghèo khổ nghĩ: "Phải hỏi bậc Đạo sư rồi ta mới quyết định".

Anh ta đi đến bậc Đạo sư và thưa lại câu chuyện ấy. Bậc Đạo Sư nói:

- Hãy lấy toàn bộ tài sản họ cho, nhưng hỏi hưởng công đức ấy về cho tất cả chúng sanh.

Anh ta bắt đầu nhận tiền. Một số người ấy cho gấp hai, gấp bốn, gấp tám kẻ khác... Như vậy, cho đến khi anh ta nhận được chín trăm ngàn tiền vàng. Bậc Đạo Sư nói lời tùy hỷ, rồi đi về tịnh xá. Sau khi nói lên những công việc phải làm và khuyến giáo lời tốt lành cho các Tỷ-kheo, bậc Đạo Sư đi vào Hương phòng.

Vào buổi chiều, vua cho gọi người nghèo khổ ấy đến và mời anh ta làm quan giữ kho bạc cho vua. Các Tỷ-kheo ngồi họp tại Chánh pháp đường bắt đầu câu chuyện như sau:

- Nay các Hiền giả, bậc Đạo sư đã ăn bánh bằng bột trấu đỏ của người nghèo khổ như ăn món bất tử. Nhờ vậy, người nghèo khổ được nhiều tiền và được địa vị làm quan giữ kho bạc, được nhiều phước lộc lớn lao.

Bậc Đạo sư đến hỏi các Tỷ-kheo đang ngồi bàn luận vấn đề gì. Được biết vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Ta mới không khinh chê và ăn bánh làm bằng bột trấu đỏ của người ấy. Thuở trước, khi làm thân cây, ta cũng đã ăn như vậy rồi. Và cũng nhờ Ta mà kẻ ấy được chức vụ làm quan giữ kho bạc.*

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ tát sanh làm vị thần cây trên cây dầu đu đủ. Lúc bấy giờ, những người trong ngôi làng ấy tin tưởng sức mạnh thiêng liêng của các vị thần. Trong một lễ hội, người ta làm nhiều lễ vật để cúng các thần cây. Có một người nghèo khổ thấy các người ấy sửa soạn cúng dường các thần cây, cũng sắp đặt cúng dường thần cây dầu đu đủ.

Các người ấy đi đến, mang theo vòng hoa, hương, hương liệu, các món bánh... Còn anh ta chỉ đem theo bánh làm bằng bột trấu đỏ, và nước đựng trong cái gáo dừa. Anh ta đi đến, đứng xa cây dầu đu đủ và nghĩ: "Các vị thần ăn bánh chư Thiên. Thần của ta sẽ không ăn bánh làm bằng bột trấu đỏ này. Sao ta làm phí mất các bánh này? Ta hãy ăn nó đi!". Nghĩ vậy, anh ta quay trở về. Bồ tát đứng trên nhánh chĩa ba của cây, nói lớn:

- *Này ông bạn tốt ơi! nếu bạn là người có quyền thế, bạn sẽ cúng dường ta bánh ngon bánh ngọt. Nhưng bạn nghèo khổ, nếu ta không ăn bánh làm bằng bột trấu đỏ, thì ta sẽ ăn cái gì khác được? Chớ làm mất phần của ta.*

Nói vậy xong, Bồ tát đọc bài kệ:

Người cúng ăn thứ gì,
Thần cũng ăn thứ ấy,
Đem lại bánh bột trấu,
Chớ làm mất phần ta!

Anh ta quay trở lại, nhìn thấy Bồ tát rồi dâng vật cúng Bồ tát, ăn chất dinh dưỡng từ bánh ấy, rồi nói với anh ta.

- *Này bạn, vì mục đích gì bạn cúng dường ta?*

- *Thưa ngài, tôi là người nghèo khổ. Tôi cúng dường với mục đích nhờ ngài giúp tôi thoát cảnh nghèo khổ này.*

- *Này bạn, chớ có lo nghĩ việc ấy nữa. Bạn đã cúng dường cho một vị thần biết ơn nghĩa, và nhớ đến các việc làm tốt. Nhiều ghè chứa châu báu được chôn xung quanh cây dầu đu đủ này. Chúng được xếp hàng, cô ghè này chạm cổ ghè khác. Hãy báo cho vua biết, dùng cỗ xe chở tài sản, chất đồng tại sân châu vua. Vua sẽ bằng lòng bạn và cho bạn chức quan giữ kho bạc.*

Sau khi nói xong, Bồ tát biến mất. Anh ta làm như Bồ tát dặn và được vua ban cho chức quan giữ kho bạc. Như vậy, nhờ Bồ tát, anh ta đạt được nhiều phúc lợi lớn và khi mạng chung, đi theo nghiệp của mình.

*

Bậc Đạo Sư kể pháp thoại này xong, liền nhận diện Tiền thân như sau:

- Kẻ nghèo khổ thời ấy là kẻ nghèo khổ hiện tại, và thân cây dầu đu đủ là Ta vậy.

-ooOoo-

110. CHUYỆN CÂU HỎI BAO QUÁT TẤT CẢ.

(Tiền thân Sabbasabhàraka-Panha)

Không bao gồm tất cả...

Chuyện câu hỏi bao quát tất cả này sẽ được kể trong Tiền thân Ummagga (số 546 áp cuối tập Jàtaka VI).

-ooOoo-

PHẨM HAMSA

111. CHUYỆN CÂU HỎI CỦA CON LỪA (Tiền thân Gadrabha-Panha)

Người nghĩ mình là ngỗng...,

Chuyện câu hỏi của con lừa sẽ được nói đến trong Tiền thân Ummagga số 546

-ooOoo-

112. CHUYỆN CÂU HỎI CỦA HOÀNG HẬU BÁT TỬ (Tiền thân Amaràdevi-Panha)

Các thứ bánh và cháo...,

Chuyện câu hỏi của hoàng hậu Bát tử cũng sẽ được kể số 546 (như trên)

-ooOoo-

113. CHUYỆN CON CHÓ RỪNG (Tiền thân Sigàla)

Người tin chó rừng say...,

Câu chuyện này, khi ở tại Trúc Lâm, bậc Đạo sư đã kể về Đê-bà-đạt-đa. Lúc bấy giờ, các Tỷ-kheo ngồi họp tại Chánh pháp đường bàn đến những việc làm tổn đức của Đê-bà-đạt-đa.

- Thưa các Hiền giả, Đê-bà-đạt-đa đem theo năm trăm Tỷ-kheo, đi đến Gayāsisa và nói: Sa-môn Gotama làm không đúng pháp, điều ta làm mới đúng pháp. Các Tỷ-kheo ấy bị đưa vào đường sai lạc bởi những lời nói dối như vậy, kẻ ấy đã phá hòa hợp Tăng và tổ chức hai lễ Bô-tát trong một tuần.

Bậc Đạo sư đến, hỏi vấn đề gì đang được bàn luận, và khi được biết vấn đề ấy, Ngài nói:

- Nay các Tỷ-kheo không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới nói láo, lúc trước, kẻ ấy cũng đã nói láo rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm một thân cây ở một khu rừng có nghĩa địa. Lúc bấy giờ, ở Ba-la-nại có hội lễ cúng sao. Các người tổ chức cúng lễ các quý Dạ-xoa. Họ rải khắp các công viên, các ngã tư đường...nhiều cá thịt và sắp đặt nhiều bát rượu.

Lúc ấy, có con chó rừng, vào nửa đêm, chui từ lỗ cống đi vào thành, ăn cá thịt, uống rượu, rồi chui vào trong một bụi cây nằm ngủ đến sáng. Khi nó thức dậy, thấy ánh sáng, biết rằng nay không thể trở ra được. Nó đi đến gần đường, nằm xuống một chỗ mà người ta không thấy nó được, nhưng nó thấy người ta và nằm im không nói gì.

Rồi một Bà-la-môn đang đi đến rửa mặt; thấy người ấy, con chó rừng suy nghĩ: "Các Bà-la-môn hay tham tiền, ta phải đánh trúng vào tánh tham lam ấy để họ dẫu ta giữa nách, che ta với áo ngoài và đưa ta ra ngoài thành". Với giọng người, nó nói:

- Này Bà-la-môn!

Vị Bà-la-môn quay lại hỏi:

- Ai kêu ta đó?

- Chính là tôi Bà-la-môn.

- Có chuyện gì vậy?

- Này Bà-la-môn, tôi có hai trăm đồng tiền vàng. Nếu bạn dẫu tôi giữa nách, che tôi với áo ngoài, không cho một ai thấy và có thể đưa tôi ra ngoài thành, tôi sẽ cho bạn hai trăm đồng tiền vàng ấy.

Bà-la-môn vì tham tiền nên nhận lời, làm đúng như lời dặn, đưa con chó rừng ra ngoài thành. Đi được một lát, con chó rừng hỏi:

- Này Bà-la-môn, đây là chỗ nào?

- Chỗ ấy, chỗ ấy.

- Hãy đi thêm một lát nữa.

Như vậy, nó thúc đẩy vị Bà-la-môn nhiều lần, cho đến khi ra nghĩa địa lớn. Khi ấy, con chó rừng nói:

- Hãy thả tôi xuống đây.

Vị Bà-la-môn thả nó xuống, chó rừng nói:

- Này Bà-la-môn, hãy trải cái áo ngoài ra.

Vì lòng tham, kẻ ấy trải áo ngoài ra. Chó rừng lại nói:

- Này Bà-la-môn, hãy đào gốc cây này.

Và khi Bà-la-môn đang đào đất, con chó rùng leo lên cái áo ngoài, đi đại tiện trên năm chỗ, bốn góc và chính giữa, bôi phân cho nhớt, rồi đá cho ướt và bỏ đi vào rừng.

Bồ-tát đứng trên chỗ chia ba của cây, đọc bài kệ này:

Ông tin chó rùng say,
Hỡi Bà-la-môn ơi!
Trăm tiền ốc chả có,
Đâu có hai trăm vàng?

Sau đó, Bồ-tát nói với vị Bà-la-môn:

- Nay Bà-la-môn hãy đi tắm và giặt áo ngoài của ông.

Nói xong, Bồ-tát biến mất. Vị Bà-la-môn nghe vậy, biết mình đã bị lừa, và sàu muộn bỏ đi!

*

Sau khi kể pháp thoại này xong, bậc Đạo sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, con chó rùng là Đề-bà-đạt-đa, còn vị thần cây là Ta vậy.

-ooOoo-

114. CHUYỆN CON CÁ NGHĨ VỪA (Tiền thân Mitacinti)

Nghĩ nhiều và nghĩ ít...

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về hai Trưởng lão lớn tuổi. Nghe nói, hai Trưởng lão ấy, sau khi an cư mùa mưa tại một làng thôn quê, đã quyết định đi đến yết kiến bậc Đạo Sư, và chuẩn bị lương thực để lên đường. Nhưng họ hoãn ngày này qua ngày khác, cho đến một tháng trôi qua. Rồi họ chuẩn bị lương thực mới, cũng như lần trước, và trì hoãn tháng này tháng khác. Như vậy, vì sự biếng nhác, trì hoãn trú xứ của họ, ba tháng trôi qua, họ mới lên đường đi đến Kỳ Viên. Sau khi cất đặt y bát tại phòng chung, họ đến yết kiến bậc Đạo Sư. Khi các Tỷ-kheo hỏi vì sao lâu ngày họ không đến hầu đức Phật và nguyên nhân của sự chậm trễ, họ báo cáo về sự biếng nhác của mình.

Tại Chánh pháp đường, câu chuyện về sự biếng nhác của các Tỷ-kheo ấy được Tăng chúng đề cập. Bậc Đạo Sư đến, hỏi về vấn đề đang được bàn luận, và khi được báo cáo vấn đề ấy, bậc Đạo Sư cho gọi hai Tỷ-kheo ấy và hỏi có đúng như vậy không. Khi được họ xác nhận sự thật là vậy, bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-Kheo, không phải chỉ nay họ mới biếng nhác, thuở trước, họ cũng đã biếng nhác và trù mến trù xử như vậy rồi:*

Sau khi nói xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta trị vì ở Ba-la-nại, có ba con cá sống ở sông Ba-la-nại, một con tên Nghĩ nhiều, một con tên Nghĩ ít, một con tên Nghĩ vừa. Chúng từ rừng đi đến cánh giới loài người. Tại đấy, Nghĩ vừa nói với hai con kia:

- Cánh giới loài người này thật nguy hiểm và dễ sợ. Các người đánh cá quăng lưới, và bắt cá. Chúng ta hãy đi về nguồn lại.

Hai con cá vì biếng nhác, vì tham mồi, trì hoãn lên đường, cho đến ba tháng trôi qua. Rồi những người đánh cá quăng lưới xuống sông. Nghĩ nhiều và Nghĩ ít tìm mồi đi trước, vì mù quáng ngu si, chúng không đề phòng lưới giăng nên đi vào trong mạng lưới. Nghĩ vừa đi sau cẩn trọng đề phòng. Biết được hai con kia đã sa vào mạng lưới, nó suy nghĩ: "Ta sẽ cứu sống những con cá biếng nhác, mù quáng, ngu si này".

Nó bơi vào phía ngoài lưới giăng, làm vùng vẫy mắt lưới như đã được thoát, ra và làm tung toé nước như đã lặn về phía trước lưới. Rồi nó đi vào mạng lưới. Các người đánh cá nghĩ rằng các con cá đã vùng vẫy ra khỏi lưới và đã trốn đi rồi, nên nắm một góc lưới và kéo lên. Hai con cá ấy thoát khỏi lưới và lặn xuống nước. Như vậy, nhờ Nghĩ vừa, mạng sống của chúng đã được cứu thoát.

*

Sau khi kể câu chuyện quá khứ, bậc Đạo Sư là bậc Chánh Đẳng Giác, đọc bài kệ này:

"Nghĩ nhiều" và "Nghĩ ít"

Cả hai đều mắc lưới,

Chỉ có "Nghĩ đúng mức"

Giải thoát cho bọn chúng,

Cả ba đã gặp nhau,

Chính tại con sông này,

Như vậy, sau khi kể pháp thoại này xong, Bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, hai Tỷ-Kheo Trưởng lão chúng được quả Dự lưu. Bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- *Thời ấy, "Nghĩ nhiều" và "Nghĩ ít" là hai Tỷ-Kheo Trưởng lão này, còn Nghĩ vừa là Ta vậy.*

-ooOoo-

115. CHUYỆN NGƯỜI GIÁO GIỚI (Tiền thân Anusāsika)

Ai khuyên răn kẻ khác,...

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo-ni giáo giới người khác. Nghe nói, ở tại Xá vệ có một thiện nữ nhân xuất gia, nhưng từ khi thọ đại giới, Tỷ-kheo-ni ấy không chú tâm vào Sa-môn pháp, chỉ tham luyến tài vật. Tại chỗ nào các Tỷ-kheo-ni khác không đi thì tại chỗ ấy, nàng đi khát thực một mình. Và người ta cúng dường cho nàng những món thượng vị. Bị trói buộc bởi lòng tham vị, nàng suy nghĩ: "Nếu tại chỗ này, các Tỷ-kheo khác đi đến khát thực, đồ lợi dưỡng của ta bị tổn giảm. Ta phải làm thế nào để các Tỷ-kheo-ni khác không đi đến địa phương ấy". Nàng đi đến trú xứ các Tỷ-kheo-ni và nói:

- Nay các Hiền tỷ, tại chỗ ấy có voi dữ, có ngựa dữ, có chó dữ, đó là một nguy hiểm. Chớ nên đi khát thực tại đây.

Nàng khuyên răn các Tỷ-kheo-ni như vậy. Nghe nàng nói, không một Tỷ-kheo-ni nào dám quay đầu ngoảnh về địa phương ấy.

Một hôm, trên đường khát thực tại đây, khi đi vội vào một ngôi nhà, nàng bị một con cừu hung dữ húc, làm nàng gãy xương. Người ta chạy đến, cột hai khúc xương gãy làm một, đặt Tỷ-kheo-ni ấy nằm trên chiếc sàng, khiêng nàng đến trú xứ của Tỷ-kheo-ni. Các Tỷ-kheo-ni nhạo cười nàng và nói:

- Tỷ-kheo-ni này khuyên các Tỷ-kheo-ni khác đừng đi, nhưng tự mình đi đến địa phương ấy, do vậy bị gãy xương.

Việc làm của Tỷ-kheo-ni này không bao lâu được chúng Tỷ-kheo biết. Một hôm, tại Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo nói về hạnh phi công đức của Tỷ-kheo-ni ấy:

- Nay các Hiền giả, Tỷ-kheo-ni ấy khuyên răn các người khác, còn tự mình đi đến tại chỗ ấy, nên bị con cừu hung dữ húc cho đến gãy xương.

Bậc Đạo Sư đến, hỏi các Tỷ-kheo đang thảo luận vấn đề gì, khi biết vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay, mà xưa kia, nàng cũng đã lên tiếng khuyên răn, nhưng tự mình lại không làm theo lời răn, cho nên nàng thọ khổ lâu dài.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta trị vì tại Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con chim, lớn lên, trở thành con chim chúa, có hàng trăm con chim vây quanh, và trú ở Tuyết Sơn. Khi Bồ-tát sống tại đây, có một con chim cái hung dữ đi theo một con đường lớn để tìm đồ ăn. Con chim cái này lấy được lúa, đậu, hạt giống v.v... từ các cỗ xe rơi xuống.

Nó suy nghĩ: "Nay ta phải làm thế nào để các con chim khác đừng đến chỗ này". Nghĩ vậy, nó khuyên răn đàn chim như sau:

- Con đường lớn đầy nguy hiểm, có voi, có ngựa, có cỗ xe do các con bò hung dữ kéo và các vật nguy hiểm khác qua lại. Không thể nào cất cánh bay lên mau được. Chớ nên đi trên đường ấy.

Vì lời khuyên ấy, đàn chim gọi nó là "Con chim cái khuyên răn". Một hôm, đang tìm mồi trên con đường lớn, nghe tiếng cỗ xe chạy mau, con chim cái ấy quay cổ lại nhìn, nghĩ rằng xe còn xa, nên vẫn đi. Nhưng cỗ xe ấy đến gần nó mau như gió. Trong khi nó không thể bay lên được, bánh xe cán phải nó, và xe vẫn chạy vùn vụt.

Khi họp đàn chim, chim chúa không thấy nó, bèn hỏi:

- Con chim cái khuyên răn sao không có mặt? Hãy đi tìm nó.

Các con chim đi tìm, thấy nó bị cán đứt đôi, và về báo tin cho chim chúa biết, chim chúa nói:

- Chim cái ấy ngăn chặn các con chim khác, còn tự mình lại đi tại đấy nên bị cán đứt đôi.

Rồi chim chúa đọc bài kệ:

Ai khuyên răn kẻ khác,
Tự mình chạy theo tham,
Bị gãy cánh nằm xuống,
Bánh xe giết đời chim.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, con chim cái khuyên răn là Tỷ-kheo-ni khuyên răn, còn chim chúa là Ta vậy.

-ooOoo-

116. CHUYỆN NGƯỜI MÚA GIÁO (Tiền thân Dubbaca)

Thưa sư trưởng, vì thầy...,

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo khó bảo. Câu chuyện này sẽ được nói đến trong Tiền thân Gijjha (số 427), chương chín. Bậc Đạo Sư gọi Tỷ-kheo ấy:

- Nay Tỷ-kheo, không phải chỉ nay ông mới khó bảo, mà thuở trước ông cũng đã khó bảo rồi. Do khó bảo, không làm theo lời khuyên của bậc hiền trí, nên ông bị cây giáo đâm phải, và mạng chung.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình diên trò nhào lộn. Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát có trí tuệ, thiện xảo trong phương tiện. Với một nhà diên trò nhào lộn, Bồ-tát học nghề múa với ngọn giáo, và cùng với thầy, đi khắp đó đây để biểu diễn.

Vị sư trưởng chỉ biết nghề múa với bốn ngọn giáo, chớ không biết múa với năm ngọn giáo. Một hôm, trong khi biểu diễn tại một ngôi làng, vị sư trưởng ngà ngà say, đặt mỗi dây năm ngọn giáo và nói:

- Ta sẽ biểu diễn điệu múa với năm ngọn giáo.

Bồ-tát liền nói với vị ấy:

- Thưa sư trưởng, sư trưởng không biết nghề múa với năm ngọn giáo. Hãy cất đi một ngọn. Nếu sư trưởng biểu diễn, sư trưởng sẽ bị ngọn giáo thứ năm đâm phải và mạng chung.

Sư trưởng khá say nói:

- Con không biết được khả năng của ta.

Sư trưởng không nghe lời của Bồ-tát, múa qua được bốn ngọn giáo, nhưng đến ngọn giáo thứ năm bị giáo đâm thủng, như hoa Madhuka trên cành. Sư trưởng nằm oằn oại rên la, Bồ-tát nói:

- Do không nghe lời bậc hiền trí, nên thầy phải gặp nạn này:

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ:

Thưa sư trưởng, vì thầy
Làm quá sức của thầy,
Thầy không ưa, không thích

Lời khuyên này của tôi
Bón giáo, thầy múa qua,
Ngọn thứ năm đâm chết.

Nói vậy xong, Bồ-tát đỡ thầy ra khỏi ngọn giáo và làm những gì cần phải làm sau cùng cho xác thân thầy.

Sau khi kể câu chuyện quá khứ, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc bấy giờ, vị sư trưởng là Tỷ-kheo khó báo này, còn người đệ tử là Ta vậy.

-ooOoo-

117. CHUYỆN CHIM ĐA ĐA (Tiền thân Tittira)

Lời quá thời cao mạnh...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về Kokalika. Câu chuyện sẽ được kể rõ ràng trong Tiền thân Takkaritya (số 481), Chương mười ba. Bậc Đạo Sư nói:

- Đây các Tỷ-kheo, không phải nay, mà cả thời xưa nữa, Kokalika đã bị nạn diệt vong rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình ở phía tây bắc. Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát học tất cả các nghề ở Takasila, rồi từ bỏ các dục, xuất gia làm vị tiên nhân du sĩ, chúng được năm Thắng trí và tám Thiền chứng. Tất cả hội chúng ân sĩ ở Tuyết Sơn họp lại, tôn Bồ-tát lên làm sư trưởng khuyên giáo và đi theo thầy. Bồ-tát lãnh đạo năm trăm ân sĩ, hưởng thọ thiên lạc, sống ở Tuyết Sơn.

Lúc ấy một vị tu khổ hạnh bị bệnh vàng da đang dùng búa chặt củi. Một vị tu khổ hạnh nói nhiều đến ngồi gần vị này và nói:

- Hãy chặt chỗ này, hãy chặt chỗ này.

Vị tu khổ hạnh kia mất kiên nhẫn, phẫn nộ và nói:

- Người đâu phải là thầy dạy ta bừa củi?

Kẻ ấy giơ cây búa sắc bén, và với một nhát búa, giết ngay mạng sống của vị tu khổ hạnh nói nhiều. Bồ-tát lo liệu các việc phải làm đối với thân thể nạn nhân.

Lúc bấy giờ, không xa am thất bảo, có một con chim đa đa sống dưới chân một gò mối. Vào buổi chiều, nó thường hay đứng trên gò mối ấy và hót lớn tiếng. Nghe tiếng nó, một thợ săn độc ác nhận được là tiếng con đa đa, liền giết nó và mang xác đi.

Bồ-tát không nghe tiếng con chim ấy, liền hỏi các người tu khổ hạnh tại gò mối:

- Tại sao ta không nghe tiếng nó nữa?

Các vị tu khổ hạnh báo cáo sự việc cho Bồ-tát rõ. Bồ-tát kết hợp hai sự kiện với nhau và nói lên bài kệ này giữa hội chúng ẩn sĩ:

Lời quá thời cao mạnh
Đưa chết cho người nói,
Chim đa đa mất mạng,
Vì ngu, hót quá lời.

Như vậy, Bồ-tát tu tập Bốn Vô lượng tâm, và được sanh lên cõi trời Phạm thiên.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Kokalika vì lời nói của mình bị nạn diệt vong, mà thuở trước kẻ ấy cũng đã bị diệt vong rồi.

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Lúc bấy giờ, vị tu khổ hạnh nói nhiều là Kokalika; chúng ẩn sĩ là hội chúng đức Phật; còn Đạo Sư hội chúng là Ta vậy.

-ooOoo-

118. CHUYỆN CHIM CUN CÚT (Tiền thân Vattaka)

Không suy nghĩ, người này...,

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về con trai của triệu phú Uttara. Nghe nói, ở Xá-vệ có vị triệu phú Uttara rất giàu, vợ triệu phú sanh được một con trai có đức hạnh, từ Phạm thiên giới xuống; khi đến tuổi trưởng thành, cậu rất đẹp trai, giống như Phạm thiên.

Một hôm, khi ngày hội cúng sao Kattika được tổ chức ở Xá-vệ, mọi người vui chơi hội lớn. Nhưng người bạn, con trai các triệu phú khác đều có vợ. Riêng con triệu phú Uttara, vì sống lâu ở Phạm thiên giới, nên tâm không hướng đến luyến ái. Các bạn của cậu muốn đem cho cậu một nữ nhân để vui chơi hội sao, liền bàn với nhau, đến gặp cậu và nói:

- Nay bạn, trong thành phố này, hội lớn cúng sao Kattika được tổ chức một đêm. Chúng tôi sẽ tìm cho bạn một nữ nhân để cùng nhau vui chơi hội lớn.

Dẫu cậu nói không cần nữ nhân, các bạn vẫn nài ép, bắt cậu nhận. Họ trang điểm một nữ tỳ xinh đẹp, dắt đến nhà cậu, bảo nữ nhân ấy đi đến nhà con trai triệu phú, dẫn nàng đến phòng cậu rồi bỏ đi. Khi cô gái ấy vào phòng ngủ, con người triệu phú không ngó nàng và không nói năng gì. Cô gái suy nghĩ: "Ta tuyệt sắc, duyên dáng, mỹ lệ như thế này. Người này không ngó, cũng không nói với ta. Nay ta dùng sự cảm dỗ và vẻ duyên dáng nữ nhân của ta làm người này phải nhìn đến ta".

Nghĩ vậy, cô gái trình diễn mọi sự cảm dỗ của nữ nhân. Để làm đẹp lòng cậu, nàng để lộ hàm răng tuyệt đẹp của nàng và mỉm cười. Chàng trai triệu phú nhìn nàng, nắm lấy hình tướng bộ xương răng. Tư tưởng về bộ xương khời lên trong tâm chàng cho đến khi toàn thân nàng hiện ra như một chuỗi xương. Chàng trai cho tiền người con gái rồi bảo nàng đi.

Khi nàng ra khỏi nhà, một người quý phái thấy nàng ở giữa đường, liền cho tiền và dẫn nàng về nhà. Bấy ngày qua, lễ hội sao chấm dứt. Mẹ người nữ tỳ đẹp không thấy con gái của mình trở về, đến nhà các người con trai triệu phú, hỏi con gái ở đâu. Họ đi đến nhà con trai triệu phú Uttara để hỏi và được trả lời:

- Cô gái có đến một lát, tôi đã cho tiền và bảo đi về.

Nhưng mẹ cô gái không thấy con mình, bắt buộc họ phải trả nàng lại, và đem con trai triệu phú Uttara đến xin vua phân xử. Vua hỏi:

- Những người con trai các vị triệu phú có đem người nữ tỳ xinh đẹp giao cho người không?

- Thưa Đại vương, có.

- Nay có đâu rồi?

- Tôi không được biết. Nó chỉ ở lại một lát và tôi đã bảo nó đi về rồi.

- Vậy nay người có thể đem nó lại không?

- Thưa Đại vương, không được.

Vua nói:

- Nếu người đem lại không được, hãy áp dụng hình phạt của ta.

Họ trói tay cậu ra phía sau, dắt cậu đi áp dụng hình phạt của vua. Cả thành vang dậy lời bàn tán:

- Nghe nói, con trai người triệu phú vì không trả lại đũa nữ tỳ xinh đẹp, nên bị đưa đi áp dụng hình phạt của vua.

Một đám quần chúng để tay trên ngực, vừa đi theo sau, vừa than:

- Việc này là thế nào, thưa ông chủ? Sao ông chủ lại gặp một việc bất công như thế này?

Người con trai triệu phú suy nghĩ: "Sự đau khổ này xảy ra vì ta sống trong gia đình. Nếu ta thoát lụy được gia đình, ta sẽ xuất gia với bậc Đại Gotama, Chánh Đẳng giác."

Bấy giờ cô nữ tỳ xinh đẹp nghe tiếng đồn vang, liền hỏi dò sự việc. Khi được nghe câu chuyện ấy, nàng chạy ra thật mau và la to:

- Các ông hãy dẹp qua một bên, dẹp qua một bên! Cho tôi gặp các người lính của vua.

Và nàng tự trình diện. Quân hầu của vua thấy nàng, liền giao nàng lại cho bà mẹ, thả con trai người triệu phú và bỏ đi. Người con trai triệu phú cùng với bạn bè vây quanh, đi đến sông, gội đầu thật sạch. Rồi cậu về nhà, ăn sáng xong, liền xin phép cha mẹ được xuất gia. Vị ấy mang theo các y, cùng với một số tùy tùng đông đảo, đi đến bậc Đạo Sư, đánh lễ Ngài, và xin xuất gia. Được xuất gia và được thọ đại giới, vị ấy phát triển thiên quán không gián đoạn, không bao lâu chứng quả A-la-hán.

Một hôm, các Tỷ-kheo hội họp tại Chánh pháp đường nói lời tán thán con trai triệu phú ấy:

- Thưa các Hiền giả, con trai vị triệu phú này, trong giờ phút nguy hiểm cho mình, đã biết được công đức của Giáo pháp, nghĩ đến xuất gia để thoát khỏi đau khổ ấy. Nhờ khéo suy tư như vậy, nên vị ấy được thoát nạn, được xuất gia, và chứng quả A-la-hán tối thượng.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi đề tài được bàn luận, sau khi biết câu chuyện, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, con trai triệu phú Uttara, trong giờ phút nguy hiểm xảy ra cho mình, đã nghĩ đến phương tiện ấy để thoát khỏi sự đau khổ kia, và được thoát chết.

Thuở trước, các nhà hiền trí, khi nguy hiểm xảy ra cho mình, cũng đã nghĩ đến phương tiện ấy để giải thoát sự đau khổ kia. Nhờ suy nghĩ như vậy, họ được thoát khỏi đau khổ do nạn chết đem lại.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì Ba-la-nại, Bồ-tát tái sinh nhiều lần, rồi sanh ra làm con chim cun cút. Lúc bấy giờ, có một người thợ săn chim cun cút, thường bắt nhiều cun cút trong rừng, đem về nhà, nuôi dưỡng chúng cho mập. Sau khi lấy tiền, anh ta bán chúng cho những người đi đến, và nuôi sống với nghề như vậy.

Một hôm anh ta bắt được Bồ-tát với nhiều con chim cun cút khác và đem về nhà. Bồ-tát suy nghĩ: "Nếu ta ăn đồ ăn và uống nước của người này, nó sẽ bắt ta và đưa cho những người đến xem. Nếu ta không ăn, ta sẽ trở thành ốm yếu, và thấy ta ốm yếu, các người ấy sẽ không bắt ta làm gì. Như vậy ta được an toàn. Ta hãy làm theo phương tiện này". Bồ-tát làm theo như vậy, cho đến khi chỉ còn da và xương. Người ấy thấy chim quá ốm nên không bắt.

Sau khi bán hết các con chim khác trừ Bồ-tát, anh ta đem Bồ-tát ra khỏi lồng, đặt lồng ở nơi cửa, để Bồ-tát trên lòng bàn tay và nhìn xem con cun cút này có đau bệnh gì. Biết được người thợ săn không chú ý, Bồ-tát xòe cánh lên và bay vụt về rừng. Các con chim cun cút khác thấy Bồ-tát liền hỏi:

- Sao không thấy mặt bạn, bạn đi đâu vậy?
- Ta bị người thợ săn bắt.
- Làm sao bạn lại thoát được?
- Vì ta không ăn đồ ăn nó cho, không uống nước của nó, nhờ nghĩ đến phương tiện này, ta được thoát.

Nói xong, Bồ-tát đọc bài kệ:

Không suy nghĩ, người này,
Không được lợi đặc biệt,
Hãy xem quả suy tư!
Ta thoát trôi, thoát chết.

Như vậy, Bồ-tát kể lại sự việc mình đã làm.

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, con chim cun cút thoát chết là Ta vậy.

-ooOoo-

119. CHUYỆN CON GÀ GÁY PHI THỜI (Tiền thân Akàlaràvi)

Không cha mẹ nuôi dưỡng...

Câu chuyện này, khi trú tại Kỳ viên bậc Đạo Sư đã kể về một Tỷ-kheo làm ồn phi thời, Tỷ-kheo ấy là một thiện nam tử ở Xá vệ, xuất gia trong giáo pháp, nhưng không làm các phận sự của mình hay học pháp. Vị ấy không biết: Thời này, ta phải làm việc này; thời này, ta phải hầu hạ; thời này, ta phải học hành. Trong một canh, canh giữa và canh cuối và trong những giờ thức giấc, vị ấy làm ồn, khiến cả Tỷ-kheo không thể ngủ được.

Tại Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo nói đến hạnh không tốt của vị ấy:

- Thưa các Hiền giả, Tỷ-kheo tên ấy, xuất gia trong pháp bảo như vậy, nhưng không biết phận sự hay học pháp đúng thời hay phi thời.

Bậc Đạo Sư đến, hỏi các câu chuyện đang bàn luận, sau khi được biết vấn đề, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay vị ấy mới làm ồn phi thời như vậy, mà thuở trước, vị ấy cũng đã làm ồn phi thời. Do không biết thời và phi thời, vị ấy đã bị vạ cổ chết.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn ở phương tây bắc. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài vượt qua biên giới, học tất cả tài nghệ, trở thành vị sư trưởng có tiếng khắp nhiều phương, và dạy nghề cho năm trăm thanh niên Bà-la-môn. Các người thanh niên ấy có một con gà trống gáy đúng giờ giấc. Khi nghe tiếng gà gáy, họ thức dậy học bài. Khi con gà ấy chết đi, họ đi tìm một con gà khác.

Một thanh niên đi nhặt củi trong khu rừng có nghĩa địa, thấy một con gà trống, liền bắt nó về, nhốt trong chuồng và nuôi nó. Vì quen sống ở nghĩa địa, nó không biết giờ nào cần phải gáy, có khi nó gáy lúc nửa đêm, có khi nó gáy lúc rạng đông. Khi các thanh niên ấy nghe nó gáy lúc nửa đêm, họ thức dậy học bài, cho đến rạng đông họ quá mệt không học được nữa. Vì buồn ngủ, họ không thấy được vấn đề cần phải thấy. Và khi quá sáng, con gà ấy gáy ồn ào họ không có cơ hội yên tĩnh để học ôn bài. Các thanh niên Bà-la-môn suy nghĩ: "Con gà này gáy vào nửa đêm, hoặc ban đêm, hoặc ban ngày. Do đó, chúng ta học không có kết quả". Vì vậy, họ bắt con gà ấy vạ cổ cho chết đi, và báo cáo lên sư trưởng biết:

- Vì con gà gáy phi thời, chúng tôi đã giết nó rồi.

Vị sư trưởng lấy đó làm bài học và nói:

- Do nó không được dạy dỗ tốt, nên nó phải chết.

Rồi sư trưởng đọc bài kệ.

Không mẹ cha nuôi dưỡng,
Không thầy, dạy dỗ nó,
Con gà này không biết
Đúng thời hay phi thời.

Sau khi nêu rõ lời dạy về sự việc này, Bồ-tát sống hết thọ mạng rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau.

- Thời ấy, con gà gáy phi thời là vị Tỷ-kheo này, các đệ tử là hội chúng đức Phật, còn sư trưởng là Ta vậy.

-ooOoo-

120. CHUYỆN GIẢI THOÁT SỰ TRÓI BUỘC (Tiền thân Bandhanamokkha)

Chỗ này kẻ ngu nói...

Câu chuyện này, khi trú tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về thiếu nữ Bà-la-môn Cinca. Câu chuyện này sẽ được kể trong Tiền thân Mahāpaduma, Chương mười hai (số 472). Lúc bấy giờ, bậc Đạo sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay thiếu nữ Bà-la-môn này vu cáo Ta điều không có thật. Thuở trước, nó cũng đã vu cáo rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì Ba-la-nại, Bồ-tát lớn lên trong gia đình một người cố vấn tể tự, và sau khi cha mất, Bồ-tát kế nghiệp chức vụ ấy. Lúc ấy hoàng hậu được vua cho một ước nguyện.

- Nay Hoàng Hậu, nàng muốn gì, hãy nói lên.

Hoàng hậu nói như sau.

- Lời ước nguyện của thiếp không khó thực hiện. Từ nay trở đi Đại vương không được nhìn một nữ nhân khác với con mắt luyến ái.

Ban đầu, vua từ chối, nhưng sau, bị nàng bức bách nhiều lần, không thể bỏ qua lời của hoàng hậu, vua phải chấp nhận, và từ đây trở đi, vua không bao giờ nhìn một nữ nhân nào trong số mười sáu ngàn vũ nữ.

Rồi một cuộc nổi loạn khởi lên ở biên địa. Quân lính ở biên địa, sau hai ba lần giao chiến với các tên cướp, đưa tin về cho vua là họ không thể dẹp loạn được. Vua muốn đi đến đây, liền tập hợp một đội binh lớn, cho gọi hoàng hậu đến và nói.

- Nay hiền thê, ta ra biên địa, tại đây chiến trận đủ loại xảy ra, sẽ đưa đến chiến thắng hay chiến bại. Những chỗ ấy không thích hợp với nữ nhân. Hoàng hậu hãy ở lại đây.

Hoàng hậu nói.

- Thưa Đại vương, thiếp không thể ở lại đây.

Khi bị vua từ chối nhiều lần, hoàng hậu nói.

- Vậy sau khi đi được mỗi dặm, Đại vương hãy gửi một người về để hỏi thăm sức khoẻ của thiếp.

Nhà vua chấp nhận. Bỏ-tát ở lại trong thành, còn vua ra đi với một đội quân lớn, cứ đi mỗi dặm, lại gửi một người về với trách nhiệm tin cho biết sức khoẻ của nhà vua và hỏi thăm hoàng hậu có được an lạc không. Khi có một người đàn ông đi về, nàng hỏi:

- Vua sai người về có mục đích gì?

- Để hỏi hoàng hậu có được an lạc không.

Hoàng hậu bảo người ấy đến và sống phi pháp với nó. Vua đi đường được ba mươi hai dặm, gửi về ba mươi hai người, và hoàng hậu sống phi pháp với tất cả bọn họ.

Sau khi dẹp loạn xong, bình định được quốc độ, trên đường về, vua cũng gửi về ba mươi hai sứ giả. Hoàng hậu cũng sống phi pháp với họ. Cho quân thắng trận dừng chân gần thành, vua gửi tin nhắn Bỏ-tát sửa soạn thành phố để đón tiếp ngài.

Bỏ-tát cho sửa soạn thành phố xong, mới sửa soạn cung điện để đón vua và đi đến cung thất của hoàng hậu. Hoàng hậu thấy thân thể của Bỏ-tát tuyệt đẹp, không thể cầm lòng nổi, liền nói:

- Nay Bà-la-môn, hãy đáp lại tình yêu của ta.

Bỏ-tát nói:

- Chớ nói vậy! Hãy kính trọng vua. Tôi sợ điều bất thiện. Tôi không thể làm như vậy được.

- Sáu mươi bốn tên sứ giả đã không kính trọng vua, đã không sợ điều bất thiện, vậy người lại kính trọng vua và sợ điều bất thiện sao?

- Thưa vâng, nếu họ suy nghĩ, họ đã không làm như vậy, nhưng vì tôi có biết điều phải, tôi sẽ không làm việc ác này.

- Đừng nói bậy nhiều như vậy! Nếu người không làm theo lời ta, ta sẽ bảo chặt đầu người.

- Thôi được, dầu cắt đầu tôi trong một đời này hay trong trăm ngàn đời, tôi cũng không thể làm như vậy.

- Hãy để đấy, rồi sẽ biết tay ta.

Hoàng hậu đe dọa Bò-tát, rồi đi vào trong phòng của mình, lấy móng tay cào trên thân, lấy dầu thoa tay chân, mặc áo đơ bản vào, giả bệnh và cho gọi các nữ tỳ:

- Nếu vua có hỏi hoàng hậu ở đâu, thì trả lời hoàng hậu bị bệnh.

Trong lúc ấy Bò-tát đi đón vua. Sau khi đi vòng quanh thành phố, vua ngự lên cung điện, không thấy hoàng hậu, liền hỏi hoàng hậu ở đâu. Khi được trả lời hoàng hậu bị bệnh, vua đi vào phòng hoàng hậu, xoa lưng hoàng hậu và hỏi:

- Hoàng hậu đau bệnh gì?

Hoàng hậu im lặng. Khi vua hỏi lần thứ ba, hoàng hậu nhìn vua và nói:

- Thưa Đại Vương, nay Đại vương còn sống, nhưng nữ nhân như thiếp cần phải có một người chồng.

- Ái khanh nói gì lạ vậy?

- Đại vương đặt địa vị cố vấn tế tự ở lại giữ thành, nó lấy cớ là sửa sang nội cung, đến đây, và vì thiếp không làm theo lời nó, nó đánh đập thiếp cho thoả mãn ý của nó rồi bỏ đi.

Vua ùng ùng nổi giận, như muối và đường bỏ vào lửa, vọt đi ra khỏi cung phòng. Vua cho gọi các người gác cửa, các lính bộ binh đến, bảo họ bắt Bò-tát ngay, trói cánh tay ra sau lưng như người bị xử án chém, rồi dẫn ra khỏi thành, đến pháp trường xử trảm. Họ đi thật mau, trói cánh tay vị cố vấn tế tự ra sau lưng và cho đánh trống báo tin có hành quyết. Bò-tát suy nghĩ: "Như vậy nhà vua đã bị hoàng hậu độc ác đầu độc trước rồi. Hôm nay, ta phải cứu ta khỏi tai ương này với sức của mình". Vì thế, Bò-tát nói với những người lính:

- Trước khi các người giết ta, hãy đưa ta yết kiến vua.

- Để làm gì?

- Vì ta là người phục vụ vua, đã làm được nhiều công việc. Ta biết tài sản chôn giấu rất nhiều. Chính ta quản lý đất ruộng nhà vua. Nếu ta không gặp vua, thì nhiều tài sản sẽ bị tiêu diệt. Sau khi ta nói cho vua biết gia sản của vua, các người hãy làm bổn phận của mình.

Họ đưa vị cố vấn tế tự đến gặp vua. Vua thấy vị ấy liền nói:

- Nay Bà-la-môn, người không xấu hổ đối với ta sao? Sao người lại làm ác hạnh như vậy?

- Thưa đại vương, tôi sinh ra trong gia đình Bà-la-môn thượng lưu. Từ trước đến nay, tôi không sát sanh ngay cả một con kiến. Từ trước đến nay, tôi không lấy của không cho, ngay cả một cọng cỏ. Từ trước đến nay, tôi không nhìn đến một nữ nhân của người khác với con mắt luyến ái, dù chỉ một cái liếc mắt đưa tình. Từ trước đến nay, tôi không nói một lời nói dối, dầu chỉ để đùa vui. Tôi không có uống rượu, dù chỉ một giọt bằng ngọn cỏ Kusa. Tôi hoàn toàn vô tội đối với đại vương. Nhưng hoàng hậu độc ác kia đã cầm tay tôi với tâm tư đầy dục vọng, nói toạc cho tôi biết ác hạnh bí mật của mình trước khi đi vào cung phòng. Trước tôi đã có sáu mươi bốn người sứ giả đến đây, đem theo thông điệp của đại vương gửi hoàng hậu, những người ấy đều có tội. Hãy gọi họ đến đây và hỏi từng người trong bọn họ có làm như hoàng hậu đã bảo hay không.

Vua cho gọi sáu mươi bốn người kia và hoàng hậu đến và hỏi họ có làm như hoàng hậu đã bảo hay không. Họ thú nhận có làm. Nhà vua sai trói họ lại và ra lệnh chặt đầu cả sáu mươi bốn người ấy. Đến đây, Bô-tát thưa:

- Thưa đại vương, những người này không có tội! Chúng chỉ làm theo sở thích của hoàng hậu. Chúng vô tội, vậy hãy tha cho chúng! Còn hoàng hậu cũng không có tội. Tánh dâm dục của hoàng hậu không bao giờ thoả mãn, sanh ra đã như vậy rồi! Hoàng hậu chỉ làm thuận theo bản tánh của mình thôi! Do vậy, hãy tha thứ cho hoàng hậu.

Như vậy, bằng nhiều cách, Bô-tát làm cho vua hiểu rõ sự việc, cứu mạng sống sáu mươi bốn người ấy và bà hoàng hậu ngu si, và xin vua ban cho họ những trú xứ để ở. Sau khi tất cả mọi người được giải thoát và được cho chỗ ở, Bô-tát đến vua và thưa:

- Thưa Đại vương, lời nói buộc tội không căn cứ của kẻ ngu si và đui mù làm cho các bậc hiền trí bị trói vào chỗ không xứng đáng, bị trói quặp cánh tay sau lưng; còn lời nói của bậc hiền trí là nguyên nhân khiến kẻ ngu si thoát khỏi bị trói tay sau lưng. Như vậy, lời kẻ ngu trói buộc một cách không thích đáng, còn lời nói bậc hiền trí thời giải thoát các trói buộc.

Nói vậy xong, Bô-tát đọc bài kệ này:

Chỗ nào kẻ ngu nói,
Chúng trói kẻ vô tội,
Chỗ nào bậc trí nói,
Cứu thoát kẻ bị trói.

Như vậy, bậc Đại Sĩ với bài kệ này, thuyết pháp cho vua và nói:

- Tôi gặp sự đau khổ này là vì còn sống đời gia đình. Nay tôi không có công việc gì trong gia đình nữa. Hãy cho phép tôi được xuất gia.

Sau khi được phép xuất gia, từ bỏ bà con thân thuộc, từ bỏ tài sản lớn, Bô-tát làm bậc tiên nhân du sĩ, sống ở Tuyết Sơn, đạt được các thắng trí và Thiên chứng và tái sanh lên cõi Phạm Thiên.

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy bà hoàng hậu độc ác là thiếu nữ Bà-la-môn Cinca, vua là Ananda, còn vị cố vấn tế tự là Ta vậy.

(Hết Tiểu Bộ IV)

-ooOoo-

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammā Sambuddhassa.

Tiểu Bộ Kinh - Tập V
Chuyện Tiên Thân Đức Phật (II)

Hòa thượng Thích Minh Châu và Giáo sư Trần Phương Lan dịch Việt

CHƯƠNG I

PHẨM KUSANÀLI

121. CHUYỆN THẦN CÂY CỔ KUSA (Tiên thân Kusanàli)

Hãy để cho mọi người ...,

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một người bạn chân thật của ông Cấp Cô Độc. Các thân hữu, bạn bè quen biết, các thân tộc của ông Cấp Cô Độc ngắm chặn ông:

- Thưa Đại trưởng giả, người này không ngang bằng, không hơn Trưởng giả về thọ sanh, dòng họ, tài sản, ngũ cốc. Trưởng giả chớ chơi thân với người ấy.

Cấp Cô Độc trả lời:

- Tình bạn thân chớ nên dựa vào sự so sánh thấp hơn, bằng nhau hay cao hơn.

Trưởng giả không nghe lời can ngăn, và đi về làng mà Trưởng giả làm thôn trưởng, mời người ấy làm quản lý gia sản của mình. Mọi việc xảy ra như trong chuyện Tiên thân Kàlakanni (số 83). Nhưng trong trường hợp này, khi Trưởng giả tường thuật sự việc xảy đến cho nhà mình lên bậc Đạo Sư, Ngài nói:

- Nay gia chủ, một người bạn chân thật không bao giờ nhỏ hơn. Ở đây, sự đo lường tình bạn nằm ở khả năng bảo vệ tình bạn. Một người bạn chân thật bằng mình hay kém hơn mình phải được xem là cao hơn. Tất cả người bạn ấy sẽ giải quyết gánh nặng, sự khó khăn đã dành cho mình. Nay chính nhờ người bạn chân thật của mình mà gia chủ đã cứu được tài sản của mình. Thuở trước, bạn bè chân thật đã cứu được cung điện của một thân cây.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của vị ấy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm vị thần một khóm cỏ lau Kusa trong công viên của vua. Trong công viên ấy gần nơi tắm đá vua thường ngồi, có một cây mơ ước, thân cây cao thẳng, cành lá sum suê, rất được vua ưa thích. Tại đấy sanh ra một thân cây, trước kia là một ông vua có uy quyền lớn. Bồ-tát là bạn thân với thân cây ấy.

Lúc bấy giờ, vua sống trong lâu đài được một cột trụ chống đỡ, nhưng cây cột ấy bị lung lay. Tình trạng ấy được báo lên vua. Vua cho gọi thợ mộc và bảo:

- Cột trụ độc nhất chống đỡ lâu đài của trẫm bị lún, hãy lấy một cây cột khác, có lõi cứng

rắn thay vào.

Tốp thợ mộc vâng theo lời vua, đi tìm một cây thích hợp, nhưng chưa tìm được. Họ đi vào công viên, thấy cây ước mơ liền đến yết kiến vua. Khi vua hỏi có tìm được cây nào thích hợp không, họ thưa:

- Tâu Đại vương, chúng tôi đã thấy, nhưng không dám đốn cây ấy.

Được vua hỏi vì sao, họ thưa:

- Chúng tôi không tìm thấy một cây nào khác nên đã đi vào công viên. Tại đây trừ cây điềm lạnh của vua, chúng tôi không tìm thấy cây nào khác. Nhưng chúng tôi không dám đốn cây điềm lạnh ấy.

- Hãy đốn cây ấy và làm trụ cột cho lâu đài của trẫm. Trẫm sẽ trồng một cây điềm lạnh khác.

Các người ấy vâng lời, đem theo đồ cúng thần, đi đến công viên, dâng lễ vật cúng cho cây, trình thần cây biết ngày mai sẽ đốn cây, rồi đi về. Nữ thần cây biết được sự việc này suy nghĩ: "Ngày mai, nhà ở của ta bị hủy hoại, rồi ôm các con, ta sẽ đi đâu bây giờ?"

Nữ thần cây không tìm thấy chỗ cần đi, phải cõng con trên lưng rồi khóc. Các thần rừng, bạn bè thân thích của nữ thần cây ấy, tới hỏi nguyên do. Sau khi nghe sự việc, thấy mình không có phương tiện gì để chặn tay các người thợ mộc lại, liền ôm nữ thần cây ấy và bắt đầu khóc. Lúc bấy giờ Bò-tát đi đến thăm nữ thần cây, biết được sự việc liền nói:

- Chớ lo nghĩ, ta sẽ không để cho chặt cây. Ngày mai, khi thợ mộc đến, ta sẽ có cách đối phó.

Ngày hôm sau khi tốp thợ mộc đến, Bò-tát hóa làm con cặc kè đến trước thợ mộc, chui vào giữa rễ của cây điềm lạnh, làm cho cây ấy như trống rỗng, cặc kè leo lên chính giữa cây, chui ra khỏi đầu thân cây rồi nằm xuống, lắc đầu qua lại. Người tổ trưởng thợ mộc thấy vậy, lấy tay đập vào thân cây và nói:

- Cây này trống rỗng, không có lõi. Bữa qua, không nhìn kỹ, chúng ta đã làm lễ cúng dâng.

Rồi anh ta bỏ đi, đầy khinh bỉ đối với cây to lớn mà không chắc ấy. Như vậy, nữ thần cây nhờ Bò-tát, vẫn làm chủ chỗ ở của mình. Và nhiều thần cây thân hữu quen biết tụ họp để chúc mừng nàng. Nữ thần cây hài lòng với vị thần đã cho nàng trú xứ, giữa các vị thần ấy, nàng tán thán công đức của Bò-tát:

- Thừa chư thần, chúng ta có phước đức, có quyền lực lớn, nhưng với trí tuệ chậm chạp, không biết phương tiện này. Còn vị thần khiêm tốn của cây cô lau, với trí thông minh của mình, đã cho chúng ta làm chủ ngôi nhà của chúng ta. Thật vậy, chúng ta cần phải làm bạn với các vị bằng ta, hơn ta, và thua ta. Tất cả các vị, tùy theo sức mạnh của mình, có thể các bạn thoát khỏi đau khổ, và an trú trong hạnh phúc.

Sau khi tán thán tình bạn, nữ thần cây nói bài kệ này:

Hãy để cho tất cả
Bằng, hơn hay thua ta,
Làm hết sức của mình,
Trong thời hoạn nạn đến
Như ta được giúp đỡ
Nhờ thân cây cỏ lau!

Do vậy, những ai muốn giải thoát khỏi đau khổ, chớ phân biệt bạn bằng ta hay hơn ta, hãy làm bạn với những bậc có trí dù địa vị ra sao.

Như vậy, nữ thần cây thuyết pháp cho chư thần với bài kệ này. Nàng sống cho đến trọn đời, và sau cùng với vị thần của cây cỏ lau, mạng chung rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi nói lên pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, nữ thần cây là Ananda, còn thân cây cỏ lau là Ta vậy.

-ooOoo-

122. CHUYỆN KỂ NGU (Tiền thân Dummedha)

Kể ngu được danh xưng ...

Câu chuyện này, khi ở Trúc lâm, bậc Đạo Sư kể về Đề-bà-đạt-đa. Trong Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo nói về ác đức của Đề-bà-đạt-đa:

- Nay các Hiền giả, khi Đề-bà-đạt-đa nhìn lên tự thân chói sáng tối thượng của Như Lai với gương mặt sáng như trăng rằm, thân vẹn toàn ba mươi hai tướng tốt và tám mươi vẻ đẹp của bậc Đại nhân sáng tỏa rộng một tầm, với hào quang chói sáng của đức Phật, phóng ra chiếu từng đôi vòng, từng cặp một. Đề-bà-đạt-đa không hoan hỷ và khởi lòng ganh ghét. Đề-bà-đạt-đa không chịu nổi những lời tán thán đức Phật đầy đủ Giới, Định, Tuệ, Giải thoát, Giải thoát tri kiến và càng ganh ghét hơn.

Bậc Đại Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, nay các ông ngồi họp ở đây và nói lên vấn đề gì?

Khi được biết vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay khi nghe lời tán thán về ta, Đề-bà-đạt-đa mới sanh

lòng ganh ghét. Lúc trước, Đê-bà-đạt-đa cũng đã như vậy rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Ma-kiệt-đà trị vì ở thành Vương Xá, Bồ-tát sanh ra làm con voi trắng, đầy đủ dung sắc tuyệt hảo. Vì đầy đủ các tướng như vậy, nhà vua phong nó lên địa vị vương tượng. Trong một ngày lễ, thành phố được trang hoàng toàn bộ như thành phố chư Thiên, vua ngự lên vương tượng được trang điểm đẹp đẽ, đi diễn hành khắp thành phố với uy lực của bậc Đại vương. Quần chúng, đứng chỗ này chỗ kia, thấy thân hình dung sắc tuyệt đẹp của vương tượng, liền tán thán:

- Ôi dung sắc! Ôi cử chỉ! Ôi đáng đi uyển chuyển làm sao! Ôi các tướng được thành tựu, một con voi toàn trắng như vậy xứng đáng thuộc về vua Chuyển luân.

Nhà vua nghe lời tán thán vương tượng, không thể chịu đựng nổi, khởi tâm ganh ghét và suy nghĩ: "Hôm nay ta sẽ quăng nó xuống vực thẳm của núi và chấm dứt mạng sống của nó". Nghĩ vậy, vua cho gọi người nài đến và hỏi:

- Con voi này được người huấn luyện như thế nào?

- Thưa Đại vương, nó được khéo huấn luyện!

- Nó không được khéo huấn luyện, nó được huấn luyện dở.

- Thưa Đại vương, nó được khéo huấn luyện!

- Nếu nó được khéo huấn luyện, người có thể cho nó leo lên đỉnh núi Vepulle không?

- Thưa được, tâu Đại vương.

- Vậy hãy đi lên.

Sau khi tự mình xuống voi, vua bảo người nài ngồi trên lưng voi leo lên đỉnh núi Vepulla. Rồi vua được các đại thần vây quanh cùng trèo lên đỉnh núi, bảo con voi đứng bên bờ vực thẳm và nói:

- Người nói con voi này được người khéo huấn luyện, vậy hãy bảo nó đứng ba chân. Người nài ngồi trên lưng voi và nói:

- Nay bạn, hãy đứng lên ba chân.

Và với cái gạt thúc, người ấy làm dấu cho con voi. Rồi vua nói:

- Hãy làm cho nó đứng với hai chân trước.

Bậc Đại Sĩ gơ hai chân sau lên, và đứng hai chân trước. Vua truyền:

- Hãy đứng với bàn chân sau.

Con voi giơ hai chân trước lên và đứng với hai chân sau. Vua truyền:

- Hãy đứng với một chân.

Con voi giơ cả ba chân lên và đứng một chân!

Biết rằng con voi không thể ngã xuống, vua nói:

- Nếu được, hãy bảo nó đứng giữa hư không.

Người nài voi suy nghĩ: "Khắp cõi Diêm-phù-đề (Ấn Độ) không có con voi nào được huấn luyện khéo như con voi này, không nghi ngờ gì nữa, ông vua muốn làm con voi rơi xuống vực thẳm và giết nó".

Vì vậy người nài nói thào vào tai con voi:

- Nay bạn thân, vua muốn bạn rơi xuống vực thẳm và giết bạn. Nó không xứng đáng với bạn. Nếu bạn có sức mạnh bay lên hư không và cho tôi ngồi trên lưng, hãy bay trên hư không về Ba-la-nại.

Bậc Đại sĩ đầy đủ thân lực vô úy, ngay lúc ấy, đứng trên hư không. Người nài thưa:

- Thưa Đại vương, con voi này đầy đủ thân lực vô úy, không tương xứng với một người ngu si yếu kém như Đại vương. Con voi chỉ xứng đáng với một vị vua đầy đủ công đức và hiền trí. Nếu những người có công đức yếu kém như Đại vương làm chủ con voi như thế này, họ sẽ không biết được đức tánh của nó. Vì vậy họ sẽ mất con voi ấy và hủy diệt mọi danh vọng còn lại.

Nói như vậy xong, ngồi trên lưng voi, người nài đọc bài kệ:

Kẻ ngu được danh xưng,
Tự mình gây nguy hiểm,
Đem hại đến cho mình,
Đem hại cho người khác.

Sau khi thuyết pháp khiến trách vua, người nài nói:

- Nay Đại vương hãy đứng ở đây, xin từ biệt.

Người nài và voi cùng bay lên hư không về Ba-la-nại, và đứng trên hư không giữa sân châu của cung vua. Toàn thành náo động cả lên, mọi người đều la to:

- Con voi quý đã đến với vua chúng ta ngang qua hư không và đang đứng trên sân châu vua.

Họ mau chóng trình lên vua hay. Vua liền đi khỏi cung điện và nói:

- Nếu các quý vị đến vì lợi ích cho chúng tôi, thì hãy hạ xuống đất.

Con voi liền đứng xuống đất. Người nài leo xuống, đánh lễ vua và khi được hỏi từ đâu

đến, ông ta trả lời:

- Từ Vương Xá đến.

Và ông ta tường thuật tất cả sự việc. Vua nói:

- Các bạn thân, các bạn đến đây thật là một việc đẹp ý vừa lòng.

Nhà vua hân hoan, truyền lệnh trang hoàng thành phố, đặt con voi vào địa vị vương tượng, chia toàn quốc thành ba phần. Một phần cho con voi, một phần cho người nài, và một phần vua giữ lại cho mình. Từ đó, toàn cõi Diêm-phù-đề đều nằm vào trong tay vua. Vua trở thành đại đế nước Diêm-phù-đề, chuyên tâm làm các công đức như bố thí v.v... rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Thuyết pháp thoại này xong, bậc Đại Sư nhận diện Tiền thân:

- *Thời ấy vua nước Ma-kiệt-đà là Đề-bà-đạt-đa, vua Ba-la-nại là Xá-lợi-phất, người nài voi là Ananda, và con voi là Ta vậy.*

-ooOoo-

123. CHUYỆN CÁI CÁI CÀY (Tiền thân Nangalisa)

Kể ngu nói hạn chế ...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Trưởng lão Låludàyi (Udàyi khờ khạo). Theo truyền thuyết, khi nói, Trưởng lão ấy không biết cái gì thích ứng, cái gì không thích ứng: Trong trường hợp này, nên nói cái này, trong trường hợp này, không nên nói cái này. Nếu chúc lễ hội điềm lành, Trưởng lão nói lên điềm gỡ. Ngang qua các đường đi, tại các ngã đường dân chúng đứng, nếu là lễ tang, Trưởng lão nói lời tùy hỷ điềm vui. Một hôm, tại Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo khởi lên câu chuyện:

- *Này các Hiền giả, Låludàyi không biết cái gì thích ứng, cái gì không thích ứng.*

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- *Này các Tỷ-kheo, nay các ông ngồi tụ họp đang bàn luận vấn đề gì?*

Khi biết đề tài câu chuyện, bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Låludàyi nói lời đần độn, không biết cái gì nên nói, cái gì không nên nói. Thuở trước, vị ấy cũng như vậy rồi. Vị ấy luôn luôn ngu đần.*

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn giàu có. Đến tuổi trưởng thành Bô-tát đi học ở Takkasilà, trở thành một vị Sư trưởng có danh tiếng nhiều phương ở Ba-la-nại và Bô-tát dạy nghề cho năm trăm thanh niên Bà-la-môn.

Lúc bấy giờ, trong các thanh niên Bà-la-môn ấy, có một thanh niên đần độn hay nói lời ngớ ngẩn, vì bần tánh đần độn nên không học nghề được. Thanh niên ấy hầu hạ Bô-tát, làm mọi công việc như người nô lệ. Một hôm, vào buổi chiều, sau khi ăn xong, Bô-tát đang nằm nghỉ trên giường, thanh niên ấy đến xoa bóp tay chân và lưng ngài. Khi anh ta làm xong định đi, thì Bô-tát nói:

- Này con thân, chêm cao chân cái giường lên.

Thanh niên ấy chêm được một chân giường lên cao, còn chân kia không tìm được đồ chêm giường, anh ta dùng bắp vế của mình làm đồ chêm giường và trải qua một đêm như vậy. Vào buổi sáng thức dậy, Bô-tát thấy vậy liền hỏi:

- Này con thân, con ngồi làm gì đây?

- Thưa Sư trưởng, con không tìm thấy đồ chêm giường nên dùng bắp vế thay vào và ngồi ở đây.

Bô-tát cảm thấy xúc động, suy nghĩ: "Nó là người thị giả rất chí thành của ta, nhưng so với các thanh niên Bà-la-môn, nó là đứa đần độn, không thể học được nghề, vậy ta hãy giúp cho nó trở thành người có trí". Rồi Bô-tát suy nghĩ: "Nay có phương tiện này, ta sẽ đưa thanh niên Bà-la-môn này đi nhặt củi và lá. Khi nó về, ta sẽ hỏi: Hôm nay con đã thấy gì làm gì? Chắc nó sẽ trả lời: Hôm nay con thấy cái này, làm cái này; rồi ta sẽ hỏi: Điều con thấy, con làm, giống cái gì? Nó sẽ dùng ví dụ, tìm lý do để nói: Con thấy như thế này ... Điều ấy khiến nó nói ví dụ và lý do mới hoài. Với phương tiện này ta có thể làm cho nó trở thành người có trí". Nghĩ vậy, Bô-tát kêu anh ta lại và nói:

- Này con thân, bắt đầu từ hôm nay, con hãy đi lượm củi và lá, và tại chỗ con đi, con thấy cái gì, ăn cái gì, uống cái gì, nhai cái gì, lúc về con hãy báo cáo cho ta biết.

Anh ta vâng theo lời dạy. Một hôm anh ta đi vào rừng để lượm củi và lá cùng với các thanh niên Bà-la-môn khác, anh ta thấy một con rắn. Khi về anh ta báo cáo lại:

- Thưa Sư trưởng, con có thấy con rắn.

- Này con thân, con rắn giống cái gì?

- Nó giống cán cày.

Bô-tát nói:

- Tốt lắm, này con thân, các ví dụ con trình bày rất hợp lý, con rắn thật giống như cái cán

cày.

Rồi Bồ-tát suy nghĩ: "Các ví dụ do thanh niên này trình bày rất hợp lý. Ta có thể làm cho người này thành người có trí".

Lại một ngày khác, thanh niên Bà-la-môn này thấy con voi trong rừng, và đi về thưa:

- Thưa Sư trưởng, con có thấy con voi.

- Này con thân, con voi giống cái gì?

- Nó giống như cái cán cày.

Bồ-tát suy nghĩ: "Cái vòi voi giống như cán cày. Cái ngà voi cũng vậy. Người này phân tích một cách ngu si, không thể nói như vậy". Nghĩ vậy Bồ-tát giữ im lặng.

Rồi một hôm được mời đi ăn mía, anh ta về thưa:

- Thưa Sư trưởng, hôm nay con được ăn mía.

- Cây mía giống cái gì?

- Thưa, giống cái cán cày. Anh ta nói.

Vị Sư trưởng suy nghĩ "Nó nói cũng có một phần đúng", nên giữ im lặng. Lại nữa, một hôm được mời cùng một số thanh niên ăn đường cục với sữa đông và uống sữa, khi về anh ta thưa:

- Thưa Sư trưởng, hôm nay chúng con được ăn sữa đông và uống sữa.

Khi được hỏi về sữa đông và sữa giống cái gì, anh ta trả lời:

- Thưa, giống cái cán cày.

Vị Sư trưởng suy nghĩ: "Thanh niên Bà-la-môn này khi nói: con rắn giống cái cán cày, vậy là khéo. Khi nó nói: con voi giống như cái cán cày, vì liên hệ đến cái vòi, là nói một cách gượng ép. Khi nó nói cây mía giống như cái cán cày, vậy cũng là nói hơi gượng ép. Còn sữa đông và sữa luôn luôn màu trắng, lấy theo hình dáng đồ vật chúng được đặt vào, vậy cái ví dụ nó nói hoàn toàn không thể chấp nhận. Ta không thể dạy cho kẻ ngớ ngẩn này học được.

Nghĩ xong, Bồ-tát nói lên bài kệ:

Kẻ ngu nói hạn chế,
Tại chỗ không hạn chế,
Nó không biết sữa đông,
Cũng không biết cán cày,
Nó nghĩ là sữa đông,

Giống như cái cán cày.

*

Sau khi nghe pháp thoại này, bậc Đạo sư nhận diện Tiền thân như sau:

- Thời ấy, thanh niên ngớ ngẩn là Laludayi, và Sư trưởng có danh nhiều phương là Ta vậy.

-ooOoo-

124. CHUYỆN TRÁI XOÀI (Tiền thân Amba)

Này người hãy tỉnh tấn ...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Bà-la-môn làm đầy đủ các nhiệm vụ. Theo truyền thuyết, con trai một thương gia ở Xá Vệ hiến dâng tâm trí cho Chánh pháp và xuất gia làm đầy đủ các nhiệm vụ. Vị ấy làm tốt các bổn phận đối với Sư trưởng, đối với Giáo thọ, các nhiệm vụ về đồ ăn uống, nhà họp Bồ-tát, nhà tắm v.v... hoàn toàn đầy đủ trong mười bốn nhiệm vụ quan trọng và tám mươi nhiệm vụ nhỏ. Vị ấy thường hay quét tinh xá, quét phòng riêng, hành lang, con đường đưa đến tinh xá, đem nước cho những người khát. Dân chúng hoan hỷ vì sự vẹn toàn nhiệm vụ của vị này nên đã cúng dường năm trăm phần ăn hàng ngày cho chúng Tăng và đem lại lợi dưỡng danh vọng lớn cho tinh xá. Nhờ vị này, nhiều người được thoải mái lạc trú trong tinh xá.

Rồi một hôm, các Tỷ-kheo họp ở Chánh pháp đường, bắt đầu câu chuyện:

- Thưa các Hiền giả, Tỷ-kheo tên ấy, thành tựu các nhiệm vụ của mình, đã tạo nên lợi dưỡng danh vọng lớn. Chỉ nhờ một mình người ấy, nhiều người đã đạt được lạc trú.

Thế Tôn đến và hỏi các Tỷ-kheo đang ngồi nói vấn đề gì, và khi được biết vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Tỷ-kheo này làm đầy đủ nhiệm vụ. Thuở xưa, chỉ nhờ một mình người ấy, năm trăm ả sĩ đi hái trái cây đã được cung cấp các trái cây do người ấy đem lại.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn ở phương bắc, và khi đến tuổi trưởng thành, ngài xuất gia làm vị ả sĩ được vây quanh với năm trăm ả sĩ sống dưới chân núi.

Thời ấy, ở núi Hy-mã (Tuyết Sơn), một nạn hạn hán khắc nghiệt đã xảy ra, chỗ này chỗ

kia nước uống bị thiếu hụt, các loài thú không có nước uống cảm thấy khổ cực. Một vị trong số những người tu khổ hạnh ấy, thấy các loài thú đau khổ vì khát nước, đã đốn một cây làm thành cái máng, chắt chiu tất cả nước uống đựng đầy cái máng và cho chúng uống nước.

Các loài thú tập hợp rất nhiều, và trong khi cho chúng uống nước, người tu khổ hạnh không có thì giờ để đi hái trái. Dầu không có thức ăn, vị ấy vẫn cho chúng uống nước. Đàn thú suy nghĩ: "Vị này vì cho chúng ta uống nước, không có thì giờ để hái quả. Vì không có thức ăn, vị ấy trở thành mỗi mệ. Vậy chúng ta hãy giao ước với nhau như sau: Bắt đầu từ hôm nay, những ai đến uống nước, hãy tùy theo sức mình, hái các loại trái cây và đem lại cúng dường vị tu khổ hạnh".

Từ đó về sau, mỗi con mỗi thú, hái các loại trái ngọt như xoài, đào, mít v.v... đem đến cho vị tu khổ hạnh đựng đầy hai trăm năm mươi cỗ xe. Như vậy, năm trăm vị khổ hạnh ăn uống đầy đủ, và có đồ dư để dành nữa. Thấy vậy, Bồ-tát nói:

- Như vậy chỉ nhờ một người làm đầy đủ nhiệm vụ nên được cung cấp trái cây v.v... đủ số lượng cho các vị tu khổ hạnh khác. Thật vậy, chúng ta cần phải luôn tinh tấn làm thiện sự.

Nói vậy xong, Bồ-tát đọc bài kệ:

Này, người hãy tinh tấn,
Bậc hiền trí không nản,
Xem quả của tinh tấn,
Xoài được ăn thỏa thích.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vị tu khổ hạnh làm đầy đủ nhiệm vụ là Tỷ-kheo, và bậc Đạo Sư hội chúng là Ta vậy.

-ooOoo-

125. CHUYỆN NGƯỜI NÔ LỆ KATÀHAKA (Tiền thân Katàhaka)

Nó nói nhiều, đại ngôn ...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo nói khoác lác. (Chuyện này giống như chuyện đã kể trước).

*

Thuở xưa, khi vua Barhmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát là một nhà triệu phú giàu có và bà vợ triệu phú sanh một con trai. Cũng trong ngày ấy, một người nữ tỳ sanh một con trai. Hai trẻ ấy lớn lên cùng tuổi với nhau. Khi con trai vị triệu phú học viết, con trai người nô tỳ mang tám gỗ cũng xin học viết luôn với cậu chủ. Rồi nó học hai hay ba công nghệ, lớn lên nó trở thành một thanh niên ăn nói giỏi, đẹp trai và được đặt tên là Katàhaka.

Khi làm quản lý cho các kho trong nhà triệu phú, anh ta suy nghĩ: "Những người này sẽ không bắt ta làm quản lý các kho suốt đời được. Nếu thấy ta có lỗi gì, họ sẽ đánh ta, trói ta, đóng dấu vào ta, cho ta đồ ăn của bọn nô lệ. Tại biên địa, có người triệu phú là bạn của triệu phú này, ta sẽ viết thư, nhân danh người triệu phú cầm đi đến đấy, và nói: Ta là con của triệu phú, lừa dối vị triệu phú biên địa để lấy con gái của ông ta, hưởng hạnh phúc và sống an lạc suốt đời".

Nghĩ vậy, anh ta lấy giấy và viết thư như sau: "Tôi gửi người con trai của tôi tên là Katàhaka đến với bạn. Thật là xứng đáng nếu hai gia đình chúng ta kết làm sui gia với nhau: Con của tôi lấy con của bạn. Do vậy, hãy gả con gái của bạn cho con trai của chúng tôi, cho nó sống tại đây, và khi nào có cơ hội tôi sẽ đến". Viết xong, anh ta đóng triện của người triệu phú, đem theo nhiều tiền bạc, áo quần, hương thơm v.v.... đưa đến biên địa, đánh lễ vị triệu phú và đứng chờ. Người triệu phú hỏi:

- Nay con thân, con từ đâu lại?

Anh ta đáp:

- Từ Ba-la-nại.

- Con là ai?

- Là con vị triệu phú Ba-la-nại.

- Vì mục đích gì, con đến đây?

Lúc bấy giờ Katàhaka đưa bức thư và nói:

- Ông xem bức thư này rồi sẽ rõ.

Người triệu phú đọc thư xong rồi nói:

- Nay mới thật là ta sống cuộc đời mới.

Ông hoan hỷ gả con gái và xây dựng cho anh ta. Được tôn quý như vậy, Katàhaka trở thành kiều ngạo. Đối với các món ăn như cháo, đồ ăn cứng ... và các loại vải hương được đem lại, anh ta chỉ trích như sau:

- Chúng nấu cháo như thế này, nấu đồ ăn cứng như thế này. Ôi! Thật là những người ở biên địa.

Anh ta chỉ trích những người thợ dệt vải, và những người thợ khác:

- Với bản chất của người sống ở biên địa, những người này không biết dệt y. Chúng không biết chọn hương, không biết bó hoa.

Khi thấy vắng người nô lệ, Bò-tát hỏi:

- Ta không thấy mặt Katàhaka, nó đi đâu? Hãy cho đi tìm nó khắp nơi.

Một trong những người đi tìm kiếm đến tại chỗ ấy, thấy Katàhaka, nhận diện được anh ta, nhưng không để lộ tông tích của mình, và đi về trình với Bò-tát. Bò-tát nghe tin như vậy, liền nói:

- Nó làm một việc không phải, ta sẽ đi đem nó trở về.

Sau khi xin phép vua, ngài ra đi với một số tùy tùng lớn. Khắp nơi, mọi người đều biết vị triệu phú đi ra biên địa. Katàhaka nghe tin Bò-tát đến liền suy nghĩ: "Không có lý do gì khác để vị triệu phú đến. Chính vì ta. Nếu ta chạy trốn, thì sau không thể trở về được". Anh ta nghĩ ra phương kế. "Ta hãy đi đón ông chủ, làm bôn phận một người nô lệ, và làm vui lòng ông chủ của ta". Bắt đầu từ đây, giữa hội chúng, anh ta nói như sau:

- Những kẻ ngu khác, vì ngu si, không biết các công đức của cha mẹ, khi cha mẹ ăn, họ không hầu hạ, lại ngồi ăn với cha mẹ. Còn chúng tôi, khi cha mẹ ăn, chúng tôi đem lại bát, ống nhổ, chén đĩa, quạt và nước uống. Như vậy, chúng tôi hết lòng hầu hạ cha mẹ. Cho đến khi cha mẹ đi đại tiểu tiện, chúng tôi cũng đem lại bình nước.

Tất cả mọi bôn phận phải làm của người nô lệ đối với chủ, Katàhaka đều trình bày rõ. Sau khi đã dạy cho đám tùy tùng như vậy, Katàhaka thưa với ông cha vợ:

- Thưa cha thân: con nghe tin cha của con sắp đến thăm cha. Cha hãy sửa soạn các món ăn loại cứng và loại mềm. Còn con đem theo quà tặng, con sẽ đi đón cha con.

Nhạc phụ chấp thuận:

- Tốt lắm, này con.

Katàhaka đem theo nhiều quà tặng đi với một số gia nhân, đánh lễ Bò-tát, và dâng quà tặng. Bò-tát nhận quà tặng, đối xử với anh ta rất thân tình. Khi đến giờ ăn sáng, ngài cho dựng trại, đi vào chỗ kín để giải quyết mọi bức bách của thân. Katàhaka ngăn ngừa tùy tùng của mình, lại tự cầm bình nước, đi đến gần Bò-tát, và sau khi lo hầu hạ xong, anh ta

quỳ xuống chân Bò-tát và thưa:

- Thưa ông chủ, ông chủ cần tài sản bao nhiêu con xin dâng đủ, xin chớ làm cho danh giá con mất đi.

Bò-tát bằng lòng với bốn phận đầy đủ của nó và nói:

- Chớ sợ hãi, không có gì nguy hiểm đến với ngươi từ lời nói của ta cả.

Bò-tát an ủi anh ta, rồi đi vào thành phố biên địa và được tiếp đón long trọng. Còn Katakaha luôn luôn làm bốn phận của người nô lệ. Một thời, khi Bò-tát ngồi thoải mái, người triệu phú biên địa thưa với ngài:

- Thưa đại triệu phú, khi nhận được thư của ngài, tôi đã gả con gái của tôi cho con trai ngài.

Bò-tát dùng lời thân ái thích hợp nói về Katakaha, khiến cho người triệu phú hết sức hân hoan. Nhưng từ đấy trở đi, Bò-tát không thể ngó vào mặt của Katakaha!

Một hôm, Bò-tát cho gọi cô con gái của vị triệu phú và nói:

- Nay con thân, hãy tìm và bắt giúp chấy trên đầu ta.

Cô con gái đến bắt giúp. Bò-tát nói lời thân ái với người con gái đang đứng và hỏi:

- Con ta đối với con, khi vui khi buồn, xử sự có tốt đẹp chăng? Hai con sống có hoan hỷ, hòa hợp với nhau không?

- Thưa cha thân, anh con không có lỗi gì khác. Chỉ có tật hay chê bai đồ ăn thôi.

- Nay con thân, nó luôn luôn có tánh xấu ấy. Nhưng cha sẽ chỉ cho con một cách để làm cho chồng con cảm miệng. Con hãy học thuộc cách ta chỉ để trong giờ ăn, khi nào con ta mở miệng chê bai, con hãy đứng trước mặt chồng con và nói lên cách ta đã chỉ.

Nói vậy xong, Bò-tát dạy cho cô học thuộc lòng bài kệ và ở lại đó vài ngày, rồi đi trở về Ba-la-nại. Katakaha mang theo nhiều đồ ăn loại cứng và mềm, đi tiễn đưa ông chủ một chặng đường, cúng dường nhiều tài sản, đánh lễ rồi trở về.

Từ khi Bò-tát đi về, Katakaha lại càng sanh lòng kiêu mạn. Một hôm, khi con gái vị triệu phú đem lại một món ăn rất ngon, mang muống đến và mời chồng ăn, Katakaha bắt đầu chỉ trích món ăn. Cô liền đọc lên bài kệ mà Bò-tát đã dạy:

Nó nói nhiều, đại ngôn,

Khi đến xử sở lạ,

Vị ấy sẽ trở lui,

Và phá hoại tất cả,

Vậy Ka-tà-ha-ka,

Hãy ăn món này gấp!

Katàhaka suy nghĩ: "Ôi thôi! Chắc vị triệu phú đã nói cho nàng biết tên ta và kể lại toàn bộ câu chuyện rồi!"

Từ đó trở đi, anh ta không dám chê bai món ăn, cũng không dám kiêu mạn và với ý hạ mình, anh ta ăn các món được đem đến. Rồi về sau, khi từ trần, anh ta đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, Katàhaka là Tỷ-kheo nói đại ngôn, còn vị triệu phú Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

126. CHUYỆN TƯỚNG CỦA KIẾM (Tiền thân Asilakkhana)

Cùng đồng một sự việc

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về một Bà-la-môn giỏi đoán tướng của kiếm tại cung vua Kosala. Nghe nói vị này khi được người thợ của vua đem kiếm lại, chỉ ngửi cây kiếm cũng có thể nói lên tướng của cây kiếm. Khi được lợi dưỡng từ tay của người nào, vị này nói cây kiếm của họ có tướng tốt, điềm lành. Khi không được lợi dưỡng từ tay của người khác, vị này chê trách cây kiếm của họ có tướng xấu.

Thế rồi có một người thợ làm cây kiếm xong, bỏ nó vào trong bao với bột tiêu mịn rồi đem cây kiếm dâng vua. Vua cho gọi người Bà-la-môn và bảo thử cây kiếm. Khi vị Bà-la-môn rút cây kiếm ra và ngửi, bột tiêu vào lỗ mũi khiến vị này muốn hắt hơi. Khi vị ấy hắt hơi, lỗ mũi va chạm vào lưỡi kiếm và bị cắt đứt làm hai. Câu chuyện lỗ mũi của vị ấy bị đứt được chứng Tỷ-kheo biết đến. Một hôm, các Tỷ-kheo tại Chánh pháp đường bắt đầu câu chuyện:

- Nay các Hiền giả, người giỏi đoán tướng kiếm của vua, trong khi đoán tướng cây kiếm, đã bị chặt đứt lỗ mũi.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông đang ngồi họp và bàn vấn đề gì?

Khi được nghe vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Bà-la-môn ấy ngửi cây kiếm và bị chặt đứt mũi. Thuở xưa, vị ấy cũng đã bị như vậy rồi.

Nói xong bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, có người Bà-la-môn giỏi đoán tướng của kiếm. (Tất cả giống như câu chuyện hiện tại). Vua truyền gọi những người giải phẫu, bảo họ gắn một cái mũi giả vào mũi vị ấy và cho vị ấy làm việc lại. Vua Ba-la-nại không có con trai, chỉ có con gái và một người cháu trai, vì thế vua nuôi dưỡng cả hai bên cạnh vua cho đến lớn. Vì họ lớn lên gần nhau, họ sanh tâm luyến ái nhau. Vua cho gọi các vị đại thần và nói:

- Cháu trai của ta sẽ làm vua đất nước này. Sau khi gả con gái, ta làm lễ quán đảnh cho nó.

Sau khi nói vậy, vua lại suy nghĩ: "Cháu ta là con cháu ta rồi. Hãy cưới cho nó một công chúa của vị vua khác, rồi làm lễ quán đảnh. Ta sẽ gả con gái ta cho một vị vua khác. Như vậy con cháu của ta sẽ đông hơn và chúng ta sẽ làm chủ cả hai vương quốc". Sau khi bàn bạc với các vị đại thần, vua nghĩ cần phải phân ly hai người ấy, nên đã cho cháu trai sống một nơi, và cho con gái sống một chỗ khác. Bấy giờ cả hai được mười sáu tuổi, và hết sức luyến ái nhau. Hoàng tử suy nghĩ: "Dùng phương tiện gì ta có thể bắt cóc con gái của cậu ta khỏi cung vua?". Rồi chàng nghĩ ra một phương kế, bảo mời một bà thầy bói, và cho bà một gói một ngàn đồng tiền vàng. Bao hỏi:

- Tôi phải làm gì?

- Bà làm cách nào cho tôi được nàng. Bà hãy bày cho một mưu kế, nhờ vậy tôi đem được công chúa ra khỏi nhà.

- Thưa, ngài được. Tôi sẽ đi đến hầu đức vua và nói như sau: - Thưa Đại vương, công chúa bị ma quỷ ám ảnh, đợi khi nào ma quỷ bỏ đi không để ý, vào ngày ấy, tôi sẽ chở công chúa lên xe, đem theo nhiều người tay cầm vũ khí, với một số tùy tùng đông đúc đưa đến nghĩa địa, tại đây, trong một vòng tròn có bùa phép, sau khi đặt một người chết nằm trên giường phía dưới, tôi sẽ đặt công chúa nằm phía trên ấy, và với một trăm lễ tám bình nước thơm, tôi sẽ làm cho ma quỷ rời công chúa". Nói vậy xong, tôi sẽ đưa công chúa đến nghĩa địa. Trong ngày chúng tôi đi đến, xin ngài đi đến sớm một chút, cầm theo một ít bột tiêu với một số tùy tùng của ngài mang vũ khí cầm tay vây quanh leo lên xe. Khi đến nghĩa địa, ngài hãy cho đậu xe vào một phía công, rồi đưa những người có vũ khí vào trong rừng nghĩa địa. Còn ngài tự mình đi đến chỗ có vòng tròn bùa phép và nằm trên ấy, che phủ lại như người chết. Rồi tôi đến chỗ ấy, trải một chỗ nằm nhỏ trên ngài, và bảo công chúa nằm lên. Khi ấy, ngài sẽ bỏ hạt tiêu vào lỗ mũi hắt hơi ba lần. Khi ngài hắt hơi, chúng tôi sẽ bỏ công chúa lại và chạy trốn. Khi ấy ngài đến, hãy an ủi công chúa rồi đem công chúa về nhà.

Hoàng tử chấp thuận, cho đó là một mưu chước tuyệt diệu.

Bà thầy bói đi đến trình vua vấn đề ấy và vua chấp thuận. Rồi bà nói chuyện riêng với công chúa và nàng cũng chấp nhận. Ngày ra đi, bà tin cho hoàng tử biết, và đi đến nghĩa địa cùng với một đoàn tùy tùng đông đúc. Với mục đích làm cho họ sợ hãi, bà bảo các

người bảo vệ:

- Khi ta đặt công chúa lên giường, người chết ở giường dưới hắt hơi và từ chiếc giường dưới đi ra, nó thấy ai trước sẽ bắt người ấy. Hãy hết sức coi chừng.

Hoàng tử đã đến trước, và nằm trên chỗ đã dặn. Bà thầy bói đỡ công chúa đi đến chỗ vòng tròn có bùa phép, đặt công chúa chớ sợ hãi, và đặt nàng trên giường. Trong lúc ấy, hoàng tử bỏ bột tiêu vào lỗ mũi và hắt hơi. Khi hoàng tử vừa mới hắt hơi, bà thầy bói bỏ công chúa lại, hét một tiếng rất lớn rồi chạy trước hơn ai hết. Khi bà ta chạy, không một người nào dám đứng lại, tất cả đều quăng bỏ vũ khí mang theo và chạy thoát thân.

Hoàng tử làm tất cả mọi việc như đã bàn từ trước và đem công chúa đi về trú xứ của mình, còn bà già đi về trình vua mọi việc đã xảy ra. Nhà vua suy nghĩ: "Từ trước, ta đã có dụng ý dành công chúa cho nó rồi. Chúng như bọ chín bỏ trong chảo sữa".

Sau một thời gian, vua cho cháu trai trị vì vương quốc và đặt công chúa lên làm hoàng hậu. Người cháu vua, sống hòa hợp với công chúa và trị nước đúng pháp. Người đại thần giỏi đoán tướng kiếm vẫn hầu cận vua mới. Một hôm, vị đại thần này hầu vua đứng giữa trời nắng, keo dán mũi giả của vị ấy chảy ra và cái mũi giả rơi xuống đất. Vị đại thần xấu hổ đứng dậy cúi mặt xuống. Vua cười và nói:

- Này Sư trưởng, chớ để ý. Nhảy mũi là tốt đối với người này, là xấu đối với người kia. Khanh vì nhảy mũi nên bị đứt mũi. Còn ta nhờ nhảy mũi đã được vợ và được cả vương quốc.

Nói xong vua đọc bài kệ này:

Cũng đồng một sự việc,
Với người này là tốt,
Với người kia là xấu,
Không tốt cho tất cả,
Cũng không xấu tất cả.

Như vậy với bài kệ này, vua kể sự việc cũ, và trọn đời làm công đức như bố thí v.v... rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Với bài thuyết pháp này, bậc Đại Sư nêu rõ không có vấn đề hoàn toàn thiện hay hoàn toàn ác như thế gian nghĩ. Rồi bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vị đại thần giỏi đoán tướng kiếm là vị giỏi đoán tướng kiếm ngày nay, còn Ta là người cháu vua được vương vị.

-ooOoo-

127. CHUYỆN NGƯỜI NÔ LỆ KALANDUKA (Tiền thân Kalanduka)

Dòng họ, trú xứ anh ...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỳ-kheo nói khoác. Ở đây, cả hai chuyện (hiện tại và quá khứ đều giống chuyện Tiền thân Kalanduka số 125).

*

Ở đây, người nô lệ của triệu phú Ba-la-nại tên là Kalanduka. Sau khi chạy trốn và lấy con gái người triệu phú biên địa, anh ta sống tại đây với một đoàn tùy tùng đông đảo. Vị triệu phú Ba-la-nại thấy vắng anh ta không biết anh ta đi đâu, bèn sai con vệt quý của mình đi tìm Kalanduka. Con vệt bay chỗ này, chỗ kia và đến tận thị trấn ấy.

Lúc bấy giờ, Kalanduka muốn đi chơi dưới nước, đã đem theo nhiều vòng hoa, hương thơm, thuốc xoa, cùng nhiều đồ ăn loại cứng và loại mềm, đến con sông, leo lên thuyền với con gái người triệu phú và chơi giỡn trong nước. Tại địa phương ấy, khi đang chơi trên sông, các gia chủ thường uống sữa trộn với một loại thuốc cay, để khi ngâm mình trong một thời gian khỏi bị cảm lạnh. Nhưng khi Kalanduka này uống một ngum sữa, lại súc miệng và nhổ sữa ra. Khi nhổ sữa ra anh ta không nhổ trong nước, lại nhổ trên đầu người con gái vị triệu phú. Con vệt đi đến bờ sông, đậu trên cành cây sung, nhìn xuống và nhận diện được Kalanduka, thấy anh ta nhổ trên đầu con gái triệu phú liền nói:

- Này nô lệ Kalanduka, hãy nhớ thọ sanh và vị trí của anh. Chớ ngâm bụm sữa, súc miệng rồi nhổ trên đầu con gái nhà triệu phú có tín ngưỡng, có đức hạnh và đầy đủ thọ sanh. Hãy biết lượng khả năng của mình.

Nói xong con chim vệt đọc bài kệ:

Dòng họ, trú xứ anh,
Tuy là chim ở rừng,
Ta hiểu được sự thật,
Sẽ khiến người bắt anh,
Hỡi Ka-lan-du-ka,
Hãy uống sữa đi thôi!

Kalanduka nhận ra con vệt, sợ nó sẽ tố cáo mình liền nói:

- Này ông chủ, hãy đến đây, ông chủ đến hỏi nào?

Con vệt nghĩ: "Đây không phải vì lợi ích cho ta. Nó nói vậy nhưng trong tâm nó chỉ muốn vạ cổ giết ta thôi". Biết vậy, vệt nói:

- Ta không cần gì anh.

Nó liền bay lên, đến Ba-la-nại, kể lại cho vị triệu phú sự việc như đã nhìn thấy. Vị triệu phú nói:

- Đồ lừa đảo đã làm một việc không phải.

Và ông cho người đem anh ta về Ba-la-nại, bắt anh ta sống làm người nô lệ như cũ.

*

Sau khi nói lên pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Kalanduka là Tỷ-kheo này, còn vị triệu phú Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

128. CHUYỆN CON MÈO (Tiền thân Bilàra)

Ai yêu cờ Chánh pháp ...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo lừa đảo. Khi tánh lừa đảo của Tỷ-kheo này được trình lên bậc Đạo Sư, Ngài nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay nó là như vậy. Xưa kia nó cũng lừa đảo như vậy rồi.

Nói xong, bậc Đạo Sư kể lại câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra làm con chuột, thông minh sáng suốt, với thân hình to lớn, giống như heo con, được vây quanh với vài trăm con chuột, sống ở trong rừng. Có con chó rừng lang thang chỗ này chỗ kia, thấy đàn chuột liền suy nghĩ: "Ta hãy lừa dối đàn chuột này và ăn thịt chúng". Nghĩ vậy, nó liền đến không xa hang các con chuột ấy, đứng lên một chân, mặt hướng về mặt trời và hứng gió, ngửi gió, hít gió vào.

Bò-tát đi tìm đồ ăn thấy con chó rừng, suy nghĩ: "Đây là một sinh vật có giới hạnh", bèn đi đến gần nó và hỏi:

- Thưa Tôn giả, Tôn giả tên gì?

- Ta tên là Dhammika (Chánh pháp).

- Sao Tôn giả không đứng lên bốn chân, mà chỉ đứng một chân thôi?

- Nếu tôi đứng bốn chân, thì trái đất không thể chõu nổi. Do vậy tôi chỉ đứng một chân.

- Vì sao Tôn giả đứng, lại há miệng?

- Tôi không ăn gì khác, tôi chỉ ăn gió mà thôi.

- Tại sao Tôn giả đứng và hướng mặt phía mặt trời?

- Tôi đánh lễ mặt trời.

Bồ-tát nghe nó nói như vậy, suy nghĩ: "Đây là một sinh vật có giới hạnh". Từ đó về sau, buổi sáng và buổi chiều, Bồ-tát cùng với đàn chuột, đi tới hâu con chó rừng. Khi đàn chuột hâu xong, trên đường đi về, con chó rừng bắt con chuột sau cùng ăn thịt, nuốt nó xong, chùi miệng rồi đứng như cũ.

Dần dần, đàn chuột ít đi. Các con chuột khác suy nghĩ: "Lúc trước, cái hang này không thể chứa chúng ta. Chúng ta đứng không có kẽ hở, nay lỏng lẻo. Như vậy, cái hang chứa không đầy. Vì sao lại như thế này?" Chúng trình sự việc lên Bồ-tát biết. Bồ-tát suy nghĩ: "Do lý do gì các con chuột dần dần ít đi?". Nghi ngờ con chó rừng, Bồ-tát lại nghĩ "Ta sẽ thử nó xem". Khi đến hâu con chó rừng, Bồ-tát để đàn chuột đi trước, còn mình đi sau cùng. Con chó rừng nhảy lên chũa chuột. Bồ-tát thấy nó nhảy đến vỗ mình, liền quay thân mình và nói:

- Tôn giả chó rừng, như vậy là sở hành giới cấm của người không đúng Chánh pháp. Với mục đích làm hại những kẻ khác, nhà người hành trì phi pháp bêu xấu ngon cở Chánh pháp".

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ:

Ai yêu cở Chánh pháp,
Bí mật làm điều ác,
Dụng ý để lường gạt
Các loài sinh vật khác,
Giới cấm kẻ như vậy
Được gọi hạnh con mèo.

Chúa đàn chuột nói như vậy xong nhảy vào cắn cổ họng dưới hàm con chó rừng làm đứt cổ họng, và chấm dứt đời sống của nó. Cả đàn chuột trở lui, ăn thịt con chó rừng với tiếng kêu mum mum rồi bỏ đi. Nghe nói, những con đến trước có được thịt ăn, những con đến sau không có được gì. Từ đây về sau đàn chuột sống an ổn không sợ hãi.

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy con chó rừng là Tỷ-kheo lừa đảo, còn chuột chúa là Ta vậy

-ooOoo-

129. CHUYỆN KÊ THỜ LỬA (Tiền thân Aggika)

Cái chòm trên đầu này ...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một người lừa đảo.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát làm chúa đàn chuột, sống ở trong rừng. Bấy giờ lửa bùng lên, có con chó rừng không thể chạy trốn được, đứng gác đầu vào một thân cây, để cho lửa cháy lông toàn thân của nó. Trên đỉnh đầu, tại chỗ gục vào cây, một nắm tóc còn lại, giống như cái chòm.

Một hôm nó đang uống nước tại một vũng nước trên tảng đá, nó nhìn bóng mình thấy cái chòm và nghĩ: "Nay ta có tiền để mua đồ rồi". Nó đi lang thang trong rừng, thấy cái hang có đàn chuột và nghĩ: "Ta sẽ lừa dối, và ăn những con chuột này". Như trước đã nói, nó đứng không xa cái hang chuột bao nhiêu. Vua loài chuột, trong khi đi tìm đồ ăn, thấy con chó rừng, tưởng rằng nó có giới hạnh liền đi đến gần và hỏi:

- Ngài tên gì?

-Ta tên là Bhàradvāja, kẻ thờ lửa.

- Sao ngài đến đây?

- Vì muốn bảo vệ các bạn.

- Làm thế nào ngài bảo vệ chúng tôi?

- Tôi biết đếm với ngón tay. Buổi sáng, khi các bạn đi ra để tìm đồ ăn, tôi sẽ đếm bao nhiêu con. Khi các bạn về, tôi sẽ đếm bao nhiêu con về. Như vậy, nhờ đếm buổi sáng và buổi chiều tôi sẽ bảo vệ các bạn.

- Nay cậu thân, vậy hãy bảo vệ chúng tôi.

Con chó rừng chấp nhận. Khi đến giờ ra đi, con chó rừng đếm một hai ba, khi đến giờ về con chó rừng cũng đếm như vậy. Nó bắt con đi sau cùng và ăn thịt. Mọi chuyện xảy ra như câu chuyện trước. Ở đây, con chuột chúa quay trở lui, đứng lại và nói:

- Nay Tôn giả thờ lửa Bhàradvāja, đây không phải là cái chòm trên đầu do thiện pháp của ông tạo nên mà chính do nhân duyên cái bụng (tham ăn) ông tạo nên.

Rồi chuột chúa đọc bài kệ này:

Cái chòm trên đầu này

Không do công đức tạo,

Cái chóm trên đầu này
Do duyên cái bụng tạo,
Đếm ngón tay làm gì?
Vừa rồi, kẻ thờ lửa!

*

Khi bậc Đạo Sư nói pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ con chó rùng là Tỷ-kheo này, còn chúa đàn chuột là Ta vậy.

-ooOoo-

130. CHUYỆN NỮ BÀ-LA-MÔN KOSIYA (Tiên thân Kosiya)

Hãy ăn như đã nói...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một người đàn bà ở Xá-Vệ. Nghe nói, nàng là vợ một Bà-la-môn cư sĩ có lòng tin. Nhưng nàng hành ác giới, theo ác pháp, ban đêm hành tà hạnh, còn ban ngày không làm công việc gì, cứ giả bộ đau ốm nằm rên. Người Bà-la-môn hỏi nàng:

- Hiền thê đau làm sao?

Nàng trả lời:

- Tôi bị gió hành.

- Hiền thê muốn gì?

- Muốn ăn đồ béo, bánh ngọt, các món ăn đặc biệt như cháo, món ăn có dầu v.v...

Nàng muốn gì người Bà-la-môn đều đem lại cho nàng, và ông ta làm tất cả mọi công việc như một người nô lệ. Khi vị Bà-la-môn có mặt ở nhà, thì nàng nằm nghỉ. Khi vị Bà-la-môn đi ra ngoài, nàng sống với các tình nhân.

Vị Bà-la-môn suy nghĩ: "Gió hành hạ thân vợ ta không có triệu chứng chám dứt". Nghĩ vậy, vị Bà-la-môn đem hương, vòng hoa đi đến Kỳ Viên, đánh lễ bậc Đạo Sư rồi ngồi xuống một bên. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay Bà-la-môn, sao mấy lúc này không thấy mặt ông?

Vị Bà-la-môn thưa:

- Bạch Thế Tôn, nữ Bà-la-môn vợ con bị gió hành hạ. Con phải tìm bơ chín, dầu v.v... và

các món ăn đặc biệt cho vợ con. Nay thân nàng béo tốt, và màu da nàng sáng tươi. Nhưng bệnh vì gió không có triệu chứng chấm dứt. Vì con sẵn sóc vợ con nên không có cơ hội đến đây.

Bậc Đạo Sư biết được ác hạnh của nữ Bà-la-môn, liền hỏi:

- Nay Bà-la-môn, do tự ngã chất chứa nhiều đời, ông không nhớ lời của các bậc hiền tri đã nói với ông thời xưa. Cần phải làm những thuốc này, thuốc này đối với chứng bệnh của người đàn bà nằm như vậy.

Nói vậy xong, theo yêu cầu của vị Bà-la-môn, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát là một vị Bà-la-môn sanh ra trong một gia đình rất cao quý, đi học tất cả tài nghệ ở Takkasilà và trở thành một bậc Sư trưởng có danh tiếng nhiều phương. Các thanh niên hoàng tộc và các thanh niên Bà-la-môn ở tại kinh đô phân lớn đến học nghề từ Bồ-tát.

Một Bà-la-môn ở tỉnh thành học ba tập Vệ-đà và mười tám học minh với Bồ-tát; vị ấy được đặt vào chức vụ địa chủ ở Ba-la-nại, hằng ngày hai lần đi đến Bồ-tát. Vợ vị ấy là nữ Bà-la-môn có ác giới, theo ác hạnh. (Tất cả câu chuyện giống như câu chuyện hiện tại). Khi Bồ-tát hỏi và được nghe: "Do nhân duyên này ... con không có cơ hội nghe thuyết giảng", Bồ-tát biết nữ gia chủ này lừa đảo vị Bà-la-môn, bèn nghĩ: "Ta sẽ nói một phương thuốc thích hợp với chứng bệnh của nữ Bà-la-môn". Vì vậy, Bồ-tát nói với vị Bà-la-môn ấy:

- Nay cư sĩ thân, bắt đầu từ hôm nay, chớ cho nữ Bà-la-môn bơ chín, sữa, các vị ngọt v.v... Hãy lấy năm loại trái cây và phân bò, bỏ chúng vào trong một cái nồi bằng đồng mới, khiến chúng thấm nhiễm mùi của đồng, rồi cầm sợi dây thừng hay cây roi mây và nói: "Đây là món thích hợp với bệnh của bà, hãy uống thuốc này hoặc đứng dậy làm các công việc cho xứng với các món bà ăn". Sau đó, hãy đọc lên bài kệ này. Nếu vợ ông không chịu ăn uống, hãy lấy dây thừng hay cây roi mây đánh bà ta vài cái, hoặc nắm tóc kéo đi, hoặc lấy cùi chó đánh nhẹ, thế nào bà ta cũng dậy và làm công việc.

Người Bà-la-môn nói:

- Lành thay!

Và như đã được nghe nói, khi về nhà, vị ấy làm món thuốc và nói với bà vợ:

- Nay hiền thê, hãy uống thuốc này!

- Ai nói làm thuốc này?

- Bậc Sư trưởng, hiền thê ạ.

- Hãy đem đi, tôi không uống đâu.

Thanh niên Bà-la-môn nói:

- Người không thích uống sao?

Vị ấy cầm sợi dây và nói:

- Hoặc là uống thuốc này thích hợp với bệnh của người, hoặc là làm công việc cho xứng đáng với món ăn được cung cấp.

Rồi vị ấy đọc bài kệ:

Hãy ăn như đã nói,
Hãy nói như đã ăn,
Người không làm cả hai
Cả nói và cả ăn,
Hỡi này Ko-si-ya.

Nghe vậy, nữ Bà-la-môn Ksiya sợ hãi, vì biết có sự can thiệp của vị Sư trưởng. "Ta không thể lừa đảo được nữa". Sau đó, nàng liền ngồi dậy làm các công việc. Vì lòng kính trọng bậc Đạo Sư, nàng từ bỏ ác hạnh và trở thành có giới đức.

*

Khi nghe chuyện xong, nữ Bà-la-môn nhận thấy đức Phật đã hiểu ác hạnh của mình, bèn sợ hãi và không dám phạm tội nữa.

Sau khi kể câu chuyện này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Người chồng và người vợ thời ấy là người chồng và người vợ hiện tại, còn vị Sư trưởng là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM ASAMPADÀNA

131. CHUYỆN KỂ VONG AN (Tiền thân Asampadàna)

Nếu người này người kia ...

Câu chuyện này, khi ở tại Trúc Lâm, bậc Đạo sư kể về Đê-bà-đạt-đa. Lúc bấy giờ, các Tỷ kheo tại Chánh pháp đường, khởi lên câu chuyện :

- Thưa các Hiền giả, Đê-bà-đạt-đa không biết ơn, không biết công đức của Như Lai.

Bậc Đạo Sư đi đến và hỏi :

- Nay các Tỷ kheo, nay các ông ngồi họp ở đây bàn vấn đề gì ?

Khi được nghe vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói :

- Nay các Tỷ kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới vô ơn. Trong quá khứ, kẻ ấy cũng đã vô ơn như vậy rồi.

Nói xong bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, trong nước Ma-kiệt-đà ở Vương Xá, khi một vị vua Ma-kiệt-đà đang trị vì, Bồ-tát là một vị triệu phú có gia sản trị giá tám trăm triệu, tên là Sankha. Tại Ba-la-nại, một triệu phú tên là Piliya cũng có gia sản trị giá tám trăm triệu. Hai vị ấy là bạn thân với nhau. Trong thời ấy, vì một lý do nào đó, triệu phú Piliya gặp đại nạn và tất cả gia sản đều bị mất sạch. Trở thành nghèo túng, không nơi nương tựa, Piliya đoán biết triệu phú Sankha là chỗ có thể nhờ cậy được liền đem vợ ra khỏi Ba-la-nại, đi bộ đến Vương Xá tận trú xứ của triệu phú Sankha. Khi triệu phú Sankha thấy Piliya, liền ra đón và nói:

- Ô bạn thân của tôi đã đến.

- Và ông đối xử với bạn rất kính trọng. Sau khi để cho bạn ở vài ngày, một hôm ông hỏi:

- Nay bạn, bạn đến có mục đích gì?

- Nay bạn, đại nạn đã xảy đến cho tôi. Tất cả tài sản đều mất sạch. Hãy giúp đỡ tôi!

- Lành thay này bạn, chớ sợ hãi.

Sankha mở kho bạc, cho bạn bốn trăm triệu đồng tiền vàng, rồi chia tất cả gia sản còn lại của mình, kể cả vật nổi, vật chìm, động sản, bất động sản, thành hai phần và cho bạn một nửa. Piliya đem tài sản ấy đi về Ba-la-nại và sống tại đây.

Sau một thời gian, một tai nạn tương tự đến với triệu phú Sankha. Ông tìm chỗ để nương tựa và suy nghĩ: "Ta đã giúp đỡ rất nhiều cho bạn ta. Ta cho bạn nửa gia sản. Thấy ta, bạn sẽ không từ chối. Ta hãy đi đến bạn của ta". Nghĩ vậy, hai vợ chồng ông đi đến Ba-la-nại, rồi Sankha nói với vợ:

- Nay hiền thê, thật không thích hợp nếu bà đi bộ với tôi giữa đường xa thế này. Bà hãy đi đến sau. Tôi nay tôi sẽ cho xe đến với một người tùy tùng để đưa bà vào thành cho đúng phép, hãy chờ tại đây.

Sau đó, Sankha để người vợ ở trong một nhà trọ, tự mình đi vào thành, đến nhà triệu phú và báo tin cho biết:

- Bạn của ngài tên là triệu phú Sankha đã từ Vương Xá đến.

Khi thấy Sankha, Piliya từ ghế đứng dậy, không đón mừng thân mật, chỉ hỏi:

- Bạn đến đây có mục đích gì?

- Tôi đến để thăm bạn.

- Hiện nay bạn ở đâu?

- Cho đến nay, tôi chưa có chỗ ở. Tôi để vợ tôi tại nhà trọ và đến đây.

- Ở đây, không có chỗ ở cho bạn. Hãy lấy một ít gạo, nấu tại một chỗ nào đó, ăn xong rồi đi. Đừng để tôi thấy mặt bạn nữa.

Rồi ông sai một người nô lệ:

- Hãy cho bạn ta một lon gạo có nhiều trấu và gói vào một góc vải.

Người ta nghe rằng ngày trước đó nó đã có được gạo đỏ tốt cỡ đầy một ngàn cỗ xe và sau khi cho sàng gạo, đã chất đầy kho. Tên Piliya ngày trước đã được bạn cho bốn trăm triệu đồng tài sản và đi về không biết ơn, nay tên đại cướp chỉ cho bạn ân nhân một lon gạo nhiều trấu! Theo lệnh chủ, người nô lệ đóng một lon gạo trấu trong một cái giỏ rồi đi đến Bò-tát. Bò-tát suy nghĩ: "Con người phi nhân nghĩa này, được ta cho bốn trăm triệu đồng, nay chỉ cho ta một lon gạo trấu, không biết ta có nên nhận hay không?". Rồi Bò-tát suy nghĩ: "Người bạn ác vô ơn này đã phá vỡ tình bạn với ta, khi ta gặp nạn. Nếu ta không nhận lon gạo trấu quá ít, ta sẽ phá vỡ tình bạn. Kẻ mù loà ngu si không nhận vật cho ít ỏi, sẽ phá hoại tình bạn. Nhưng ta, nhờ chế ngự được cơn giận vì lon gạo trấu do nó cho, sẽ duy trì được tình bạn".

Do vậy Sankha cột vào vạt áo lon gạo được cho và từ lâu đài bước xuống đi đến nhà trọ. Vợ Sankha hỏi:

- Nay ông, ông nhận được gì?

- Nay hiền thê, triệu phú Piliya, bạn của chúng ta, đã cho một lon gạo trấu và đuổi chúng ta đi.

Bà vợ nói:

- Vì sao ông lại nhận ? Và nào có xứng đáng gì với bốn trăm triệu đồng tài sản?

Rồi bà vợ khóc, Bô-tát nói:

- Nay hiền thê, chớ khóc. Vì sợ phá vỡ tình bạn nên ta nhận để duy trì tình bạn. Sao bà lại sầu muộn?

Nói xong Bô-tát đọc bài kệ này:

Nếu người này người kia
Không có cho chút gì.
Vớ kẻ ngu si, tình bạn
Đi đến chỗ tối đen
Do vậy ta vẫn nhận
Lượng được nửa phần trâu.
Ta không để tình bạn
Vì ta bị hủy diệt,
Ta muốn tình bạn này
Mãi mãi được trường cửu.

Tuy nghe nói vậy, bà vợ triệu phú vẫn khóc. Trong lúc ấy, một người nô lệ do triệu phú Sankha đã cho triệu phú Piliya, đi ngang qua cửa trọ, nghe tiếng khóc của bà triệu phú, liền đi vào nhà trọ. Thấy ông bà chủ của mình, anh ta đành lễ dưới chân họ, khóc than và hỏi:

- Thưa ông bà chủ, ông chủ đến đây có việc gì?

Triệu phú kể lại tất cả sự việc. Người nô lệ nói:

- Thưa ông bà chủ, hãy để sự việc như vậy. Chớ lo nghĩ.

Sau khi an ủi cả hai người, anh ta đưa họ về nhà mình dùng nước thơm để hai người tắm rửa, mời họ ăn cơm và tin cho các người nô lệ khác biết:

- Ông chủ bà chủ cũ của các bạn đã đến.

Và anh ta bảo họ đến thăm. Một vài ngày sau, anh ta họp toàn thể nô lệ cùng đi đến sân châu vua, tạo ra tiếng vang lớn. Vua cho gọi họ vào và hỏi có việc gì. Họ trình lên vua hết tất cả sự việc. Vua nghe lời của họ xong, liền cho mời hai vợ chồng triệu phú đến và hỏi triệu phú Sankha:

- Có đúng sự thật chẳng, này đại triệu phú, khanh đã cho triệu phú Piliya bốn trăm triệu đồng tiền vàng?

- Thưa Đại vương, khi bạn tôi đi đến Vương Xá, và đặt lòng tin vào tôi, tôi không cho toàn thể tài sản của tôi, nhưng tôi chia tất cả động sản và bất động sản của tôi thành hai phần đồng đều và cho bạn tôi một nửa.

Vua hỏi triệu phú Piliya:

- Có đúng sự thật chẳng?

Piliya trả lời:

- Thưa Đại vương, đúng sự thật.

- Còn khi bạn của người đến đặt lòng tin vào người, người có lòng cung kính tôn trọng bạn người không?

Piliya im lặng.

- Có phải người bảo đổ một lon gạo trấu vào một góc áo và cho bạn của người chẳng?

Nghe nói vậy Piliya vẫn giữ im lặng. Sau đó, nhà vua hỏi ý kiến các đình thần nên xử trí thế nào. Cuối cùng, khi quyết định xong, vua ra lệnh:

- Hãy đi lấy tất cả tài sản trong nhà của triệu phú Piliya giao cho triệu phú Sankha.

Bồ-tát thưa:

- Tâu Đại vương, tôi không muốn gia sản của người khác, tôi chỉ xin nhận tài sản trước đây tôi đã cho.

Nhà vua giao gia sản theo yêu cầu của Bồ-tát. Sau khi nhận lại gia sản mình đã cho, Bồ-tát cùng với đoàn nô lệ vây quanh đi về Vương Xá, gây dựng cơ nghiệp, và trọn đời làm các công đức như bố thí v.v..., rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, triệu phú Piliya là Đê-bà-đạt-đa, còn triệu phú Sankha là Ta vậy.

-ooOoo-

132- CHUYỆN NGŨ DỤC LẠC (Tiền thân Pancagaru)

Nghe theo lời khuyên tốt ...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về sự cám dỗ của các cô gái của Ma vương (Màra) tại cây bàng Ajapala của Người chăn dê.

Bậc Đạo Sư đọc bài kinh bắt đầu với những lời này:

*Rực rỡ sáng, chúng đến,
Ái, bắt lạc và tham,
Ngay tại đây, Đạo Sư
Thối chúng bay tán loạn,
Chẳng khác bay tán loạn,
Chẳng khác gì bông rơi,
Tan tác trước gió thối!*

Sau khi Thế Tôn đọc xong bài kinh, các Tỷ-kheo họp tại Chánh pháp đường, bắt đầu câu chuyện:

- Thưa các Hiền giả, trong khi các con gái của Màra tự tạo ra hàng trăm thiên sắc đi đến với mục đích, cám dỗ, bậc Chánh đẳng giác vẫn không thêm mở mắt để nhìn. Ôi, Phật lực thật là vi diệu!

Bậc Đạo Sư đi đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi họp ở đây và bàn vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, thật không có gì vi diệu nếu Ta không nhìn các con gái của Màra, khi Ta đã chứng được Toàn Giác và đoạn tận tất cả các lậu hoặc. Trong thời quá khứ, khi Ta đang tìm đạo Bồ-đề, khi đang còn các kiết sử, Ta đã cương quyết không nhìn các thiên sắc hóa hiện đến như vậy và do sự chế ngự ấy, Ta đã đạt được đại vương quốc.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát là em trai út của một gia đình có một trăm anh em. Tất cả câu chuyện mạo hiểm của ngài cần được diễn tả đầy đủ ở đây cũng như ở Tiền thân Telapatta (số 96). Lúc bấy giờ dân chúng trú ở thành Takkasilà dâng vương quốc cho Bồ-tát đang ở nhà trọ ngoài thành. và sau khi ngài được làm lễ quán đảnh phong vương, dân chúng trang hoàng thành phố như thành phố

chư Thiên và trang hoàng cung điện của vua như cung điện của Thiên chủ Indra (tức là Sakka hay Đế Thích).

Khi ấy Bồ-tát vào thành, đi ngang qua hành lang lớn trong cung vua, ngự lên vương tọa làm bằng châu báu vi diệu, dưới một lọng trắng được giương cao, và ngồi xuống với vẻ đẹp siêu phàm của vị Thiên chủ.

Các đại thần, Bà-la-môn, gia chủ v.v... các hoàng tử trong vương tộc, tất cả đều trang sức lộng lẫy, đứng bao vây xung quanh. Trong khi ấy mười sáu ngàn vũ nữ, đẹp như các Thiên nữ, rất giỏi về đàn múa, hát, đầy đủ sắc đẹp tuyệt trần, biểu diễn các điệu múa, các bài hát và các loại đàn, cho đến khi toàn cung điện vang dội tiếng hát, tiếng đàn, giống như lòng đại dương vang dội tiếng sấm sét. Bồ-tát ngồi nhìn cảnh huy hoàng lộng lẫy của mình, và suy nghĩ: "Nếu ta nhìn thiên sắc huyền hóa của các nữ Dạ-xoa ấy, thì ta đã mệnh chung rồi. Nhờ ta không nhìn chúng, nên mới có cảnh huy hoàng lộng lẫy này. Nhờ nghe theo lời khuyên của các vị Độc Giác Phật, nên ta mới đạt được kết quả này". Sau khi suy nghĩ như vậy, ngài nói lên lời cảm hứng với bài kệ:

Nghe theo lời khuyên tốt,
Kiên trì, không lay động,
Tiếp tục con đường,
Không có gì sợ hãi.
Ta không muốn đi vào
Chỗ cảm dỗ Dạ-xoa,
Nên ta được an toàn,
Khỏi sự sợ hãi lớn.

Như vậy, bậc Đại Sĩ thuyết pháp với bài kệ này, rồi ngài trị vì quốc độ đúng pháp, và trọn đời làm các công đức như Bồ thí v.v... cho đến khi mạng chung, ngài đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Ta là hoàng tử đi đến Takkasilà và đạt được vương quốc.

-ooOoo-

133. CHUYỆN LỬA CHÁY (Tiền thân Ghatàsana)

Tại chỗ được an ổn ...,

Câu chuyện này, khi tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một vị Tỷ-kheo. Tỷ-kheo này lấy một đề tài thiền quán từ bậc Đạo Sư, đi đến biên địa an cư mùa mưa tại một trú xứ trong rừng gần một ngôi làng nhỏ. Trong tháng đầu, khi đi vào làng khát thực, cái chòi lá bị cháy, bị một mối vì không có chỗ trú ẩn, Tỷ-kheo nói cho các vị hộ trì biết, họ đáp:

- Thưa Tôn giả, hãy yên tâm. Chúng tôi sẽ làm chòi lá lại cho Tôn giả.

Ban đầu họ đến nói vậy, nhưng ba tháng đã trôi qua, họ vẫn chưa làm. Vì không có trú xứ thích hợp, Tỷ-kheo ấy không đạt được kết quả đề tài thiền quán. Ngay cả một tia ánh sáng cũng không khởi lên cho vị ấy.

Khi an cư mùa mưa xong, vị ấy đi đến Kỳ Viên danh lễ Thế Tôn và ngồi xuống một bên. Bậc Đạo Sư tiếp đón Tỷ-kheo ấy thân mật và hỏi:

- Nay Tỷ-kheo, đề tài thiền quán của ông có thích hợp không?

Tỷ-kheo ấy trình lên Thế Tôn biết về trú xứ của mình. Bậc Đạo Sư nói:

- Thuở xưa, này các Tỷ-kheo, ngay các loài bàng sanh cũng đã biết được trú xứ của mình, khi thích hợp thì chúng sống, khi không thích hợp thì chúng từ bỏ trú xứ ấy đi đến chỗ khác trước khi trú xứ an lạc của chúng trở thành nguy hiểm. Và nếu loại bàng sanh cũng đã biết như vậy, vì sao ông lại không biết trú xứ thích hợp hay không thích hợp cho mình?

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sinh làm con chim. Khi đến tuổi trưởng thành, đạt được dung sắc tối thượng, làm vua các loài chim, ở lại trong rừng, sống với đàn chim tùy tùng, nương tựa một cây lớn. Cây ấy có nhiều lá sum suê, với các cành lá vươn ra trên một hồ nước, và nhiều con chim sống trên các cành cây làm cho phân rơi trong nước.

Bấy giờ có con rắn chúa tên Canada sống trong hồ nước ấy. Nó suy nghĩ: "Những con chim này làm rơi phân trong hồ nước của ta. Vậy ta hãy làm cho lửa từ trong nước chảy lên thiêu rụi cây và đuổi chúng đi". Trong cơn nóng giận, con rắn chúa đợi ban đêm trong khi tất cả đàn chim đang nằm ngủ. Đầu tiên nó làm cho nước hồ sôi; kế đó làm cho khói bốc lên và phun cao hơn cây thốt nốt. Bồ-tát thấy lửa từ nước phun lên, liền gọi bầy chim:

- Nay các bạn chim, nước thường hay dập tắt lửa. Nay chính nước đốt cháy. Chúng ta không thể ở đây được. Chúng ta sẽ đi tìm chỗ khác.

Nói xong, Bồ-tát đọc bài kệ:

Nơi chốn được an ổn,
Tại đây, rắn nổi lên,
Chính ở giữa lòng nước,
Lửa từ đáy cháy lên,
Nay không nên trú ở
Tại cây mọc trên đất,
Hãy bay tản các phương,
Hồ này rất đáng sợ.

Sau đó, Bồ-tát đem các con chim nghe theo mình bay đi tìm chỗ khác. Còn những con chim không nghe lời Bồ-tát vẫn ở lại, đều bị thiêu cháy.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư giảng Bốn sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo chứng đắc quả A-la-hán và Ngài nhận diện tiền thân:

- Lúc bấy giờ mấy con chim nghe theo lời Bồ-tát là hội chúng của Đức Phật, còn vua loài chim là Ta vậy.

-ooOoo-

134. CHUYỆN THIÊN QUÁN (Tiền thân Thànasodhana)

Những ai còn có tưởng ...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về lời giải thích rộng rãi của vị Tướng quân Chánh pháp Xá-lợi-phất (Sariputta), tại cửa thành Sankassa liên hệ đến một vấn đề do bậc Đại Sư thuyết giảng vẫn tắt. Câu chuyện quá khứ được kể như sau:

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát mệnh chung ở trong rừng đã nói:

- Phi tưởng phi phi tưởng.

Các vị tu khổ hạnh không tin lời giải thích của vị đệ tử đầu tay về lời dạy của vị Đạo Sư. Vì vậy Bồ-tát từ cõi trời Quang âm trở về, và đứng trên hư không đọc lên bài kệ này:

Những ai còn có tướng,
Chúng cũng đi ác thú;
Những ai không có tướng,
Chúng cũng đi ác thú,
Hãy từ bỏ cả hai,
Đạt được lạc thiên chứng,
Không còn các uế nhiễm.

Như vậy Bồ-tát thuyết pháp, tán thán vị đệ tử của ngài và đi lên cõi Phạm Thiên. Khi ấy, các vị tu hành khổ hạnh còn lại đã tin vị đệ tử đầu tay.

*

Sau khi kể pháp thoại, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ vị đệ tử đầu tiên là Xá-lợi-phất, còn vị đại Phạm Thiên là Ta vậy.

-ooOoo-

135. CHUYỆN NGUYỆT QUANG (Tiền thân Candàbha)

Nguyệt quang và nhật quang ...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về lời giải thích một vấn đề của trưởng lão Xá-lợi-phất tại cửa thành Sankassa.

*

Thuở trước, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát vào lúc mệnh chung ở trong rừng, đã trả lời các câu hỏi của các đệ tử với các chữ: "ánh sáng của mặt trăng, ánh sáng của mặt trời", nói xong, ngài sanh lên Quang âm thiên.

Bấy giờ vị đệ tử đầu tay giải thích lời của bậc Đạo Sư, các vị khổ hạnh không tin tưởng vị ấy. Cho nên sau đó, Bồ-tát từ Quang âm thiên xuất hiện xuống, đứng trên hư không và đọc lên bài kệ:

Nguyệt quang và nhật quang,
Ai tu với trí tuệ
Vớ thiên không tầm này,
Được sanh Quang âm thiên.

Như vậy, Bồ-tát dạy cho các vị tu khổ hạnh hiểu và tán thán đức hạnh của vị đệ tử đầu tay, rồi trở lại cõi Phạm Thiên.

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, vị đệ tử đầu tay là Xá-lợi-phát, còn đại Phạm Thiên là Ta vậy.

-ooOoo-

136. CHUYỆN THIÊN NGÀ VÀNG (Tiên thân Suvannahamsa)

Được gì, hãy biết là đủ ...,

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Tỳ-kheo-ni Thhullanandà (Nandà Mập). Một nam cư sĩ ở Xá Vệ muốn cúng dường tôi cho chúng Tỳ-kheo-ni bảo người giữ ruộng:

- Khi nào các Tỳ-kheo-ni đến, hãy cho mỗi Tỳ-kheo-ni hai hay ba nhánh tôi.

Từ khi ấy trở đi, các Tỳ-kheo-ni thường đi đến nhà người ấy, hay ra đồng ruộng để lấy tôi, Một hôm, vào một ngày lễ, trong nhà người ấy tôi không còn nữa. Tỳ-kheo-ni Thhullanandà đến nhà người ấy với một số tùy tùng và hỏi:

- Thưa ông có tôi không?

- Thưa ni sư, tôi không có. Tôi đem về đủ dùng hết rồi. Ni sư hãy đi ra ngoài đồng.

Nghe nói vậy, Thhullanandà đi ra ngoài đồng, không chế ngự được lòng tham, đã mang tôi về quá nhiều. Người giữ ruộng tức giận:

- Vì sao các Tỳ-kheo-ni không biết vừa đủ, đem tôi đi quá nhiều vậy?

Nghe nói vậy, các Tỳ-kheo-ni thiếu dục cũng bực bội phiền muộn; và các Tỳ-kheo ở nhà nghe các Tỳ-kheo-ni ấy nói cũng bực bội và phiền muộn không kém. Sự phiền muộn của chư Ni được các Tỳ-kheo trình lên Thế Tôn rõ. Thế Tôn phê bình Tỳ-kheo-ni Thhullanandà và nói:

- Nay các Tỳ-kheo, một người có lòng dục lớn xử sự không thân ái, không làm vừa ý ngay cả mẹ sanh ra mình, không gây được lòng tin đối với những người chưa tin, không thể làm tăng trưởng lòng tin của những người đã có lòng tin; không tạo nên các lợi dưỡng chưa được tạo nên. Và đối với lợi dưỡng đã có rồi, cũng không thể duy trì được. Còn người ít dục có thể làm khởi lên lòng tin ở người chưa có lòng tin, có thể làm tăng trưởng lòng tin với những người đã có lòng tin, tạo nên các lợi dưỡng chưa được tạo nên, và đối với lợi dưỡng đã có rồi vẫn có thể duy trì được.

Với phương pháp ấy, bậc Đạo Sư thuyết giáo thích hợp cho các Tỳ-kheo ấy và nói:

- *Này các Tỷ-kheo không phải chỉ nay Thullanada mới có tham dục lớn, trong quá khứ Thullananda cũng đã có lòng dục lớn như vậy rồi.*

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn. Khi đến tuổi trưởng thành, họ cưới cho Bồ-tát một người vợ từ một gia đình ngang hàng. Với người vợ ấy, Bồ-tát có được ba con gái đều tên là Nanda. Khi Bồ-tát mệnh chung, vợ và các con gái phải đi đến ở với các gia đình khác.

Bồ-tát tái sanh làm con ngỗng trời vàng có trí nhớ được các đời trước. Khi con ngỗng trời vàng đến tuổi trưởng thành, thấy thân thể to lớn của mình, với lông vàng che thân, với sắc đẹp tuyệt trần, nó hướng tâm tìm hiểu: "Ta từ đâu mạng chung mà đến đây?"

Biết được mình từ loài người đến, Bồ-tát hiểu: "Nay nữ Bà-la-môn và các con gái ta ở đâu?". Được biết họ đang làm thuê cho người khác và sống một cách khó khăn, Bồ-tát suy nghĩ: "Trong các lông bằng vàng trên thân ta hiện nay, nếu ta cho họ một cái lông bằng vàng của ta, thì với lông vàng ấy, vợ và các con gái ta sẽ sống hạnh phúc". Vì vậy, Bồ-tát đi đến chỗ họ ở và đậu trên cây xà ngang chính. Nữ Bà-la-môn và các con gái thấy Bồ-tát, liền hỏi:

- Thưa ngài, ngài từ đâu đến?

Bồ-tát trả lời:

- Ta là cha các con. Ta mệnh chung được sanh làm con ngỗng trời vàng. Ta đến để thăm các con. Bắt đầu từ nay các con không còn phải làm thuê cho người khác và sống một cách khổ sở như vậy nữa. Ta sẽ cho các con mỗi lần một cái lông vàng của ta. Các con bán lông ấy và sống hạnh phúc.

Nói xong, Bồ-tát cho họ một cái lông vàng và bay đi. Từ đó với cách thức này, Bồ-tát tiếp tục đi đến và mỗi lần cho họ một cái lông vàng. Và các nữ Bà-la-môn được sống sung túc và hạnh phúc. Một hôm, nữ Bà-la-môn nói với các con gái:

- Này các con, tâm của loài súc sanh khó mà tin được. Một ngày nọ đó, cha các con có thể không đến đây, vậy khi nào cha các con đến, chúng ta hãy nhổ tất cả lông vàng và lấy các lông ấy để dành.

Các cô gái không chịu, liền nói:

- Làm như vậy cha chúng con sẽ đau đớn.

Tuy vậy nữ Bà-la-môn, vì lòng ham muốn quá lớn, một hôm, thấy con ngỗng trời vàng đến, bà kêu con ngỗng đến gần bà, với hai tay bắt giữ ngỗng và nhổ tất cả lông. Nhưng các lông của Bồ-tát có đặc điểm là nếu bị nhổ lên bằng sức mạnh ngoài ý muốn của mình, thì chúng trở thành như lông con cò thường. Bấy giờ Bồ-tát xòe hai cánh ra, nhưng không có thể bay được. Nữ Bà-la-môn quăng Bồ-tát vào một cái thùng lớn và cho Bồ-tát ăn ở đấy. Theo thời gian, các lông của Bồ-tát được mọc lên, nhưng

chúng toàn màu trắng. Với cánh được mọc lại, Bồ-tát về chỗ ở của mình, và không bao giờ trở lại nữa.

*

Sau khi kể câu chuyện quá khứ này, bậc Đạo Sư lại nói:

- Nay các Tỷ-kheo, Thullanandà không phải nay mới có ham muốn lớn. Thuở trước nàng cũng có ham muốn lớn rồi. Lòng ham muốn lớn của nàng lúc ấy làm cho nàng mất vàng, cũng như lòng ham muốn lớn của nàng hôm nay làm cho nàng mất tôi. Cũng như Thullanandà, chính vì nàng, chúng Tỷ-kheo còn lại không được tôi. Do vậy, nếu được nhiều, phải biết lượng vừa đủ; nếu được ít, phải bằng lòng với đồ nhận được. Chớ mong mỏi nhiều hơn.

Rồi bậc Đạo Sư đọc bài kệ:

Được gì, hãy biết đủ,
Quá tham là ác pháp,
Do bắt chừa ngỗng trời,
Bao nhiêu vàng tiêu hết.

Nói xong, bậc Đạo Sư dùng nhiều phương tiện chỉ trích rồi đặt ra học giới: "Tỷ-kheo-ni nào ăn tôi, phải bị tội đọa địa ngục".

Nói xong pháp thoại, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, nữ Bà-la-môn là Thullanandà, ba người con gái ấy là ba chị em của nàng, và con ngỗng trời vàng là Ta vậy. (Câu chuyện này được nói đến trong Luật tạng, tập IV).

-ooOoo-

137. CHUYỆN CON MÈO (Tiền thân Babbu)

Tại chỗ, cho một mềo....

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một học giới liên hệ đến mẹ của Kàna. Ở Xá-vệ có một nữ cư sĩ, được biết qua người con gái, tên là Kànàmata (mẹ của Kàna). Nữ cư sĩ này đã chứng quả Dự lưu, một Thánh đệ tử. Bà gả con gái cho một người đàn ông đồng giai cấp thọ sanh tại một ngôi làng khác. Vì một vài công việc, Kàna đi đến nhà mẹ. Chồng của Kàna, sau một vài ngày, sai một người đưa tin rằng chàng muốn Kàna hãy về. Kàna nghe lời đưa tin, hỏi mẹ:

- Thưa mẹ, con có nên đi về ngay không?

Bà mẹ nói:

- Con ở đây lâu như vậy, sao con có thể về tay không?

Rồi bà mẹ bắt đầu làm bánh. Lúc bấy giờ, một Tỷ-kheo khát thực đi đến nhà nữ cư sĩ ấy. Bà mời vị ấy ngồi, và cúng dường bánh đầy bát. Vị ấy ra đi, lại nói với một người khác đến khát thực, và bà mẹ cũng cúng dường người ấy như vậy. Vị ấy ra đi lại nói với một người khác nữa, và bà mẹ cúng dường, cho đến bốn người cùng được cúng dường như vậy. Vì vậy, bánh được làm ra đều hết sạch. Và Kàna gửi người đưa tin thứ hai, rồi thứ ba. Đến lần gửi người đưa tin thứ ba, người chồng nhắn: Nếu nàng không về, ta sẽ lấy vợ khác.

Lần thứ ba cũng vì lý do ấy, Kàna không đi về được. Chồng Kàna lấy một người vợ khác. Kàna nghe tin ấy liền đứng khóc.

Bậc Đạo Sư biết được nguyên do, vào buổi sáng đắp y, cầm y bát, đi đến nhà mẹ của Kàna, ngồi trên chỗ đã soạn sẵn và hỏi mẹ của Kàna:

- Vì sao, Kàna này lại khóc?

Khi được nghe nói lý do, bậc Đạo Sư an ủi mẹ của Kàna, thuyết pháp thoại xong, từ chỗ đứng dậy và đi về tịnh xá. Câu chuyện bốn Tỷ-kheo, ba lần nhận lấy bánh ở nhà mẹ Kàna vô tình ngăn chận việc Kàna đi về, được chúng Tỷ-kheo biết đến. Một hôm, các Tỷ-kheo, họp tại Chánh pháp đường, bắt đầu nói chuyện:

- Nay các Hiền giả, bốn Tỷ-kheo trong ba lần ăn bánh do mẹ của Kàna nấu đã làm trở ngại việc Kàna đi về, do nguyên nhân ấy, người con gái bị chồng ruồng bỏ, khiến cho đại nữ cư sĩ sầu muộn.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, nay các ông ngồi họp tại đây đang bàn vấn đề gì?

Khi được nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay bốn Tỷ-kheo mới ăn tài vật của mẹ Kàna, khiến bà ấy sinh sầu muộn. Thuở trước, họ cũng đã làm như vậy rồi.*

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong gia đình một người thợ đẽo đá và khi đến tuổi trưởng thành, trở thành tinh xảo trong nghề. Trong nước Kàsi, tại một thị trấn, có một nhà triệu phú rất giàu. Số tiền cất giữ lên đến bốn trăm triệu đồng tiền vàng. Vợ vị triệu phú mệnh chung, và vì quá luyến ái tài sản nên tái sanh làm con chuột sống trên đồng tài sản. Như vậy, dần dần tất cả gia đình đi đến hủy diệt. Người chồng cũng chết. Ngôi làng trở thành hoang phế và vắng người.

Lúc ấy Bò-tát đang đào và đẽo đá tại ngôi làng cũ. Rồi con chuột ấy đi tìm đồ ăn, thấy Bò-tát nhiều lần, khởi lên tâm luyến ái, nghĩ như sau: "Tài sản lớn của ta vô cớ bị hủy diệt. Ta sẽ ăn tiêu tài sản cùng chung với người này!". Nghĩ vậy, một hôm nó ngậm trong miệng một đồng tiền vàng và đi đến Bò-tát, Bò-tát thấy nó, liền nói lên lời thân ái:

- Này bạn, có gì khiến bạn đến đây với đồng tiền vàng?

- Này ông chủ, tiền này để ông chủ tiêu dùng cho mình và đem thịt cho ta.

Bò-tát chấp nhận nói:

- Tốt lắm!

Rồi lấy đồng tiền vàng đi về nhà, dùng một nửa mua thịt và đem đến cho con chuột. Con chuột lấy thịt đem về hang của mình và ăn thật thỏa thích. Từ đấy trở đi, với cách thức này, hằng ngày nó đem đến cho Bò-tát một đồng tiền vàng, và Bò-tát lại cung cấp thịt cho nó. Một hôm con chuột bị một con mèo bắt được. Nó nói:

- Này bạn, chớ giết ta.

- Vì sao? Ta nay đang đói muốn ăn thịt. Ta không thể không giết mày được.

- Trước hết hãy nói cho ta biết ngày nào bạn cũng đói hay chỉ đói hôm nay thôi.

- Ở ngày nào ta cũng đói cả.

- Vậy nếu bạn muốn ăn thịt hằng ngày, xin hãy thả ta ra.

Con mèo nói:

- Mầy nhớ đấy.

Và nó thả con chuột ra. Từ đấy trở đi, con chuột chia thành hai phần thịt, một phần cho nó, một phần cho con mèo. Một ngày kia, nó bị một con mèo khác bắt, nó cũng hứa tương tự và được thả ra. Từ đấy trở đi chúng chia thịt thành bốn phần, và chúng ăn. Rồi một con mèo khác bắt nó, nó cũng hứa tương tự và được thả ra. Giữ lời hứa,

chúng chia thịt thành năm phần và ăn. Con chuột, vì ăn ít, bị mệt mỏi và trở thành ốm yếu, gầy còm. Bò-tát thấy con chuột như vậy, bèn hỏi: - Này bạn, sao bạn ốm yếu thế?

Khi được biết lý do, Bò-tát nói:

- Lâu nay sao bạn không nói với tôi? Ở đây, tôi sẽ biết việc gì nên làm.

Bò-tát an ủi con chuột, rồi làm một cái hang bằng đá pha lê trong suốt, đem đến và nói với con chuột:

- Này bạn, hãy vào trong hang này mà nằm. Với những ai đến đây, hãy dọa nạt chúng với những lời thật là ác độc.

Con chuột vào trong hang nằm. Rồi một con mèo đến và nói:

- Hãy đem thịt cho ta.

Con chuột nói với nó:

- Ôi con mèo độc ác kia, sao ta lại đem thịt cho mày? Hãy về ăn thịt các con mèo con của mày đi!

Con mèo không biết con chuột nằm trong hang bằng pha lê, quá tức giận, liền dùng sức mạnh nhảy đến để bắt con chuột, quả tim nó đập mạnh vào cái hang bằng pha lê, bị vỡ khiến hai con mắt lòi ra. Như vậy, con mèo chết và rơi xuống tại một chỗ kín. Cũng với cách thức ấy, bốn con mèo đều chết.

Từ đấy trở đi, con chuột không còn sợ hãi nữa và hằng ngày đem cho Bò-tát hai ba đồng tiền vàng. Như vậy dần dần nó cho Bò-tát tất cả tài sản. Cả hai sống với nhau cho đến trọn đời với tình thân ái không chia rẽ, rồi khi mạng chung đi theo nghiệp của mình.

Khi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ này xong, với danh nghĩa bậc Chánh Đẳng Giác, Ngài nói lên bài kệ:

Tại chỗ cho một mèo,
Mèo thứ hai hiện ra,
Rồi mèo thứ ba, bốn,
Tất cả con mèo chết,
Vì chạm hang gương này.

*

Sau khi bậc Đạo Sư kể pháp thoại này, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, bốn con mèo là bốn Tỳ-kheo ấy, con chuột là mẹ của Kàna, và người thợ đẽo đá là Ta vậy.

-ooOoo-

138. CHUYỆN CON CẮC KÈ (Tiền thân Godha)

Kẻ ngu có ích gì...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ viên, bậc Đạo Sư kể về một người lừa đảo. Các chi tiết câu chuyện cũng giống như Tiền thân Bilàra số 128.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra làm con cắc kè. Lúc bấy giờ một vị tu khổ hạnh chứng được năm Thắng trí, sống trong một chòi lá tại một khu rừng, gần một ngôi làng ở biên địa. Những người làng hầu hạ vị tu khổ hạnh rất kính trọng vị ấy. Bò-tát sống trong một gò mối tại cuối con đường đi kinh hành của vị tu hành. Sống tại đây, Bò-tát hằng ngày hai ba lần đi đến vị tu khổ hạnh, nghe những lời liên hệ đến pháp, liên hệ đến nghĩa, và đánh lễ vị tu khổ hạnh rồi đi về trú xứ của mình.

Sau một thời gian, vị tu khổ hạnh ấy báo tin cho những người trong làng biết mình sẽ ra đi. Khi vị tu khổ hạnh có giới đức này ra đi, một vị tu khổ hạnh giả dối đến ở tại am thất ấy. Bò-tát suy nghĩ: "Đây là vị có giới hạnh" và cũng đi đến vị ấy với cách thức như trước. Một hôm, trong mùa nắng hạn, một cơn dông trái mùa khởi lên, những con kiến mỗi từ những gò mối bò ra; và các con cắc kè cũng bò ra để ăn chúng. Những người trong làng đi ra bắt nhiều con cắc kè, nấu chúng, xào trộn chua ngọt rồi cúng dường cho vị tu khổ hạnh. Vị tu khổ hạnh ăn thịt cắc kè, tham đắm vị ngon, liền hỏi:

- Món thịt thật là ngon ngọt, đó là thịt gì vậy?

Khi được trả lời là thịt cắc kè, vị ấy suy nghĩ: "Có con cắc kè lớn thường đến với ta. Ta sẽ giết nó để ăn thịt". Nghĩ vậy vị ấy đem lại sơn chảo để nấu, bơ chín, muối... các món gia vị, để chúng một bên, cầm một cái vò lấy áo che lại, rồi ngồi tại cửa chòi lá để chờ Bò-tát đến với một dáng điệu hết sức an tịnh.

Bò-tát đi ra, suy nghĩ: "Vào buổi chiều, ta sẽ đi đến vị tu khổ hạnh". Khi đang đi đến, Bò-tát thấy sắc diện của người tu khổ hạnh này đổi khác, liền suy nghĩ: "Người tu khổ hạnh này ngồi với dáng điệu khác với ngày trước. Hôm nay, vị ấy đang nhìn ta với cặp mắt như muốn nuốt sống ta và suy nghĩ: ta sẽ bắt nó".

Con cắc kè là hiện thân của Bò-tát, vì đứng trong gió dưới vị tu khổ hạnh, ngửi được mùi thịt cắc kè, suy nghĩ: "Người tu khổ hạnh dối trá này hôm qua đã được ăn thịt cắc kè, bị trói buộc bởi lòng tham vị, hôm nay nó chờ ta đến gần để lấy vò đánh ta, nấu và ăn ta". Nghĩ vậy, Bò-tát không đi đến gần nó nữa, và trở lui chỗ khác.

Người tu khổ hạnh biết rằng Bò-tát không tới nữa, liền nghĩ: "Chắc con cắc kè này biết ta muốn giết nó nên nó không đến, nhưng dầu nó không đến, làm sao nó thoát được?". Nghĩ vậy, vị ấy rút vò và ném vào con cắc kè nhưng chỉ trúng cái chóp đuôi của con cắc kè, Bò-tát chạy mau vào gò mối, thò đầu ra từ một lỗ khác, và nói:

- Nay kẻ bện tóc giả dối kia, ta đi đến gần người vì ta nghĩ người là kẻ có giới hạnh. Nay ta đã biết người là kẻ giả dối. Một kẻ đại ăn cướp như người thì xuất gia để làm gì?

Sau khi chỉ trích người tu khổ hạnh ấy, Bồ-tát đọc bài kệ trong Pháp cú (394):

Kẻ ngu có ích gì,
Bện tóc với da dê,
Nội tâm đầy phiền não,
Ngoài mặt đánh bóng suông?

Như vậy, sau khi lên án kẻ tu khổ hạnh giả dối, Bồ-tát liền đi vào gò mối. Còn người tu khổ hạnh ác độc bỏ đi chỗ khác.

*

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người tu khổ hạnh giả dối là kẻ lừa đảo này, người tu khổ hạnh có giới đức trước là Xá-lợi-phất và con các kẻ là Ta vậy.

-ooOoo-

139. CHUYỆN CẢ HAI MẶT THẤT BẠI (Tiền thân Ubhatobhattha)

Mắt hư, áo bị mất...

Câu chuyện này khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về Đề-bà-đạt-đa. Lúc bấy giờ, người ta nghe nói các Tỷ-kheo tại Chánh Pháp đường bắt đầu nói chuyện:

- Thưa các Hiền giả, như một que củi từ nghĩa địa, bị cháy hai đầu, ở giữa bị dính phân, không thể dùng làm củi rừng, cũng không thể dùng làm củi làng, cũng vậy, Đề-bà-đạt-đa được xuất gia trong Giáo pháp dẫn đến giải thoát nhưng cả hai mặt đều thất bại, cả hai mặt bị vứt bỏ, đó là tài sản tại gia bị đoạn tận, và Sa-môn hạnh không viên mãn.

Trong lúc ấy bậc Đạo Sư đi đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông nay đang ngồi họp và thảo luận vấn đề gì?

Khi được nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, Đề-bà-đạt-đa không phải chỉ nay mới gặp thất bại cả hai mặt, thuở xưa, cũng đã thất bại như vậy rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm một thân cây. Lúc bấy giờ, tại một ngôi làng những người câu cá đang sống, có một người câu cá mang theo lưới câu, cùng với đứa con trai đến một đầm nước mà các người chài lưới thường bắt cá. Anh ta đi chỗ này chỗ kia quăng lưới câu. Lưới câu mắc vào một khúc cây đang ẩn kín trong nước. Người đánh cá không thể kéo lưới câu lên. Anh ta suy nghĩ: "Lưới câu này chắc mắc vào con cá lớn. Ta hãy bảo đứa con trai đi về nhà, báo cho mẹ nó biết". Nghĩ vậy anh ta nói với đứa con:

- Con thân, hãy đi tin cho mẹ biết chúng ta câu được con cá lớn, và nói với mẹ hãy tìm cách gây sự với hàng xóm để giữ họ ở nhà, vì thế sẽ không ai đến đòi chia phần cá của ta cả.

Đứa con ra đi, còn anh ta ở lại, kéo lưới câu nhưng vì sợ đứt dây, bèn để áo ngoài trên bờ, đi xuống nước. Vì say mê tìm bắt con cá nên anh ta va chạm vào khúc cây, bị hư hai con mắt. Một tên ăn trộm lấy cắp cái áo anh ta để trên bờ. Trong cơn đau đớn, anh ta lấy tay bịt hai con mắt mù từ nước đi lên, run rẩy đi tìm cái áo.

Trong lúc ấy, vợ anh ta huênh hoang với ý định: "Ta sẽ làm cho không một ai đến đòi chia phần". Nghĩ vậy, chị đeo một lá thốt nốt trên một tai, lấy lọ nôi bôi một con mắt, ôm trong nách một con chó, và đi đến gọi người hàng xóm. Một người bạn nói với chị:

- Chao ôi! Đeo lá thốt nốt vào tai của bạn, bôi một con mắt, ôm một con chó như đứa con thân yêu, bạn đi từ nhà mình đến nhà người ta, bạn điên rồi sao?

- Ta không điên. Người không có lý do gì lại mắng ta, nhiếc ta? Nay hãy đi đến thôn trưởng, ta sẽ làm cho người bị phạt tám đồng tiền vì tội mắng nhiếc ta.

Sau khi cãi vã như vậy, cả hai cùng đi đến gặp người thôn trưởng. Nhưng sau khi cuộc cãi vã được giải quyết thì chính vợ người đánh cá bị phạt. Người ta trói và đánh chị để đòi chị trả tiền phạt. Khi vị thần cây thấy sự việc xảy ra cho vợ người đánh cá ở làng, và sự bất hạnh xảy ra cho người đánh cá ở trong rừng, vừa đứng ở trên nhánh chĩa ba của thân cây, vị thần cây vừa nói:

- Nay bạn câu cá ỏi, việc ác bạn làm dưới nước và trên cạn, cả hai đều thất bại.

Nói vậy xong, vị thần đọc bài kệ:

Mắt mù, áo bị mất,
Cãi vã, vợ bị đánh,
Hai việc đều hư hỏng,
Dưới nước và trên cạn.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Thuở ấy, người câu cá là Đê-bà-đạt-đa, còn vị thần là Ta vậy.

-ooOoo-

140. CHUYỆN CON QUẠ (Tiên thân Kàka).

Tâm thường bị chấn động...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một vị Sư Trưởng có danh. Các chi tiết của chuyện sẽ được kể trong Chương mười một, ở Tiên thân Bhaddasàla (số 465).

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con quạ. Một hôm, vị cố vấn tế tự của vua đi tắm trong một con sông ở ngoại thành, sau đó thoa nước thơm, đeo vòng hoa, mặc áo đẹp rồi đi vào thành. Có hai con quạ đang đậu trên lầu canh cửa thành, một con nói với con kia:

- Nay bạn, tôi sẽ đi đại tiện trên đầu người Bà-la-môn này.

Con kia can:

- Chớ làm như vậy, vị Bà-la-môn này có quyền thế, chúng ta không nên gây hận thù với người có quyền thế. Người này phần nộ có thể sát hại tất cả loài quạ.

Nhưng nó cương quyết:

- Tôi không thể không làm được.

- Nếu không nghe tôi, rồi bạn sẽ được ném mùi.

Nói vậy xong con quạ kia bay đi. Khi người Bà-la-môn đi đến dưới lầu canh, con quạ làm rơi phân trên đầu ông như làm rơi một tràng hoa. Vị Bà-la-môn phần nộ và nuôi lòng hận thù với loài quạ.

Lúc bấy giờ, một nữ tỳ được thuê để đập và phơi lúa giữa nắng. Tại cửa này nó ngồi để giữ lúa rồi ngủ gật. Biết nó không để ý, một con dê lông dài đi đến ăn lúa. Người nữ tỳ thức dậy, thấy con dê bèn đuổi đi. Lần thứ hai, lần thứ ba, khi người nữ tỳ đang ngủ như vậy, con dê lại đến ăn lúa. Người nữ tỳ, sau ba lần đuổi con dê, suy nghĩ: "Con vật này tiếp tục ăn, ăn hết nửa phần lúa, sẽ thiệt hại nhiều cho ta, nay ta sẽ chặn con dê đến ăn lúa". Nó đứng dậy lấy que lửa đánh con dê. Lông con dê bắt lửa. Con vật với thân bị cháy, chạy thật mau đến một kho chứa cỏ gần một chuồng voi để dập tắt lửa, và chà thân vào kho chứa cỏ làm cho kho cỏ cháy lên, và từ đó, bắt cháy qua

chuồng voi. Khi chuồng voi bị cháy, lưng voi bị cháy, và nhiều con voi bị vết thương ở thân. Các thầy thuốc voi không thể nào chữa các con voi lành bệnh, báo cho vua biết. Vua hỏi vị cố vấn tế tự:

- Nay Sư trưởng, các thầy thuốc không thể chữa trị các con voi lành bệnh. Khanh có biết thứ thuốc nào không?

- Thưa Đại Vương, thần biết.

- Cần lấy thuốc gì?

- Thưa Đại Vương, cần lấy mỡ quạ.

Vua nói:

- Vậy hãy giết quạ và đem mỡ quạ lại.

Từ đấy trở đi họ giết các con quạ nhưng không tìm được mỡ. Tại chỗ này chỗ khác, họ chặt thân quạ thành đống. Một nỗi sợ hãi lớn khởi lên trong loài quạ. Lúc bấy giờ Bò-tát sống với tám mươi ngàn con quạ vây quanh tại một khu rừng lớn dùng làm bãi tha ma. Một con quạ đến, báo cho Bò-tát biết về sự sợ hãi khởi lên cho loài quạ. Bò-tát suy nghĩ: "Ngoài ta ra, không có một ai có thể giải tỏa sự sợ hãi khởi lên cho bà con ta. Ta sẽ giải tỏa sự sợ hãi khủng khiếp ấy". Rồi Bò-tát hướng niệm mười Ba-la-mật, đề cao lòng từ Bà-la-mật, bay một mạch đến cung vua, vào cửa sổ mở lớn, và đến núp dưới chiếc ngai của vua. Lúc bấy giờ một người muốn bắt con quạ, nhưng vua vừa đi vào cung ngăn anh ta lại. Bậc Đại Sĩ nghĩ một lát, rồi niệm lòng từ Ba-la-mật, và từ dưới chiếc ngai đi ra, thưa với vua:

- Tâu Đại Vương, một vị vua trị vì quốc độ không nên đi theo các dục v.v... Khi cần làm việc gì, phải quan sát, và rõ biết toàn bộ vấn đề, rồi mới làm. Nếu vị vua làm một việc không có kết quả thì không nên làm, vì công việc ấy đưa đến sợ hãi hoặc chết chóc cho mọi loài. Vị cố vấn tế tự bị hận thù xúi giục đã nói láo: Vì các con quạ không có mỡ.

Khi nghe nói vậy, vua rất bằng lòng với Bò-tát, cho Bò-tát ngồi trên ghế bằng vàng, tại đấy Bò-tát được xoa đôi cánh với những loại dầu được nấu trăm lần ngàn lần, rồi cho Bò-tát ăn các món thịt ngon dành cho vua, được đựng trong các bát đĩa bằng vàng. Sau khi cho Bò-tát uống nước để được an lạc, vua nói với bậc Đại Sĩ:

- Thưa bậc Hiền trí, ngài nói các loài quạ không có mỡ? Vì lý do gì chúng không có mỡ?

Bò-tát nói:

- Vì lý do sau đây:

Với tiếng nói lớn vang dậy cả cung điện, Bò-tát thuyết pháp qua bài kệ này:

Tâm thường bị chấn động,

Bị thế giới làm hại,

Do vậy không có mỡ,
Bà con quạ chúng tôi.

Như vậy, sau khi nói lên lý do này, bậc Đại Sĩ dạy vua như sau:

- Thưa Đại Vương, các vị vua chớ làm những việc gì mà không quan sát, không biết rõ toàn bộ vấn đề.

Nhà vua với tâm tư thỏa mãn, cúng dường Bò-tát cả vương quốc. Nhưng Bò-tát không nhận vương quốc của vua, dạy vua giữ Năm giới, và xin vua chớ làm cho mọi loài chúng sanh sợ hãi.

Vua xúc động trước những lời này nên ban lệnh tha chết cho mọi loài, và đặc biệt vua thường xuyên bố thí cho các loài quạ. Mỗi ngày vua bảo nấu sáu đấu gạo rồi nêm gia vị thơm ngon và bố thí cho bầy quạ. Riêng bậc Đại Sĩ được ban các thứ đồ ăn chỉ mình vua dùng.

*

Sau khi kể pháp thoại này xong bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vua Ba-la-nại là Anandà, và vua loài quạ là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM KAKANTAKA

141. CHUYỆN CON TẮC KÈ (Tiền thân Godha)

Giao du với kẻ ác...

Câu chuyện này, khi ở tại Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về Tỳ-kheo phản bội. Chuyện này giống như chuyện trong Tiền thân Mahihàmukha (số 26).

*

Thuở trước, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con các kè. Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát sống trong một cái hang lớn trên bờ sông, với vài trăm con tắc kè khác vây quanh. Bồ-tát có một con. Con tắc kè đực này làm bạn với một con kỳ nhông, sống thân mật với nó, và thường đi đến ôm quần lấy nó. Sự thân mật ấy được báo lên cho các kè cha biết. Các kè chúa cho gọi con mình lên và nói:

- Nay con thân, con thân tình với chỗ không đáng thân tình. Con kỳ nhông thuộc gia đình hạ tiện, không nên làm thân với chúng. Nếu con làm thân với con kỳ nhông ấy, toàn bộ gia đình các kè sẽ lâm nạn. Bắt đầu từ nay con chớ thân mật với nó.

Tuy vậy, các kè con vẫn thân với bạn như trước. Bồ-tát nói đi nói lại nhiều lần nhưng không thể ngăn cản sự thân mật của con mình với con kỳ nhông. Bồ-tát suy nghĩ: "Rất có thể, vì con kỳ nhông này, sự sợ hãi sẽ khởi lên cho chúng ta. Khi sự sợ hãi ấy khởi lên, ta phải tìm con đường chạy trốn". Rồi Bồ-tát bảo đào một lỗ thông gió phía bên cạnh hang để có lối thoát khi cần.

Con các kè đực dần dần lớn với thân hình to lớn. Còn con kỳ nhông vẫn có thân thể nhỏ như xưa. Khi con các kè ôm chặt con kỳ nhông để hôn nó, con kỳ nhông có cảm giác như bị hòn núi đè nặng. Con kỳ nhông bị mệt mỏi, suy nghĩ: "Nếu con các kè ôm hôn ta như vậy vài ngày nữa, thì ta chết mất. Vậy ta hãy âm mưu với một người thợ săn để sát hại gia đình các kè này".

Một hôm, nhân có cơn dông nổi lên giữa mùa hè, nhiều con kiến mỗi bay ra, và các con các kè từ chỗ này chỗ kia bò ra để ăn mồi. Một người thợ săn các kè, cầm cuốc để đào hang các kè, đi vào rừng với những con chó. Con kỳ nhông thấy người, liền nghĩ: "Hôm nay, ta sẽ thỏa mãn nguyện vọng của mình". Nó liền bò đến, nằm không xa và hỏi:

- Thưa ông, ông vào rừng để làm gì?

Người thợ săn ấy nói:

- Để bắt các con các kè.

- Tôi biết một cái hang có hàng trăm con cắc kè, hãy đem lửa và rom đến.

Rồi nó dẫn người thợ săn đến đây và nói:

- Hãy bỏ rom vào chỗ này, đốt lửa xông khói, đặt các con chó ở xung quanh. Ông hãy cầm một cái vò lớn, đập các con cắc kè chạy ra, giết chúng và vun thành đống.

Nói vậy xong, nó nghĩ: "Hôm nay, ta sẽ thấy kẻ thù đại bại bỏ chạy", nghĩ vậy xong, nó đến nằm một chỗ và ngóc đầu lên. Người thợ săn xông khói rom và khói bay vào trong hang. Các con cắc kè bị khói làm mù mắt, hoảng sợ, bò ra với ý định chạy trốn. Người thợ săn đập các con chạy ra và giết hết. Những con nào chạy thoát tay anh ta, thì các con chó chặn bắt. Đại nạn khởi lên cho các con cắc kè. Bò-tát biết rằng do con kỳ nhông, nên sợ hãi đã khởi lên, Bò-tát than:

- Thật không nên giao du với loài ác độc. Do loài ác độc nên an lạc không có. Chính do một con kỳ nhông độc ác, các con cắc kè này bị hủy diệt.

Trong khi chạy trốn thông qua lỗ khói, Bò-tát nói lên bài kệ:

Giao du với kẻ ác
Không đưa đến an lạc,
Do một con kỳ nhông,
Toàn gia đình cắc kè
Đã rơi vào đại nạn.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con kỳ nhông là Đề-bà-đạt-đa, các kè con của Bò-tát không nghe lời giáo huấn là Tỷ-kheo phản bội, còn chúa loài cắc kè là Ta vậy.

-ooOoo-

142. CHUYỆN CON CHÓ RỪNG (Tiền thân Sigala)

Như vậy khó biết người...,

Câu chuyện này, khi trú ở Trúc lâm, bậc Đạo Sư kể về Đê-bà-đạt-đa âm mưu sát hại Phật. Khi nghe câu chuyện các Tỷ-kheo họp ở Chánh pháp đường bàn luận, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới âm mưu sát hại Ta. Trong quá khứ kẻ ấy cũng đã âm mưu như vậy rồi. Nhưng nó không thể giết Ta được, nó chỉ tự làm cực nhọc mình thôi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Trong thời quá khứ, khi vua Brahmadata trị vì nước Ba-la-nại, Bồ-tát sinh ra làm con chó rừng rồi trở thành chó rừng chúa, với đàn chó rừng vây quanh, sống tại một ngôi rừng dùng làm bãi tha ma. Lúc bấy giờ, ở Vương Xá có ngày hội lớn. Phần đông người ta đều uống rượu. Tại đây, một số người ăn chơi, cho đem nhiều rượu và thịt, mặc áo quần đẹp, uống rượu ăn thịt. Vào canh một, họ ăn hết thịt và còn lại nhiều rượu. Một người trong đám ấy nói:

- Hãy cho tôi thịt.

Khi nghe nói là thịt hết rồi, anh ta nói:

- Khi ta còn đứng ở đây thì thịt không thể hết được. Ta sẽ giết các con chó rừng đến ăn xác chết trong nghĩa địa này và đem thịt về.

Nói vậy, anh ta lấy một cái vò, theo con đường ống cống, đi ra khỏi thành, đến bãi tha ma, cầm cái vò và nằm xuống giả bộ chết. Lúc bấy giờ Bồ-tát với các con chó rừng đến vây quanh người ấy. Thấy người ấy, Bồ-tát nói:

- Người này không chết. Ta sẽ quan sát kỹ lưỡng hơn.

Bồ-tát đi đến phía dưới gió, ngửi mùi thân thể, biết đúng sự thật là người ấy chưa chết, liền suy nghĩ: "Ta sẽ làm cho nó xấu hổ", liền đi đến, cắn đầu cái vò và kéo. Kẻ ăn chơi ấy không thấy Bồ-tát đến, cứ nắm chặt cái vò lại! Bồ-tát liền đến gần anh ta và nói:

- Hỡi ông kia, nếu ông đã chết thì khi ta kéo cái vò, ông sẽ không nắm chặt lấy. Chính vì vậy, ta biết ông chưa chết.

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ:

Như vậy, khó biết người,

Khi người nằm giả chết,

Khi ta kéo gậy ngươi,
Ngươi không thả chiếc gậy,
Do vậy ta biết được,
Nhà ngươi chưa thật chết!

Nghe nói vậy, kẻ ăn chơi ấy đứng dậy, lấy gậy ném Bò-tát và nói:

- Con vật này biết ta chưa chết.

Cây gậy ném không trúng. Người ăn chơi ấy nói:

- Hãy đi đi, lần này ngươi thoát khỏi tay ta.

Bò-tát quay lại và nói:

- Nay con người kia, phải, ta thoát tay ngươi. Nhưng ngươi không thể thoát được mười sáu địa ngục nhỏ trong đại địa ngục.

Nói vậy xong, Bò-tát bỏ đi. Kẻ ăn chơi ấy không được một chút gì, đi ra khỏi bãi tha ma. Sau khi tắm trong một vũng nước, anh ta đi vào thành theo con đường đã đi tới trước.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, kẻ ăn chơi là Đề-bà-đạt-đa, còn con chó rình chúa là Ta vậy.

-ooOoo-

143. CHUYỆN CHIẾU SÁNG NHƯ MẶT TRỜI (Tiền thân Virocana)

Với óc não nát bấy...,

Câu chuyện này, khi trú ở Trúc Lâm, Bậc Đạo Sư kể về Đề-bà-đạt-đa đóng vai trò bậc Thiện Thệ ở Gayàsisà.

Khi thiên chúng biến mất, lợi dưỡng và danh vọng bị tiêu tan, Đề-bà-đạt-đa đã nghĩ đến một phương tiện xin bậc Đạo Sư chấp nhận cho năm pháp. Khi bị từ chối, vị ấy liền phá hòa hợp Tăng, bỏ đi đến Gayàsisà với năm trăm đệ tử của hai bậc Thánh đệ tử của đức Phật. Những đệ tử này mới xuất gia không bao lâu nên không thiện xảo trong Pháp và Luật. Vị ấy làm các Tăng sự riêng biệt với hội chúng này, trong một giới xứ riêng.

Bậc Đạo Sư biết được trí của những người này đã đến thời thuận thực liền gửi hai đệ tử đầu tay đến đó. Khi thấy hai vị này, Đề-bà-đạt-đa rất hoan hỷ, thuyết pháp suốt

đem, và suy nghĩ: "Ta sẽ làm theo uy nghi đức độ của Phật, bắt chước bậc Thiện Thệ nói với hai vị đệ tử đầu tay:

- Thưa Hiền giả Xá-lợi-phất, chúng Tỷ-kheo không hôn trầm, thụy miên, hãy thuyết pháp cho chúng Tỷ-kheo. Lưng ta đi đau mỏi, ta sẽ nằm nghỉ chốc lát.

Nói vậy xong, Đề-bà-đạt-đa đi nằm nghỉ. Hai đệ tử đầu tay thuyết pháp cho các Tỷ-kheo, làm họ giác ngộ về đạo, về quả, và đem tất cả đi về Trúc Lâm.

Kokàlika thấy tinh xá trống không, liền đi đến gặp Đề-bà-đạt-đa, và nói:

- Nay Hiền giả Đề-bà-đạt-đa, hội chúng của Hiền giả đã bị phá vỡ, hai vị đại đệ tử của Thế Tôn đã làm cho tinh xá trống không và đã đi rồi. Còn Hiền giả thì vẫn nằm nghỉ.

Nói vậy xong, Kokàlika lột thượng y của Đề-bà-đạt-đa, đá vào ngực Đề-bà-đạt-đa với gót chân, giống như đồng một cái ném vào bức tường, khiến cho máu trào ra từ miệng vị ấy. Từ đó trở đi, Đề-bà-đạt-đa bị đau luôn. Bậc Đạo Sư hỏi vị Trưởng lão:

- Nay Xá-lợi-phất, khi ông đến, Đề-bà-đạt-đa đã làm gì?

- Bạch Thế Tôn, Đề-bà-đạt-đa thấy chúng con, liền nói: Ta sẽ làm theo uy nghi đức độ của Phật, rồi bắt chước bậc Thiện Thệ và lâm vào nạn lớn.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Xá-lợi-phất, không phải chỉ nay Đề-bà-đạt-đa mới bắt chước Ta và gặp nạn. Thuở xưa, kẻ ấy cũng gặp nạn như vậy rồi.

Rồi theo lời Trưởng lão yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con sư tử có lông dài và trú ở hang Kancana (Vàng) trong núi Hy-mã. Một hôm, sư tử hang Vàng đi ra, duỗi thân nhìn bốn phương, rống tiếng rống của loài sư tử xong, liền nhảy đi tìm mồi. Sư tử giết một con trâu lớn, ăn phần thịt tốt nhất, đi xuống một cái hồ uống đầy bụng nước trong như pha lê, rồi đi về hang.

Một hôm một con chó rừng háp tấp đi tìm mồi, thấy sư tử, không thể chạy trốn được, rơi xuống chân trước mặt sư tử và nằm xuống. Sư tử hỏi:

- Nay chó rừng, ngươi muốn gì?

Con chó rừng nói:

- Thưa ngài, con muốn hầu hạ dưới chân ngài.

Sư tử nói:

- Tốt lắm, hãy đến hầu ta. Ta sẽ cho ăn phần thịt ngon.

Nói xong sư tử đem con chó rừng về hang Vàng. Từ đây trở đi, con chó rừng ăn phần thịt còn lại của các con thú do sư tử giết. Sau một thời gian, chó rừng trở thành to lớn. Một hôm, đang nằm trong hang, sư tử nói:

- Nay chó rừng, hãy đứng trên chóp núi nhìn, khi thấy các con voi, ngựa, trâu đang đi dưới chân núi, hãy con nào người muốn ăn thịt, hãy đến nói: Con muốn ăn thịt con này.

Chó rừng đánh lễ và leo lên chóp núi, nhìn các con thú, hề thấy con nào nó muốn ăn thịt, nó liền đi vào hang Vàng và báo cho sư tử biết:

- Thưa ngài, có mời rồi.

Sư tử lập tức nhảy đi, và đầu đó là con voi đang trong thời kỳ phát dục, sư tử cũng lập tức giết nó, tự mình ăn phần thịt ngon và cho chó rừng phần còn lại. Chó rừng ăn thịt đầy bụng, rồi đi vô hang nằm ngủ. Sau nhiều ngày đã qua, chó rừng trở thành kiêu mạn. Nó suy nghĩ: "Ta cũng là con thú có bốn chân. Vì sao, ngày lại ngày, ta sống nhờ loài khác nuôi dưỡng? Bắt đầu từ nay, ta sẽ giết các con voi v.v... và ăn thịt. Ta sẽ bảo sư tử nói với ta: Thưa ngài chó rừng, đã có mời. Ta sẽ giết con voi tốt và ăn thịt". Nghĩ vậy, nó đi đến bên sư tử và nói:

- Thưa ngài, đã lâu ngày, tôi ăn thịt các con voi tốt do ngài giết. Nay tôi muốn ăn thịt voi do tôi giết. Tôi sẽ nằm trong hang Vàng tại chỗ ngài nằm. Còn ngài xem có con voi nào đi dưới chân núi, thì ngài đến tôi và nói: Thưa ngài chó rừng, hãy bắt mời.

Nó yêu cầu con sư tử chớ miễn cưỡng khi cho phép nó làm việc này.

Sư tử nói:

- Nay chó rừng, khả năng giết các con voi thuộc gia đình sư tử. Ở đời chó rừng không có khả năng giết voi. Chớ ưa thích làm như vậy. Hãy sống và ăn thịt các con voi do ta giết.

Tuy sư tử nói như vậy, chó rừng không muốn từ bỏ ý định, vẫn tiếp tục yêu cầu. Sư tử không thể ngăn chặn, cuối cùng chấp thuận và nói:

- Vậy hãy vào chỗ của ta và nằm tại đây.

Sau khi báo chó rừng nằm trong hang Vàng, sư tử nhìn thấy con voi phát dục dưới chân núi, liền đến cửa hang và nói:

- Thưa ngài chó rừng, hãy bắt mời.

Con chó rừng đi ra khỏi hang, duỗi thân, nhìn bốn hướng, hú lên ba lần, nhảy lên và nghĩ: "Ta sẽ cắn trên đầu con voi đang phát dục", nhưng nó lại rơi xuống chân voi. Con voi giơ chân phải lên, đập trên đầu con chó rừng, nghiền nát xương đầu thành bột. Rồi với cái chân, con voi đập nát thân chó rừng làm thành một đồng, đi đại tiện trên ấy, và rống lên rồi đi vào rừng. Bồ-tát thấy sự việc như vậy liền nói lên bài kệ:

Với óc não nát bấy,

Với đầu bị vỡ tan,

Với xương sườn gãy nát,
Nay người đã mất đầu.

*

Sau khi nói bài kệ này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con chó rừng là Đê-bà-đạt-đa, còn con sư tử là Ta vậy.

-ooOoo-

144. CHUYỆN CÁI ĐUÔI BÒ (Tiền thân Nanguttha)

Ôi thân lửa sinh nhật...

Câu chuyện này, khi trú tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về tà khổ hạnh của các tu sĩ tà mạng Ajivaka. Lúc bấy giờ, các du sĩ tà mạng đang sống hành tà khổ hạnh khác nhau sau lưng Kỳ viên. Một số lớn Tỷ-kheo thấy họ hành trì các tà khổ hạnh khác nhau như tình tấn ngồi chồm hổm, lắc qua lắc lại như dơi, nằm dựa trên gai, nướng thân với năm đồng lửa, liền hỏi Thế Tôn:

- Bạch Thế Tôn, do tà khổ hạnh này, có gì tốt chăng?

Bậc Đạo Sư nói:

- Đây các Tỷ-kheo, do tà khổ hạnh này, không có gì tốt cả. Các bậc Hiền trí thuở xưa, đã nghĩ rằng do khổ hạnh này sẽ có gì tốt hơn lên. Vì vậy, họ đem lửa sinh nhật vào rừng, nhưng họ không thấy có gì lợi lạc từ những pháp thờ lửa v.v... họ bèn dùng nước dập tắt lửa ấy. Nhờ lấy một đề tài thiên quán để tu tập và đắc các Thắng trí và các Thiên chứng, họ đạt cứu cánh Phạm thiên giới.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Trong thời quá khứ, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn phương bắc. Ngày Bồ-tát sanh, cha mẹ đốt lên ngọn lửa sinh nhật và nuôi dưỡng lửa ấy. Khi Bồ-tát được mười sáu tuổi, cha mẹ ngài nói với con:

- Đây con, chúng ta đã gìn giữ ngọn lửa sinh nhật của con. Nếu con muốn sống trong gia đình, hãy học ba tập Vệ-đà, nếu con muốn lên Phạm thiên giới, hãy lấy ngọn lửa, để được đại Phạm thiên ân sủng và đạt được cứu cánh Phạm thiên giới.

Bồ-tát nói:

- Con không thích đời sống gia đình.

Ngài cầm lấy lửa, đi vào rừng xây dựng một chòi am và sống trong rừng thờ lửa. Một hôm, Bò-tát được cúng một con bò tại một làng biên địa, bèn dắt con bò ấy đến chòi am với ý định: "Ta sẽ cúng dường vị thần lửa ăn thịt con bò". Rồi Bò-tát suy nghĩ: "Ở đây không có muối. Thần lửa không thể ăn thịt mà không có muối. Ta sẽ đem muối ở làng về và cúng dường thần lửa đồ ăn có muối".

Bò-tát cột con bò tại đấy và đi đến làng để tìm muối. Trong khi Bò-tát đi, nhiều người thợ săn đi đến tại chỗ ấy, thấy con bò, giết nó, nấu thịt ăn, và vứt lại đuôi, ống chân và da rồi mang theo thịt còn lại và ra đi. Vị Bà-la-môn trở về, chỉ thấy đuôi v.v... suy nghĩ: "Thần lửa này không thể hộ trì gia sản của chính mình, chắc không thể hộ trì ta được. Phải săn sóc ngọn lửa vô ích này, từ đây không tăng trưởng một điều tốt gì cho ta".

Vì vậy, Bò-tát mất hết mọi ý nguyện săn sóc ngọn lửa. Bò-tát nói:

- Thưa thần lửa, nếu ngài không có thể hộ trì gia sản của ngài, làm sao ngài hộ trì tôi được? Thịt không còn, ngài phải tự bằng lòng với những vật này vậy.

Bò-tát quăng đuôi vào lửa v.v... và đọc bài kệ này:

Ôi thần lửa sanh nhật,
Thần lửa không giá trị,
Ta chỉ cúng cái đuôi,
Hãy xem là nhiều vậy,
Các loại thịt xứng đáng
Hiện nay không có nữa,
Ngài hãy vui chấp nhận
Chỉ bộ phận cái đuôi!

Nói vậy xong, bậc Đại Sĩ lấy nước dập tắt lửa, rồi xuất gia làm ẩn sĩ, chứng được các Thắng trí và các Thiền chứng, và đạt cứu cánh ở cõi Phạm Thiên.

*

Sau khi kể pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, Vị khổ hạnh dập tắt ngọn lửa là Ta vậy.

-ooOoo-

145. CHUYỆN CON VỆT RADHA (Tiền thân Radha)

Radha, em không biết...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về sự ái luyến người vợ cũ. Câu chuyện hiện tại sẽ được kể trong Tiền thân Indriya (số 423). Bậc Đạo Sư gọi Tỳ-kheo ấy vào nói:

- Không thể canh giữ nữ nhân. Dầu có sắp đặt sự canh giữ, cũng không thể canh giữ được nữ nhân. Thuở xưa, ông có sắp đặt sự canh giữ đối với nữ nhân ấy nhưng không thể được; thì nay làm sao ông canh giữ nàng?

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm một con vẹt. Một Bà-la-môn ở Kàsi, nhận Bồ-tát và em của Bồ-tát như con trong nhà và nuôi dưỡng cả hai. Bồ-tát được đặt tên là Potthada và vẹt em tên là Ràdha. Vợ của vị Bà-la-môn ấy hành tà hạnh và ác giới.

Một hôm vị Bà-la-môn ấy ra đi vì một vài công việc, ông nói với anh em con vẹt:

- Nay hai con thân, nếu nữ Bà-la-môn, mẹ của hai con, hành ác hạnh, hãy ngăn chặn lại.

Bồ-tát nói:

- Thưa vâng, này cha thân. Nhưng nếu không ngăn được mẹ, con sẽ im lặng.

Như vậy, sau khi giao nữ Bà-la-môn cho các con vẹt trông coi, vị Bà-la-môn liền đi ra. Từ ngày người chồng ra đi, vợ vị Bà-la-môn bắt đầu hành tà hạnh, và người đi vào, người đi ra không dứt. Thấy hành động của nữ Bà-la-môn như vậy, Radha nói với Bồ-tát:

- Thưa anh, cha chúng ta có nói: Nếu mẹ chúng con hành ác hạnh, hãy ngăn chặn lại. Nói vậy xong, cha chúng ta ra đi. Nay mẹ chúng ta hành ác hạnh, chúng ta hãy ngăn chặn.

Bồ-tát nói:

- Nay em thân, em nói toàn những lời ngu si. Dầu có bông nữ nhân mà đi, cũng không thể an toàn được, vậy chớ làm.

Nói vậy xong, Bồ-tát đọc bài kệ:

Radha, em không biết

Nửa đêm mấy người đến?

Em nói không suy nghĩ.
Nữ Bà-la-môn ấy
Chỉ thiếu tình người vợ
Đối với chồng của mình.

Sau khi trình bày như vậy, Bồ-tát không cho Radha nói với nữ Bà-la-môn. Đến nửa đêm, nữ Bà-la-môn hành tà hạnh thỏa thích. Khi Bà-la-môn về, ông hỏi Potthapada:

- Này con thân, mẹ con như thế nào?

Bồ-tát thành thật kể cho vị Bà-la-môn rõ tất cả mọi việc và nói:

- Thưa cha thân, sao cha còn liên hệ với người ác giới như vậy?

Rồi Bồ-tát thưa thêm:

- Thưa cha thân, nay con đã nói lỗi lầm của mẹ chúng con rồi, chúng con không còn có thể ở đây nữa.

Nói vậy xong, Bồ-tát đánh lễ chân vị Bà-la-môn, và cùng với Radha bay vào rừng.

*

Sau khi kể pháp thoại, bậc Đạo Sư thuyết giảng Bốn Sự thật, và cuối bài thuyết giảng, vị Tỷ-kheo luyến ái người vợ cũ được an trú vào quả Dự lưu. Bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Vị Bà-la-môn và nữ Bà-la-môn thời ấy là hai người hiện tại, Radha là Ananda và Potthapada là Ta vậy.

-ooOoo-

146. CHUYỆN CON QUẠ (Tiền thân Kaka)

Cổ chúng ta một mỗi...

Câu chuyện này, khi tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về nhiều Tỳ-kheo lớn tuổi. Nghe nói khi các Tỳ-kheo ấy còn là cư sĩ, họ là những người điền chủ giàu có, tài sản lớn, là bạn thân với nhau, một dạ một lòng với nhau làm các công đức. Sau khi nghe Bậc Đạo Sư thuyết pháp, họ nói:

- Chúng ta đã lớn tuổi, đời sống gia đình có ý nghĩa gì đối với chúng ta? Chúng ta hãy xuất gia trong Giáo pháp hoàn thiện của đức Phật để chấm dứt đau khổ.

Rồi họ cho các con trai và con gái tất cả gia sản của họ và xin xuất gia. Khi bậc Đạo Sư cho xuất gia, họ không làm đúng Sa-môn pháp như bậc xuất gia. Họ không thông hiểu Chánh pháp vì đã lớn tuổi. Giống như khi còn làm cư sĩ, họ làm một xóm nhà lá bên cạnh ngôi tinh xá, và cùng nhau ở đây. Khi họ đi khát thực, họ không đi đến chỗ nào khác hơn nhà những người con, người vợ của mình và ăn uống tại đây.

Người vợ cũ của một trong những vị này là người chủ hộ trì tất cả các vị Trưởng lão lớn tuổi. Do vậy những người còn lại đem theo đồ ăn mà mình đã khát thực được, ngồi tại nhà chủ hộ cùng ăn uống, với các món cà-ri, canh, do người chủ hộ cúng dường. Một hôm sau khi người vợ cũ ấy nhuốm bệnh và chết, các Trưởng lão lớn tuổi đi về tinh xá, ôm cổ nhau đi qua đi lại bên tinh xá và khóc:

- Ôi, người nữ cư sĩ tự tay cho ta các vị ngon ngọt đã mệnh chung.

Nghe tiếng họ khóc, các Tỳ-kheo đến hội họp lại chỗ ấy và hỏi:

- Thưa các Hiền giả, vì sao các Hiền giả khóc?

Họ nói:

- Vợ của người bạn chúng tôi tự tay cho các vị ngọt đã mệnh chung. Bà ấy là người chủ hộ lớn của chúng tôi. Từ đây chúng tôi không được gặp bà ấy nữa. Vì lý do ấy, chúng tôi khóc.

Thấy họ có tâm trạng bất xứng như vậy, các Tỳ-kheo tại Chánh pháp đường bắt đầu nói chuyện như sau: - Thưa các Hiền giả, do lý do này, các Trưởng lão Tỳ-kheo lớn tuổi ôm cổ nhau đi qua đi lại mà khóc.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỳ-kheo, nay các ông ngồi họp ở đây, đang bàn câu chuyện gì?

Khi được nghe câu chuyện trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỳ-kheo, không phải chỉ nay các người ấy đi qua đi lại khóc nữ nhân ấy chết; trong quá khứ, khi nữ nhân ấy sanh làm con quạ và chết trong biển, họ cũng hằng hái tất cận biển để cứu nó. Rồi họ được thần biển cứu tánh mạng.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm vị thần biển. Có một con qụa cùng vợ đi tìm mồi trên bờ biển. Lúc bấy giờ sau khi làm lễ cúng đường thần rắn với sữa, cơm, cá, thịt, rượu v.v... người ta đã bỏ đi. Cả hai đều say rượu. Chúng ngồi trên ven biển nô đùa và chúng bắt đầu tắm. Khi một ngọn sóng ào đến cuốn con qụa mái và nhận chìm nó xuống biển, thì một con cá đớp con qụa mái và ăn thịt. Con qụa trống khóc than và nói:

- Vợ tôi đã chết rồi.

Nhiều con qụa khác nghe tiếng khóc than của nó đều bu lại hỏi:

- Sao bạn than khóc vậy?

Con qụa trống nói:

- Bạn gái tôi đang tắm trên ven biển, thì bị sóng cuốn đi rồi.

Tất cả con qụa khác đều kêu to và khóc rờn. Rồi chúng suy nghĩ: "Nước biển này và chúng ta ai có khả năng hơn? Chúng ta hãy tát nước làm cho biển khô cạn và cứu bạn gái chúng ta". Nghĩ vậy, chúng hút nước đầy miệng rồi nhổ ra ngoài. Khi cổ họng bị đắng chát vì nước biển, chúng bay lên trên đất liền để nghỉ. Hàm của chúng mệt mỏi, miệng khô cứng, mắt đỏ ngầu, mệt và buồn ngủ, chúng gọi lẫn nhau:

- Đây các bạn, chúng ta lấy nước biển đem nhổ ra ngoài. Nhưng chỗ nước chúng ta lấy ra lại đầy nước lại ngay, chúng ta không có thể làm cho biển khô cạn được.

Nói vậy xong, chúng đọc bài kệ:

Cổ chúng ta mệt mỏi,
Miệng chúng ta khô cứng,
Cổ tát cạn nước biển,
Biển lớn lại đầy tràn.

Nói như vậy xong, tất cả con qụa ấy bắt đầu tán thán con qụa mái:

- Ôi! Hình dáng đẹp như thế, tiếng dịu ngọt như thế, nên biển đã cướp mất nàng!

Khi chúng đang nói nhảm nhí như vậy, thần biển hiện lên với hình dáng khủng khiếp khiến chúng bỏ chạy. Nhờ vậy, chúng được an toàn.

*

Sau khi kể pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ con qụa mái là người vợ cũ này, con qụa trống là Trưởng lão Tỳ-kheo lớn tuổi, các con qụa là các Trưởng lão Tỳ-kheo lớn tuổi bạn của vị ấy, và thần biển là Ta vậy.

-ooOoo-

147. CHUYỆN ÁO VẢI MÀU ĐỎ (Tiền thân Puppharatta)

Khổ này không phải khổ...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo luyến ái. Khi được Thế Tôn hỏi:

- *Này Tỷ-kheo có thật chăng, ông có luyến ái?*

Tỷ-kheo ấy trả lời có thật. Bậc Đạo Sư hỏi:

- *Luyến ái ai?*

Tỷ-kheo trả lời:

- *Bạch Thế Tôn, ái luyến người vợ cũ. Nữ nhân ấy, bạch là Thế Tôn, là người đã tự tay cho con các vị ngọt. Con không có thể sống mà không có nàng.*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này Tỷ-kheo, nữ nhân ấy không làm lợi cho ông. Thuở trước, vì nàng, ông đã bị đâm và phơi thây trên cọc nhọn. Chính vì ông khóc nàng khi ông chết, nên ông đã tái sanh vào địa ngục. Vậy nay sao ông lại luyến ái nàng?*

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm vị thần tiên trên hư không. Thời ấy, tại Ba-la-nại có ngày lễ hội đêm rằm tháng Kattika (tháng mười). Thành phố được trang hoàng như thành phố chư Thiên. Tất cả dân chúng đều vui chơi hội lớn. Có một người nghèo khổ chỉ có một cặp áo vải thô, đã được giặt và ủi đến độ trở thành trăm thành ngàn đường lằn. Vợ anh ta nói với anh ta:

- *Thưa chàng, em muốn có áo màu đỏ cây Kasumbha, và đắp áo ấy, ôm cổ chàng đi chơi lễ hội đêm Kattika.*

- *Này hiền thê, chúng ta nghèo, sao có được vải màu đỏ Kasumbha? Hãy đắp vải sạch này và đi chơi.*

- *Không có được vải Kasumbha thì chúng ta không đi chơi đâu cả. Chàng hãy lấy một nữ nhân khác mà đi chơi hội.*

- *Này hiền thê, sao làm khổ ta vậy, làm sao chúng ta có được vải Kasumbha?*

- *Này chàng, khi người ta muốn, sao lại không có được? Chẳng phải trong nhà kho của vua có rất nhiều vải Kasumbha đó sao?*

- Này hiền thê, chỗ ấy chẳng khác gì một hồ nước do Dạ-xoa canh giữ, có quân lính canh giữ, không thể đi đến được. Chớ ham thích như vậy. Hãy tự bằng lòng với những gì nàng có được.

- Chàng ôi, ban đêm tối trời thì có ai ngăn chặn được người muốn đến nơi mình thích?

Như vậy do người vợ nói đi nói lại mãi, và chịu ảnh hưởng lời nài nỉ của nàng, người chồng an ủi vợ:

- Thôi được, hiền thê chớ nghĩ ngợi gì nữa.

Vào ban đêm, không kể đến mạng sống, người chồng đi khỏi thành, đến kho của vua, phá hàng rào và vào trong kho. Những người canh gác nghe tiếng hàng rào bị phá, liền bao vây kẻ trộm, bắt được anh ta, mắng chửi, đập đánh, và trói anh ta. Khi trời vừa sáng, họ bắt dẫn anh ta đến trước nhà vua. Vua bảo:

- Hãy đem đâm nó vào cọc nhọn.

Họ trói cánh tay anh ta ra đằng sau, dắt anh ta đi ra khỏi thành với tiếng trống hành quyết, và đâm anh ta vào cọc nhọn. Anh ta cảm thấy rất đau đớn. Các con quạ đậu trên đầu mỏ con mắt anh ta với mỏ sắc bén như kiếm. Nhưng anh ta không nghĩ gì đến sự đau đớn như vậy, mà chỉ nghĩ đến nữ nhân ấy: "Ta mất đi chơi hội Kattika ban đêm với nàng mặc áo màu hoa đỏ và với cánh tay của nàng ôm ở cổ ta ", vì vậy, anh ta đọc bài kệ:

Khô này không phải khô,

Vì cọc nhọn đâm ta,

Vì ta bị quạ mổ!

Chính điều này mới khổ:

Vì vợ ta không thể

Vui chơi ngày hội lớn

Với áo màu hồng đỏ!

Như vậy, anh ta nói lời lâm nhâm về vợ mình, rồi chết và tái sinh vào địa ngục.

*

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Hai vợ chồng thời ấy là hai vợ chồng ngày nay, và vị thần tiên đứng trên hư không chứng kiến câu chuyện này chính là Ta vậy.

-ooOoo-

148. CHUYỆN CON CHÓ RỪNG (Tiền thân Sigalà)

Ta không còn làm nữa...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về sự nhiếp phục phiền não.

Nghe nói ở Xá-vệ có khoảng năm trăm người triệu phú giàu có thân thiết với nhau, sau khi nghe bậc Đạo Sư thuyết pháp, liền hiến dâng tâm lên Giáo pháp, xuất gia, sống ở Kỳ Viên, trong ngôi tinh xá được ông Cấp Cô Độc trải vàng giá bạc triệu. Một hôm vào khoảng nửa đêm, tâm tư liên hệ đến phiền não dục vọng khởi lên trong nhóm người ấy, họ khởi tâm tham luyến những phiền não dục vọng mà họ đã từ bỏ.

Cũng vào giờ ấy, bậc Đạo Sư, khơi dậy ngọn đuốc nhất thiết trí, suy nghĩ xem các Tỷ-kheo ở Kỳ Viên đêm nay sống như thế nào. Ngài biết được các tư tưởng tham dục nổi lên trong các Tỷ-kheo ấy. Như người mẹ đối với đứa con duy nhất của mình, như người một mắt đối với con mắt còn lại, bậc Đạo Sư bảo vệ các đệ tử của mình vào những buổi sáng hay bất cứ lúc nào, khi các phiền não khởi lên trong các đệ tử, với mục đích không để cho chúng lớn lên. Chính trong thời gian ấy, bậc Đạo Sư chặn đứng chúng lại. Do vậy, bậc Đạo Sư suy nghĩ: "Đây cũng giống như thời các tên trộm nổi lên trong nội thành của vua Chuyển luân; nay Ta hãy thuyết pháp cho họ, chặn đứng các phiền não lại và khiến họ chứng quả A-la-hán!"

Rồi bậc Đạo Sư từ Hương phòng bước ra, với âm thanh dịu ngọt gọi Trưởng lão Ananda, vị Thủ kho Chánh Pháp:

- Này Ananda!

- Bạch Thế Tôn dạy bảo việc gì?

Trưởng lão đi đến đánh lễ và đứng một bên.

- Này Ananda, hãy tập họp tại Hương phòng tất cả các Tỷ-kheo trú ở chỗ được trải vàng giá bạc triệu. Theo truyền thuyết bậc Đạo Sư suy nghĩ như sau: "Nếu Ta chỉ cho gọi năm trăm Tỷ-kheo ấy mà thôi, họ sẽ nghĩ: "Bậc Đạo Sư đã biết các phiền não khởi lên trong nội tâm chúng ta". Tâm tư họ sẽ bị dao động và sẽ không có thể chấp nhận pháp thoại". Do vậy bậc Đạo Sư nói:

- Hãy mời tất cả.

Trưởng lão đáp:

- Thưa vâng, bạch Thế Tôn.

Vị ấy cầm lấy chìa khóa đi từ phòng này đến phòng khác, mời tất cả chúng Tỷ-kheo họp tại Hương phòng rồi sửa soạn Phật tọa. Bậc Đạo Sư ngồi trên Phật tọa đã được sửa soạn, lưng thẳng như núi Tu-di, an trú trên đất bằng đá tảng, chói tỏa hào quang Phật sáu sắc từng đôi vòng, đôi vòng một. Những hào quang ấy được chia cắt thành những khối lớn bằng cái đĩa, lớn bằng cái lọng, lớn bằng thân của ngọn tháp, chói tỏa

như chớp sáng trên bầu trời, chẳng khác gì khi mặt trời mới mọc khua động đáy biển sâu.

Chúng Tỳ-kheo đánh lễ bậc Đạo Sư, an trú tâm cung kính, ngồi xuống vây quanh Ngài như tấm màn màu đỏ giăng búa. Bậc Đạo Sư với Phạm âm báo các Tỳ-kheo:

- Nay các Tỳ-kheo, chớ trầm tư ba tâm bất thiện này: đó là dục tâm, sân tâm, hại tâm. Chớ nghĩ rằng phiền não khởi lên trong nội tâm là nhỏ mọn. Phiền não giống như kẻ thù và kẻ thù không bao giờ nhỏ bé, nếu có được cơ hội, kẻ thù sẽ gây nên tác hại. Cũng như phiền não dù nhỏ bé đã khởi lên, và lớn mạnh thì sẽ gây tác hại. Phiền não ví như thuốc độc làm chết người, như mọt ngứa mọc trên da, như con rắn lục, như lửa sét đánh, chớ nắm giữ lấy, nên sợ hãi chúng. Khi nào phiền não khởi lên thì với sức mạnh của giác sát, với sức mạnh của tu tập, chớ để nó ở trong tâm dù chỉ một khoảnh khắc, như vậy, phải loại trừ nó như giọt nước rơi khỏi lá sen. Các bậc hiền trí thuở xưa ghét bỏ phiền não, dầu nó hết sức nhỏ mọn, cũng không cho nó khởi lên trong nội tâm và lập tức chế ngự phiền não ấy.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể lại câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con chó rừng, sống trong rừng trên một bờ sông. Thời ấy một con voi già chết trên bờ sông Hằng, khi con chó rừng đi tìm mồi, nó thấy xác chết ấy và nghĩ: "Nay ta được cả kho đồ ăn".

Nó đi đến, cắn cái vòi, giống như cắn cái cây. Nó nghĩ: "Đây không phải là đồ ăn được." Nó cắn cái ngà giống như cắn cái xương. Nó cắn cái tai giống như cắn cái vành thúng sàng lúa. Nó cắn cái bụng giống như cái thúng đựng hạt. Nó cắn cái chân giống như cắn cái cối. Nó cắn cái đuôi giống như cắn cái chày. Nó nghĩ: "Đây không phải là món ăn được".

Sau khi không tìm được chỗ nào khác có thể ăn, nó cắn nhằm chỗ đại tiện thì giống như cắn cái bánh mềm. Nó nghĩ: "Cuối cùng ta mới tìm được chỗ mềm trên cái thân này". Nó ăn từ chỗ ấy trở đi vào trong bụng rồi ăn quả thận, quả tim v.v...; khi nó khát, nó uống máu. Nó nằm dài trong bụng voi để ngủ. Rồi nó suy nghĩ: "Thân con voi này giống như cái nhà khiến ta sống thoải mái. Khi ta muốn ăn thì thịt rất đầy đủ. Vậy sao ta lại phải làm chỗ ở khác?". Nghĩ vậy, con chó rừng không đi đến chỗ khác, cứ ăn thịt trong bụng con voi, và sống ở đấy.

Thời gian trôi qua, với sự xúc chạm gió mùa hạ và sức nóng tia sáng mặt trời, thân xác ấy bị khô và nhăn nhúm lại. Cửa vào của chó rừng bị đóng kín. Bụng con voi không có ánh sáng. Con chó rừng như vậy sống cách biệt với thế giới bên ngoài. Khi thân xác con voi khô héo, thịt bị khô héo, máu bị khô cạn, không tìm được lối thoát ra, nó hoảng sợ, chạy qua chạy lại đập chỗ này chỗ kia, cố tìm cửa để thoát ra. Như vậy nó trôi lên sụp xuống trong bụng con voi như một cục bột trong cái nồi đang sôi.

Sau một vài ngày một cơn mưa lớn đổ xuống, làm mềm thân xác ấy, làm nó phồng lên và trở lại hình thái cũ. Con đường đại tiện con voi được mở ra và hiện rõ như sao chổi sáng. Con chó rừng thấy lỗ mở ấy liền nói:

- Nay ta được cứu sống rồi.

Từ đầu con voi nó nhảy tới, chạy mau vụt ra, đầu đập vào con đường đại tiện ấy và thoát ra ngoài. Nhưng tất cả lông trên thân bị bằm dập đều dính vào con đường đại tiện ấy. Với tâm tư dao động, với cái thân trụi lông như thân cây thốt nốt, nó chạy một lát và ngồi xuống, quay lại nhìn cái thân mình suy nghĩ: "Khổ này do ta tạo, không do ai khác, chỉ vì tham, vì y cứ vào tham nên ta làm như thế ấy. Từ nay trở đi, ta sẽ không để cho tham chi phối nữa, và ta cũng sẽ không đi vào xác con voi nào nữa".

Với tâm tư xúc động kinh hoàng, nó nói lên bài kệ:

Ta sẽ không làm nữa,
Ta không làm, làm nữa,
Ta thấy xác con voi,
Như vậy ta hoảng sợ.

Nói xong, con chó rừng chạy xa xác con voi và nếu có thấy xác một con voi khác, nó cũng không quay nhìn lại. Từ đấy về sau, nó không còn bị lòng tham chinh phục nữa.

*

Sau khi kể pháp thoại, Bậc Đạo Sư nói với các Tỷ-kheo:

- Nay các Tỷ-kheo, chớ để cho phiền não nội tâm tăng trưởng. Ngay tại chỗ, hãy nhiếp phục chúng.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư trình bày Bốn sự thật, và cuối bài giảng ấy, năm trăm Tỷ-kheo ấy chứng được quả A-la-hán. Trong số Tỷ-kheo còn lại, một số chứng quả Dự lưu, một số chứng quả Nhất Lai, một số chứng quả Bất Lai.

Và bậc Đạo Sư nhận diện tiền thân:

- Con chó rừng thời ấy là Ta vậy.

-ooOoo-

149. CHUYỆN CÂY MỘT LÁ (Tiền thân Ekapanna)

Cây này chỉ một lá...

Câu chuyện này, khi trú tại ngôi nhà có nóc nhọn ở Đại Lâm, gần Tỳ-xá-ly (Vesali), bậc Đạo Sư đã kể về một hoàng tử Licchavi độc ác ở Tỳ-xá-ly.

Lúc ấy, thành Tỳ-xá-ly được ba bức thành vây quanh, cách nhau khoảng một phần tư dặm, có ba cửa với các tháp canh, được phồn thịnh phi thường. Tại đây, luôn luôn có bảy ngàn bảy trăm lẻ bảy vị vua cai trị các vương quốc, với số phò vương tướng quân, chủ ngân hàng cũng tương đương như vậy. Trong các hoàng tử của các vua ấy, có một hoàng tử được mệnh danh là Hoàng Tử Độc ác Licchavi hay phần nộ, hung bạo, độc ác, luôn luôn nổi trận lôi đình dùng hình phạt, như một con rắn độc điên cuồng. Trước mặt hoàng tử khi phần nộ, không ai có thể nói hai ba lời. Ngay cả cha mẹ, bà con và bạn bè thân hữu, không ai có thể dạy chàng được. Rồi cha mẹ chàng suy nghĩ: "Đứa trẻ này quá độc ác hung hãn. Ngoài bậc Chánh Đẳng Giác, không một ai có thể nhiếp phục nó". Rồi cha mẹ dẫn thái tử đến bậc Đạo Sư dâng lễ và thưa:

- Bạch Thế Tôn, đứa trẻ này hung bạo ác độc, hay nổi cơn phần nộ, xin Đạo Sư hãy khuyên dạy nó.

Bậc Đạo Sư dạy bảo thái tử ấy như sau:

- Nay thái tử, làm người chó nên hung hãn, độc ác, thô bạo, giận dữ. Người lời ác ngữ là xử sự không thân ái, không đẹp ý đối với cha mẹ, đối với con cái, đối với anh chị em, ngay cả vợ chồng, bạn bè hay bà con cũng vậy. Kẻ hung dữ như con rắn vươn lên để cắn, như kẻ cướp rình rập trong rừng, như con Dạ-xoa nhảy lên để vỗ môi. Những ai hung hãn, độc ác... tâm sẽ bị dao động, hoảng hốt, nên lúc chết, sẽ tái sanh vào địa ngục, ác thú v.v... Người phần nộ ngay trong hiện tại, dầu được tô điểm trang sức, vẫn xấu xa. Mặt nó dầu có đẹp như vàng trắng tròn cũng trở thành xấu xí như hoa sen bị cháy sém, cũng như gương tròn bằng vàng bị nhơ bẩn. Do phần nộ làm cho hung dữ, chúng sanh cảm kiềm tự chém mình, uống thuốc độc, treo cổ, nhảy xuống vực sâu. Như vậy, do phần nộ chi phối, khi mệnh chung, chúng sanh đọa vào địa ngục v.v... Do làm cho người khác tổn thương, ngay trong hiện tại chúng bị ghét bỏ, và sau khi chết chúng đọa vào địa ngục v.v... Nếu được tái sanh làm người, ngay lúc chúng ra đời, chúng bị nhiều đau bệnh. Với các chứng bệnh như bệnh đau mắt, bệnh đau tai v.v... bắt đầu với một bệnh, chúng rơi vào một bệnh khác, không bao giờ thoát khỏi bệnh. Chúng bị đau khổ thường xuyên. Do vậy, mọi chúng sanh cần phải tu tập tâm từ bi, tâm lợi ích. Tu tập như vậy, họ sẽ được giải thoát khỏi sự sợ hãi về địa ngục.

Thái tử được giáo giới như vậy; chỉ một lần giáo giới này, kiêu mạn được loại trừ, thái tử được nhiếp phục; chàng trở thành nhu mì, có tâm từ bi, nhu thuận, không còn mắng chửi đánh đập ai, như rắn có nanh bị nhớ ra, như con cua bị gãy càng, như con bò đực bị gãy sừng.

Khi được tin về tình tình thái tử thay đổi như vậy, các Tỷ-kheo bắt đầu nói chuyện tại Chánh pháp đường:

- Thưa các Hiền giả, cha mẹ và các bà con thường xuyên dạy bảo thái tử Licchavi Độc ác từ lâu, nhưng không nhiếp phục được thái tử. Nhưng bậc Chánh Đẳng Giác chỉ với một lần giáo giới đã nhiếp phục khiến chàng trở thành nhu mì, chẳng khác gì tạo sáu nhân duyên hàng phục các con voi điên loạn ngay lập tức. Lờ khéo nói như con voi được nhiếp phục, được chế ngự bởi người huấn luyện voi, bảo nó chạy phương nào thì nó chạy phương ấy, như con ngựa được nhiếp phục... như con bò được nhiếp phục, được chế ngự bởi người huấn luyện bò, bảo nó chạy phương nào thì nó chạy phương ấy. Cũng vậy này các Hiền giả, con người được nhiếp phục, được chế ngự bởi đức Như Lai, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, khiến con người chạy theo tám phương, khiến con người có sắc thấy các sắc ở ngoài tự thân. Như vậy là đức Phật và chỉ đức Phật mới được gọi là bậc vô thượng trong các Đạo Sư huấn luyện, bậc đánh xe điều ngự những ai đáng được điều ngự. Đây các Hiền giả, không có một bậc đánh xe điều ngự những ai đáng được điều ngự giống bậc Chánh Đẳng Giác.

Trong khi hội chúng đang tán thán công đức của Như Lai trong Pháp đường thì bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Này các Tỷ-kheo, này các ông ngồi họp ở đây đang bàn vấn đề gì?

Và khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay ta mới nhiếp phục hoàng tử chỉ với một lần giáo giới, mà thuở xưa cũng vậy.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn phương bắc. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài đi học tại Takkasilà được dạy ba tập Vệ-đà và tất cả các tài nghệ, rồi làm gia chủ trong một thời gian. Sau khi cha mẹ mệnh chung, Bò-tát xuất gia làm vị ẩn sĩ, đạt được các Thắng trí và Thiên chứng và sống ở Tuyết Sơn. Tại đây, Bò-tát sống lâu ngày, rồi vì cần dùng muối, giấm, Bò-tát đi xuống con đường của dân chúng, đến Ba-la-nại và ở công viên của vua.

Ngày hôm sau, khéo vấn, khéo đắp chiếc áo vỏ cây tốt nhất, đầy đủ đáng điệu của người khổ hạnh, Bò-tát đi vào thành để khất thực, và đến cửa cung vua. Vua nhìn qua cửa sổ thấy Bò-tát, hoan hỷ với uy nghi cử chỉ của vị ẩn sĩ: "Vị tu khổ hạnh này, với căn thanh tịnh, với ý thanh tịnh, chỉ nhìn trong khoảng một tâm, bước từng bước một như đang đặt xuống một túi đựng một ngàn đồng vàng, đi đến với đáng điệu uy nghiêm của con sư tử. Nếu tịnh pháp có mặt ở một nơi nào, tịnh pháp phải có mặt ở trong người này". Sau khi suy nghĩ như vậy, vua nhìn một vị đại thần. Vị ấy hỏi:

- Thưa Thiên tử, thần cần làm gì?

- Hãy mời vị khổ hạnh này đến.

- Thừa vâng, Thiên tử.

Vị đại thần ấy đi đến gặp Bô-tát, đánh lễ, cầm lấy bát khất thực. Bô-tát hỏi:

- Thừa bậc đại phước, có việc gì?

- Thừa Tôn giả, đức vua cho mời ngài.

Bô-tát nói:

- Chúng tôi không đi đến cung vua, trú xứ của chúng tôi ở tại Tuyết Sơn.

Người đại thần đi về và tâu lại vua rõ. Vua nói:

- Nay chúng ta không có người cố vấn trong cung vua. Hãy mời vị ấy đến.

Vị đại thần đi đến, đánh lễ Bô-tát, và yêu cầu ngài vào cung điện của vua. Vua đánh lễ Bô-tát, mời Bô-tát ngồi trên ngai vàng, dưới một lọng trắng uy nghiêm, đãi Bô-tát dùng các món ăn đặc biệt dành riêng cho mình, rồi hỏi:

- Thừa Tôn giả, Tôn giả ở đâu?

- Thừa Đại vương, chúng tôi ở Tuyết Sơn.

- Nay Tôn giả đi đâu?

- Thừa Đại vương, chúng tôi đang tìm một trú xứ thích hợp cho mùa mưa.

- Thừa Tôn giả, hãy ở lại công viên của chúng tôi.

Sau khi được Bô-tát chấp nhận, vua ăn xong rồi đưa Bô-tát đi đến công viên, cho dựng một thảo am, làm phòng ở ban đêm, phòng ở ban ngày, cung cấp tám dụng cụ cho người xuất gia. Sau khi giao trách nhiệm cho người giữ công viên, vua đi vào thành. Từ đây trở đi, Bô-tát sống ở công viên, mỗi ngày vua đi đến hầu thăm hai ba lần.

Vua có một thái tử độc ác, hung bạo, mà vua cũng như các người bà con, các vị đại thần khác không thể nhiếp phục. Tất cả đại thần, Bà-la-môn, dân chúng đều đã nêu rõ những lỗi lầm của tánh tình thái tử nhưng vô hiệu. Chàng không lưu ý đến lời khuyên can của ai. Rồi vua suy nghĩ: "Ngoài vị tu khổ hạnh đáng kính, có giới đức của ta, không một người nào khác có thể nhiếp phục được hoàng tử này. Vị tu khổ hạnh ấy sẽ nhiếp phục hoàng tử". Nghĩ vậy, vua đưa thái tử đến gần Bô-tát và thưa:

- Thừa Tôn giả, thái tử này hung bạo, độc ác. Chúng tôi không có thể nhiếp phục nó. Mong ngài tìm một phương tiện dạy bảo nó.

Vua giao thái tử cho Bô-tát rồi ra đi. Bô-tát đưa hoàng tử cùng đi chơi trong công viên và đến một mầm cây Nimba (loại cây có lá rất đắng) mới mọc lên từ hạt giống, chỉ có hai lá, một lá phía bên này, một lá phía bên kia. Thấy cây ấy, Bô-tát nói với thái tử:

- Nay thái tử, hãy ăn lá của cây con này và xem vị của nó thế nào?

Thái tử lấy một lá của cây ấy, nhưng vừa đặt vào miệng và biết được vị, liền nhổ nó ra dưới đất với nước miếng kèm theo lời nguyên rủa. Bồ-tát hỏi:

- Nay thái tử, lá ấy thế nào?

Thái tử đáp:

- Thưa Tôn giả, cây ấy như thuốc độc giết người, nếu lớn lên, nó sẽ làm chết nhiều người.

Rồi thái tử nhổ cây con ấy lên, với hai tay chà nát nó và nói lên bài kệ:

Cây này chỉ một lá,
Cách đất bốn đốt tay,
Lá nó giống thuốc độc,
Lớn lên sẽ làm gì?

Sau đó Bồ-tát nói với thái tử:

- Nay thái tử, đối với cây nimba bé nhỏ này, thái tử nghĩ rằng: nay cây đang như vậy, khi nó lớn lên, thì cũng chẳng dùng được việc gì phải không? Vì vậy nên chính thái tử đã nhổ cây ấy lên, và chà nát. Cũng như thái tử đã xử sự đối với cây này, những người ở trong nước sẽ nghĩ về thái tử: Rằng khi còn trẻ đã hung bạo, độc ác như vậy, thì khi lớn lên, được làm vua, thái tử sẽ như thế nào nữa? Chúng ta dựa vào thái tử ấy, thì sự trưởng thành của ta sẽ đi đến đâu? Họ sẽ không cho thái tử trị vì quốc độ thuộc sở hữu gia đình, sẽ nhổ bứng thái tử lên như cây nimba con, và đuổi thái tử ra khỏi nước. Do vậy, hãy từ bỏ tánh xấu giống như cây nimba. Bắt đầu từ nay, hãy đầy đủ lòng kiên nhẫn, từ bi, hòa ái.

Thái tử từ đấy trở đi bỏ kiêu mạn, trở nên hiền lành, đầy đủ lòng kham nhẫn, từ bi, hòa ái, an trú vững chắc trên lời khuyên răn của Bồ-tát. Sau khi phụ vương mệnh chung, chàng hưởng quốc độ, trọn đời làm các công đức, rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại, bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Ta mới nhiếp phục vị thái tử Licchavi ác độc, trong thời quá khứ, Ta cũng đã làm như vậy.*

Rồi bậc Đạo Sư nhận diện tiền thân:

- *Lúc bấy giờ, thái tử Ác độc ấy là thái tử Licchavi này, vua là Ananda, còn vị tu khổ hạnh đã giáo giới thái tử chính là Ta vậy.*

-ooOoo-

150. CHUYỆN THANH NIÊN SANJIVA (Tiền thân Sanjiva)

Ai theo kẻ bất thiện...,

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư đã kể về vua A-xà-thế (Ajātasattu) theo phe kẻ bất thiện. Vua đã tin tưởng Đề-bà-đạt-đa, kẻ theo ác giới, kẻ phân lại các đức Phật và vì theo phe kẻ bất thiện, phi chân nhân ấy, vua đã tôn trọng vị ấy, tiêu phí nhiều tài sản để xây dựng một tinh xá ở Gayāsisa. Theo lời khuyên ác của Đề-bà-đạt-đa, vua đã giết phụ thân là một vị vua theo Chánh pháp, một Thánh đệ tử đã chứng quả Dự lưu, do đó đã tự mình cắt đứt căn duyên chứng quả Dự lưu, và sẽ gặp tai họa lớn.

Khi nghe Đề-bà-đạt-đa đã bị đất nuốt sống, vua suy nghĩ: "Ta cũng có thể bị đất nuốt", liền hoảng hốt lo sợ, không vui trong vương vị, ngủ không yên giấc, đi lang thang, hoảng hốt run rẩy như con voi con bị những hình phạt sắc bén. Trong tưởng tượng, vua thấy như đất nứt nẻ ra, như lửa địa ngục A-tỳ (Avīci) phun lên, như mình bị đất nuốt xuống, như mình bị bắt nằm giữa trên tám đồng nung đỏ, như bị các cây gậy sắt đâm xuyên vào thân. Như một con gà trống bị thương tích, không giây phút nào vua không run sợ.

Vua muốn đến yết kiến bậc Chánh Đẳng Giác, muốn cầu hòa với Ngài và xin Ngài hướng dẫn, nhưng không thể đi đến gần Ngài vì tội lỗi quá lớn.

Nhân ngày lễ hội Kattika đêm rằm tháng mười, thành Vương Xá được thắp đèn và trang hoàng như thành phố chư Thiên, khi vua ngự trên ngai vàng với quần thân vây quanh trong cung điện lớn, và thấy Jivaka ngồi không xa bao nhiêu, vua suy nghĩ: "Ta sẽ đem Jivaka đi theo yết kiến bậc Chánh Đẳng Giác. Nhưng ta không có thể nói thẳng: Nay bạn Jivaka, ta không muốn đi một mình. Hãy đưa ta đến bậc Đạo Sư. Ta hãy dùng phương tiện tán thán đêm đẹp trời và sẽ nói: Hôm nay, chúng ta nên đến chiêm bái vị Sa-môn hay Bà-la-môn nào có thể làm tâm chúng ta được an lạc? Nghe ta nói, các đại thần sẽ tán thán bậc Đạo Sư của mình. Và Jivaka sẽ tán thán bậc Chánh Đẳng Giác, và ta sẽ đem Jivaka theo và sẽ đi đến bậc Đạo Sư".

Vì vậy, vua tán thán đêm ấy với năm câu kệ:

Thật là điềm lành thay,
Đêm rằm sáng trăng này!
Thật là điềm lệ thay,
Đêm rằm sáng trăng này!
Thật là quuyến rũ thay,
Đêm rằm sáng trăng này!
Thật là thích thú thay,
Đêm rằm sáng trăng này!

Thật là khả ái thay,
Đêm rằm sáng trăng này!

Hôm nay chúng ta nên đến chiêm bái vị Sa-môn hay Bà-la-môn nào để vị ấy làm tâm chúng ta được an lạc?

Một đại thần tán thán Puràna Kassapa (Phú-lan-na Ca-diếp), một đại thần tán thán Makkhali Gosala (Mạc-già-lê Cù-xá-lợi), một đại thần tán thán Ajita Kesakambala (A-kỳ-đa Kỳ-xá-khâm-bà-la), một đại thần tán thán Kakudha Kaccàyana (Bà-phu-đa Ca-chiên-diên), một đại thần tán thán Sanjaya Belatthiputta (Tán-nhã-di Tỳ-la-lê-phát), một đại thần tán thán Nigantha Nataputta (Ni-kiên-đa Nhã-đề-tử).

Vua nghe các đại thần ấy nhưng vẫn im lặng. Vua chờ đợi đại thần Jivaka nói. Nhưng Jivaka ngồi không xa, suy nghĩ: Không biết vua có chờ đợi mình nói hay không, nên Jivaka vẫn ngồi im lặng. Cuối cùng vua nói với đại thần Jivaka:

- Nay Hiền khanh Jivaka, sao khanh không nói gì?

Khi ấy Jivaka từ chỗ ngồi đứng dậy, chấp tay vái về hướng Thế Tôn và thưa:

- Thưa Thiên tử, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, nay đang trú ở rừng xoài của chúng thần với một ngàn ba trăm năm mươi Tỳ-kheo. Tiếng đồn tốt đẹp như vậy được truyền đi về Thế Tôn.

Sau khi nói lên chín đức tánh bắt đầu từ A-la-hán, Jivaka trình bày những tướng tốt v.v... từ khi sanh ra, uy lực của Thế Tôn đã vượt hẳn mọi dự đoán và mong đợi trước kia, rồi thưa:

- Thiên tử hãy đi đến chiêm bái Thế Tôn, nghe pháp và hỏi đạo.

Vua được toại ý liền nói:

- Nay bạn Jivaka, hãy cho thắng voi vào các cỗ xe.

Sau khi các cỗ xe được thắng xong, vua đi đến rừng xoài của Jivaka với uy nghi của một vị vua. Thấy Thế Tôn được vây quanh với chúng Tỳ-kheo, với hương hoa, vòng hoa, nhìn thấy chúng Tỳ-kheo ở mọi nơi không dao động như biển hoàn toàn vắng lặng, vua suy nghĩ: "Một hội chúng như vậy ta không bao giờ thấy". Vua hoan hỷ với uy nghi ấy liền chấp tay vái chúng Tỳ-kheo, nói lên lời tán thán, đánh lễ Thế Tôn, ngồi xuống một bên, rồi hỏi về quả của Sa-môn hạnh. Thế Tôn chia làm hai phần tụng Kinh Quả của hạnh Sa-môn (Samanna-phala). Cuối bài kinh, vua hoan hỷ, xin Thế Tôn tha thứ lỗi lầm, từ chỗ ngồi đứng dậy, thân bên hữu hướng về Thế Tôn rồi đi ra. Khi vua vừa đi không bao lâu, bậc Đạo Sư nói với các Tỳ-kheo:

- Nay các Tỳ-kheo, vua này đã bị tổn thương. Nay các Tỳ-kheo, nếu vua ấy đã không vì tham vương quyền hại mạng vua cha, một đại vương trị vì đúng pháp, thì vua ấy ngay trên chỗ ngồi này đã khởi lên Pháp nhãn không bụi không dơ! Do nương tựa Đề-bà, theo kẻ bất thiện, nên vua đã không chứng quả Dự lưu.

Ngày hôm sau, các Tỳ-kheo bắt đầu nói chuyện tại Chánh pháp đường:

- Thưa các Hiền giả, nghe nói vua A-xà-thế theo phe kẻ bất thiện, nương tựa Đê-bà-đạt-đa theo ác giới, làm ác pháp, đã tự mình giết cha, nên đã mất quả Dự lưu. Như vậy, vua bị Đê-bà-đạt-đa làm hại.

Trong lúc ấy, bậc Đạo Sư đi đến Chánh pháp đường hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, nay các ông ngồi họp tại đây bàn câu chuyện gì?

Khi được biết vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, vua A-xà-thế không phải nay mới theo phe kẻ bất thiện và chịu thiệt hại lớn. Thuở xưa, vua cũng đã theo phe bất thiện và gặp đại nạn.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể lại câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Bà-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn giàu có. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài đi đến Takkasilà học tất cả các nghề và trở thành một Sư trưởng có danh nhiều phương dạy nghề cho năm trăm thanh niên, trong đó có một người tên là Sanjiva.

Bồ-tát dạy cho thanh niên ấy bùa chú làm các vật chết sống dậy nhưng không dạy bùa chú chế ngự lại. Một hôm vì kiêu mạn về năng lực của mình, anh ta đi cùng với các thanh niên vào rừng lượm củi, thấy một con cọp chết, liền nói với họ:

- Thưa các Hiền hữu, tôi sẽ làm cho con cọp chết này sống lại.

Các thanh niên ấy nói:

- Bạn không thể làm được.

- Các bạn cứ nhìn, tôi sẽ làm cho nó đứng dậy.

Nghe vậy xong, các thanh niên ấy liền leo lên trên cây. Sanjiva đọc bùa chú, lấy mảnh sành đánh cọp. Con cọp vàng đứng dậy, nhanh như chớp xông tới, cắn vào cổ Sanjiva và hủy diệt mạng sống của anh ta và rồi rơi xuống tại chỗ ấy. Sanjiva cũng rơi xuống, và cả hai đều nằm chết tại chỗ. Các thanh niên lượm củi xong, đi về và trình Sư trưởng câu chuyện ấy. Ngài gọi các thanh niên và nói:

- Nay các con thân, do thân cận với kẻ bất thiện, do kính trọng những kẻ không xứng đáng, nên nó phải gặp đại nạn như vậy.

Rồi ngài đọc bài kệ này:

Ai theo kẻ bất thiện,
Thân cận kẻ bất thiện,
Sẽ bị nó giết chết,
Như cọp giết Ji-va.

Bồ-tát thuyết pháp cho các thanh niên với bài kệ này và suốt đời làm cái công đức như bố thí v.v... rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, thanh niên làm sống dậy con cạp chết là vua A-xà-thế, còn vị Sư trưởng có danh nhiều phương là Ta vậy.

-ooOoo-

CHƯƠNG II
(HAI BÀI KỆ)
PHẨM DALHA

151. CHUYỆN LỜI GIÁO GIỚI CHO VUA
(Tiền thân Ràjovàda)

Cứng rắn đối cứng rắn...,

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về lời giáo giới cho vua. Câu chuyện sẽ được nói đến trong Tiền thân Tesakuna (số 512).

Một hôm vua Kosala, vừa xét xử một vụ kiện rất khó liên hệ đến pháp luật xong, tay chưa khô ráo, vua ngự lên xe được trang hoàng, đi đến bậc Đạo Sư, đánh lễ dưới chân Ngài, những ngón chân tuyệt đẹp như hoa sen nở rộ, rồi ngồi một bên. Bậc Đạo Sư nói với vua Kosala:

- Thưa Đại Vương, Đại Vương từ đâu đi đến quá sớm như vậy?

- Bạch Thế Tôn, mấy hôm nay trẫm phải xét xử một vụ kiện rất khó liên hệ đến luật pháp, nên không có được cơ hội đến yết kiến Thế Tôn. Nay công việc đã được giải quyết, ăn uống xong, với tay chưa khô ráo, trẫm đi đến hầu Thế Tôn.

Bậc Đạo Sư nói:

- Thưa Đại Vương, xét xử một vụ kiện đúng pháp và công bằng là một việc thiện, đây là con đường đưa đến chư Thiên. Thật không có gì vi diệu khi vua nhận được lời giáo giới từ một vị Nhất thiết trí như ta và đã xét xử vụ kiện đúng pháp và công bằng. Thật là vi diệu, thuở xưa khi các vua nghe lời các vị hiền triết không phải Nhất thiết trí, vẫn xét xử vụ kiện đúng pháp và công bằng, từ bỏ con đường đi đến ác thú, tuân theo mười Vương pháp và đã đi lên thiên giới làm đồng đạo hội chúng chư Thiên.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của vua, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát nhập thai làm con bà chánh hậu của vua, và thai được săn sóc chu đáo, nên đã sanh ra từ lòng mẹ an toàn. Đến ngày lễ đặt tên, Bồ-tát được đặt tên là hoàng tử Brahmadata. Hoàng tử tiếp tục lớn lên, khi được mười sáu tuổi đã trưởng thành, hoàng tử đến thành Takasilà để học tập và tinh thông tất cả các tài nghệ.

Sau khi thân phụ mất, Bồ-tát được đặt lên vương vị, và trị nước đúng pháp và công bằng phán quyết các vụ kiện, không dựa theo ý muốn của riêng mình. Bồ-tát trị vì đúng pháp như vậy nên các đại thần cũng xét xử các vụ kiện công bằng. Khi các vụ

kiện được xét xử đúng pháp luật thì không còn ai tạo ra các vụ kiện lừa đảo nữa, do đó, các sự ồn ào trong sân vua do các vụ kiện tụng gây ra cũng được chấm dứt. Các đại thần ngồi cả ngày trong pháp đình, không thấy có một vụ kiện nào đưa đến để xét xử, cũng bỏ đi. Các pháp đình trở thành trống vắng.

Bồ-tát suy nghĩ: "Vì ta trị vì đúng pháp, không có ai đến kiện tụng, các tiếng ồn ào được chấm dứt, xem pháp đình trở thành trống vắng. Nay ta cần phải tìm xem ta có khuyết điểm gì, nếu có, ta sẽ từ bỏ nó và sẽ sống trong an lạc". Từ đấy, Bồ-tát đi tìm khắp xem có ai nói lên khuyết điểm của mình không, nhưng trong các nội cung, ngài không tìm được ai nói lên khuyết điểm, chỉ nghe ca tụng công đức của mình. Bồ-tát suy nghĩ: "Những người này vì sợ ta, không nói lên khuyết điểm, chỉ nói lên công đức".

Bồ-tát đi ra ngoài nội cung để tìm, tại đây cũng không thấy một ai, liền tìm trong nội thành, rồi ra tìm ở ngoại thành, hỏi những người ở tại bốn cửa thành. Tại đây cũng không thấy một ai nói lên khuyết điểm, chỉ nói lên công đức. Bồ-tát suy nghĩ: "Nay ta sẽ đi tìm tại các tỉnh thành".

Vua giao quốc độ cho các đại thần ngự lên xe, chỉ đem theo người đánh xe, ra khỏi thành giả dạng để vẫn không một ai biết và đi khắp đất nước, cho đến khi đến biên địa vẫn không thấy một ai nói lên khuyết điểm, chỉ nghe nói đến công đức của mình. Từ biên địa, theo đường đại lộ vua trở về kinh thành.

Trong lúc ấy, vua nước Kosala tên là Mallika trị vì quốc độ đúng pháp, cũng đi tìm khuyết điểm, từ trong nội cung v.v... không thấy một người nào nói lên khuyết điểm, chỉ nghe nói về công đức của mình, liền đi tìm khắp nước và đến chỗ ấy. Cả hai người gặp mặt nhau trên một con đường chật hẹp chỉ đủ một xe đi chứ không có chỗ để xe này tránh xe kia. Rồi người đánh xe của vua Mallika nói với người đánh xe của vua Ba-la-nại:

- Hãy tránh ra xe của bạn.

Người đánh xe kia nói:

- Nay bạn đánh xe, hãy cho xe của bạn tránh ra. Trên xe này là vua nước Ba-la-nại, đại vương Brahmadata đang ngồi.

Người đánh xe trước nói:

- Nay bạn đánh xe, trên xe này là vua Kosala, Đại vương Mallika đang ngồi, hãy cho xe của bạn tránh ra. Hãy nhường chỗ cho xe vua chúng tôi đi.

Người đánh xe của vua Ba-la-nại suy nghĩ: "Đây cũng là vua. Vậy phải làm sao đây? À, có phương tiện này. Sau khi hỏi tuổi, xe của vị nào trẻ hơn sẽ nhường chỗ cho vị lớn tuổi". Suy nghĩ và thi hành như vậy, người ấy biết được cả hai vua đều đồng tuổi với nhau. Lại hỏi về diện tích vương quốc, thế lực tài sản, danh vọng và những vấn đề liên hệ đến sanh chủng, dòng họ, gia đình, trú xứ, sau khi hỏi tất cả, người ấy được biết rằng cả hai đều làm chủ vương quốc rộng đến ba trăm dặm, đều đồng đẳng về uy lực, tài sản, danh vọng, và những vấn đề đều liên hệ đến sanh chủng, dòng họ, gia

đỉnh, trú xứ. Rồi người đánh xe ấy suy nghĩ: "Ta sẽ nêu lên trường hợp ai thù thắng về giới đức", và hỏi:

- Giới đức của vua bạn như thế nào?

Người đánh xe kia trả lời:

- Vua của chúng tôi có giới đức như thế này.

Và anh ta đọc bài kệ thứ nhất:

Mal-li-ka xứ sự
Cứng rắn đối cứng rắn,
Mềm mỏng đối mềm mỏng,
Thiện đức đối thiện đức,
Bất thiện đối bất thiện,
Vua này là như vậy,
Này bạn đánh xe ơi,
Hãy nhường đường vua ta.

Người đánh xe của vua Ba-la-nại nói:

- Này bạn, có phải đây là giới đức của vua bạn?

Khi được biết đúng như vậy, người ấy nói:

- Đây là những công đức, còn những khuyết điểm gì?

- Như thế này, thế này... Nhưng hãy nói các công đức vua của bạn?

- Vậy hãy nghe.

- Và người đánh xe của vua Ba-la-nại đọc bài kệ thứ hai (Pháp Cú, 233):

Lấy không giận thắng giận,
Lấy thiện thắng không thiện,
Lấy thí thắng xan tham,
Lấy chân thắng hư nguy.
Vua này là như vậy,
Này bạn đánh xe ơi!
Hãy nhường đường vua ta.

Khi nghe nói như vậy, vua Mallika và người đánh xe, cả hai đều xuống xe, mở dây các con ngựa, đẩy xe sang một bên, và nhường đường cho vua Ba-la-nại. Rồi vua Ba-la-nại giáo giới cho vua Mallika:

- Đây là những việc cần phải làm.

Sau đó vua đi về Ba-la-nại và suốt đời làm các công đức như bố thí v.v..., sau khi mệnh chung, vua đi lên thiên giới làm đồng đạo hội chúng chư Thiên.

Còn vua Mallika ghi nhớ lời giáo giới trong lòng. Sau khi đi khắp đất nước và không tìm thấy ai chỉ trích mình, vua trở về thành. Tại đó, vua trọn đời làm thiện sự cho đến khi mệnh chung, vua cũng lên thiên giới làm đồng đạo hội chúng chư Thiên.

*

Khi bậc Đạo Sư kể câu chuyện và thuyết pháp để giáo giới vua Kosala xong, Ngài nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, người đánh xe của vua Mallika là Mục-kiền-liên, vua là Ànanda, người đánh xe của vua Ba-la-nại là Xá-lợi-phất, còn vua Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

152. CHUYỆN CON CHÓ RỪNG (Tiên thân Sigàla)

Làm việc không đẩn đo...,

Câu chuyện này, khi ở ngôi nhà có nóc nhọn, bậc Đạo Sư kể về con một người cạo tóc trú ở Tỳ-xá-ly (Vesàli). Cha người ấy cạo râu, cắt tóc, uốn tóc cho vua, hoàng hậu, thái tử, và các công chúa. Ông ta có đạo tâm, tín thành, quy y Ba ngôi báu, giữ Năm giới, thỉnh thoảng để thì giờ nghe pháp của bậc Đạo Sư.

Một hôm, khi làm việc trong cung vua, ông ta đem theo đứa con trai của mình. Cậu trai, thấy một công chúa Licchavi phục sức và trang điểm đẹp, như tiên nữ, liền sanh tâm luyến ái và bị phiền não chinh phục. Sau khi ra khỏi cung vua, cậu nói với cha:

- Nếu được thiếu nữ ấy, con sẽ sống. Nếu không, con sẽ chết.

Nói vậy xong, cậu bỏ ăn lên giường nằm.

Người cha nói:

- Nay con thân, chớ ái luyến không phải chỗ. Con thuộc hạ sanh, con một người thợ hớt tóc! Công chúa Licchavi là con gái thuộc dòng Sát-đế-ly, dòng họ cao quý, con không xứng đôi với công chúa. Ta sẽ hỏi cho con một thiếu nữ khác cùng giai cấp với con.

Nhưng cậu không nghe lời của cha. Rồi mẹ, anh, chị, dì, cậu, tất cả bà con, bạn bè thân hữu hội họp lại nhưng vẫn không khuyên giải cậu được. Cậu ngày càng héo mòn, xanh xao dần cho đến chết.

Sau khi tang lễ con vừa xong và con sầu muộn đã nhẹ bớt, người cha suy nghĩ: "Ta sẽ đến đánh lễ bậc Đạo Sư". Ông ta đem nhiều hương thơm, vòng hoa, hương sáp, đi đến Đại Lâm cúng dường, đánh lễ bậc Đạo Sư rồi ngồi xuống một bên. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay cư sĩ, sao mấy lúc này ông vắng mặt?

Ông ta liền thuật lại câu chuyện ấy. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay cư sĩ, không phải chỉ nay con của ông mới luyến ái không đúng chỗ và bị nạn. Thuở xưa, nó cũng đã như vậy rồi.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của vị cư sĩ, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con sư tử ở núi Tuyết. Là con út, Bồ-tát có sáu sư tử anh và một sư tử chị. Tất cả đều sống trong hang Vàng. Không xa hang Vàng có hang Pha lê trên núi Bạc. Tại đây có một con chó rừng. Sau một thời gian, sư tử cha và sư tử mẹ đều chết. Các con sư tử đực thường để sư tử cái, chị của chúng, ở lại hang Vàng, còn chúng ra đi tìm mồi, đem thịt về cho chị ăn.

Một hôm, con chó rừng thấy con sư tử cái ấy, liền sanh tâm luyến ái. Bấy giờ khi sư tử cha và sư tử mẹ còn sống, chó rừng không có cơ hội đi đến. Nhưng nay khi bảy con thú đã ra đi tìm mồi, từ hang Pha lê, nó đi đến miệng hang Vàng, đứng trước con sư tử cái nhỏ, nói lên những lời đường mật cảm dỗ một cách thâm kín:

- Nay em! Ta là thú bốn chân, em cũng là thú bốn chân. Ta rất thương yêu em, và muốn em làm vợ ta. Ta sẽ là chồng em. Chúng ta sẽ sống hòa hợp hạnh phúc và em cũng sẽ thương yêu ta mãi mãi!

Sư tử cái nghe lời nói của chó rừng, suy nghĩ: "Chó rừng là loại thú hạ liệt trong các loại thú bốn chân, đê tiện giống như hạng người cùng đing. Còn ta thuộc gia đình hoàng tộc ưu việt. Nó đã nói những lời không thích hợp, không tốt đẹp với ta. Sau khi nghe lời như vậy, ta còn sống làm gì? Ta sẽ nín hơi thở mà chết.

Nhưng rồi nó lại nghĩ: "Ta chết như vậy thật không xứng đáng. Chờ đến khi ta gặp các em của ta, nói cho họ nghe, rồi ta sẽ chết".

Con chó rừng không nghe sư tử cái trả lời, suy nghĩ: "Nàng không thương ta", liền ưu sầu đi vào hang Pha lê và nằm xuống.

Sau khi giết một con trâu, hay con voi, một con sư tử con liền ăn thịt, rồi đem phần về cho chị nó, và nói:

- Nay chị thân, thịt đây, chị hãy ăn đi.

- Nay em, chị không ăn thịt, vì chị sẽ chết.

- Vì sao vậy?

Con sư tử chị kể lại câu chuyện đã xảy ra. Nó hỏi chị:

- Nay con chó rừng ở đâu?

Sư tử chị thấy chó rừng nằm trong hang Pha lê, tưởng rằng nó ở trên trời nên nói:

- Nay em, sao em không thấy? Con chó rừng nằm ở trên tại núi Bạc.

Con sư tử tưởng thật nói:

- Ta sẽ giết nó.

Nó liền nhảy đến hang Pha lê mà nó tưởng trên trời với tốc độ của con sư tử săn mồi, tìm nó đập vào hang Pha lê và rơi xuống chân núi chết tại chỗ ấy.

Một con sư tử khác đi đến. Con sư tử chị cũng nói lại như vậy. Con sư tử ấy cũng làm như con trước và rơi xuống chết ngay chân núi. Như vậy sáu anh em sư tử con đều chết. Cuối cùng khi Bò-tát (tức sư tử út) đến, sư tử chị kể lại lý do. Bò-tát hỏi:

- Nay con chó rừng ấy ở đâu?

Sư tử chị nói:

- Nó nằm ở trên trời, trên đỉnh núi Bạc.

Bò-tát suy nghĩ: "Các loài chó rừng không trú trên không. Chắc nó nằm ở hang Pha lê".

Bò-tát đi xuống chân núi, thấy sáu sư tử anh đã chết, liền nghĩ: "Ta biết những anh này vì ngu si, không có trí tuệ, không biết đây là hang Pha lê, đã đập quả tim vào đó nên bị giết chết. Như vậy là việc làm không đắn đo, và quá vội vã.

Rồi Bò-tát đọc bài kệ thứ nhất:

Ai làm không đắn đo,
Hấp tấp làm vội vã,
Như ăn đồ ăn nóng,
Bị bỏng miệng mà chết.

Sư tử út nói bài kệ này xong, suy nghĩ: "Các anh của ta muốn giết con chó rừng nhưng không có thiện xảo phương tiện, nhảy tới nhanh chóng quá nên đã tự tạo cái chết. Ta sẽ báo thù cho các anh ta". Nó thấy chó rừng nằm trong hang Pha lê. Bò-tát theo dõi con đường lên xuống của con chó rừng, rồi hướng về phía ấy, rống lên ba lần tiếng rống của sư tử khiến cho tất cả đất và trời dội vang tiếng rống. Con chó rừng nằm trong hang Pha lê hoảng hốt run sợ vỡ tim ngay tại chỗ ấy mà chết.

Bạc Đạo Sư nói:

- Như vậy con chó rừng chết khi nghe sư tử rống.

Và bậc Chánh Giác đọc bài kệ thứ hai:

Chính trên Da-da-ra
Sư tử rống tiếng rống
Khiến núi ấy vang động,
Nghe tiếng con sư tử,
Con chó rừng ở núi,
Hoảng hốt, sợ khiếp đảm,
Quả tim nó vỡ đôi,
Tại đấy, nó mệnh chung.

Sư tử đã làm chó rừng chết như vậy. Sau đó nó chôn các anh vào một nắm mộ chung và kể cho chị nghe rằng chúng đã chết, rồi an ủi chị. Sư tử sống trọn đời trong hang Vàng cho đến khi mạng chung, nó đi theo thiện nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư liền thuyết giảng các Sự thật và khi kết thúc bài giảng, vị cư sĩ được an trú vào quả Dự lưu, rồi Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con chó rừng là con trai người hút tóe, sáu sư tử con là sáu vị Trưởng lão, sư tử chị là công chúa Licchavi, còn sư tử trẻ nhất là Ta vậy.

-ooOoo-

153. CHUYỆN CON HEO RỪNG (Tiền thân Sùkara)

Này bạn, ta bốn chân...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Trưởng lão lớn tuổi. Một hôm, trong một thời thuyết pháp ban đêm, bậc Đạo Sư đứng trên tam cấp thang lầu bằng châu báu trước cửa Hương phòng và sau khi giáo giới cho chúng Tỷ-kheo, đã đi vào Hương phòng. Cùng lúc, Trưởng lão Xá-lợi-phất, vị Tướng quân Chánh pháp, đánh lễ bậc Đạo Sư rồi cũng đi vào phòng của mình. Đại Mục-kiền-liên, sau khi đi về phòng nghỉ một lát, lại đi đến Trưởng lão ấy để hỏi các câu hỏi. Được hỏi từng câu hỏi, bậc Tướng quân Chánh pháp giải đáp, trình bày rõ ràng như mặt trăng mọc trên hư không. Cả bốn hội chúng ngồi nghe pháp. Trong hội chúng có một Trưởng lão lớn suy nghĩ: "Nếu giữa hội chúng này, ta hỏi một câu hỏi làm Xá-lợi-phất lúng túng, hội chúng này sẽ nghĩ ta là người thông thái và ta sẽ đạt danh vọng lớn!". Vị ấy liền từ hội chúng đứng dậy, đi đến bậc Trưởng lão, đứng một bên và thưa:

- Thưa Hiền giả, chúng tôi chỉ hỏi Hiền giả một câu. Hãy cho chúng tôi được phép hỏi. Hãy cho chúng tôi một quyết định về diễn dịch hay quy nạp, bác bỏ hay chấp nhận, về thù thắng hay nghịch thù thắng.

Trưởng lão Xá-lợi-phất nhìn người lớn tuổi ấy và nghĩ: "Người này lớn tuổi, sở hành còn ham muốn, trống rỗng không biết gì". Rồi Trưởng lão không trả lời cho người ấy, khiêm tốn đặt quạt xuống, từ chỗ ngồi đi xuống, về phòng. Những người đứng bên ngoài vùng dậy, đuổi theo Trưởng lão lớn tuổi ấy và nói lớn:

- Thầy không cho chúng ta được nghe pháp diệu ngọt.

Người lớn tuổi ấy chạy trốn, rơi vào đường nứt trong nhà xí tại biên địa ngôi tinh xá và khi đứng dậy, mình dính đầy phân. Mọi người thấy vậy, hối hận và đi đến bậc Đạo Sư. Ngài hỏi:

- Nay các cư sĩ, sao các ông đến vào giờ bất thường như vậy?

Họ tường thuật sự việc lên bậc Đạo Sư. Ngài nói:

- Nay các ông, không phải chỉ nay kẻ lớn tuổi này mới kiêu mạn, không biết sức của mình, muốn đối nghịch với sức mạnh lớn hơn nên đã bị dính đầy phân. Thuở xưa, chính người ấy cũng kiêu mạn, không biết sức của mình, đối địch với sức mạnh hơn, nên đã bị dính đầy phân.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của họ, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con sư tử, trú ở trong hang núi, tại Tuyết Sơn. Không xa chỗ ấy bao nhiêu, nhiều con heo rừng sống gần một bờ hồ. Cũng gần cái hồ ấy, một số nhà tu khổ hạnh sống trong những am bằng lá.

Một hôm, con sư tử giết một con trâu rừng v.v... và ăn thịt thật thỏa thích xong, nó đi xuống hồ uống nước rồi đi lên. Trong lúc ấy, một con heo to lớn bắt mồi gần hồ nước ấy. Con sư tử thấy nó, liền suy nghĩ: "Ta sẽ ăn thịt nó một ngày khác, nhưng nếu thấy ta hay ở đây, nó sẽ không đến nữa!". Vì vậy, sư tử từ hồ nước đi lên, và tránh né một bên. Con heo rừng nhìn thấy vậy, liền suy nghĩ: "Nó thấy ta, sợ ta, nên không dám đến gần, và chạy trốn. Hôm nay, sẽ có cuộc đối địch giữa ta và con sư tử ấy". Vì vậy, nó ngẩng đầu lên thách thức sư tử với bài kệ đầu tiên:

Này bạn, ta bốn chân,
Bạn cũng vật bốn chân.
Sư tử hãy quay lại,
Sao bạn sợ, chạy trốn?

Con sư tử nghe vậy liền nói:

- Này bạn heo rừng, hôm nay ta không đánh nhau với bạn. Nhưng hẹn sau bảy ngày, hãy đánh nhau chính tại chỗ này.

Nói vậy xong, con sư tử bỏ đi. Con heo rừng suy nghĩ: "Ta sẽ đánh nhau với con sư tử", và nó hân hoan thích thú báo tin cho bà con biết. Bà con nó nghe vậy, hoảng hốt nói:

- Chính ngươi sẽ làm hại tất cả chúng ta. Không biết sức mạnh của mình, ngươi lại muốn đánh nhau với con sư tử. Khi con sư tử đến, nó sẽ giết mạng sống của tất cả chúng ta. Chớ hành động hấp tấp như vậy.

Con heo rừng ấy sợ hãi, hốt hoảng hỏi:

- Nay tôi phải làm gì?

Các con heo rừng nói:

- Hãy đi đến bãi phân của các nhà tu khổ hạnh ấy, lấy thân lăn lộn trên chỗ ấy trong bảy ngày, phơi cho thân khô, đến ngày thứ bảy tắm ướt với những giọt sương, rồi đến chỗ hẹn trước khi con sư tử tới, tìm hiểu hướng gió thổi, và đứng trước ngọn gió. Con sư tử tánh ưa sạch sẽ, ngửi mùi hôi từ thân của bạn, sẽ tha cho bạn và bỏ đi.

Con heo rừng ấy làm theo như vậy, vào ngày thứ bảy nó đến đứng ở đấy. Con sư tử vừa ngửi mùi hôi trên thân con heo rừng, biết nó bôi phân, liền nói:

- Nay bạn heo rừng, mưu chước ngươi nghĩ khá tốt đấy! Nếu ngươi không bôi phân thì ở đây ngươi đã bị ta giết hại rồi. Ta không thể cắn thân ngươi với miệng của ta, cũng không thể đánh ngươi với chân của ta. Do vậy ta sẽ tha cho ngươi.

Nói vậy xong, con sư tử đọc bài kệ thứ hai:

Lông da ngươi dơ bẩn,
Heo rừng, ngươi hôi thối,
Nếu ngươi muốn đánh nhau,
Ta cho ngươi thắng trận!

Con sư tử quay trở lui, và bắt được mồi, sau đó uống nước hồ rồi đi về hang núi. Còn con heo rừng báo cho bà con biết:

- Con sư tử đã bị ta đánh bại!

Chúng sợ hãi hoảng hốt liền nói:

- Một ngày kia con sư tử lại đến và sẽ đoạt mạng sống của tất cả chúng ta.

Vì vậy chúng liền chạy trốn đi đến nơi khác.

*

Sau khi thuyết pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc ấy, con heo rừng là Trưởng lão lớn tuổi này và con sư tử là Ta vậy.

-ooOoo-

154. CHUYỆN CON RẮN (Tiền thân Uruga)

Ở đây, đã trốn vào...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về sự tranh chấp của các võ quan. Cùng phục vụ vua Kosala và cầm đầu binh lính, hai bậc đại thần này thấy mặt tại chỗ nào thì cãi lộn nhau ở chỗ ấy. Sự thù hằn của họ được toàn thành biết rõ. Ngay cả vua, bà con, thân hữu cũng không thể giảng hòa họ được.

Một hôm, bậc Đạo Sư, vào buổi sáng sớm, nhìn xem ai có khả năng giác ngộ, và thấy hai người này có duyên chứng được Dự lưu đạo. Hôm sau, bậc Đạo Sư đi một mình vào Xá-vệ để khát thực, đứng trước cửa nhà của một trong hai người ấy. Người này đi ra, cầm lấy bát, mời bậc Đạo Sư vào nhà, sửa soạn chỗ ngồi và mời Ngài. Bậc Đạo Sư ngồi xuống, thuyết về lợi ích tu tập Từ tâm, sau khi biết tâm người ấy đã sẵn sàng, liền thuyết về các Sự thật. Cuối bài giảng, người ấy chứng quả Dự lưu. Bậc Đạo Sư biết người ấy đã chứng quả Dự lưu, liền bảo người ấy cầm bình bát đứng dậy và đi đến nhà của người kia. Người này thấy bậc Đạo Sư đến liền ra đánh lễ và mời Ngài vào nhà. Người này cũng cầm bình bát đi theo bậc Đạo Sư và vào nhà với Ngài. Bậc Đạo Sư tán thán mười một lợi ích của Từ tâm, và khi biết tâm của người sau này cũng đã thuần thực, liền thuyết giảng về các Sự thật. Cuối bài giảng, người này được an trú vào quả Dự lưu. Như vậy cả hai đều đắc quả Dự lưu, thú nhận với nhau về lỗi lầm của mình, thứ lỗi cho nhau, hòa hợp, hoan hỷ với nhau trước mặt Thế Tôn. Sau khi ăn xong, bậc Đạo Sư liền đi về tịnh xá. Cả hai vị đem theo nhiều vòng hoa, hương thơm, bơ chín, mật, đường phèn, v.v... cùng đi với bậc Đạo Sư về tịnh xá. Sau khi nêu rõ các trách nhiệm và giáo giới cho các Tỷ-kheo, bậc Đạo Sư đi vào Hương phòng. Các Tỷ-kheo, vào buổi chiều, nói về câu chuyện ấy tại Chánh pháp đường:

Thưa các Hiền giả, bậc Đạo Sư đã nhiếp phục những người không thể nhiếp phục. Hai vị đại thần ấy chống đối với nhau đã lâu ngày, vua và bà con thân hữu không thể làm họ hòa hợp. Nhưng chỉ trong một ngày, Như Lai đã nhiếp phục được họ.

Bậc Đạo Sư đến Chánh pháp đường và hỏi:

- Này các Tỷ-kheo các ông ngồi ở đây nói câu chuyện gì?

Khi nghe câu chuyện ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo không phải chỉ nay Ta mới làm cho hai người này hòa hợp. Xưa kia Ta cũng làm cho họ hợp rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, một số quân chúng lớn tụ họp để vui chơi ngày lễ hội. Nhiều đám người, chư thân, các loại rắn thân, kim sí điều (chim thân cánh vàng) v.v... tụ họp lại để xem đại hội.

Tại một chỗ, một con rắn và một con kim sí điều xem hội cùng đứng với nhau. Con rắn không biết là con kim sí điều đứng bên cạnh, liền đặt tay lên vai nó. Con kim sí điều xoay mình lại để xem ai đã đặt tay lên vai nó, và khi nhìn, nó biết đó là con rắn. Con rắn cũng nhìn, biết là con kim sí điều, hoảng hốt vì sợ chết, vội đi ra khỏi thành và chạy trốn trên mặt sông. Con kim sí điều quyết định bắt lấy con rắn liền đuổi theo.

Lúc bấy giờ Bò-tát là vị tu khổ hạnh, sống trong một chòi lá bên bờ sông ấy. Để làm dịu sức nóng ban ngày, ngài cởi áo ngoài bằng vỏ cây, mặc áo tắm và xuống sông tắm. Con rắn suy nghĩ: "Ta sẽ nhờ vị xuất gia này cứu mạng sống", liền từ bỏ nguyên hình, biến thành hòn ngọc và trốn vào giữa áo bằng vỏ cây. Con kim sí điều đuổi theo thấy nó đi vào trong ấy, nhưng vì kính trọng áo bằng vỏ cây, nó không chạm cái áo và thua với Bò-tát:

- Thưa Tôn giả, hãy cầm lấy áo bằng vỏ cây. Trong đó có con rắn mà con muốn ăn.

Và để nêu rõ ý nghĩa này, nó đọc bài kệ đầu tiên:

Ở đây đã trốn vào
Vị vua các loài rắn,
Con muốn giải thoát nó,
Khỏi hình hòn đá ngọc,
Và vị trọng Phạm hạnh,
Dầu đói, con không bắt.

Bò-tát đứng dưới nước, nói lời tán thán vua kim sí điều qua bài kệ thứ hai:

Mong người sống lâu ngày
Được Phạm thiên hộ trì,
Luôn hưởng món chư Thiên,
Mong người được đầy đủ,
Vì kính trọng Phạm hạnh,
Dầu đói, chớ ăn nó.

Như vậy, Bò-tát đứng dưới nước nói lên lời tùy hý. Rồi Bò-tát đi lên, mặc áo vỏ cây, và đem cả hai cùng đi về thảo am. Ngài tán thán hạnh tu tập Từ tâm, khiến cả hai hòa hợp. Từ đấy trở đi, cả hai đều sống hòa hợp, vui vẻ với nhau.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc ấy, con rắn và con chim sí điều là hai vị đại thần này, còn vị tu khổ hạnh chính là Ta vậy.

-ooOoo-

155. CHUYỆN NHẢY MŨI (Tiền thân Gagga)

Này cha, sống trăm năm...,

Câu chuyện này, khi trú ở Ràjakàramado (Vương Lâm) do vua Ba-tu-nặc xây dựng gần Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể như sau:

Một hôm, ngồi giữa bốn hội chúng ở Ràjakàrama, trong khi thuyết pháp, bậc Đạo Sư nhảy mũi. Các Tỷ-kheo lớn tiếng nói lên:

- Bạch Thế Tôn, mong Thế Tôn sống lâu! Mong Thiện Thệ sống lâu!

Và họ tạo ra một tiếng ồn lớn. Do tiếng ồn ấy, pháp thoại bị chấm dứt. Thế Tôn nói với các Tỷ-kheo:

- Này các Tỷ-kheo, khi có ai nhảy mũi, nếu ta nói: Mong hãy sống lâu, thì do nhân duyên ấy, một người có thể sống hay chết không?

- Thưa không, bạch Thế Tôn.

- Này các Tỷ-kheo, khi nhảy mũi, chớ nói: Mong hãy sống lâu! Ai nói vậy thì phạm ác hạnh.

Lúc bấy giờ, khi các Tỷ-kheo nhảy mũi, các cư sĩ thường nói: - Mong Tôn già sống lâu!

Các Tỷ-kheo cảm thấy ray rứt nhưng không đáp lại. Các cư sĩ bực tức nói:

- Sao các Sa-môn Thích tử khi được chúc: "Mong Tôn già sống lâu!", đã không đáp lại?

Họ trình sự việc này lên Thế Tôn. Ngài nói:

- Này các Tỷ-kheo, các gia chủ hay mê tín ở điềm lành, vì vậy, khi các gia chủ nói: Mong Tôn già sống lâu, các ông được phép trả lời: Mong các người sống lâu!

Các Tỷ-kheo hỏi Thế Tôn:

- Bạch Thế Tôn, từ khi nào khởi lên tục lệ đáp lời chúc sống lâu?

Bậc Đạo Sư trả lời:

- Tục lệ được khởi lên từ ngàn xưa.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình Bà-la-môn ở xứ Kà-sì. Thân phụ Bồ-tát làm nghề buôn đẽ sống. Khi Bồ-tát lên mười sáu

tuổi, người cha giao cho Bò-tát hòn ngọc có bùa chú cùng đi từ làng này qua thị trấn khác rồi đến Ba-la-nại. Sau khi ăn cơm xong tại nhà người gác cổng, hai cha con không tìm được nhà để ở, bèn hỏi:

- Những người đi đến trễ trú ở chỗ nào?

Các người khác trả lời họ:

- Ngoài thành có một ngôi nhà. Nhưng nhà ấy có một phi nhân (quỷ thần) đang ở. Nếu các ông muốn, cứ đến đây mà ở.

Bò-tát nói:

- Thưa cha thân, hãy đi, chớ sợ Dạ-xoa, con sẽ nhiếp phục nó, làm cho nó quỳ lại dưới chân cha.

Nói xong Bò-tát đưa cha đến chỗ ấy. Rồi người cha nằm trên tấm ván, còn Bò-tát ngồi bóp chân cho cha. Bấy giờ, con quỷ Dạ-xoa trú tại đây, sau mười hai năm phục vụ vua Vessavana (Tỳ-sa-môn, một trong bốn Thiên vương), được cho ngôi nhà này với điều kiện: Trừ những người nào vào trong ngôi nhà này, khi nhảy mũi, nếu được chúc: "Mong sống lâu!" và đáp lại: "Mong sống lâu!", con quỷ ấy có thể ăn thịt những người khác không được chúc sống lâu.

Con Dạ-xoa ấy ở tại cột cửa cây kèo chính. Nó nghĩ: "Ta sẽ làm cho người cha Bò-tát nhảy mũi". Vì vậy, với thần lực của mình, nó làm đám bụi mịn bốc lên. Bụi ấy bay vào mũi người cha. Người cha nằm trên tấm ván nhảy mũi. Người con không nói: Mong cha sống lâu! Con Dạ-xoa muốn ăn thịt người cha, nên từ cột cây kèo đi xuống. Bò-tát thấy nó xuống liền nghĩ: "Cha ta bị con quỷ này làm cho nhảy mũi. Con quỷ này, khi ai nhảy mũi mà không đáp: "Hãy sống", sẽ trở thành mồi cho nó ăn thịt!" Vì vậy, Bò-tát nói lên bài kệ đầu với cha:

Mong cha sống trăm năm,
Cộng thêm hai mươi tuổi,
Mong quỷ không ăn cha,
Mong cha sống trăm thu!

Khi nghe lời Bò-tát nói, con Dạ-xoa nghĩ: "Vị thanh niên này trả lời; Mong cha sống lâu! Ta không thể ăn thịt nhưng ta sẽ ăn thịt người cha!". Vì vậy, nó đi đến gần người cha. Thấy con Dạ-xoa đi đến gần, ông liền suy nghĩ: "Con quỷ này sẽ ăn thịt những ai không đáp: "Mong sống lâu". Vậy ta sẽ đáp lại: "Mong con sống lâu". Và người cha nói câu kệ thứ hai với con:

Mong con sống trăm năm,
Cộng thêm hai mươi tuổi,
Mong quỷ ăn thuốc độc
Còn con sống trăm thu!

Con Dạ-xoa suy nghĩ: "Cả hai người này, ta không thể ăn thịt được", liền quay trở lui. Nhưng Bồ-tát hỏi nó:

- Nay Tôn giả Dạ-xoa, vì sao người ăn thịt những người đi vào trong ngôi nhà này?

- Do tôi phục vụ vua Vessavana mười hai năm, nên được phép ăn tất cả mọi người, trừ những ai đáp lời chúc: Hãy sống lâu!

- Nay Dạ-xoa, người trước kia làm điều bất thiện, nên phải sanh ra hung dữ, độc ác, làm hại người. Nay nếu người làm hành động tương tự, người sẽ đi từ cảnh đen tối này đến cảnh đen tối khác. Do vậy từ nay, người hãy từ bỏ sát sanh v.v...

Sau khi nhiếp phục con Dạ-xoa, làm cho nó hoảng sợ với cánh khỏ của địa ngục, khuyên nó giữ Năm giới, Bồ-tát thu phục con Dạ-xoa trở thành người giúp việc.

Ngày hôm sau, nhiều người đi đến thấy con Dạ-xoa, biết rằng nó đã được Bồ-tát nhiếp phục, liền báo cáo lên vua:

- Thưa Thiên tử, có một thanh niên, đã nhiếp phục con Dạ-xoa, và đã làm nó trở thành người chạy việc.

Vua cho mời Bồ-tát, đặt Bồ-tát vào chức vụ Đại tướng quân, và thưởng cho thân phụ Bồ-tát nhiều danh vọng. Sau khi con Dạ-xoa được vua phong làm người thu thuế, vua tuân theo lời khuyên răn của Bồ-tát, làm các công đức như bố thí v.v... và khi chết, vua được sanh lên cõi trời làm đông đảo hội chúng chư Thiên.

*

Sau khi bậc Đạo Sư kể pháp thoại này, để giải thích phong tục trả lời: "Mong sống lâu", Ngài nói:

- Tục lệ này từ xưa đã có rồi.

Và bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, nhà vua là Ananda, người cha là Ca-diếp và người con trai là Ta vậy.

-ooOoo-

156. CHUYỆN HOÀNG TỬ CÓ TÂM THÂN PHỤC (Tiền thân Alinacitta)

Chính nhờ Tâm thân phục...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo thói thất tinh tấn. (Câu chuyện sẽ được nói lên trong Chương XI, Tiền thân Samvara số 462). Bậc Đạo Sư hỏi:

- Có phải chăng ông đã thói thất tinh tấn?

Tỷ-kheo ấy trả lời:

- Có thật, bạch Thế Tôn.

Bậc Đạo Sư nói với vị ấy:

- Nay Tỷ-kheo, thuở xưa chính ông đã tinh tấn lấy được vương quốc thành Ba-la-nại cách xa mười hai dặm, và đã giao vương quốc ấy cho một đứa trẻ như cho một miếng thịt. Và nay, vì sao ông đã xuất gia trong Giáo pháp giải thoát như vậy, lại thói thất tinh tấn?

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, có một làng thợ mộc không xa thành Ba-la-nại bao nhiêu. Tại đây, có năm trăm người thợ mộc ở. Họ đi thuyền ngược dòng sông, đốn cây góp lại để làm sườn của những ngôi nhà một tầng, hoặc hai tầng. Họ đánh dấu tất cả khúc gỗ, kéo gỗ đến bờ sông rồi đem lên thuyền chờ về thành. Những ai muốn ngôi nhà thế nào, họ làm đúng như vậy rồi lấy tiền để sinh sống.

Trong khi họ đang làm việc như vậy, thì một con voi đập phải một miếng dăm gỗ vụn của cây keo. Miếng dăm gỗ ấy đâm vào chân con voi làm cho nó rất đau đớn. Chân nó bị sưng lên và làm mù. Con voi nghe tiếng đốn suy nghĩ: "Ta có thể nhờ những người thợ mộc này làm cho lành chăng?" Nghĩ vậy nó liền đi ba chân đến gần đám thợ mộc và nằm xuống. Các người thợ mộc thấy chân nó sưng, đi đến xem thì thấy miếng dăm gỗ. Họ lấy một con dao, kéo bật miếng dăm gỗ ra, lấy hết mù, rửa với nước nóng và xức với nước thích hợp, không bao lâu thì vết thương được lành lại. Con voi lành mạnh suy nghĩ: "Nhờ những người thợ mộc này, ta được sống lại. Nay ta cần phải trả ơn họ".

Từ đây trở đi, con voi nhờ các cây giúp những người thợ mộc, lăn tròn các khúc cây hoặc giúp họ đẽo gỗ. Hoặc nó mang đến cho họ bất cứ dụng cụ nào họ cần và cầm mọi vật bằng chiếc vòi một cách cương quyết không sờn lòng. Vào giờ ăn, các người thợ mộc mỗi người đem đến một phần ăn và con voi được cả năm trăm phần. Bấy giờ con voi ấy có một voi con toàn trắng, một con voi thuần chủng tuyệt đẹp. Voi cha suy nghĩ: "Ta hiện tại đã lớn tuổi. Nay ta nên cho con ta làm các công việc giúp họ". Vì

vậy, không thông báo cho các người thợ mộc biết, nó đi vào rừng, dắt voi con ra, và nói với họ:

- Voi con này là con của tôi. Các người đã giúp tôi. Nay tôi giao nó cho các người như trả tiền chữa trị. Bắt đầu từ nay, nó sẽ làm cho các người.

Rồi nó dạy con:

- Bắt đầu từ nay, những việc gì cha đã làm, con hãy làm thế.

Voi cha nói xong, để voi con ở với những người thợ mộc rồi đi vào rừng. Từ đó, voi con phục tùng làm theo lời nói của các người thợ mộc, kham nhẫn chịu đựng tất cả mọi công việc và họ nuôi nó với năm trăm phần ăn như họ đã nuôi voi cha.

Khi voi con làm xong công việc, nó xuống sông chơi rồi trở lại. Những đứa con của người thợ mộc thường nắm vòi nó, và chơi với nó dưới nước và trên bờ. Thời ấy, các con voi, con ngựa được loài người thuần hóa không đi đại tiện hay tiểu tiện trong nước chỉ đại tiện ở ngoài, trên bờ sông.

Một hôm trời mưa, một bãi phân khô của voi này rơi xuống sông, trôi đến bến nước của thành Ba-la-nại, mắc vào một bụi cây, và đứng lại. Những người nài của vua dắt năm trăm con voi đến để tắm. Khi các con voi ngửi mùi bãi phân của con voi thuần chủng, không một con voi nào chịu xuống sông, chúng cong đuôi lên và cắm đầu bỏ chạy. Các người giữ voi báo cáo lên các người huấn luyện voi. Những người này nói:

- Chắc có gì chướng ngại trong nước.

Họ ra lệnh làm cho sạch nước thì thấy bãi phân của con voi thuần chủng ở bụi cây ấy và biết được đây là nguyên nhân của sự việc. Họ đem đến một cái chum chứa đầy nước, chà nát bãi phân ấy và tưới nước sạch lên thân các con voi. Thân các con voi trở thành có mùi thơm, lúc bấy giờ, các thuyền bè cột lại, đi ngược dòng và đến chỗ những người thợ mộc ở. Voi con chơi trên sông, nghe tiếng trống, liền đến gần các người thợ mộc. Họ liền đi đến đón vua và thưa:

- Thưa Thiên tử, Thiên tử cần loại gỗ nào, cần gì ngài lại đến đây cho nhọc? Sao không đưa tin báo cho chúng thần đem về?

- Nay các khanh, ta đến đây không phải vì gỗ. Ta đến vì con voi này.

- Thưa Thiên tử, Thiên tử hãy bắt nó đem đi.

- Nhưng con voi không muốn đi.

Vua hỏi:

- Nay bạn voi, bạn muốn gì?

- Thưa Thiên tử, hãy đem tiền cho các người thợ mộc này đã nuôi dưỡng tôi.

- Tốt lắm, này bạn.

Vua ra lệnh đem lại trăm ngàn đồng tiền vàng và cho đặt gần bốn chân voi và đuôi con voi với đồng tiền ấy, nhưng con voi vẫn không đi. Nó đòi cho mỗi người thợ một cặp áo, cho các người vợ vải đủ để mặc, cho trẻ con tiền nuôi dưỡng. Rồi con voi quay mình lại, nhìn và chào các người thợ mộc, các người đàn bà và các đứa trẻ rồi mới ra đi với vua.

Vua đem voi về, đi vào thành. Vua cho trang hoàng thành phố và chuồng voi, bảo con voi đi vòng quanh thành, rồi đưa con voi vào chuồng, và trang hoàng chuồng voi thật lộng lẫy. Vua làm lễ quán đảnh cho voi, phong cho nó làm Vương tượng, đặt voi vào hàng bạn thân của mình, cho voi nửa vương quốc, và lo săn sóc con voi như săn sóc chính mình. Từ khi con voi đến, toàn cõi Diêm-phù-đề (Ấn Độ) nằm trong tay trị vì của vua.

Theo thời gian Bồ-tát nhập mẫu thai của bà chánh hậu. Khi bà hoàng hậu sắp sửa sanh, thì vua mệnh chung. Sợ rằng nếu con voi biết được vua mệnh chung, chắc quả tim nó có thể vỡ ra, nên người ta không nói gì cho con voi biết và vẫn hầu hạ nó như trước.

Nhưng ông vua láng giềng, vua xứ Kosala, biết được vua kia đã băng hà, suy nghĩ: "Vương quốc đã trống không", liền đi đến với một đạo quân lớn và vây hãm thành. Quân bảo vệ cho đóng cửa thành và đưa tin cho vua Kosala:

- Hoàng hậu của chúng tôi sắp sanh. Từ đây đến bảy ngày, bà sẽ sanh con, các người đoán tướng số đã nói như vậy. Nếu hoàng hậu sanh con trai vào ngày thứ bảy, chúng tôi sẽ giao chiến, không nhường vương quốc. Vậy hãy đợi đến ngày ấy.

Vua Kosala chấp nhận. Vào ngày thứ bảy, hoàng hậu sanh được một hoàng nam. Đến ngày lễ đặt tên, thái tử được đặt tên Hoàng tử có Tâm đầu phục vì người ta tiên đoán hài nhi ra đời để đầu phục nhân tâm.

Bảy ngày sau, khi thái tử sanh, toàn dân giao chiến với vua Kosala. Vì thiếu người lãnh đạo, nên khi giao chiến quân đội dù lớn cũng dần dần thất thế, và thối lui. Các đại thần trình sự việc này lên hoàng hậu:

- Tình thế thật hiểm nguy, quân đội bị thất thế thối lui, chúng tôi sợ thất trận. Vua đã mệnh chung, hoàng tử mới sanh, nhưng vua Kosala kéo quân đến giao tranh, còn Vương tượng bạn thân thiết của vua chưa hay biết gì, tàu hoàng hậu. Chúng tôi muốn báo tin cho voi biết. Xin chờ ý kiến hoàng hậu.

Bà hoàng hậu chấp thuận, trang điểm cho thái tử, đặt nó nằm trên một tấm vải mịn, từ lâu đài đi xuống với các đại thần vây quanh, đến chuồng con voi, đặt thái tử nằm dưới chân voi và thưa:

- Thưa chúa voi, bạn của chúa voi đã mệnh chung. Chúng tôi sợ chúa voi vỡ tim nên không tin cho chúa voi biết. Đây là con trai của bạn chúa voi. Vua Kosala đã đến bao vây thành, giao chiến với con của bạn chúa voi và quân đội phải thối lui. Hoặc là chúa voi giết con của bạn mình, hay là lấy lại vương quốc cho con của bạn mình.

Ngay lúc ấy, con voi lấy cái vòi rờ thái tử, đỡ nó lên, đặt lên trên đầu mình và than khóc lớn tiếng, rồi đỡ thái tử xuống, đặt nó nằm trong tay bà hoàng hậu, đi ra khỏi chuồng voi và nói:

- Ta sẽ bắt sống vua Kosala.

Các đại thần mặc áo giáp cho voi, trang hoàng mình voi và mở cửa thành, vây quanh con voi và hộ tống nó ra trận. Con voi ra khỏi thành liền rống lên, làm cho quân chúng khiếp sợ bỏ chạy, và đánh tan quân thù rồi nắm chỏm tóc của vua Kosala, bắt vua đặt nằm dưới chân thái tử. Một số người đứng dậy muốn giết vua Kosala. Con voi ngăn chặn, và thả vua ấy đi với lời khuyên:

- Bắt đầu từ nay, chớ phóng dật. Chớ kiêu ngạo vì nghĩ rằng hoàng tử còn trẻ.

Từ đây trở đi, toàn cõi Diêm-phù-đề đều nằm trong tay Bồ-tát, và không một kẻ thù địch nào dám nổi lên chống đối.

Vào lúc bảy tuổi, Bồ-tát được làm lễ quán đảnh, trở thành vị vua với tên Tâm đầu phục, trị vì nước đấng Chánh pháp, và khi mạng chung, được sanh lên thiên giới làm đông đảo hội chúng chư Thiên.

*

Khi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ xong, là bậc Đạo Sư, Ngài nói lên hai bài kệ:

*Chính vì Tâm đầu phục,
Đội quân lớn hân hoan,
Bắt vua Ko-sa-la,
Tham lam, không biết đủ
Với những gì mình có,
Làm quân đội bằng lòng.
Cũng vậy vị Tỷ-kheo
Tình cần, nương tựa đủ,
Tu tập theo thiện pháp,
Đạt an ổn khổ ách,
Tuần tự chứng đạt được
Đoạn diệt mọi kiết sử.*

Sau khi bậc Đạo Sư trình bày các Sự thật tối thượng, đưa đến đỉnh cao là Niết-bàn bất tử, Ngài cho biết như sau:

- Khi kết thúc các Sự thật, vị Tỷ-kheo thối thất đã chứng quả A-la-hán.

Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, bà mẹ là hoàng hậu Ma-gia (Mayà), vua cha là đại vương Tịnh Phạn, con voi lấy lại quốc độ rồi dâng thái tử là Tỳ-kheo thối thất tinh cần, cha của con voi là Xá-lợi-phất, và thái tử có Tâm đầu phục chính là Ta vậy.

-ooOoo-

157. CHUYỆN CÔNG ĐỨC (Tiền thân Guna)

Muốn gì, làm cho được...,

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Tôn giả Ananda đã nhận được một ngàn tám y. Câu chuyện Trường lão này thuyết pháp trong nội cung vua Kosala đã được nói đến ở Tiền thân Mahàsàra (số 92). Khi Trường lão đang thuyết pháp cho nội cung vua, một ngàn tám y đáng giá mỗi tám một ngàn đồng tiền vàng được đem đến dâng vua. Vua lấy năm trăm tám, và cho các cung phi năm trăm tám. Tất cả cung phi để các tám y một bên, và hôm sau đem cúng cho Trường lão Ananda, còn mình đắp tám y cũ, đi đến chỗ nhà vua dùng điểm tâm. Vua hỏi:

- Ta có ban cho các nàng các tám y đáng giá mỗi tám một ngàn đồng tiền vàng, sao các nàng không đắp?

- Thưa Đại vương, chúng thần thiếp đã cúng các tám y cho Trường lão.

- Trường lão Ananda đã nhận tất cả sao?

- Thưa Thiên tử, vâng.

- Bậc Chánh Đẳng Giác chỉ cho phép ba y, ta nghĩ rằng Trường lão Ananda tính chuyện buôn bán vải, nên mới nhận quá nhiều y như vậy.

Nhà vua tức giận Trường lão ấy, ăn điểm tâm xong, liền đi đến tinh xá, vào phòng Trường lão, đánh lễ, ngồi xuống rồi hỏi:

- Thưa Tôn giả, các nữ nhân trong cung của trăm có đến học Pháp hay nghe Pháp với Tôn giả không?

- Thưa Đại vương, có. Các nữ nhân ghi nhận, và nghe những gì họ đáng nghe.

- Thế nào, họ chỉ nghe Pháp hay họ cúng dường cho Tôn giả các thượng y và hạ y?

- Thưa Đại vương, hôm nay họ đã cúng năm trăm y đáng giá một ngàn đồng tiền mỗi tám.

- Tôn giả có nhận tất cả không?

- Thưa Đại vương, có.

- Thưa Tôn giả, nhưng bậc Đạo Sư chỉ cho phép nhận ba y thôi?
- Vâng, thưa Đại vương. Thế Tôn cho phép mỗi Tỷ-kheo chỉ sử dụng ba y, nhưng không ngăn cấm nhận lấy những gì được cúng dường. Do vậy, tôi nhận lấy các tấm y để cho những vị khác đang mang y mòn cũ.
- Nhưng khi các Tỷ-kheo ấy nhận các tấm y từ Tôn giả, họ sẽ làm gì với những tấm y cũ?
- Với các tấm y cũ, họ sẽ làm thượng y.
- Với các thượng y cũ, họ sẽ làm gì?
- Họ sẽ làm tấm nệm.
- Với những tấm nệm cũ, họ sẽ làm gì?
- Họ sẽ làm tấm thảm trải đất.
- Với những tấm thảm trải đất cũ, họ sẽ làm gì?
- Họ sẽ làm khăn lau chân.
- Với khăn lau chân cũ, họ sẽ làm gì?
- Thưa Đại vương, họ không được phép phí phạm đồ tín thí cúng dường. Do vậy, họ lấy dao cắt nhỏ các khăn lau chân cũ, trộn với bùn, đất và làm thành vôi hồ để làm nhà cửa.
- Thưa Tôn giả, ngay cả khăn lau chân được cúng dường cho Tôn giả cũng không được hủy hoại?
- Vâng, thưa Đại vương, chúng tôi không hủy hoại đồ cúng dường cho chúng tôi. Chúng đều được sử dụng.

Vua bằng lòng hoan hỷ, mang năm trăm tấm y còn lại được cắt trong cung cúng dường Trưởng lão. Rồi vua nghe lời tùy hỷ công đức, đánh lễ Trưởng lão, thân hướng về phía hữu, và ra đi.⁰

Trưởng lão cúng năm trăm tấm y nhận được lần đầu cho các vị có y đã cũ kỹ. Nhưng số Tỷ-kheo đồng trú với Trưởng lão là khoảng độ năm trăm. Một trong các vị này là một Tỷ-kheo trẻ tuổi, hầu hạ Trưởng lão nhiều việc, quét phòng, múc nước, dọn dẹp đồ ăn, đem tắm đánh răng, nước rửa mặt, dọn dẹp sạch sẽ nhà vệ sinh, đem nước nóng đến các phòng ở, và làm các công việc cần khác, như bóp tay, bóp chân, đấm lưng.

Trưởng lão lấy năm trăm tấm vải được nhận lần sau đem cho Tỷ-kheo ấy, vì xứng đáng với tất cả sự hầu hạ giúp đỡ cho mình. Tỷ-kheo này, chia tất cả tấm vải ấy cho những vị đồng sự với mình. Như vậy, tất cả Tỷ-kheo đều nhận các tấm vải cúng dường. Họ cắt những tấm vải ấy rồi nhuộm vàng như bông Kanikàra. Họ đến bậc Đạo Sư đánh lễ, ngói xuống một bên và thưa:

- Bạch Thế Tôn, một Thánh đệ tử đã chứng quả Dự lưu có phải là một người nhìn mặt để bố thí không?

- Nay các Tỷ-kheo một Thánh đệ tử không phải là một người nhìn mặt để bố thí.

- Bạch Thế Tôn, giáo thọ sư chúng con, vị Trưởng lão Thủ kho Chánh pháp đã đem năm trăm tấm vải trị giá một ngàn đồng tiền vàng mỗi tấm cho một Tỷ-kheo trẻ tuổi, và vị ấy đem chia các tấm vải đã nhận cho chúng con.

- Nay các Tỷ-kheo, Ananda không phải là người nhìn mặt để bố thí. Tỷ-kheo thị giả ấy đã giúp đỡ thầy mình nhiều. Do vậy, vì hân hạ, vì công đức, vì thích ứng đối với người đã hân hạ mình nên vị ấy đã làm như vậy để giúp đỡ lại những ai đã giúp đỡ, vị ấy cho như vậy để báo đáp trả ân. Các bậc hiền trí thời xưa cũng đã giúp đỡ lại những ai đã giúp đỡ mình.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của các Tỷ-kheo ấy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con sư tử sống trong một hang núi. Xung quanh chân núi ấy, có một hồ nước lớn bao bọc. Trên một mảnh đất nổi lên của hồ nước, đất bùn dày đặc, cỏ mọc xanh mềm và trên đám bùn ấy, các loài thỏ nai v.v... các con vật nhanh nhẹn khác qua lại để ăn cỏ. Ngày hôm ấy, có một con nai đi qua lại ăn cỏ. Ở đấy, sư tử muốn ăn thịt con nai, từ trên núi nhảy xuống, với sức nhanh của mình, nó nhảy tới. Con nai hoảng sợ kêu lớn tiếng rồi bỏ chạy, Sư tử không có thể chạy mau hơn và rơi trên mặt bùn, bị lún xuống, không đứng dậy được, vì bốn chân đâm sâu như cây cột, bảy ngày đứng như vậy không ăn không uống gì.

Một con chó rừng đi tìm mồi, chợt thấy sư tử, liền hoảng sợ chạy trốn. Nhưng sư tử kêu nó lại:

- Nay bạn chó rừng, chó chạy, ta nay bị mắc dính trong bùn. Hãy cứu ta sống.

Chó rừng đi đến gần sư tử và nói:

- Nếu tôi kéo ngài lên, tôi sợ rằng ngài sẽ ăn thịt tôi!

- Chớ sợ, ta sẽ không ăn thịt ngươi. Trái lại ta sẽ phục vụ giúp đỡ người rất nhiều. Hãy tìm một phương tiện kéo ta lên.

Chó rừng chấp nhận lời hứa, liền bới đất bùn xung quanh bốn chân sư tử, đào bốn mương nước ở đó, dẫn nước chảy vào làm cho đất bùn mềm. Khi ấy chó rừng bò dưới bụng sư tử và nói:

- Hãy cố gắng lên, thưa ngài.

Rồi dùng cái đầu húc cái bụng sư tử lên. Sư tử vận hết sức mạnh, vươn lên khỏi bùn, nhảy lên đứng trên đất cứng. Sư tử nghỉ ngơi một lát rồi đi xuống hồ, rửa sạch bùn.

Tắm xong, nó giết một con trâu và với những nanh ngoạm sâu vào thịt trâu, nó xé thịt ra đặt một số thịt trước mặt chó rừng:

- Đây bạn hãy ăn đi!

Sau khi chó rừng ăn, sư tử mới ăn. Rồi chó rừng cất giữ lại một miếng thịt.

- Đây bạn giữ miếng thịt để làm gì?

Chó rừng trả lời:

- Có bạn gái giữ nhà cho tôi, miếng thịt này dành cho nàng.

Sư tử nói:

- Được lắm, hãy lấy đi.

Rồi sư tử cũng lấy một miếng thịt cho vợ mình. Cả hai cùng đứng trên chóp núi và đồng ý sẽ về chỗ ở của hai bạn gái. Nói xong, sư tử đi đến đấy, đem thịt cho sư tử cái và chó rừng cái, rồi cùng nói:

- Bắt đầu từ nay, ta sẽ săn sóc các nàng.

Sau đó, sư tử đưa cả hai vợ chồng chó rừng vào chỗ ở của mình, để chúng ở tại một hang khác gần cửa hang của mình.

Từ đó trở đi, khi đi săn mồi, sư tử để sư tử cái và chó rừng cái ở lại, còn mình đi với chó rừng đực, giết chết nhiều loại thú. Cả hai ăn thịt ngay tại chỗ, rồi đem về hai phần cho hai con cái ăn. Như vậy, thời gian qua, sư tử cái sanh hai đứa con. Chó rừng cái cũng vậy. Tất cả bọn chúng sống hòa hợp với nhau. Một hôm, sư tử cái suy nghĩ: "Con sư tử này quá thương yêu chó rừng cái và các chó rừng nhỏ. Có thể nó có gian tình với chó rừng cái. Do đó, nó mới luyện ái như vậy. Vậy ta hãy hành hạ con này, làm cho nó hoảng sợ, và bỏ trốn đi".

Trong khi sư tử đem chó rừng đi săn mồi, sư tử cái bắt đầu hành hạ, làm cho chó rừng cái hoảng sợ:

- Tại sao ngươi cứ ở đây? Tại sao không đi nơi khác?

Các sư tử con cũng làm cho các chó rừng con hoảng sợ như vậy. Chó rừng cái nói lại với chồng sự việc này:

- Rõ ràng Sư tử muốn ám chỉ chúng ta đã ở đây quá lâu. Nay mai Sư tử giết chúng ta. Vậy ta hãy trở về hang cũ đã sống trước kia.

Chó rừng gặp sư tử đực và thưa:

Thưa ngài, chúng tôi đã ở với ngài quá lâu. Ai ở lâu cũng làm mất sự lưu luyến. Trong khi chúng ta đi săn mồi, sư tử cái hành hạ và dọa nạt vợ tôi và nói: Sao các ngươi ở chỗ này, hãy trốn đi! Các sư tử con cũng dọa các chó rừng con như vậy. Nếu ai không ưa bạn láng giềng thì nên bảo họ đi làm ăn chỗ khác chứ hành hạ như vậy có ích gì?

Sau khi nói vậy, chó rừng đọc bài kệ đầu:

Muốn gì làm cho được,
Là thường pháp kẻ mạnh,
Con cái rỗng, tôi biết,
Trước tôi nương, nay sợ.

Nghe chó rừng nói, sư tử bảo vợ:

- Này hiền thê, trong thời ấy ta đi săn mồi bị kẹt trong bùn đến ngày thứ bảy..., ta mới về với hai vợ chồng chó rừng này. Hiền thê có nhớ không?

- Vâng, tôi có nhớ.

- Hiền thê có biết lý do nào sau bảy ngày ta mới về không?

- Thưa chàng, tôi không biết.

- Này hiền thê, ta nhẩy vào bắt một con nai, bị dính mắc vào bùn, không thể ra khỏi chỗ ấy được. Trong bảy ngày ấy, ta đứng đó, không ăn uống gì. Ta đã nhờ con chó rừng này cứu sống. Con này là bạn của ta, đã cứu mạng sống ta. Bạn nào có khả năng trung kiên trong tình bạn, bạn ấy không yếu hay nhỏ. Bắt đầu từ nay, hiền thê chớ có khinh thường như vậy đối với bạn ta, vợ bạn ta các con bạn ta.

Rồi con sư tử nói bài kệ thứ hai:

Dù nhỏ bé, yếu đuối,
Vẫn kiên trì tình bạn,
Chính bà con thân thích,
Này vợ răng nanh ta!
Chớ khinh miệt bạn ấy,
Chính con chó rừng này
Đã cho ta mạng sống.

Sư tử cái nghe lời chồng, giảng hòa với gia đình chó rừng, và từ đây về sau, sống hòa thuận với chó rừng cái và các con của nó. Các sư tử con chơi giỡn với các con chó rừng con. Khi cha mẹ qua đời, chúng không chấm dứt tình bạn, vẫn sống hoan hỷ với nhau. Thật vậy, tình bạn của chúng kéo dài cho đến bảy đời.

*

Sau khi kể câu chuyện này, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài thuyết giảng, một số vị Tỳ-kheo đặc quâ Dự lưu, một số đặc quâ Nhất lai, một số đặc quâ Bất Lai, và một số đặc quâ A-la-hán.

Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ con chó rừng là Ananda, và con sư tử là Ta vậy.

-ooOoo-

158. CHUYỆN CON NGỰA SUHANU (Tiền thân Suhanu)

Loài vật tính không khác....

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về hai Tỳ-kheo hung bạo, độc ác. Ở tỉnh thành, cũng có một vị như vậy. Một hôm, Tỳ-kheo ở tỉnh thành, vì một vài công việc, đi đến Kỳ Viên. Các Sa-di và các Tỳ-kheo trẻ biết tánh hung bạo của Tỳ-kheo ấy, họ nói:

- Chúng ta muốn thấy hai Tỳ-kheo hung bạo ấy cãi nhau.

Họ cười khúc khích dẫn Tỳ-kheo ấy đến phòng Tỳ-kheo ở Kỳ Viên. Cả hai vị hung bạo, vừa thấy nhau liền mền nhau, xoa bóp tay, chân và lưng cho nhau. Các Tỳ-kheo ở tại Chánh pháp đường nói về câu chuyện như sau:

- Thưa các Hiền giả, những Tỳ-kheo hung bạo này đối với người khác thường hay lỗ mắng, độc ác. Nhưng đối với nhau, cả hai lại hòa thuận, hoan hỷ, thương mến nhau.

Bậc Đạo Sư đến Chánh pháp đường hỏi:

- Nay các Tỳ-kheo, hôm nay ở đây, các ông ngồi họp đang bàn vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỳ-kheo, không phải chỉ nay là như vậy. Thuở xưa, họ cũng là người hung bạo, độc ác đối với những người khác. Nhưng họ đối với nhau lại hòa hợp hoan hỷ, sống thân ái.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát là vị đại thần của vua, làm tất cả mọi việc, cố vấn cho vua về thế sự và thánh sự. Vua có tánh hơi tham. Trong chuồng ngựa của vua có một con ngựa lỗ mắng tên là Mahàsona (hạt dẻ lớn). Một số người buôn ngựa từ phương bắc đem đến năm trăm con ngựa và báo cho vua biết. Từ trước, vị đại thần thường bảo họ tự định giá ngựa rồi trả tiền đầy đủ mà không đòi bớt lui gì. Nhà vua không được vui, cho gọi một đại thần khác và nói:

- Nay khanh, hãy cho họ định giá các con ngựa. Trước hết hãy thả con ngựa Mahàsona vào giữa đàn ngựa ấy, khiến nó cắn các con ngựa mới đến làm chúng bị thương và yếu sức, rồi bảo họ hạ giá và trả bớt tiền.

- Thưa vâng.

Đại thần ấy vâng lời làm như đã bảo. Các người buôn ngựa không hoan hỷ, báo cho Bò-tát việc làm của vị đại thần ấy. Bò-tát hỏi:

- Các người có con ngựa lỗ mãng ở trong chuồng ngựa của các người không?

- Thưa ngài có. Con ngựa lỗ mãng ấy tên là Suhanu (quai hàm mạnh), nó rất hung bạo, độc ác.

- Vậy khi nào các người trở lại, hãy đem con ngựa ấy đến.

Một hôm vua nghe nói đoàn người buôn ngựa và bảo thả con ngựa Mahàsona ra. Các người buôn thấy con ngựa Mahàsona đến, liền thả con ngựa Suhanu. Hai con ngựa ấy gặp nhau, liền đứng lại và liếm thân nhau. Vua hỏi Bò-tát:

- Nay khanh, hai con ngựa lỗ mãng này thật hung hãn, độc ác, bạo hành với con ngựa khác. Còn chúng đối với nhau lại đứng liếm thân và hoan hỷ với nhau, sao lại như vậy?

Bò-tát thưa:

- Thưa Đại vương, vì tính của loài vật không khác nhau. Khi tính của chúng cùng loài với nhau, thì chúng thương yêu nhau.

Và Bò-tát đọc hai bài kệ:

Loài vật tính không khác,
So-na, và Su-ha-nu,
Cả hai đều hòa hợp,
Su-ha-nu giống như vậy,
Cùng loài với So-na.
Hoang dã và ác độc,
Thường cắn những dây cương,
Như vậy ác, ác đồng,
Bất thiện, bất thiện đồng.

Sau đó, Bò-tát thưa:

- Thưa Đại vương, một vị vua chớ nên quá tham lam. Chớ nên làm hại tài sản của người khác.

Sau khi khuyên răn nhà vua, Bò-tát cho định giá ngựa và trả tiền đúng giá. Các người buôn ngựa nhận được tiền đúng giá, vui vẻ ra đi. Còn nhà vua tuân hành lời khuyên răn của Bò-tát, rồi khi mệnh chung, đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Thời ấy, hai con ngựa là hai Tỷ-kheo độc ác, vua là Ananda, và vị đại thần hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

159. CHUYỆN CON CÔNG (Tiên thân Mora)

Hãy mọc lên, mặt trời...

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo thối thất tinh tấn. Tỷ-kheo ấy được các Tỷ-kheo, có phải ông đã thối thất tinh tấn?

Tỷ-kheo đáp:

- Bạch Thế Tôn, thật vậy.

Bậc Đạo Sư hỏi:

- Vì thấy gì?

Tỷ-kheo ấy đáp:

- Vì thấy một nữ nhân có thân thể trang sức đẹp đẽ.

Bậc Đạo Sư nói với vị ấy:

- Nay Tỷ-kheo, không lạ gì một nữ nhân rất dễ làm rối loạn tâm của một người như ông. Ngay các bậc hiền trí thuở xưa, sau khi nghe tiếng nữ nhân, dẫu tu hành trong bảy trăm năm không phạm giới, vẫn bị uế nhiễm tức khắc. Ngay cả các bậc thanh tịnh cũng như vậy. Các vị đạt được danh vọng cùng tột khi đam mê nữ sắc cũng sẽ tiêu vong danh dự, còn nói gì các vị không thanh tịnh như ông?

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát tái sanh làm con chim công.

Khi còn ở trong vỏ trứng màu vàng như nụ hoa Kanikàra, Bồ-tát làm vỡ trứng thoát ra. Bồ-tát thành một con chim công vàng đẹp đẽ mỹ miều, dưới cánh có những đường viền đỏ chói. Để bảo vệ sự sống của mình, sau khi vượt qua ba dãy núi, và trong dãy núi thứ tư, chim công lông vàng mới lựa chọn chỗ ở trên cao nguyên của ngọn núi vàng ở Dandaka. Khi trời rạng đông, đậu trên chòm núi nhìn mặt trời mọc lên, Bồ-tát đọc một câu chú để hộ trì cho mình bình an trước khi bay đi tìm mồi. Thần chú ấy bắt đầu với câu:

Hãy mọc lên, mặt trời,
Vua độc nhất có mắt,
Vớ màu sắc vàng chói,
Sáng rực cả đất liền.
Và ta đánh lễ ngài,
Bạc chói vàng quả đất,
Nay hãy bảo hộ ta
Sống an toàn trọn ngày.

Như vậy, sau khi đánh lễ mặt trời với bài kệ này để bảo vệ mình, Bồ-tát lại đánh lễ các đức Phật đã nhập diệt trong quá khứ và các công đức của chư Phật với bài kệ thứ hai:

Các vị Thánh, chân nhân,
Bậc tuệ tri mọi pháp,
Con đánh lễ các Ngài
Hãy hộ trì cho con.
Đánh lễ chư Phật-đà,
Đánh lễ Bồ-đề vị,
Đánh lễ bậc giải thoát,
Đánh lễ giải thoát vị.

Sau khi đọc lên bài chú bảo hộ này, chim công liền đi tìm mồi. Như vậy ban ngày, chim công đi tìm mồi; vào buổi chiều, chim công đậu trên chóp núi, nhìn mặt trời lặn, sau khi tưởng nhớ các công đức của Phật, con công lại làm bài chú khác để hộ trì xứ của mình, bài kệ bắt đầu với chữ: Hãy lặn xuống mặt trời:

Hãy lặn xuống mặt trời,
Vua độc nhất có mắt,
Vớ màu sắc vàng chói,
Sáng rực cả đất liền;
Và ta đánh lễ ngài,
Bạc chói vàng quả đất,
Nay hãy bảo vệ ta
Sống an toàn trọn đêm.
Chư vị thánh, chân nhân,
Bậc tuệ trí mọi pháp,
Con đánh lễ các ngài,

Hãy hộ trì cho con.
Đánh lễ chư Phật-đà,
Đánh lễ Bồ-đề vị,
Đánh lễ bậc giải thoát,
Đánh lễ giải thoát vị.

Sau khi đọc bài chú này để bảo vệ mình, chim công đi ngủ.

Bấy giờ không xa Ba-la-nại bao nhiêu, có một người thợ săn ở tại một ngôi làng. Trong khi đi săn ở khu vực Tuyết Sơn, thấy Bồ-tát đang đậu trên ngọn núi vàng ở Dandakha, anh ta báo cho con trai biết.

Một hôm, hoàng hậu của vua Ba-la-nại tên là Khema (Thái Hòa) nằm mộng thấy một con công sắc vàng thuyết pháp, liền tâu vua:

- Thưa đại vương, thiếp muốn nghe con công sắc vàng thuyết pháp.

Vua hỏi các đại thần việc ấy. Các đại thần đáp:

- Chắc các Bà-la-môn biết việc ấy.

Các Bà-la-môn thưa:

- Có loài chim công sắc vàng.

Vua lại hỏi:

- Chúng ở đâu?

Họ trả lời:

- Chắc chắn những người thợ săn có thể biết.

Vua cho họp các thợ săn lại để hỏi họ. Con trai của người thợ săn ấy thưa:

- Thưa có, tâu Đại vương, tại hòn núi vàng ở Dandaka, con chim công sắc vàng đang ở tại đây.

- Vậy chớ giết chim công ấy, bắt nó đem về đây.

Người thợ săn đi, đặt bẫy lưới tại chỗ tìm mồi của chim công. Nhưng tại chỗ chim công bước lên, lưới bẫy không sập. Người thợ săn không bắt được chim công, trái bẫy nằm đi săn như vậy, và đã mệnh chung. Hoàng hậu Khema không đạt được ước nguyện cũng mệnh chung. Nhà vua tức giận bảo:

- Vì một con chim công, hoàng hậu của ta đã mệnh chung.

Vua bảo khắc trên một tấm vàng những dòng chữ sau đây:

- Trên dãy Tuyết Sơn, có ngọn núi vàng tên là Dandaka. Tại đây có con chim công sắc vàng ở. Ai ăn thịt con chim công ấy sẽ trẻ mãi không bao giờ già.

Họ viết vậy xong, vua bỏ lá vàng ấy trong một cái hộp. Sau khi vua mệnh chung, vị vua khác lên kế vị, đọc tấm lá vàng, và ước: "Ta sẽ không bao giờ già". Vua liền cho gọi một thợ săn khác. Thợ săn ấy ra đi, không bắt được Bò-tát, và cũng mệnh chung tại đấy. Theo diễn tiến như vậy, sáu vua lần lượt băng hà.

Rồi vị vua thứ bảy lên kế vị, cũng cho gọi một thợ săn. Người thợ săn ấy đi, nhận xét rằng tại chỗ chim công đập lên, bẫy lưới không sập, và biết chim công đã đọc câu bùa chú trước khi đi đến chỗ tìm mồi. Anh ta liền xuống chỗ đầm lầy ở biên địa, bắt một chim công mái, dạy nó múa hát và đem chim công mái ấy đến nơi này, vào buổi sáng trước khi chim công đọc bùa chú. Người thợ dựng lên cái cọc bẫy sập, đặt bẫy lưới và khiến chim công mái kêu.

Chim công nghe tiếng con mái kêu khác thường, liền bị tiếng sét ái tình khơi dậy dục vọng trong lòng nên không thể đọc bùa chú, đi đến công mái và bị mắc vào bẫy. Thợ săn bắt được chim công, đem dâng cho vua Ba-la-nại. Vua thấy sắc đẹp con chim công, rất bằng lòng. Sau khi ngồi trên chỗ đã soạn sẵn, Bò tát liền hỏi:

- Thưa Đại vương, sao Đại vương bảo bắt thần?

Vua nói:

- Ta nghe rằng những ai ăn thịt người sẽ không bao giờ già. Ta muốn trường xuân bất lão, nên ta bảo bắt người để ăn.

- Như vậy những ai ăn thịt thần sẽ được trường xuân bất lão. Như thế là thần sẽ chết.

- Phải, người sẽ chết.

- Nhưng nếu thần chết thì người làm thần chết cũng sẽ chết theo.

Vua nói:

- Người có sắc vàng, do vậy ta nghe nói những ai ăn thịt người sẽ trẻ mãi không bao giờ già.

- Thưa Đại vương, thần sanh ra sắc vàng không phải là không có lý do. Thuở xưa, thần là vị vua Chuyển luân ngự trị tại thành phố này. Thần giữ gìn Năm Giới, và khiến cho dân chúng trong toàn cõi thế giới giữ Năm Giới. Sau khi mệnh chung, thần được sanh tại lâu đài cõi Trời Ba mươi ba, sống tại đấy cho hết tuổi thọ, và mệnh chung. Chính vì kết quả của một nghiệp bất thiện, thần phải sanh làm con chim công, nhưng nhờ sức mạnh của giới hạnh cũ, thần có màu sắc vàng.

- Nhà người là vua Chuyển luân đã giữ Giới! Do kết quả của Giới sanh ra sắc vàng, điều này làm sao chúng ta tin được? Có gì làm bằng chứng?

- Thưa Đại vương, thần có một bằng chứng.

- Bằng chứng gì?

- Thưa Đại vương, khi thần làm vua Chuyển luân, thần thường ngồi trên xe bằng vàng bạc, đi ngang qua hư không. Cỗ xe ấy của thần nay nằm chôn trong đất, dưới cái hồ của Đại vương. Hãy cho đào dưới hồ lên, và cái xe ấy sẽ làm chứng cho thần.

Vua chấp thuận việc ấy và đáp:

- Lành thay.

Rồi vua cho tát nước ra khỏi hồ, đào lên được cỗ xe và tin lời Bồ-tát thưa:

- Thưa Đại vương, trừ Niết-bàn bất tử, tất cả pháp khác đều là pháp hữu vi, không có thực tánh, vô thường, chịu sự hoại diệt.

Sau khi nói xong, Bồ-tát thuyết pháp cho vua, và khuyên vua giữ Năm Giới. Nhà vua hoan hỷ, cúng dường quốc độ cho Bồ-tát, và tỏ lòng hết sức cung kính. Bồ-tát không nhận vương quốc nhưng khuyên vua:

- Đại vương chớ phóng dật.

Rồi bay lên hư không đi về núi Vàng Dandaka.

Còn vua tuân theo lời khuyên của Bồ-tát làm các công đức như Bồ thí v.v... rồi khi mạng chung, đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể pháp thoại này, Bạc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo thối thất đã đắc quả A-la-hán.

Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ nhà vua là Ananda và Ta là con chim công vậy.

-ooOoo-

160. CHUYỆN CON NGŨNG XANH SẮM (Tiền thân Vinilaka)

Giống vua Vi-dề-ha...

Câu chuyện này, khi trú ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về Đê-bà-đạt-đa bắt chước bậc Thiện Thệ.

Khi hai vị đại đệ tử đi Gayàsisā, tại đây Đê-bà-đạt-đa bắt chước bậc Thiện Thệ và gặp nạn. Hai vị Trưởng lão thuyết pháp và đem các vị Tỷ-kheo y chỉ mình đi về Trúc Lâm. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay Xá-lợi-phất, khi thấy các ông, Đê-bà-đạt-đa đã làm gì?

Hai vị thưa:

- Bạch Thế Tôn, Đê-bà-đạt-đa đã bắt chước bậc Thiện Thệ và đã gặp đại nạn.

Bậc Đạo sư nói:

- Nay Xá-lợi-phất, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới bắt chước Ta và gặp nạn, mà thuở xưa, cũng đã như vậy rồi.

Nói xong, theo lời Trưởng lão yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa trong nước Videha, khi vua Videha trị vì ở thành Mithilā, Bô-tát nhập mẫu thai bà hoàng hậu. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài được học tất cả tài nghệ ở Takkasalā, rồi khi vua cha mệnh chung, Bô-tát lên ngôi kế vị.

Lúc bấy giờ, một vị vua ngỗng trời sắc vàng sống chung với một con quạ cái ở bãi mồi và đẻ ra một ngỗng đực. Con chim ấy không giống mẹ, cũng không giống cha, toàn màu xanh tói và được gọi là Vimilaka. Vua ngỗng trời thường đi đến thăm con. Rồi hai ngỗng trời con khác được sanh rất giống cha. Thấy cha thường hay đi đến thế giới loài người, chúng bèn hỏi cha lý do. Ngỗng cha nói:

- Các con thân, cha đã sống chung với một con quạ cái, và sanh một ngỗng đực tên là Vinikala. Vì thế ta hay đi đến thăm nó.

- Thế bọn chúng sống ở đâu? Ngỗng con hỏi.

- Hiện nay nó sống ở nước Videha, không xa Mithilā bao nhiêu, trên ngọn cây cọ dừa (Ta-la).

- Thưa cha thân, sống giữa thế giới loài người thật nguy hiểm đáng sợ hãi. Cha đừng đi đến đó. Chúng con sẽ đi và đem nó về cho cha.

Hai ngỗng trời con được chấp thuận, liền đi đến chỗ ấy, bảo con ngỗng Vinikala ngồi trên một thanh cây, rồi chúng cắn hai đầu thanh cây và bay ngang qua thành Mithilā.

Trong lúc ấy, vua Videda đang ngồi trên cỗ xe lộng lẫy được đàn ngựa Sindh thuần chủng gồm bốn con toàn trắng, kéo đi vòng quanh thành phố. Vinikala thấy vua liền suy nghĩ: "Ta và Vua Videha nào có khác gì. Vua ngồi trên cỗ xe được 4 ngựa Sindh kéo đi vòng quanh thành phố; con ta ngồi trên cỗ xe được các con ngỗng trời kéo, và đi trên hư không!". Khi nó đi ngang qua hư không, nó đọc lên bài kệ đầu:

Giống vua Vi-de-ha
Được các ngựa thuần chủng
Kéo ngang các ngôi nhà
Tại thành Mi-thi-là,
Cũng vậy, Vi-ni-là
Được hai ngỗng trời chở
Giữa hư không bao la!

Các ngỗng trời con nghe lời nói áy của Vinilaka rất phẫn nộ. Trước tiên chúng có ý định: "Chúng ta sẽ bỏ nó rơi xuống ở đây và bay đi". Nhưng nghĩ lại: "Làm vậy, cha chúng ta thế nào cũng la mắng chúng ta". Vì sợ bị cha mắng, chúng đưa Vinikala đến với cha và kể cho cha nghe việc ngỗng kia đã làm. Ngỗng trời cha tức giận nói:

- Mày hơn các anh mày sao? Mày làm ra vẻ cao sang, tưởng mình là chúa tể và xem các anh mày như ngựa kéo xe à? Mày không biết tự lượng sức? Đây không phải chỗ tìm mồi của mày. Hãy đi về chỗ ở của mẹ mày!

Sau khi mắng nó, ngỗng cha đọc bài kệ thứ hai:

Vi-ni-ka, con thân,
Sống ở đây nguy hiểm,
Đây không chỗ cho mày,
Hãy sống tại cổng làng,
Nơi mẹ mày mong đợi,
Hãy đến đó vội vàng!

Cùng với lời la mắng Vinikala như vậy, ngỗng trời bảo các con:

- Hãy mang con này đem ra chỗ phóng uế là bãi phân ngoài thành Mithilà.

Và chúng làm theo lời cha bảo.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ Vinilaka là Đề-bà-đạt-đa, các ngỗng trời con là hai đệ tử đầu tay, ngỗng trời cha là Ananda, còn vua Videha là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM SANTAHAVA

161. CHUYỆN ẨM SĨ INDASAMÀNAGOTTA (Tiền thân Indasamànagotta)

Chớ giao du thân mật...,

Câu chuyện này, khi trú tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một người tánh tình khó bảo. Hoàn cảnh câu chuyện sẽ được nói đến trong tiền thân Gijjha (Số 427) Chương IX. Bậc Đạo Sư nói với Tỷ-kheo ấy:

- Thuở trước, ông là một người khó bảo, vì không nghe lời các bậc hiền trí, nên đã bị con voi điên chà đạp đến chết.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài từ bỏ đời sống gia đình, xuất gia làm vị ẨM SĨ, sống tại dãy núi Tuyết. Lúc bấy giờ, trong các vị ẨM SĨ có một vị tu khổ hạnh tên là Indasamànagotta là người khó bảo, không nghe lời khuyên răn. Người này có nuôi một voi con. Bồ-tát nghe nói vậy cho gọi vị ấy đến và hỏi:

- Có đúng sự thật chẳng, con có nuôi một voi con?

- Thưa Sư trưởng, con có nuôi một voi con đã mất mẹ.

Bồ-tát bảo:

- Loài voi khi lớn lên thường giết hại người nuôi dưỡng. Vậy chớ nên nuôi dưỡng con voi ấy.

- Không có nó, con không thể sống được, thưa Sư trưởng.

- Vậy con sẽ thấy rõ.

Con voi được nuôi dưỡng, sau một thời gian, nó lớn lên rất nhanh. Một thời, các ẨM SĨ ấy đi lấy rễ và hái trái cây v.v... trong rừng và ở tại đấy vài ngày. Khi gió nam bắt đầu thổi, con voi trở thành điên cuồng, có ý định: "Ta sẽ phá hoại chồi lá, đập vỡ ghè nước quặng bỏ chiếc ghế nằm, xé nát giường nằm và giết người tu khổ hạnh này và ra đi!" Vì vậy, nó núp vào trong một lùm cây và đứng nhìn theo dõi con đường họ về.

Sau khi lấy các đồ ăn cho con voi, Indasamana đi về trước tất cả mọi người, thấy con voi, tưởng rằng mọi việc vẫn như cũ nên đi đến gần con voi. Con voi từ lùm cây chạy vụt ra, lấy vòi quấn vị ẨM SĨ, quật ngã xuống đất, lấy chân đạp lên đầu, chấm dứt mạng sống của vị ấy, rồi rống lên và chạy vào rừng. Các ẨM SĨ còn lại báo tin này lên cho Sư trưởng. Bồ-tát nói:

- Không nên làm thân với kẻ ác.

Rồi Bồ-tát đọc hai bài kệ:

Chớ giao du thân mật
Với kẻ ác, bất thiện,
Bậc Thánh biết rõ ràng
Xu hướng kẻ phi thánh,
Chóng hay chầy kẻ ác
Cũng sẽ làm điều ác,
Nhu voi với ấn sĩ
In-da-sa-mà-na.
Nếu người thấy người nào
Biết kẻ ấy như mình
Về giới, về trí tuệ,
Và cả về nghe nhiều,
Hãy lựa người như vậy
Làm bạn thân giao du,
Sống với bậc chân nhân
Là sống chân hạnh phúc.

Như vậy, Bồ-tát khuyến giáo chúng ấn sĩ:

- Chớ trái lời khuyến giáo, nên sống theo lời khéo dạy:

Rồi Bồ-tát làm tang lễ của Indasamàna.

Sau đó Bồ-tát tu tập Tứ vô lượng tâm và được sanh lên thế giới Phạm thiên.

*

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Indasamànagotta là Tỷ-kheo khó bảo này, còn Sư trưởng chúng ấn sĩ là Ta vậy.

-ooOoo-

162. CHUYỆN MỚI THÂN GIAO (Tiền thân Santhava)

Không gì độc hại hơn...

Câu chuyện này, khi trú tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về việc tế lễ lửa thần. Câu chuyện này giống như câu chuyện trước đã kể trong Tiền thân Naguttha (số 144). Các Tỷ-kheo thấy các vị tế lễ lửa thần liền hỏi Thế Tôn:

- Bạch Thế Tôn, các vị bện tóc hành trì nhiều loại tà khổ hạnh. Việc ấy có lợi ích gì?

Bậc Đạo Sư đáp:

- Nay các Tỷ-kheo, việc ấy không có lợi ích gì. Các bậc hiền trí thuở xưa tưởng rằng có lợi ích trong sự tế lễ lửa thần nên đã tế lễ lửa thần trong một thời gian dài. Sau khi thấy được việc ấy không lợi ích, liền đổ nước dập tắt lửa, và lấy những cành cây đập cho tan lửa rồi quay lưng lại không nhìn lui nữa.

Sau khi nói vậy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn. Lúc Bồ-tát được mười sáu tuổi, cha mẹ lấy ngọn lửa khi Bồ-tát mới sanh nói với Bồ-tát:

- Nay con thân, con muốn cầm lấy ngọn lửa đản sanh này, đi vào rừng và nuôi dưỡng ngọn lửa ấy; hay là học ba tập Vệ-đà, xây dựng gia sản và sống đời gia đình?

Bồ-tát nói:

- Con không thích đời sống gia đình. Con sẽ nuôi dưỡng ngọn lửa trong rừng để được sanh lên Phạm thiên giới.

Bồ-tát lấy ngọn lửa đản sanh, đánh lễ mẹ cha, rồi đi vào rừng, sống trong một chòi lá và nuôi dưỡng ngọn lửa thần.

Một hôm đi đến chỗ mời ăn, Bồ-tát nhận được bơ chín và cháo sữa, bèn đem cháo sữa về, đốt lửa lên và nghĩ: "Ta sẽ đổ cháo sữa với bơ chín để cúng dường lửa thần". Bồ-tát đổ cháo sữa trên ngọn lửa, nhưng vì đổ quá nhiều dầu trên lửa, ngọn lửa bùng cháy lớn lên và thiêu luôn chòi lá. Vị Bà-la-môn hoảng sợ chạy trốn, đứng ngoài xa và nói:

- Không nên thân giao với những kẻ ác. Nay chòi lá mà ta dựng lên một cách mệt nhọc đã bị ngọn lửa này đốt cháy.

Và Bồ-tát đọc bài kệ đầu:

Không gì độc hại hơn

Là thân với kẻ ác,

Được đổ vào nuôi dưỡng
Với bơ chín, cháo sữa,
Ngọn lửa thiêu chồi lá
Ta dựng thất khó khăn.

Rồi Bồ-tát nói thêm:

- Ta không còn gì liên hệ với người nữa, này bạn giả dối kia!

Nói vậy xong, Bồ-tát lấy nước dập tắt ngọn lửa, và cành cây dập tan ngọn lửa, rồi đi sâu vào trong núi Tuyết. Tại đó ngài thấy một con hươu cái liếm mặt con sư tử, con cọp và con báo. Điều ấy khiến Bồ-tát nghĩ rằng không gì tốt hơn là thân giao với những bạn chân thật, rồi Bồ-tát đọc bài kệ thứ hai:

Không gì tốt lành hơn
Thân giao bạn chân thật;
Hãy xem con hươu đen
Thân mật liếm mặt mày,
Con sư tử, con cọp,
Và cả con báo nữa.

Nói vậy xong, Bồ-tát đi sâu vào trong núi Tuyết, sống đời xuất gia của vị ẩn sĩ, chúng được các Thắng trí và các Thiên chúng, đến khi mạng chung, ngài sanh lên Phạm thiên giới.

*

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, vị tu khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

163. CHUYỆN VUA SUSIMA (Tiền thân Susima)

Hơn trăm voi toàn đen...,

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư đã kể về sự bố thí tùy theo ý muốn. Tại Xá-vệ, đôi khi một gia đình cúng dường cho chúng Tỷ-kheo do đức Phật lãnh đạo; đôi khi họ bố thí cho các ngoại đạo, đôi khi nhiều người hội họp thành một tổ chức, chung nhau bố thí; đôi khi cùng chung một con đường, đôi khi toàn thể dân ở thành quyên góp tùy nguyện rồi bố thí.

Trong trường hợp này, toàn dân trong thành quyên góp tùy nguyện, nhưng khi sắp đặt tất cả vật dụng để bố thí, họ chia thành hai phe. Một số người muốn bố thí tất cả vật dụng cho các ngoại đạo. Một số người muốn bố thí cho chúng Tỷ-kheo với đức Phật là vị lãnh đạo. Vì vậy có sự cãi vã, đệ tử các ngoại đạo bình vực các ngoại đạo, đệ tử đức Phật bình vực chúng Tỷ-kheo. Khi quyết định lấy số đông, thì những người nói "Chúng tôi bố thí cho chúng Tăng với đức Phật là vị lãnh đạo" chiếm đông hơn nên được chấp nhận. Đệ tử các ngoại đạo không thể ngăn chặn các sự bố thí cúng dường đức Phật. Các người thị dân mời chúng Tăng với đức Phật là vị lãnh đạo. Họ tổ chức bố thí lớn trong bảy ngày, và đến ngày thứ bảy, họ cúng dường tất cả các vật dụng. Bậc Đạo Sư nói lời tùy hỷ công đức. Rồi Ngài chỉ dạy cho đại chúng về các quả tu chúng.

Tại tinh xá Kỳ Viên vào buổi chiều, các Tỷ-kheo hội họp tại Chánh pháp đường, và nói lên câu chuyện này:

- Thưa các Hiền giả, đệ tử các ngoại đạo cố gắng ngăn chặn sự cúng dường đức Phật, nhưng họ không thể ngăn chặn. Tất cả vật dụng bố thí ấy đều được đặt dưới gót chân của đức Phật. Ôi, vĩ đại thay là sức mạnh của đức Phật!

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông họp tại đây và đang bàn vấn đề gì?

Khi được trả lời vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay ngoại đạo mới cố gắng ngăn chặn sự bố thí cho Ta. Thuở xưa, họ đã cố gắng như vậy rồi. Nhưng các vật dụng bố thí trong tất cả trường hợp rồi cũng được đặt dưới gót chân của Ta.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, có một thời vua Susima trị vì ở Ba-la-nại. Lúc bảy giờ Bò-tát nhập mẫu thai một nữ Bà-la-môn là vợ của vị cố vấn tế tự cho vua. Khi Bò-tát lên mười sáu tuổi, người cha mệnh chung. Khi còn sống, người cha là vị chủ trì hội lễ voi. Tất cả những đồ trang bị, trang sức cho các con voi đi dự hội đều thuộc sở hữu người cha. Nhờ vậy,

sau ngày hội lễ voi, người cha thuê hoạch được mười triệu đồng tiền vàng. Lúc bấy giờ, hội lễ voi đã đến. Các Bà-la-môn đi yết kiến vua và thưa:

- Tâu Đại Vương, lễ voi năm nay đã đến. Chúng ta cần phải chuẩn bị tổ chức lễ cho thật tốt. Nay con trai của vị Bà-la-môn cố vấn lễ còn quá trẻ, lại không biết ba tập Vệ-đà và không biết tượng kinh (những vấn đề kiến thức liên hệ đến voi). Hãy để cho chúng thần tổ chức hội lễ voi.

Vua chấp thuận việc này. Các Bà-la-môn nghĩ: "Chúng ta không cho người con của vị cố vấn tế tự tổ chức hội lễ voi, chính chúng ta đứng ra tổ chức. Chúng ta sẽ thuê nhiều tiền". Họ hoan hỷ đi ra.

Còn bốn ngày nữa sẽ đến ngày lễ hội. Mẹ Bò-tát được tin, suy nghĩ: "Suốt bảy đời truyền thống này sẽ chấm dứt ở gia đình chúng ta; và tài sản sẽ bị tổn giảm". Vì vậy, bà mẹ buồn sầu muộn và gào khóc. Bò-tát hỏi:

- Vì sao mẹ khóc?

Và khi nghe rõ lý do, Bò-tát nói:

- Thưa mẹ, khi nào họ tổ chức lễ hội voi.

Bà mẹ nói:

- Nay con thân, con không biết ba tập Vệ-đà lại không biết tượng kinh, làm sao con có thể tổ chức hội lễ được?

- Thưa mẹ, khi nào họ tổ chức hội lễ voi?

- Nay con thân, còn bốn ngày nữa.

- Thưa mẹ, các Sư trưởng thuộc lòng ba tập Vệ-đà và tượng kinh sống ở đâu?

- Nay con thân, Sư trưởng có tiếng nhiều phương, đang sống ở Takkasilà tại nước Gandhara, cách xa khoảng hai ngàn dặm.

- Thưa mẹ, con sẽ không để huỷ hoại truyền thống của gia đình chúng ta. Trong một ngày, con sẽ đi đến Takkasilà; trong một đêm, con sẽ học xong ba tập Vệ-đà và tượng kinh. Ngày sau, con sẽ trở về và đến ngày thứ tư, con sẽ tổ chức hội lễ voi, mẹ chớ khóc nữa!

Với những lời này, Bò-tát an ủi mẹ. Sau khi ăn xong, sáng sớm hôm sau Bò-tát ra đi một mình. Chỉ trong một ngày đi đến Takkasilà, Bò-tát đánh lễ vị sư trưởng hỏi Bò-tát:

- Nay con thân, con từ đâu đến?

- Thưa Sư trưởng, con từ Ba-la-nại đến.

- Vì mục đích gì?

- Vì mục đích học ba tập Vệ-đà và tượng kinh từ Sư trưởng.

- Lành thay, này con thân, ta sẽ dạy cho con. Bò-tát thưa:

- Thưa Sư trưởng, con có công việc khẩn cấp.

Bò-tát báo cho Sư trưởng biết mọi sự việc và thưa:

- Trong một ngày, con đã đi 2000 dặm đến đây. Hãy cho con cơ hội học một đêm nay. Đến ngày thứ ba, sẽ là ngày lễ hội voi rồi. Con sẽ học tất cả qua một bài thôi.

Sau khi thưa vậy, Bò-tát được Sư trưởng bằng lòng, liền rửa đôi chân Sư trưởng, rồi đặt 1000 đồng tiền vàng, đánh lễ Sư trưởng, và ngồi xuống một bên. Bò-tát chăm chú học thuộc lòng cho đến lúc rạng đông, đã xong ba tập Vệ-đà và tượng kinh, rồi hỏi:

- Thưa Sư trưởng, có gì khác nữa không?

Khi được trả lời:

- Này con thân, không có gì khác, tất cả đã xong.

Bò-tát muốn sửa cách dạy của Sư trưởng, liền nói:

- Thưa Sư trưởng, trong quyển sách này, câu kệ ấy đến quá trễ, câu này đọc sai, từ nay về sau thầy phải dạy đệ tử như thế này.

Sau khi sửa sai xong, Bò-tát ăn thật sớm, đánh lễ bậc Sư trưởng, và trong một ngày đi về Ba-la-nại, đánh lễ bà mẹ. Bà mẹ hỏi:

- Này con thân, con đã xong học nghề chưa?

Bò-tát thưa:

- Con đã học xong.

Và Bò-tát làm cho bà mẹ vui lòng. Ngày hôm sau, ngày hội lễ voi được sửa soạn. Khoảng 100 con voi được đem ra sắp hàng, mọi thứ trang sức bằng vàng, cờ xí cũng bằng vàng, tất cả được bao phủ với một lưới bằng vàng mịn. Cả sân châu ở cung điện vua cũng được trang hoàng tuyệt đẹp. Các Bà-la-môn nghĩ: "Chúng ta sẽ cử hành lễ voi, tất cả đều được trang sức tốt đẹp". Vua Susima trang sức rất lộng lẫy rực rỡ ngự đến và truyền cho đem theo các vật dụng làm lễ. Còn Bò-tát trang sức như một hoàng tử với hội chúng của mình vây quanh, đi đến vua và thưa:

- Tâu Đại Vương, có đúng sự thật chăng Ngài chấm dứt truyền thống của gia đình chúng thân và cho các Bà-la-môn khác tổ chức hội lễ voi, và cho họ các thứ trang sức trang bị của voi?

Rồi Bò-tát đọc bài kệ đầu:

Hơn 100 voi toàn đen
Với những ngà trắng bạch,
Bao phủ với lưới vàng,
Thần đều cúng Đại vương!

Hỡi vua Su-si-ma,
Có phải Ngài đã nói,
Ngài có nhớ đến chăng
Quyền lợi tổ tiên thần?

Vua Susima nghe lời Bô-tát, liền thốt lên bài kệ thứ hai:

Hơn 100 voi vàng đen
Vớ những ngà trắng bạch
Bao phủ vớ lưới vàng,
Đều thuộc sở hữu ta,
Ta nói, này thanh niên,
Ta cho khanh, cho khanh!
Ta thật có nhớ đến
Quyền lợi tổ tiên khanh.

Rồi Bô-tát thưa với vua:

- Thưa Đại vương, nếu Đại vương nhớ đến truyền thống của chúng thần, vì sao Ngài bỏ thân một bên và giao cho người khác tổ chức hội lễ voi?

- Này khanh thân, ta được báo cáo khanh không biết ba tập Vệ-đà và tượng kinh, nên ta cho các Bà-la-môn khác tổ chức lễ hội voi.

- Vậy tâu Đại vương, nếu một vị nào giữa các Bà-la-môn ấy có thể đọc lên một phần của ba tập Vệ-đà và tượng kinh với thân, xin hãy đứng lên. Trong toàn cõi Diêm-phù-đề không một ai khác trừ thần ra có thể biết ba tập Vệ-đà và tượng kinh để tổ chức hội lễ voi.

Như vậy Bô-tát rống lên tiếng rống con sư tử đáp lời vua! Không một Bà-la-môn nào có thể đứng dậy để địch lại Bô-tát. Sau khi đòi lại truyền thống gia đình của mình, Bô-tát liền tổ chức hội lễ voi, rồi mang theo nhiều tài sản và đi về trú xứ của mình.

*

Khi bậc Đạo Sư kể pháp thoại này xong, Ngài thuyết giảng các Sự thật. Sau bài thuyết giảng, một số Tỷ-kheo dắt quả Dự lưu, một số dắt quả Nhất Lai, một số dắt quả Bất Lai, một số dắt quả A-la-hán.

Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ bà mẹ là Mahàmàyà, người cha là Tịnh phạn vương (Suddhodana), người cha là Ananda, vị Sư trưởng có danh tiếng khắp nơi là Xá-lợi-phất (Sàriputta), và thanh niên Bà-la-môn là Ta vậy.

-ooOoo-

164. CHUYỆN CHIM ĐIỀU HÂU (Tiên thân Gijjha)

Điều hâu thấy xác chết...

Câu chuyện này, khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo nuôi dưỡng mẹ. Hoàn cảnh câu chuyện sẽ được kể trong Tiên thân Sàma (số 532).

Bậc Đạo Sư hỏi Tỷ-kheo ấy:

- Nay Tỷ-kheo, có phải ông nuôi dưỡng một nữ gia chủ?

- Thưa vâng, bạch Thế Tôn.

- Họ có liên hệ gì với ông? Bậc Đạo Sư hỏi tiếp.

- Bạch Thế Tôn, đó là mẹ con.

Bậc Đạo Sư nói:

- Lành thay, lành thay! Chớ tức giận Tỷ-kheo này. Các bậc hiền trí thuở xưa đã hâu hạ giúp đỡ ngay cả những người không phải bà con của mình, chỉ vì muốn làm công đức. Còn người này giúp đỡ mẹ cha mình.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con điều hâu ở núi Linh Thứu, nuôi dưỡng mẹ và cha.

Một hôm có cơn gió thổi mạnh và mưa lớn. Các con điều hâu không thể chịu đựng gió và mưa, liền bay đến Ba-la-nại. Khi đến gần bức thành, chúng liền đậu trên bức thành, run lên vì lạnh. Lúc bấy giờ, vị triệu phú Ba-la-nại từ thành đi ra, đi đến sông tắm, thấy các con điều hâu khôn khổ này liền dụ chúng lại một chỗ không mưa, cho đốt lửa, sai người đi đến bãi tha ma của bò, đem thịt bò về, cho chúng ăn và đặt người bảo vệ chúng.

Khi mưa gió chấm dứt, thân thể các con điều hâu lành mạnh, chúng liền bay về núi. Tại đây, chúng hội họp lại và bàn tính như sau:

- Chúng ta được người triệu phú Ba-la-nại giúp đỡ. Chúng ta phải trả ơn người đã giúp đỡ chúng ta. Do vậy bắt đầu từ nay, nếu có ai lượm được tấm vải hay đồ trang sức gì, hãy bay đến Ba-la-nại và thả rơi trong sân nhà triệu phú.

Từ đó trở đi, nếu các con điều hâu thấy người ta phơi vải hay đồ trang sức giữa nắng, chúng liền chờ đợi một phút lơ đãng, rồi nhanh như cắt, chụp lấy đồ vật như chụp miếng thịt và bay đến thả rơi trong sân nhà người triệu phú Ba-la-nại. Khi người triệu phú biết được là đồ vật do các con điều hâu mang lại, ông cất giữ chúng tại một chỗ.

Mọi người trình vua là các con điều hầu đang đánh cắp đồ vật trong thành phố. Vua ra lệnh:

- Hãy bắt cho được một con điều hầu, ta bảo chúng mang trả lại tất cả.

Vì vậy khắp nơi, dân chúng đặt bẫy sập và lưới, rồi con điều hầu nuôi dưỡng mẹ bị mắc vào bẫy.

Bất được con điều hầu, dân chúng đưa nó đến trình vua. Người triệu phú Ba-la-nại đang đi đến hầu vua, thấy các người ấy bắt được con điều hầu, liền đi theo họ vì sợ họ làm nó bị thương.

Vua hỏi con điều hầu:

- Có phải các người ăn cắp, mang đi vải và đồ vật khác trong thành phố?

- Thưa vâng, tâu Đại vương.

- Các người cho ai những vật ấy?

- Chúng tôi cho vị triệu phú Ba-la-nại.

- Vì nguyên nhân gì?

- Vì vị ấy cho chúng tôi mạng sống. Chúng tôi phải trả ơn người đã làm ơn cho mình, nên chúng tôi đem cho vị ấy.

Rồi vua nói:

- Nay điều hầu, nghe nói đứng xa một trăm dặm, các con điều hầu có thể thấy xác chết, vậy sao người không thấy bẫy sập được bày ra?

Nói xong vua đọc bài kệ đầu:

Điều hầu thấy xác chết
Cách xa một trăm dặm,
Sao người lại không biết
Va chạm lưới và bẫy?

Con điều hầu nghe hỏi vậy, liền thốt lên bài kệ thứ hai:

Chúng sanh gặp tai họa,
Mạng sống gần tiêu vong,
Khi ấy không thể biết,
Nên va chạm lưới bẫy.

Nghe con điều hầu đáp lại, vua hỏi vị triệu phú:

Có thật chẳng, này nhà đại triệu phú, các con điều hầu mang thả vào nhà ông các thứ vải và đồ vật?

- Thừa Đại vương, sự thật là vậy.

- Những đồ vật ấy nay ở đâu?

- Thừa Đại vương, tất cả đã được tôi góp lại một chỗ. Những ai là chủ của chúng, tôi sẽ trả lại, nhưng xin ngài hãy thả con điều hâu này.

Sau khi can thiệp để thả con điều hâu, nhà đại triệu phú trả lại tất cả đồ vật cho chủ của chúng.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư liền thuyết giảng các Sư Thật. Sau bài giảng, vị Tỷ-kheo nuôi dưỡng mẹ đã dắt quả Dự lưu.

Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ vua là Ananda, nhà triệu phú là Xá-lợi-phất, còn con điều hâu nuôi dưỡng mẹ là Ta vậy.

-ooOoo-

165. CHUYỆN CON CHUỘT RỪNG (Tiền thân Nakula)

Này vật sanh bào thai...,

Câu chuyện này, khi trú ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về hai viên chức cãi lộn nhau. Hoàn cảnh câu chuyện này giống như câu chuyện đã kể trong Tiền thân Uraga (Số 154). Ở đây, bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo, hai viên chức cao cấp này không phải nay mới được Ta làm cho hòa hợp. Thuở trước, Ta cũng đã làm cho họ hòa hợp rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở xứ Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong gia đình Bà-la-môn, tạo một ngôi làng nhỏ ở Kàsi. Khi đến tuổi trưởng thành, Bò-tát đi học tất cả tài nghệ ở Takkasilà. Rồi ngài từ bỏ gia đình, xuất gia làm vị ẩn sĩ, đạt được các Thắng trí và các Thiên chứng. Ngài sống ở vùng Tuyết Sơn bằng rễ cây và trái cây hái được trong rừng.

Tại cuối đường kinh hành của Bò-tát, một con chuột rừng hay ăn rấn trú ở trong một ổ mối. Gần hang đó trong một hốc cây, có con rấn trú ẩn. Cả hai con chuột hoang và con rấn luôn luôn cãi lộn nhau. Bò-tát khuyến dạy chúng về nguy hại của sự cãi lộn và những lợi ích của lòng từ bi:

- Chớ cãi lộn, nên sống hòa hợp với nhau.

Khi con rắn đi ra ngoài, con chuột hoang thò đầu ra miệng hang lỗ mối ở cuối đường kinh hành, mở miệng thở ra thở vô và nằm ngủ. Bồ-tát thấy con chuột hoang nằm ngủ như vậy bèn hỏi:

- Vì sao ngươi lại sợ hãi?

Và Bồ-tát đọc bài kệ đầu:

Này vật sanh bào thai,
Ngươi đã kết bạn được
Vớ kẻ thù của ngươi
Sanh ra từ hòn trứng,
Sao lại ngủ nhe răng?
Từ đâu ngươi sợ hãi?

Nghe Bồ-tát nói, con chuột hoang trả lời:

- Thưa Tôn giả, chớ khinh thường kẻ địch, phải luôn cảnh giác và đề phòng nó.

Nói vậy xong, con chuột hoang đọc bài kệ thứ hai:

Chớ khinh thường kẻ thù,
Chớ tin tưởng bè bạn,
Từ không sợ, sợ sanh,
Cái gốc bị cắt đứt.

Bồ-tát nói:

- Chớ sợ, Ta đã khuyên nhủ con rắn không hại ngươi. Bắt đầu từ nay, ngươi chớ nghi ngờ nó.

Sau khi khuyên rắn như vậy, Bồ-tát chuyên tu tập từ, bi, hỷ, xả và hướng đến Phạm thiên giới.

Và khi hai con vật kia mạng chung, chúng cũng đi theo nghiệp của mình.

*

Sai khi kể pháp thoại này, Bạc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Thời ấy con rắn và con chuột hoang là hai viên chức cao cấp này, còn vị tu khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

166. CHUYỆN BÀ-LA-MÔN UPASÀLHA (Tiền thân Upasàlha)

Có đến mười bốn ngàn...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Bà-la-môn quá khó tánh đối với nghĩa trang. Vị này giàu có tài sản, nhưng theo tà kiến, tuy sống gần tịnh xá, vẫn không có cảm tình với chư Phật. Nhưng người con trai là bậc Hiền trí, có trí tuệ. Khi vị Bà-la-môn về già, ông nói với con trai.

- Chớ thiêu đốt ta tại nghĩa trang nào của kẻ hạ tiện. Hãy thiêu đốt ta tại chỗ nào thật sự không có uế nhiễm.

- Thưa cha thân, con không biết chỗ nào thích hợp để thiêu đốt cha. Lành thay, nếu cha dắt con đến một chỗ và nói: Hãy thiêu đốt tại chỗ này.

Vị Bà-la-môn nói:

- Lành thay, này con thân.

Người triệu phú dắt con đi ra khỏi thành, leo lên chóp núi Linh Thứu và nói:

- Này con thân, đây không phải là nơi thiêu đốt người hạ tiện, hãy thiêu đốt ta ở đây.

Nói xong ông ta bắt đầu đi xuống núi với con.

Trong ngày ấy buổi sáng, Bậc Đạo Sư nhìn xem những bà con nào đủ căn duyên giác ngộ và thấy cha con người ấy có căn duyên chứng quả Dự Lưu. Ngài đi theo con đường của họ, đến chân núi và ngồi chờ họ từ chóp núi xuống. Hai cha con đi xuống nhìn thấy bậc Đạo Sư. Ngài mở lời chào đón và hỏi:

- Này các Bà-la-môn, các ông từ đâu về?

Người thanh niên kể lại sự việc và nói:

- Bạch Thế Tôn, cha tôi chỉ khoảng giữa ba ngọn núi này.

Bậc Đạo Sư nói:

- Này cậu trai, không phải chỉ nay cha cậu mới khó tánh, khắt khe đi tìm nghĩa trang, không phải chỉ nay cha cậu mới chí: Hãy thiêu đốt ta tại chỗ này. Thuở trước, cha cậu cũng chỉ chính chỗ này.

Và theo lời yêu cầu của cậu trai, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa tại Vương Xá này có một vị Bà-la-môn tên là Upasàlhaka. Người này có một con trai. Lúc bấy giờ, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn ở nước Ma-kiệt-đà, học đầy đủ các tài nghệ rồi xuất gia làm vị ân sĩ, chứng được các Thắng trí và Thiên chứng, thích thú trong thiên định. Sau khi sống lâu ngày trong khu vực núi

Tuyết, vì vấn đề muối và các gia vị, Bồ-tát đến sống trong một chòi lá ở Linh Thứu. Lúc bấy giờ, Bà-la-môn ấy nói với con trai đi tìm nghĩa trang đúng như cách thức đã nói ở trên. Người con trai yêu cầu:

- Cha hãy chỉ cho con địa điểm thích hợp.

Người cha chỉ chính chỗ này, rồi cùng con đi xuống núi, thấy Bồ-tát và đi đến gần ngài. Bồ-tát hỏi như cách thức đã kể ở trên. Sau khi nghe người con trai trả lời, Bồ-tát nói:

- Hãy đi! Chúng ta sẽ biết chỗ cha cậu chỉ là ứ nhiễm hay không ứ nhiễm.

Bồ-tát bảo họ trèo lên chóp núi. Cậu thanh niên nói:

- Đây là địa điểm không bị ứ nhiễm giữa ba ngọn núi.

Bồ-tát đáp:

- Nay cậu trai, chính tại địa điểm này, đã có vô lượng người được thiêu đốt. Cha cậu sanh trong một gia đình Bà-la-môn ở Vương xá này, với tên là Upasàhaka, chính giữa ngọn núi này, đã được thiêu đốt mười ngàn lần. Trên toàn thế giới, không có một chỗ nào không phải là chỗ thiêu xác, không có một chỗ nào không tràn đầy những đầu lâu.

Sau khi chỉ rõ, phân tích sự việc này với trí biết các đời trước, Bồ-tát đọc hai bài kệ này:

Có mười bốn ngàn người

Tên U-pa-sàl-ha,

Bị thiêu tại chỗ này

Không chỗ nào trên đời

Lại không có người chết.

Chỗ nào có chân lý,

Chánh pháp và bất hại,

Có tiết chế, điều ngự,

Chỗ ấy, bậc Thánh sống.

Chính chỗ ấy, thần chết

Không thể tìm lối vào.

Nói xong, Bồ-tát thuyết pháp cho hai cha con, khiến họ tu tập Từ, Bi, Hỷ, Xả, và khi chết được sanh lên cõi trời Phạm thiên.

*

Khi bậc Đạo Sư kể pháp thoại này xong, Ngài thuyết giảng các Sự thật. Sau bài giảng các Sự thật, hai cha con ấy đảnh lễ và Dự lưu.

Và ngài nhận diện Tiền thân:

- Cha con thời ấy là cha con hiện tại, còn vị tu khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

167. CHUYỆN TRƯỞNG LÃO SAMIDDHI (Tiền thân Samiddhi)

Tỳ-kheo đi khát thực...

Câu chuyện này khi trú ở Vương Xá, tại vườn Tapodârâma, bậc Đạo Sư kể về Trưởng lão Samiddhi. Một hôm, Tôn giả Samiddhi trọn đêm tinh cần, tu tập. Khi trời rạng đông, Tôn giả tắm xong, quần nội y, cầm thượng y trên tay, đứng phơi cho khô, thân mình có sắc màu vàng chói giống như một tượng vàng được tạc tuyệt đẹp vì thế có tên gọi Samiddhi (thân hình tuyệt đẹp)

Thấy thân sắc tuyệt đẹp của Tôn giả, một thân nữ sanh tâm say đắm, nói như sau với Trưởng lão:

- Nay Tỳ-kheo, chàng còn trẻ với tuổi niên thiếu, tóc đen nhánh, với tuổi thanh xuân đầy nhựa sống, đẹp mắt, khả ái như vậy, sao chàng không hưởng thụ các dục, vì mục đích gì lại xuất gia? Hãy hưởng thụ các dục lạc trước, rồi sau sẽ xuất gia và hành Sa-môn pháp.

Trưởng lão nói với thân nữ ấy:

- Nay thân nữ, đến một tuổi nào đó, ta sẽ chết. Ta không biết thời nào ta sẽ chết. Thời ấy đối với ta bị che kín. Do vậy, trong tuổi trẻ, ta hành trì Sa-môn pháp để chấm dứt đau khổ.

Thân nữ không cảm dỗ được Trưởng lão liền biến mất tại chỗ. Trưởng lão đi đến bậc Đạo Sư, và thuật lại câu chuyện. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Samiddhi, không phải chỉ nay ông bị thân nữ luyến ái. Thuở trước, các thân nữ cũng luyến ái các vị xuất gia rồi.

Sau đó, theo lời yêu cầu của vị trưởng lão, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn tại một làng ở Kàsi. Khi đến tuổi trưởng thành, và đạt thành công trong tất cả tài nghệ, Bồ-tát xuất gia làm vị ẩn sĩ, đạt được các Thắng trí và các Thiền chứng, rồi sống gần một hồ thiên nhiên trong khu vực Tuyệt sơn.

Bồ-tát suốt đêm tinh tấn tu tập. Đến rạng đông, sau khi tắm xong, Bồ-tát quán tâm y làm bằng vô cây, còn tâm y kia cầm tay, và đứng phơi thân cho khô. Rồi một thần nữ nhìn thân thể tuyệt đẹp của Bồ-tát, tâm tư say đắm, sanh luyến ái Bồ-tát và đọc bài kệ đầu:

Tỷ-kheo đi khuất thực,
Có biết hưởng dục chăng?
Chàng theo hạnh khát thực,
Không hưởng thọ dục lạc,
Tỷ-kheo, hãy hưởng dục,
Rồi sẽ hành khát thực,
Chàng chớ để thời gian
Trôi qua thật uổng phí.

Bồ-tát nghe lời nói của thần nữ, liền nêu lên chí nguyện của mình, qua bài kệ thứ hai:

Thời chết, ta không biết,
Thời gian bị ngăn che,
Do vậy, không hưởng thọ,
Ta hành trì khát thực,
Ta không để thời gian
Trôi qua thật uổng phí.

Thần nữ nghe lời Bồ-tát nói liền biến mất tại chỗ.

*

Sau khi kể pháp thoại này bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, thần nữ ấy là thần nữ này, còn Ta là vị tu khổ hạnh.

-ooOoo-

168. CHUYỆN CHIM ĐIỀU HÂU (Tiền thân Sakunaghi)

Điều hâu với sức mạnh...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ viên, bậc Đạo Sư kể về ý nghĩa bài kinh Khuyến dạy loài chim của Ngài (Sakunovada)

Một hôm, bậc Đạo Sư gọi các Tỷ-kheo:

- Nay các Tỷ-kheo, khi các ông đi khát thực, mỗi người hãy giữ đúng địa hạt của mình.

Rồi Ngài đọc bài kinh ấy từ Đại phẩm phù hợp với trường hợp này và nói thêm:

- Thuở xưa, các loài bàng sanh từ bỏ địa hạt nhà của mình, đi tìm ăn không phải chỗ, và rơi vào tay kẻ thù. Rồi nhờ trí tuệ và phương tiện thiện xảo của mình, chúng thoát khỏi tay của kẻ thù.

Nói như vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Bà-la-môn, Bồ-tát sanh làm chim cun cút sống tìm mồi tại những mô đất do cày bừa để lại. Một hôm, chim cun cút ấy từ bỏ khu vực tìm mồi quen thuộc của mình để đi nơi khác, và nó đi đến biên địa ngôi rừng. Thấy chim cun cút đang đi tìm mồi, tại chỗ ấy, một con điều hâu nhanh như cắt bay sa xuống chụp lấy cun cút và tha đi. Khi bị bắt, chim cun cút than:

- Ta thật đại bất hạnh! Ta thật là ít phước! Ta đã đi tìm mồi không phải chỗ, vào địa hạt của loài khác. Nếu nay ta đi tìm mồi trong khu vực tìm mồi của ông cha ta, trong địa hạt nhà của mình, thì con điều hâu này không đối địch với ta được, khi có đánh nhau.

Nghe vậy, điều hâu hỏi:

- Nay chim cút nhỏ bé kia, chỗ nào là chỗ tìm mồi trong địa hạt nhà của ngươi, nơi mà ông cha ngươi đã tìm mồi?

- Tại chỗ này, chỗ những mô đất do cày bừa để lại.

Rồi con điều hâu nói lòng sức mạnh của mình và nói:

- Hãy đi, chim cun cút bé nhỏ kia, dù đi đến đâu, ngươi cũng không thoát khỏi ta đâu.

Con chim cun cút bay đến đấy, đậu lên một mô đất lớn và gọi:

- Nay điều hâu, ta cảm ơn ngươi, nay ngươi hãy đến đây!

Con điều hâu tập trung sức mạnh của mình, vận dụng cả hai cánh lại, mau lẹ sa xuống chụp lấy con chim cút. Con chim cút biết: " Con điều hâu này vô bắt ta với tất cả sức

mạnh", liền xoay lại tránh qua phía những mô đất ấy. Chim điều hâu không thể trì hãm sức lực, đập mạnh cánh vào đất, liền vỡ tim, lòi mắt và chết toi mạng.

Sau khi trình bày câu chuyện quá khứ này, bậc Đạo Sư nói thêm:

- Như vậy này các Tỷ-kheo, các loài bàng sanh, khi đi tìm mồi không phải chỗ, đã rơi vào tay kẻ thù. Nhưng khi chúng đi tìm mồi trong địa hạt của mình, chúng đánh bại được kẻ thù. Do vậy, các ông chớ có đi không đúng chỗ, và đến địa hạt của người khác. Khi ta rời địa hạt của mình, Ác-ma sẽ đợi cơ hội, Ác-ma sẽ được thuận duyên. Nay các Tỷ-kheo, chỗ nào là không đúng chỗ của Tỷ-kheo, là địa hạt của người khác? Đó chính là năm dục lạc. Thế nào là năm? Sắc do mắt nhận thức... Nay các Tỷ-kheo, đây không phải là chỗ của Tỷ-kheo, là địa hạt của người khác.

Nói vậy xong, đấng Chánh Giác đọc bài kệ đầu:

Điều hâu với sức mạnh
Sà xuống chụp con cú,
Con cú đang tìm mồi
Trên địa hạt của mình,
Vì sà chụp quá mạnh,
Điều hâu chết toi mạng.

Khi điều hâu chết, chim cú mới đi ra và tuyên bố:

- Ta đã thấy được lưng kẻ thù.

Rồi đứng trên quả tim của con điều hâu, nó nói lên lời hững qua bài kệ thứ hai:

Ta biết phương tiện hay,
Vui trên địa hạt nhà,
Ta mừng kẻ thù bại,
Thọ hưởng lợi ích mình.

*

Bậc Đạo Sư kể pháp thoại này xong, liền thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, nhiều Tỷ-kheo được an trú vào các Đạo và Quả.

Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con điều hâu là Đê-bà-đạt-đa, còn chim cú là Ta vậy.

-ooOoo-

169. CHUYỆN ĐẠO SƯ ARAKA (Tiền thân Araka)

Ai chính với Từ tâm...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về kinh Từ bi.

Một thời, bậc Đạo Sư nói như sau với các Tỷ-kheo:

- Nay các Tỷ-kheo, Từ tâm giải thoát được thực hành, được tu tập, được làm sung mãn, được làm như cỗ xe, được làm thành căn cứ địa, được thực hiện, được khéo nỗ lực, thì được mười một lợi ích. Thế nào là mười một? Ngủ an lạc, thức dậy an lạc, không thấy ác mộng, loài người kính yêu, chư Thiên bảo hộ, lửa, thuốc độc hay gươm không đến gần, tâm mau chóng được thiền định, sắc mặt tịnh tín, không hôn ám khi mệnh chung, trí tuệ minh mẫn, sanh lên Phạm thiên giới. Nay các Tỷ-kheo, Từ tâm giải thoát được thực hành sẽ được mười một lợi ích này.

Tán thán Từ tâm giải thoát đem lại mười một lợi ích này, Ngài còn dạy thêm:

- Một Tỷ-kheo cần phải tu tập Từ bi đối với tất cả chúng sanh, dù được bảo làm hay không, cũng phải hướng lòng từ, lòng bi đối với mọi loài. Như vậy đối với tất cả chúng sanh, dù được bảo làm hay không, một Tỷ-kheo cũng phải được tu tập từ tâm, bi tâm, hỷ tâm, xả tâm. Đó là bốn Vô lượng tâm. Làm như vậy, khi thân hoại mạng chung vị ấy sẽ sanh lên Phạm thiên giới dù không đạt Đạo hay Quả. Các bậc thiền trí thời xưa tu tập Từ tâm trong bảy năm, đã an trú ở Phạm thiên giới trong suốt bảy thành kiếp hoại kiếp.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, trong một đời, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài từ bỏ các dục, xuất gia làm vị ẩn sĩ, chúng được Bốn Vô lượng tâm và trở thành bậc Đạo Sư tên là Araka. Bồ-tát sinh sống trong khu vực núi Tuyết với một hội chúng lớn và Bồ-tát khuyên dạy giáo hội chúng ẩn sĩ:

- Người xuất gia phải tu tập Từ tâm, phải tu tập bi tâm, hỷ tâm, xả tâm. Từ tâm chúng được nhờ chú tâm trên đối tượng sửa soạn đưa vị ấy đến Phạm thiên giới.

Để nêu rõ những lợi ích của Từ tâm, Bồ-tát đọc các bài kệ:

Ai chính với Từ tâm
Thương xót mọi thế giới
Trên, dưới và bề ngang,
Vô lượng trùm tất cả
Tâm từ bi vô lượng
Viên mãn, khéo tu tập,

Với nghiệp có hạn lượng

Tâm ấy không chất chứa.

Như vậy, Bồ-tát nói lên những lợi ích tu tập Từ tâm cho các đệ tử. Rồi không từ bỏ thiền định, ngài sanh lên Phạm thiên, và trong suốt bảy thành kiếp, hoại kiếp, ngài không trở lại thế giới này.

*

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, hội chúng ân sĩ là hội chúng đức Phật, và Đạo Sư Araka là Ta vậy.

-ooOoo-

170. CHUYỆN CON KỶ NHÔNG (Tiền thân Kakantaka)

Người này không cúi đầu ...,

Câu chuyện Tiền thân Kakantaka sẽ được trình bày trong Tiền thân Mahà Ummagga, số 538.

-ooOoo-

PHẨM THIỆN PHÁP

171. CHUYỆN THIỆN PHÁP (Tiền thân Kalyàna-dhamma)

Thưa Nhân chủ, ở đời...,

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một bà mẹ vợ điếc. Ở Xá-vệ, một điền chủ có lòng tin, tinh tấn, quy y Ba ngôi báu và giữ gìn Năm giới. Một hôm, người ấy đem theo nhiều phẩm vật như bơ chín, hoa, hương, và vải đi đến tinh xá để nghe bậc Đạo Sư thuyết pháp. Trong khi người ấy đi, bà mẹ vợ đem theo các món ăn loại cứng loại mềm đến thăm con gái bà. Bà già ấy có hơi điếc. Sau khi ăn với con gái, bà muốn xua đuổi sự buồn ngủ, bèn hỏi con gái:

- Này con, con sống với chồng có hoan hỷ hoà hợp không?

- Thưa mẹ sao mẹ hỏi vậy? Thật khó tìm được một người như anh ấy. Dù nhiều người xuất gia có giới đức và có đạo hạnh cũng khó sánh với con rể của mẹ.

Bà già nghe con gái nói, không phân biệt được rõ ràng, chỉ nắm lấy chữ "xuất gia" và la to:

- Sao con? Chồng con trở thành người xuất gia rồi ư?

Mọi người sống ở trong nhà nghe bà ta nói, bèn la lớn:

- Nghe nói người điền chủ của chúng ta đã xuất gia rồi!

Nghe tiếng la, quần chúng tụ họp ở cửa và hỏi :

- Sao, sự việc gì xảy ra vậy?

Và họ được trả lời:

- Nghe nói người chủ của nhà này đã xuất gia rồi!

Người điền chủ nghe bậc Đạo Sư thuyết pháp xong, đi ra khỏi tinh xá và vào thành. Khi đi giữa đường, một người thấy ông liền hỏi :

- Thưa ông chủ, nghe nói ông xuất gia rồi phải không? Ở nhà ông, vợ con và những người phục vụ đang khóc đó!

Người điền chủ ấy suy nghĩ :

- Ta không xuất gia mà người này nói ta xuất gia. Một tiếng nói tốt về ta đã khởi lên, không nên để cho mất đi. Vậy hôm nay, ta phải xuất gia.

Người điền chủ quay trở lại, đi đến bậc Đạo Sư, và Ngài hỏi:

- *Này cư sĩ, nghe Như Lai thuyết giảng xong, Ta thấy ông đã đi về, sao nay ông còn trở lại?*

Người điền chủ kể câu chuyện và thưa :

- *Bạch Thế Tôn, một tiếng nói tốt khởi lên không nên để biến mất. Do vậy con muốn xuất gia, và con đã trở lại.*

Thế Tôn cho người ấy được xuất gia, thọ đại giới, và chọn chánh hành trì, không bao lâu vị ấy chứng quả A-La-Hán. Câu chuyện này được chúng Tỷ- kheo biết. Một hôm, các Tỷ- kheo đang ngồi họp ở Chánh pháp đường và nói về câu chuyện sau đây:

- *Này các Hiền giả, người điền chủ với tên này, được nghe một lời nói tốt khởi lên. Không muốn cho nó biến mất, vị ấy đã xuất gia và chứng quả A-la-hán.*

Bậc Đạo Sư đến và hỏi :

- *Này các Tỷ-kheo, câu chuyện gì đang được các ông ngồi họp và bàn luận?*

Khi nghe thuật câu chuyện trên, bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, các bậc Hiền trí thuở xưa, vì không muốn một lời nói tốt đã khởi lên bị bỏ phí, nên đã xuất gia.*

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì nước Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình triệu phú. Khi đến tuổi trưởng thành, cha chết, Bồ-tát được đặt vào địa vị người triệu phú. Một hôm, Bồ-tát đi đến nhà vị ấy để thăm người con gái. Bà ta có hơi điếc. Câu chuyện xảy ra giống như câu chuyện hiện tại. Khi Bồ-tát hầu vua xong, đang đi về nhà, một người thấy Bồ-tát và hỏi:

- *Nghe nói ông đã xuất gia rồi. Tại nhà ông mọi người đang than khóc lớn.*

Bồ-tát suy nghĩ: "Một tiếng tốt khởi lên không nên để cho mất đi". Vì thế, Bồ-tát đã trở lại và đi đến cung vua. Vua hỏi:

- *Này nhà triệu phú, ông đã đi rồi sao còn trở lại?*

- *Thưa Đại vương, tôi chưa xuất gia, nhưng dân chúng lại đồn tôi đã xuất gia nên khóc than. Một tiếng tốt đã khởi lên không nên để cho biến mất. Vì thế tôi sẽ xuất gia. Mong Đại vương cho phép tôi xuất gia.*

Để nói lên ý nghĩa này, Bồ-tát đọc những bài kệ:

Thưa Nhân chủ, ở đời,
Được danh xưng Thiện pháp,
Người có trí không nên
Để thói thất tổn giảm,

Hãy vì sự xấu hổ,
Chấp nhận gánh nặng ấy.
Thưa Nhân chủ, tên này
Nay được tặng cho tôi,
Ở đời, chính tại đây,
Tôi được tên Thiện pháp,
Thấy vậy, tôi xuất gia,
Tôi không ham dục lạc.

Bồ-tát nói vậy xong, liền được phép vua cho xuất gia. Sau đó, ngài đi đến khu vực Tuyết Sơn xuất gia làm vị ẩn sĩ, đạt được các Thắng trí và các Thiền chứng, rồi khi mất, ngài được sanh lên Phạm thiên giới.

*

Bậc Đạo Sư kể pháp thoại này xong, liền nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vua là Ananda và vị triệu phú ở Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

172. CHUYỆN NÚI DADDARA (Tiền thân Daddara)

Ai đã rống lớn tiếng...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Tỳ-kheo Kokàlika. Lúc bấy giờ tại cao nguyên Manosilà, nhiều Tỳ-kheo học rộng, rống tiếng của sư tử trẻ khiến cho sông Hằng thiên giới (Ngân Hà) gần như rơi xuống và đọc lên những câu kinh ở giữa Tầng chúng. Kokàlika không biết sự ngu dốt của mình đối với những câu kinh mà các Tỳ-kheo đã tụng đọc, và suy nghĩ: "Ta sẽ đọc những đoạn kinh đó". Kokàlika đi vào giữa chúng Tỳ-kheo, nhưng không biết được danh hiệu dành cho mình, cứ đến chỗ này chỗ kia và nói:

- Các Tỳ-kheo không yêu cầu ta đọc kinh. Nếu họ yêu cầu, ta sẽ đọc.

Chúng Tỳ-kheo đã rõ biết khả năng đọc kinh của Kokàlika rồi, nhưng họ nghĩ: "Chúng ta sẽ thử Kokàlika", nên họ nói như sau:

- Nay Hiền giả Kokàlika, hôm nay Hiền giả hãy đọc một vài đoạn kinh cho chúng Tầng.

Kokàlika không biết sự ngu dốt của mình, chấp nhận và nói:

- Lành thay, hôm nay tôi sẽ đọc.

Kokàlika uống nước cháo, ăn một số món ăn và dùng một món canh hợp khẩu vị. Khi mặt trời lặn, thời kỳ nghe pháp đã báo hiệu, chúng Tỳ-kheo đã họp, Kokàlika quán hạ y màu "vàng", lại xanh như cây Kantakurania (hoa kèn xanh), đắp thượng y toàn trắng như bông Kanikàra, đi vào giữa chúng Tăng, dành lễ các vị Trưởng lão, bước lên pháp toạ đã được trang hoàng đặt dưới một cái đình lớn đỉnh châu báu, cầm một cái quạt có màu sắc rực rỡ và ngồi trên ấy với ý định: "Ta sẽ tụng đọc một đoạn kinh".

Chính khi ấy, những hạt mồ hôi bắt đầu toát ra khắp thân của Kokàlika, vị ấy đọc câu kệ thứ nhất trong đoạn thứ nhất, nhưng vị ấy không thể nhớ được câu kế tiếp. Run rẩy, từ chỗ ngồi đi xuống, cảm thấy xấu hổ, Kokàlika đi ra khỏi hội chúng và về phòng của mình. Một Tỳ-kheo khác có học nhiều đã đọc đoạn kinh kế tiếp. Từ đấy trở đi, tất cả các Tỳ-kheo đều biết được sự trống rỗng của Kokàlika.

Một hôm, các Tỳ-kheo tại Chánh pháp đường bắt đầu nói về câu chuyện ấy:

- Nay các Hiền giả, ban đầu thật khó biết được sự trống rỗng của Kokàlika. Nhưng nay, Kokàlika đã tự mình rống lên và tự phơi bày sự kém cỏi của mình.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỳ-kheo, các ông nay ngồi họp bàn câu chuyện gì?

Sau khi nghe câu chuyện ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỳ-kheo, không phải chỉ nay Kokàlika mới phơi bày sự trống rỗng của mình. Trước kia, kẻ ấy cũng đã rống lên và phơi bày sự trống rỗng như vậy rồi.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát sanh làm con sư tử ở khu vực Tuyết Sơn, là vua loài sư tử đồng đảo sống trong hang Bạc. Gần đấy, một con chó rừng sống trong một cái hang khác.

Một hôm trời mưa, không đi được, tất cả sư tử họp tại cửa hang sư tử chúa, rống lên tiếng rống sư tử và chơi các trò sư tử. Trong khi chúng rống lên và chơi như vậy, con chó rừng cũng lên tiếng. Các con sư tử nghe tiếng của nó, suy nghĩ: "Đây là con chó rừng cũng rống lên với chúng ta". Chúng cảm thấy xấu hổ, nên im lặng. Khi thấy chúng im lặng, con của Bô-tát, một sư tử con, hỏi cha:

- Thừa cha thân, các sư tử thường rống lên và chơi trò sư tử, nhưng khi nghe thấy tiếng con chó rừng lại xấu hổ và im lặng. Con vật ấy là con gì đã tự phơi bày tiếng rống hạ liệt của mình?

Sư tử con đọc bài kệ đầu để hỏi:

Ai đã rống lớn tiếng,

Vang dội Dad-da-ra,
Vì sao các sư tử
Lại không rống đáp lại?
Con thú rống như vậy
Tên nó gọi là gì?

Khi nghe vậy, sư tử cha đọc bài kệ thứ hai:

Chính là con chó rừng
Đã rống, này con thân,
Con vật bản tiện nhất
Giữa các loại sanh thú,
Ghê tởm hạ sanh nó,
Sư tử ngồi im lặng.

Bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo, không phải chi nay Kokàlika với tiếng rống đã phơi bày sự kém cỏi của mình ta. Thuở trước, kẻ ấy cũng làm như vậy rồi.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, con chó rừng là Kokàlika, sư tử con là La-hầu-la, còn sư tử chúa là Ta vậy.

-ooOoo-

173. CHUYỆN CON VƯỢN (Tiên thân Makkata)

Có một kẻ khốn cùng...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ-Viên, bậc Đạo Sư kể về một kẻ gian trá. (Hoàn cảnh câu chuyện này sẽ được trình bày trong Chương XIV, Tiên thân Uddāla (số 487)). Lúc bấy giờ, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Tỷ-kheo này mới gian trá. Thuở xưa, kẻ ấy là con vượn, vì ngọn lửa, cũng đã gian trá như vậy rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta trị vì ở Bà-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn tại một làng ở Kàsi. Khi đến tuổi trưởng thành, và đã đi học đủ các tài nghệ ở Takkasilā, Bồ-tát lập gia đình. Nữ Bà-la-môn ở nhà, sanh được một con trai. Khi đứa con bắt đầu chạy qua chạy lại, nữ Bà-la-môn mệnh chung. Bồ-tát làm xong tang lễ cho người chết, liền suy nghĩ: "Nay ta còn sống ở gia đình làm gì?" Và dắt con đi với ý định: "Chúng ta sẽ xuất gia".

Từ già bà con bạn bè tiễn đưa khóc lóc, Bồ-tát đem theo con đi vào Tuyết Sơn, làm vị ẩn sĩ, và sinh sống trong rừng với các thứ rễ và trái cây.

Một hôm, trong khi trời mưa, Bồ-tát đốt lửa củi lên, nằm xuống trên một tấm phản và hơ lửa cho ấm. Cậu con trai ngồi xoa bóp chân cha. Có một con vượn rừng bị lạnh hành hạ, chợt thấy ngọn lửa trong chòi lá của Bồ-tát, liền suy nghĩ: "Nếu ta vào đây, chúng sẽ đập ta và la: Ôi con vượn, con vượn, và đuổi ta ra ngoài. Như vậy ta không sưởi lửa được. Nay ta có một phương tiện. Ta sẽ khoác áo một người tu khổ hạnh, và trá hình đi vào". Vì vậy, nó choàng áo bằng vỏ cây của một người tu khổ hạnh đã chết, cầm lấy cái rổ và cái gậy có móc của nó, dựa vào một cây cọ dừa ở cửa chòi lá, và đứng đấy co ro cúm rúm. Cậu trai khổ hạnh thấy nó, không biết nó là con vượn, suy nghĩ: "Có một vị tu khổ hạnh lớn tuổi, bị rét muốn đến hơ lửa! Ta sẽ nói với cha ta cho vị này vào chòi lá và hơ lửa". Vì vậy, cậu gọi cha và đọc bài kệ đầu:

Có một kẻ khốn cùng

Dựa vào cây cọ dừa,

Đây ta có chòi lá,

Cho nó vào, cha thân.

Bồ-tát nghe con nói liền đứng dậy, ra cửa chòi lá nhìn, biết đấy là con vượn, ngài bảo:

- Nay con thân, bộ mặt như vậy không phải là người thường, nó là con vượn, chớ gọi nó vào.

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ thứ hai:

Con thân, chớ gọi nói,
Nó làm nhớp nhà ta!
Bộ mặt vậy không phải
Hạnh tốt Bà-la-môn.

Bồ-tát cầm một nhánh củi, ném nó và la lớn:

- Người đứng đấy làm gì?

Và đuổi nó đi. Con vượn quăng bỏ áo bằng vỏ cây, leo lên cây và đi vào trong khóm rừng.

Sau đó Bồ-tát tu tập Bốn Vô lượng tâm từ, bi, hỷ, xả, và khi mạng chung được sanh lên Phạm thiên giới.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ con vượn là Tỷ-kheo gian trá, con trai vị tu khổ hạnh là La-hầu-la và vị tu khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

174. CHUYỆN CON VƯỢN LỬA ĐÓI (Tiền thân Dubhidamakkatta)

Ta đã cho nhà người...,

Câu chuyện này, khi ở Trúc lâm, bậc Đạo Sư kể về Đê-bà-đạt-đa. Một hôm, các Tỷ-kheo ngồi tại Chánh pháp đường, nói chuyện về Đê-bà-đạt-đa không nhớ ơn và phản lại bạn bè. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới không nhớ ơn và phản lại bạn bè. Thuở trước, kẻ ấy cũng vậy rồi.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn, tại một làng ở Kàsi. Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát lập gia đình.

Lúc bấy giờ, trên một đại lộ trong xứ Kàsi có một cái giếng sâu, không ai xuống được. Những người qua lại con đường có các loài thú ở, muốn tạo công đức, thường dùng

dây dài và cái gàu, múc nước đổ vào cái máng và cho các loài thú uống. Xung quanh giếng ấy có rừng lớn bao bọc, và nhiều con vượn sống tại đấy.

Rồi trên con đường ấy, trong hai ba ngày số nước do người qua lại cung cấp đã cạn. Các loại thú không có nước uống. Một con vượn bị con khát hành hạ, cứ đi qua lại gần cái giếng để tìm nước. Bấy giờ vì một vài công việc, Bò-tát đi ngang qua đường ấy, kéo nước lên uống xong, Bò-tát rửa tay chân và thấy con vượn ấy. Biết con vượn khát nước, Bò-tát liền kéo nước lên, đổ đầy máng nước và cho nó uống. Rồi Bò-tát nằm xuống một góc cây để xem con vượn làm gì. Con vượn uống nước xong, ngồi xuống không xa với bộ mặt làm các trò khi để dọa Bò-tát. Bò-tát thấy nó làm vậy liền nói:

- Ôi, con vượn ác độc kia, ta thấy ngươi mệt mỏi khát nước đã cho ngươi uống. Nay ngươi lại lấy bộ mặt này làm các trò khi dọa nạt ta. Ôi, giúp đỡ kẻ làm ác không có lợi ích chi nhọc công toi.

Rồi Bò-tát đọc bài kệ đầu:

Ta đã cho nhà ngươi
Được nhiều nước như vậy,
Ngươi bị nóng bức bách,
Ngươi bị khát hành hạ,
Nhưng nay đã uống xong,
Ngươi ngồi làm trò khi,
Tốt nhất, vậy không nên
Liên hệ với kẻ ác.

Nghe vậy, con vượn phản bạn ấy nói:

- Ngươi tưởng rằng ta chỉ làm vậy thôi sao? Ta sẽ làm roi phân trên đầu ngươi trước khi đi.

Rồi nó đọc bài kệ thứ hai:

Ai từng nghe hoặc thấy
Khi nào có giới đức?
Nay thả phân đầu ngươi,
Thối chúng ta là vậy.

Nghe vậy, Bò-tát đứng dậy bắt đầu đi. Con vượn ngay lúc ấy, leo lên ngồi trên một nhánh cây thả phân trên đầu Bò-tát như vòng hoa rơi xuống và kêu lớn tiếng, rồi bỏ đi vào khóm rừng. Bò-tát tắm xong rồi ra đi.

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới như vậy. Thuở trước, kẻ ấy cũng không biết công đức Ta làm.*

Rồi Ngài nhận diện Tiền thân:

- *Lúc bấy giờ, con vợ là Đê-bà-đạt-đa, còn vị Bà-la-môn là Ta vậy.*

-ooOoo-

175. CHUYỆN ĐÁNH LỄ MẶT TRỜI (Tiền thân Àdicupatthàna)

Nghe nói mọi chúng sanh...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một kẻ man trá.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Bà-la-môn, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài học mọi tài nghệ ở Takkasilà. Rồi ngài xuất gia làm vị đạo sĩ, đạt được các Thắng trí và các Thiền chứng và trở thành một sư trưởng của một hội chúng đông đảo sống tại Tuyết Sơn. Bồ-tát ở đấy lâu ngày, rồi vì mục đích lấy muối và giấm, ngài đi xuống núi, và sống trong một chòi lá gần một làng ở biên địa.

Trong khi chúng đạo sĩ đi khát thực, một con vợ tham lam đến chỗ am thất, xáo trộn chòi lá, đổ nước ở các ghè ra, đập vỡ các bình, và phóng uế vào căn nhà có thờ lửa. Sau khi an cư mùa mưa, các vị tu khổ hạnh nghĩ: "Nay ở Tuyết Sơn đang thời kỳ nở hoa kết trái rất là đẹp mắt. Chúng ta sẽ đi về Tuyết Sơn". Vì vậy họ báo tin cho dân làng sống ở biên địa. Các dân làng nói:

- Thưa các Tôn giả, ngày mai chúng tôi sẽ đem theo thức ăn đi đến am thất. Các Tôn giả sẽ ăn rồi ra đi.

Ngày hôm sau, họ đem theo nhiều đồ ăn loại cứng và loại mềm, và đi đến chỗ ấy. Thấy vậy, con vợ ấy suy nghĩ: "Ta sẽ lừa dối các người này khiến chúng hoan hỷ, đem cho ta các món ăn loại cứng và loại mềm". Rồi làm ra vẻ như người sống khổ hạnh đang giữ giới, nó đứng đánh lễ mặt trời không xa các vị tu khổ hạnh. Các dân làng thấy nó, liền nói:

- Những ai sống gần các bậc giới hạnh cũng có giới hạnh.

Rồi họ đọc bài kệ đầu:

Nghe nói mọi chúng sanh

Đều có giữ giới hạnh,

Hãy xem vượn khôn khở
Sống ở trên cành này,
Đang đánh lễ mặt trời.

Thấy các người ấy tán thán công đức của nó, Bồ-tát nói:

- Các ông không biết tánh hạnh của con khi tham lam này, nên hoan hỷ khen ngợi nó không có căn cứ.

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ thứ hai:

Không biết tánh hạnh nó,
Các người cứ ngợi khen,
Nó làm bản lửa thiêu,
Đập vỡ các ghè nước.

Khi biết được sự man trá của con vượn, họ lấy đá và gậy đánh nó rồi cúng đồ ăn cho các đạo sĩ. Rồi các đạo sĩ đi về Tuyết Sơn, tu tập Thiền định không gián đoạn, cuối cùng khi thân hoại mạng chung, được sanh lên Phạm thiên giới.

*

Sau khi kể lại pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con vượn là kẻ man trá này, hội chúng đạo sĩ là hội chúng đức Phật, và vị Sư trưởng hội chúng là Ta vậy.

-ooOoo-

176. CHUYỆN MỘT NĂM ĐẬU (Tiền thân Kalàya-Mutthi)

Thưa Nhân chủ, vượn này...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về vua Kosala.

Một thời, trong mùa mưa, bạo loạn bùng nổ ở biên địa. Quân lính đến đông đôn tại đó và sau hai ba trận giao chiến, họ không thể đánh bại quân địch, liền dâng sớ trình vua. Mặc dù đang mùa mưa, vua vẫn ra đi và cắm trại trước Kỳ Viên. Rồi vua bắt đầu suy nghĩ: "Khởi binh trong mùa mưa, các khe đá hang đá đều ngập nước, đường sá rất khó đi. Ta sẽ đi đến viếng thăm bậc Đạo sư". Khi ngài hỏi: "Thưa Đại vương, Đại vương đi đâu?" ta sẽ trình sự việc cho Ngài biết. Bậc Đạo Sư không chỉ che chở làm lợi ích cho ta trong đời tương lai, mà còn che chở cho ta trong hiện tại. Do vậy, nếu việc ra đi của ta không được thuận tiện, Ngài sẽ nói với ta: "Thưa Đại vương, nay không đúng thời. Còn nếu việc ra đi được thuận tiện, ngài sẽ im lặng". Vì vậy, vua đi vào Kỳ Viên, đánh lễ bậc Đạo sư và ngồi xuống một bên. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Thưa Đại vương, Đại vương đi từ đâu đến quá sớm như vậy?

Vua trả lời:

- Bạch Thế Tôn, trẫm sắp đi dẹp loạn ở biên địa. Đánh lễ Thế Tôn xong, trẫm sẽ đi.

Bậc Đạo sư nói:

- Thuở xưa, trước khi ra trận, nghe lời nói của các bậc Hiền trí, các đại vương đã không xuất quân phi thời.

Rồi theo lời yêu cầu của vua, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát là một vị đại thần tâm phúc của nhà vua và cố vấn giúp vua về các vấn đề tục sự và thánh sự. Thời ấy có một cuộc nổi loạn tại biên địa, và các lính biên phòng gửi cho vua một bức thư. Vua xuất quân vào mùa mưa, và đóng trại ở ngự viện. Bồ-tát đứng cạnh vua. Lúc ấy có người nấu sồi một loại đậu cho ngựa ăn, và đem đậu đổ vào máng. Một con vượn ở trong vườn, từ cây leo xuống, lấy những hạt đậu từ nơi máng ấy, ngậm đầy miệng và nắm đầy tay, leo lên cây, lại ngồi đấy và bắt đầu ăn.

Trong khi nó đang ăn, một hạt đậu từ tay rơi xuống đất, nó quăng bỏ tất cả hạt đậu lấy từ miệng và từ tay, rồi từ cây leo xuống, tìm hạt đậu bị rơi ấy. Nhưng không thấy hạt đậu nó lại leo lên cây, ngồi trên cành, buồn bã, xịu mặt, như thua vụ kiện cả ngàn đồng. Vua thấy việc con vượn làm, chỉ cho Bồ-tát và hỏi:

- Nay khanh, khanh nghĩ thế nào về việc làm này của con vượn?

Bồ-tát thưa:

- Thưa Đại vương, kẻ ngu kém trí bỏ ra nhiều tiền để mua được ít, chính là như vậy.

Rồi Bồ-tát đọc lên bài kệ đầu:

Thưa Nhân chủ, vượn này
Ngu si sống trên cành,
Trí tuệ nó không có,
Nó đã quăng tất cả
Năm đậu nằm trong tay,
Để tìm một hạt roi.

Sau đó vị đại thần đi đến gần vua và đọc bài kệ thứ hai:

Chúng ta và người khác
Tham lam cũng như vậy,
Thưa Đại vương, chúng ta
Mất nhiều để được ít,
Chẳng khác con vượn ấy
Xử sự với hạt đậu.

Vua nghe Bồ-tát nói vậy, liền quay trở lại, và vào thành Ba-la-nại. Các bọn ăn cướp nghe tin vua xuất quân chinh phạt kẻ thù và đã đi ra khỏi thành, liền chạy trốn khỏi biên địa.

Vào thời có câu chuyện hiện tại, bọn ăn cướp nghe tin Vua Kosala đã đi ra khỏi thành, liền chạy trốn.

Vua nghe bậc Đạo Sư thuyết pháp xong, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ Ngài với thân bên hữu hướng về Ngài rồi đi về Xá-vệ.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, nhà vua là Ananda, và vị đại thần có trí là Ta vậy.

-ooOoo-

177. CHUYỆN CÂY TINDUKA (Tiền thân Tinduka)

Tay cầm cung, ống tên...

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo sư kể về trí tuệ Ba-la-mật. Bậc Đạo Sư nghe tán thán trí tuệ của mình như ở trong Tiền thân Mahàbodhi (số 528) và trong Tiền thân Ummagga (số 538) đã nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Như Lai mới có trí tuệ. Thuở xưa, Như Lai cũng có trí tuệ và thiện xảo phương tiện rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con khi, với tám mươi ngàn khi con vây quanh, sống tại núi Tuyết. Gần đấy, có một làng nhỏ ở biên địa, khi thì có người ở, khi thì không. Giữa ngôi làng ấy, có một cây Tinduka sanh trái ngọt, và cành lá sum suê. Khi không có người ở, đàn khi đến ăn trái cây.

Một thời, trong mùa có trái, làng ấy đầy người đến ở, một hàng rào được dựng lên xung quanh và có cửa canh gác. Cây ấy đứng tại đấy, với cành cây nặng trĩu quả. Bấy khi suy nghĩ: "Trước kia tại làng ấy ta thường ăn trái cây Tinduka. Cây ấy nay có nhiều trái hay không và có nhiều người ở đó hay không?" Nghĩ vậy, chúng cứ một con khi đi thăm dò.

- Hãy đi và tìm cho biết tin này.

Con khi ấy đi, biết được cây ấy đầy trái, và làng có nhiều người, liền về và báo tin lại. Đàn khi nghe cây đầy trái, chúng quyết đi hái trái để ăn, liền đến tìm khi chúa và báo tin ấy. Khi chúa hỏi:

- Làng có người ở hay không có người ở?

- Thưa chúa đàn, có người ở!

- Vậy chớ nên đi, vì loài người rất xảo quyết.

- Thưa chúa đàn, vào nửa đêm trong lúc loài người nằm ngủ, chúng tôi sẽ đến ăn!

Cả đàn khi đồng đảo xin được phép của khi chúa, từ núi Tuyết đi xuống, nằm trên mặt một tảng đá, không xa làng bao nhiêu, chờ cho đến lúc mọi người đi ngủ. Vào nửa đêm, khi mọi người đã ngủ say, chúng leo cây và ăn trái. Một người kia có việc cần ra khỏi nhà, đến giữa làng thấy các con khi, liền báo cho mọi người biết. Nhiều người nai nịt cung, tên, tay cầm nhiều loại vũ khí, cầm đá, gậy, và nghĩ: "Khi trời đã sáng, chúng ta sẽ bắt những con khi". Họ vây quanh cây và đứng chờ.

Tám mươi ngàn con khi thấy những người này, sợ chết, suy nghĩ: "Không có nơi nương tựa nào khác ngoài khi chúa", bèn đi đến gần khi chúa và đọc bài kệ đầu:

Tay cầm cung, ống tên,
Mang các loài gương tốt,
Chúng bao vây chúng tôi,
Làm sao được giải thoát?

Nghe chúng nói, khi chúa an ủi:

- Chớ sợ. Loài người có nhiều việc phải làm.

Khi chúa an ủi chúng xong, liền đọc bài kệ thứ hai:

Loài người có nhiều việc,
Sẽ giải tán đám đông,
Những gì cây còn lại,
Hãy ăn Tin-du-ka.

Bậc Đại Sĩ an ủi đàn khi. Nếu chúng không được sự an ủi như vậy, tất cả sẽ vỡ tim và chết. Bậc Đại Sĩ an ủi đàn khi, rồi bảo họ lại tất cả bọn. Khi chúng đã họp, chúng không thấy con khi Senaka, cháu trai của khi chúa. Chúng báo cho khi chúa biết Senaka không đến, khi chúa nói:

- Nếu Senaka không đến, các người chớ lo. Nay nó sẽ đem lại an toàn cho các người đó.

Còn Senaka vẫn ngủ khi đàn khi ra đi. Sau khi thức dậy, không thấy ai, nó đi theo dấu chân chúng, thấy mọi người đến, và biết rằng đàn khi sẽ gặp nạn.

Khi thấy một ngôi nhà ở biên địa có lửa đốt lên và một bà già đang ngủ say, nó đi đến, và làm như một đứa trẻ ở làng đi ra đồng, nó cầm lấy một que lửa, và đứng theo chiều gió thổi, nó đốt làng cháy. Các người ấy liền bỏ đàn khi, vội vàng chạy đến dập tắt lửa. Trước khi chạy, mỗi con khi hái một trái cây mang theo về cho Senaka.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, Senaka, cháu của khi chúa, là Mahànàma, đàn khi là hội chúng đức Phật, còn khi chúa là Ta vậy.

-ooOoo-

178. CHUYỆN CON RÙA (Tiền thân Kacchapa)

Tại đây ta sanh ra...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một người được chữa khỏi bệnh thổ tả. Một thời, tại một gia đình ở Xá-vệ, có bệnh thổ tả lan đến. Cha mẹ nói với con trai:

- Nay con thân, chớ sống trong nhà này. Hãy phá tường và trốn đi, đến một chỗ nào đó và bảo vệ sự sống. Sau khi về, tại chỗ này có nhiều cửa chôn cất, con hãy đào lên, dựng lại cơ nghiệp và sống hạnh phúc.

Nghe nói vậy, người con trai vâng theo và phá bức tường chạy trốn. Khi chứng bệnh của mình đã chấm dứt, anh ta trở về, đào cửa cải lên và sống đời sống gia đình. Một hôm, anh ta đem theo bơ chín, dầu, vải và áo ấm... đi đến Kỳ Viên, đánh lễ bậc Đạo Sư và ngồi xuống. Sau khi tiếp đón anh ta, bậc Đạo Sư liền hỏi:

- Chúng ta nghe nhà của con có bệnh dịch tả lây lan làm thế nào con thoát được?

Anh ta kể lại sự tình. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay cư sĩ, thuở xưa khi tai hoạ khởi lên, có những kẻ quá luyến tiếc trú xứ của mình và không đi chỗ khác, nên đã không giữ được mạng sống. Còn những kẻ không quá luyến tiếc trú xứ và bỏ đi nơi khác thì đã cứu được mình.

Nói như vậy xong, theo lời yêu cầu của người con trai, bậc Đạo Sư kể chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong một gia đình làm đồ gốm ở một ngôi làng nhỏ. Bò-tát cũng làm nghề gốm để nuôi dưỡng vợ con.

Lúc bấy giờ, có một hồ nước lớn gần một con sông lớn ở Ba-la-nại. Trong thời nước lớn, hồ ngập nước từ con sông tràn vào; trong thời nước yếu, hồ nước tách riêng. Các con cá và rùa biết: Trong năm nay sẽ có mưa nhiều, hay trong năm nay sẽ có hạn hán. Vào thời có chuyện này có con cá và rùa sanh trong hồ ấy biết: Trong năm nay, sẽ hạn hán.

Vì vậy trong khi nước hồ còn hợp thành một với sông, chúng từ trong hồ bơi ra và đi đến con sông. Nhưng có một con rùa nghĩ: "Chỗ này ta sanh ra, chỗ ta lớn lên, chỗ ở của cha mẹ, ta không thể bỏ chỗ này được". Nghĩ vậy, nó không đi ra sông.

Trong thời kỳ mùa hạ, ở đây, nước bị khô cạn, con rùa ấy đào đất tại chỗ Bò-tát thường đến lấy đất sét. Bò-tát đi đến đây để lấy đất sét với cái cuốc lớn và đào đất lên, đập trên lưng con rùa, với cái cuốc hất nó lên và quăng nó trên mặt đất như một cục đất. Trong khi cảm thọ đau đớn, con rùa ấy nói:

- Do ta không từ bỏ chỗ ở, nên phải gặp nạn diệt vong như vậy.

Nói vậy xong, nó khóc với những bài kệ:

Tại đây, ta sanh ra,
Trong bùn này ta sống,
Ta yếu đuối thế này,
Thế Tôn, con van Ngài,
Hãy nghe tiếng con thưa.
Ở làng hay tại rừng,
Chỗ nào được an lạc,
Với người có trí thức,
Là chỗ sanh, chỗ lớn.
Chỗ nào có sự sống,
Hãy đi đến chỗ ấy,
Tốt hơn chỗ trú ẩn
Đem lại sự hủy diệt.

Như vậy, con rùa nói với Bồ-tát rồi chết. Bồ-tát lượm nó lên, hóp mọi người trong làng lại, khuyên dạy họ như sau:

- Hãy xem con rùa này! Trong khi các loài cá, loài rùa khác đi ra trên sông lớn, nó không thể cắt đứt sự duyên ái đối với trú xứ, không cùng đi ra sông, đào đất ở chỗ ta đến lấy đất sét, với các cuốc lớn, ta đập vỡ lưng của nó và quăng nó lên mặt đất như một cục đất. Nó nhớ đến việc làm của mình, than khóc với hai bài kệ rồi chết. Như vậy, do duyên ái trú xứ của mình, nó phải chết. Các người chớ làm như con rùa này. Bắt đầu từ nay, đừng nghĩ rằng: "Sắc của ta, tiếng của ta, chớ có tham ái, vì thọ hưởng chấp thủ chúng. Mọi chúng sanh đến phải trải qua ba hiện hữu (dục hữu, sắc hữu, và vô sắc hữu).

Như vậy với sự tinh thông của một bậc Giác ngộ, Bồ-tát khuyên dạy đại chúng. Lời khuyên dạy của Bồ-tát lan rộng toàn cõi Diêm-phù-đề (Ấn Độ) và tồn tại đến bảy trăm năm. Đại chúng nghe lời Bồ-tát khuyên dạy, làm các công đức như bố thí v.v... rồi khi mạng chung, họ sanh lên Thiên giới.

*

Sau khi thuyết pháp thoại này, bậc Đạo Sư liền giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, người thanh niên đã đắc quả Dự lưu.

Và Ngài nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, con rùa là Ananda, còn người làm đồ gốm là Ta vậy.

-ooOoo-

179. CHUYỆN BÀ-LA-MÔN SATADHAMMA (Tiền thân Satadhamma)

Nhớ thay đư tàn ấy...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về hai mươi một sinh kế phi pháp. Một thời, nhiều Tỷ-kheo làm nghề thầy thuốc, nghề sứ giả, nghề đưa tin, nghề liên lạc đường bộ, đổi đồ ăn khát thực v.v... (Những pháp này sẽ được nói đến trong Tiền thân Saketa (237 và 68)). Khi bậc Đạo Sư biết được các Tỷ-kheo đã sinh sống như vậy, Ngài nói:

- Nay nhiều Tỷ-kheo đã sinh sống phi pháp. Sinh sống như vậy, sẽ không giải thoát mà còn đọa làm Dạ-xoa, hay nga quý. Họ sẽ sanh làm những trâu bò chớ nặng, một số sẽ thác sanh vào địa ngục. Vì hạnh phúc và an lạc cho họ, ta cần phải nói lên một bài pháp liên hệ đến cá nhân.

Vì vậy bậc Đạo Sư báo hạp các Tỷ-kheo lại và nói:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông chớ làm hai mươi một sanh kế phi pháp. Đồ ăn khát thực nhận được phi pháp, giống như hòn sắc mung đỏ, ví như nọc rắn độc, các sanh kế phi pháp này đã bị các đệ tử chư Phật, các Độc giác Phật chỉ trích và bài xích. Hưởng thọ các món ăn khát thực nhận được do sanh kế phi pháp không đem lại vui cười hoan hỷ. Các đồ ăn khát thực nhận được như vậy trong Giáo hội của Ta, chẳng khác gì món ăn tàn dư của kẻ hạ tiện.

Sau khi nói vậy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con một người ở đẳng cấp hạ tiện. Khi đến tuổi trưởng thành, vì một vài công việc Bồ-tát lên đường ra đi và đem theo một giỏ gạo làm lương thực. Lúc bấy giờ, tại Ba-la-nại có một thanh niên tên là Satadhamma, là con một gia đình đại Bà-la-môn nhưng không đem theo gạo để làm lương thực. Cả hai cũng gặp nhau trên con đường lớn. Thanh niên ấy hỏi Bồ-tát:

- Người ở giai cấp gì?

Bồ-tát đáp:

- Tôi thuộc giai cấp hạ tiện.

Bồ-tát hỏi:

- Cậu ở giai cấp gì?

Anh ta đáp:

- Tôi thuộc giai cấp Bà-la-môn phương bắc.

- Lành thay, chúng ta cùng đi.

Cả hai cùng đi. Khi đến giờ ăn sáng, Bồ-tát ngồi xuống tại chỗ có nước tốt, rửa tay, mở giỏ cơm, và nói với thanh niên ấy:

- Hãy ăn cơm!

- Này tiện dân, ta không cần cơm.

Bồ-tát nói:

- Lành thay!

Rồi không để cho dư cơm thừa, Bồ-tát bỏ cơm vừa đủ cho mình ăn trên một cái lá khác, cột cái giỏ lại, để nó một bên. Bồ-tát ăn xong, uống nước, rửa tay chân, rồi cầm lấy cơm gạo còn lại và nói với thanh niên:

- Này cậu, chúng ta cùng đi.

Rồi họ lại lên đường. Cả ngày hai người cùng đi, đến chiều cả hai tắm tại một chỗ có nước tốt. Sau khi tắm xong, họ lên bờ. Bồ-tát ngồi một chỗ thoải mái, mở giỏ cơm, không mời cậu thanh niên kia và bắt đầu ngồi ăn. Cậu trai kia cả ngày đi mệt mỏi, lại đói bụng, đứng nhìn và nghĩ: "Nếu nó cho ta cơm, ta sẽ ăn". Bồ-tát không nói gì, vẫn ăn. Cậu trai nghĩ: "Kẻ hạ tiện này không mời gì ta, lại ăn hết cả đồ ăn. Để khỏi bị đói bức bách, ta lấy một miếng, quăng đi phần cơm dơ bẩn ở trên và phần cơm còn lại." Anh ta làm như anh đã nghĩ, và ăn phần cơm được làm cho sạch sẽ. Vừa ăn xong, anh ta hết sức hối hận ăn năn. Anh nôn hết thức ăn và máu trào ra theo đó:

- Ôi vì ta phóng dật, đã làm một việc không thích đáng. Ta đã làm nhục dòng họ, gia tộc cao quý của ta. Ta đã ăn phần cơm dư thừa của một tên hạ đẳng!

Sau khi khóc than, sầu muộn, anh ta nói lên bài kệ đầu:

Nhỏ thay, dư tàn ấy,
Nó cho rất khó khăn!
Ta sanh là Phạm chí,
Món ăn, bị nôn ra.

Cậu trai ấy than khóc như vậy:

- Hôm nay ta đã làm một việc không thích đáng chỉ vì sự sống!

Nói vậy xong, anh ta đi sâu vào rừng, không để một ai thấy mình, rồi anh ta sầu muộn và chết cô độc.

*

Sau khi kể câu chuyện quá khứ bậc Đạo Sư nói:

- Này các Tỷ-kheo, giống như thanh niên Satadhamma, sau khi ăn đồ ăn dư tàn của kẻ hạ tiện, đã tự trách mình đã ăn không xứng đáng, nên không vui cười, không hoan hỷ.

Cũng vậy, ai xuất gia trong Giáo hội này và sống với sinh kế phi pháp, khi hưởng thọ thức ăn đã nhận được do cách thức như trên, đã sống một nếp sống bị đức Phật bài bác và chỉ trích, kẻ ấy sẽ không vui cười và hoan hỷ.

Rồi bậc Đạo Sư đọc bài kệ thứ hai:

*Ai hủy hoại chánh pháp,
Sinh sống theo phi pháp,
Như Sa-ta-dham-ma,
Sống không được hoan hỷ.*

Như vậy, bậc Đạo Sư thuyết pháp thoại này xong, liền thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, nhiều Tỷ-kheo đã đăc các Đạo và Quả.

Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Ta là kẻ tiện dân ấy.

-ooOoo-

180. CHUYỆN KHÓ CHO (Tiền thân Duddada)

Cho những gì khó cho...

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về sự bố thí của hội chúng. Ở Xá-vệ, có hai người bạn là con trai của những điền chủ, cùng nhau đi quyên, rồi sắp đặt tất cả các món vật dụng, mời chúng Tỷ-kheo với đức Phật là vị lãnh đạo và tổ chức đại bố thí trong bảy ngày. Đến ngày thứ bảy, họ bố thí tất cả các món vật dụng, mời vị cao niên nhất trong hội chúng đánh lễ bậc Đạo Sư, rồi ngồi xuống một bên và thưa:

- Bạch Thế Tôn, trong sự bố thí này, có người cho nhiều, có người cho ít. Mong rằng bố thí này sẽ có quả báo lớn cho tất cả mọi người.

Vị cao niên dâng lễ cúng dường tác bạch như vậy. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các cư sĩ! Các ông cúng dường chúng Tăng với đức Phật là vị lãnh đạo, dâng cúng như vậy là thiện nghiệp lớn. Các bậc Hiền trí thuở xưa, khi bố thí như vậy cũng tác bạch cúng dường như vậy.

Nói xong, theo lời yêu cầu của các vị ấy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn ở xứ Kàsi. Khi đến tuổi trưởng thành, Bò-tát được học tập tại Takkasilà,

sau đó xuất gia sống đời đạo sĩ, cùng với một hội chúng đệ tử đến sống ở vùng Tuyết Sơn. Hội chúng sống lâu ngày trong khu vực Tuyết Sơn, khi cần muối và giấm chua, đã đi xuống quốc lộ, họ đi đến Ba-la-nại và sống trong ngự uyển của vua.

Ngày hôm sau, Bồ-tát cùng với hội chúng đi khát thực tại ngôi làng gần cửa thành để dân làng bố thí đồ ăn. Ngày tiếp, Bồ-tát đi khát thực tại Ba-la-nại. Dân chúng vui vẻ bố thí đồ ăn. Họ họp thành đoàn thể, thâu góp đồ quyên được, sửa soạn bố thí, và tổ chức một cuộc bố thí lớn cho hội chúng đạo sĩ. Cuối cuộc bố thí, bậc cao niên nhất nói về cách thức dâng đồ cúng dường. Bồ-tát nói:

- Này các Hiền giả, khi nào tâm hoan hỷ, thì không có bố thí nào nhỏ cả.

Nói xong lời tùy hỷ, Bồ-tát đọc các bài kệ này:

Cho những gì khó cho,
Làm những việc khó làm,
Kẻ xấu khó làm được,
Pháp kẻ thiện khó theo.
Do vậy kẻ thiện, ác,
Từ đây đi khác nhau.
Kẻ ác xuống địa ngục,
Bậc thiện lên Thiên giới.

Như vậy, Bồ-tát nói lời tùy hỷ, rồi sống tại đây trong bốn tháng mùa mưa. Sau khi mùa mưa đã qua, ngài đi đến Tuyết Sơn tu tập, thiền định không gián đoạn và sau khi mạng chung, được sanh lên cõi Phạm thiên.

*

Bậc Đạo Sư kể pháp thoại này xong, liền nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, chúng đạo sĩ là hội chúng đức Phật, và Sư trưởng hội chúng là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM ASADISA

181. CHUYỆN HOÀNG TỬ VÔ ĐỊCH (Tiền thân Asadisa)

Vị thiện xạ, hoàng tử...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về cuộc xuất gia vĩ đại.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Như Lai mới thực hiện cuộc xuất gia vĩ đại. Thuở xưa, Như Lai cũng đã từ bỏ vương vị và xuất gia.

Nói vậy xong, Ngài kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát làm con Hoàng hậu được sanh an toàn, và trong ngày đặt tên, được gọi là hoàng tử Asadisa (Vô Địch). Khi hoàng tử bắt đầu biết chạy, vị hữu tình khác có công đức cũng nhập thai làm con hoàng hậu, được sanh ra an toàn, và trong ngày đặt tên, được gọi là hoàng tử Brahmadatta (Phạm Thọ).

Khi được mười sáu tuổi, Bồ-tát đi Takkasilà, học ba tập Vệ-đà và mười tám tài nghệ với một sư trưởng có danh tiếng nhiều phương. Trong nghề bắn cung, Bồ-tát là vô địch. Học xong Bồ-tát trở về Ba-la-nại.

Khi vua mệnh chung, vua có di chúc tôn thái tử Asadisa làm vua và hoàng tử Brahmadatta làm phó vương. Sau khi vua băng hà, thái tử Asadisa từ chối vương vị và nói:

- Ta không muốn vương vị.

Và Brahmadatta được làm lễ quán đảnh. Bồ-tát không cần danh vọng, không muốn gì hết. Trong khi người em trị nước, Bồ-tát sống như một ông hoàng. Những người hầu cận vu cáo Bồ-tát với vua:

- Thái tử Asadisa muốn chiếm vương quốc.

Vua tin lời nói của họ, tâm tư bị mê hoặc, sai người đi bắt Bồ-tát. Một người hầu Bồ-tát báo cho ngài biết tin này. Bồ-tát tức giận em, liền đi đến một nước khác và báo tin cho vua này biết rằng có một người bắn cung đang đứng đợi trước hoàng môn. Vua hỏi:

- Kẻ ấy muốn bao nhiêu tiền lương?

- Mỗi năm, một trăm ngàn đồng.

- Được, hãy đưa kẻ ấy đến.

Khi Bò-tát đến yết kiến và đứng chầu, vua hỏi:

- Khanh là người bán cung?

- Thưa vâng, tâu Đại vương.

- Lành thay, hãy phục vụ ta.

Từ đây trở đi Bò-tát phục vụ nhà vua. Nhưng các người bán cung cũ lấy làm bất mãn, vì lương của Bò-tát quá cao.

Một hôm vua đi đến ngự uyển, tại chỗ đó dưới gốc xoài được dựng lên một lều vải trước bàn thạch dùng làm nghi lễ. Vua nằm trên sàng tọa lộng lầy dưới gốc cây xoài, nhìn lên thấy một chùm xoài trên ngọn cây và suy nghĩ: "Không thể leo cây để hái chùm xoài quá cao", liền cho gọi các người bán cung đến và nói:

- Các khanh có thể dùng mũi tên cắt đứt chùm xoài này và làm nó rơi xuống không?

Họ đáp:

- Tâu Đại vương, làm việc này không khó gì đối với chúng thần. Đại vương đã thấy tài nghệ chúng thần nhiều lần trước rồi. Người bán cung mới tới nhận tiền lương nhiều hơn chúng thần, xin hãy bảo kẻ ấy bắn rơi chùm xoài.

Vua truyền Bò-tát đến và hỏi:

- Khanh có thể bắn rơi chùm xoài ấy không?

- Thưa vâng, tâu Đại vương. Nếu được chọn chỗ đứng, thần có thể.

- Chỗ đứng nào?

- Chỗ đứng tại tọa sàng mà Đại vương nằm!

Vua bảo dời tọa sàng và nhường chỗ cho Bò-tát.

Bò-tát không có cung tầm tay, nhưng thường nai nịt nó trong bộ áo sát thân, do vậy cần phải có cái lều để thay quần áo. Vua ra lệnh mang lều vải và cắm lều. Rồi Bò-tát đi vào trong lều, cởi tấm vải trắng đã mang trên mình, rồi mặc một áo đỏ sát da, buộc dây nịt và khoác một áo cánh ngang hông màu đỏ.

Từ một cái túi, Bò-tát lấy ra một cây kiếm được tách rời từng mảnh, ráp chúng lại và đeo vào phía bên trái. Kế đó ngài mang một áo giáp bằng vàng, đeo ống tên sau lưng, lấy ra cái cung lớn bằng sừng dê được làm bằng nhiều mảnh. Bò-tát lấp chúng lại, buộc dây cung đỏ như màu san hô, đội một chiếc khăn trên đầu, lấy móng tay quay mũi tên hai ba vòng và vén màn đi ra giống như hoàng tử rần từ hang hiện lên. Bò-tát đi đến chỗ bán cung, lấp tên vào cung và hỏi vua:

- Tâu Đại vương, thần có thể cất chùm xoài này với mũi tên bắn lên hay tên rơi xuống?

- Nay khanh, ta thường thấy một vật rơi xuống do một mũi tên bắn lên, chứ chưa hề thấy mũi tên từ trên rơi xuống. Vậy khanh nên làm mũi tên rơi xuống chùm xoài.

- Thưa Đại vương, mũi tên này sẽ được bắn lên xa đến tận trời của Bốn Thiên vương, rồi mới rơi xuống. Xin Đại vương chịu khó chờ đợi.

- Lành thay.

Vua chấp nhận. Rồi Bồ-tát nói:

- Thưa Đại vương, mũi tên này khi bắn lên sẽ cắt đứt cành xoài ở chính giữa, và khi rơi xuống, nó không rơi trật ra bên này bên kia, dù chỉ một sợi tóc, nhưng rơi đúng chỗ mình muốn và mang theo chùm xoài. Đại vương hãy xem.

Với sự nhanh nhẹn, Bồ-tát bắn lên mũi tên ấy đâm đúng chỗ giữa của chùm xoài. Ngay khi biết mũi tên ấy đã lên đến cung điện của Bốn Thiên vương, ngài bắn thêm một mũi tên khác, đi nhanh hơn cả mũi tên trước, và chạm vào lông của mũi tên đầu, khiến nó quay trở lại, còn mũi tên sau bay thẳng đến lầu đài ở cõi trời Ba mươi ba. Tại đây, chư Thiên giữ lại mũi tên ấy. Tiếng xé gió của mũi tên rơi xuống vang động như tiếng sấm. Đại chúng hỏi:

- Đó là tiếng gì?

Bồ-tát trả lời:

- Đó là tiếng của mũi tên rơi xuống.

Bồ-tát biết rằng mọi người sợ mũi tên rơi trúng mình bèn an ủi họ:

- Chớ sợ hãi. Ta sẽ không cho mũi tên rơi xuống đất đâu.

Mũi tên rơi xuống, không đi trật ra bên này bên kia dù chỉ một sợi tóc, nhưng rơi đúng chính giữa và cắt đứt chùm xoài. Bồ-tát không cho chùm xoài và mũi tên rơi xuống đất, một tay bắt lấy chùm xoài, một tay bắt lấy mũi tên. Đại chúng thấy sự kiện kỳ diệu ấy tán thán bậc Đại Sĩ:

- Chúng ta chưa bao giờ thấy sự kiện hy hữu này.

Họ la lên, vỗ tay, búng ngón tay và vẫy hàng ngàn khăn tay qua lại trên không. Trong sự hân hoan thỏa thích, hội chúng quần thần góp được mười triệu đồng tặng cho Bồ-tát.

Còn vua ban Bồ-tát nhiều tặng vật và danh vọng lớn.

Trong khi Bồ-tát sống ở đây được vua này cung kính, tôn trọng, thì bảy vua khác nghe Hoàng tử Vô Địch không có mặt ở Ba-la-nại, liền đi đến vây kinh thành và gửi tin cho vua:

- Phải đầu hàng hay giao chiến.

Vua hoảng hốt sợ chết và hỏi:

- Hiền huynh của ta nay ở đâu?

Khi được nghe ngài đang phục vụ một vua láng giềng, vua nói:

- Nếu anh ta không đến, ta sẽ mất mạng. Hãy ra đi và nhân danh ta, đánh lễ dưới chân hiền huynh ta, xin lỗi và rước anh ta về.

Vua sai sứ giả ra đi báo tin ấy cho Bồ-tát.

Ngài xin phép vua của mình trở về Ba-la-nại, an ủi em đừng sợ, rồi cho khắc những chữ sau đây trên một mũi tên: "Ta, hoàng tử Asadisa, đã trở về. Chi bắn một mũi tên, ta có thể giết tất cả các người. Ai còn yêu mạng sống hãy chạy trốn đi".

Rồi đứng trên tháp canh, Bồ-tát bắn mũi tên này làm nó rơi vào chính giữa cái đĩa vàng mà bầy ông vua ấy đang ăn chung. Khi họ đọc các chữ ấy, họ hoảng hốt sợ chết và tất cả đều tháo chạy.

Như vậy bậc Đại Sĩ không làm rơi một giọt máu để một con ruồi nhỏ có thể uống được và đã khiến cho bầy vua bỏ chạy. Rồi nhìn em trai, ngài từ bỏ các dục, xuất gia làm vị đạo sĩ, ngài đạt được các Thắng trí và các Thiền chứng, đến khi mạng chung, ngài được sanh lên Phạm thiên giới.

Bậc Đạo Sư nói:

- Như vậy, này các Tỷ-kheo, sau khi đuổi bầy vua chạy, và thắng trận, hoàng tử Asadisa đã xuất gia làm vị đạo sĩ.

*

Rồi nhận danh bậc Chánh Giác, bậc Đạo Sư đọc những bài kệ:

*Vị thiện xạ, hoàng tử,
Tên A-sa-di-sa,
Bậc đại hùng vô địch,
Bắn xa, nhanh như chớp,
Đã phá vỡ tan tành
Đại bộ phận quân địch.
Giao chiến giữa quân thù,
Nhưng không hại một ai,
Cứu người em an toàn,
Bồ-tát tự chế ngự.*

Sau khi bậc Đạo Sư nói xong Pháp thoại này, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, người em trai là Ananda, còn hoàng tử Asadisa là Ta vậy.

-ooOoo-

182. CHUYỆN CON VOI THIỆT CHIẾN (Tiền thân Sangamavacara)

Anh hùng quen chiến trận...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Tôn giả Nanda.

Từ khi trở về thành Kapila lần đầu tiên, cho người em trai, hoàng tử Nanda, xuất gia xong, bậc Đạo Sư đã đi ra khỏi thành Kapila, tuân tự đi đến Xá-vệ và sống tại đây. Tôn giả Nanda nhớ lại, khi cầm lấy bình bát của Thế Tôn, cùng với Thế Tôn đi ra khỏi nhà, thì một Thích nữ có tình cảm đối với Nanda, nhìn ra cửa sổ, với đầu tóc đang chải dở, thấy vậy nàng nói:

- Sao, hoàng tử Nanda lại đi ra với bậc Đạo Sư? Mong Tôn giả hãy sớm trở về.

Nhớ tiếng nói của nàng, Tôn giả sanh luyến ái, không vui vẻ, trở thành vàng vọt và tay chân nổi gân. Bậc Đạo Sư biết được tin này, suy nghĩ: "Ta sẽ khuyên dạy Nanda từ bỏ tiếng sét ái tình và tu đạo giải thoát".

Ngài đi đến phòng Nanda ở, ngồi xuống chỗ soạn sẵn và hỏi:

- Này Nanda, ông có an vui trong Pháp và Luật này không?

- Bạch Thế Tôn, tâm con bị nàng chi phối. Con không an vui.

- Này Nanda, trước đây ông đã đến chiêm bái Tuyết Sơn chưa?

- Bạch Thế Tôn, con chưa đến.

- Vậy chúng ta hãy đi.

- Bạch Thế Tôn, nhưng con không có thần thông, làm sao con đi được?

- Này Nanda, Ta sẽ đưa ông đi với thần lực của Ta!

Rồi bậc Đạo Sư cầm lấy ta vị Trưởng lão bay lên hư không.

Giữa đường hai vị đi qua một đám ruộng bị cháy, trên một khúc cây bị cháy, một con khỉ cái ngồi với mũi và đuôi bị sứt lông trụi hết, da ngoài bị cháy, chỉ còn da trong bé bết máu. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Này Nanda, ông có thấy con khỉ không?

- Dạ có, bạch Thế Tôn.

- Hãy nhìn nó cho kỹ.

Rồi bậc Đạo Sư dắt Nanda và chỉ cho Nanda thấy trái dài sáu mươi dặm là cao nguyên Manosila, bảy hồ lớn, như hồ Anotatta kỳ vĩ v.v..., năm con sông lớn, toàn bộ núi Tuyết có hàng trăm cảnh trí tuyệt đẹp, với núi Vàng, núi Bạc, núi Bảo châu. Rồi bậc Đạo Sư hỏi:

- *Này Nanda, trước đây ông có thấy cung điện cõi trời Ba mươi ba chưa?*

- *Bạch Thế Tôn, con chưa thấy.*

- *Hãy đi, này Nanda, Ta sẽ chỉ cho ông thấy cung điện cõi trời Ba mươi ba.*

Rồi bậc Đạo Sư dắt Nanda đến đấy và ngồi trên Hoàng thạch tọa. Thiên chủ Sakka (Đế Thích) liền đi đến với chư Thiên của hai thiên giới, đánh lễ bậc Đạo Sư và ngồi xuống một bên. Hai mươi lăm triệu tiên nữ của Đế Thích và năm trăm Thiên nữ với bàn chân bồ câu cũng đến đánh lễ và ngồi xuống một bên. Bậc Đạo Sư làm cho Nanda khởi tâm say đắm nhìn năm trăm Thiên nữ ấy không chớp mắt.

- *Này Nanda, ông có thấy các Thiên nữ với bàn chân bồ câu này không?*

Bạch Thế Tôn, con đã thấy.

- *Này Nanda, những Thiên nữ này đẹp hay Thích nữ của ông đẹp?*

- *Bạch Thế Tôn, ví như con khi cái tàn phế so sánh với cung nữ của vua, cũng vậy, nếu so sánh Thích nữ của vua với các Thiên nữ này.*

- *Này Nanda, nay ông sẽ làm gì?*

- *Bạch Thế Tôn, làm thế nào để được các Thiên nữ ấy?*

- *Làm Sa-môn pháp sẽ được các Thiên nữ ấy.*

- *Bạch Thế Tôn, nếu Thế Tôn hứa với con rằng do hành trì pháp Sa-môn, con sẽ được các tiên nữ ấy, thì con sẽ hành trì pháp Sa-môn.*

Này Nanda, Ta hứa với ông đó, hãy hành trì đi.

Như vậy, vị Trưởng lão đứng giữa thiên chúng, sau khi được lời hứa của Thế Tôn, liền thưa:

- *Bạch Thế Tôn, chớ quá chậm trễ. Chúng ta hãy đi về và con sẽ hành trì pháp Sa-môn.*

Bậc Đạo Sư đưa Nanda trở về Kỳ Viên và vị Trưởng lão bắt đầu hành trì pháp Sa-môn. Bậc Đạo Sư gọi vị Tướng quân Chánh pháp và bảo:

- *Này Xá-lợi-phất, Nanda, em của ta, giữa Thiên chúng cõi trời Ba mươi ba, vì thích thú các Thiên nữ, đã khiến ta lấy lời hứa của ta để khích lệ vị ấy.*

Cùng cách ấy, bậc Đạo Sư báo tin cho Trưởng lão đại Mục-kiền-liên, Trưởng lão đại Ca-diếp, Trưởng lão A-na-luật-đà, Trưởng lão Ananda, vị Thủ Kho Chánh pháp, tất cả tám mươi vị đại đệ tử và lần lượt các Tỷ-kheo còn lại đều biết. Trưởng lão Xá-lợi-phất, vị Tướng quân Chánh pháp đi đến Trưởng lão Nanda, và nói:

- *Có thật chẳng, này Hiền giả Nanda, nghe nói giữa Thiên chúng cõi trời Ba mươi ba, Hiền giả đã khiến bậc Đạo Sư hứa là Hiền giả sẽ hành trì pháp Sa-môn để được các Thiên nữ?*

Rồi Trương lão nói tiếp:

- Nếu sự việc như vậy, thì Phạm hạnh của Hiền giả tùy thuộc nữ nhân và hệ lụy đến phiên nào. Nếu Hiền giả hành trì pháp Sa-môn vì mục đích được các nữ nhân ấy, thì có gì khác giữa Hiền giả và một người làm thuê để lấy lương?

Lời nói ấy khiến Tôn giả Nanda xấu hổ và liền dập tắt mọi ham muốn. Cũng với phương tiện này, tất cả tám mươi vị đại đệ tử và các Tỷ-kheo còn lại đều khuyên răn khiến Tôn giả Nanda xấu hổ. Tôn giả Nanda suy nghĩ: "Điều ta làm thật không xứng đáng" và với tâm quý, Tôn giả Nanda kiên trì nỗ lực, tăng trưởng Thiền quán và chứng quả A-la-hán.

Rồi Tôn giả Nanda đi đến Thế Tôn và thưa:

- Bạch Thế Tôn, con xin giải tỏa Thế Tôn khỏi lời hứa.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Nanda, khi ông đã đạt quả A-la-hán, thì ta được giải tỏa khỏi lời hứa rồi.

Biết được sự việc này, các Tỷ-kheo tại Chánh pháp đường bắt đầu nói chuyện về Hiền giả Nanda:

- Hiền giả Nanda thật là dễ dạy. Chỉ một lời khuyên răn đã khiến vị ấy xấu hổ. Hiền giả Nanda liền hành trì pháp Sa-môn và chứng quả A-la-hán.

Bậc Đạo Sư đi đến Chánh pháp đường và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông đang họp ở đây bàn câu chuyện gì?

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay mà thuở xưa, Nanda cũng đã nghe lời khuyên dạy như vậy.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong gia đình một người huấn luyện voi. Khi đến tuổi trưởng thành, Bò-tát đạt được sự thiện xảo trong nghề nghiệp và phục vụ một vị vua thù nghịch với vua Ba-la-nại. Bò-tát được bảo huấn luyện con voi quý của vua và đã huấn luyện nó tốt đẹp.

Vua ấy quyết định xâm chiếm quốc độ Ba-la-nại liền đem Bò-tát đi theo, cưới lên con voi quý cùng với quân đội lớn đi đến Ba-la-nại bao vây thành và gửi tối hậu thư cho vua Ba-la-nại:

- Hãy giao quốc độ hay chiến đấu.

Vua Brahmadatta quyết định đánh, liền triệu tập đội binh hùng hậu tại các cửa thành, tháp canh và chiến đấu. Vua thù định cho con voi quý mặc áo giáp, rồi tự mình mặc

áo giáp cưỡi lên đầu con voi, cầm một câu móc sắc bén, thúc con voi tiến đến trước mặt thành và nói lớn:

- Ta sẽ công phá thành, giết mạng sống của tên vua thù địch, khiến vương quốc nó rơi vào trong tay ta.

Khi thấy các quân giữ thành đổ bùn sôi, ném các hòn đá từ máy ném, con voi ấy sợ chết, nên không có thể tiến tới và lùi bước. Tức thì vị tượng sư đến và nói:

- Nay voi thân, con là bậc anh hùng đã quen thuộc chiến trận. Tại trận địa như vậy, nếu con lùi bước thì thật là không xứng đáng.

Bồ-tát khuyên con voi với bài kệ này:

Anh hùng quen chiến trận,
Voi được tiếng lẫy lừng,
Tấn công các cửa thành,
Sao voi lại lùi bước?
Phá mau thanh cửa sắt,
Nhổ lên các cột trụ,
Đạp nát các cửa thành,
Hỡi voi, mau vào thành!

Nghe nói vậy, theo lời khuyên, con voi quay trở lại, lấy cái vòi quấn vào các cột trụ, nhổ chúng lên như nhổ các cọc nắm. Nó đạp nát cửa thành, bẻ gãy thanh cửa, đi vào thành và chiếm lấy vương quốc cho vua.

*

Khi bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này xong, Ngài liền nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy con voi là Nanda, vua là Ananda và Sư trưởng huấn luyện voi là Ta vậy.

-ooOoo-

183. CHUYỆN ĐỒ TÀN THỰC (Tiền thân Vālodakka)

Nước tôi tệ, ít vị...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về năm trăm người sinh sống bằng cách ăn đồ ăn dư thừa.

Nghe nói ở Xá-vệ có năm trăm cư sĩ giao gánh nặng gia đình cho vợ con rồi sống với nhau và đến nghe pháp bậc Đạo Sư giảng. Giữa họ có một số chứng quả Dự lưu, một số chứng quả Nhất lai, một số chứng quả Bất lai, không một người nào là không chứng quả.

Dân chúng mời bậc Đạo Sư thọ thực và thường mời luôn các cư sĩ ấy. Nhưng họ có năm trăm người hầu hạ, đem que xia răng, nước rửa mặt, hương thơm, vòng hoa, và những người này sinh sống với đồ ăn dư thừa của chủ. Sau buổi ăn sáng, bọn ấy nằm ngủ, rồi khi thức dậy cả bọn đến sông Aciravati, la hét trên bờ sông và vật lộn nhau như những người Mallā. Còn năm trăm cư sĩ không làm ồn, không la hét và sống yên lặng tịnh cư. Bậc Đạo Sư nghe tiếng ồn ào của những người hầu ăn tàn thực ấy, liền hỏi Trưởng lão Ananda:

- Tiếng ồn này là gì vậy?

Ngài được đáp lại:

- Bạch Thế Tôn, đây là tiếng ồn của những người hầu ăn tàn thực.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Ananda, không phải chỉ nay những người hầu này ăn tàn thực xong và làm ồn ào quá. Còn những người cư sĩ này không phải chỉ nay mới quy tụ với nhau và giữ im lặng, thuở xưa họ cũng đã như vậy rồi.

Rồi theo lời Trưởng lão yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata khi vua trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong gia đình một vị đại thần. Khi đến tuổi trưởng thành, Bò-tát làm người cố vấn cho vua về các vấn đề thánh sự và tục sự.

Một thời, vua nghe nói ở biên địa có nổi loạn, liền chuẩn bị năm trăm con ngựa Sindh, cùng với bốn loại binh chủng ra đi và bình định biên địa. Sau khi trở về Ba-la-nại, vua ra lệnh:

- Vì các con ngựa Sindh đã mệt mỏi, hãy cho chúng ăn đồ tươi và uống nước nho.

Các chú ngựa Sindh uống nước thơm ngon rồi đi vào chuồng ngựa, và đứng yên lặng trên chỗ của mình. Nhưng còn nhiều đồ ăn cận bã với các chất ngon ngọt đã bị vắt hết. Các người ấy hỏi vua:

- Nay chúng con phải làm gì với những vật này?

Vua nói:

- Hãy nhồi chúng với nước, vắt khô với vải lọc và cho đàn lừa.

Các con lừa uống nước cạn bã, trở thành say sưa, kêu vang và chạy quanh khắp sân vua. Vua mở cửa sổ lớn, nhìn xuống sân gọi Bồ-tát đang đứng gần và nói:

- Hãy nhìn xem những con lừa này uống nước cạn bã xong trở thành say sưa, la hét, nhảy chồm lên và chạy quanh. Còn các con ngựa Sindh sanh ra thuần chủng, sau khi uống nước thơm, lại im lặng và đứng một chỗ, không chạy nhảy qua lại.

Vua hỏi vì sao như vậy và Bồ-tát đọc bài kệ đầu:

Nước tôi tệ, ít vị,
Chất tươi bị vắt sạch.
Uống vào lừa say sưa,
Thừa Nhân chủ, ngài hỏi,
Ngựa Sindh, loài thuần chủng,
Uống loại nước thượng vị,
Đứng yên lặng tại chỗ,
Không chạy nhảy say sưa.

Rồi Bồ-tát giải thích vấn đề qua bài kệ thứ hai:

Cũng vậy, người hạ đẳng,
Dù ăn món dư tàn,
Vẫn say sưa nhảy nhót,
Sống thoải mái an nhàn.
Còn hạng người thuần tánh,
Giữ tâm trí vững vàng,
Cho dù được uống cạn,
Rượu thượng vị cao sang.

Vua nghe lời Bồ-tát nói, liền cho đuổi các con lừa ra khỏi sân châu. Sau đó, vua tuân theo lời khuyên dạy của Bồ-tát, làm các công đức như bố thí v.v... rồi khi mạng chung vua đi theo nghiệp của mình.

Khi bậc Đạo Sư nói Pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, năm trăm con lừa là các người ăn tàn thực này, năm trăm con ngựa Sindh là năm trăm cư sĩ này, vua là Ananda, còn vị đại thân hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

184. CHUYỆN NGƯỜI LUYỆN NGỰA GIRIDANTA (Tiền thân Giridanta)

Con ngựa Pan-da-va...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về một người thân cận kẻ ác. Hoàn cảnh câu chuyện đã được kể trong Tiền thân Mahilàmukha (số 26). Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Tỷ-kheo này mới thân cận kẻ ác. Thuở xưa, Tỷ-kheo này cũng đã thân cận kẻ ác rồi.

Rồi bậc Đạo Sư kể chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, vào thời vua Sàma trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình đại thần và khi đến tuổi trưởng thành, trở thành cố vấn cho vua về các vấn đề thánh sự và tục sự.

Bấy giờ vua có con ngựa quý tên Pandava, và một người huấn luyện ngựa tên Giridanta, là người què chân. Con ngựa thường thấy người cầm dây cương đi phía trước suy nghĩ: "Người ấy muốn dạy ta đi cả nhấc" nên nó học theo và đi cả nhấc. Người ta trình cho vua biết là con ngựa què. Vua sai mời thú y. Thú y không thấy bệnh gì trên thân ngựa, liền thưa với vua:

- Hạ thần không thấy bệnh gì trên thân ngựa.

Vua cho gọi Bồ-tát:

- Hãy đến, này khanh, và tìm nguyên nhân việc ấy.

Bồ-tát đi đến, biết con ngựa ấy què do thân cận với người huấn luyện bị què, liền tâu vua biết sự kiện này:

- Đây là cái hại do thân cận người xấu.

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ đầu:

Con ngựa Pan-da-va,
Của Đại vương Sà-ma,
Bị tật nguyên tai hại,
Vì Ga-ri-dan-ta,
Nó bỏ bản tánh xưa,
Học theo người huấn luyện.

Vua hỏi Bồ-tát:

- Này khanh, nay phải làm gì?

Bồ-tát đáp:

- Hãy tìm một người huấn luyện tốt, không què và con ngựa sẽ trở lại như xưa.

Nói xong, Bồ-tát đọc bài kệ thứ hai:

 Tìm người đáng tin cậy,
 Có phong cách tốt lành,
 Thăng dây cương vào ngựa,
 Tập nó chạy vòng tròn,
 Nó mau bỏ tật cũ,
 Học theo người huấn luyện.

Vua làm theo như vậy. Con ngựa dần trở lại tốt lành như xưa. Vua khen Bồ-tát hiểu biết tánh tình các loài súc sanh, liền ban thưởng Bồ-tát nhiều danh vọng lớn.

*

Sau khi bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này, Ngài liền nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Giridanta là Đê-bà-đạt-đa, con ngựa là Tỷ-kheo thân cận người ác, vua là Ananda, còn vị đại thần hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

185. CHUYỆN TÂM BẤT TỊNH (Tiền thân Anabhirati)

Như nước đục, không trong...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một thanh niên Bà-la-môn.

Chàng tinh thông ba tập Vệ-đà, giảng dạy thánh điển cho nhiều thanh niên Sát-đế-ly và Bà-la-môn. Sau một thời gian, thanh niên ấy xây dựng gia đình, tâm tư suy nghĩ đến y phục, trang sức, nam nô, nữ tỳ, ruộng đất, trâu bò, vợ con v.v... Bị tham sân si chi phối, tâm tư vẫn đục, chàng không thể đọc các chân ngôn theo thứ tự rõ ràng. Một hôm, người ấy đem theo nhiều hương, vòng hoa, đi đến Kỳ Viên cúng dường, đánh lễ bậc Đạo Sư, rồi ngồi xuống một bên. Bậc Đạo Sư ân cần nói chuyện với người ấy và hỏi:

- Này cư sĩ, ông dạy học các chân ngôn. Ông có thuộc lòng các chân ngôn ấy chăng?

- Bạch Thế Tôn, lúc trước con thuộc lòng các chân ngôn ấy, nhưng từ khi con lập gia đình, tâm con trở nên vẫn đục, do vậy, con không thuộc lòng các chân ngôn ấy như trước nữa!

Bậc Đạo Sư nói:

- Đây cư sĩ, không phải chỉ nay ông mới như vậy. Thuở trước tâm ông không vẫn đục, ông đã thuộc lòng các chân ngôn. Nhưng khi ông bị các đục vọng chi phối, thì ông không nhớ các chân ngôn nữa.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của cư sĩ ấy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì Ba-la-nại, Bồ-tát sanh vào một gia đình Bà-la-môn giàu có. Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát học thuộc lòng các chân ngôn ở Takkasilà và trở thành bậc sư trưởng có danh tiếng. Khi trở về Ba-la-nại, Bồ-tát dạy các chân ngôn ấy cho một số đông thiếu niên Sát-đế-ly và Bà-la-môn.

Trong số ấy có một thanh niên Bà-la-môn học thuộc lòng ba tập Vệ-đà mà không ngưng một câu nào cả và trở thành phụ tá cho sư trưởng dạy các chân ngôn. Sau một thời gian, vị ấy lập gia đình, luôn luôn bận tâm vì gia sự, nên tâm trở thành vẫn đục, không thể tụng đọc thuộc lòng các chân ngôn nữa. Rồi vị sư trưởng đi đến thăm thanh niên ấy và hỏi:

- Nay thanh niên, con có còn thuộc lòng các chân ngôn không?

Chàng đáp:

- Từ khi con lập gia đình, tâm con trở thành vẫn đục, con không thể đọc thuộc lòng các chân ngôn.

Vị sư trưởng nói:

- Nay con thân, khi tâm bị vẫn đục, dù con cố học kỹ lưỡng đến đâu đi nữa, cũng không thể đọc thuộc lòng các chân ngôn được. Nhưng khi tâm trong sáng thì có thể nhớ chúng rõ ràng.

Sau đó Bồ-tát đọc hai bài kệ này:

Như nước đục, vấy bùn,
Không thấy sò, hến, cá.
Sạn, cát nằm phía dưới,
Cũng vậy, tâm vẫn đục
Không thấy được lợi mình,
Không thấy được lợi người.
Như nước lắng trong suốt,
Thấy sò, cá nằm dưới,
Cũng vậy, tâm thanh thản
Thấy lợi mình, lợi người.

*

Sau khi bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này, Ngài trình bày các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, thanh niên Bà-la-môn đắc quả Dự-lưu và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, thanh niên này là thanh niên Bà-la-môn kia và vị Sư trưởng là Ta vậy.

-ooOoo-

186. CHUYỆN VUA MANG SỮA ĐÔNG (Tiền thân Dadhivàhana)

Đẹp, thơm và vị ngọt...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về sự thân cận với kẻ ác. (Câu chuyện này giống như câu chuyện trước). Bậc Đạo Sư nói:

- Đây các Tỷ-kheo, thân cận kẻ ác là không tốt và có hại. Tại sao ta phải nói đến tác hại của bạn ác đối với con người? Trong thời gian quá khứ, do thân cận với cây Nimba không ngọt và không tốt lành, một cây xoài dù thuộc loài vô tri, với vị ngọt sánh bằng thực phẩm chư Thiên, cũng trở thành chua và đắng.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ:

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì Ba-la-nại, bốn anh em Bà-la-môn tại xứ Kàsi xuất gia làm đạo sĩ. Họ làm một dãy am thất bằng lá ở khu vực Tuyết Sơn và sống tại đây. Người anh cả mệnh chung và sanh làm Thiên chủ Sakka (Đế Thích). Biết rõ thần lực của mình, sau khoảng bảy hay tám ngày, Đế Thích thường đến thăm và giúp đỡ đồ chúng.

Một hôm Thiên chủ đi đến thăm vị khổ hạnh lớn tuổi nhất, đánh lễ, ngồi xuống một bên, rồi hỏi:

- Thưa Tôn giả, Tôn giả cần gì?

Vị này mắc bệnh hoàng đản đáp:

- Tôi cần lửa.

Đế Thích cho một con dao kiếm có búa (con dao kiếm có búa được gọi như vậy là vì khi lấp cán vào có thể dùng như con dao hay cây búa). Vị tu khổ hạnh hỏi:

- Với dụng cụ này, ai mang củi lại cho ta?

Đế Thích nói:

- Thừa Tôn giả, khi Tôn giả cần củi, chỉ lấy tay gõ lên cây búa này và nói: Hãy đem củi cho ta và nhen lửa, cây búa sẽ đem củi lại và nhen lửa cho Tôn giả.

Sau khi cho vị ấy con dao kiếm có búa thần ấy, Đệ Thích đi đến vị thứ hai và hỏi:

- Thừa Tôn giả, Tôn giả cần gì?

Gần chòi lá vị này có con đường voi đi. Các con voi làm vị này bực phiền. Vị này nói:

- Các con voi này làm ta khổ sở. Hãy đuổi chúng đi.

Đệ Thích giao cho vị ấy một cái trống và nói:

- Thừa Tôn giả, đánh mặt phía này, Tôn giả sẽ đuổi các kẻ thù. Đánh mặt phía bên kia, kẻ thù sẽ trở thành bạn tốt và bao vây Tôn giả với bốn loại binh chủng.

Nói vậy xong, Đệ Thích cho vị này cái trống và đi đến vị trẻ tuổi nhất và hỏi:

- Thừa Tôn giả, Tôn giả cần gì?

Vị này cũng bị bệnh hoàng đản nên nói:

- Tôi cần sữa đông.

Đệ Thích cho vị này một ghè sữa đông và nói:

- Nếu Tôn giả muốn gì, hãy lật ngược ghè này, nó sẽ trở thành sông lớn, chảy dòng nước lớn, và có thể chiếm một quốc độ cho Tôn giả.

Nói vậy xong, Đệ Thích ra đi. Từ đó trở đi, con dao kiếm có cây búa được dùng để đốt lửa cho người anh trưởng. Người thứ hai nhờ đánh mặt trống đuổi các con voi đi, còn người em út dùng sữa đông.

Lúc bấy giờ, một con heo rừng sống trong một ngôi làng cũ, chợt thấy một hòn ngọc có thần lực. Khi nó lấy miệng cắn hòn ngọc, nhờ thần lực hòn ngọc, nó bay lên hư không, đi đến một hòn đảo ở giữa biển, và nghĩ: "Nay ta sẽ ở lại đây". Nó đi xuống một chỗ tốt đẹp, dưới gốc cây Udumbara, và nó sống tại đấy.

Một hôm, con heo rừng để hòn ngọc trước mặt và nằm ngủ dưới gốc cây ấy. Có một người sống ở nước Kà-si, bị cha mẹ đuổi ra khỏi nhà vì không giúp ích được gì, bèn đi đến bờ biển, leo lên một chiếc tàu làm người giúp việc cho chủ tàu. Khi tàu bị chìm giữa biển, anh ta nằm trên tấm gỗ, trôi đến hòn đảo ấy. Trong khi đi tìm trái cây, thấy con heo rừng nằm ngủ, anh ta đi nhẹ đến gần và lấy hòn ngọc.

Nhờ thần lực hòn ngọc, anh ta bay lên hư không, ngồi trên cây Udumbara và suy nghĩ: "Con heo rừng này nhờ thần lực hòn ngọc, đi được trên hư không. Ta nghĩ có lẽ nó muốn sống ở đây. Trước hết, ta hãy giết nó, ăn thịt rồi sẽ đi". Anh ta bẻ một cây gậy và phóng cây gậy rơi xuống trên đầu con heo rừng. Con heo rừng thức dậy, không thấy hòn ngọc, hoảng sợ chạy nhanh. Anh ta ngồi trên cây cười lớn. Con heo rừng nhìn lên, thấy anh ta liền húc đầu vào cây và chết tại chỗ. Anh ta trèo xuống đốt lửa, nấu thịt con heo rừng, ăn xong, liền bay lên hư không.

Khi bay ngang qua dãy Tuyết Sơn, anh ta thấy am thất các đạo sĩ liền xuống am thất của người lớn tuổi nhất, ở đây hai ba ngày, và được vị tu khổ hạnh chiêu đãi. Thấy thần lực của con dao kiếm có cây búa, anh ta nghĩ: "Ta phải lấy vật dụng này". Anh ta chỉ cho vị tu khổ hạnh thần lực của hòn ngọc và nói:

- Tôn giả hãy lấy hòn ngọc này của tôi và cho tôi con dao kiếm có búa.

Vị tu khổ hạnh mong muốn đi trên hư không, bèn lấy hòn ngọc và trao đổi con dao kiếm có búa với anh ta. Người ấy lấy con dao kiếm có búa, đi một lát, gõ vào vật ấy và nói:

- Nay con dao kiếm có búa, hãy chém đầu người tu khổ hạnh và đem lại hòn ngọc cho ta.

Con dao kiếm có búa liền đi chém đầu người tu khổ hạnh và đem lại hòn ngọc. Anh ta cắt con dao kiếm có búa tại một chỗ kín, đi đến gần vị đạo sĩ thứ hai và sống tại đây vài ngày. Anh ta thấy được thần lực cái trống bèn gạ đổi hòn ngọc để lấy cái trống. Với cách thức trước anh ta bảo cái búa chém đầu người ấy, rồi đi đến người em út. Thấy thần lực của ghè sữa đông, anh ta cho hòn ngọc, đổi lấy cái ghè sữa đông, và với phương tiện trước, anh ta bảo cái búa chém đầu người ấy. Anh ta lấy lại hòn ngọc, con dao kiếm có búa, cái trống và cái ghè sữa đông, rồi bay lên hư không. Đứng không xa Ba-la-nại, anh ta gửi thư nhờ một người cầm tay mang đến cho vua:

- Hãy giao quốc độ cho ta hay muốn bị chém đầu .

Vua được tin liền nói:

- Ta sẽ bắt tên đạo tặc kia.

Và vua đi ra khỏi thành. Tên cướp ấy đánh trên một mặt trống, khiến bốn loại binh chủng vây quanh mình. Khi biết vua đã dàn bày thế trận, anh ta lật ngược cái ghè sữa đông, khiến dòng sông lớn tuôn chảy. Đại quân của vua bị sữa đông chìm ngập không thể ra được. Rồi anh ta gõ cây kiếm có búa, bảo con dao chặt đầu vua. Con dao bay đi, đem đầu vua lại và quăng dưới chân anh ta. Không một ai có thể đưa binh khí lên chống anh ta. Với quân lực bao quanh, anh ta vào thành, làm lễ quán đánh, trở thành vua tên là Dadhivahana (Vua mang sữa đông) và trị nước.

Một hôm, trong khi đang chơi thả lưới trên sông lớn, một trái xoài chín, được chư thần sử dụng, trôi từ hồ Kannamunda (ở Tuyết Sơn) xuống và mắc vào lưới. Khi lưới được kéo lên, thấy trái xoài ấy, các quan liền dâng vua. Trái xoài ấy lớn bằng cái ghè, tròn trịa, màu sắc vàng. Vua hỏi các người đi rừng:

- Trái cây gì vậy?

Khi nghe đáp là trái xoài, vua ăn xong, bảo đem gieo hạt xoài vào vườn của mình, và tưới nước sữa. Cây mọc lên, đến năm thứ ba đã sanh trái. Cây xoài được kính trọng, được tưới nước sữa, được cho hương liệu dày đến năm phân, các vòng hoa được giăng xung quanh. Cây được đốt đèn với dầu thơm, có màn vải bao bọc xung quanh đến bảo vệ các trái chín có vị ngọt và sắc vàng.

Khi vua Dadhivahana gửi các trái xoài để tặng các vua khác, vì sợ sau này hột xoài sẽ mọc lên thành cây xoài, vua lấy gai chích tại chỗ mộng sanh cây. Các vua ấy ăn xoài xong, gieo hạt, nhưng nó không mọc. Họ hỏi nguyên do và biết được sự việc. Một vị vua cho gọi người giữ vườn và hỏi:

- Người có thể phá hoại hương vị trái xoài của vua Dadhivahana, khiến nó trở thành đắng được không?

Người ấy đáp:

- Tâu Đại vương, có thể được.

Vua liền sai người ấy đi và cho một ngàn đồng tiền vàng. Người ấy đi đến Ba-la-nại, báo tin cho vua này biết có một người giữ vườn đến. Khi được vua cho gọi, anh ta vào thành, đánh lễ vua. Vua hỏi:

- Người có phải là người giữ vườn không?

Anh ta thưa:

- Tâu Đại vương, phải.

Và anh ta bắt đầu ca tụng khả năng của mình. Vua nói:

- Người có thể làm phụ tá cho người giữ vườn của ta.

Từ đây trở đi, hai người săn sóc ngự viên.

Người giữ vườn mới tới không bao lâu đã làm cho cây trở hoa trái mùa và sanh quả trái mùa, khiến cho khu vườn càng thêm xinh đẹp. Vua rất bằng lòng bèn đuổi người giữ vườn cũ đi, và giao khu vườn cho anh ta. Ngay khi người giữ vườn ấy chiếm được ngôi vườn vào trong tay mình, anh ta liền bao vây cây xoài bằng cách trồng các cây nimba và các loại cây leo.

Dần dần các cây nimba lớn lên, rễ với rễ, cành với cành, chúng xen lẫn chằng chịt với cây xoài. Do xen lẫn với vị không tốt, trái xoài có vị ngọt trở thành đắng giống như là nimba. Vừa khi biết được trái xoài đã trở thành đắng, người làm vườn bỏ chạy trốn.

Vua Dadhivahana đi đến thăm vườn và ăn trái xoài. Khi nước của trái xoài vào miệng, có vị đắng như trái nimba không thể nào nuốt nổi, vua phải khạc nhổ ra. Lúc bấy giờ Bô-tát là vị cố vấn của vua về thánh sự và tục sự. Vua cho gọi Bô-tát và hỏi:

- Thưa bậc Hiền trí, cây này được săn sóc cẩn thận như xưa, sự việc là vậy, sao trái trở thành đắng? Vì lý do gì vậy?

Và vua đọc bài kệ đầu:

Đẹp, thơm và vị ngọt,
Trái xoài xưa là vậy,
Vẫn được ta tôn quý,

Sao lại có vị đắng?

Đề nêu lý do, Bồ-tát đọc bài kệ thứ hai:

Da-dhi-va-ha-na,
Trái xoài chín của ngài,
Bị vây bởi nim-ba,
Rễ xen lẫn với rễ,
Cành xen lẫn với cành,
Chính cây đắng bao quanh
Đã làm hư trái ngọt,
Do sống với bạn ác,
Trái ngọt trở thành đắng.

Vua nghe lời Bồ-tát, bảo chặt tất cả các cây nimba và cây leo, nhổ rễ lên, đào bỏ đất bùn không tốt xung quanh và đổ đất bùn tốt vào gốc cây ấy. Rồi cây được nuôi dưỡng cẩn thận với sữa, nước ngọt, nước thơm. Sau đó, nhờ được thấm nhuần đủ mọi vị ngọt nên trái cây trở lại ngọt như trước, vua liền giao khu vườn cho người giữ vườn trước kia săn sóc. Sau khi sống hết thọ mạng, vua đi theo nghiệp của mình.

*

Khi bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ Ta là vị đại hiền trí.

-ooOoo-

187. CHUYỆN BÓN VẺ ĐẸP (Tiền thân Catumatta)

Cánh đẹp cùng cánh đẹp...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo lớn tuổi.

Một hôm, trong khi hai vị đệ tử thượng thủ đang ngồi cùng nhau hỏi đáp về Chánh pháp, một Tỷ-kheo lớn tuổi đi đến gần hai vị này, trở thành người thứ ba, ngồi xuống và nói:

- Thưa các Tôn giả, chúng tôi sẽ hỏi câu này. Nếu các Tôn giả khó trả lời, hãy hỏi lại chúng tôi.

Các vị Trưởng lão chán ngấy vị này, nên đứng dậy bỏ đi. Hội chúng ngồi nghe pháp từ các vị Trưởng lão, sau khi giải tán, đi đến yết kiến bậc Đạo Sư. Họ được bậc Đạo Sư hỏi:

- Vì sao đến giờ phi thời vậy?

Họ thuật lại câu chuyện ấy. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên nhằm chán vị ấy, không trả lời và bỏ đi. Thuở xưa, hai vị cũng đã bỏ đi rồi.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát là một thần cây trú ở trong rừng. Một hôm có hai ngỗng trời con từ núi Cittakùta bay ra, đến đậu trên cây ấy để tìm mồi. Khi tìm mồi xong, chúng trở về nghỉ ngơi tại chỗ ấy rồi bay về núi Cittakùta. Trong khi đi qua đi lại, Bò-tát trở thành quen thuộc với chúng. Đi đi về về nhiều lần, họ hoan hỷ kết bạn với nhau, nói pháp cho nhau nghe rồi ra đi. Một hôm, hai ngỗng con đậu trên ngọn cây nói chuyện với Bò-tát, một con chó rừng đứng dưới gốc cây nói bài kệ này với hai ngỗng trời con ấy:

Leo nhánh cây chỗ cao,
Một mình, ngồi ca hát,
Hãy xuống đây ngậm kệ,
Cho vua loài thú nghe!

Các ngỗng trời con chán ngấy chó rừng, liền bay lên và trở về núi Cittakùta. Bò-tát nói với chó rừng bài kệ thứ hai:

Cánh đẹp cùng cánh đẹp,
Chư Thiên cùng chư Thiên,

Có đủ bốn về đẹp,
Sao chó lại ở đây?
Hỡi con chó rừng kia,
Hãy về hang của chó!

*

Sau khi bậc Đạo Sư kể xong Pháp thoại này, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Tỷ-kheo lớn tuổi là chó rừng, hai ngỗng trời con là Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên, còn vị thần cây là Ta vậy.

-ooOoo-

188. CHUYỆN SƯ TỬ LAI CHÓ RỪNG (Tiền thân Sihakottuka)

Ngón chân và móng chân...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Kolàlika.

Một hôm, khi nhiều vị đã vắng đang nói pháp, Kokalika cũng muốn tự mình nói pháp (mọi việc đều giống các chi tiết ở chuyện trước (Số 172). Khi nghe việc này, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không chỉ nay Kokalika mới phô bày bản chất qua tiếng nói của mình. Thuở trước, kẻ ấy cũng đã làm như vậy rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát là một con sư tử ở khu vực Tuyết Sơn, do cùng sống với một con chó rừng cái đã sanh một thú con. Con sư tử lai này về ngón chân, móng, lông bờm, màu sắc, hình dáng, mặt mày đều giống cha, nhưng tiếng hú thì giống mẹ.

Một hôm, trời mưa, các sư tử họp lại, rống lên, chơi các trò chơi sư tử, và con sư tử này cũng muốn rống lên giữa bọn chúng, nhưng chỉ hú lên tiếng hú của chó rừng. Nghe nó hú, các sư tử đều im lặng. Khi nghe tiếng ấy, một sư tử con cũng được sanh từ Bò-tát, liền hỏi:

- Thưa cha, con sư tử này về dung sắc v.v... giống chúng con, nhưng tiếng hú lại khác. Con thú ấy là ai?

Rồi nó đọc bài kệ đầu:

Ngón chân và móng chân
Là ngón, móng sư tử,
Nó có chân sư tử,
Để đứng dựa lên trên,
Nhưng giữa chúng sư tử,
Tiếng kêu nó lại khác.

Nghe vậy, Bò-tát nói:

- Nay con thân, em con là con một chó rừng cái, giống cha về dung sắc, giống mẹ về tiếng.

Rồi Bò-tát nói với con sư tử có mẹ là con chó rừng cái.

- Nay con thân, bắt đầu từ nay, sống ở đây, chó lên tiếng. Nếu con lên tiếng, chúng sẽ biết con là giống chó rừng.

Khuyên dạy vậy xong, Bò-tát đọc bài kệ thứ hai:

Này con thân, chó hú,
Sống im lặng trong rừng,
Vớ tiếng, chúng biết con,
Tiếng con không giống bố!

Sau khi nghe lời khuyên dạy này, con thú ấy không bao giờ thử rống nữa.

*

Khi bậc Đạo Sư thuyết Pháp thoại này xong, Ngài liền nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con chó rừng là Kokalika, con sư tử cùng một cha là La-hầu-la, còn vua các loài thú là Ta vậy.

-ooOoo-

189. CHUYỆN TẮM DA SƯ TỬ (Tiền thân Sihacamma)

Tiếng hí này không phải...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Kokàlika.

Trong thời này, Kokàlika, muốn tự sát tưng. Bậc Đạo Sư biết được sự việc này, liền kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình một người nông phu. Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát sống với nghề nông. Lúc bấy giờ, một nhà buôn làm nghề bán rong đồ vật do một con lừa chở. Khi ông đến một chỗ nào, ông lấy xuống các hàng hóa, trùm lên con lừa một da con sư tử và thả nó giữa ruộng lúa gạo và lúa mì. Các người chủ ruộng thấy nó, tưởng là con sư tử, không dám lại gần.

Một hôm, người lái buôn ấy đến trú tại một cửa hàng. Trong khi nấu cơm sáng, ông trùm lên con lừa một tấm da sư tử và thả nó vào ruộng mì... Các người chủ ruộng nghĩ đó là con sư tử, không dám đến gần bèn về nhà thông báo. Toàn dân trong làng cầm các binh khí, thổi tù và, đánh trống đi đến gần ruộng và la hét. Con lừa hoảng hốt vì sợ chết, vội hí lên tiếng lừa. Biết được nó là con lừa, Bồ-tát đọc bài kệ đầu:

Tiếng hí này không phải
Tiếng sư tử, hay cọp,
Cũng không phải tiếng beo.
Con vật ty tiện này,
Dù trùm da sư tử,
Cũng chỉ hí tiếng ngựa!

Các người làng biết nó là con lừa, đánh cho nó gãy xương, rồi lấy tấm da sư tử và bỏ đi. Người lái buôn ấy đến, thấy con lừa lâm nạn, liền đọc bài kệ thứ hai:

Đã lâu, lừa khôn khéo,
Ăn lúa gạo, lúa mì,
Da sư tử trùm lên,
Do tiếng kêu, bị đánh!

Trong khi người lái buôn nói vậy, con lừa tắt thở. Người ấy bỏ con lừa lại và ra đi.

*

Bậc Đạo Sư thuyết Pháp thoại này xong, liền nhận diện Tiền thân:

- Lúc bảy giờ, con lừa là Kokàlika và người nông phu hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

190. CHUYỆN GIỮ GIỚI (Tiền thân Silànisamsa)

Hãy nhìn kết quả này....

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một nam cư sĩ có lòng tin.

Một Thánh đệ tử có lòng tin, một hôm, trên đường đi đến Kỳ Viên, xuống con sông Aciravati vào buổi chiều, chứng kiến dân chài kéo thuyền lên bờ để nghe thuyết pháp. Không thấy thuyền nào đậu tại bến, vị cư sĩ ấy sanh hoan hỷ, lấy đức Phật làm đề tài tu niệm nên khi bước xuống sông, chân không chìm xuống nước.

Vị ấy đi như trên đất liền, nhưng khi đến giữa sông, thấy sóng, nên đề tài tu niệm trở thành yếu và chân bắt đầu chìm xuống. Vị ấy liền kiên trì gìn giữ hỷ tâm, lấy đức Phật làm đề tài tu niệm, nên vẫn đi trên mặt nước. Vào Kỳ Viên, đánh lễ bậc Đạo Sư, vị ấy ngồi xuống một bên. Bậc Đạo Sư tiếp đón thân tình và hỏi:

- Nay nam cư sĩ, mong rằng trên con đường đi đến đây, ông không mệt mỏi.

Vị ấy trả lời:

- Bạch Thế Tôn, nhờ hỷ tâm với đức Phật làm đề tài tu niệm, con đi trên mặt nước như đặt chân trên đất liền, và đến đây.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay cư sĩ, ông không phải là người đầu tiên nhờ niệm các công đức Phật mà được an toàn. Thuở trước, có những nam cư sĩ, khi tàu bị chìm, nhờ niệm các công đức Phật mà được an toàn.

Rồi theo lời yêu cầu của vị này, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, trong thời đức Phật Ca-diếp, có vị Thánh đệ tử đã chứng quả Dự lưu lên tàu đi cùng với một thợ hớt tóc giàu có. Người vợ nói với chồng:

- Nay ông, ông hãy lo giúp đỡ săn sóc vị cư sĩ này trong bất cứ hoàn cảnh vui buồn nào nhé.

Người thợ đi trên chiếc thuyền ấy. Sau một tuần, thuyền bị đắm giữa biển. Cả hai người nằm trên một tấm ván và trôi đến được một hòn đảo. Tại đây người hớt tóc giết các con chim, nấu ăn một phần và đem một phần cho vị nam cư sĩ. Người cư sĩ tự cho là vừa đủ, nên không ăn thêm. Vị ấy nghĩ: "Tại chỗ này, ngoài Ba ngôi báu, chúng ta

không có sự giúp đỡ nào khác". Rồi vị ấy niệm tưởng công đức của Ba ngôi báu. Trong khi người ấy niệm như vậy, một con rắn chúa đã sanh ở đảo ấy biến hóa thành một chiếc thuyền lớn, có một vị thần biển làm thuyền trưởng. Chiếc thuyền chứa đầy bảy báu: Ba cột buồm làm bằng ngọc xanh, cái neo làm bằng vàng, sợi dây làm bằng bạc và các tấm ván bằng vàng. Vị thần biển đứng trên thuyền gọi lớn:

- Có ai đi đến Diêm-phù-đề (Án Độ) không?

Vị nam cư sĩ nói:

- Có chúng tôi về đó.

- Vậy hãy leo lên tàu.

Vị cư sĩ lên tàu và gọi người hớt tóc. Vị thần biển nói:

- Ngài thì được, nhưng người kia thì không.

- Vì sao?

- Người ấy không có công đức. Vì vậy tôi đưa ngài lên tàu nhưng không đưa người này.

- Thôi được, các công đức bổ thí ta đã làm, các giới ta đã giữ, các sức mạnh ta đã tu tập, ta cho người này kết quả tất cả các hạnh ấy của ta.

Người hớt tóc nói:

- Thưa ông chủ, con rất hèn.

Vị thần biển nói:

- Nay ta nhận thêm người này lên tàu.

Rồi vị thần đưa cả hai người vượt biển và ngược dòng sông đi đến Ba-la-nại. Sau đó, với thần lực của mình, vị thần tạo ra tài sản trong nhà của hai người ấy và nói:

- Hãy thân cận những bậc hiền trí. Nếu người thợ hớt tóc không cẩn thận với vị cư sĩ này, người ấy đã chết giữa biển rồi.

Đề tán thán công đức thân cận của người hiền trí, vị thần nói lên những bài kệ này:

Hãy nhìn kết quả này
Của tín, giới, và thí,
Biến hình thành chiếc thuyền,
Con rắn chở thiện nam.
Hãy thân cận bậc lành,
Hãy giao du kẻ tốt;
Chung sống với bậc thiện,

Người hớt tóc an toàn.

Vị thần biến đứng trên hư không, sau khi thuyết pháp xong, liền cùng với con rắn chúa bay về cung điện của mình.

Sau khi bậc Đạo Sư thuyết Pháp thoại này xong, Ngài giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị nam cư sĩ có lòng tin đặc quả Nhất lai và Ngài nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, vị nam cư sĩ đắc Niết-bàn, rắn chúa là Xá-lợi-phất và vị thần biến là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM RUHAKA

191. CHUYỆN TẾ SƯ RUHAKA (Tiền thân Ruhaka)

Dây cung, dù bị đứt...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về sự luyến ái người vợ cũ. Hoàn cảnh câu chuyện sẽ được đề cập ở Chương tám, Tiền thân Indriya (số 423). Bậc Đạo Sư nói với Tỷ-kheo ấy:

- Nay Tỷ-kheo, nữ nhân ấy đã làm hại ông. Thuở xưa, cô ta đã làm nhục ông trước mặt vua và triều đình. Ngay sau đó, ông đã đuổi cô ta ra khỏi nhà.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con của hoàng hậu chánh cung. Khi đến tuổi trưởng thành, phụ vương mệnh chung, Bồ-tát được đặt trên vương vị và trị nước theo Chánh pháp.

Bồ-tát có một cố vấn tế tự tên là Ruhaka. Ông ta có bà vợ già là một nữ Bà-la-môn. Vua cho vị Bà-la-môn một con ngựa với đầy đủ đồ trang sức, leo lên ngựa đi đến châu vua. Khi ông ngồi trên lưng ngựa được trang sức như vậy, dân chúng đứng khắp nơi đều khen con ngựa ấy:

- Ôi chói sáng thay con ngựa! Nó đẹp làm sao!

Người Bà-la-môn đi về nhà, lên lầu và nói với bà vợ:

- Nay hiền thê, con ngựa của chúng ta tuyệt đẹp. Người đứng hai bên đường đều khen nó.

Nữ Bà-la-môn là người có chút ác tánh, và hay lừa phỉnh, liền nói với chồng:

- Ông có biết nguyên nhân nào làm cho con ngựa này đẹp không? Con ngựa này đẹp là nhờ các thứ trang hoàng cho loài ngựa. Nếu ông muốn đẹp như con ngựa, hãy trang sức như con ngựa, rồi đi xuống giữa đường, vừa đi vừa nhún chân như con ngựa. Khi ông đến yết kiến vua, vua sẽ tán thán ông, và mọi người ai cũng đều khen ông cả.

Vị Bà-la-môn ấy bán tánh ngu ngốc, nghe lời bà vợ, không biết ý đồ của vợ, cứ làm đúng như vậy. Những ai thấy người Bà-la-môn ấy đều cười lớn và nói:

- Đẹp thay là bậc Sư trưởng!

Vua nói với người Bà-la-môn:

- Nay Sư trưởng, có phải ông nổi giận rồi sao? Ông có điên không?

Câu nói của vua chê vậy khiến ông sanh hổ thẹn. Lúc bấy giờ, vị Bà-la-môn biết: "Ta làm một việc không thích đáng", liền sinh lòng căm tức nữ Bà-la-môn:

- Nó đã làm ta xấu hổ trước mặt vua và quân đội. Ta sẽ đánh nó và đuổi nó ra khỏi nhà.

Ông đi về nhà với ý nghĩ trả thù như vậy. Nữ Bà-la-môn ác tánh biết chồng trở về với lòng căm giận mình, liền trốn ra khỏi nhà bằng một cửa nhỏ, đi đến cung điện của vua, và ở tại đây bốn, năm ngày. Vua biết được tin ấy, cho gọi vị cố vấn tế tự, khuyên tha thứ:

- Nay Sư trưởng, đàn bà đầy lỗi lầm, ông nên tha thứ cho nữ Bà-la-môn.

Rồi với mục đích khuyên giáo vị ấy tha thứ, vua nói lên bài kệ đầu:

Dây cung dù bị đứt,
Cũng có thể nối liền,
Hãy giảng hòa với vợ,
Chớ để tâm hận hiềm.

Nghe xong, Ruhaka đọc bài kệ thứ hai:

Có vò, làm dây khác,
Lại có thợ biết làm.
Tôi sẽ tìm vợ mới,
Vợ cũ, tôi chán nhàm!

Nói vậy xong, ông đuổi nữ Bà-la-môn ấy và cưới một nữ Bà-la-môn khác.

*

Sau khi bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này, Ngài trình bày các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo có tâm luyến ái đã đả đốn quã Dự lưu.

Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người vợ cũ là nữ Bà-la-môn, Ruhaka là Tỷ-kheo có tâm luyến ái, còn vua Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

192. CHUYỆN THIÊN NỮ SIRIKÀLAKANNI (Tiền thân Sirikàlakanni)

Nữ nhân có thể đẹp...,

Tiền thân Sirikàlakanni sẽ được trình bày ở Tiền thân Mahà-Ummagga (số 538).

-ooOoo-

193. CHUYỆN HOÀNG TỬ LIÊN HOA (Tiền thân Cullapaduma)

Nàng chính là người ấy...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo thối thất tinh tấn. Hoàn cảnh chuyện này sẽ được trình bày trong Tiền thân Ummadanti (số 527). Bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay Tỷ-kheo, có thật chăng ông thối thất tinh tấn?

Vị ấy trả lời:

- Bạch Thế Tôn, con thấy một nữ nhân mặc áo quần rất đẹp, nên bị ái nhiễm và thối thất tinh tấn.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỷ-kheo, các nữ nhân đều vô ơn, phản bội tình bạn. Các bậc hiền trí thuở xưa, với tâm tư điên cuồng đến độ cho họ uống máu đầu gối phải của mình, trọn đời mang tặng phẩm hiến dâng cho họ, nhưng vẫn không chinh phục được tâm của nữ nhân.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con trai của bà hoàng hậu chánh cung, khi đến ngày đặt tên, được gọi là hoàng tử Paduma (Liên Hoa). Sau Bồ-tát, còn có sáu người em trai nữa. Bảy người ấy tiếp tục lớn lên, lập gia đình sống bên cạnh nhà vua. Một hôm vua đứng nhìn xuống sân thấy họ đi đến hầu vua với một tùy tùng đông đảo, vua sinh lòng nghi ngờ: "Những người này có thể giết ta và cướp lấy quốc độ". Nghĩ vậy, vua cho gọi họ đến và nói:

- Nay các con thân, các con không thể sống trong thành này. Hãy đi đến một chỗ khác, và sau khi ta băng hà, hãy trở về cai trị vương quốc, vì vương quốc là sở hữu của gia đình.

Các con vâng theo lời cha.

Họ khóc than, đi về nhà, đem theo vợ con mình và nói:

- Chúng ta hãy đi bất cứ nơi nào và sống tại đây.

Họ ra khỏi thành, lên đường, đi đến một chỗ hoang vu, không có đồ ăn nước uống, chịu đựng đói khát không nổi, và nghĩ: "Chúng ta còn sống sẽ được nữ nhân khác".

Họ giết vợ của người em út, chia thành mười ba phần, rồi ăn thịt. Bò-tát và vợ lấy phần mình chia làm ba, để lại một phần và ăn hai phần. Như vậy trong sáu ngày, họ giết sáu nữ thân để ăn thịt. Mỗi ngày kế tiếp Bò-tát để lại một phần, vì vậy có được sáu phần. Đến ngày thứ bảy, họ có ý định giết vợ của Bò-tát. Nghe vậy, Bò-tát cho họ ăn sáu phần còn lại, và nói:

- Hãy ăn sáu phần này, ngày mai sẽ tính.

Cho họ ăn thịt xong, khi họ nằm ngủ, Bò-tát đem vợ chạy trốn. Người vợ đi một lát, rồi nói:

- Thưa chàng, em không thể đi được.

Bò-tát cõng vợ lên vai, đi đến rặng đông, ra khỏi được cảnh hoang vu. Khi mặt trời mọc, người vợ nói:

- Thưa chàng, em khát.

Bò-tát nói:

- Đây hiền thê, không có nước.

Nghe nàng nói đi nói lại, Bò-tát lấy gương đâm đầu gối chân phải của mình và nói:

- Đây hiền thê, không có nước uống. Đây là máu đầu gối phải của ta. Hãy ngồi xuống và uống nó đi.

Người vợ làm như vậy. Họ tiếp tục đi, đến sông Hằng Hà hùng vĩ, họ uống nước, tắm, ăn các loại trái và rau v.v... rồi nghỉ ngơi tại một chỗ thoải mái. Gần một khúc quanh của sông Hằng, họ dựng lên một am thất và sống tại đây.

Một hôm, một tên cướp ở thượng lưu sông Hằng, phạm tội phản nghịch vua nên tay chân, tai mũi đều bị cắt đứt, bị quăng nằm trong chiếc xuồng nhỏ và thả trôi trên sông Hằng Hà rộng lớn, rên la vì đau đớn, và trôi đến chỗ ấy. Bò-tát nghe tiếng than đau thương bị ai của nó, liền đi đến bờ sông Hằng, kéo nó lên bờ, dắt nó đến am thất, và xúc thuốc chữa trị vết thương. Người vợ nói:

- Một đũa què lười biếng như thế này mà chồng ta lại mang từ sông Hằng về để săn sóc và cứu sống!

Nói vậy xong, nàng khinh bỉ nhổ vào mặt người què ấy. Khi các vết thương của nó được lành mạnh, Bò-tát cho nó ở tại am thất với vợ mình, rồi đem trái cây và các loại khác từ rừng về, nuôi nó và người vợ. Trong khi họ chung sống như vậy, nữ nhân ấy

sanh ái luyến người què, thông dâm với nó và muốn giết Bò-tát với phương tiện ác độc, liền nói với chồng:

- Thưa chàng, khi em ngồi trên lưng chàng ra đi khỏi khu vực hoang vu, em nhìn hòn núi này, và cầu xin như sau: Thưa vị thần núi, nếu con được sống an lành với chồng, con sẽ làm lễ cúng tạ ngài! Nay thần ấy làm em hoảng sợ. Em phải làm lễ cúng tạ thần ấy.

Bò-tát không biết vợ mình lừa đảo liền bằng lòng, sửa soạn lễ cúng, giao cho vợ đĩa đựng đồ cúng, rồi leo lên chóp núi. Người vợ nói với chồng:

- Thưa chàng, không phải vị thần mà chính chàng mới là vị thần tối thượng. Trước hết, em sẽ cúng dường chàng hoa rừng, đi nhiều xung quanh chàng, đánh lễ chàng, rồi sau đó em cúng lễ cho vị thần núi.

Nói vậy xong, nàng đặt Bò-tát đứng trên bờ vực thẳm, cúng dường Bò-tát hoa rừng, đi nhiều xung quanh, và làm như muốn đánh lễ chồng, nàng đứng phía sau đánh Bò-tát trên lưng, rồi xô Bò-tát rơi xuống vực thẳm, và la lên vì thỏa mãn:

- Ta đã thấy cái lưng kẻ thù ta rồi!

Và nàng xuống núi đi với người què ấy.

Bò-tát rơi từ trên núi xuống vực thẳm nhưng bị mắc vào một chùm lá không có gai trên chóp cây sung nên không thể xuống núi được. Bò-tát ăn trái cây sung và sống giữa các cành cây.

Một con kỳ-đà chúa có thân to lớn, từ chân núi thường leo lên ăn trái của cây sung ấy. Nó thấy Bò-tát và chạy trốn. Ngày sau nó lại đến, ăn những trái ở một bên cây rồi bỏ đi. Nó đến nhiều lần như vậy cho đến khi nó kết thân với Bò-tát và hỏi:

- Làm thế nào anh đến được chỗ này?

Khi được Bò-tát nói cho biết lý do, nó nói:

- Thôi được, anh chớ sợ.

Rồi nó bảo Bò-tát ngồi trên lưng mình, sau đó nó bò xuống núi, ra khỏi khu rừng, đặt Bò-tát trên con đường lớn và nói:

- Hãy đi theo con đường này.

Bò-tát đi đến một ngôi làng nhỏ và sống tại đấy. Khi nghe tin phụ vương đã mệnh chung, Bò-tát đi đến Ba-la-nại, lên ngôi kế vị trong vương quốc thuộc quyền sở hữu của gia đình và trở thành vua Paduma. Nguyên theo Mười vương pháp trị nước đúng luật, Bò-tát cho xây sáu hội trường bố thí tại bốn cửa thành, tại chính giữa thành, tại trước cửa cung điện và mỗi ngày bố thí sáu trăm ngàn đồng tiền.

Trong lúc ấy, nữ nhân độc ác kia cũng người què trên lưng, đi ra khỏi rừng, xin ăn giữa con đường có người qua kẻ lại, thâu lượm cháo cơm để nuôi dưỡng người tình. Có người hỏi:

- Người này là ai đối với cô?

Nàng nói dối:

- Mẹ người này là chị của cha tôi. Người này là anh họ tôi. Người ta cho tôi người này. Dầu cho chàng bị đọa đầy đến chết, tôi cũng sẽ mang chồng tôi trên vai đi khất thực, và nuôi dưỡng chàng.

Mọi người khen:

- Thật là người vợ trung tín với chồng!

Từ đấy trở đi, người ta cho nàng cháo và cơm nhiều hơn trước. Những người khác nói với nàng:

- Chớ sống như thế này. Vua Paduma trị vì ở Ba-la-nại, công đức bố thí của ngài vang dội toàn cõi Diêm-phù-đề. Vua thấy nàng sẽ hoan hỷ, và sẽ cho nàng nhiều tài sản. Hãy để chồng nàng ngồi trong cái giỏ này và cõng đi.

Họ cố vờ nàng và cho nàng một cái giỏ tre. Người đàn bà ác hạnh kia đặt người què ngồi trên lưng mình, rồi đi đến Ba-la-nại, xin ăn tại các nhà bố thí và sống như vậy.

Bấy giờ Bồ-tát thường hay ngồi trên lưng voi với trang sức lộng lẫy, đi đến nhà bố thí và sau khi tự tay bố thí cho tám hay mười người, ngài lại đi về cung. Nữ nhân ác hạnh ấy đặt người què ngồi trong cái giỏ, mang nó trên lưng và đứng trên đường vua đi qua. Vua thấy họ bèn hỏi:

- Người này là ai vậy?

- Thưa Đại vương, một người vợ trung tín.

Vua cho gọi nàng đến, nhận diện nàng, liền bảo đưa người què ra khỏi cái giỏ, và hỏi:

- Người này là gì của nàng?

Nàng trả lời:

- Người này là con của người chị cha tôi. Gia đình đó cho tôi và tôi nhận người này làm chồng tôi.

Các người không biết nội dung câu chuyện liền nói to:

- Ôi, thật là người vợ trung tín!

Và họ tán thán nữ nhân ác hạnh ấy. Vua hỏi thêm:

- Có phải người què này do gia đình cho nàng làm chồng không?

Nữ nhân ấy không nhận diện được vua nên mạnh dạn nói:

- Thưa Đại vương, đúng vậy.

- Và đây có phải là con vua Ba-la-nại không? Nàng có phải là con gái của một vị vua, là vợ của hoàng tử Paduma?

Sau khi dẫn mặt nàng, vua vạch mặt nàng:

- Chính nàng uống máu từ đầu gối của ta và vì luyện ái với người què này, nàng đã xô ta xuống vực thẳm. Nàng nghĩ rằng ta đã chết, nhưng ta vẫn còn sống! Nay nàng đến đây với dấu hiệu từ thân in trên trán đây!

Rồi vua nói với các triều thần:

- Hồi các triều thần, trước kia các khanh hỏi trẫm và trẫm đã trả lời như sau: Sáu người em trai trẫm đã giết vợ họ và đã ăn thịt vợ họ. Nhưng trẫm đã bảo vệ vợ mình an toàn, đưa nàng đến bờ sông Hằng, và sống tại một am thất. Ở đấy trẫm cứu một kẻ què bị xử tội chết và nuôi dưỡng nó. Còn nữ nhân đã sanh tâm luyện ái nó, và xô trẫm xuống vực sâu, không ai khác mà chính là nữ nhân ác hạnh này. Nhưng trẫm đã tự cứu mình nhờ tỏ bày tình thân ái. Còn người què bị xử tội chết không ai khác mà chính là tên này!

Rồi Bô-tát đọc những bài kệ này:

Nàng chính là người ấy,
Còn ta không ai khác,
Người què chính là nó,
Bị chặt tay, chính nó.
Tuy vậy nàng vẫn nói:
- Là chồng tôi lúc trẻ.
Đàn bà thật đáng chết,
Chúng không có sự thật!
Hãy lấy một cái chày.
Đánh chết tên khốn nạn,
Kẻ độc ác rình rập
Đề cướp lấp vợ người.
Sau đó bắt người vợ
Ác độc, tà hạnh này,
Chấm dứt mạng sống nó,
Cắt cả mũi lẫn tai!

Bô-tát không có thể dẹp được cơn phẫn nộ và ra lệnh trừng phạt chúng, nhưng rồi không thi hành như đã ra lệnh. Để làm nguôi giận, Bô-tát bảo cột cái giỏ vào đầu nàng thật chặt, để nàng không cời nó ra được rồi quăng kẻ què vào giỏ và đuổi cả hai ra ngoài quốc độ của mình.

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật và cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo thối thất đã đắc quả Dự lưu.

Rồi Ngài nhận diện Tiền thân:

- Sáu anh em thời ấy là sáu vị Trưởng lão, người vợ là thiếu nữ Cinca, người què phạm tội là Đê-bà-đạt-đa, con kỳ đà chúa là Ananda, còn vua Paduma là Ta vậy.

-ooOoo-

194. CHUYỆN KẺ TRỘM NGỌC (Tiền thân Manicora)

Không có Thiên thần nào...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về Đê-bà-đạt-đa muốn sát hại mình.

Khi nghe Đê-bà-đạt-đa đang âm mưu sát hại mình, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay mà thuở xưa cũng vậy, Đê-bà-đạt-đa đã âm mưu sát hại ta. Nhưng kẻ ấy cũng không có thể làm như vậy được.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát sanh ra trong gia đình của một gia chủ tại một ngôi làng nhỏ không xa Ba-la-nại bao nhiêu. Khi Bô-tát đến tuổi trưởng thành, người ta đi cưới con gái của một gia đình từ Ba-la-nại về gả cho Bô-tát. Nàng dễ thương, xinh đẹp, mỹ lệ giống như Thiên nữ, yếu điệu giống như cây leo nở hoa, yêu kiều như con chim thần Kinnari, có tên là Sujata. Nàng thủy chung, có giới hạnh, luôn luôn làm tròn bổn phận đối với chồng. Nàng được Bô-tát thương mến và quý trọng, vì vậy cả hai sống với nhau hoan hỷ, đồng tâm, và thuận hòa.

Một hôm Sujata thưa với Bô-tát:

- Em muốn về thăm cha mẹ em.

- Lành thay, hiền thê. Hãy chuẩn bị thật đầy đủ lương thực đi đường.

Rồi Bô-tát bảo nấu đủ loại đồ ăn và sắp đặt các lương thực đi đường. Chuẩn bị xong, Bô-tát ngồi phía trước đánh xe, còn vợ ngồi phía sau. Cả hai đi đến gần thành Ba-la-nại, tháo đôi bò khỏi xe, tắm rửa và ăn uống. Rồi Bô-tát cột bò vào xe lại và ngồi phía trước, còn Sujata đã thay áo, trang điểm, và ngồi phía sau.

Khi cỗ xe đi vào thành, vua Ba-la-nại ngồi trên lưng con voi đẹp, đang đi xung quanh thành và đến chỗ ấy. Sujàtà vừa xuống xe và đi bộ sau xe. Vua thấy nàng, sanh tâm luyến ái, bảo một vị cận thần đi theo dò hỏi nàng đã có chồng, và về tâu với vua:

- Thần nghe nàng ấy đã có chồng, và chồng nàng đang ngồi phía trước xe.

Vua không thể chế ngự tâm ái luyến của mình, và tham dục đã tràn ngập trong lòng, vua suy nghĩ: "Với mọi phương tiện, ta sẽ giết tên này và lấy nữ nhân".

Vua gọi một người và bảo:

- Này người kia, hãy cầm lấy viên ngọc này, giả bộ đang đi trên đường, rồi bỏ rơi hòn ngọc trong xe của người ấy.

Nói vậy xong, vua giao cho anh ta một hòn ngọc, và thúc giục anh ta đi. Người ấy vâng lời lấy hòn ngọc, đi đến thả nó vào trong xe rồi trở về thưa:

- Thưa Thiên tử, tôi đã thả hòn ngọc xong.

Vua la lớn:

- Ta đã mất một hòn ngọc!

Mọi người làm ầm ĩ lên và vua ra lệnh:

- Hãy đóng tất cả, cắt đứt mọi đường đi ra, và bắt tên ăn trộm.

Các người hầu vua làm theo đúng lệnh. Còn người kia đem theo một số người, đi gần đến Bò-tát và nói:

- Này ông, hãy để xe lại. Vua mất hòn ngọc trên vương miện. Chúng tôi phải khám xe của ông.

Anh ta khám xe, lấy hòn ngọc mà chính anh ta đã bỏ rơi vào, rồi bảo Bò-tát là kẻ ăn cắp hòn ngọc, lấy tay chân đánh đá ngài, cột ngài ra đằng sau, dẫn đến trình vua và thưa:

- Hãy xem đây là tên trộm hòn ngọc!

Vua ra lệnh:

- Hãy chặt đầu nó!

Các người của vua tại các ngã tư đường, đánh Bò-tát bằng roi, rồi dẫn ngài ra ngoài thành qua cửa phía nam.

Bấy giờ Sujàtà bỏ xe, giơ tay lên trời than khóc chạy theo chồng:

- Ôi chồng tôi! Vì tôi mà chồng tôi phải chịu cảnh đau khổ này!

Nàng đi theo và khóc than như vậy. Các người hầu của vua bắt Bò-tát nằm ngửa với ý định chặt đầu ngài. Thấy vậy, Sujàtà nghĩ đến công đức giới hạnh của mình và nói

thầm: "Ta chắc rằng trong đời này không vị Thiên thần nào có khả năng chặn đứng bàn tay những người độc ác đã man làm hại những người có giới hạnh".

Rồi nàng than khóc và đọc bài kệ đầu:

Không có Thiên thần nào,
Chắc các ngài đi vắng,
Có lẽ không một ai.
Bảo vệ cõi đời này
Kẻ bạo ngược hung hãn
Muốn làm gì thì làm,
Có lẽ không một ai
Chặn đứng được bọn chúng!

Vì nàng là người có giới hạnh than khóc như vậy nên chiếc ngai của Thiên chủ Đế Thích trở thành nóng. Đế Thích nghĩ: "Ai lại muốn ta rời khỏi ngôi vị Thiên chủ của ta đây?". Rồi Đế Thích xem xét địa giới, biết sự việc đã xảy ra và nói:

- Vua Ba-la-nại đang làm một điều thật ác độc, khiến cho Sujatà có giới hạnh phải đau đớn. Nay ta cần phải đi xuống đó!

Đế Thích từ thiên giới đi xuống, với thần lực của mình bắt ông vua độc ác đang ngồi trên lưng voi phải rời khỏi voi và đặt vua nằm ngửa tại chỗ hành quyết thay Bồ-tát. Rồi Đế Thích đỡ Bồ-tát dậy, trang điểm ngài với mọi thứ đồ trang sức, rồi mặc áo mũ của vua, và đặt ngài ngồi trên lưng voi của vua.

Quân hầu của vua giơ cao búa lên chém đầu. Khi chém xong, họ mới biết là đầu của vua! Thiên chủ Đế Thích hiện hình có thể thấy được, đi đến Bồ-tát, làm lễ quán đảnh cho ngài và đặt Sujatà lên ngôi hoàng hậu. Các vị đại thần và các Bà-la-môn gia chủ v.v... thấy Thiên chủ Đế Thích, sung sướng nói:

- Vua phi pháp đã bị giết, chúng ta nay được vua đúng pháp do Đế Thích ban cho chúng ta!

Đế Thích đứng giữa hư không nói:

- Đây là vua của các người do Đế Thích ban cho. Bắt đầu từ nay, vua ấy sẽ trị vì quốc độ đúng pháp. Nếu vua làm việc phi pháp, trời sẽ mưa phi thời, đúng thời trời không mưa, và có ba tai nạn về đói, về bệnh, về chiến tranh. Ba tai nạn này sẽ đến cho dân chúng vì vua ác.

Rồi Đế Thích thuyết giáo họ với bài kệ thứ hai:

Với nó, mưa phi thời,
Đúng thời, trời không mưa,
Từ trời, vua xuống đất,

Hãy nhìn rõ nguyên nhân

Kẻ này đã bị giết.

Như vậy, Đế Thích thuyết giáo đại quần chúng xong, liền trở về cõi thiên của mình. Còn Bồ-tát trị nước đúng pháp và về sau đi lên thiên giới làm đông đảo hội chúng chư Thiên.

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, vua phi thời là Đê-bà-lạt-đa. Đế Thích là A-na-luật-đà, Sujatà là mẹ của La-hầu-la (Rāhulamātā), còn vị vua do Đế Thích đặt lên ngôi là Ta vậy.

-ooOoo-

195. CHUYỆN HÒN NÚI ĐẸP (Tiền thân Pabbatupatthara)

Trải dài hòn núi đẹp...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về vua Kosala.

Có tiếng đồn một vị đại thần thông dâm trong nội cung. Vua cho điều tra, biết được sự việc ấy có thật, liền đi đến Kỳ Viên, đánh lễ bậc Đạo Sư và thưa:

- Bạch Thế Tôn, nay trẫm phải làm gì với nó?

Bậc Đạo Sư hỏi:

- Thưa Đại vương, đại thần ấy có giúp ích Đại vương không, và Đại vương có thương nữ nhân ấy không?

Vua đáp:

- Bạch Thế Tôn, đại thần ấy đã giúp ích nhiều cho trẫm, vị ấy cai quản toàn bộ triều đình, và trẫm yêu nữ nhân ấy.

Khi nghe nói vậy, bậc Đạo Sư nói:

- Thưa Đại vương, khi các người hầu cận có lợi ích cho mình và khi các nữ nhân được thương yêu thì không có thể hại họ được. Thuở xưa, các vua nghe theo lời các bậc hiền trí đã giữ một thái độ thân nhiên đối với các việc như vậy.

Rồi theo lời yêu cầu của vua, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình vị đại thần, khi trưởng thành trở thành vị cố vấn cho vua trong các vấn đề thế sự và thánh sự. Bây giờ có một đại thần thông dâm trong nội cung. Khi biết được sự việc này, vua suy nghĩ: "Viên đại thần giúp ích nhiều cho ta, và ta yêu nữ nhân ấy, nên ta không thể làm hại hai người này được. Ta hãy hỏi vị đại thần hiền trí. Nếu cần phải kham khổ, ta sẽ kham nhẫn; nếu không cần, ta sẽ không kham nhẫn". Vua truyền mời Bồ-tát đến, rồi hỏi:

- Thưa bậc Hiền trí, trẫm muốn hỏi một câu.
- Thưa Đại vương, xin hãy nói đi và thần sẽ trả lời.

Vua liền hỏi qua bài kệ đầu:

Trái dài hòn núi đẹp,
Có hồ nước trong xanh,
Biết sư tử bảo vệ,
Chớ rừng uống nước lạnh.

Nghe bài kệ, Bồ-tát suy nghĩ: "Chắc hẳn có đại thần thông dâm trong nội cung"; và đọc bài kệ thứ hai:

Tất cả loài có chân,
Đều uống nước sông lớn.
Sông vẫn là con sông,
Nếu quý, hãy kham nhẫn.

Bậc Đại Sĩ khuyên bảo vua như vậy. Vua vâng theo lời chỉ dạy của Bồ-tát và nói:

- Chớ làm tội lỗi như vậy nữa.

Rồi vua tha thứ cho hai người. Từ đấy về sau họ không làm như vậy nữa. Còn vua trọn đời làm các công đức như bố thí v.v..., và khi mạng chung, vua đi lên thiên giới làm đông đảo hội chúng chư Thiên.

Sau khi nghe pháp thoại này, vua Kosala đã tha thứ cho cả hai người ấy, và giữ thái độ thân nhiên.

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- *Lúc bấy giờ, vua là Ananda, còn vị đại thần hiền trí là Ta vậy.*

-ooOoo-

196. CHUYỆN CON NGỰA BAY (Tiền thân Valàhassa)

Những ai không làm theo...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo thói thất tinh tấn. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay Tỷ-kheo có thật chăng ông thói thất tinh tấn?

Tỷ-kheo ấy đáp:

- Thưa có thật.

Ngài lại hỏi:

- Vì nguyên nhân gì?

Vị ấy đáp:

- Vì thấy một nữ nhân trang sức xinh đẹp, nên con bị phiền não chinh phục.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, các nữ nhân này, với sắc, tiếng, hương, vị, xúc của mình, với mưu chước cám dỗ của mình, đã làm dần ông tham đắm, khiến đối phương rơi vào thế lực của mình, và khi đã bị chi phối, các nữ nhân ấy phá hoại giới đức, tài sản của kẻ si tình bằng các ác hạnh. Do vậy, nữ nhân được gọi là nữ Dạ-xoa.

Thuở xưa, các nữ Dạ-xoa đi đến một đoàn lữ hành, với mưu chước nữ nhân, làm các thương nhân tham đắm, khiến họ rơi vào thế lực của chúng rồi khi chúng thấy những người đàn ông khác, chúng liền giết và ăn thịt những người trước, chúng gặm xương nghe rạo rạo, với máu thịt chảy dài hai bên má.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể chuyện quá khứ

*

Thuở xưa, tại đảo Tambapanni thuộc xứ Tích Lan, có một thành phố Dạ-xoa trú ẩn. Khi các tàu đắm, chúng ra sức trang điểm, đem theo các đồ ăn loại cứng loại mềm, với nữ tỳ vây quanh, với trẻ con ôm bên nách, và đi đến gần các người lái buôn. Nhằm mục đích làm cho các người ấy tưởng đó là thành phố có loài người ở, chúng tạo ra khắp nơi những người đang cày bừa chăn bò, những đàn bò đang ăn cỏ và đàn chó chạy qua lại v.v... Rồi chúng đi đến gần các người lái buôn và nói:

- Hãy uống cháo này, hãy ăn cơm này, hãy chia đồ ăn này, hỡi các vị khách phương xa.

Các người lái buôn không biết, nên cứ thọ hưởng các món ăn do chúng cho. Khi các người lái buôn ăn xong, và trong lúc họ nghỉ ngơi, các nữ Dạ-xoa thân mật hỏi:

- Các người ở đâu? Các người từ đâu lại? Các người sẽ đi đâu? Các người đến đây để làm gì?

Họ trả lời:

- Chúng tôi bị vỡ tàu nên đến đây.

Các nữ Dạ-xoa nói:

- Tốt lắm, thưa các ông. Chồng của chúng tôi lên tàu ra đi đã quá ba năm. Chắc họ đã chết rồi. Các ông là những lái buôn, chúng tôi sẽ là những người hầu hạ các ông.

Sau khi nói vậy, chúng dùng mưu chước của đàn bà cám dỗ, làm các người lái buôn say đắm rồi đưa họ đến thành Dạ-xoa. Nếu những người bị bắt trước còn sót lại, chúng trói họ với những sợi dây chuyền thần bí, và quăng họ vào nhà cực hình. Nếu chúng không tìm được những người đắm tàu để ăn thịt, chúng thường sục sạo dọc theo bờ biển xa cho đến tận sông Kalyani phía bên kia và đảo Naga phía bên này. Đây là việc làm hàng ngày của chúng.

Một hôm, năm trăm người lái buôn bị đắm tàu, lên được bờ gân thành của nữ Dạ-xoa này. Các nữ Dạ-xoa đi đến và làm cho họ say đắm, rồi đưa họ đến thành Dạ-xoa. Chúng trói những người đã bị bắt trước kia với những sợi dây chuyền thần bí và quăng họ vào nhà cực hình. Nữ chúa Dạ-xoa lấy người thuyền trưởng, và các nữ Dạ-xoa còn lại lấy những người kia, như vậy năm trăm nữ Dạ-xoa lấy năm trăm người đi buôn ấy làm chồng.

Rồi ban đêm, khi các thương nhân đã ngủ say, nữ chúa Dạ-xoa liền dậy, đi đến nhà cực hình giết những người tại đây, ăn thịt rồi trở về. Các nữ Dạ-xoa còn lại cũng làm như vậy. Sau khi ăn thịt người, nữ chúa Dạ-xoa trở về, thân thể trở thành lạnh. Người lái buôn trưởng ôm nàng là nữ chúa Dạ-xoa, liền nghĩ: "Năm trăm nàng này là nữ Dạ-xoa. Chúng ta phải chạy trốn".

Sáng sớm hôm sau, khi đi rửa mặt, anh ta nói với các người đi buôn kia:

- Những nàng này là nữ Dạ-xoa, không phải là người. Khi có các người bị đắm tàu khác đến, chúng sẽ lấy những người ấy làm chồng và ăn thịt chúng ta. Vậy chúng ta hãy chạy trốn.

Hai trăm năm mươi người trong bọn nói:

- Chúng tôi không thể bỏ các nữ Dạ-xoa này được. Nếu các ông muốn, thì hãy đi đi. Nhưng chúng tôi sẽ không chạy trốn đâu.

Sau đó, người lái buôn trưởng đem theo hai trăm năm mươi người nghe lời của mình chạy trốn.

Lúc bấy giờ, Bô-tát sanh làm con ngựa toàn trắng, với đầu như con quạ, với tóc như cỏ munja, có thân thông, có thể bay trên hư không. Bô-tát từ Tuyết Sơn bay lên hư không, đến hòn đảo Tambapanni, trên các ao, hồ ở Tambapanni và ăn các loại lúa mọc

tại đây. Trong khi bay qua như vậy, vì lòng từ bi, ba lần Bồ-tát nói lớn tiếng với giọng người:

- Có người nào muốn trở về tổ quốc không?

Các người đi buôn nghe lời Bồ-tát, đi đến chấp tay và thưa:

- Thưa ngài, chúng con muốn trở về.

- Vậy hãy leo lên lưng ta.

Một số người leo lên thân ngựa, một số người nắm đuôi ngựa, một số người chấp tay và đứng im lặng kính cẩn. Bồ-tát dùng thần lực đem hai trăm năm mươi người ấy về tổ quốc của họ, rồi sau đó trở lại trú xứ của mình.

Và khi có những người khác đến đây, các nữ Dạ-xoa liền giết hai trăm năm mươi người còn lại tại chỗ để ăn thịt.

*

Bậc Đạo Sư nói với các Tỷ-kheo:

- Nay các Tỷ-kheo, giống như những người lái buôn bị rơi vào thế lực của các nữ Dạ-xoa, và đã mạng chung, nhưng những người khác làm theo lời của con ngựa thân biết bay đều trở về trú xứ của mình; cũng vậy, những ai không làm theo lời khuyên dạy của các đức Phật, dù là Tỷ-kheo hay Tỷ-kheo ni, các nam, nữ cư sĩ, đều bị đau khổ lớn trong bốn địa ngục và chịu các hình phạt trong năm loại xiềng xích. Còn những ai biết vâng lời khuyên đều đạt được ba sanh loại tốt đẹp, sáu cõi trời dục giới, hai mươi Phạm thiên giới và đạt trạng thái Niết-bàn bất tử, cực lạc.

Sau khi nói vậy, bậc Chánh Đẳng đạo đọc các bài kệ:

Những ai không làm theo

Lời dạy của đức Phật,

Họ sẽ gặp tai nạn,

Họ giống các lái buôn

Bị các nữ Dạ-xoa

Ăn thịt và mạng chung.

Còn những ai làm theo

Lời dạy của đức Phật,

Họ sẽ được an toàn,

Họ giống các lái buôn

Được ngựa bay cứu giúp,

Đưa về tận trú xứ.

Sau khi bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này, Ngài thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo thối thất đã đắc quả Dự-lưu và nhiều vị khác đắc quả Dự-lưu, Nhất lai, Bất lai và A-la-hán và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, hai trăm năm mươi người lái buôn làm theo lời con ngựa bay là hội chúng đức Phật, còn con ngựa bay là Ta vậy.

-ooOoo-

197. CHUYỆN BẠN-THÙ (Tiền thân Mittamitta)

Khi thấy, nó không cười...

Câu chuyện này, khi ở Xá-vệ, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo.

Vị ấy nghĩ: "Nếu ta lấy cái này, vị giáo thọ sư của ta sẽ không tức giận". Vì vậy, Tỷ-kheo ấy lấy một miếng vải do giáo sư để dành và làm thành một cái túi đựng dép, rồi sau mới xin phép thầy mình. Vị giáo thọ sư hỏi:

- Vì lý do gì ông lấy vật ấy?

- Con tin tưởng rằng khi con lấy vật này, thầy sẽ không tức giận.

Sau khi nghe Tỷ-kheo nói vậy, vị giáo thọ sư nổi nóng, đứng dậy đánh Tỷ-kheo ấy và nói:

- Có sự tin tưởng gì giữa ông và ta được chứ?

Việc làm ấy được các Tỷ-kheo biết.

Một hôm, các Tỷ-kheo họp tại Chánh pháp đường nói chuyện ấy với nhau:

- Thưa các Hiền giả, Tỷ-kheo trẻ tuổi có tên này với lòng tin tưởng vị giáo thọ sư, đã lấy tấm vải làm thành cái túi đựng dép. Sau đó vị giáo thọ sư đã nổi nóng và đứng dậy đánh Tỷ-kheo ấy.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi họp ở đây và đang bàn chuyện gì?

Khi được kể chuyện ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Tỷ-kheo này mới mất tin tưởng đối với vị đồng trú của mình. Thuở xưa, vị ấy cũng đã như vậy rồi.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra tại nước Kàsi trong một gia đình Bà-la-môn. Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát xuất gia làm vị đạo sĩ, đạt được các Thắng trí và các Thiền chứng, rồi làm vị sư trưởng tại khu vực Tuyết Sơn.

Trong chúng đạo sĩ ấy, có một vị tu khổ hạnh không nghe lời Bồ-tát, nuôi dưỡng con voi đã mất mẹ. Khi con voi lớn lên, nó giết vị tu khổ hạnh ấy và đi vào rừng. Chúng đạo sĩ chôn cất vị tu khổ hạnh ấy, rồi đến vây quanh Bồ-tát và hỏi:

- Thưa Tôn giả, vì lý do gì, Tôn giả có thể biết thế nào là bạn, thế nào không phải là bạn?

Bồ-tát trình bày lý do qua các bài kệ:

Khi thấy, nó không cười,
Không hoan hỷ tiếp đón,
Không đưa cặp mắt nhìn,
Và làm điều trái nghịch.
Với những hình tướng này,
Biết nó không phải bạn,
Bậc trí thấy nghe vậy,
Biết nó là kẻ thù.

Như vậy, Bồ-tát nói lên ý nghĩa thế nào là bạn và không phải là bạn. Sau đó, ngài tu tập bốn Vô lượng tâm, rồi đi lên Phạm thiên giới.

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, vị tu khổ hạnh nuôi con voi là vị Tỷ-kheo đồng trú, con voi là vị giáo thọ sư, hội chúng đạo sĩ là hội chúng đức Phật và Sư trưởng hội chúng là Ta vậy.

-ooOoo-

198. CHUYỆN CON VỆT RÀDHA (Tiền thân Ràdha)

Này con, ta đi xa...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo thối thất tinh tấn. Nghe nói, bậc Đạo Sư hỏi:

- Này Tỷ-kheo, có thật chăng ông thối thất tinh tấn.

Vị ấy đáp:

- Bạch Thế Tôn, thật vậy.

Khi được hỏi vì lý do gì, vị ấy đáp:

- Vì con thấy một nữ nhân trang sức đẹp dễ nên phiền não khởi lên.

Bậc Đạo Sư nói với Tỷ-kheo ấy:

- Này Tỷ-kheo, không thể canh giữ đàn bà được. Thuở xưa, có người đã sắp đặt việc canh cửa nhưng không có thể giữ được. Dầu ông có chiếm được đàn bà đi nữa, ông cũng không thể canh giữ họ được.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con vẹt, tên Ràdha, và con vẹt em tên là Potthapàda. Khi còn trẻ, hai con vẹt bị một người thợ săn bắt được và đem cho một vị Bà-la-môn ở Ba-la-nại. Chúng được Bà-la-môn ấy săn sóc như con đê. Nhưng người vợ vị ấy theo ác giới, không ai canh giữ bà ta được.

Vị Bà-la-môn ấy có công việc phải đi xa và nói với hai con vẹt:

- Này các con thân, ta có công việc phải đi, dầu ban ngày hay ban đêm, các con hãy xem mẹ con làm gì. Hãy xem kỹ có người đàn ông nào khác đến thăm mẹ không.

Sau khi giao cho hai vẹt con coi sóc nữ Bà-la-môn, người cha ra đi. Nữ Bà-la-môn ở nhà liền hành động bất chánh, đêm ngày đều có vô số người đến và đi. Thấy vậy Potthapàda nói với Ràdha:

- Vị Bà-la-môn ra đi đã giao nữ Bà-la-môn cho chúng ta canh giữ. Nay bà đang làm ác hạnh, em sẽ nói với bà ấy.

Ràdha bảo đừng, nhưng vẹt em không nghe. Rồi Potthapàda nói với nữ Bà-la-môn:

- Thưa mẹ, vì sao mẹ làm ác hạnh?

Nữ Bà-la-môn ấy rất muốn giết Potthapàda, nhưng làm bộ vỗ về nó và hỏi:

- Nay con thân, con là con của ta, từ nay về sau, ta sẽ không làm như vậy nữa. Vậy này con thân, hãy đến đây.

Nữ Bà-la-môn làm bộ thương yêu gọi Potthapàda lại gần. Khi nó lại gần, nữ Bà-la-môn bắt nó và thét:

- Sao, mày lại khuyên dạy ta à! Mày không biết lượng sức mình!

Nữ Bà-la-môn nắm cổ con vẹt, giết nó và quăng xác vào lò.

Khi vị Bà-la-môn trở về, nghỉ ngơi xong, ông liền hỏi Bô-tát:

- Nay Ràdha thân, mẹ của chúng con như thế nào? Bà có làm tà hạnh hay không?

Hỏi vậy xong, vị Bà-la-môn đọc bài kệ đầu:

Này con, ta đi xa,
Nay ta mới về nhà,
Mẹ con như thế nào,
Có theo người khác không?

Ràdha trả lời:

- Thưa cha thân, bậc hiền trí không nói điều gì không đưa đến hạnh phúc, dầu sự việc ấy có xảy ra hay không.

Ràdha giải thích việc này với bài kệ thứ hai:

Đây không phải khéo nói,
Dù nói đúng sự thật,
Như Pot-tha-pà-da
Nay đã phải nằm chết
Bị cháy dưới than hồng,
Con sợ chung số phận.

Như vậy Bô-tát thuyết pháp cho vị Bà-la-môn, và nói:

- Nay con cũng không thể sống trong nhà này.

Sau khi xin phép vị Bà-la-môn, Bô-tát bay đi vào rừng.

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo thối thất đã đắc quả Dự lưu và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Potthapàda là Ananda, còn Ràdha là Ta vậy.

-ooOoo-

199. CHUYỆN NGƯỜI GIA CHỦ (Tiền thân Gahapati)

Cả hai, ta không nhân...,

Câu chuyện này khi ở tại Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo thói thất tình tấn. Trong lúc nói chuyện, bậc Đạo Sư bảo:

- Không bao giờ có thể canh giữ nữ nhân được. Sau khi làm ác, chúng dùng mọi cách lừa dối chồng.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát được sanh ra làm con một người gia chủ ở nước Kàsi. Khi đến tuổi trưởng thành, Bô-tát lập gia đình. Người vợ mới cưới theo ác giới, thông gian với một người thôn trưởng. Bô-tát biết được, tìm cách bắt quả tang.

Lúc bấy giờ, tất cả thóc lúa đều bị trôi mất trong mùa mưa, vì thế có nạn đói. Nhưng đó cũng là thời các cây lúa bắt đầu mọc. Tất cả dân làng cùng đi đến vị thôn trưởng và thưa:

- Chúng tôi đang đói, hãy cho chúng tôi mượn cái gì để ăn. Hai tháng nữa, khi chúng tôi gặt hái, chúng tôi sẽ trả lúa.

Họ nhận được từ tay thôn trưởng một con bò già và ăn thịt con bò ấy. Một hôm người thôn trưởng chờ Bô-tát đi ra ngoài, liền đi vào nhà. Trong khi chúng đang hưởng hoan lạc với nhau thì Bô-tát từ công làng đi về nhà. Người đàn bà ấy hướng mặt về phía công làng, thấy Bô-tát đi về, liền báo cho thôn trưởng biết. Thôn trưởng hoảng hốt run sợ. Nữ nhân ấy nói:

- Chớ sợ, em đã có cách và bày mưu. Hãy làm như ông đang đến đòi tiền thịt. Em sẽ leo lên vựa lúa đứng trước cửa và nói: Không có lúa! Còn ông đứng giữa nhà đòi năng nặc: Nhà chúng tôi có trẻ con. Hãy trả tiền thịt đây!

Nói vậy xong, nữ nhân ấy leo lên vựa lúa, ngồi trước cửa vựa lúa. Người kia đứng giữa nhà và la to:

- Hãy trả tiền thịt đi!

Nữ nhân ấy nói:

- Trong vựa không có lúa. Khi nào gặt lúa, tôi sẽ trả. Hãy đi đi!

Khi vào nhà, Bô-tát thấy chúng làm như vậy, liền suy nghĩ: "Đây là mưu mô do ác nữ nhân này bày ra", liền gọi người thôn trưởng và nói:

- Nay ông thôn trưởng, chúng tôi ăn thịt con bò già của ông, có hứa đến hai tháng nữa chúng tôi mới trả lúa. Nửa tháng chưa qua, sao nay ông lại đến đòi? Ông đến đây phải vì lý do khác. Tôi không ưa hành động của ông làm. Nữ nhân vô hạnh ác giới này biết rằng trong vựa không có lúa, nay lại leo lên vựa lúa và nói to: Không có lúa! Còn ông lại bảo: Hãy đưa đây! Ta không ưa hành động của hai người!

Để nêu rõ ý nghĩa này, Bồ-tát đọc những bài kệ:

Cả hai, ta không nhẫn,
Cả hai, ta không ưa.
Nữ nhân này leo lên
Đứng một bên vựa lúa,
Lại nói lớn lên rằng:
Tôi không thể trả được!
Nghe đây, ông thôn trưởng,
Ta sống cực khổ thay,
Mượn con bò già, gầy,
Sau hai tháng mới trả,
Thời chưa đến, đòi nợ,
Ta không thích chuyện đó!

Nói vậy xong, Bồ-tát nắm lấy cái búi tóc người thôn trưởng, kéo ra sân quăng gã xuồng và nói:

- Mày là thôn trưởng lại vi phạm của cải trong nhà người khác!

Bồ-tát nói lên những lời mỉa mai, đánh gã cho đến kiệt sức, nắm cổ gã và tống ra ngoài nhà. Còn nữ nhân ác hạnh kia, Bồ-tát nắm lấy tóc, lôi nó từ vựa lúa xuống, đánh ngã nhào và dọa:

- Nếu ngươi còn làm như vậy nữa, ngươi sẽ biết tay ta!

Từ đây trở đi tên thôn trưởng không dám nhìn ngôi nhà ấy nữa, còn người vợ không dám phạm tội, cho đến ý nghĩ cũng không!

*

Sau khi nói lên Pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo thối thất đắc quả Dự-lưu. Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người gia chủ trừng phạt tên thôn trưởng là Ta vậy.

-ooOoo-

200. CHUYỆN GIỚI HẠNH TỐT LÀNH (Tiền thân Sàdhusiḷa)

Một người trẻ đẹp trai...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một vị Bà-la-môn.

Vị ấy có bốn con gái và cũng có bốn người đàn ông đến cầu hôn. Một người trai trẻ, thân hình đẹp. Một người tuổi đã già. Một người sanh trong gia đình quý phái. Một người có đức độ. Vị Bà-la-môn suy nghĩ: "Khi con gái có nhiều người cầu hôn, không biết nên gả cho người nào?". Vị Bà-la-môn suy nghĩ không thể quyết đoán được, nên tự bảo: "Sự việc này cần phải trình bậc Chánh Giác Đăng biết! Ta sẽ hỏi Ngài và ta sẽ gả cho ai là người xứng đáng trong những người ấy". Nghĩ vậy xong, vị Bà-la-môn đem theo hương liệu và vòng hoa đi đến tịnh xá. Đánh lễ bậc Đạo Sư xong, vị ấy ngồi xuống một bên, bắt đầu kể lại việc và thưa:

- Bạch Thế Tôn, giữa bốn người này, con không biết chọn ai.

Bậc Đạo Sư nói:

- Thuở trước cũng vậy, các bậc hiền trí đã hỏi câu này, nhưng tái sanh nhiều lần, ông không nhớ được.

Rồi theo lời Bà-la-môn yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadaṭṭa trị vì ở Bà-la-nại, Bồ-tát được sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn. Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát đi học các tài nghệ ở Takkasilā, và khi về, trở thành vị sư trưởng nổi tiếng nhiều phương.

Bấy giờ, một vị Bà-la-môn có bốn con gái. Và bốn người cầu hôn các cô gái ấy như trên đã nêu. Vị Bà-la-môn không biết nên gả cho người nào, tự nghĩ: "Sau khi hỏi sư trưởng, ta sẽ gả chúng cho người nào xứng đáng nhất. Người Bà-la-môn đi đến sư trưởng, hỏi việc ấy và đọc bài kệ đầu:

Một người trẻ đẹp trai,
Một người tuổi lại lớn,
Một người sanh quý phái,
Một người có giới hạnh,
Tôi hỏi bậc Sư trưởng,
Chúng tôi nên chọn ai?

Nghe nói vậy, vị sư trưởng trả lời:

- Một người đẹp trai và các đức tánh khác, nhưng nếu không có đạo hạnh thì cũng đáng chê trách. Chúng tôi chỉ thích những người có đạo hạnh.

Để nêu lên ý nghĩ này, Bồ-tát đọc bài kệ thứ hai:

Thật tốt, người đẹp xinh,
Người lớn tuổi nên trọng,
Cũng tốt, người thiện sanh,
Nhưng ta thích đức hạnh.

Vì Bà-la-môn nghe theo lời của sư trưởng, và gả tất cả các con gái cho người đức hạnh.

*

Bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này xong, liền thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Bà-la-môn đấng quả Dự-lưu và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ người này là vị Bà-la-môn, còn vị Sư trưởng có danh tiếng nhiều phương là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM NATAMDAIHA

201. CHUYỆN NHÀ TÙ TRÓI BUỘC (Tiền thân Bandhanagara)

Bậc trí đã nói rằng...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một nhà tù.

Nghe nói, thời ấy một số đông kẻ trộm cướp là những người phá nhà, cướp đường, giết người, đã bị bắt với cùm sắt, dây thừng và xích sắt.

Khoảng ba mươi Tỷ-kheo ở quê muốn yết kiến bậc Đạo Sư, đã đi đến thăm viếng và dành lễ ngài. Ngày hôm sau, trong khi đi khát thực, họ đi đến nhà tù và thấy các tên trộm cướp ấy. Sau khi họ đi khát thực trở về, vào buổi chiều, họ yết kiến đức Như Lai, và hỏi:

- Bạch Thế Tôn, hôm nay trong khi chúng con đi khát thực, chúng con được thấy nhiều tên trộm cướp trong nhà tù, bị cùm sắt v.v... trói buộc, chịu đựng nhiều đau khổ. Chúng không thể chặt đứt các còng sắt trói buộc ấy để chạy trốn. Có sự trói buộc nào khác kiên cố hơn các dây trói buộc ấy chăng?

Bậc Đạo Sư đáp:

- Nay các Tỷ-kheo, đây là những dây trói buộc về thân, tuy đau khổ nhưng còn nhẹ. Trái lại, những dây trói như tham ái đối với tài sản, lúa gạo, vợ con v.v... còn mạnh hơn trăm lần, ngàn lần những dây trói buộc trên. Tuy vậy, những trói buộc ấy, dầu to lớn và khó chặt đứt, cũng đã bị các vị hiền trí thuở xưa chặt đứt khi họ quyết chí đi đến Tuyết Sơn và trở thành ẩn sĩ.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong một gia đình nghèo khổ. Khi Bò-tát đến tuổi trưởng thành, người cha mệnh chung. Bò-tát làm thuê để nuôi mẹ. Bò-tát không bằng lòng khi bà mẹ hỏi một người con gái cho Bò-tát lập gia đình. Sau một thời gian, bà mẹ mất, thì người vợ đã có thai, Bò-tát biết vợ mình có thai nói với vợ:

- Nay hiền thê, hãy làm thuê để sống. Tôi sẽ xuất gia.

Người vợ nói:

- Em đang có thai. Chờ em sanh con và bố nó thấy đứa bé rồi hãy xuất gia.

Bò-tát bằng lòng. Khi người vợ sanh xong, Bò-tát nói:

- Nay hiền thê, hiền thê đã sanh xong an toàn. Nay tôi sẽ xuất gia.

Người vợ nói:

- Nay đưa con trai còn bú. Chờ cho nó hết bú, hãy đi.

Nhưng rồi người vợ lại có thai, Bồ-tát suy nghĩ: "Nếu ta chấp nhận lời yêu cầu của vợ, ta sẽ không thể đi được. Vậy không cho nàng biết, ta sẽ trốn và xuất gia". Bồ-tát không nói cho nàng biết, ban đêm thức dậy và ra đi. Những người giữ cửa thành bắt Bồ-tát, Bồ-tát nói:

- Thưa các ông, tôi có bà mẹ phải nuôi, hãy thả tôi ra!

Bồ-tát làm cho họ thả mình ra, tạm trú tại một chỗ, rồi ra khỏi thành bằng cổng chánh, đi vào Tuyết Sơn, và sống đời xuất gia làm vị đạo sĩ. Sau thời gian tu tập, đã đắc được các Thắng trí và các Thiền chứng, Bồ-tát sống sung sướng với cảnh giới thiên. Sống tại đây, Bồ-tát suy nghĩ: "Như vậy, ta đã cắt đứt dây trời buộc của phiền não, dây trời của vợ con thật khó chặt đứt", và nói lên nguồn cảm hứng của mình với những bài kệ:

Bậc trí đã nói rằng
Không phải trời buộc chặt,
Còn sắt và gông gỗ,
Cùng các loại dây trời.
Chính dục ái cường thịnh
Đối với ngọc, bông tai,
Đối với vợ và con,
Mới thật chính buộc ràng!
Bậc hiền trí đã nói rằng
Chính chúng trời buộc chặt,
Chúng kéo lui, lôi xuống,
Mềm mỏng nhưng khó thoát.
Bậc trí chặt đứt chúng,
Tất cả trời buộc này,
Đoạn tận các dục lạc,
Không chờ đợi, ước mong.

Như vậy, sau khi nói lên lời cảm hứng, Bồ-tát hành trì thiền định không gián đoạn rồi sanh lên thế giới Phạm thiên.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này, bậc Đạo Sư giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, một số vị đắc Dự-lưu đạo, một số đắc Nhất lai đạo, một số đắc Bất lai đạo, một số đắc A-la-hán đạo.

Rồi Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ người mẹ là Mahāmaya, người cha là vua Tịnh phạn, người vợ là mẹ của Rāhula (La-hâu-la), người con trai là La-hâu-la. Vị từ bỏ vợ con và trở thành người xuất gia là Ta vậy.

-ooOoo-

202. CHUYỆN TÁNH NGHỊCH NGỘM (Tiền thân Kelisila)

Thiên nga, cò, chim công...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo sư kể về Tôn giả Lakuntala hiền thiện.

Tôn giả được danh tiếng trong Giáo pháp của Đức Phật là người có trí tuệ, nói lời dịu ngọt, thuyết pháp dịu ngọt, đạt được biện tài, hoàn toàn đoạn tận các phiền não. Nhưng trong tám mươi bậc Trưởng lão, Tôn giả là vị nhỏ nhất về thân hình, như một người lùn. Tôn giả Lakuntaka có dạng như một Sa-di, nhỏ bé, như được nuôi để làm trò chơi.

Một hôm Tôn giả đi đến cổng Kỳ Viên để đánh lễ đức Như lai. Lúc ấy cũng có khoảng ba mươi Tỷ-kheo ở quê lên với mục đích lễ bậc Đạo sư. Khi vào Kỳ Viên, thấy Trưởng lão ấy trong khu vực tịnh xá, họ tưởng Tôn giả là một Sa-di. Họ nắm góc y của Trưởng lão, nắm tay, xoa đầu, bóp mũi, xách tai, ôm run Tôn giả và đối xử nặng nề với Tôn giả.

Rồi các Tỷ-kheo để y bát một bên, đi đến đánh lễ bậc Đạo sư, và ngồi xuống một bên. Sau khi được bậc Đạo sư dịu dàng thân mật hỏi thăm, các Tỷ-kheo ấy hỏi:

- Bạch Thế Tôn, chúng con nghe nói có Tôn giả Lakuntaka hiền thiện là đệ tử của Thế Tôn, một vị thuyết pháp rất dịu ngọt, nay Tôn giả ở đâu?

- Nay các Tỷ-kheo, các ông có muốn yết kiến Tôn giả ấy không?

- Thưa có, Bạch Thế Tôn.

- Nay các Tỷ-kheo, người mà các ông đã thấy ở gần cổng, người mà các ông đã nắm góc y, đã đối xử nặng nề, thô lỗ khi các ông đến, chính là Tôn giả ấy!

- Bạch Thế Tôn, vì sao một đệ tử đã được những gì cao thượng, thành tựu đầy đủ đại nguyện, mà không có một chút uy lực?

Đạo sư nói:

- Vì tự mình đã làm ác nghiệp.

Rồi theo yêu cầu của các Tỷ-kheo ấy, Ngài kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ tát làm thiên chủ Đế Thích (Sakka). Lúc bấy giờ vua Brahmadata không thể chịu đựng khi nhìn thấy con voi, con ngựa hay con bò đã già yếu. Vua có tánh nghịch ngợm, thấy người và vật như vậy liền đánh đuổi đi, thấy cỗ xe cũ kỹ liền cho đập nát, thấy các bà già, vua gọi vào và đánh trên bụng, khiến họ ngã rồi dựng đứng họ lên và dọa nạt họ. Thấy những ông già, vua bắt họ lăn lộn giữa đất, và chơi đùa như những người nhào lộn.

Nếu không thấy ai nhưng nghe tại một nhà nọ có một người già, vua bèn cho gọi vào và đùa giỡn. Mọi người xấu hổ đưa cha mẹ mình ra khỏi nước. Không còn có người hầu hạ cha mẹ. Các người hầu cận cũng nghịch ngợm như vậy. Vì thiếu đạo đức nên khi họ chết, họ bị đọa vào bốn đọa xứ (Địa ngục, Ngạ quỷ, Súc sanh và A-tu-la) còn hội chư Thiên bị tổn giảm.

Đế Thích không thấy các Thiên tử mới sanh, liền tìm hiểu nguyên nhân và quyết định: "Ta sẽ nhiếp phục nhà vua ấy". Đế Thích hóa thân làm một ông già, đặt hai ghè sữa bơ trên một cỗ xe gỗ cũ kỹ tồi tàn, thặng vào xe hai con bò già và đi dự ngày hội lớn. Vua Brahmadata cười trên lưng voi được tô điểm rực rỡ, đi nhiều xung quanh thành được trang hoàng long lẫy khắp nơi.

Khi ấy, Đế Thích mặc áo rách rưới, đánh cỗ xe này đi đến gặp vua. Vua thấy cỗ xe cũ kỹ liền sai đuổi nó đi. Quân hầu nói:

- Thưa Thiên tử, cỗ xe nào, chúng con không thấy.

Do thân lực của mình, Đế Thích chỉ để riêng vua thấy cỗ xe mà thôi. Đế Thích đánh xe nhiều lần trên đầu vua, rồi đập cái ghè sữa bơ trên đầu vua, và quay xe trở lại đập vỡ ghè sữa bơ thứ hai. Và từ trên đầu của vua, khắp nơi mọi phía sữa bơ chảy xuống. Như vậy, Đế Thích quấy rầy, hành hạ vua trông thật đáng thương. Sau khi thấy vua không khổ như vậy, Đế Thích làm cỗ xe biến mất, rồi hiện thân Đế Thích, tay cầm cái chùy kim cương, đứng trên hư không và nói:

- Nay tên vua ác hạnh và phi pháp kia, ngươi sẽ không già sao? Thân của ngươi sẽ không bị tuổi già tấn công sao? Nhưng ngươi lại thích đùa nghịch, hành hạ làm khổ nhục những người lớn tuổi. Chính do các việc của ngươi làm mà dân chúng chết đi tràn đầy bốn đọa xứ vì chúng không thể nuôi dưỡng cha mẹ. Nếu ngươi không từ bỏ hành động này, ta sẽ đánh vỡ đầu ngươi với chùy kim cương. Bắt đầu từ nay, ngươi chớ làm như vậy nữa.

Sau khi dọa nạt, Đế Thích nói lên công đức của cha mẹ và trình bày những lợi ích của các hành động kính trọng lớn tuổi. Giáo huấn xong, Đế Thích trở về trú xứ của mình. Từ đấy, vua không còn khởi tâm làm các việc như trước nữa.

*

Sau khi kể câu chuyện quá khứ, bậc Đạo sư nhân danh bậc Chánh Đăng Giác, đọc những bài kệ này:

*Thiên nga, cò, chim công
Voi và nai có đốm,
Tất cả sợ sư tử,
Dù chúng không ngang bằng.
Cũng vậy, giữa mọi người,
Còn trẻ nhưng có trí,
Vị ấy thật vĩ đại,
Kẻ ngu dầu thân lớn,
Không hề được như vậy.*

Khi pháp thoại chấm dứt, bậc Đạo sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, một số Tỷ-kheo đắc quả Dự-lưu, một số đắc quả Nhất lai, một số đắc quả A-la-hán và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vua là Lakuntaka hiền thiện, vì tánh nghịch ngợm đối với người khác nên bị trêu ghẹo lại, còn Đế Thích là Ta vậy.

-ooOoo-

203. CHUYỆN TU TẬP TỪ TÂM (Tiền thân Khandha-Vatta)

Ta khởi lên từ tâm....

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên bậc Đạo sư kể về một Tỷ-kheo.

Trong khi đang ngồi chẻ củi ở cửa nhà tắm, một con rắn bò từ khúc cây mục ra cắn vào ngón chân của Tỷ-kheo ấy và vị ấy chết ngay tại chỗ. Tỷ-kheo ấy chết như thế nào cả tình xá đều biết rõ. Các Tỷ-kheo ngồi Chánh pháp đường bắt đầu nói chuyện sau đây:

- Thưa Hiền giả, nghe nói Tỷ-kheo tên này đang ngồi chẻ củi tại cửa nhà tắm, bị rắn cắn và chết tại chỗ.

Bậc đạo sư đi đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, nay các ông ở đây đang bàn vấn đề gì?

Khi được biết vấn đề này, bậc Đạo sư nói:

- *Này các Tỳ-kheo, nếu Tỳ-kheo ấy đối với bốn loại gia đình vua rấn, có khởi lên lòng từ thì con rấn đã không cần vị ấy. Các vị tu khổ hạnh xưa, khi đức Phật chưa ra đời, tu tập lòng từ đối với bốn loại gia đình vua rấn, nên đã thoát khỏi sự sợ hãi khởi lên cho bốn loại gia đình vua rấn ấy.*

Nói vậy xong, bậc Đạo sư kể câu chuyện quá khứ

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì Bà-la-nại, Bồ tát sanh ra trong gia đình một Bà-la-môn ở nước Kàsi. Khi đến tuổi trưởng thành Bồ-tát đoạn tận các dục, xuất gia làm đạo sĩ, đạt được các Thăng trí và các Thiền chứng, rồi xây dựng am thất tại một khúc quanh của sông Hằng gần chân núi Tuyết và sống tại đây, vui hưởng cùng thiên lạc với chúng đạo sĩ vây quanh.

Lúc bấy giờ, có nhiều loại rấn trên bờ sông Hằng làm hại các vị đạo sĩ, và phần lớn các vị ấy mệnh chung. Các vị tu khổ hạnh trình chuyện ấy với Bồ-tát. Ngài liền họp tất cả vị tu khổ hạnh lại, và nói:

- Nếu các ông tu tập từ tâm đối với bốn loại gia đình vua rấn này, các con rấn sẽ không cần các ông, do vậy, bắt đầu từ nay, hãy tu tập từ tâm như vậy đối với bốn loại vua rấn.

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ đầu:

Ta khởi lên từ tâm
Với Vi-rù-pak-kha,
Ta khởi lên từ tâm
Với E-rà-pa-tha,
Ta khởi lên từ tâm
Với Chab-byà-put-ta,
Ta khởi lên từ tâm
Kan-hà-go-ta-ma.

Như vậy, sau khi nêu tên bốn gia đình vua rấn, Bồ-tát nói:

- Nếu các ông có thể tu tập từ tâm đối với những loài vật này, thì các con rấn không cần, và không bức hại các ông.

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ thứ hai:

Với các loài không chân,
Ta khởi lên lòng từ,
Với các loài hai chân,
Ta khởi lên lòng từ,

Với các loài bốn chân,
Ta khởi lên lòng từ,
Nhiều chân hoặc không chân,
Ta khởi lên lòng từ.

Như vậy, sau khi nêu rõ sự tu tập từ tâm của mình, Bồ-tát nói lên lời cầu nguyện với bài kệ:

Hỡi các loài không chân
Chớ có làm hại Ta,
Hỡi các loài hai chân,
Chớ có làm hại Ta,
Hỡi các loài bốn chân
Chớ có làm hại Ta,
Hỡi các loài nhiều chân
Chớ có làm hại Ta.

Rồi nêu rõ sự tu tập không hạn chế, Bồ-tát đọc thêm bài kệ này:

Tất cả loài chúng sanh,
Tất cả loài hữu tình,
Phàm tất cả sanh loại
Có mặt ở trên đời,
Mong được thấy tốt lành,
Chớ có làm điều ác.

Như vậy, Bồ-tát nói:

- Hãy tu tập từ tâm đối với tất cả mọi loài chúng sanh không có hạn chế.

Rồi Bồ-tát tán thán công đức của Ba Ngôi Báu với thính chúng:

- Vô lượng là Phật, vô lượng là Pháp, vô lượng là Tăng.

Bồ-tát nói tiếp:

- Hãy ghi nhớ công đức của Ba Ngôi Báu này.

Sau khi trình bày công đức Ba Ngôi báu là vô lượng, Bồ-tát nêu rõ các chúng sanh đều có hạn lượng, Bồ-tát nói thêm:

- Các loài bò sát, các loài rắn, các loài bò cạp, các loài một trăm chân, các loài nhện, các loài rắn mối, các loài chuột, đều có hạn lượng.

Rồi Bồ-tát lại nói:

- Vì tham dục trong nội tâm của những chúng sanh này khiến chúng có hạn lượng.

Sau khi nêu rõ như vậy, Bồ-tát nói thêm:

- Mong rằng chúng ta sẽ được bảo vệ ngày đêm đối với các chúng sanh có hạn lượng này nhờ uy lực của ba Ngôi báu vô lượng. Vì vậy hãy nhớ ghi công đức của Ba Ngôi Báu.

Rồi Bồ-tát đọc bài kệ này để nêu rõ việc cần phải làm thêm nữa:

Nay ta được bảo vệ,
Nay ta được che chở,
Hỡi các loài sanh vật,
Hãy đi xa, tránh xa!
Con đánh lễ Thế Tôn,
Và bầy đức Phật-đà,
Chư Phật đã tịch diệt.

Như vậy Bồ-tát khuyên:

- Trong khi đánh lễ, hãy ghi nhớ bầy đức Phật.

Rồi Bồ-tát trao thân chú che chở này cho các đạo sĩ.

Bắt đầu từ đây, các đạo sĩ vâng theo lời khuyên dạy của Bồ-tát, tu tập từ tâm, ghi nhớ công đức chư Phật. Như vậy, nhờ các đạo sĩ ấy ghi nhớ các công đức chư Phật, tất cả các loài rắn đều bỏ đi. Còn Bồ-tát tu tập các Phạm trú (Bốn Vô lượng tâm) và được sanh lên Phạm thiên giới.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo sư nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, hội chúng đạo sĩ là hội chúng đức Phật, còn sư trưởng hội chúng là Ta vậy.

-ooOoo-

204. CHUYỆN CON QUẠ VIRAKA (Tiền thân Viraka)

Hồi này Vi-ra-ka...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo sư kể về sự bắt chước bậc Thiện Thệ.

Sau khi hai vị trưởng lão đưa hội chúng của Đê-bà-đạt-đa về, bậc Đạo sư hỏi các trưởng lão:

- Nay Xá-lợi-phất, khi Đê-bà-đạt-đa thấy các ông, kẻ ấy phải làm gì?

Họ đáp:

- Đê-bà-đạt-đa bắt chước bậc Thiện Thệ.

Bậc Đạo sư nói:

- Nay Xá-lợi-phất, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới làm theo ta và gặp nạn. Thuở trước, kẻ ấy cũng đã như vậy rồi.

Rồi theo lời Trưởng lão yêu cầu, bậc Đạo sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con quạ nước ở dưới chân núi Tuyết, và sống gần một cái hồ. Viraka là tên của Bồ-tát.

Lúc bấy giờ, tại nước Kàsi có nạn đói. Dân chúng không thể cho quạ ăn hay làm lễ cúng cho các Dạ-xoa và các loại rắn. Phần lớn các con quạ từ bỏ các địa phương có nạn đói và đi vào rừng.

Tại đây, có con quạ trú ở Ba-la-nại tên là Savitthaka, đem theo quạ mái, đi đến chỗ của Viraka và dựa vào hồ nước ấy, làm chỗ một bên.

Một hôm con quạ ấy tìm mồi ăn tại hồ, thấy Viraka lặn xuống hồ ăn cá rồi đi lên, và phơi thân cho khô. Nó nghĩ: "Nương tựa con quạ này có thể được nhiều cá, vậy ta hãy hầu nó". Nghĩ vậy xong, quạ Savitthaka đến gần Viraka. Viraka hỏi:

- Nay bạn, bạn đến có việc gì?

Savitthaka đến gần đáp:

- Thưa ngài, tôi muốn hầu hạ ngài.

Khi được Viraka ưng thuận, quạ Savitthaka bắt đầu hầu hạ Viraka. Từ đây về sau Viraka ăn vừa đủ cá để nuôi sống, số còn lại nó đem cho Savitthaka ngay khi vừa bắt được cá, và khi Savitthaka đã ăn vừa đủ để nuôi sống, nó đem số còn lại cho con quạ mái vợ nó. Sau một thời gian, Savitthaka khởi lên lòng tự ái. "Con quạ nước này màu đen, ta cũng màu đen. Nó có mắt, có mỏ, có chân, ta cũng không khác gì nó. Bắt đầu từ nay, ta không cần những con cá nó bắt, ta sẽ tự bắt cá". Nó đi đến Viraka và nói:

- Nay bạn, bắt đầu từ nay, tự tôi sẽ đi xuống hồ bắt cá.

Viraka nói:

- Nay bạn, bạn sanh ra không thuộc gia đình loài quạ xuống sông bắt cá, vậy chớ tự hại mình!

Dầu được Viraka ngăn chặn, quạ Savitthaka vẫn không nghe lời. Nó xuống hồ, lặn vào trong nước, nhưng nó bị mắc vào giữa đám rong, chỉ trôi lên cái mỏ. Savitthaka không thể thờ được, và đã chết dưới nước. Con quạ cái không thấy nó trở về, liền đi đến tìm Viraka để hỏi tin:

- Thưa ngài, Savitthaka không thấy về, không biết chàng ở đâu?

Rồi nó đọc bài kệ đầu:

Hỡi này Vi-ra-ka,
Bạn có thấy con chim,
Với giọng nói dịu ngọt,
Đấy là chồng của tôi,
Cổ như cổ chim công,
Tên Sa-vit-tha-ka?

Nghe quạ mái nói, Viraka trả lời:

- Nay bạn, tôi biết chồng bạn đi đâu rồi.

Nói vậy xong, Viraka đọc bài kệ thứ hai:

Con chim có thể đi
Trong nước, trên đất liền,
Luôn luôn nó được ăn
Các loại cá tươi sống.
Còn Sa-vit-tha-ka
Bắt chước loài chim ấy,
Mắc vướng trong đám rong,
Và đã chết tại đây.

Nghe nói vậy, con quạ mái than khóc và bay trở về Ba-la-nại.

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Savitthaka là Đê-bà-đạt-đa, còn Viraka là Ta vậy.

-ooOoo-

205. CHUYỆN CÁ SÔNG HẰNG (Tiền thân Gangeyya)

Bầy cá sông Hằng đẹp...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về hai Tỷ-kheo trẻ. Tương truyền có hai thiện nam tử trú ở Xá-vệ xuất gia trong Giáo pháp, nhưng không tu tập quán bất tịnh, tham đắm sắc đẹp của mình và đi chỗ nào cũng khoe khoang sắc đẹp.

Một hôm, hai người ấy tranh nhau khoe sắc đẹp và bắt đầu tranh luận. Thấy một Trưởng lão già ngồi không xa bao nhiêu, họ nghĩ: "Vị này sẽ biết giữa hai chúng ta ai đẹp, ai không đẹp". Họ đến hỏi:

- Thưa Tôn giả, giữa chúng tôi ai đẹp hơn?

Vị ấy trả lời:

- Đây các Hiền giả, ta đẹp hơn các ông.

Các Tỷ-kheo nói:

- Ông già này, không trả lời điều chúng ta hỏi, lại trả lời điều chúng ta không hỏi.

Sau khi mắng nhiếc vị ấy, họ bỏ đi. Câu chuyện ấy được chúng Tỷ-kheo biết rõ. Rồi một hôm, tại chánh pháp đường, họ bắt đầu nói chuyện ấy:

- Thưa các Hiền giả, nghe nói vị Trưởng lão già cả làm xấu hổ các Tỷ-kheo trẻ ấy vì họ quá say mê sắc đẹp của mình.

Bậc Đạo sư đến Chánh pháp đường và hỏi:

- Đây các Tỷ-kheo, các ông ngồi họp ở đây đã bàn luận chuyện gì?

Khi nghe câu chuyện ấy, bậc Đạo sư nói:

- Đây các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay các người trẻ ấy mới tán thán sắc đẹp của mình. Thuở xưa, chúng đi chỗ nào cũng khoe khoang sắc đẹp như vậy.

Rồi bậc Đạo sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi Brahmadata trị vì Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm một thần cây ở trên sông Hằng. Lúc bấy giờ ở tại chỗ sông Hằng và sông Yamuna giao nhau, có hai con cá gặp nhau, một con ở sông Hằng, một con ở Yamuna. Vì cãi nhau: "Tôi đẹp, bạn đẹp" chúng bắt đầu cuộc tranh luận. Chúng thấy một con rùa nằm không xa bao nhiêu trên bờ sông Hằng, liền nói:

- Vị này sẽ cho biết giữa chúng ta, ai đẹp hơn ai?

Nghĩ vậy chúng đi đến gặp con rùa và hỏi:

- Thưa bác rùa, con cá ở sông Hằng đẹp, hay con cá ở sông Yamuna đẹp?

Con rùa đáp:

- Con cá ở sông Hằng đẹp, con cá ở sông Yamuna cũng đẹp, nhưng ta đẹp hơn rất nhiều so với hai chú!

Rồi đề nêu rõ ý nghĩa này, con rùa đọc bài kệ đầu:

Bầy cá sông Hằng đẹp,
Yà-mu-na cũng đẹp,
Nhưng vật bốn chân này,
Cổ dài như đòn gánh,
Tròn tựa như cây bàng,
Tuyệt đẹp hơn tất cả!

Hai con cá nghe rùa nói vậy, liền kêu to:

- Ôi lão rùa ác độc kia, lão không trả lời câu chúng ta hỏi, lại trả lời khác đi!

Rồi chúng đọc bài kệ thứ hai:

Điều hỏi, không phải hỏi,
Trả lời khác câu hỏi,
Chỉ biết tự khen mình,
Ta không ưa điều ấy!

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo sư nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, hai con cá là các Tỷ-kheo trẻ, con rùa là vị Trưởng lão, còn vị thần cây ở trên bờ sông Hằng đã chứng kiến câu chuyện này là Ta vậy.

-ooOoo-

206. CHUYỆN CON NAI NÚI (Tiên thân Kurungamiga)

Này rùa, hãy dùng răng...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo sư kể về Đê-bà-đạt-đa. Lúc bấy giờ, bậc Đạo sư nghe Đê-bà-đạt-đa âm mưu sát hại Ngài, Ngài liền nói:

- Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới âm mưu sát hại ta. Trong thời quá khứ, kẻ ấy cũng đã như vậy rồi.

Rồi bậc Đạo sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con nai núi, sống tại một bụi cây ở trong rừng không xa một cái hồ bao nhiêu. Trên một ngọn cây gần hồ có một con chim gõ mỏ làm tổ. Trong hồ lại có một con rùa, như vậy ba con vật làm bạn với nhau, và sống chung trong tình thương yêu nhau.

Một người thợ săn đang đi trong rừng nhận thấy dấu chân của Bồ-tát gần bên nước. Anh ta đặt một cái bẫy thông lọng bằng da vững chắc như sợi dây bằng sắt, rồi bỏ đi. Bồ-tát đi đến uống nước trong canh một, bị mắc vào bẫy, liền lớn tiếng kêu cứu. Nghe tiếng kêu của Bồ-tát, lập tức chim gõ mỏ từ ngọn cây bay xuống và con rùa từ dưới nước bò lên và bàn bạc chuyện phải làm. Con chim gõ mỏ nói với con rùa:

- Này bạn, bạn có răng, hãy cắn đứt cái bẫy này. Còn tôi sẽ đi lập kế làm thế nào cho người thợ săn không thể đến đây được. Như vậy, hai chúng ta nỗ lực tối đa để bạn chúng ta khỏi mất mạng.

Để nêu rõ ý nghĩa của việc này, con chim gõ mỏ đọc bài kệ đầu:

Này rùa, hãy dùng răng

Cắn đứt cái bẫy da,

Ta sẽ làm thợ săn

Không thể đến gần ta.

Con rùa bắt đầu nhai cắn sợi dây bằng da. Còn con chim gõ mỏ đi vào làng người thợ săn để lập kế hoãn binh. Trời vừa tảng sáng, người thợ săn đã cầm con dao ra đi. Ngay khi con chim thấy anh ta ra khỏi trước cửa, nó kêu lên, đập đôi cánh và đánh vào miệng anh ta. Người thợ săn suy nghĩ: "Ta bị một con chim điếm xấu đánh", liền trở vào nằm một lát, rồi cầm dao đứng dậy.

Con chim suy nghĩ: "Người này lần đầu đi ra bằng cửa trước, nay sẽ đi ra bằng cửa sau". Biết vậy, nó liền bay đậu phía sau nhà. Người thợ săn cũng nghĩ: "Khi ta đi ra cửa trước, ta thấy một con chim điếm xấu. Nay ta sẽ đi ra bằng cửa sau". Vì vậy anh ta đi ra bằng cửa sau. Nhưng con chim lại kêu lên, bay đến và đánh anh ta vào miệng. Người thợ săn thấy mình bị con chim điếm xấu đánh lần thứ hai ở miệng, suy nghĩ:

"Con chim này không cho ta ra đi". Vì vậy anh ta trở vào nằm xuống cho đến sáng và khi mặt trời đã lên cao, anh ta mới cầm dao ra đi.

Con chim gõ mỏ vội vàng bay đi trước và nói với Bồ tát:

- Người thợ săn sắp tới.

Lúc bấy giờ, con rùa đã nhai đứt tất cả sợi dây da, chỉ trừ một sợi. Cái răng của nó như sắp bị rụng ra và miệng nó lấm đầy máu. Bồ-tát thấy người thợ săn trẻ cầm dao trong tay đi đến nhanh như chớp, liền giựt đứt sợi dây và chạy vào rừng. Con chim gõ mỏ bay lên đậu trên ngọn cây. Con rùa quá yếu nên nằm tại chỗ. Người thợ săn quăng con rùa vào cái túi và treo túi ấy trên một khúc cây. Bồ-tát trở lui nhìn, biết con rùa bị bắt, liền quyết định sẽ cứu sống bạn. Vì thế nai liền giả vờ mất sức đứng ra để người thợ săn thấy. Người thợ săn nghĩ: "Con vật này yếu đuối rồi, ta sẽ giết nó", liền cầm dao đuổi theo Bồ-tát.

Bồ-tát dụ anh ta chạy vào rừng. Khi anh ta chạy đã xa, Bồ-tát tẩu thoát khỏi anh ta và dùng một con đường khác trở về nhanh như gió. Nai lấy cặp sừng, nhấc bổng cái túi rơi xuống đất, rồi phá bỏ cái túi và cứu con rùa ra. Con chim gõ mỏ từ trên cây bay xuống, Bồ-tát khuyến bảo cả hai bạn:

- Tôi nhờ hai bạn cứu mạng sống, tôi đã làm những gì cần phải làm để cứu hai bạn. Nay người thợ săn sắp tới bắt các bạn, vậy này bạn chim gõ mỏ, hãy đem các con của mình dời đi nơi khác. Còn rùa bạn, hãy lặn xuống nước.

Và chúng làm đúng như vậy.

Bậc Đạo sư nhân danh bậc Giác ngộ đọc bài kệ thứ hai:

Con rùa bò xuống nước
Con nai chạy vào rừng,
Còn con chim gõ mỏ,
Từ trên ngọn cây cao
Vội đem bầy con nhỏ,
Bay xa thật là mau!

Người thợ săn đi đến chỗ ấy, không thấy con vật nào cả. Anh ta thấy cái túi rách, đành lượm túi lên, lòng đầy buồn bực và đi về nhà.

Con ba con vật ấy làm bạn với nhau trọn đời sống trong tình bạn không bị gián đoạn và rồi lúc chết, chúng đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi nói lên Pháp thoại này, bậc Đạo sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ người thợ săn là Đề-bà-đạt-đa, con chim gõ mỏ là Xá-lợi-phát, con rùa là Mục-kiền-liên và con nai là Ta vậy.

-ooOoo-

207. CHUYỆN VUA ASSAKA (Tiên thân Assaka)

Chính chỗ này, tôi sống...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo sư kể về một người luyện ái vợ cũ. Tỷ-kheo ấy được bậc Đạo sư hỏi:

- Nay Tỷ-kheo có thật chăng ông bị ái nhiễm?

Vị ấy đáp:

- Thưa có thật vậy.

Bậc Đạo sư hỏi:

- Ông luyện ái ai?

Tỷ-kheo đáp:

- Con luyện ái vợ cũ.

Bậc Đạo sư nói:

- Nay Tỷ-kheo, không phải chỉ nay ông luyện ái nữ nhân ấy. Thuở trước, vì luyện ái nữ nhân ấy, ông đã gặp đau khổ lớn.

Rồi bậc Đạo sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, tại nước Kàsi, vua Assaka trị vì thành Potali. Hoàng hậu tên Ubbari rất được vua yêu thương. Hoàng hậu khá ái, kiêu diễm vượt xa sắc đẹp của các nữ nhân, dù chưa là một Thiên nữ. Sau một thời gian, bà bị bệnh và mệnh chung. Khi hoàng hậu mệnh chung, vua sầu khổ, đau đớn, ưu tư. Vua để xác hoàng hậu nằm trong một cái hòm, ướp với dầu và chất dẻo đặt dưới long sàng. Vua đau khổ nằm dài, không ăn, khóc lóc, than thở. Mẹ cha, các bà con khác, thân hữu và các cận thần, Bà-la-môn, gia chủ...đều đến khuyên giải:

- Thưa Đại vương, chớ sầu muộn. Cuộc đời là vô thường.

Nhưng họ không thể làm vua nghe lời. Trong khi vua than khóc như vậy bảy ngày đã trôi qua.

Lúc bấy giờ, Bồ-tát là vị tu khổ hạnh đã đạt được năm Thắng trí và tám Thiền chứng, trú dưới chân núi Hy-mã. Ngài đầy đủ trí tuệ giác ngộ, và với thiên nhãn nhìn cõi Diêm phù đề, ngài thấy vua than khóc như vậy, liền quyết định giúp đỡ cho vị vua này. Bồ-tát dùng thần lực bay trên hư không rồi hạ xuống khu vườn của vua, và ngồi xuống trên phiến đá tể lễ, như một hình tượng bằng vàng. Rồi một thanh niên Bà-la-

môn trú ở thành Polati đi đến khu vườn, thấy Bò-tát, đánh lễ ngài và ngồi xuống. Bò-tát nói chuyện thân mật với thanh niên ấy, và hỏi:

- Nay cậu thanh niên, nhà vua có theo Chánh pháp không ?

- Thưa có, bạch Tôn giả, vua theo Chánh pháp. Nhưng hoàng hậu của vua vừa mệnh chung, vua cho đặt thân hoàng hậu trong một cái hòm, nằm dài bên cạnh thân khóc, nay đã là ngày thứ bảy. Sao Tôn giả không giải thoát vua khỏi nỗi đau khổ lớn như vậy? Nay là thời gian thích hợp để Tôn giả nhiếp phục nỗi đau khổ của nhà vua.

- Nay cậu, ta không biết nhà vua, nhưng nếu vua đến hỏi ta, ta sẽ nói cho vua biết chỗ đầu thai của hoàng hậu và khiến nàng nói cho vua nghe.

- Vậy thưa Tôn giả, hãy ngồi lại đây cho đến khi tôi đưa vua đến.

Thanh niên ấy được Bò-tát hứa, liền đi đến cung vua, báo tin ấy và khuyên vua:

- Đại vương nên đi đến gặp vị có thiên nhãn ấy.

Vua nói:

- Trẫm sẽ thấy hoàng hậu!

Vua vô cùng hoan hỷ ngự lên xe, đi đến đánh lễ Bò-tát, ngồi xuống một bên và hỏi:

- Có đúng sự thật chăng, trẫm nghe nói Tôn giả biết được chỗ đầu thai của hoàng hậu?

- Tôi có biết, thưa Đại vương.

- Hoàng hậu thọ sanh ở đâu?

- Thưa Đại vương, hoàng hậu say mê sắc đẹp của mình, vì vậy đã sống phóng dật, không làm các thiện nghiệp, nay sanh làm con sâu nhỏ ăn phân ngay chính trong vườn này.

- Trẫm không tin chuyện ấy.

- Nay tôi sẽ chỉ hoàng hậu cho Đại vương và bảo hoàng hậu nói cho Đại vương rõ.

Bò-tát dùng thần lực của mình, và ra lệnh:

- Cả hai con vật đang lăn một hòn phân bò hãy đi đến trước mặt vua!

Bò-tát sai khiến hai con sâu đi đến như vậy rồi chỉ một con và nói:

- Thưa Đại vương, đây là hoàng hậu Ubbari của Đại vương. Nó bỏ Đại vương đi theo sau con sâu ăn phân làm chồng nó. Đại vương hãy nhìn xem.

- Thưa Tôn giả, hoàng hậu Ubbari sanh ra làm con sâu ăn phân ư? Trẫm không tin được chuyện ấy !

- Thưa Đại vương, tôi sẽ bảo nó nói lên.

- Thưa Tôn giả, hãy bảo nó nói đi.

Bồ-tát nói với thần lực của mình.

- Này Ubbari!

Con sâu nói bằng tiếng người, đáp lại:

- Thưa Tôn giả, cái gì ạ ?

Bồ-tát hỏi:

- Ngươi hãy nói tiền thân của ngươi tên là gì ?

- Thưa Tôn giả, trước tôi là Ubbari, hoàng hậu của vua Assaka. Con sâu đáp.

Bồ-tát hỏi tiếp:

- Nay ngươi thương yêu vua Assaka hay con sâu ăn phân này là chồng của ngươi ?

- Thưa Tôn giả, trong đời sống trước đây của tôi, tôi đã sống với vua, và cùng thường thức sắc, tiếng, hương, vị, xúc trong ngôi vườn này. Nhưng vì qua nhiều đời sống chết cho đến nay, tôi không biết vua là ai !Tôi sẵn sàng giết vua Assaka và lấy máu từ cổ vua để bôi hai bàn chân con sâu ăn phân là chồng của tôi !

Rồi giữa hội chúng của vua, con sâu đọc những bài kệ này bằng tiếng người:

Chính chỗ này tôi sống

Với vua A-sa-ka

Yêu thương, được yêu thương

Tôi đi dạo quanh vườn.

Nay các khổ lạc mới

Làm mờ cảm giác cũ,

Vậy đối với sâu chồng,

Tôi yêu hơn Đại vương!

Nghe nói vậy, vua cảm thấy hối hận ngay tại chỗ, lập tức truyền lệnh đem xác hoàng hậu ra ngoài và gột đầu. Vua đánh lễ Bồ-tát, rồi sau đó đi vào thành cưới một hoàng hậu khác và trị nước đúng Chánh pháp.

Còn Bồ-tát khuyến dạy vua xong, khiến vua hết sầu muộn, rồi đi về Hy-mã-lạp Sơn.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này, bậc Đạo Sư giảng các Sự thật và cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo luyến ái đã đắc quả Dự lưu. Rồi Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ Ubbari là người vợ cũ, vua Assaka là Tỷ-kheo bị ái nhiễm, thanh niên Bà-la-môn là Xá-lợi-phất, còn vị tu khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

208. CHUYỆN CON CÁ SÁU (Tiền thân Sumsumàra)

Thôi đủ rồi, các trái...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Đê-bà-đạt-đa âm mưu sát hại mình.

Khi nghe các âm mưu này, Ngài nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới âm mưu sát hại ta. Trước kia, kẻ ấy cũng đã làm như vậy rồi. Nhưng dù chỉ làm ta sợ hãi, kẻ ấy cũng không làm được.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con khi ở khu vực Tuyết Sơn. Bồ-tát lớn lên lực lưỡng, thân thể cường tráng, dung sắc tươi đẹp, sống ở trong rừng tại khúc quanh của sông Hằng.

Bấy giờ một con cá sấu cũng sống ở sông Hằng. Vợ nó thấy thân thể Bồ-tát, sinh thèm thường quả tim Bồ-tát, liền nói với con cá sấu đực:

- Nay chàng, em muốn ăn quả tim con khi chúa này.

Sấu đực nói:

- Nay hiền thê, chúng ta tìm ăn dưới nước, nó tìm ăn trên cạn, làm sao chúng ta có thể bắt được nó?

- Hãy tìm mọi phương tiện bắt cho được con khi, nếu em không được ăn tim nó, em sẽ chết.

- Thôi được, chớ lo lắng. Ta đã có một mưu kế và ta sẽ cho em ăn thịt quả tim nó. Con cá sấu đực an ủi con cá sấu cái.

Khi Bồ-tát uống nước sông Hằng xong, đang ngồi trên bờ, con cá sấu đi lại gần và nói:

- Thưa ngài khi chúa, tại nơi này bạn chỉ ăn được các trái cây hư thối, sao bạn lại thường đến chỗ cũ này? Ở bên kia bờ sông Hằng không bao giờ hết các loại quả ngọt như xoài, mít v.v... sao bạn lại không qua bên ấy để ăn đủ loại quả?

Khi đáp:

- Nay vua cá sấu, sông Hằng sâu và rộng. Làm sao tôi đi qua đó được?

- Nếu bạn muốn đi, tôi mời bạn leo trên lưng tôi và tôi đưa bạn qua.

Con khi tin lời con cá sấu, nói:

- Lành thay, bạn cá sấu.

Cá sấu bảo:

- Vậy hãy leo lên lưng ta

Bò tát liền lên lưng con cá sấu. Con cá sấu bơi đi một lát, rồi lặn xuống nước. Bò tát kêu to:

- Này bạn, sao bạn làm tôi chìm xuống? Để làm gì vậy?

Sấu đực đáp:

- Ta đưa người qua, có phải vì bản chất chon chánh đâu? Vì vợ ta thèm quả tim của người, nên ta muốn lấy nó cho nàng ăn!

Khi nói:

- Này bạn, thật là tốt lành khi bạn nói với tôi như vậy. Cá sấu ạ, nếu trái tim nằm trong bụng chúng tôi thì khi tôi nhảy từ đầu cành này qua đầu cành khác, nó đã bị vỡ vụn ra như bột rồi!

Sấu đực hỏi:

- Vậy người để quả tim người ở đâu ?

Bò-tát chỉ một cây sung không xa bao nhiêu, đầy những chùm sung và nói:

- Hãy xem, đây là những quả tim của chúng tôi đang treo lủng lẳng ở cây sung.

Sấu bảo:

- Nếu người chỉ cho ta quả tim, ta sẽ không giết người đâu.

- Vậy hãy đưa ta lại đây, ta sẽ chỉ cho bạn quả tim đang treo lủng lẳng trên cây.

Con cá sấu đưa Bò-tát đến chỗ ấy. Bò-tát từ lưng cá sấu nhảy lên, ngồi trên cây sung và nói:

- Này bạn cá sấu ngu đần ơi, bạn nghĩ rằng các loài vật để các quả tim ở đầu cành cây sao? Bạn thật là ngu !Ta đã lừa bạn đấy bạn có thể giữ lại các trái cây này cho bạn. Thân của bạn to lớn, nhưng bạn không có trí khôn.

Để làm sáng tỏ ý nghĩa này, Bò-tát đọc các bài kệ sau:

Thôi đủ rồi, các trái

Hồng đào, mít và xoài

Được thấy bờ bên kia.

Ta không ham chúng nữa,

Cây sung ta tốt hơn.

Thân của bạn thật lớn,
Nhưng trí bạn quá nhỏ!
Đây sáu, ta lừa bạn.
Hãy đi như bạn muốn.

Như đánh mất một ngàn đồng tiền, sáu đực buồn khổ, sừng sờ đi về chỗ ở của mình.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con cá sáu đực là Đê-bà-đạt-đa, con cá sáu cái là thiếu nữ Cinca, còn khi chúa là Ta vậy.

-ooOoo-

209. CHUYỆN CON CHIM MÔI (Tiền thân Kakkara)

Ta thấy nhiều cây rừng...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo trẻ tuổi đồng trú với Trưởng lão Xá-lợi phát, vị Tướng quân Chánh pháp.

Nghe nói, vị này khéo săn sóc thân mình, không dám ăn đồ quá lạnh, hay quá nóng, vì sợ thân sẽ không an lạc, không dám đi ra ngoài, vì sợ nóng và lạnh sẽ làm thân mệt mỏi. Và vị ấy không ăn cơm nấu quá nhão hay quá cứng.

Sự khéo léo săn sóc thân thể của Tỷ-kheo ấy được chúng Tăng biết đến. Các Tỷ-kheo ngồi ở Chánh pháp đường và nói chuyện:

- Đây các Hiền giả, nghe nói Tỷ-kheo tên này khéo săn sóc thân thể lắm!

Bậc Đạo Sư đến Chánh pháp đường và hỏi:

- Đây các Tỷ-kheo, các ông ngồi hội họp ở đây, đang bàn luận vấn đề gì?

Và khi nghe vấn đề ấy, bậc Đạo Sư nói:

- Đây các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Tỷ-kheo trẻ này mới khéo léo săn sóc thân thể. Thuở xưa, vị ấy cũng đã như vậy rồi.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát là một thân cây ở trong rừng. Có một người thợ săn chim, với một con chim mồi, đem theo sợi dây thòng lọng làm bằng tóc và cây gậy vào rừng bắt chim. Khi đuổi theo một con chim già, anh ta bắt đầu cột con chim mồi và cho nó bay theo vào rừng. Con chim già ấy khéo biết bầy sập, không để mình bị bắt, cứ bay lên rồi đậu xuống. Vì vậy, kẻ đi săn giấu mình dưới cành lá, tiếp tục dựng cây gậy và giơ bầy mồi. Nhưng con chim muốn làm cho người thợ săn xấu hổ, dùng giọng người đọc bài kệ đầu:

Ta thấy nhiều cây rừng
Như A-sa-kan-na,
Các cây ấy không làm
Như ông đã làm đâu!

Nói vậy xong, con chim ấy bay đến một chỗ khác.

Khi con chim đã bay đi rồi người thợ săn đọc bài kệ thứ hai:

Chim cũ phá cái lồng
Đã bay đi mất rồi,
Khéo biết về bầy sập
Thoát bầy, nói giọng người!

Nói vậy xong, người thợ săn đi sâu vào rừng, lấy những gì có thể kiếm được rồi đi về nhà.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người thợ săn là Đê-bà-đạt-đa, con chim là Tỷ-kheo trẻ khéo léo săn sóc thân mình, còn vị thân cây đã chứng kiến mọi việc là Ta vậy.

-ooOoo-

210. CHUYỆN CON CHIM GỖ MỎ (Tiền thân Kandagalaka)

Này bạn, cây gì đây...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về sự bắt chước bậc Thiên thệ.

Lúc bấy giờ bậc Đạo Sư nghe Đê-bà-đạt-đa bắt chước bậc Thiên thệ, Ngài nói:

- Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới bắt chước Ta và bị hại. Thuở xưa, kẻ ấy cũng đã làm như vậy rồi.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ tát sanh ra làm con chim gõ mỏ ở khu vực Tuyết Sơn. Bồ tát kiếm ăn ở trong rừng cây keo gai và có tên là Khadiravaniya (chim gõ mỏ ở rừng cây keo). Bồ tát có một con chim bạn tên là Kandagalaka (chim ăn cây mềm) và con chim này kiếm ăn trong một khu rừng đầy trái tốt.

Một hôm, con chim này đi đến gặp Khadiravaniya. Khadiravaniya thấy bạn đến liền dắt bạn đi vào rừng, lấy mỏ mổ khúc cây keo, khiến các con sâu từ cây bò ra và cho bạn ăn. Kandagalaka mổ các con sâu được bạn cho như ăn bánh ngọt. Trong khi ăn, Kandagalaka sinh lòng tự ái: "Con này là con chim gõ mỏ, ta cũng vậy. Sao ta ăn các thứ do nó cho ta? Ta sẽ tự kiếm ăn trong rừng cây keo". Nó liền nói với Khadiravaniya:

- Này bạn chớ chịu cực mãi. Tôi sẽ tự đi kiếm đồ ăn trong rừng cây keo.

Bồ tát nói với bạn:

- Này bạn, bạn thuộc gia đình chim đi tìm đồ ăn ở các cây bông, không có lõi cây, tại rừng cây có trái tốt. Nhưng cây keo có lõi cứng rắn. Bạn chớ nên làm như vậy.

Kandagalaka nói:

- Tôi là con gì? Tôi không phải là con chim gõ mỏ sao?

Kandagalaka không nghe lời bạn, bay thật mau mỏ vào cây keo. Trong chốc lát mỏ nó bị gãy, mắt như muốn lòi ra, và đầu như bị vỡ. Nó đứng trên thân cây không vững, phải rơi xuống đất và đọc bài kệ đầu:

Này bạn, cây gì đây,

Lá mát lại có gai,

Tại đây, mổ một cái,

Đầu tôi bị vỡ nát?

Nghe vậy, Khadiravaniya đọc bài kệ thứ hai:

Loại chim này chỉ quen
Mỏ ăn loại cây mềm,
Và các khúc gỗ mục,
Không có lõi cây cứng.
Rủi thay, mỏ cây keo,
Loại cây có lõi cứng,
Tại đây con chim chết,
Đầu như bị vỡ ra.

Khadiravaniya nói thêm:

- Nay bạn Kandagalaka, cây làm bạn vỡ đầu tên là cây keo gai, loại cây có lõi cứng như thép.

Còn con chim không nghe lời bạn phải chết tại chỗ.

*

Thuyết Pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Kandagalaka là Đê-bà-đạt-đa, còn Khadiravaniya là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM BIRANATTHAMBHAKA

(Đám cỏ thơm)

211. CHUYỆN CHÀNG TRAI SOMADATTA (Tiền thân Somadatta)

Thường xuyên học thuộc lòng...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Trưởng lão Lāludāyī (Udāyī khờ dại). Tương truyền khi ở trước mặt hai ba người, vị ấy không thể nói được một lời. Vị ấy nhút nhát đến độ nghĩ thế này, lại nói thế khác.

Các Tỷ-kheo ngồi trong Chánh pháp đường, bàn luận về vấn đề này của Trưởng lão. Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi họp tại đây đang bàn luận vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Lāludāyī mới nhút nhát quá đáng. Thuở trước, vị ấy cũng đã như vậy. Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn ở xứ Kàsi. Khi lớn lên, Bồ-tát học nghề ở Takkasilā xong đi về nhà, biết được cha mẹ nghèo khổ, và quyết định: "Ta sẽ xây dựng lại gia đình bị sa sút".

Bồ-tát xin phép cha mẹ đi đến Ba-la-nại và trở thành người hầu hạ vua, được vua thương mến.

Bấy giờ người cha Bồ-tát làm nghề cày ruộng với hai con bò, nhưng một con vừa chết. Ông đi đến gặp Bồ-tát và nói:

- Nay con thân, một con bò chết rồi, không thể cày ruộng được nữa. Hãy xin vua một con bò khác.

- Thưa cha thân, con mới hầu vua không lâu. Nay con xin bò không thích hợp. Cha hãy xin đi.

- Con thân, con không biết cha nhút nhát quá đáng. Trước mặt hai ba người, cha không thể nói lên một lời. Nếu cha đi đến xin vua một con bò, cuối cùng cha sẽ cho vua con bò còn lại này.

- Thưa cha thân, cha đừng giận con. Con không thể xin vua nên con phải tập cho cha xin.

- Vậy thì hay lắm! Hãy tập cho cha xin đi.

Bồ-tát đem cha đến một nghĩa địa có đám cỏ thơm, cột từng nắm cỏ lại, rải cỏ chỗ này chỗ kia, và lần lượt chỉ cho cha:

- Đây là vua, đây là phó vương, đây là tướng quân. Và rồi Bồ-tát nói:

- Thưa cha thân, khi đi đến gặp vua, trước tiên cha nhớ nói: Đại vương muôn năm, và đọc bài kệ này, rồi xin con bò.

Và Bồ-tát dạy cha học thuộc lòng bài kệ này:

Thưa Đại vương, thân có
Hai con bò cày ruộng,
Một con bị chết đi,
Thưa bậc Sát-đế-ly,
Hãy cho con bò khác!

Vị Bà-la-môn cần một năm để học thuộc lòng câu kệ này, rồi nói với Bồ-tát:

-Này con thân ! Cha đã thuộc lòng những bài kệ này, cha có thể nói lên bài kệ ấy với bất cứ ai. Hãy đưa cha đến hầu vua.

- Lành thay, thưa cha thân,

Vì vậy Bồ-tát đem theo quà tặng thích hợp, đưa cha đến yết kiến vua. Vị Bà-la-môn nói:

- Đại vương muôn năm!

Và ông dâng vua tặng phẩm. Vua hỏi:

- Này Somadatta, vị Bà-la-môn là gì đối với khanh?

- Thưa Đại vương đó là cha thân.

- Ông đến đây có việc gì?

Lúc bấy giờ vị Bà-la-môn đọc bài kệ để xin bò:

Thưa Đại vương, thân có Hai con bò cày ruộng, Một con bị chết đi. Thưa bậc Sát-đế-ly, Hãy lấy con bò kia!

Vua biết vị Bà-la-môn nói sai, liền cười và nói:

- Này Somadatta, hình như ở nhà khanh có nhiều bò lắm ư?

- Tâu Đại vương, nếu có vậy là do Đại vương ban cho.

Vua bằng lòng với câu trả lời Bồ tát, liền cho vị Bà-la-môn mười sáu con bò với các dây đai trang sức, một ngôi làng để ở và bảo đưa người cha về với nhiều nghi lễ long

trọng. Vị Bà-la-môn leo lên cỗ xe do ngựa Sindh toàn trắng kéo đi về làng với một số tùy tùng đông đảo trong cảnh huy hoàng. Bồ tát ngồi trong xe cùng với cha và nói:

- Thưa cha thân, cả năm con đã dạy cha học thuộc lòng. Khi thời cơ đến, cha lại cho vua con bỏ!

Rồi Bồ tát đọc bài kệ đầu:

Thường xuyên học thuộc lòng,
Không bao giờ phóng dật.
Cả năm trường như vậy,
Học với chum cỏ thơm,
Khi đứng trước triều thần,
Trả lời sai ý nghĩa,
Thực hành không ích lợi
Vì trí tuệ ít ỏi.

Nghe Bồ tát nói vậy, vị Bà-la-môn đọc bài kệ thứ hai:

Sô-ma-đát-ta thân,
Người yêu cầu điều gì,
Giữa hai điều được một.
Hoặc không được gì cả,
Hoặc có được tài sản,
Pháp yêu cầu là vậy.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Udāyī mới nhút nhát quá đáng. Thuở xưa vị ấy cũng nhút nhát quá đáng như vậy rồi.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, cha của Somadatta là Lāludāyī, còn Somadatta là Ta vậy.

-ooOoo-

212. CHUYỆN THỨC ĂN THỪA (Tiền thân Uchitthabhatta)

Trên đầu sắc lại khác...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về sự luyến ái người vợ cũ.

Tỳ-kheo ấy được bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay Tỳ-kheo, nghe nói ông bị ái nhiễm?

Vị ấy đã trả lời:

- Có thực vậy.

- Ông luyến ái ai?

- Con luyến ái người vợ cũ.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỳ-kheo, nữ nhân này thuở trước đã làm hại ông và khiến ông ăn đồ ăn thừa của nhân tình nó.

Nói xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò tát sanh ra trong gia đình một người nhào lộn nghèo khổ, sống bằng cách ăn xin. Khi đến tuổi trưởng thành, Bò tát nghèo khổ, thiếu thốn, và xin ăn để sống.

Lúc bấy giờ trong nước Kàsi, tại làng nhỏ, người vợ của một Bà-la-môn có tà hạnh, theo ác pháp, thường hành động tội lỗi. Một hôm, vì một vài công việc, vị Bà-la-môn đi ra ngoài, và người tình của nữ nhân ấy được cơ hội liền lẻn vào nhà. Sau khi hành lạc với nữ nhân ấy xong, gã nói:

- Ta muốn ăn một chút gì rồi sẽ đi.

Bà ta liền sửa soạn đồ ăn, dọn cơm, hâm canh và cho người tình ăn, còn mình đứng ở cửa canh chòng đi về.

Tại chỗ người tình ấy đang ăn, Bò tát đứng chờ xin cơm, và chứng kiến câu chuyện. Khi vị Bà-la-môn xong việc, ông trở về nhà. Nữ Bà-la-môn thấy chòng về, liền đi nhanh vào nhà nói:

- Hãy đứng dậy, vị Bà-la-môn đang đi về!

Người vợ bảo tình nhân đi trốn vào kho chứa đồ, và đón vị Bà-la-môn vào nhà. Khi vị Bà-la-môn ngồi xuống, bà vợ sửa soạn chỗ ngồi, đưa nước rửa tay, và trên phần cơm nguội lạnh do người kia ăn thừa, bà thêm phần cơm nóng và mời ông ăn. Vị Bà-la-

môn đặt tay xuống com, thấy com dưới ngùi trên nóng suy nghĩ: "Com này có thể là com thừa của một người khác đã ăn rồi". Ông liền hỏi nữ Bà-la-môn với bài kệ đầu:

Trên đầu sắc lại khác,
Phía dưới sắc lại khác,
Ta hỏi nữ Phạm chí,
Sao dưới vậy, trên vậy?

Nữ Bà-la-môn sợ việc làm của mình bị bại lộ, dẫu vị Bà-la-môn hỏi đi hỏi lại, vẫn giữ im lặng. Lúc bấy giờ, con người nhào lộn đang đứng xin ăn ở ngoài cửa suy nghĩ: "Người đàn ông núp trong kho chứa đồ chắc là tình nhân. Người này chắc là chủ nhà. Nữ Bà-la-môn sợ việc làm của mình bị bại lộ nên không nói gì. Vậy ta hãy phô bày việc làm của nữ Bà-la-môn ấy, nói cho vị Bà-la-môn biết chỗ nấp của người tình trong kho chứa đồ".

Bồ-tát liền đem toàn bộ câu chuyện nói cho vị Bà-la-môn biết, từ khi ông đi ra khỏi nhà, người kia đi vào nhà, hành lạc, ăn com ngon, và nữ Bà-la-môn đứng ở cửa nhìn ra đường bảo người kia núp xuống trong kho chứa đồ. Người nhào lộn nói như vậy cho ông chủ nhà biết và đọc bài kệ thứ hai.

Kính thưa bậc Tôn già
Tôi là người nhào lộn
Tôi đã đi đến đây,
Chỉ là để xin ăn,
Người núp trong kho chứa
Là người Tôn già tìm.

Bồ-tát nắm búi tóc người tình địch, kéo gã ra khỏi kho chứa, dặn nó chớ có làm việc ác như vậy nữa, rồi ra đi. Còn vị Bà-la-môn, đánh và dạy cả hai người chớ làm ác như vậy nữa.

Rồi về sau ông mạng chung và đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo ấy đắc quả Dự lưu. Và Ngài nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, nữ Bà-la-môn là người vợ trước, vị Bà-la-môn là vị Tỷ-kheo bị ái nhiễm, còn người nhào lộn là Ta vậy.

-ooOoo-

213. CHUYỆN VUA BHARU (Tiên thân Bharu)

Ta nghe vua Bharu...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về vua Kosala.

Lúc bấy giờ, Thế Tôn được vua Kosala cung kính tôn trọng đánh lễ, cúng dường, nhận các tặng vật dồi dào như đồ ăn khất thực, sàng tọa, được phâm trị bệnh. Chúng Tỷ-kheo cũng được cúng dường.

Hội chúng ngoại đạo thấy lợi dưỡng, danh vọng của họ bị giảm thiểu bèn hội họp bí mật, ngày đêm thảo luận như sau:

- Từ khi Sa-môn Gotama xuất hiện, các lợi dưỡng danh vọng của chúng ta bị tổn giảm. Sa-môn Gotama được lợi dưỡng và danh vọng tối thượng. Vì nhân duyên gì, Sa-môn ấy được thành công như vậy?

Một người trong hội chúng nói:

- Sa-môn Gotama có một trú xứ tối thượng, an toàn nhất ở cõi Diêm-phù-đề (Án Độ). Do vậy, Sa-môn Gotama được lợi dưỡng cung kính. Để có lợi dưỡng, chúng ta cũng xây dựng một tịnh thất ngoại đạo ở bên cạnh Kỳ Viên, như vậy chúng ta sẽ được cúng dường nhiều tặng vật.

Tất cả đi đến kết luận chung là như vậy.

Nhưng rồi họ nghĩ: "Nếu chúng ta không báo tin cho vua biết việc xây tịnh thất này, thì các Tỷ-kheo sẽ ngăn chặn chúng ta. Còn nếu vua nhận được quà tặng, vua sẽ không ngăn ngại phá trú xứ của họ. Do vậy chúng ta phải hối lộ vua, và chúng ta sẽ lấy được chỗ làm tịnh thất.

Họ thỏa thuận yêu cầu các cận thân đem dâng vua một trăm ngàn đồng và thưa:

- Thưa Đại vương, chúng tôi muốn làm một tịnh thất ngoại đạo ở bên cạnh Kỳ Viên. Nếu các Tỷ-kheo nói với Đại vương: Chúng tôi không cho phép làm, thì Đại vương chớ trả lời họ.

Vì tham của hối lộ, vua chấp thuận việc ấy.

Hội chúng ngoại đạo được vua chấp thuận, liền mời một kiến trúc sư bắt đầu công trình xây dựng, và gây tiếng ồn ào. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay Ànanda, tiếng ồn ào ầm ĩ này là tiếng gì?

- Bạch Thế Tôn, các người ngoại đạo đang xây dựng tịnh thất bên cạnh Kỳ Viên. Tiếng ồn ào nổi lên từ đấy.

- Nay Ànanda, chỗ ấy không thích hợp cho tịnh thất ngoại đạo. Các phái ngoại đạo ưa lớn tiếng ồn ào. Không thể sống với họ được.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư họp chúng Tỷ-kheo lại và nói:

- Nay các Tỷ-kheo, hãy đi báo cho vua biết, yêu cầu vua ngăn chặn việc làm tịnh thất ngoại đạo.

Chúng Tỷ-kheo đi đến và đứng tại cửa hoàng cung. Vua nghe chúng Tỷ-kheo đến, biết rằng họ đến để ngăn việc xây tịnh thất ngoại đạo. Nhưng tự mình đã nhận tiền hối lộ, nên vua báo người hầu cận ra nói rằng vua không có ở nhà. Các Tỷ-kheo trở về trình bậc Đạo Sư. Ngài biết vua nhận hối lộ nên làm vậy. Ngài cử hai vị đại đệ tử ra đi. Vua nghe hai vị đại đệ tử đến, cũng báo người trả lời như trước. Hai vị đại đệ tử ấy trở về trình bậc Đạo Sư. Ngài nói:

- Nay Xá-lợi phát, chắc chắn hôm nay vua không ở trong nhà. Có lẽ vua đi ra ngoài.

Vào sáng hôm sau, bậc Đạo Sư đắp y, cầm bát, cùng với năm trăm Tỷ-kheo, đi đến cửa cung. Vua nghe chư vị đến, liền từ trên lầu bước xuống cầm lấy bình bát của bậc Đạo Sư. Vua cúng dường các món cơm cháo lên chúng Tăng với đức Phật là vị lãnh đạo, và đánh lễ bậc Đạo Sư, rồi vua ngồi xuống một bên.

Bậc Đạo Sư bắt đầu thuyết giảng cho vua:

- Thưa Đại vương, các vua thuở trước đã nhận của hối lộ, do đó gây ra sự đấu tranh giữa các vị có giới đức, nên đã mất chủ quyền nước mình và gặp đại nạn.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của vua, bậc Đạo Sư kể lại câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, tại nước Bharu, vua Bharu trị vì quốc độ. Lúc bấy giờ, Bò-tát là vị khổ hạnh, đã đạt được năm Thắng trí và tám Thiền chứng, là bậc sư trưởng một hội chúng, cư trú lâu ngày tại khu vực Tuyết Sơn.

Vì cần dùng muối và giấm, Bò-tát cùng năm trăm vị tu khổ hạnh từ Tuyết Sơn theo thứ tự đi đến thành Bharu. Tại đây hội chúng khát thực xong, đi ra khỏi thành, ngồi xuống gần công phương bắc, dưới gốc một cây bàng đầy cành lá. Họ dùng cơm và trú ở đây.

Bấy giờ, khi chúng đạo sĩ ấy sống tại đây khoảng nửa tháng, một vị sư trưởng hội chúng khác với năm trăm đạo sĩ cùng đi đến khát thực trong thành xong, đi ra khỏi thành, ngồi xuống tại công phía nam, dưới một gốc cây bàng tương tự. Sau khi ăn uống xong, họ cũng trú tại đây. Như vậy hai hội chúng đạo sĩ ăn uống ở đây cho đến thỏa thích, rồi đi về Tuyết Sơn.

Khi hội chúng đi rồi, cây bàng ở công phía nam bị khô héo. Lần sau, hai hội chúng ấy lại đến. Những vị trú ở cây bàng tại công nam đến trước, và thấy cây bàng của mình bị khô héo. Sau khi đi khát thực, họ ra khỏi thành đến gốc cây bàng tại công phía bắc. Ăn uống xong, họ sống ở tại đây. Các đạo sĩ của hội chúng kia đến sau, khát thực trong thành xong, đi đến gốc cây của mình, ngồi ăn uống và cũng muốn trú tại đây. Họ nói:

- Cây này không phải là cây của các ông. Chính là cây của chúng tôi.

Như vậy, vì cái cây họ bắt đầu tranh cãi nhau. Cuộc tranh cãi trở thành lớn chuyện. Một số đạo sĩ này nói:

- Các ông không được lấy chỗ của chúng tôi ở trước kia.

Một số đạo sĩ khác nói:

- Lần này chúng tôi đến đây trước. Các ông không được lấy chỗ này. Như vậy chúng tôi là chủ.

Và vì vấn đề gốc cây, cả hai hội chúng đi đến hoàng cung. Vua quyết định cho hội chúng đạo sĩ đến ở trước tiên là chủ nhân của gốc cây ấy. Nhóm kia nói với nhau:

- Nay chúng ta không thể nhịn thua những người này.

Với thiên nhân họ nhìn xung quanh, thấy một hòm xe xứng đáng là sở hữu của một vị đại vương, liền mang xe báu ấy hồi lộ cho nhà vua và thưa:

- Thưa Đại vương, hãy làm cho chúng tôi thành người chủ cái cây.

Nhà vua nhận hồi lộ và quyết định cả hai hội chúng ở đây đều là chủ nhân. Nhóm đạo sĩ kia đem lại những bánh xe bằng bạc của chính hòm xe ấy, hồi lộ vua và thưa:

- Thưa Đại vương, hãy làm chúng tôi trở thành người chủ độc nhất.

Vua làm đúng như vậy. Sau đó hai hội chúng đạo sĩ suy nghĩ: "Chúng ta là những người đã đoạn tận dục về sở hữu và các dục gây phiền não, xuất gia tu hành, nay lại vì một gốc cây mà sanh ra đấu tranh, rồi đem của hồi lộ. Đây là việc không xứng đáng."

Họ ăn năn hối lỗi, và vội vã đi về Tuyết Sơn.

Chư thần trú trong toàn nước Bharu đều nhất trí phẫn nộ đối với vua Bharu vì vua đã làm các vị có đức hạnh tranh đấu với nhau, một việc làm không thích đáng. Họ liền dâng nước lên tràn ngập xứ Bharu đến ba trăm dặm khiến cả nước ấy không còn nữa. Như vậy, chỉ vì vua Bharu toàn dân trong nước Bharu gặp nạn diệt vong.

Sau khi kể câu chuyện quá khứ, bậc Đạo sư nhân danh bậc Chánh Đăng Giác, nói lên những bài kệ này:

Ta nghe vua Bha-ru,
Làm đạo sĩ đấu tranh,
Tự mình gặp đại nạn,
Cùng với cả quốc độ,
Như vậy vì tội ấy,
Vua đi đến diệt vong.
Vậy bậc trí không khen,

Dục chinh phục nội tâm,
Vị có tâm không nhiễm,
Nói toàn lời chân thật.

Khi bậc Đạo sư thuyết Pháp thoại này xong, Ngài nói với đức vua:

- Thưa Đại vương, chớ để lòng dục ngự trị, làm cho hai hội chúng xuất gia đấu tranh với nhau là việc không nên.

*

Rồi bậc đạo sư nhận diện Tiền thân:

- *Lúc bấy giờ, Ta là người lãnh đạo nhóm các vị hiền trí.*

Khi cúng dường đức Như Lai xong, và bậc Đạo sư đã ra về, vua sai người đến phá hủy tịnh thất ngoại đạo, khiến các phái ngoại đạo không có trú xứ.

-ooOoo-

214. CHUYỆN CON SÔNG ĐÀỠ (Tiền thân Punna-Nadi)

Vật gì người ta nói...

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo sư kể về trí tuệ Ba-la-mật.

Một thời đại chánh pháp đường, các Tỷ-kheo nói chuyện liên hệ đến trí tuệ của Như lai:

- *Thưa các Hiền giả, bậc Chanh đẳng giác có trí tuệ vĩ đại, trí tuệ rộng rãi, minh trí, mẫn tiệp, trí tuệ sắc bén, trí tuệ thấu triệt, và đầy đủ phương tiện.*

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- *Này các Tỷ-kheo, các ông hội họp ở đây đang bàn luận vấn đề gì?*

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay, mà thuở trước cũng vậy, Như Lai đã có trí tuệ và thiện xảo phương tiện.*

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình của vị cố vấn tế tự. Khi trưởng thành, vị ấy đi học tất cả các nghề ở Takkasilà. Sau khi phụ thân mất, vị ấy nhận được chức vụ cố vấn tế tự cho vua về thánh sự và tục sự.

Sau một thời gian, vua nghe theo lời gièm pha của các nịnh thần, phần nộ không cho Bồ-tát ở gần, và tẩn xuất vị ấy ra khỏi thành Ba-la-nại. Bồ-tát đem vợ con đi, và sống tại một làng nhỏ ở Kàsi.

Sau một thời gian, vua nhớ lại công đức của Bồ-tát, suy nghĩ: "Nếu ta cử một sứ giả đi mời sư trưởng về, như vậy không thích hợp. Ta hãy làm một bài kệ, viết trên lá cây, cho nấu thịt quạ, gói cả lá và thịt trong miếng vải trắng, đóng dấu ấn của vua rồi gửi đi. Nếu sư trưởng là bậc hiền trí, sau khi đọc tám lá, và biết là thịt quạ, sư trưởng sẽ đến. Nếu không, vị ấy sẽ không đến".

Vì vậy, nhà vua viết bài kệ này trên tám lá:

Vật gì người ta nói
Uống được nước sông đây?
Vật gì người ta nói
Được lúa mì che lấp?
Vật gì người ta nói
Người lữ hành đi xa?
Vật ấy, nay đã đến,
Hãy ăn, Bà-la-môn!

Như vậy vua viết bài kệ này trên lá, rồi gửi cho Bồ tát. Bồ tát đọc thư tự nghĩ: "Vua muốn gặp ta" và đọc bài kệ thứ hai:

Vì vua còn nhớ ta,
Nên mới gọi cho quạ,
Ngõng trời, hạc, chim công,
Vua cũng sẽ gửi thôi,
Nếu vua không gửi gì
Ấy là điều đáng ngại.

Bồ tát cho thẳng bò vào xe và đi đến yết kiến vua. Vì thế vua thoả mãn, đặt Bồ tát vào chức vụ cố vấn tế tự như cũ.

*

Bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này xong, liền nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vua là Ananda, còn vị tế tự là Ta vậy.

-ooOoo-

215. CHUYỆN CON RÙA (Tiền thân Kachapa)

Con rùa nói lên lời...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Kokàlika. Câu chuyện sẽ được kể trong Tiền thân Mahàtakkàra (số 481). Bây giờ, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Kokàlika mới bị hại vì lời nói. Thuở trước, kẻ ấy cũng đã bị hại như vậy.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình một đại thần, khi lớn lên, trở thành vị cố vấn của vua về thánh sự và thế sự. Nhưng vua có tánh hay nói nhiều. Khi vua nói, không cho ai cơ hội xen vào. Và Bồ tát muốn ngăn chặn vua nói nhiều, nên cố tìm một cơ hội.

Lúc bấy giờ, trong khu vực Tuyết Sơn, một con rùa sống ở một hồ nước. Hai con ngỗng trời trẻ đi tìm mồi, đến kết thân với con rùa ấy. Dần dần, chúng trở thành rất thân thiết. Một hôm ngỗng trời con nói với rùa:

- Nay bác rùa, chỗ chúng tôi ở tại Tuyết Sơn, trên cao nguyên núi Cittakùta, trong một cái hang bằng vàng, trú xứ rất đẹp. Hãy đi với chúng tôi nhé!

- Làm sao tôi đi được?

- Chúng tôi sẽ đưa bác đi, nếu bác có thể giữ gìn cái miệng của bác và đừng nói một điều gì hết.

- Được, tôi sẽ giữ gìn. Hãy đem tôi đi.

Chúng chấp thuận, bảo con rùa ngậm một cây gậy, còn chúng cắn vào hai đầu gậy, rồi bay lên hư không.

Bọn trẻ con trong làng thấy con rùa được các con ngỗng trời trẻ đưa đi như vậy, liền la lên:

- Hai con ngỗng trời mang con rùa lên cái gậy!

Con rùa muốn nói lên: Nếu bạn ta đưa ta đi thì có can hệ gì đến các người, đồ bọn vô loại kia?

Trong khi ấy, hai con ngỗng trời đã bay mau đến khoảng trên cung điện vua trong thành Ba-la-nại. Con rùa vừa nhả cây gậy định nói, liền rơi xuống trong sân trồng và bị vỡ làm hai. Khi ấy tiếng ồn ào nổi lên:

- Con rùa rơi trên sân trồng đã bị vỡ làm hai rồi!

Vua đem theo Bồ tát, cùng với các đại thần vây quanh, đi đến chỗ ấy, thấy con rùa, hỏi Bồ tát:

- Nay bậc Hiền trí, vì sao con rùa này rơi xuống?

Bồ tát suy nghĩ: "Chờ đợi đã lâu, ta muốn giáo huấn vua và đang tìm một phương tiện. Nay thời cơ đã đến. Chắc con rùa này kết thân với những con thiên nga, được chúng đưa đi đến Tuyết Sơn. Chúng bảo rùa ngậm cây gậy và đưa nó đi giữa hư không, rồi có lẽ con rùa nghe lời ai đó nói, không thể giữ gìn cái miệng, nó muốn nói nên nhà cái gậy ra, liền rơi từ hư không xuống như vậy, và đi đến chỗ chết". Và Bồ tát thưa với vua:

- Thưa Đại Vương, những ai lẩm mồm miệng, nói không dừng nghỉ, đều phải gặp tai họa như vậy.

Rồi Bồ-tát đọc các bài kệ này:

Con rùa nói lên lời,
Lời nói tự hại mình,
Tuy khéo ngậm cái gậy,
Mở miệng tự sát hại.
Hãy thấy rõ điều này,
Bậc Nhân chủ vĩ đại,
Hãy nói lên vừa phải,
Cẩn thận nói đúng thời.
Kẻ nào nói nhiều lời,
Như con rùa gặp nạn.

Vua biết Bồ-tát kể chuyện này vì mình liền nói:

- Thưa bậc Hiền trí, có phải vì trẫm mà bậc Hiền trí nói vậy?

Bồ-tát trình bày rõ ràng và trả lời:

- Dù Đại vương hay người khác, nếu nói quá lượng đều gặp nạn như vậy.

Từ đây trở đi, vua bỏ tánh nói nhiều và trở thành người ít nói.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con rùa là Kokàlika, hai con ngỗng trời là hai vị Trưởng lão lành danh, vua là Ananda, còn vị đại thần hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

216. CHUYỆN CON CÁ (Tiền thân Maccha)

Không vì lửa này đốt...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một người luyện ái với vợ cũ. Thế Tôn hỏi Tỳ-kheo ấy:

- Nay Tỳ-kheo, có thật chăng ông bị ái nhiễm?

Tỳ-kheo đáp:

- Bạch Thế Tôn, có thật vậy.

Bậc Đạo Sư hỏi:

- Vì ai?

- Bạch Thế Tôn, vì người vợ cũ.

Bậc Đạo Sư nói với vị ấy:

- Nay Tỳ-kheo, nữ nhân này đã đem tai họa cho ông. Thuở xưa, vì nữ nhân này, ông gần bị cây cọc đâm và bị nướng trên lửa để làm đồ ăn. Nhờ các bậc Hiền trí, ông được cứu mạng.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát là vị cố vấn tế tự cho vua ấy. Một hôm, các người đánh cá kéo lên một con cá bị mắc trong lưới, liền quăng con cá trên mặt cát nóng.

Họ đeo nhọn một cái que và nghĩ: "Chúng ta sẽ nướng con cá này trên than đỏ và ăn". Con cá nghĩ đến con cá cái, khóc than và đọc hai bài kệ này:

Không vì lửa này đốt,
Không vì dùi nhọn đâm,
Vì cá cái nghi tôi
Vui chơi với cá khác!
Chính lửa tình đốt tôi!
Làm khổ tâm tư tôi.
Các ngài hãy thả tôi,
Ái dục không đáng chết!

Lúc bấy giờ Bồ-tát đi đến bờ sông nghe con cá ấy than khóc, liền đi đến gặp các người thợ săn và can thiệp để họ thả con cá ấy.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo bị ái nhiễm đã đắc quả Dự lưu.

Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con cá cái là người vợ thuở trước, Tỷ-kheo bị ái nhiễm là con cá, còn vị cố vấn tế tự là Ta vậy.

-ooOoo-

217. CHUYỆN NGƯỜI BÁN RAU (Tiền thân Seggu)

Thế giới thích hoan lạc...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một nam cư sĩ bán rau trái. Câu chuyện này đã được nói đến trong Chương một (số 102). Tại đây, bậc Đạo Sư hỏi nam cư sĩ ấy:

- Đây nam cư sĩ, sao lâu ngày ông không đến?

- Bạch Thế Tôn, con gái của con thường hay cười. Sau khi thử thách nó, con đã gả nó cho con trai một gia đình quý tộc. Vì phải làm việc này, con không có dịp đến yết kiến Ngài.

Rồi bậc Đạo Sư nói với nam cư sĩ ấy:

- Đây nam cư sĩ, không phải chỉ nay con gái ông có giới hạnh. Thuở trước, nàng cũng có giới hạnh rồi. Không phải chỉ nay ông mới thử thách nàng. Thuở trước, ông cũng đã thử thách nàng.

Rồi theo lời nam cư sĩ yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát làm một vị thần cây.

Lúc bấy giờ, người nam cư sĩ buôn bán rau trái này nghĩ: "Ta sẽ thử con gái của ta". Rồi ông đem cô vào rừng, cầm tay cô làm như thể ông có ham muốn tội lỗi với cô. Sau đó người cư sĩ đọc bài kệ đầu với con gái đang than khóc:

Thế giới thích hoan lạc,

Còn con gái của ta
Lại không khéo hiểu biết
Đối với chuyện hạ liệt.
Nay con còn được gọi
Thiếu nữ đồng trinh chẳng?
Bị ta bắt trong rừng,
Thôi con đừng khóc nữa!

Nghe vậy, cô con gái nói:

- Thưa cha thân, con vẫn là con gái! Con không biết gì về dâm dục cả.

Rồi vừa khóc, cô vừa đọc bài kệ thứ hai:

Người đáng bảo vệ con
Khỏi buồn phiền đau khổ,
Người ấy là cha con,
Lại ác ý trong rừng,
Nay con khóc với ai,
Giữa núi rừng thanh vắng,
Người đáng bảo vệ con,
Lại muốn dùng sức mạnh?

Như vậy, người bán rau trái ấy thử con gái mình xong, liền đưa cô về nhà, và gả cô cho một chàng trai tốt. Về sau, ông mạng chung và đi theo nghiệp của mình.

*

Khi bậc Đạo sư kể Pháp thoại này xong, Ngài thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, người bán rau chứng quả Dự lưu và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bây giờ người cha và cô con gái là hai người hiện tại, còn vị thần cây chứng kiến câu chuyện ấy là Ta vậy.

-ooOoo-

218. CHUYỆN NGƯỜI LÁI BUÔN LỪA ĐẢO (Tiên thân Kùtavànija)

Man trá trị man trá...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một người đi buôn lừa đảo.

Có hai người lái buôn ở Xá-vệ, một người lừa đảo và một người lương thiện. Hai người này hùn vốn với nhau, chất đầy hàng hóa trên năm trăm cỗ xe, đi chuyển từ đông sang tây, buôn bán thâu hoạch lợi tức nhiều, rồi đi trở về Xá-vệ.

Người lái buôn lương thiện nói với người lái buôn lừa đảo:

- Thưa bạn, chúng ta sẽ chia hàng hoá.

Người lái buôn lừa đảo suy nghĩ: "Người này lâu ngày mệt mỏi vì thiếu ăn thiếu ngủ. Nay về nhà, được ăn uống đầy đủ các món ngon đặc biệt khác nhau sẽ chết vì không tiêu hóa được. Khi ấy tất cả hàng hóa thuộc về ta". Vì vậy, anh ta nói:

- Sao các trời hôm nay không được tốt. Ngày cũng không được lành. Mai mốt chúng ta sẽ tính việc ấy.

Anh ta cố tìm có trò hoãn. Nhưng người lương thiện cứ thúc bách mãi nên họ cũng chia hàng hoá. Sau đó, vị ấy đem theo hương và vòng hoa đi đến cúng dường bậc Đạo Sư, đánh lễ Ngài và ngồi xuống một bên. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Ông về từ bao giờ?

- Bạch Thế Tôn, con về khoảng nửa tháng.

Ngài lại hỏi:

- Tại sao ông chậm đến thăm Như Lai?

Vị ấy trình câu chuyện trên. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay nam cư sĩ, không phải chỉ nay kể ấy lừa đảo như vậy. Thuở xưa, kẻ đó cũng là người lái buôn lừa đảo.

Rồi theo lời yêu cầu của vị ấy, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại. Bò-tát sanh ra trong gia đình của một đại thần. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài được cử làm quan tư pháp.

Lúc bấy giờ có hai người lái buôn, một người ở làng, một người ở thành phố làm bạn với nhau. Người ở làng giao cho người ở thành phố năm trăm lưỡi cày. Người ở thành phố bán những lưỡi cày ấy giữ lấy tiền, và tại chỗ cất những lưỡi cày ấy, anh ta rải phân chuột.

Sau một thời gian, người ở làng đến và nói:

- Hãy trả các lưỡi cày cho ta.

Người lái buôn lừa đảo nói:

- Các lưỡi cày của bạn đã bị chuột ăn hết!

Và anh ta chỉ những đồng phân chuột. Người kia nói:

- Ôi! Những con chuột! Chúng mày đã ăn thì ta còn làm gì được nữa?

Khi đi tắm, anh ta đem theo con trai của người lái buôn lừa đảo, gửi nó trong nhà một người bạn và dặn không cho đưa bé đi đâu cả, cứ bắt nó ngồi trong phòng. Sau khi tắm xong, anh ta đến nhà người lái buôn lừa đảo. Người này hỏi:

- Con tôi đâu?

- Thưa bạn, tôi để con bạn trên bờ sông. Trong khi tôi lặn dưới nước, thì một con điều hâu đến, giơ móng vuốt bắt con bạn và bay lên không rồi. Tôi cố gắng đập nước, la lớn tiếng, nhưng không thể cứu nó được.

- Bạn nói láo con điều hâu không thể bắt đứa trẻ đem đi được!

- Nay bạn sự thật là vậy. Việc không đáng xảy ra lại xảy ra, thì tôi làm gì được? Con bạn đã bị con điều hâu bắt đi mất rồi!

Người kia mắng nhiếc:

- Ôi tên lừa đảo độc ác! Ôi kẻ giết người! Nay ta sẽ đi đến quan tòa và kéo mày đến đây!

Rồi anh ta ra đi. Người lái buôn ở làng nói:

- Hãy làm như ý bạn muốn.

Và anh ta đi đến pháp đường trình quan. Người lái buôn lừa đảo nói với Bò-tát:

- Thưa quan lớn, người này dắt con tôi đi tắm. Khi tôi hỏi con tôi đâu rồi, anh ta nói nó đã bị con điều hâu bắt đi rồi. Xin ngài xử vụ kiện này cho tôi.

Bò-tát nói với người kia:

- Nay ông, hãy khai sự thật.

- Thưa quan lớn, vâng đúng vậy. Tôi dẫn con nó đi, con nó bị điều hâu tha rồi. Sự thật là như vậy, thưa ngài.

- Nhưng ở đời làm sao điều hâu lại tha đứa trẻ đi được.

- Thưa quan lớn, tôi có một câu muốn hỏi ngài: Nếu các con điều hâu không thể bắt đứa trẻ và bay lên không được, thì làm sao các con chuột lại ăn những lưỡi cày?

- Ông muốn nói gì thế?

- Thưa quan toà, tôi có cất tại nhà người này năm trăm lưỡi cày. Khi tôi hỏi, anh ta nói những lưỡi cày ấy đã bị chuột ăn. Rồi anh ta chỉ cho tôi đồng phân của các con chuột đã ăn các lưỡi cày. Thưa quan lớn, nếu các con chuột ăn được lưỡi cày thì các con điều hâu cũng có thể mang đi các đứa trẻ. Nếu các con chuột không ăn được thì các con điều hâu cũng sẽ không mang đứa trẻ đi được. Anh ta nói các con chuột đã ăn các lưỡi cày, xin ngài hãy phán xét chúng có thể bị ăn hay không thể bị ăn. Hãy xử vụ kiện này cho tôi.

Bồ-tát biết anh ta nghĩ ra cách man trá để đối trị với cách man trá của tên kia, nên ngài nói:

- Thật là một sự suy nghĩ khôn ngoan!

Rồi Bồ-tát đọc hai bài kệ này:

Man trá trị man trá,
Đây thật suy tính hay,
Dùng lừa đảo phản công
Đối trị kẻ lừa đảo
Nếu cho rằng loài chuột
Có thể ăn lưỡi cày,
Thì sao các điều hâu
Lại không mang đứa trẻ?
Có những kẻ lừa đảo,
Lừa đảo kẻ lừa đảo,
Có những kẻ lường gạt
Lường gạt kẻ lường gạt!
Mất con, ông hãy cho
Lưỡi cày kẻ đã mất.
Người đã mất lưỡi cày,
Hãy trả con người khác!

Như vậy kẻ mất con nhận lại con, và kẻ mất lưỡi cày nhận lại lưỡi cày. Và về sau, cả hai đi theo nghiệp của mình khi mạng chung.

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Người lái buôn lừa đảo thời bấy giờ và người ngày nay là một, người lái buôn lương thiện cũng là người hiện tại. Và vị quan tư pháp là Ta vậy.

-ooOoo-

219. CHUYỆN ĐÁNG CHỈ TRÍCH (Tiền thân Garahita)

Vàng ròng là của tôi...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ viên, bậc Đạo sư kể về một Ty-kheo thối thất tinh tấn và không hoan hỷ.

Vị này không thể tập trung tư tưởng vào một đối tượng độc nhất, và sống với tâm luôn luôn bất mãn. Tăng chúng đưa Ty-kheo ấy đến bậc Đạo Sư. Ngài hỏi:

- Có thật chăng ông thối thất tinh tấn ?

Vị ấy trả lời:

- Thật vậy, vì con bị phiền não chi phối !

Bậc Đạo Sư nói với Ty-kheo ấy:

- Nay Ty-kheo, phiền não này, thuở trước, đã bị ngay các loài bàng sanh khinh miệt. Ông đã xuất gia trong Giáo pháp này, sao lại thối thất tinh tấn, vì bị chi phối bởi thứ phiền não mà ngay các loài bàng sanh cũng khinh miệt?

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con khi chúa ở khu vực Tuyết Sơn. Bồ-tát bị một người đi rừng bắt đem về dâng vua. Sống lâu ngày trong cung vua, làm đầy đủ các bổn phận, Bồ-tát rõ biết việc làm, nếp sống trong thế giới loài người. Vua bằng lòng với sự phục vụ của khi chúa, liền cho gọi người thợ rừng và ra lệnh thả khi chúa tại chỗ trước kia nó đã bị bắt. Người đi rừng làm đúng như lệnh truyền. Khi đàn khi biết được Bồ-tát đã về, chúng đến thăm, và hội họp trên một tảng đá lớn. Sau khi chào đón hỏi thăm Bồ-tát, chúng nói:

- Thưa chúa khi, trong thời gian dài như vậy, ngài sống ở đâu ?

- Trong cung vua tại Ba-la-nại, vua dùng ta như con khi làm trò mua vui và bằng lòng vì sự phục vụ của ta, nên đã thả ta.

Các con khi ấy hỏi:

- Chắc ngài biết cách sống của loài người. Hãy nói cho chúng tôi biết. Chúng tôi muốn nghe chuyện ấy.

- Chớ có hỏi ta về nếp sống của loài người.

- Hãy nói đi, chúng tôi muốn nghe.

Bồ-tát nói:

- Loài người đầu là Sát-đế-ly hay Bà-la-môn đều nói: Đây là tài sản của tôi!. Họ không hiểu tánh vô thường làm cho mọi vật biến hoại. Các bạn hãy nghe những hành động của những kẻ mù lòa ngu si ấy.

Rồi Bồ-tát đọc những bài kệ này:

Vàng ròng là của tôi,
Vàng quý là của tôi !
Như vậy suốt ngày đêm,
Chúng rêu rao lớn tiếng,
Những người ngu si ấy
Không nhìn đến Chánh pháp.
Trong nhà, có hai chủ,
Một chủ không có râu,
Vú dài, có tóc bện,
Hai tai có đâm lỗ,
Được mùa với nhiều tiền,
Làm khổ đau mọi người.

Nghe vậy, tất cả đều nói:

- Chớ nói, chớ nói nữa chúng tôi vừa nghe điều không đáng nghe !

Chúng bịt chặt tai với hai tay. Và chúng không ưa chỗ ấy vì chúng nói:

- Tại chỗ này chúng ta đã nghe một điều không xứng đáng nghe!

Vì vậy chúng đi chỗ khác. Tăng đá chúng ngồi được gọi là tăng đá bị chỉ trích, người ta nói như vậy.

*

Khi bậc Đạo sư kể Pháp thoại xong, Ngài thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo đắc quả Dự lưu và ngài nhận diện tiền thân:

- Lúc bấy giờ, đàn khỉ là hội chúng đức Phật, còn khỉ chúa là Ta vậy.

-ooOoo-

220. CHUYỆN TẾ SƯ DHAMMAHAJA (Tiên thân Dhammahaja)

Ngài sống về an lạc...,

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về những âm mưu sát hại Ngài, Lúc bấy giờ Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay, mà thuở trước cũng vậy, Đê-bà-đạt-đa đã âm mưu sát hại ta, nhưng dù chỉ làm Ta sợ hãi cũng không thành.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, vua Yasapàni trị vì ở Ba-la-nại, vua có một vị tướng quân tên là Kàlaka (Hắc nhân). Lúc bấy giờ, Bồ-tát là vị cố vấn tế tự tên là Dhammaddahaja (Ngọn cờ Chánh pháp). Vua có một người thợ hớt tóc và làm đồ trang sức đầu tóc cho vua tên là Chattapàni (Người cầm dù).

Vua trị vì theo Chánh pháp. Nhưng vị tướng quân lo việc xử kiện thường ăn hối lộ và hay gièm pha. Khi đã lấy hối lộ, ông lừa đảo và chiếm đoạt tài sản của những người sở hữu chủ chính đáng.

Một hôm, một người bị thua trong một vụ kiện, hoa tay khóc lóc, khi đi ra khỏi pháp đình, thấy Bồ-tát đang hầu vua, liền gieo mình xuống chân Bồ-tát và thưa:

- Thưa ngài, trong khi ngài khuyến giáo vua về thánh sự và tục sự, thì tướng quân Kàlaka lấy hối lộ, làm các người sở hữu chủ phải mất tài sản.

Và ông ta thuật lại vụ kiện của mình. Bồ-tát động mối bi tâm nói:

- Nay bạn, hãy đi theo ta, ta sẽ xử vụ kiện cho bạn.

Bồ-tát đưa người ấy đến pháp đường. Một số đông quần chúng tụ họp lại. Bồ-tát xử vụ kiện của người ấy, và khiến người sở hữu chủ được lấy lại tài sản. Quần chúng đều hoan hô. Tiếng hoan hô làm thành tiếng ồn ào lớn. Vua nghe tiếng ồn ào liền hỏi:

- Tiếng ồn ào gì vậy?

- Thưa Đại vương, một vụ kiện xử sai đã được bậc trí Dhammaaddhaja xử lại đúng pháp, vì vậy đó là tiếng ồn ào do quần chúng hoan hô.

Vua bằng lòng, bảo mời Bồ-tát đến và hỏi:

- Thưa Sư trưởng, trăm nghe nói Sư trưởng mới xử kiện?

- Thưa Đại vương, phải. Thần vừa xử xong một vụ kiện mà tướng quân Kàlaka đã xử sai.

Vua nói:

- Bắt đầu từ nay, Sư trưởng hãy xử các vụ kiện. Đôi tai trăm sẽ sung sướng, và thế giới sẽ tăng thịnh.

Bồ-tát không muốn xử kiện. Nhưng vua yêu cầu:

- Vì thương xót mọi loài hữu tình, Sư trưởng hãy ngồi xử kiện.

Vì vậy Bồ-tát nhận lời.

Từ đây trở đi Bồ-tát ngồi xử kiện, và xử cho người sở hữu chủ chính đáng được thắng kiện. Còn Kàlaka không được tiền hối lộ, lợi dưỡng bị hao hụt nên bắt đầu gièm pha Bồ-tát trước mặt vua. Ông ta tâu với vua:

- Thưa Đại vương, Dhammaddhaja muốn đoạt quốc độ của ngài.

Vua không tin và bảo ông ta đừng nói như vậy nữa. Kàlaka nói:

- Nếu Đại vương không tin thần, khi nào Dhammaddhaja đi đến hầu, Đại vương hãy nhìn qua cửa sổ, rồi Đại vương sẽ thấy Dhammaddhaja đã làm cho toàn thành phố nằm trong tay của ông ta.

Vua thấy đám người được Bồ-tát xử kiện, tưởng rằng đây là hội chúng của Bồ-tát. Vua sinh lòng nghi ngờ Bồ-tát và hỏi:

- Nay tướng quân, nay chúng ta phải làm gì?

- Thưa thiên tử, hãy giết nó.

- Chúng ta không thấy nó phạm trọng tội nào, làm sao ta giết nó được?

- Đã có một cách.

- Cách gì vậy?

- Hãy bảo nó làm một việc không thể làm được. Khi nó làm không được, ta lấy tội ấy, và ta sẽ giết nó.

- Nhưng việc gì không thể làm được?

- Thưa Đại vương, một khu vườn có đất tốt, được trồng cây và chăm sóc phải cần từ hai đến bốn năm mới sanh trái được. Đại vương hãy cho gọi nó đến và bảo: "Ngày mai, trăm muốn đến chơi tại một khu vườn. Hãy làm cho trăm một khu vườn". Nó sẽ không thể làm được. Chúng ta nhân tội ấy sẽ giết nó.

Vua mời Bồ-tát đến nói:

- Thưa bậc Hiền trí, Trăm đến chơi tại khu vườn cũ lâu ngày đã chán. Nay trăm muốn đến chơi ở một khu vườn mới. Hãy xây dựng cho trăm một khu vườn mới. Nếu khanh không làm được việc ấy, khanh sẽ mất mạng.

Bồ-tát biết: "Có lẽ vì Kàlaka không nhận được tiền hối lộ, nên nó làm cho vua chống đối ta". Bồ-tát nói với vua:

- Thưa Đại vương, thần biết thần sẽ lo việc ấy.

Rồi đi về nhà, sau bữa ăn, Bồ-tát nằm trên giường suy nghĩ.

Lúc ấy chiếc ngai của Đế Thích (Thiên chủ Sakka) trở thành nóng. Đế Thích hướng tâm suy nghĩ, biết rằng Bồ-tát đang gặp khó khăn, liền vội vàng hiện đến phòng ngủ của ngài, đứng trên không và hỏi:

- Thưa bậc Hiền trí, ngài đang suy nghĩ gì?

- Người là ai?

- Ta là Đế Thích.

- Vua bảo ta làm một khu vườn, nên ta suy nghĩ về vấn đề ấy.

- Thưa bậc Hiền trí, chớ lo âu, tôi sẽ làm cho ngài một khu vườn như rừng Nandana, như rừng Cittalata ở thiên giới. Ta sẽ làm tại chỗ nào?

- Hãy làm tại chỗ ấy.

Đế Thích làm khu vườn xong, đi về thành chư Thiên.

Ngày hôm sau, tận mắt thấy khu vườn, Bồ-tát đi báo cho vua:

- Thưa Đại vương, khu vườn đã làm xong cho ngài, xin hãy đi đến tiêu khiển.

Vua đi đến, thấy khu vườn có thành bao vây, rộng mười tám khuỷu tay, có sắc đỏ, có các cửa và vọng lâu, được tô điểm với nhiều loại cây nặng trĩu hoa và trái! Vì vậy vua nói với Kālaka:

- Bậc hiền trí đã làm như lời ta nói. Nay chúng ta phải làm gì?

- Thưa Đại vương, nếu nó có thể làm một ngôi vườn trong đêm, thì sao nó không thể cướp đoạt vương quốc?

- Nay chúng ta phải làm cái gì?

- Chúng ta có thể bảo nó làm một việc khác không thể làm được.

- Việc gì vậy?

- Chúng ta bảo nó làm một cái hồ bằng bảy báu.

Vua nói:

- Tốt lắm,

Và vua cho gọi Bồ-tát đến và bảo:

- Thưa Sư trưởng, Sư trưởng đã làm xong khu vườn. Sư trưởng hãy làm một cái hồ bảy báu tương xứng với khu vườn này. Nếu không thể làm được, mạng sống của khanh không còn nữa.

Bồ-tát thưa:

- Tốt lắm, thưa Đại vương, có thể thần sẽ làm được.

Rồi Đế Thích làm một cái hồ tuyệt đẹp, có một trăm cái bến, có một ngàn khúc cong, trên che kín với sen năm sắc, giống như hồ trong vườn Nandana ở thiên giới.

Hôm sau, Bồ-tát tận mắt thấy cái hồ ấy liền báo cho vua biết:

- Thưa thiên tử, cái hồ đã làm xong cho ngài.

Vua thấy cái hồ, lại bảo Kàlaka:

- Nay chúng ta phải làm gì?

- Thưa Đại vương, hãy bảo nó làm một cái nhà tương xứng với khu vườn.

Vua bảo Bồ-tát:

- Thưa Sư trưởng, nay hãy làm một ngôi nhà toàn bằng ngà tương xứng với khu vườn và cái hồ này! Nếu khanh không làm được, mạng sống của khanh sẽ không còn.

Và Đế Thích làm một ngôi nhà đúng như vậy.

Hôm sau, Bồ-tát tận mắt thấy ngôi nhà liền báo cho vua biết. Vua thấy ngôi nhà ấy hỏi Kàlaka:

- Nay chúng ta phải làm gì?

Thưa Đại vương, hãy bảo nó làm một hòn ngọc tương xứng với ngôi nhà.

Vua bảo Bồ-tát:

- Nay bậc hiền trí, hãy làm một hòn ngọc tương xứng với ngôi nhà bằng ngà này. Với ánh sáng hòn ngọc, trầm sẽ đi dạo chơi trong nhà. Nếu khanh không làm được, khanh sẽ không còn mạng sống nữa.

Rồi Đế Thích làm xong hòn ngọc. Hôm sau Bồ-tát tận mắt thấy hòn ngọc, liền trình vua. Vua hỏi Kàlaka nên làm gì, Kàlaka thưa:

- Thưa Đại vương, thần nghĩ có một vị thần nào đó đã làm theo ý muốn của Bà-lamôn Dhammaddhaja, nay hãy bảo nó làm một cái gì mà ngay các vị thần cũng không làm được. Các vị thần không thể làm được một con người đầy đủ bốn đức tánh. Do vậy, Đại vương hãy bảo nó làm một con người giữ vườn đầy đủ bốn đức tính.

Vua bảo Bồ-tát:

- Nay Sư trưởng, Sư trưởng đã làm xong cho chúng ta một khu vườn, một cái hồ, một cung điện bằng ngà, một hòn ngọc chiếu tỏa ánh sáng. Nay khanh hãy làm một người giữ vườn đầy đủ bốn đức tánh để bảo vệ khu vườn của ta. Nếu khanh không thể làm được, khanh sẽ mất mạng.

Bồ-tát đáp:

- Thưa vâng, nếu có thể, sẽ lo làm việc ấy.

Rồi ngài đi về nhà. Sau buổi ăn ngon, ngài nằm nghỉ. Sáng sớm, ngài thức dậy ngồi trên mặt giường suy nghĩ: "Thiên chủ Đê Thích đã làm những gì có thể làm được, nhưng Đê Thích không có thể làm con người giữ vườn đầy đủ bốn đức tánh. Sự việc là như vậy, thà chết cô độc trong rừng tốt hơn là chết trong tay người khác".

Vì vậy, không nói với một ai, Bồ-tát từ lâu đi xuống, ra khỏi thành bằng cổng chính, vào rừng và ngồi dưới một gốc cây suy tư về thiện pháp. Đê Thích biết sự việc ấy, hóa làm một người thợ rừng, đến gặp Bồ-tát và thưa:

- Thưa ngài Bà-la-môn, ngài được nuôi dưỡng tể nhị, sao lại đi vào rừng này ngồi làm gì?

Đê hỏi ý nghĩa này, Đê thích đọc bài kệ đầu:

Ngài sống về an lạc,
Sao bỏ nước vào rừng?
Như một người khốn khổ
Một mình dưới gốc cây,
Ngồi thẩn thờ sầu muộn?

Nghe vậy, Bồ-tát đọc bài kệ thứ hai:

Ta sống về an lạc
Nhưng bỏ nước vào rừng,
Như một người khốn khổ
Cô độc ngồi gốc cây
Suy tư về Thánh pháp.

Rồi Đê Thích thưa:

- Thưa ngài Bà-la-môn, sự việc là như vậy, sao ngài ngồi tại chỗ này?

- Vua bảo làm một người giữ vườn đầy đủ bốn đức tánh và vì không có thể làm được một người như vậy, nên ta suy nghĩ: Sao ta lại chết trong tay người khác? Ta sẽ vào rừng, và chết cô độc ở đó. Vì vậy nên ta đến đây.

- Thưa ngài Bà-la-môn, tôi là thiên chủ Đê Thích, tôi đã làm ngôi vườn v.v... cho ngài. Tôi không thể làm một người đầy đủ bốn đức tánh, nhưng trong nước của vua có một thợ hớt tóc tên là Chattapàni đầy đủ bốn đức tánh. Nếu phải có một người giữ vườn, hãy giới thiệu người hớt tóc này là người giữ vườn.

Đê Thích khuyên nhủ Bồ-tát, an ủi Bồ-tát chớ sợ gì nữa, rồi đi về thành phố chư Thiên.

Bồ-tát về nhà, ăn sáng xong đi đến cửa cung, thấy Chattapàni tại đấy. Ngài cầm tay anh ta và hỏi:

- Thưa bạn Chattapàni, nghe nói bạn có đủ bốn đức tánh phải không?

Chattapàni nói:

- Ai bảo ngài tôi có đầy đủ bốn đức tánh?

- Chính thiên chủ Đế Thích!

- Vì nguyên nhân gì Đế Thích nói vậy?

Bồ-tát kể lại tất cả câu chuyện và nói lý do ấy.

Anh ta đáp:

- Thưa vâng, tôi có bốn đức tánh.

Bồ-tát liền cầm tay Chattapàni đi đến yến kiến vua và thưa:

- Thưa Đại vương, Chattapàni này có đủ bốn đức tánh. Nếu cần một người giữ vườn, Đại vương hãy bảo người này giữ vườn.

Vua hỏi Chattapàni:

- Có thật là khanh đầy đủ bốn đức tánh?

- Thưa vâng, tâu Đại vương.

- Khanh có bốn đức tánh nào?

Vị ấy đọc bài kệ này:

Tôi không có ganh tị,
Tôi cũng không uống rượu,
Tôi không có ái nhiễm,
An trú không phẫn nộ,
Thiên tử, tôi là vậy.

Vua hỏi:

- Này Chattapàni, có phải khanh nói: Tôi không có ganh tỵ?

- Đúng vậy, thưa Thiên tử.

- Thấy những duyên có gì, khanh không có ganh tỵ?

- Thưa Đại vương, hãy nghe đây.

Chattapàni đọc bài kệ này, nói lên tính không ganh tỵ của mình:

Xưa vì một nữ nhân,
Là vua, tôi ra lệnh
Bất trối vị tế sư,
Nhưng vị ấy dạy tôi
An trú vào Thánh pháp,
Do vậy tôi không ganh.

Rồi vua hỏi Chattapàni:

- Này Chattapàni, do thấy tác hại gì, khanh là người không uống rượu?

Chattapàni đọc bài kệ này:

Kính thưa bậc Đại vương,
Xưa tôi uống rượu say,
Tôi đã ăn cả thịt
Chính đưa con trai tôi,
Tôi khổ đau sâu muộn,
Thề từ bỏ uống rượu.

Rồi vua lại hỏi:

- Này bạn, do thấy duyên cớ gì bạn không còn ái nhiễm?

Chattapàni nói lên duyên cớ ấy với một bài kệ này:

Xưa tôi chính Đại vương
Tên Kì-ta-và-sa,
Con tôi đã làm vỡ
Bình bát Độc Giác Phật,
Và nó phải mệnh chung.
Do vậy, không ái nhiễm.

Vua tiếp tục hỏi Chattapàni:

- Do duyên cớ gì, bạn trở thành người không phẫn nộ?

Chattapàni nói lên duyên cớ ấy với một bài kệ này:

Tôi là A-ra-ka,
Bây năm tu từ tâm,
Bây kiếp sống Phạm thiên,
Do vậy, không phẫn nộ.

Khi Chattapàni đã nói lên bốn đức tánh của mình, vua khen ngợi Bò-tát trước hội chúng. Ngay lúc ấy, các vị đại thần, Bà-la-môn, gia chủ v.v... đều đứng dậy, và la lớn:

- Ôi, đồ ăn hôi lộ! Ôi kẻ ăn trộm ác độc! Người không được của hôi lộ, nên nói xấu bậc hiền trí và muốn giết vị ấy.

Họ bắt giữ Kàlaka, kéo ông ta ra khỏi cung vua, rồi chụp lấy bất cứ vật gì, kẻ lấy đá, người lấy côn, họ đánh ông ta vỡ đầu và chết ngay. Xong họ nắm chân ông ta lôi đi và quăng xác trên đồng phân.

Từ đó về sau, vua trị nước thật đúng pháp, rồi đi theo nghiệp của mình lúc mệnh chung.

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, tướng Kàlaka là Đề-bà-đạt-đa, người thợ hớt tóc Chattapàni là Xá-lợi-phất, còn Dhammaddaja là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM KHÀSÀVA

221. CHUYỆN TẮM Y VÀNG (Tiền thân Kàsava)

Ai đây những uesthiem...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Đề-bà-đạt-đa.

Một thời, vị Tướng quân Chánh pháp Xá-lợi-phất sống với năm trăm Tỷ-kheo ở Trúc Lâm. Đề-bà-đạt-đa sống với hội chúng Tỷ-kheo theo ác giới ở tại Gàyasisa.

Lúc bấy giờ dân chúng ở Vương Xá thường chung nhau lại để bố thí. Một thương gia đến đây để buôn bán, đem theo một tấm y vàng thơm mùi thom có giá trị lớn và nói:

- Xin hãy cho tôi dự phần vào sự cúng dường, tôi xin cúng dường tấm y này.

Dân ở thành Vương Xá tổ chức một cuộc bố thí lớn. Tất cả những phẩm vật tùy nguyện đóng góp đều được phân phát hết, chỉ còn lại tấm y. Quần chúng hội họp lại và bàn tính:

- Chỉ còn tấm y đẹp và thơm tho này, chúng ta sẽ cúng dường cho ai? Cúng cho Trưởng lão Xá-lợi-phất hay Trưởng lão Đề-bà-đạt-đa?

Một số người nói:

- Trưởng lão Xá-lợi-phất chỉ sống ở đây một vài ngày rồi đi tùy theo sở thích. Còn Trưởng lão Đề-bà-đạt-đa luôn luôn sống gần thành phố của chúng ta trong lúc may mắn cũng như lúc rủi ro. Chúng ta hãy cúng dường Đề-bà-đạt-đa.

Khi so sánh xem nên cúng cho ai giữa hai Trưởng lão, thì những người muốn cúng cho Đề-bà-đạt-đa chiếm đa số. Vì vậy, họ cúng dường tấm y ấy cho Đề-bà-đạt-đa. Vị ấy cắt may và nhuộm tấm y vàng. Sau khi hoàn thành, Đề-bà-đạt-đa đắp tấm y ấy.

Lúc bấy giờ có ba mươi Tỷ-kheo đi từ Vương Xá về đánh lễ bậc Đạo Sư. Sau khi nói những lời chào đón hỏi thăm, các Tỷ-kheo báo tin ấy cho bậc Đạo Sư:

- Bạch Thế Tôn, Đề-bà-đạt-đa tự mình không xứng đáng, lại đắp biểu tượng của A-la-hán.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đề-bà-đạt-đa không xứng đáng đắp biểu tượng của bậc A-la-hán.

Thuở trước, Đề-bà-đạt-đa cũng đã như vậy rồi.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sinh ra làm voi trong một đàn voi, ở khu vực Tuyết Sơn. Khi đến tuổi trưởng thành, Bò-tát là chúa đàn cùng với 80 con voi sống ở trong rừng.

Một người nghèo khổ sống ở Ba-la-nại thấy các thợ ngà tại một con đường đang làm các loại vòng tay v.v... bằng ngà liền hỏi:

- Nếu ta có ngà voi, các người có mua không?

Họ nói:

- Vâng, chúng tôi sẽ mua.

Rồi anh ta cầm binh khí, mặc một tấm vải vàng, giả dạng một vị Phật Độc Giác, buộc một búi tóc giả, đứng nấp tại con đường voi đi, dùng binh khí giết voi, lấy ngà bán tại Ba-la-nại và sinh sống với cách ấy.

Ngày này qua ngày khác, khi đàn voi đi qua, anh ta chỉ rình giết con voi đi cuối cùng đàn voi do Bò-tát làm chủ. Với thời gian, số voi dần dần giảm thiểu, và chúng hỏi Bò-tát vì nguyên nhân gì, số voi giảm thiểu. Bò-tát tìm hiểu và suy nghĩ: "Có thể một người nào đó đội lốt Độc Giác Phật, đứng ở cuối đường các con voi đi qua, có thể nó đã giết các con voi. Ta sẽ tìm cho ra manh mối".

Một hôm, Bò-tát cho các con voi đi đầu và mình đi sau cùng. Người ấy thấy Bò-tát, liền cầm binh khí xông ra. Bò-tát quay lại, đứng đương vòi ra và nghĩ: "Ta sẽ quật nó ngã xuống đất và giết nó!"

Nhưng khi thấy tấm áo vàng người ấy mặc, Bò-tát nghĩ: "Ta phải kính trọng biểu tượng của bậc A-la-hán mà nó lạm dụng để mặc".

Bò-tát cuốn vòi lại và nói:

- Này người, sao người lại mặc biểu tượng của bậc A-la-hán khi người không xứng đáng mặc?

Rồi Bò-tát đọc những bài kệ này:

Ai đầy những ứ nhiễm,
Lại mặc áo cà-sa,
Tự mình không chế ngự,
Không tôn trọng sự thật,
Kê ấy không xứng đáng
Được mặc áo cà-sa.
Ai gột sạch ứ nhiễm,

Vững vàng trong giới luật,
Tự mình có chế ngự,
Biết tôn trọng sự thật,
Vị ấy thật xứng đáng
Được mặc áo cà-sa.

Như vậy Bồ-tát nói lên những lời giáo hóa này với người ấy, rồi hăm dọa như sau:

- Bắt đầu từ nay chớ đến đây nữa. Nếu người đến, người sẽ mất mạng.

Và Bồ-tát đuổi anh ta đi.

*

Khi bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người giết voi là Đê-bà-đạt-đa, còn chúa voi là ta vậy.

-ooOoo-

222. CHUYỆN CON KHỈ CÙLLANANDIYA (Tiền thân Cùllanandiya)

Đây là lời sư trưởng...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đại Sư đã kể về Đê-bà-đạt-đa.

Một hôm, các Tỷ-kheo ngồi lại Chánh pháp đường, bắt đầu nói chuyện:

- Thưa các Hiền giả, Đê-bà-đạt-đa khắt nghiệt, độc ác, tàn nhẫn, thúc đẩy tên tướng cướp hại bậc Chánh Đẳng Giác. Rồi vị ấy xô hòn đá, thúc đẩy con voi Naàlagiri, không có kham nhẫn, từ bi, lân mẫn đối với đức Như Lai.

Bậc Đạo Sư đến tại Chánh pháp đường và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông hội họp ở đây đang bàn vấn đề gì?

Khi được nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không chỉ nay, mà trước kia cũng vậy, Đê-bà-đạt-đa đã khắt nghiệt, độc ác, không có từ bi.

Nói xong bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi Brahamadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh làm con khi tên là Nandiya (Hoan hỷ), trú ở khu Tuyết Sơn. Con khi em của Bồ-tát tên là Cùllanandiya (Tiểu Hoan hỷ), cả hai được tám trăm ngàn con khi vây quanh và sống săn sóc mẹ mù.

Chúng đặt mẹ nằm trong bụi cây, và đi vào rừng hái những trái cây ngọt v.v.. gửi về cho mẹ, nhưng những con khi đem về không đưa trái cây cho bà nên bà bị đói hành hạ, chỉ còn da bọc xương.

Khi về, Bồ-tát nói với mẹ:

- Thưa mẹ, chúng con có gửi cho mẹ các loại trái cây ngon ngọt, sao mẹ ốm yếu thế này?

Bà mẹ trả lời:

- Nay con thân yêu, mẹ không nhận được gì cả.

Bồ-tát suy nghĩ: "Nếu ta săn sóc đàn khi, mẹ ta sẽ chết mất. Ta sẽ rời đàn khi để săn sóc cho mẹ ta".

Bồ-tát gọi Cùllanandiya và nói:

- Nay em thân, hãy săn sóc đàn khi. Còn ta, ta sẽ săn sóc mẹ!

Cùllanandiya nói:

- Thưa anh, em không thể lo lắng cho đàn khi. Em chỉ muốn săn sóc mẹ.

Như vậy, cả hai đều đồng một ý muốn, đi xuống Tuyết Sơn, lựa một góc cây bàng tại biên địa làm chỗ trú ẩn, và nuôi dưỡng khi mẹ.

Bấy giờ một thanh niên Bà-la-môn sống ở Ba-la-nại, sau khi học tất cả các nghề với một sư trưởng có danh tiếng nhiều phương ở Takkasilà, anh ta đến xin phép sư trưởng để ra đi.

Vị sư trưởng có tài đoán tướng, biết người đệ tử này độc ác, tàn nhẫn, khắc nghiệt liền nói:

- Nay con thân, người độc ác, tàn nhẫn sẽ gặp tai nạn đau khổ lớn. Con chớ nên khắc nghiệt, chớ làm gì ác độc để sau phải hối hận.

Vị sư trưởng khuyên dạy như vậy rồi để đệ tử ra đi. Thanh niên ấy đánh lễ vị sư trưởng rồi trở về Ba-la-nại và lập gia đình. Anh ta không thể sống với các nghề khác nên quyết định sống nhờ mũi nhọn cung tên. Anh ta trở thành một người thợ săn, và rời khỏi thành Ba-la-nại để kiếm sống tại một làng ở biên địa. Hàng ngày nai nịt với cung tên, anh ta đi vào rừng, giết các loài thú, và đem về bán thịt và sống qua ngày.

Một hôm anh ta không săn được gì trong rừng khi về, anh ta thấy một cây bàng đứng ở cuối một khoảng rừng trống. Anh ta đi đến hướng cây bàng ấy với hy vọng tìm được vật gì ở đấy. Lúc bấy giờ, hai anh em nhà khi đang cho bà mẹ các loại trái ngọt, và đặt bà ngồi trên thân cây. Khi thấy người thợ săn đi đến, hai anh em liền núp giữa các

cành cây, xem anh ta sẽ làm gì. Con người tàn nhẫn ấy, khi đến gốc cây thấy khi mẹ của chúng mù loà, già yếu liền nghĩ: "Sao ta lại về tay không? Bán con khi này xong ta sẽ đi". Rồi anh ta liền cầm cung lên để bắn. Thấy vậy, Bò-tát nói:

- Nay em Cùllanandiya thân, người này muốn giết mẹ chúng ta. Anh sẽ thay thế mạng sống cho mẹ. Sau khi anh chết, em sẽ săn sóc mẹ.

Nói xong, Bò-tát từ giữa cành cây đi ra, và nói:

- Nay người kia, chớ có bắn mẹ ta. Mẹ ta mù, già yếu, ta sẽ đổi mạng sống cho mẹ ta. Ông chớ giết mẹ ta, hãy giết ta.

Sau khi hứa với kẻ ấy, Bò-tát liền ngồi xuống tại chỗ. Tên thợ săn ấy không có lòng từ nhắm bắn khi mẹ. Cùllanandiya thấy vậy, suy nghĩ: "Người độc ác này muốn bắn cả mẹ ta nữa. Nếu mẹ ta sống thêm một ngày, là một ngày mẹ ta tăng thêm tuổi thọ, vậy ta sẽ cứu sống mẹ ta". Nó từ giữa cành cây đi ra và nói:

- Nay người kia, chớ giết mẹ ta, ta sẽ chết để cứu mẹ được sống. Hãy bắn ta, bắt cả hai anh em chúng ta để mẹ chúng ta được sống.

Sau khi hứa với thợ săn, khi em ngồi xuống trong tầm mũi tên. Kẻ săn bắn độc ác giết luôn khi em và suy nghĩ: "Ta còn mấy đứa con ở nhà nữa. Ta phải bắn luôn khi mẹ, để đem thịt về cho chúng". Khi đã hạ sát ba mẹ con khi, anh ta mang cả ba xác khi trên một đòn gánh và về nhà. Trong lúc ấy sấm sét nổi lên đánh xuống nhà kẻ độc ác, thiêu cháy vợ, con và cả cái nhà. Cái nhà bị sét đánh thiêu rụi chỉ còn lại bộ sườn nhà và các cây cột tre cháy đen.

Tại cổng làng, một người thấy anh ta liền báo tin ấy cho anh ta biết. Quá sầu khổ vì vợ con, ngay tại chỗ anh ta quăng đòn gánh, thịt, cây cung, bỏ cả áo mặc trần truồng, hoa tay, khóc than đi vào nhà. Khi ấy, một cây cột bị gãy, rơi xuống và đánh vỡ đầu anh ta. Cùng lúc ấy, đất mở rộng, lửa từ địa ngục A-tỳ phun lên đốt tan xác anh ta. Trước khi trút hơi thở cuối cùng, anh ta nhớ lời khuyên giáo của vị sư trưởng: "Đây là lời dạy mà Bà-la-môn Pàràsariya đã cho ta". Rồi anh ta than khóc và đọc hai bài kệ này:

Đây là lời sư trưởng,
Pà-rà-sa-ri-ya:
Chớ nên làm điều ác
Khiến người phải hối tiếc.
Việc gì con người làm,
Sẽ thấy nó trên thân;
Làm việc ác, gặp ác.
Như gieo hạt giống nào,
Đem lại quả giống ấy.

Anh ta vừa đọc kệ xong, đất liền vui lấp anh ta và ngay lúc ấy anh ta đọa vào địa ngục A-tỳ (Vô gián).

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới cay nghiệt, độc ác. Thuở trước, kẻ ấy cũng đã cay nghiệt, độc ác, không có lòng bi như vậy rồi.

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, kẻ đi săn là Đê-bà-đạt-đa, vị sư trưởng danh tiếng nhiều phương là Sàriputta, Cullanandiya là Ananda, bà mẹ là Mahàpajàpati, còn khi chúa Mahànandiya là Ta vậy.

-ooOoo-

223. CHUYỆN THỨC ĂN ĐI ĐƯỜNG (Tiền thân Puta-Bhatta)

Cung kính người cung kính...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một điền chủ.

Tương truyền một người điền chủ sống ở thành Xá-vệ có giao thiệp buôn bán với một người điền chủ ở thôn quê. Ông ta đem theo vợ, đi đến gặp người có mắc nợ. Người mắc nợ nói:

- Tôi không thể trả được.

Và anh ta không trả gì. Người điền chủ này tức giận đi về, và không ăn cơm.

Trên đường đi, vài người thấy anh ta có vẻ đói quá liền cho một nồi cơm và nói:

- Hãy ăn và cho vợ anh ăn với.

Anh ta lấy nồi cơm ấy, nhưng không muốn chia phần cho vợ ăn nên nói:

- Nay em, chỗ này là chỗ trú ẩn của bọn ăn cướp.

Em hãy đi trước.

Anh ta bảo vợ đi trước, rồi ăn hết phần cơm và khi đưa vợ xem cái nồi trống, anh ta nói:

- Nay em, người ta cho một cái nồi không có cơm.

Người vợ biết chồng đã ăn hết cơm một mình nên lòng rất buồn bã.

Khi đi đến gần tinh xá Kỳ Viên, cả hai người muốn vào đó và xin nước uống.

Bậc Đạo Sư ngồi chờ đợi họ đến, dưới bóng mát của Hương phòng, như người thợ săn đang đứng chờ mồi. Thấy bậc Đạo Sư, hai vợ chồng đi đến, đánh lễ Ngài rồi ngồi xuống một bên. Bậc Đạo Sư thân mật đón tiếp và hỏi:

- Này nữ cư sĩ, chồng con có thương con, và muốn con được hạnh phúc không?

- Bạch Thế Tôn, con thương chồng con, nhưng chuyện tệ bạc khác, ngay hôm nay, bạch Thế Tôn, giữa đường có một người cho anh ta một nồi com, nhưng anh ta không cho con gì cả, mà chỉ ăn một mình.

- Này nữ cư sĩ, con luôn luôn thương chồng con, và con muốn anh ta hạnh phúc. Nhưng chồng con lại không thương con. Tuy vậy, nếu các bậc hiền trí cho chồng con biết các đức tánh quý báu của con, thì anh ta sẽ hết sức thương yêu kính trọng con.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của người vợ, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahamaddatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình một vị đại thần. Khi lớn lên, ngài trở thành cố vấn cho vua về các vấn đề thánh sự và tục sự. Lúc bấy giờ vua sợ con mình có âm mưu chống mình, nên đuổi con đi. Hoàng tử đem vợ con theo, đi ra khỏi thành và đến sống tại một ngôi làng nhỏ ở nước Kàsi.

Một thời gian sau, hoàng tử nghe vua cha từ trần, và suy nghĩ: "Nay ta sẽ nhận lấy vương quốc thuộc quyền, sở hữu của gia đình". Hoàng tử trở về. Giữa đường, có một người cho hoàng tử một nồi com và nói:

- Hãy ăn và cho vợ cậu ăn với.

Hoàng tử nhận lấy nồi com nhưng không cho vợ, chỉ ăn hết một mình. Vợ chàng suy nghĩ: "Người này thật là cay nghiệt!", và nàng cảm thấy lòng đầy sầu muộn.

Sau đó, hoàng tử về đến Ba-la-nại, nhận được vương quốc, phong vợ lên địa vị hoàng hậu và nghĩ: "Như vậy là đủ với vợ ta rồi".

Vua đối với hoàng hậu không tỏ thêm một sự quan tâm, hay tôn trọng gì khác, cho đến độ hoàng hậu đến hầu, vua cũng không hỏi: Hiền thê sống ra sao?

Lúc ấy, Bồ-tát là cố vấn của vua suy nghĩ: "Hoàng hậu này giúp ích vua nhiều và thương yêu vua. Nhưng vua không nghĩ gì đến hoàng hậu. Ta sẽ làm cho vua tôn trọng kính nể hoàng hậu". Vì vậy, Bồ-tát đi đến gần hoàng hậu chào hỏi cung kính, và đứng một bên.

Hoàng hậu hỏi:

- Này khanh, có việc gì?

Bồ-tát nói:

- Thưa hoàng hậu, làm sao chúng thần có thể hầu lệnh bà được? Lệnh bà phải cho các người giã cả một miếng vải hay một vát com chứ?

- Này khanh thân, chính ta cũng không hề có một vật gì, làm sao ta có thể cho các người được? Khi ta có của, ta đâu có hà tiện? Nhưng nay đức vua không cho ta gì cả. Đừng nói cái gì khác, ngay khi đức vua đi về để nhận quốc độ, giữa đường được người cho một nồi cơm, đức vua cũng không cho ta một chút cơm, chỉ một mình ăn hết!

- Thưa hoàng hậu, lệnh bà có thể đi đến yết kiến vua, và nói lên như vậy không?

- Này khanh thân, ta có thể nói.

- Vậy hôm nay, khi thân đứng gần vua và khi thân hỏi, lệnh bà hãy trả lời như vậy. Thân sẽ làm cho vua biết được công hạnh của lệnh bà.

Nói vậy xong, Bô-tát đi đến đứng một bên vua. Hoàng hậu cũng đến và đứng gần vua. Rồi Bô-tát hỏi:

- Thưa hoàng hậu, lệnh bà thật là keo kiệt. Đứng ra, lệnh bà nên bỏ thí cho những người cha già một miếng vải hay một vắt cơm chứ?

Bà liền đáp:

- Này khanh, ta không nhận được từ đức vua một cái gì cả, làm sao ta có thể cho các người được?

- Phải chăng lệnh bà không phải là hoàng hậu chánh cung?

- Này khanh, khi không được một chút tôn trọng, thì địa vị chánh cung hoàng hậu để làm gì? Nay đức vua có thể cho gì ta được nữa? Khi về nước, giữa đường đức vua được cho nồi cơm nhưng đức vua không cho ta một chút gì, chỉ ăn một mình!

Bô-tát hỏi:

- Thưa Đại vương, có phải như vậy chăng?

Vua xác nhận là có. Bô-tát nghe vua xác nhận liền thưa:

- Thưa hoàng hậu, khi đức vua không yêu thương lệnh bà, sao lệnh bà còn ở đây? Ở đời, khổ thay là chung sống không có tình thương! Khi lệnh bà ở đây, hết lòng chung thủy với đức vua, nhưng đức vua không có tình thương, việc ấy chắc chắn sẽ đem lại khổ đau cho lệnh bà.

Bô-tát khuyên dạy tiếp.

- Các loài chúng sanh san sẻ với những ai biết san sẻ. Ngay khi biết ai không có tánh san sẻ, ta cần phải bỏ đi chỗ khác vì còn có rất nhiều người sống ở đời này!

Nói vậy xong, Bô-tát đọc các bài kệ này:

Cung kính người biết kính,
Chia với người biết chia,
Với ai làm bốn phận,

Hãy làm đủ bốn phận,
Vớ ai làm lợi mình,
Hãy làm lợi người ấy.
Vớ ai không san sẻ,
Chớ nên san sẻ lại!
Hãy xử sự khinh xuất
Vớ những ai khinh xuất,
Chớ giữ lòng thương yêu
Vớ ai hết thương yêu,
Phải có lòng chia sẻ,
Chung sống để an ủi.
Khi loài chim biết được
Cây không còn trái nữa,
Chúng bay đến cây khác,
Thế giới thật lớn thay!

Nghe nói vậy, vua Ba-la-nại liền dành cho hoàng hậu tất cả sự kính trọng và uy quyền.
Từ đó trở đi, vua và hoàng hậu sống hòa hợp, hoan hỷ và thương yêu nhau hơn.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này, bậc Đạo Sư giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, hai vợ chồng ấy đắc quả Dự lưu. Rồi Ngài nhận diện Tiền thân:

- Hai vợ chồng này là hai vợ chồng thuở trước, còn vị đại thần hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

224. CHUYỆN CON CÁ SÁU (Tiền thân Kumbhila)

Ai đủ bốn pháp này...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Đê-bà-đạt-đa. (Như Tiền thân số 57 Chương một).

*Ai đủ bốn pháp này,
Hồi vua các loài khỉ,
Chân thật và chánh nghĩa,
Kiên trì và xả thí,
Vị ấy vượt thẳng lên
Các tà kiến bất chánh
Ai không có đủ
Công đức thiện thù thắng,
Chân thật và chánh nghĩa,
Kiên trì và xả thí,
Vị ấy không vượt lên
Các tà kiến bất chánh.*

-ooOoo-

225. CHUYỆN ĐỀ CAO TÍNH KHAM NHÃN (Tiền thân Khanti-Vannana)

Thưa Thiên tử, thần có...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đại Sư kể về vua Kosala.

Bấy giờ một vị đại thần giúp ích nhiều cho vua đã lợi dụng chức vụ và thông gian trong nội cung. Vua biết được kẻ phạm tội nhưng vì đại thần ấy giúp nhiều cho vua, nên vua chịu đựng tội lỗi kia và thưa chuyện với bậc Đạo Sư. Ngài nói:

- Các vua thuở trước, thưa Đại vương, cũng chịu đựng như vậy.

Rồi theo lời vua yêu cầu, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, có một đại thần thông gian trong nội cung. Vị đại thần ấy cũng có một người hầu cận thông gian trong nhà mình. Đại thần ấy không thể chịu đựng tội phạm ấy, vì thế đã đem nó đến trước vua và hỏi:

- Thưa Thiên tử, thần có một người hầu cận làm tất cả mọi việc cho thần nhưng nó lại thông gian tại nhà thần. Nay phải làm gì với nó?

Và vị ấy đọc bài kệ đầu:

Thưa Thiên tử, thần có
Một người giỏi nhiều việc,
Người ấy đã phạm tội,
Ngài nghĩ phải làm gì?

Nghe vậy, vua đọc bài kệ thứ hai:

Và chính ta cũng có
Người như vậy đứng đây.
Người tốt thật khó tìm,
Nên ta cần kham nhẫn!

Vị đại thần biết lời vua nói ám chỉ mình, và từ đấy trở đi không dám thông gian trong nội cung nữa. Còn người hầu hạ ấy biết vấn đề đã được tâu với vua, nên từ đấy trở đi không dám hành động sai quấy nữa.

*

Sau khi nói Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Ta là vua Ba-la-nại.

Còn vị đại thần ấy biết vua đã thưa với bậc Đạo Sư câu chuyện về mình, nên từ đấy trở đi, không dám hành động sai quấy nữa.

-ooOoo-

226. CHUYỆN CON CÚ (Tiên thân Kosiya)

Lành thay, nếu xuất hành...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về vua Kosala.

Vua ấy đi dẹp loạn ở biên địa, nhưng xuất hành không đúng thời. Câu chuyện đã được kể ở số 176, Chương hai.

Cũng như trước, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ theo lời yêu cầu của vua.

*

Thuở xưa, vua Ba-la-nại xuất hành phi thời cắm trại ở một khu ngự viên. Lúc bấy giờ, một con chim cú bay vào một khóm tre và nấp tại đấy. Một đàn quạ cũng đến, vây quanh nó với ý định: "Khi nào nó ra, chúng ta sẽ bắt nó".

Không chờ đợi mặt trời lặn, chim cú đi ra không đúng thời và bắt đầu chạy trốn. Các con quạ vây quanh, lấy mỏ đánh nó, làm nó rơi xuống đất. Nhà vua gọi Bô-tát và hỏi:

- Này bậc Hiền trí, vì sao những con quạ lại tấn công và đánh ngã con cú?
- Thưa Đại vương, hễ ai đi ra khỏi trú xứ của mình không đúng thời, đều phải gặp khổ nạn như vậy. Do vậy, chớ nên đi ra khỏi trú xứ của mình phi thời.

Và để nêu lên ý nghĩa này, Bô-tát đọc hai bài kệ:

Lành thay nếu xuất hành
Đúng thời, không phi thời,
Khi xuất hành phi thời,
Nhiều người hay chỉ một
Thế nào cũng gặp nạn,
Vì không rõ nghĩa này,
Như con cú khốn khổ
Phải chết vì quạ bày.
Bậc trí biết quy luật,
Biết nhược điểm người khác,
Chinh phục mọi kẻ thù,
Như cú, nếu khôn ngoan
Sẽ được nhiều an lạc.

Vua nghe lời Bô-tát, liền quay về nhà, không đem quân đi đánh nữa.

*

Khi bậc Đạo Sư thuyết pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vua là Ananda, và vị đại thần Hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

227. CHUYỆN CON BỌ ĂN PHẦN (Tiền thân Gùthapàna)

Anh hùng địch anh hùng...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo.

Lúc bấy giờ cách xa Kỳ Viên khoảng hơn nửa dặm, tại một thị trấn, có nhiều đồ ăn được phát theo thẻ và theo hạn kỳ. Ở đây có một kẻ thô lỗ hay hỏi khiêu khích. Những ai đến để lãnh món ăn được phát theo thẻ hay định kỳ đều bị nó hỏi:

- Những ai nhai, những ai uống, những ai ăn?

Nếu không trả lời được, họ sẽ bị nó làm cho xấu hổ. Vì sợ kẻ ấy, nhiều người không đi đến làng ấy để lấy phần ăn nữa:

Một hôm, một Tỷ-kheo đi đến chỗ phát thẻ và nói:

- Thưa các Tôn giả, tại làng kia có đồ ăn phát theo thẻ và định kỳ phải không?

Có người trả lời:

- Thưa Hiền giả, có. Nhưng tại đấy có một kẻ cất vấn thô lỗ hỏi các câu và nếu ai không trả lời được sẽ bị nó mắng nhiếc chửi rủa. Vì sợ nó, nên không ai đi.

Tỷ-kheo ấy nói:

- Thưa các Tôn giả, hãy cho tôi đi lấy đồ ăn tại đấy, tôi sẽ nhiếp phục kẻ ấy, làm cho kẻ ấy khiêm tốn, khiến từ đây trở đi, khi thấy các Tôn giả, kẻ ấy sẽ xấu hổ và bỏ trốn.

Các Tỷ-kheo chấp thuận cho vị ấy đi lấy đồ ăn tại chỗ kia. Tỷ-kheo ấy đáp y đi đến cửa hàng. Thấy Tỷ-kheo ấy, tên cất vấn thô lỗ liền đi mau đến như con cừu điên, và nói:

- Này Sa môn, hãy trả lời ta.

- Này cư sĩ, sau khi đi vào làng lấy cháo và trở lại phòng đợi này, tôi sẽ trả lời.

Khi Tỷ-kheo ấy lấy cháo và trở lại phòng đợi, kẻ ấy cũng hỏi như trước. Tỷ-kheo ấy nói:

- Hãy để ta ăn cháo xong ta quét phòng và đi lấy phân com phát theo thẻ của ta!

Sau đó Tỳ-kheo ấy đi lấy phân com về rồi đưa bình bát cho người ấy cầm và nói:

- Hãy đi theo ta, ta sẽ trả lời câu hỏi của anh. Tỳ-kheo ấy dắt nó ra ngoài làng, xếp y lại, đặt y trên vai, lấy bình bát từ tay nó và đứng chờ đợi. Nó nói:

- Nay Sa-môn, hãy trả lời câu hỏi của ta.

- Nay cư sĩ, ta trả lời cho anh đây.

Tỳ-kheo ấy nói xong, với một cú đấm, đánh ngã tên ấy, đánh nó như xương ròi quăng phân vào mặt nó, và dọa nó:

- Từ nay trở đi, nếu có Tỳ-kheo nào đến làng này, và anh còn hỏi câu nào thì anh biết ta.

Tỳ-kheo ấy nói vậy rồi bỏ đi.

Từ đấy chỉ vừa thấy bóng các Tỳ-kheo, nó liền chạy trốn.

Sau một thời gian, việc này được chúng Tăng biết rõ. Một hôm, tại Chánh pháp đường, họ bắt đầu nói chuyện ấy:

- Nay các Hiền giả, nghe nói Tỳ-kheo đánh tên này, quăng phân vào mặt kẻ thô lỗ rồi bỏ đi.

Bậc Đạo Sư đi đến và hỏi:

- Nay, các Tỳ-kheo, các ông họp tại đây đang bàn vấn đề gì?

Và khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỳ-kheo, không phải chỉ nay Tỳ-kheo này tấn công kẻ ấy với đồ dơ. Thuở trước, vị này cũng đã như vậy rồi.

Nói xong, bậc Đạo Sư kể lại câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, dân chúng hai nước Anga và Magadha thường hay đi qua lại thân thiết với nhau. Một ngày nọ, họ đến ở tại một ngôi nhà giáp ranh giữa hai nước để uống rượu, ăn thịt, cá suốt đêm. Vào buổi sáng, khi tỉnh rượu, họ thẳng bò vào xe rồi ra đi.

Khi họ đi rồi, một con bọ ăn phân, vì mùi phân bay đến, thấy rượu còn đọng lên đồng phân, bèn uống cho đã khát. Rồi say rượu, nó leo lên đồng phân nằm. Trong khi nó leo lên, một viên phân nhỏ rơi xuống, nó la to:

- Trái đất không có thể đỡ ta nổi!

Ngay lúc ấy có một con voi điên đi đến, ngửi thấy mùi phân, ghé tòm bỏ đi lui. Con bọ ăn phân thấy vậy tưởng rằng con voi sợ mình, liền nghĩ: "Nay ta phải đánh con vật lớn xác này một trận mới được", nó liền gọi con voi ấy qua bài kệ đầu:

Anh hùng địch anh hùng,
Dũng mãnh, ta đánh nhau,
Hãy quay lại, voi kia,
Sao sợ, và bỏ chạy?
Hãy cho dân hai nước
An-ga, Ma-ga-dha,
Thấy được sức hùng mạnh
Của bác và của ta.

Con voi lắng tai nghe tiếng con bọ nói, rồi trở lại gần nó, và mắng trách nó với bài kệ thứ hai:

Ta không cần giết bọ
Bằng chân, ngà hay vòi,
Ta giết bọ bằng phân,
Hỡi vật đầy hôi thối,
Hãy chết với đồ dơ!

Rồi con voi trút xuống một bãi phân lớn ngay trên đầu con bọ và đái trên đó. Con bọ bị giết ngay tại chỗ ấy. Rồi con voi rống lên như tiếng kèn và chạy vào rừng.

*

Khi bậc Đạo Sư thuyết Pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con bọ ăn phân là kẻ thô lỗ này. Con voi là Tỳ-kheo và vị thần cây trong rừng tận mắt chứng kiến việc ấy là Ta vậy.

-ooOoo-

228. CHUYỆN BÀ-LA-MÔN KÀMANÌTA (Tiền thân Kàmanita)

Ta tham muốn ba thành...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Bà-la-môn có tên Kàmanita (Dục tham chi phôi). Hoàn cảnh chuyện này sẽ được nêu rõ trong Tiền thân Kàma số 467, Chương mười hai.

*

Thuở xưa, vua Ba-la-nại có hai hoàng tử. Trong hai hoàng tử ấy, người anh cả đi đến Ba-la-nại và làm vua còn người em làm phó vương. Người anh làm vua ham mê của cải, dục lạc, và tham lam thắng lợi.

Lúc bấy giờ, Bồ-tát làm Thiên chủ Đế Thích nhìn xuống cõi Diêm-phù-đề, biết vua đắm say các loại dục lạc này, liền nghĩ: "Ta sẽ khiển trách vua, và làm cho vua xấu hổ".

Bồ-tát hiện thân làm một thanh niên Bà-la-môn, và đi đến đứng nhìn vua. Vua hỏi:

- Này thanh niên Bà-la-môn, ngươi đến với mục đích gì?

Thiên chủ Đế Thích trả lời:

- Thưa Đại vương, thần thấy ba thành phố an ổn, phú cường, nhiều voi, ngựa, cỗ xe, bộ binh, đầy những thứ trang sức bằng vàng ròng. Ba thành ấy có thể được chiếm lấy chỉ với một đội quân rất nhỏ. Thần sẽ đến lấy những thành ấy và dâng Đại vương:

Vua hỏi:

- Này thanh niên, khi nào chúng ta khởi binh?

- Ngày mai, thưa Đại vương!

- Vậy ngươi hãy đi và mai đến.

- Thưa vâng, Đại vương. Hãy mau chóng chuẩn bị quân đội.

Thiên chủ Đế Thích nói vậy rồi đi về trú xứ của mình.

Ngày hôm sau, vua truyền đánh trống chuẩn bị quân đội, rồi gọi các đại thần và nói:

- Hôm qua, có một thanh niên Bà-la-môn đến và nói: Thần sẽ chiếm đất của ba thành Uttarapancàla, Indapatta và Kekaka dâng ngài. Nay ta sẽ đem nó đi để chiếm lấy ba thành ấy. Hãy gọi nó đến mau!

- Thưa Thiên tử, Thiên tử đã cho nó ở nơi nào?

- Ta không cho nó ở nơi nào hết.

- Nhưng Thiên tử đã cho nó tiền để trả nhà trọ không?

- Ta cũng không cho.

- Vậy sao chúng thần kiếm nó được?

- Hãy tìm nó tại những con đường trong thành.

Họ đi tìm nhưng không thấy vị ấy, liền trở về trình vua:

- Thưa Đại vương, chúng thần tìm không thấy nó.

Vua suy nghĩ: "Một vinh quang lớn như vậy đã bị tiêu tan". Nỗi sầu muộn khủng khiếp khởi lên, tâm vua trở thành nóng bức, máu bị dao động, và bệnh kiết lỵ phát ra tấn công vua, các thầy không thể chữa trị được.

Sau ba bốn ngày, Đê Thích nghĩ đến vua, biết vua bị bệnh, ngài tự bảo: "Ta sẽ chữa trị cho vua".

Đê Thích giả dạng một Bà-la-môn đi đến đứng trước cửa cung và báo tin: Một thầy thuốc Bà-la-môn xin đến chữa bệnh Đại vương.

Khi nghe vậy vua nói:

- Các đại danh sư của triều đình cũng không thể chữa lành trầm được. Thôi hãy cho nó một số tiền lộ phí rồi bảo nó đi.

Đê thích nghe vậy, liền đáp:

- Ta không cần tiền trả nhà trọ, ta không lấy tiền chữa trị, ta sẽ chữa bệnh cho vua mau lành. Hãy để ta gặp vua.

Khi nghe vua nói:

- Vậy hãy để nó đến.

Đê Thích đi vào, chúc vua thắng trận và đứng một bên. Vua hỏi:

- Người muốn chữa bệnh cho trầm đó ư?

- Thưa Thiên Tử, vâng.

- Vậy hãy chữa đi!

- Thưa Thiên tử, vâng. Hãy cho thần biết triệu chứng bệnh trạng. Do nhân duyên nào bệnh khởi lên. Do Đại Vương ăn gì, uống gì hay do Đại Vương thấy gì, nghe gì?

- Nay khanh, bệnh của trầm phát ra do nghe một chuyện.

- Thiên tử nghe chuyện gì?

- Nay khanh, một thanh niên Bà-la-môn đến và nói: Thần sẽ lấy ba thành dâng Đại vương. Nhưng trầm không cho nó trú xứ ở, cũng không cho tiền để trả nhà trọ, chắc

nó giận trăm, và đã đi đến một ông vua khác rồi! Trăm nghĩ rằng một sự vinh quang lớn như vậy đã bị tiêu tan, nên chứng bệnh phát ra. Nếu có thể, khanh hãy chữa trị chứng bệnh do tâm trăm tham muốn.

Để rõ ý nghĩa này, vua đọc bài kệ đầu:

Ta tham muốn ba thành,
Mỗi thành xây trên núi,
Thành tên Pan-ca-la,
Cu-ru, Ke-ca-ca,
Hỡi chàng Bà-la-môn,
Ta còn muốn hơn nữa,
Hãy chữa ta căn bệnh,
Nô lệ của dục tham.

Để Thích nói:

- Thưa Đại vương, bệnh của ngài không thể chữa bằng thuốc rễ cây v.v... bệnh của ngài chữa bằng thuốc tri kiến.

Rồi Để Thích đọc bài kệ thứ hai:

Có người chữa trị được,
Vết cắn của rắn đen,
Bạc hiện trí chữa trị,
Người bị ma quỷ ám,
Không ai chữa trị được
Người nô lệ dục tham.
Làm sao chữa trị được,
Kẻ thói thất tinh cần?

Như vậy, bậc Đại Sĩ nêu rõ ý nghĩa này rồi nói thêm như sau:

- Thưa Đại vương, nếu ngài có lấy được ba thành ấy, và cai trị đất nước của bốn thành này, Đại vương có thể mang bốn bộ áo một lần chăng? Có thể ăn trong bốn đĩa bằng vàng chăng? Và nằm ngủ trên bốn long sàng lông lẫy chăng? Thưa Đại Vương, không nên để dục tham chi phối. Dục tham là cội gốc của tội ác. Ai để dục tham tăng trưởng sẽ bị dọa vào tám địa ngục lớn, mười sáu địa ngục nhỏ cùng với nhiều loại khổ đau khác.

Như vậy, bậc Đại Sĩ dọa vua ấy với những cảnh địa ngục rồi thuyết pháp cho vua nghe. Vua nghe pháp, hết sầu muộn, và trong chốc lát được khỏi bệnh.

Đế Thích khuyến giáo vua xong, an trú vua vào giới luật, và đi về thiên giới. Còn vua, từ đây về sau làm các công đức bố thí v.v... và khi mệnh chung, đi theo nghiệp của mình.

*

Khi thuyết Pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư nhận diện tiền thân:

- Lúc bấy giờ, nhà vua bị tham dục chi phối là Tỷ-kheo này, còn Đế Thích là Ta vậy.

-ooOoo-

229. CHUYỆN DU SĨ PALÀYI (Tiền thân Palàyi)

Với các voi tối thắng...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về du sĩ ngoại đạo Palàyi. Vì mục đích biện luận, vị này đi khắp mọi nơi Diêm-phù-đề (Ấn Độ) và không gặp ai có khả năng đối thoại, liền đi đến Xá-vệ và hỏi các người tại đây:

- Có ai đủ khả năng biện luận với ta không?

Họ nói:

- Có một người đủ khả năng biện luận với một ngàn người như ông. Vị ấy là bậc Nhất thiết trí, bậc tối thắng giữa những loài hai chân, Đạo Sư Gotama, bậc Pháp Vương, bậc nhiếp phục mọi đối thủ ngoại đạo trong toàn cõi Diêm-phù-đề, không người ngoại đạo nào có khả năng biện luận với bậc Thế Tôn ấy. Như các ngọn sóng tràn vào bờ biển, tất cả biện luận ngoại đạo chạm đến gót chân Ngài đều bị tan tác vỡ vụn.

Họ nói lên các công đức của các đức Phật như vậy.

Du sĩ ngoại đạo ấy hỏi:

- Vị ấy nay ở đâu?

- Ở Kỳ viên.

- Nay ta sẽ có cuộc đối thoại với vị ấy.

Rồi được vây quanh với một đám đông người, du sĩ ấy đi vào Kỳ viên, thấy cửa thành ngoài do vương tử Jeta (Kỳ-đà) đã dùng chín mươi triệu đồng vàng để xây dựng liền hỏi:

- Đây có phải lâu đài trú xứ của Sa-môn Gotama không?

Khi được trả lời đây chỉ là cửa thành ngoài, du sĩ ấy nói:

- Cửa thành còn như vậy, thì trú xứ của vị ấy để như thế nào nữa?

Khi nghe nói các Hương phòng thật là vô lượng, vị ấy liền nghĩ: "Với một Sa-môn như vậy, ai có thể biện luận được". Nói vậy xong, vị ấy liền bỏ trốn. Quân chúng la ó và ủa vào Kỳ Viên. Bạc Đạo Sư hỏi:

- Các người đến phi thời như vậy vì mục đích gì?

Họ trình Ngài chuyện ấy. Ngài nói:

- Nay các cư sĩ, không phải chỉ nay, nhưng thuở trước cũng như vậy, chỉ thấy cửa thành ngoài trú xứ của Ta, vị ấy cũng bỏ chạy rồi.

Rồi theo yêu cầu của các cư sĩ, Bạc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, tại xứ Gandhara, Bô-tát làm vua ở Takkasilà, còn Brahmadata trị vì xứ Bala-nai. Brahmadata quyết định lấy Takkasilà, và mang đến một đạo quân lớn, cắm trại không xa thành bao nhiêu.

Brahmadatta truyền lệnh bày binh bố trận xa như sau:

- Đây là chỗ các con voi, đây là chỗ các con ngựa, đây là chỗ các con xe, đây là chỗ các bộ binh. Như vậy các người hãy tấn công và đánh phá với mọi vũ khí. Như trời đổ mưa xuống, các người hãy làm một trận mưa tên đổ xuống.

Rồi vua đọc hai bài kệ này:

Với các voi tối thắng,
Như mây bão trên trời!
Với các ngựa tối thắng,
Quây tròn như vòng hoa!
Với xe như đợt sóng,
Với tên như mưa rào,
Với quân kiếm cầm tay,
Bủa vây chém dữ dội,
Chúng bao vây trọn vẹn,
Thành Tak-ca-si-là,
Cho đế khi địch quân
Phải ngã nhào xuống đất!
Hãy xông tới đánh chúng,
Hãy nhào tới đập chúng!
Hãy la lớn khởi binh,

Hãy hát khúc hành quân!
Trong khi các đàn voi,
Đồng thét lên vâng dội.
Hãy cất cao giọng nói
Náo động giữa chiến trường,
Như sấm chớp lóe sáng,
Âm ầm giữa không gian.

Như vậy, vua la hét cho quân chuyển động, và tiến đến gần cửa thành. Khi thấy cửa thành với lầu đài, tháp canh, Brahmadata liền hỏi:

- Đây có phải cung điện của vua chăng?

Họ trả lời:

- Đây là cửa thành với lầu tháp.

Vua ấy liền nói:

- Tháp ở cửa thành như vậy thì cung điện của vua sẽ như thế nào?

Họ trả lời:

- Cung điện giống như lầu đài Vejayanta của Thiên chủ Đế Thích!

Vua nghe vậy liền kết luận:

- Ta không bao giờ có thể chiến đấu với một vị vua vinh quang như vậy!

Và chỉ thấy lầu tháp ở cửa thành ngoài, vua liền quay trở lui, bỏ chạy về Ba-la-nại.

*

Sau khi thuyết pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, vua Ba-la-nại là du sĩ ngoại đạo Pa-là-yi, còn vua Takkasilà là Ta vậy.

-ooOoo-

230. CHUYỆN DU SĨ PALÀYI THỨ HAI (Tiền thân Palàyi)

Cờ xí ta vô lượng...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một du sĩ ngoại đạo. Trong câu chuyện này, du sĩ ngoại đạo ấy đi vào Kỳ Viên. Lúc bấy giờ, bậc Đạo Sư được hội chúng đông đảo vây quanh, ngồi trên pháp tọa được trang hoàng rực rỡ trên tám trăm đống, đang rống tiếng rống sư tử. Du sĩ ngoại đạo thấy thân hình bậc Đạo Sư như thân hình Phạm Thiên, thấy mặt Ngài sáng chói như trăng rằm, với cái trán như một đĩa bằng vàng, liền nghĩ: "Ai có thể chiến thắng một người như vậy", liền quay trở lui, lẩn vào trong đám đông và bỏ chạy. Đại chúng đuổi theo kẻ ấy rồi quay vào, báo cáo câu chuyện cho bậc Đạo Sư rõ. Ngài nói:

- Không phải chỉ nay du sĩ ngoại đạo ấy làm như vậy. Thuở trước, thấy mặt ta sáng chói, kẻ ấy cũng bỏ chạy như vậy rồi.

Rồi Ngài kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, Bồ-tát làm vua trị vì Ba-la-nại. Còn tại Takkasilà, có một vị vua của xứ Gandhàra. Vua ấy nói:

- Ta sẽ đánh chiếm Ba-la-nại.

Rồi vua đi đến vây thành với bốn loại binh chủng. Đứng trước cửa thành, nhìn quân đội của mình. Vua tự bảo:

- Ai có thể đánh thắng được một quân đội như vậy?

Rồi vua tán thán quân đội của mình với bài kệ:

Cờ xí ta vô lượng,
Không ai đối địch nổi,
Dầu quạ bay từng đàn,
Đâu chận đứng được biển!
Chẳng khác gì ngọn núi
Không bị bão thổi bạt,
Nay ta cũng như vậy,
Không ai chinh phục ta.

Bồ tát nghe lời khoe khoang của vua xứ Gandhàra như vậy, liền xuất hiện trước cửa thành với gương mặt chói sáng như trăng rằm, và nói:

- Này kẻ ngu si kia, đừng nói lảm nhảm vô ích! Nay ta sẽ đập nát quân đội của ngươi như con voi điên đập nát cánh rừng cây lau.

Rồi Bô-tát đọc bài kệ thứ hai:

Chớ nói lời ngu muội
Chẳng có ai bằng ngươi!
Ngươi lảm nhảm mất trí,
Sao chế ngự được ta?
Chẳng khác ngươi tấn công
Con voi dữ độc hành,
Vớ chân chà ngươi nát
Như chà nát cọng lau!

Khi vua xứ Gandhàra nghe lời Bô-tát dọa chà nát, liền ngẩng đầu lên, thấy vàng trán của Bô-tát như cái đĩa bằng vàng, ông hoảng hốt vì sợ bị bắt liền quay lùi, bỏ chạy về thành của mình.

*

Khi bậc Đạo Sư thuyết pháp thoại này xong. Ngài nhận diện tiền thân:

- Thời ấy, vua xứ Gandhàra là du sĩ ngoại đạo Palàyi, còn vua Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM UPÀHANA

231. CHUYỆN CHIẾC GIÀY (Tiền thân Upàhana).

Như người mua giày hư...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về Đê-bà-đạt-đa.

Các Tỷ-kheo họp tại Chánh pháp đường, bắt đầu nói chuyện này:

- Thưa ngài Hiền giả, Đê-bà-đạt-đa phản lại bậc Sư trưởng, trở thành kẻ chống đối, kẻ thù địch của đức Như Lai và gặp tai nạn.

Bậc Đạo Sư đi đến Pháp đường và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi họp đang luận bàn vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa mới phản lại bậc Sư trưởng, trở thành kẻ chống đối, kẻ thù địch của Như Lai, và gặp đại nạn. Thuở trước, kẻ ấy cũng đã như vậy.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bô-tát sanh ra trong gia đình một người huấn luyện voi. Khi đến tuổi trưởng thành, Bô-tát được thành thục trong nghề huấn luyện voi. Một thanh niên Bà-la-môn ở một làng của nước Kàsi đến học nghề với Bô-tát. Trong khi dạy nghề, các vị Bô-tát thường không giấu giếm điều gì cả. Những gì các vị hiểu biết đều đem dạy cho tất cả. Do vậy, thanh niên ấy học mọi nghề với Bô-tát và hiểu biết không sót một chút gì. Khi người thanh niên học xong, liền thưa với Bô-tát.

- Thưa Sư trưởng, nay con xin đi phục vụ vua.

Bô-tát nói:

- Lành thay!

Rồi Bô-tát đi đến yết kiến vua và thưa:

- Thưa Đại vương, đệ tử của thần muốn phục vụ ngài.

- Tốt lắm, hãy để nó phục vụ trẫm.

- Nhưng Đại Vương có biết tiền lương là bao nhiêu?

- Đệ tử của khanh sẽ không nhận được tiền lương như khanh. Nếu khanh nhận được một trăm, nó sẽ nhận năm mươi. Nếu khanh nhận được hai, nó sẽ nhận một!

Bồ-tát đi về nhà báo tin cho đệ tử của mình. Anh ta nói:

- Thưa Sư trưởng, con biết nghề giống như Sư trưởng, nên tay nghề bằng nhau. Nếu tiền lương bằng nhau, thì con sẽ phục vụ. Nếu không, con sẽ không phục vụ.

Bồ-tát trình cho vua biết. Vua nói:

- Nếu nó làm được việc bằng khanh, nếu nó có thể cho thấy tài nghệ của nó bằng tài nghệ của khanh, thì nó sẽ nhận lương bằng khanh.

Bồ-tát báo tin ấy cho đệ tử biết. Anh ta nói:

- Tốt lắm, con sẽ trở tài.

Bồ-tát lại trình vua.

Vua nói:

- Vậy ngài mai, các khanh sẽ trở tài nghệ.

- Lành thay, chúng thần sẽ trở tài.

Nhà vua liền ra lệnh đánh trống báo tin.

- Ngày mai cả Sư trưởng và đệ tử đều trở tài nghệ huấn luyện voi. Ngày mai, những ai muốn xem hãy họp tại sân của hoàng cung để xem.

Vị sư trưởng suy nghĩ: "Đệ tử của ta qua huyênh hoang tự mãn, nó tưởng nó có cái tài năng bằng ta trong khi nó chưa biết hết mọi phương tiện thiện xảo của ta".

Sư trưởng chọn một con voi và trong một đêm, vị ấy dạy nó làm mọi việc trái ngược. Sư trưởng dạy nó đi lui trong khi bảo nó đi tới, và dạy nó đi tới trong khi bảo nó đi lui; dạy nó nằm khi bảo nó đứng dậy; dạy nó đứng khi bảo nó nằm; dạy nó thả rơi khi bảo nó nhặt lên; và dạy nó nhặt lên khi bảo nó thả xuống.

Ngày hôm sau, sư trưởng leo lên con voi ấy đi đến sân của hoàng cung. Người đệ tử cũng cưỡi một con voi thật đẹp. Một đám đông người tụ họp tại đó. Cả hai đều trở tài nghệ giống nhau. Rồi Bồ-tát bảo con voi của mình làm việc trái ngược với mệnh lệnh. Khi bảo nó đi tới, nó lại đi lui. Khi bảo nó đứng, nó lại nằm. Khi bảo nó nằm, nó lại đứng dậy. Khi bảo nó nhặt lên, nó thả rơi. Khi bảo nó thả rơi, nó lại nhặt lên. Đại chúng la ó lên:

- Kẻ đệ tử độc ác kia, chớ đối địch với sư trưởng của người. Người không biết lượng sức mình, khi người nghĩ: "Ta biết trở tài như sư trưởng".

Quần chúng đánh anh ta với gạch, gậy gộc và giết chết anh ta ngay tại chỗ.

Bồ-tát từ trên voi bước xuống đi đến trước mặt vua và thưa:

- Thưa đại vương, người ta học nghề để mưu cầu an lạc cho mình. Nhưng có một người do học nghề tự đem lại đại nạn, giống như chiếc giày hư đem lại khổ đau.

Nói vậy xong, Bồ-tát đọc bài kệ:

Như người mua giày hư
Mong giày đem an lạc,
Không ngờ, giày đem khổ,
Bị nóng bức đốt cháy
Gót chân bị bức bách,
Chân người ấy bị thương.
Cũng vậy kẻ phàm phu,
Sanh gia đình hạ tiện,
Đến người để học nghề,
Và học cả mọi việc,
Chính do thiếu hiểu biết,
Trở lại làm hại mình,
Kẻ nông nổi nóng vội
Giống như chiếc giày hư.

Vua vô cùng hoan hỷ và đem thưởng Bồ-tát nhiều danh vọng vinh hiển.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người đệ tử là Đề-bà-đạt-đa và vị sư trưởng là Ta vậy.

-ooOoo-

232. CHUYỆN KHÔNG ĐƯỢC HƯỚNG DẪN (Tiên thân Vinathùna)

Việc này do con nghĩ...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một thiếu nữ.

Nàng ấy là một triệu phú ở Xá-vệ, thấy trong nhà mình một con bò đực được cung kính, liền hỏi người vú:

- Nay vú, ai lại được cung kính như vậy?

- Thưa cô, đó là con ngưu vương.

Rồi thiếu nữ ấy đứng trong lâu đài nhìn ra đường, thấy một kẻ lưng gù và suy nghĩ: "Giữa loài bò, con đầu đàn có một cái bướu trên lưng. Người đứng đầu loài người chắc cũng như vậy. Người này sẽ làm chủ loài người. Ta sẽ trở thành kẻ hầu hạ của người này".

Thiếu nữ ấy sai nữ tì báo cho người lưng gù này biết:

- Con gái nhà triệu phú muốn đi với chàng. Hãy đi đến chỗ ấy và đứng đợi.

Rồi nàng thu góp và đem theo các thứ nữ trang vật dụng của mình, rồi cải trang, từ lâu bước xuống và đi trốn với người lưng gù.

Sau một thời gian việc làm ấy được thành phố và chúng Tỷ-kheo biết đến. Tại Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo bắt đầu nói chuyện này:

- Nay các Hiền giả, con gái nhà triệu phú đã trốn đi với một người lưng gù.

Giữa lúc ấy, bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông đang họp bàn vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay cô ta mới đam mê người lưng gù. Thuở trước cô ta cũng như vậy rồi!

Và bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình một vị triệu phú ở một thị trấn.

Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát lập gia đình, sanh được một con trai và một con gái. Bồ-tát muốn cưới con gái một của một triệu phú ở Ba-la-nại cho con trai mình và chọn ngày làm lễ cưới. Con gái vị triệu phú ấy thấy trong nhà mình một con bò đực được cung kính, liền hỏi người vú:

- Ai đấy?

Người vú nói:

- Đây là con bò chúa.

Sau đó cô gái thấy một người lưng gù đang đi giữa đường lại nghĩ: "Đây là người tối thượng giữa loài người", bèn đem theo mọi thứ trang sức vật dụng và trốn theo người ấy.

Còn Bồ-tát suy nghĩ: "Ta sẽ rước con gái vị triệu phú về nhà", liền lên đường đi đến Ba-la-nại, với một đám tùy tùng lớn.

Người gù lưng và cô gái cũng đi trên con đường ấy. Suốt đêm người gù lưng bị lạnh, vào lúc rạng đông, anh ta bị cảm gió, thân thể run rẩy vô cùng đau khổ. Anh ta ngã xuống, nằm co quắp bên đường như cành cây đàn cầm bị gãy, con cô gái nhà triệu phú ngồi dưới chân anh ta. Bồ-tát và người tùy tùng nhận ra nàng, đi đến, nói chuyện với con gái nhà triệu phú qua bài kệ đầu:

Việc này do con nghĩ,
Ngu si, không người đất,
Ở một bên kẻ ngu,
Không xứng đáng với con.

Nghe Bồ-tát nói vậy, con gái nhà triệu phú đọc bài kệ thứ hai:

Nghĩ là người tối thượng,
Con yêu kẻ gù lưng,
Nay nó nằm cong queo,
Như đàn cầm dây đứt.

Bồ-tát biết rằng nàng chi hóa trang đi theo người gù nên cho nàng tắm rửa, trang điểm cho nàng rồi đưa nàng lên xe về nhà.

*

Khi bậc Đạo Sư thuyết pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ chính người này là con gái nhà triệu phú và vị triệu phú thành Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

233. CHUYỆN MŨI TÊN (Tiền thân Bikannaka)

Người muốn đi chỗ nào...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo thối thất tinh tấn.

Vị ấy được đưa đến Chánh pháp đường và được bậc Đạo Sư hỏi:

- Có thật thế chẳng?

Tỷ-kheo ấy trả lời:

- Thật có vậy.

- Vì sao thối thất tinh tấn?

Vị ấy trả lời:

- Vì nhân duyên các dục.

Bậc Đạo Sư nói:

- Các dục, này Tỷ-kheo, giống như mũi tên có ngạnh đâm vào trong tim. Khi đã đâm vào đấy, nó có thể giết người như mũi tên giết con cá sấu.

Nói xong, bậc Đạo Sư kể một câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, Đạo Sư làm vua trị vì đúng pháp ở Ba-la-nại.

Một hôm vua đi vào công viên, đến trên bờ hồ xem những người thiện xảo về múa hát trên bờ hồ xem những người thiện xảo về múa hát bắt đầu biểu diễn. Đàn cá và đám rùa thích nghe tiếng hát, tụ tập lại và đi theo vua. Vua thấy đàn cá dài bằng thân cây cọ dừa, liền hỏi các đại thần.

- Sao những con cá này lại đi theo ta như vậy?

Các đại thần trả lời:

- Chúng đang hầu Thiên tử.

Vua bằng lòng với lời nói ấy, và ra lệnh cho chúng ăn cơm thường xuyên hàng ngày. Một số cá vào giờ ăn, một số khác không đến và cơm bị phí phạm. Các người hầu tâu với vua sự kiện này. Vua ra lệnh:

- Bắt đầu từ nay, vào giờ cơm hãy đánh trống. Khi nghe tiếng trống, các con cá tụ họp lại hãy cho chúng cơm.

Từ đây người nào cho cá ăn cơm cũng đánh trống và khi đàn cá họp lại, anh ta cho chúng ăn cơm. Khi các con cá đang ăn cơm, một con cá sấu đến ăn vài con cá. Người cho cơm trình vua việc ấy. Vua nghe nói vậy liền ra lệnh:

- Khi con cá sấu ăn cá, hãy bắn nó với mũi tên có ngạnh và bắt nó.

- Thưa vâng, tốt lắm. Người ấy nói.

Rồi anh ta lên một chiếc thuyền và ngay khi con cá sấu đến ăn cá, anh ta đâm nó bằng một mũi tên có ngạnh. Mũi tên bắn vào lưng, con cá sấu đau đớn điên cuồng mang theo mũi tên chạy trốn. Người cho cơm biết mũi tên đã trúng con cá sấu, gọi nó với bài kệ đầu:

Người muốn đi chỗ nào,
Hãy đi đến chỗ ấy,
Mũi tên ta có ngạnh,
Đã bắn trúng người rồi.
Nghe tiếng trống gọi cơm,
Người tham lam đã đến,
Đuôi bắt ăn đàn cá,
Nên người phải mạng chung.

Con cá sấu đi về chỗ ở của mình và chết tại đây.

Bậc Đạo Sư là bậc Chánh Giác muốn giải thích sự việc này, liền đọc bài kệ thứ hai:

Các thú vật trong đời,
Khi đã bị cám dỗ
Và chúng bị chinh phục
Bởi dục vọng của mình,
Chúng sẽ bị giết hại
Giữa bà con, bạn bè,
Như con các sấu ấy
Đi theo ăn đàn cá.

*

Sau khi thuyết pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo thối thất đã đăc quả Dự lưu, và Ngài nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, vua Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

234. CHUYỆN NÀNG ASITÀBHÙ (Tiền thân Aistàbhù)

Nay chính nhờ chàng làm...,

Câu chuyện này, bậc Đạo Sư kể trong khi trú tại Kỳ Viên về một thiếu nữ.

Ở Xá-vệ, trong gia đình một người hầu hạ hai vị Đại đệ tử của bậc Đạo Sư, có một thiếu nữ tuyệt sắc. Khi nàng lớn lên, nàng được gả cho một gia đình tương xứng. Nhưng người chồng không nghĩ gì đến nàng, thường tham đắm vui chơi các chỗ khác. Nàng không để ý đến sự vô lễ của chồng đối với mình, đã mời hai vị Đại đệ tử đến để cúng dường bố thí, nghe pháp và chứng quả Dự lưu. Từ đấy trở đi nàng sống an lạc trong đạo và quả. Về sau nàng nghĩ: "Chồng ta không cần ta, ta không có việc gì phải sống trong gia đình, vậy ta sẽ xuất gia". Vì vậy, nàng báo tin cho cha mẹ rồi xuất gia và chứng quả A-la-hán.

Việc làm của nàng được các Tỷ-kheo biết đến. Một hôm, tại Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo bắt đầu nói chuyện này:

- Thưa các Hiền giả, người con gái của gia đình ấy cố gắng đi tìm mục đích tối thượng. Biết được người chồng không kể gì đến mình, nàng cúng dường hai vị Đại đệ tử, rồi nghe pháp với hai vị ấy và được an trú trong quả Dự lưu. Sau đó nàng xin phép mẹ cha, xuất gia và chứng quả A-la-hán. Như vậy, này các Hiền giả, thiếu nữ ấy đã đạt mục đích đối thượng.

Trong lúc ấy, bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Này các Tỷ-kheo, các ông hội họp và bàn vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề trên, Ngài nói:

- Này các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay thiếu nữ gia đình này đi tìm mục đích tối thượng. Thuở trước, nàng cũng đã làm như vậy rồi.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát xuất gia làm vị ẩn sĩ khổ hạnh đạt được các Thắng trí, và các Thiên chứng rồi sống tại khu vực Hy-mã-lạp-son. Lúc bấy giờ, vua Ba-la-nại thấy con mình là hoàng tử Brahmadata đầy uy nghi, oai vệ, sinh nghi ngờ, và đuổi con ra khỏi quốc độ.

Hoàng tử đem theo vợ mình tên Asitabhù, đi vào Tuyết sơn, ăn cá, thịt, các loại rau quả và trú tại một am thất bằng lá. Hoàng tử thấy một nữ thần chim và đam mê nàng; chàng muốn lấy nàng làm vợ, không đếm xỉa đến Asitabhù.

Aistàbhù thấy chồng mình đi theo nữ thần liền nghĩ: "Người này không đếm xỉa gì đến ta, và đi theo nữ thần, vậy cần nó làm gì?"

Nghĩ vậy tâm nàng không vui, nàng đi đến gặp Bò-tát, đánh lễ, và xin ngài dạy cho nàng một đối tượng để quán tưởng.

Nàng nhìn vào đối tượng ấy, rồi phát triển các Thắng trí và các Thiền chứng. Nàng đi đến Bò-tát, và đánh lễ rồi trở về đứng trước cửa thảo am của mình.

Bấy giờ Brahmadata đi theo nữ thân chim, nhưng tìm khắp không thấy được con đường nữ thân chim ấy đi, chàng thất vọng, hướng mặt về phía chòi lá của mình. Asitabhù thấy chồng đi đến, bèn bay lên hư không, đứng trên tầng trời có màu sắc châu báu, và nói:

- Nay Tôn già trẻ tuổi, nhờ chàng ta đã chứng được an lạc thiền định này.

Và nàng đọc bài kệ đầu:

Nay chính nhờ chàng làm,
Ta hết say đắm dục,
Như ngã bị cưa đứt,
Không thể gắn lại được.

Nói vậy xong, trước mắt chàng, nàng bay lên hư không và đến một chỗ khác. Khi nàng đi rồi, hoàng tử Brahmadata than thở qua bài kệ thứ hai:

Như tham lam quá độ,
Làm tâm trí si mê
Cướp đi mọi công đức,
Ta đánh mất vợ ta!

Hoàng tử khóc than với bài kệ này, rồi sống một mình trong rừng. Khi vua cha băng hà, chàng trở về nhận vương quốc.

*

Khi thuyết Pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, hoàng tử và công chúa là hai người này, còn vị ân sĩ khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

235. CHUYỆN VỀ ẮN SĨ VACCHA-NAKHA (Tiên thân Vaccha-Nakha)

Này Vac-cha-Na-kha...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Roja, một người của bộ tộc Malla.

Người này là bạn cư sĩ của Tôn giả Ananda, một hôm, gởi một bức thư nhắn tin mời Tôn giả đến thăm mình. Tôn giả xin phép bậc Đạo Sư và ra đi. Sau khi đãi Tôn giả ăn các món thượng vị khác nhau, vị ấy ngồi xuống một bên, nói chuyện thân mật với Tôn giả, và mời Tôn giả thọ hưởng cuộc sống đầy đủ dục lạc ở nhà mình:

- Thưa Tôn giả Ananda, nhà tôi rất nhiều kho động sản và bất động sản. Tôi sẽ chia tài sản này làm hai và tặng Tôn giả một nửa. Hãy đến đây, chúng ta chung sống trong một gia đình.

Vị Trưởng lão nói cho bạn biết sự nguy hiểm của các dục, rồi từ chỗ đứng dậy, đi về tinh xá.

Bậc Đạo Sư hỏi:

- Này Ananda, ông có gặp Roja không?

Trưởng lão trả lời:

- Thưa có, bạch Thế Tôn.

- Roja nói chuyện gì với ông?

Trưởng lão trả lời:

- Bạch Thế tôn, Roja mời con sống đời gia đình. Con nói lên những nguy hiểm của một đời sống gia đình cho bạn con.

Bậc Đạo Sư nói:

- Này Ananda, không phải chỉ nay Roja, người Malla ấy mời các vị xuất gia sống đời gia đình. Lúc trước kẻ ấy cũng đã làm như vậy rồi.

Rồi theo yêu cầu của Tôn giả Ananda, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn ở một thị trấn. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài xuất gia làm vị ắn sĩ sống lâu ngày tại khu vực Tuyệt sơn.

Vì mục đích lấy muối và giấm, ngài đi đến Ba-la-nại trừ ở công viên của vua. Hôm sau vị ắn sĩ đi vào thành.

Bấy giờ một vị triệu phú ở Ba-la-nại hoan hỷ với uy nghi của Bồ-tát, đưa ngài về nhà, mời ngài thọ trai.

Ngay khi được ngài nhận lời ở lại với mình, vị ấy đem ngài vào ở trong hoa viên và thường đến phục vụ ngài đủ mọi nhu cầu.

Hai người nảy sinh tình thân mến với nhau.

Một hôm vị triệu phú Ba-la-nại, vì thương mến Bồ-tát, suy nghĩ như sau: "Đời sống xuất gia thật cực khổ. Ta sẽ khuyên bạn ta từ bỏ xuất gia. Ta sẽ chia tất cả tài sản ta làm hai và cho bạn một nửa, rồi hai chúng ta cùng chung sống với nhau".

Vị vậy, một hôm sau khi ăn uống xong, nói chuyện thân mật với bạn, vị triệu phú Ba-la-nại nói:

- Thưa Tôn giả Vacchanakha, đời sống xuất gia đầy phiền toái. Đời sống gia đình đầy an lạc. Hãy hoàn tục, và hai chúng ta cùng thọ hưởng các dục lạc với nhau.

Nói vậy xong, vị triệu phú đọc bài kệ đầu:

Này Vac-cha-na-kha,
An lạc thay gia đình,
Đầy đủ thứ vàng bạc,
Đầy đủ các món ăn,
Ở đây, ăn và uống,
Rồi nằm dài thỏa thích!

Nghe vậy, Bồ-tát nói:

- Này đại triệu phú, bạn đắm say dục lạc, vì không có trí, bạn tán thán công đức của đời tại gia, không tán thán công đức của đời xuất gia. Tôi sẽ nói với bạn mọi phiền toái của đời sống gia đình. Nay hãy lắng nghe. Bồ-tát đọc bài kệ thứ hai:

Người sống trong gia đình,
Không bao giờ an lạc,
Người ấy thường nói láo,
Người ấy thường lừa đảo,
Người ấy thường đánh đập,
Làm hại những người khác,
Các tội lỗi như vậy,
Làm sao chế ngự được,
Vậy ai nay còn muốn
Sống ở trong gia đình?

Với những lời này bậc Đại sĩ nói lên những khuyết điểm của đời sống gia đình, rồi đi đến hoa viên như cũ.

*

Sau khi kể pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vị triệu phú Ba-la-nại là Roja, người của bộ tộc Malla, còn ẩn sĩ Vacchanakha là Ta vậy.

-ooOoo-

236. CHUYỆN CON CÒ (Tiền thân Baka)

Thật trắng thay chim này...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một kẻ giả dối. Khi kẻ ấy được đưa đến trước mặt bậc Đạo sư, Ngài nói:

- Đây các Tỷ-kheo, người này không những nay mà thuở xưa đã là một kẻ giả dối.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát là con cá vua sống trong cái hồ ở khu vực Tuyết Sơn cùng với một số lớn cá tùy tùng.

Lúc ấy một con cò muốn ăn các con cá tại chỗ gần hồ nước. Vì vậy nó cúi đầu, dang cánh ra, nhìn các con cá một cách mơ màng, chờ đợi khi nào chúng mất cảnh giác thì bắt chúng.

Bấy giờ, Bồ-tát cùng với đàn cá đi tìm mồi, đến tại chỗ ấy. Đàn cá thấy con cò đang rình mồi liền đọc bài kệ đầu:

Thật trắng thay chim này,
Loài chim hai lần sanh,
Chẳng khác gì hoa súng,
Lặng lẽ dang hai cánh,
Im lặng, mơ màng nhìn,
Như trầm tư mặc tưởng!

Bồ-tát nhìn con cò, và đọc bài kệ thứ hai:

Con cò ấy làm gì,

Các người đâu biết được,
Vì không biết rõ ràng,
Nên có lời tán tụng
Chim hai lần tái sinh ấy
Đang đợi giết chúng ta,
Do vậy hai cánh nó
Không vẫy, không động đậy.

Nghe nói vậy đàn cá vẫy nước và đuổi con cò đi.

*

Sau khi thuyết pháp thoai này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con cò là kẻ giả dối này, còn vua cá là Ta vậy.

-ooOoo-

237. CHUYỆN THÀNH SÀKETA (Tiền thân Sàketa)

Thế Tôn, do nhân gì...

Câu chuyện này, khi ở gần Sàketa, bậc Đạo Sư kể về sự sanh khởi luyến ái. (Chuyện hiện tại và quá khứ giống như Tiền thân số 68, Chương năm).

*

Khi đức Như Lai đi vào tinh xá, các Tỷ-kheo hỏi:

- Bạch Thế Tôn, luyến ái bắt đầu như thế nào?

Và họ đọc bài kệ đầu:

Thế Tôn, do nhân gì,
Ở đời có số người,
Tâm hết sức lạnh nhạt.
Nhưng đối với kẻ khác,
Tâm lại rất yêu thương?

Bậc Đạo Sư giải thích bản chất của luyến ái qua bài kệ thứ hai:

Xưa do vì sống chung,

Nay, do vì hạnh phúc,
Như vậy, luyến ái sanh,
Như sen mọc trong nước.

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Hai người này là hai vợ chồng vị Bà-la-môn thời xưa và con trai của họ là Ta vậy.

-ooOoo-

238. CHUYỆN MỘT CHỮ (Tiền thân Ekapada)

Cha thân, hãy nói lên...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một vị điền chủ ở Xá-vệ.

Một hôm, đứa con trai của vị ấy ngồi trên bập vé của cha và hỏi vị ấy về ý nghĩa cái cửa. Người điền chủ ấy nói:

- Câu chuyện này, trừ đức Phật không một ai khác có thể trả lời.

Vì vậy, ông dắt con đi đến Kỳ Viên, đánh lễ bậc Đạo Sư thưa:

- Bạch Thế Tôn, đứa con trai của con ngồi trên bập vé con và hỏi về ý nghĩa cái cửa. Con không biết trả lời nên đến đây. Mong Thế Tôn trả lời câu hỏi này.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay nam cư sĩ, đứa trẻ này, nay đang đi tìm lý tưởng. Thuở trước, nó cũng đã đi tìm lý tưởng, và hỏi các hiền trí câu hỏi này rồi. Các nhà hiền trí đã trả lời nó. Nhưng qua nhiều lần tái sanh chồng chất, nó không nhớ.

Rồi theo lời yêu cầu của người điền chủ, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bô-tát sanh ra trong gia đình triệu phú. Lúc lớn lên, cha chết, Bô-tát được hưởng địa vị của người triệu phú.

Bấy giờ con trai của Bô-tát ngồi trên bập vé cha và hỏi:

- Thưa cha thân, hãy nói cho con một việc chỉ gồm có một chữ nhưng bao hàm nhiều ý nghĩa.

Rồi nói đọc bài kệ đầu:

Cha thân, hãy nói lên
Một chữ gồm nhiều nghĩa,
Vớ chữ ấy, chúng ta
Thành đạt được lý tưởng.

Người cha nói lên bài kệ thứ hai:

Một chữ đáng kính trọng,
Một chữ gồm nhiều nghĩa,
Đó chính là tài năng,
Liên hệ với giới đức,
Gắn liền với nhân nhục,
Để con giúp bạn hữu,
Và cảnh giác kẻ thù.

Như vậy, Bồ-tát đã trả lời câu hỏi của con trai. Đứa con trai ấy dùng phương pháp mà người cha nêu ra để thành tựu lý tưởng. Về sau, khi mệnh chung nó đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi thuyết Pháp Thoại này, bậc Đạo Sư giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, cả hai cha con đấng quả Đur lưu. Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người con trai ấy là người con trai ngày nay, còn Ta là triệu phú Ba-la-nại.

-ooOoo-

239. CHUYỆN CON NHÁI XANH (Tiền thân Harita-Màta)

Khi ta là con rắn...,

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về vua Ajàtasttu (A-xà-thế).

Khi phụ thân của vua Pasenadi nước Kosala gả con gái cho vua Bimbisàra (Tần-bà-sa), có cho nàng một làng ở Kàsi như món tiền sám lễ. Khi A-xà-thế giết cha là vua Bimbisàra, không bao lâu, mẫu hậu mệnh chung vì thương chồng. Sau khi mẹ mất, vua A-xà-thế vẫn hưởng lợi tức của ngôi làng ấy. Vua Kosala quyết định không để ngôi làng thuộc tài sản gia đình mình cho nghịch tử đã giết cha, và vua gây chiến với A-xà-thế.

Khi thì người cậu (tức là vua Pasenadi) chiến thắng, khi thì người cháu (tức A-xà-thế) chiến thắng. Khi A-xà-thế thắng trận, vua dương cờ lên khắp trong nước và đi về thành với khí thế tung bùng. Khi vua thất trận, vua về sâu muện và không cho ai biết.

Một hôm tại Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo ngồi nói chuyện này:

- Thưa các Hiền giả, khi A-xà-thế thắng người cậu thì hân hoan, còn khi thất trận thì sâu muện.

Bậc Đạo Sư đến Chánh Pháp đường và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông đang ngồi họp bàn vấn đề gì?

Khi được nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Không phải chỉ nay, ngày xưa cũng vậy, khi nào ai thắng trận cũng hân hoan, khi nào ai thất trận cũng sâu muện.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm con nhái. Lúc bấy giờ khắp nơi tại những hang lỗ sâu dưới sông, dân chúng thường đặt các lưới nơm để bắt cá. Một bày cá lọi vào trong một cái nơm ấy và một con rắn nước cũng bò vào thân chảy máu. Con rắn không thấy ai cứu mình, sợ chết, vội bò ra khỏi miệng nơm, và nó vô cùng đau đớn, nằm nấp một bên bờ nước.

Lúc bấy giờ, con nhái xanh nhảy đến và rơi vào miệng cái lưới. Con rắn biết không ai có thể phán xử cho mình, thấy nhái xanh nằm đấy liền hỏi:

- Nay bạn nhái xanh, bạn có bằng lòng với việc làm của đàn cá này không?

Rồi nó đọc bài kệ đầu:

Khi ta là con rắn

Đi vào trong miệng nom,
Các con cá cắn ta,
Bạn nhái có hoan hỷ
Vớ việc đàn cá làm?

Con nhái xanh nói:

- Vâng, thưa bạn, tôi hoan hỷ. Vì sao vậy? Khi những con cá đi vào khu vực của bạn, bạn ăn chúng. Khi bạn vào khu vực đàn cá, chúng ăn bạn. Tại khu vực của mình, tại chỗ mình kiếm ăn, không ai là không có sức mạnh.

Rồi Bò-tát đọc bài kệ thứ hai:

Loài người thường ăn cướp,
Khi nào thấy được lợi,
Khi người khác ăn cướp,
Kẻ bị cướp, cướp lại.

Khi Bò-tát phân xử vụ kiện này, đàn cá thấy chỗ yếu của con rắn nước, liền nói:

- Chúng ta sẽ bắt kẻ thù.

Đàn cá đi ra khỏi miệng nom, giết con rắn ngay tại chỗ rồi bỏ đi.

*

Sau khi nói pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con rắn nước là A-xà-thế, còn con nhái xanh là Ta vậy.

-ooOoo-

240. CHUYỆN VUA MAHÀPINGALA (Tiền thân Mahàpingala)

Chính vua Pin-ga-la...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Đê-bà-đạt-đa.

Trong chín tháng Đê-bà-đạt-đa đã tìm mọi cách hãm hại bậc Đạo Sư, sau đó đất nứt nẻ và chôn vùi ấy vào trong lòng đất của Kỳ Viên. Những ai sống tại Kỳ Viên và toàn dân sống ở trong vùng ấy nghe tin đều hân hoan và nói:

- Đê-bà-đạt-đa, kẻ thù của bậc Đạo Sư là đức Phật Chánh Giác, đã bị đất nuốt sống!

Khi nghe những lời này được lan truyền khắp nơi, dân chúng ở toàn cõi Diêm-phù-đề, các Dạ-xoa, các loài hữu tình, và chư Thiên cũng đều hân hoan vui vẻ như vậy.

Một hôm, các Tỷ-kheo họp tại Chánh pháp đường, và bắt đầu nói chuyện:

- Thưa các Hiền giả, khi Đê-bà-đạt-đa bị nuốt vào lòng đất, quần chúng sanh hoan hỷ và nói: Đê-bà-đạt-đa đã bị nuốt vào lòng đất rồi.

Bậc Đạo Sư đến Chánh pháp đường và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi họp đang bàn vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa chết, đại chúng hân hoan vui mừng. Thuở trước, đại chúng cũng hân hoan, vui mừng như vậy.

Và bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, tại Ba-la-nại, vua Mahàpingala (Đại hoàng nhân) trị vì phi pháp và bất công, làm các nghiệp ác theo ý muốn của mình. Vua dùng hình phạt thuế má, còng chân, bức hiếp quần chúng như nghiền mía trong máy ép. Vua cay nghiệt, độc ác, hung bạo, không có một chút tình thương đối với kẻ khác. Ở nhà, vua cư xử hà khắc, nghịch ý đối với vợ, con trai, con gái, đại thân, Bà-la-môn, gia chủ v.v... Vua như là hột bụi đời vào mắt, như viên sạn trong vạt cơm, như mũi dao đâm vào gót chân.

Lúc bấy giờ, Bô-tát sanh ra làm hoàng tử của vua Mahàpingala. Suốt một thời gian dài, vua Mahàpingala trị vì rồi mệnh chung. Khi ấy dân chúng toàn thành Ba-la-nại hân hoan vui sướng, cười thật lớn, thiêu đốt thi hài vua với ngàn xe củi, và đập tắt lửa với hàng ngàn ghè nước.

Khi làm lễ quán đảnh tôn Bô-tát lên ngôi vua, họ hân hoan vui sướng vì được một vị vua trị vì đúng pháp, dân chúng đánh trống khắp nơi ở trong thành. Dân chúng treo cờ xí trang hoàng thành phố. Tại mỗi cửa nhà, họ dựng lều, trải dầu lúa và hoa, và ngòi

ăn uống trong các lễ được trang hoàng đẹp đẽ ấy trên các bực gỗ được tô điểm rực rỡ.

Còn Bồ-tát ngồi trên một vương sàng tuyệt đẹp, đặt trên một cái bệ cao, dưới chiếc lọng trắng che trên đầu thật oai phong lẫm liệt. Các đại thần, Bà-la-môn, gia chủ, người đánh xe, người giữ cửa đứng bao vây xung quanh ngài. Một người giữ cửa đứng không xa, đang khóc và thở dài. Bồ-tát thấy vậy hỏi:

- Nay bạn giữ cửa, cha ta chết, mọi người đều hân hoan vui sướng, chơi đùa ồn ào, còn bạn lại đứng khóc vậy? Cha ta có tử tế với bạn và yêu quý bạn sao?

Bồ-tát hỏi xong, đọc bài kệ đầu:

Chính vua Pin-ga-la,
Làm hại khắp mọi người,
Nay vua đã chết đi,
Ai cũng thấy thoải mái,
Phải chăng vua Hoàng nhân
Đã được người thương yêu?
Khiến người phải than khóc,
Hỡi người giữ cửa kia?

Nghe câu nói của Bồ-tát, người giữ cửa ấy nói:

- Tôi khóc không phải vì vua Mahàpingala chết làm tôi buồn. Nay tôi rất được an lạc. Trước kia mỗi khi vua Mahàpingala đi từ lâu xuống hay lên lâu, thường dùng nắm tay đánh tôi tám cái trên đầu, như cái đánh của cây búa thợ rèn. Khi vua đi đến thế giới bên kia, vua sẽ đánh tám cái trên đầu của thần Yama giữ địa ngục như đã đánh đầu tôi. Dân chúng ở đây sẽ nói: vua này quá ác đối với chúng tôi, và chúng sẽ gọi vua lên trên này lại. Tôi sợ vua sẽ đến và nắm tay lại đánh trên đầu tôi, nên tôi khóc.

Để nêu rõ ý nghĩa này, anh ta đọc bài kệ thứ hai:

Tôi không hề thương mến
Vua có con mắt vàng,
Tôi chỉ sợ một việc
Vua sẽ trở lại đây.
Vì làm hại thần Chết,
Nên từ đây vua đi,
Thần Chết bị vua hại,
Lại đưa vua trở về.

Bồ-tát nói với anh ta:

- Vua ấy bị đốt với ngàn xe củi, được tưới với trăm ghè nước, và chỗ đất được đào lên xung quanh, Chúng sanh đi đến thế giới bên kia, do sức mạnh của nghiệp không thể trở lại với thân trước được. Người chớ sợ:

Rồi để an ủi anh ta, Bồ-tát đọc bài kệ này:

Bị ngàn xe củi đốt,
Bị trăm ghè nước tưới,
Đất đã bị đào quanh,
Chớ sợ vua trở lại.

Từ đây trở đi, người giữ cửa được an tâm. Còn Bồ-tát trị vì đúng pháp và trọn đời làm công đức như Bồ thí v.v... rồi đi theo nghiệp của mình.

*

Khi bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vua Pingala là Đề-bà-đạt-đa và vị hoàng tử là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM SIGÀLA (Chó rừng)

241. CHUYỆN VUA CHÓ RỪNG SABBADÀTHA (Tiên thân Sabbadàtha)

Kiên trì trong kiên mạn...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm bậc Đạo Sư kể về Đê-bà-đạt-đa. Sau khi vua A-xà-thế tín nhiệm, Đê-bà-đạt-đa được lợi dưỡng và cung kính, nhưng tình cảm ấy không thể duy trì lâu ngày. Từ khi quần chúng thấy thần thông thị hiện khi con voi Nàlàgiri được thúc đẩy chống đức Phật thì lời dưỡng và danh vọng của Đê-bà-đạt-đa cũng mất. Một hôm, các Tỷ-kheo trong Chánh pháp đường bắt đầu nói chuyện:

- Thưa các Hiền giả, Đê-bà-đạt-đa đã cố gắng tạo được lợi nhuận và danh vọng, nhưng không thể duy trì chúng lâu ngày!

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông tụ tập ở đây, và đang bàn vấn đề gì?

Khi được biết vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đê-bà-đạt-đa làm mất các lợi dưỡng danh vọng của mình. Lúc trước kẻ ấy cũng đã làm mất chúng như vậy.

Rồi, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát làm cố vấn tế tự cho vua, thông đạt ba tập Vệ-đà và mười tám học nghệ. Bồ-tát biết được thần chú "Chiến thắng thế giới". (Bấy giờ thần chú này liên hệ đến thiên định).

Một hôm, Bồ-tát có ý nghĩ: "Ta sẽ tụng bài chú này!" Rồi ngồi tại góc sân, trên một tảng đá phẳng, Bồ-tát bắt đầu tụng chú. Nghe nói, bài chú ấy không được đọc cho người khác nghe nếu không dùng một nghi lễ đặc biệt. Do vậy, Bồ-tát đọc tại chỗ ấy. Khi Bồ-tát đang đọc chú, một con chó rừng nằm trong hang nghe bài chú ấy và đã học bài chú thuộc lòng. Nghe nói con chó rừng ấy trong một đời sông trước đã là một Đê-bà-đạt-đa tự học thuộc bài chú Chiến thắng thế giới ấy rồi.

Bồ-tát đọc chú xong, đứng dậy và nói:

- Ta chắc chắn đã học thuộc lòng bài chú này.

Con chó rừng từ trong hang đi ra, và kêu to:

- Nay Bà-la-môn, bài chú ấy, ta đã thuộc lòng tốt hơn ông rồi!

Nói xong, con chó rừng bỏ chạy, Bò-tát đuổi theo nó một khoảng cách và nói:

- Con chó rừng này sẽ làm điều đại bất hạnh, hãy bắt lấy nó!

Con chó rừng chạy trốn vào rừng, tìm được một con chó rừng cái, liền cắn nhẹ vào thân nó. Chó rừng cái hỏi:

- Thưa ngài, có việc gì?

Con chó rừng nói:

- Người có biết ta hay không?

Con chó rừng cái trả lời:

- Tôi không biết.

Con chó rừng liền đọc bài chú, ra lệnh cho hàng trăm con chó rừng, tất cả voi, ngựa, sư tử, cọp, heo rừng, các con thú và tất cả các loài bốn chân tụ họp lại xung quanh nó, và con chó rừng trở thành vua của chúng tên là Sabbadàtha (Tất cả nanh vuốt) và tôn chó rừng cái làm hoàng hậu. Trên lưng hai con voi có con sư tử, và trên con sư tử, vua chó rừng Sabbadàtha ngồi với hoàng hậu. Muôn loài vật đều tôn sùng kính trọng nó. Say mê danh vọng, con chó rừng sinh ra kiêu mạn và nói:

- Ta sẽ lấy thành Ba-la-nại.

Được vây quanh với tất cả loài thú bốn chân, dài đến mười hai dặm, nó đứng không xa và đưa tin cho vua:

- Hãy giao quốc độ hay giao chiến!

Dân chúng Ba-la-nại hốt hoảng lo sợ, đóng các cửa thành và đứng chờ bên trong. Bò-tát đi đến gần vua và thưa:

- Thưa Đại Vương, chớ sợ. Thần chịu trách nhiệm giao chiến với con chó rừng Sabbadàtha. Ngoài thần ra, không một ai khác có thể đánh nó được cả.

Như vậy, Bò-tát trấn an vua và dân chúng ở trong thành. Bò-tát leo lên một tháp canh trên cửa thành và hỏi to:

- Này Sabbadàtha, người làm gì để lấy thành?

- Ta sẽ ra lệnh cho các con sư tử rống lên làm đại chúng hoảng sợ và ta sẽ lấy thành!

Bò-tát biết được như vậy, bèn từ tháp canh đi xuống bảo đánh trống ra lệnh:

- Toàn dân ở thành Ba-la-nại trong khoảng mười hai dặm hãy lấy bột gạo bịt tai lại.

Đại chúng vâng lệnh, bịt tai với bột gạo, cho đến khi họ không thể nghe tiếng của người khác, và họ cũng bịt tai các con mèo và các thú nhà khác.

Rồi Bò-tát leo lên tháp canh lần thứ hai và gọi to:

- Nay Sabbadàtha! Ngươi làm gì để đánh lấy thành?

- Ta sẽ bảo các con sư tử rống lên, làm đại chúng hoảng sợ đến chết hết và ta sẽ lấy thành.

- Ngươi không có thể làm cho các con sư tử rống lên được. Các con sư tử thuộc chủng tộc cao quý, với bốn chân vững mạnh, với bờm lông rậm rạp, sư tử sẽ không vâng lệnh một con chó rùng già như ngươi!

Con chó rùng cứng đầu kiêu mạn nói:

- Không chỉ các con sư tử khác, mà ta sẽ làm cho con sư tử hiện ta đang ngồi trên lưng phải rống lên!

- Ngươi hãy làm cho sư tử rống lên nếu có thể được.

Con chó rùng liền lấy chân ra hiệu cho con sư tử mà nó đang ngồi trên lưng:

- Hãy rống lên!

Con sư tử liền kề miệng vào trán con voi, rống lên ba lần tiếng rống sư tử không đứt đoạn. Các con voi hoảng sợ làm cho con chó rùng rơi xuống dưới chân, chúng liền lấy chân dẫm lên trên đầu chó rùng và chà nó nát vụn như bột. Như vậy Sabbadàtha bị tiêu diệt. Và các con voi nghe tiếng rống sư tử đã kinh hoàng sợ chết, đập lên nhau và chết tại chỗ. Trừ các con sư tử, tất cả các con thú còn lại như nai, heo rừng cho đến các con thỏ, con mèo, đều chết tại chỗ. Các con sư tử chạy trốn vào rừng. Suốt mười hai dặm đường được phủ bằng đồng thịt thú vật.

Lúc ấy Bồ-tát từ tháp canh đi xuống, cho mở rộng cửa thành, đánh trống và tuyên bố như sau:

- Tất cả mọi người hãy rút bột gạo ra khỏi tai của mình, và những ai muốn ăn thịt hãy đem thịt về.

Dân chúng ăn các loại thịt tươi và các thịt còn lại được họ phơi khô và để dành.

Tương truyền cách cất giữ thịt khô bắt đầu từ thời ấy.

*

Khi bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này xong. Ngài đọc những bài kệ đầy trí tuệ sau đây:

*Kiên trì trong kiêu mạn
Chó rùng ham hội chúng,
Làm vua cả đại địa,
Cả muôn loài có răng.
Cũng vậy là người nào
Được nhiều người vây quanh,
Tạo nên danh vọng lớn,*

Giống như vua chó rừng,

Với các loài bốn chân.

Rồi ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con chó rừng là Đê-bà-đạt-đa, vua là Ananda, còn vị đại thần tế tự là Ta vậy.

-ooOoo-

242. CHUYỆN CON CHÓ (Tiền thân Sunakha)

Ngu thay, con chó này...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về con chó được ăn cơm tại một nhà nghỉ gần cửa lầu Ambala.

Người ta nói rằng từ khi nó mới sanh, nó được mấy người gánh nước đem về nuôi tại đó. Sau một thời gian, con chó ăn cơm tại đấy và thân thể trở thành to lớn. Một hôm, một người sống ở làng đến tại chỗ ấy, thấy con chó, liền cho những người gánh nước một thương y và một đồng tiền, rồi lấy dây thừng cột nó và dắt nó đi. Con chó bị dắt đi, không cưỡng lại, không kêu; nó ăn các đồ ăn được cho, và đi theo người ấy. Người ấy nghĩ: "Con chó này đã thương mến ta, nên tháo dây thừng cho nó?" Con chó vừa được thả, liền mau chóng chạy một mạch về ngôi nhà cũ.

Các Tỷ-kheo thấy con chó, biết rõ đầu đuôi sự việc, vào buổi chiều, tại Chánh pháp đường, họ bắt đầu nói chuyện này:

- Thưa các Hiền giả, con chó, vừa khéo thoát khỏi dây trói buộc nay đã trở về ngôi nhà này.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông ngồi tại đây đang bàn luận vấn đề gì?

Khi được biết vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay con chó ấy khéo thoát khỏi dây trói buộc. Thuở xưa, nó cũng đã như vậy.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bô-tát sanh ra trong một gia đình giàu có ở nước Kàsi. Khi trưởng thành, Bô-tát xây dựng một nhà riêng cho mình.

Lúc bấy giờ, ở Ba-la-nại, một người có một con chó. Con chó ấy được cơm ăn đầy đủ cho đến khi thân thể trở thành to lớn. Một người ở làng đi đến Ba-la-nại, thấy con chó

ấy, cho người kia một thượng y và một đồng tiền, rồi bắt con chó, lấy dây da cột nó lại và dắt nó đi. Đến cửa rừng, anh ta đi vào một cái chòi, cột con chó lại và nằm ngủ trên tấm thảm. Lúc bấy giờ, Bồ-tát có việc, đi vào rừng, thấy con chó ấy bị dây da cột chặt, liền đọc bài kệ đầu:

Ngu thay, con chó này,
Sao không cắn dây da?
Và thoát khỏi trói buộc,
Hân hoan chạy về nhà!

Khi nghe nói vậy, con chó đọc bài kệ thứ hai:

Ý ta đã quyết định,
Ta ghi nhớ trong tâm,
Ta chờ đợi thời cơ,
Khi mọi người đi ngủ.

Nó nói vậy xong, chờ khi mọi người đã ngủ, nó cắn dây thừng và sung sướng chạy trốn về nhà chú nó.

*

Khi bậc Đạo Sư kể Pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Con chó lúc bấy giờ là con chó này, còn vị hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

243. CHUYỆN NHẠC SĨ GUTTILA (Tiền thân Guttila)

Ta có một đệ tử...

Câu chuyện này, khi ở Trúc Lâm, bậc Đạo Sư kể về Đề-bà-đạt-đa. Lúc bấy giờ, các Tỷ-kheo nói với Đề-bà-đạt-đa:

- Nay Hiền giả Đề-bà-đạt-đa, nhờ bậc Chánh Đẳng Giác, Hiền giả học xong Ba tạng Giáo điển và chứng được Bốn Thiên. Thật không xứng đáng nếu Hiền giả trở thành kẻ thù của bậc Sư trưởng.

Đề-bà-đạt-đa đáp:

- Nay các hiền giả, Sa-môn Gotama đâu có phải là Sư trưởng của ta? Chính do tự lực của ta, ta học Ba tạng Giáo điển và chứng được Bốn Thiên.

Nói vậy xong, Đề-bà-đạt-đa từ bỏ bậc Sư trưởng.

Các Tỷ-kheo ngồi tại Chánh pháp đường bắt đầu nói chuyện này:

- Hiền giả Đề-bà-đạt-đa từ bỏ bậc Sư trưởng, trở thành kẻ thù của bậc Chánh Đẳng giác, và đã gặp đại nạn!

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, nay các ông đang họp bàn vấn đề gì?

Khi được biết vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Đề-bà-đạt-đa mới từ bỏ Sư trưởng, trở thành kẻ thù của Ta và gặp nạn. Thuở trước kẻ ấy cũng như vậy rồi.

Và bậc Đạo Sư kể chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh vào một gia đình nhạc sĩ và được đặt tên là Thanh niên Guttila. Khi lớn lên, Bồ-tát thành đạt tất cả các ngành âm nhạc, và trở thành nhạc sĩ Guttila. Bồ-tát không lấy vợ và nuôi dưỡng cha mẹ mù lòa.

Lúc bấy giờ, một số thương nhân sống ở Ba-la-nại, đi đến Ujjeni để buôn bán. Nhân ngày lễ hội được tổ chức, họ họp nhau đem theo nhiều vòng hoa, hương thơm, dầu sáp, các thức ăn, và đến một chỗ vui chơi. Họ nói:

- Hãy trả tiền thuê để gọi các nhạc sĩ đến.

Lúc bấy giờ nhạc sĩ Mùsila là vị nhạc trưởng ở Ujjeni. Họ mời Mùsila đến đàn cho họ nghe. Mùsila chơi đàn tỳ bà, vặn dây rất căng rồi gảy đàn. Nhưng họ đã từng nghe

nhạc sĩ Guttila chơi đàn, nên nhạc của Mùsila chơi chẳng khác gì gậy trên chiếu. Vì vậy không một ai tỏ vẻ hài lòng.

Khi Mùsila thấy họ tỏ vẻ không hài lòng, ông ta nghĩ: "Có lẽ ta chơi đàn căng thẳng quá", ông ta vận dây xuống bậc trung và gảy tiếp. Các người nghe vẫn tỏ vẻ thản nhiên, ông lại nghĩ: "Những người này không biết một chút gì về nhạc", và làm như về mình không biết, ông ta gảy đàn với hết sức dùng. Đến đây, họ cũng không nói một lời gì. Rồi Mùsila nói với họ:

- Nay các thương nhân, tôi gảy đàn tỳ bà không làm cho các ông thích thú sao?

Họ nói:

- Nhưng ông gảy đàn tỳ bà đó sao? Chúng tôi nghĩ rằng ông chỉ lên dây đàn!

- Vậy các ông biết một nhạc trường nào giỏi hơn tôi, hay vì các ông không biết gì nên các ông không thích nghe tôi gảy?

Các thương nhân nói:

- Chúng tôi trước đây đã nghe tiếng đàn tỳ bà của nhạc sĩ Guttila ở Ba-la-nại. Còn tiếng đàn của ông chẳng khác gì bà mẹ ru ngủ con nít!

- Vậy các ông hãy lấy lại tiền mượn. Tôi không cần tiền ấy. Chỉ khi nào các ông đi Ba-la-nại, hãy đem tôi theo!

Họ bằng lòng, và khi ra đi, họ đem theo Mùsila đến Ba-la-nại, chỉ cho ông ta biết chỗ ở của Guttila, rồi họ về nhà.

Mùsila đi vào nhà của Bò-tát, thấy cây đàn tỳ bà xinh đẹp của Bò-tát được treo trên dây, liền lấy xuống và đàn. Bây giờ cha mẹ của Bò-tát do mù nên không thấy Mùsila, nghĩ rằng có lẽ các con chuột đang ăn dây đàn tỳ bà, liền nói:

- Xuyt, xuyt! Các con chuột ăn dây đàn tỳ bà!

Lúc ấy, Mùsila đặt đàn xuống, chào cha mẹ Bò-tát, và hai vị hỏi:

- Ông từ đâu đến?

Ông ta đáp:

- Tôi từ Ujjeni đến học nghề dưới chân sư trưởng.

Hai vị nói:

- Lành thay!

Mùsila hỏi:

- Sư trưởng ở đâu?

- Nay con thân, nó không có ở nhà, nhưng hôm nay nó sẽ về.

Rồi Mùsila ngồi xuống đợi đến khi Bò-tát về, liền nói lên những lời hỏi thăm và cho Bò-tát biết lý do mình đến. Bò-tát là người giỏi xem tướng, thấy người này không phải bậc chân nhân, liền từ chối:

- Nay con thân, nghề này không phải là nghề của con.

Mùsila ôm chân cha mẹ Bò-tát van lơn yêu cầu giúp đỡ.

- Hãy bảo con của ông bà dạy cho con học với!

Trước lời yêu cầu của cha mẹ, Bò-tát không thể cưỡng lại, và dạy cho ông ta nghề nhạc. Rồi Mùsila đi với Bò-tát không phải là vị Sư trưởng giàu nghề, những gì mình biết, Bò-tát đều dạy cho Mùsila.

Dạy xong, Bò-tát nói:

- Nay con thân, nghề con đã học xong.

Mùsila suy nghĩ: "Nay ta học thành tài xong. Thành Ba-la-nại này là kinh đô tối thượng trong cõi Diêm-phù-đề. Sư trưởng đã già. Nay ta phải sống tại đây".

Vì vậy ông ta liền thưa với Sư trưởng:

- Thưa Sư trưởng, nay con sẽ hầu vua.

Sư trưởng nói:

- Lành thay, con thân. Ta sẽ tâu với vua.

Bò-tát đi tâu với vua:

- Đệ tử của thần muốn hầu hạ Đại vương. Hãy trả tiền lương cho nó!

- Nó sẽ nhận phân nửa lương của khanh.

Sư trưởng báo cho Mùsila biết tin này, Mùsila nói:

- Nếu con được trả tiền bằng lương của thầy, con sẽ hầu hạ vua. Nếu không được, con sẽ không hầu hạ!

- Vì sao?

- Phải chăng con biết tất cả nghề của Sư trưởng?

- Phải, con biết như vậy.

- Tại sao vua lại cho con phân nửa lương?

Bò-tát tâu việc ấy với vua. Vua nói:

- Nếu nó có thể chứng tỏ tài nghệ nó bằng khanh, nó sẽ nhận lương ngang bằng.

Bò-tát tin cho Mùsila biết. Ông ta đồng ý:

- Lành thay! Con sẽ trở tài!

Khi vua được tin báo về việc này, vua nói:

- Lành thay ! Ngày nào ngươi sẽ trở tài?

- Tâu Đại vương, từ nay đến ngày thứ bảy.

Vua hỏi:

- Có thật chẳng ngươi sẽ thi tài với Sư trưởng của ngươi?

- Thưa Đại vương, thật vậy!

Vua muốn ngăn chặn ông ta nên nói:

- Không nên có sự cạnh tranh giữa đệ tử và Sư trưởng! Chớ làm như vậy!

- Thôi vừa rồi, tâu Đại vương. Đến ngày thứ bảy sẽ có cuộc thử tài giữa thần với Sư trưởng của thần.

Vua chấp thuận và cho người đánh trống truyền rao khắp kinh thành lời bố cáo này:

- Từ nay cho đến ngày thứ bảy, Sư trưởng Guttila và đệ tử Mùsila có cuộc tranh tài với nhau tại cung vua để trình bày tài nghệ. Quân chúng ở thành hãy hội họp lại để xem tài nghệ của họ.

Bồ-tát suy nghĩ: "Mùsila còn trẻ đang độ thanh niên. Còn ta đã già, sức khoẻ yếu kém. Việc làm của người già không thể thành công. Nếu đệ tử thất bại, thì cũng không có gì vinh dự cả. Nhưng nếu đệ tử thắng cuộc, thì vào rừng mà chết còn tốt hơn sự ô nhục mà ta phải gánh chịu!"

Vì vậy, Bồ-tát đi vào rừng, nhưng rồi sợ chết liền quay trở về, và rồi sợ nhục, lại đi vào rừng. Như vậy Bồ-tát đi đi, về về và sáu ngày trôi qua. Cỏ dưới chân Bồ-tát đã héo úa, và con đường mòn do dấu chân ngài đi đã hiện ra. Trong lúc ấy, chiếc ngai của Thiên chủ Đế Thích trở thành nóng. Đế Thích hướng tâm tìm hiểu và biết sự việc xảy ra. Đế Thích suy nghĩ: "Nhạc sĩ Guttila đang chịu nhiều đau khổ trong rừng vì người đệ tử. Ta phải giúp đỡ nhạc sĩ Guttila".

Đế Thích vội vàng đi đến đứng trước Bồ-tát và hỏi:

- Thưa Sư trưởng, sao Sư trưởng lại đi vào rừng?

Bồ-tát hỏi:

- Ông là ai?

Đế Thích đáp:

- Ta là Đế Thích.

Bồ-tát thưa:

- Thua Thiên chủ, tôi sợ đệ tử đánh bại nên trốn vào rừng.

Nói rồi Bò-tát đọc bài kệ đầu:

Tôi có một đệ tử
Đã học đàn với tôi,
Đàn tỳ bà bảy dây,
Thật du dương êm ái,
Nó thách tôi biểu diễn.
Thiên chủ Ko-si-ya,
Xin hãy giúp đỡ tôi!

- Đừng sợ, Thiên chủ Đế Thích đáp. Ta là chỗ nương tựa và bảo vệ bạn.

Rồi Thiên chủ đọc bài kệ thứ hai:

Đừng sợ, ta sẽ giúp,
Khi nào bạn cần ta,
Danh dự là phần thưởng
Xứng đáng với giáo sư,
Đừng sợ, vì đệ tử
Không thể đối địch thầy,
Và bạn sẽ chiến thắng.

Rồi Đế Thích dặn:

- Khi bạn gảy đàn tỳ bà, hãy cắt đứt một dây và chơi với sáu dây. Tiếng đàn tỳ bà của bạn vẫn hay như cũ. Mùsila cũng sẽ cắt đứt một dây, nhưng tiếng đàn tỳ bà của nó sẽ mất đi. Khi ấy, nó sẽ thua cuộc. Biết nó thất bại, bạn hãy cắt đứt dây thứ hai, dây thứ ba, dây thứ tư, dây thứ năm, dây thứ sáu, dây thứ bảy. Bạn sẽ gảy đàn với cái trục đàn mà thôi, tiếng đàn sẽ phát ra từ các đầu dây bị đứt và sẽ vang dội toàn thành Ba-la-nại rộng đến mười hai dặm. Sau đó, Đế Thích cho Bò-tát ba cây đuă thần và nói tiếp:

- Khi tiếng đàn tỳ bà vang dội toàn thành, hãy quăng một đuă thần lên hư không. Khi ấy ba trăm Thiên nữ sẽ hiện xuống và múa trước mặt bạn. Khi chúng múa như vậy, bạn sẽ quăng đuă thần thứ hai, ba trăm Thiên nữ khác sẽ hiện xuống và múa trước đàn tỳ bà của bạn. Rồi hãy quăng chiếc đuă thần thứ ba, khi ấy ba trăm Thiên nữ khác sẽ hiện xuống và múa tại sân tròn của đầu trường. Ta cũng sẽ đến cùng với chúng. Hãy đi lên nào, chớ sợ hãi.

Vào buổi sáng Bò-tát đi về nhà. Tại cửa cung vua, một cái đình tròn được dựng lên và đặt một chiếc ngai. Vua từ trên lầu xuống, ngồi chính giữa trên sàng tọa ở trong cái đình được trang hoàng rực rỡ. Mười ngàn nữ nhân phục sức diễm lệ, cùng với các đại thần Bà-la-môn, nhân dân v.v... vây xung quanh vua. Tất cả những người ở trong

thành đều tụ họp lại. Trong sân chầu, họ sắp chỗ ngồi theo hình vòng tròn, hàng hàng lớp lớp chồng chất lên nhau.

Bồ-tát được tắm rửa, trang sức và xoa dầu thơm; sau khi ăn nhiều món thượng vị, ngài cầm cây đàn tỳ bà và ngồi trên chỗ đã soạn sẵn. Còn Đế Thích cũng đến, với phép tàng hình đứng trên hư không, được một hội chúng đông đảo vây quanh, nhưng chỉ Bồ-tát có thể thấy Đế Thích. Mùsila cũng đến và ngồi trên chỗ của mình. Đại quần chúng bao vây xung quanh họ.

Đầu tiên, cả hai đều gảy đàn giống nhau. Đại quần chúng thích thú với hai người gảy đàn và vỗ tay không ngớt. Đế Thích đứng trên hư không nói với Bồ-tát:

- Hãy cắt đứt các dây!

Bồ-tát cắt đứt sợi dây Bhamra (sợi dây ong). Dù sợi dây bị cắt, đầu sợi dây đứt vẫn phát ra tiếng thiên nhạc. Mùsila cũng cắt đứt một dây, nhưng từ sợi dây bị đứt, tiếng không phát ra.

Sư trưởng cắt đứt dây thứ hai, lần lượt đến sợi dây thứ bảy, tiếng vẫn phát ra từ cây đàn và vang dậy cả kinh thành. Quần chúng vây hàng ngàn khăn tay trên hư không, hàng ngàn người vỗ tay tán thưởng.

Bồ-tát liền quăng một đũa thần lên hư không. Ba trăm Thiên nữ liền hiện xuống và bắt đầu nhảy múa.

Cũng vậy, khi Bồ-tát quăng đũa thần thứ hai, thứ ba, chín trăm Thiên nữ hiện xuống và cùng múa như Thiên chủ đã nói trước.

Lúc bấy giờ, vua ra dấu cho quần chúng. Quần chúng đứng dậy la to:

- Ngươi muốn đánh bại Sư trưởng! Ngươi phản thầy phản bạn, tưởng mình có thể đối địch thầy! Ngươi không biết lượng sức mình!

Họ la hét phản đối kẻ đối địch thầy! Ngươi không biết lượng sức mình!

Họ la hét phản đối, Mùsila, và đá với gậy v.v... hay bất cứ cái gì đến tay, họ đánh ông ta đến chết và cầm chân ông, quăng xác trên một đồng rác.

Vua rất hoan hỷ ban cho Bồ-tát rất nhiều tặng phẩm như trời đổ mưa xuống và thị dân cũng làm như vậy.

Đế Thích thân mật chào mừng Bồ-tát và nói:

- Thưa bậc Hiền trí, ta sẽ cho thắng cỗ xe với một ngàn con ngựa thuần chủng, rồi rời thần đánh xe Matali xuống đây. Ngài sẽ ngự lên cỗ xe Vejayanta thù thắng có ngàn ngựa kéo và ngài sẽ du hành thiên giới.

Nói xong, Đế Thích ra đi. Khi Đế Thích trở về và ngồi trên ngai vàng của mình toàn bằng đá quý, (ngai hoàng bảo thạch), các Thiên nữ liền hỏi:

- Thưa Thiên chủ, ngài đi ở đâu về?

Đế Thích kể lại cho Thiên chúng rõ toàn câu chuyện với các chi tiết, rồi tán thán giới hạnh và công đức của Bồ-tát. Các Thiên nữ thưa:

- Thưa Thiên chủ, chúng con muốn thấy Sư trưởng ấy. Hãy đưa Sư trưởng đến đây!

Đế Thích bảo Mátali:

- Này khanh, các Thiên nữ muốn thấy nhạc sĩ Guttali. Hãy đi mời Bồ-tát ngồi trên cỗ xe Vejayanta và đưa vị ấy đến đây.

Thần lái xe Mátali vang lời ra đi và đưa Bồ-tát đến. Đế Thích hoan hỷ chào đón vị ấy và nói:

- Thưa Sư trưởng, các Thiên nữ muốn nghe nhạc của Sư trưởng.

Bồ-tát nói;

- Chúng tôi là nhạc sĩ, nương tựa vào nghề để sống. Hãy trả công rồi tôi sẽ chơi nhạc.

- Hãy chơi nhạc đi, ta sẽ trả công cho ngài!

- Tôi không cầu trả món gì khác trừ việc này: Hãy để cho các Thiên nữ này nói lên thiện nghiệp của mình, rồi tôi sẽ chơi nhạc.

Các Thiên nữ thưa:

- Sau khi được nghe nhạc thoải mái, chúng con sẽ nói lên các thiện nghiệp chúng con đã làm. Thưa Sư trưởng, vậy trước tiên hãy đánh nhạc.

Suốt bảy ngày Bồ-tát đánh nhạc, và nhạc của Bồ-tát vượt hơn cả thiên nhạc. Vào ngày thứ bảy, Bồ-tát hỏi các Thiên nữ về thiện nghiệp của họ. Một Thiên nữ, trong thời đức Phật Ca-diếp, đã cúng một thượng y cho một Tỷ-kheo. Sau khi tái sanh làm thị giả của Đế Thích, nàng trở thành Thiên nữ có một ngàn tiên nữ khác hầu hạ. Bồ-tát hỏi nàng:

- Trong một đời trước, nàng đã làm gì khiến nàng được sanh tại đây?

Cách thức hỏi và câu hỏi và câu trả lời của nàng đã được kể trong Chuyện Thiên cung (Vimàna Vatthu) như sau:

Với dung sắc thù thắng,
Ôi thiên nữ vinh quang,
Nàng chiếu khắp mọi hướng,
Chẳng khác gì sao mai,
Từ đâu, này huy hoàng,
Từ đâu, các lạc thú
Xuất hiện ra cho nàng?
Các sở hữu khả ái
Làm tâm trí ưa thích?

Hỡi Thiên nữ đại lực!
Ta hỏi nàng điều này
Nàng tạo công đức gì,
Khi nàng là nữ nhân,
Khiến nay nàng đạt được
Đại thần lực chói sáng,
Và dung sắc rực rỡ
Chiếu tỏa khắp mười phương?
Nàng là bậc nữ nhân
Đã cúng dường thượng y,
Tối thắng giữa nam nhân,
Tối thắng giữa nữ nhân,
Khiến nay nàng đạt được
Tối thắng giữa nữ nhân,
Chính nàng đã bố thí
Vật khả ái như vậy,
Nên được sanh thiên cung,
Mỹ lệ và khả ái,
Hãy ngắm lâu đài ta!
Ta, Thiên nữ đẹp nhất,
Hãy xem quả dị thực
Các công đức ta làm,
Do vậy, ta tuyệt mỹ,
Do vậy, ta huy hoàng,
Ta được các sở hữu
Khả ái, tâm ưa thích,
Do vậy, ta huy hoàng,
Ta được các sở hữu
Khả ái, tâm ưa thích,
Do vậy ta đạt được
Tối thắng về uy lực,
Và dung sắc của ta
Chiếu tỏa khắp mười phương.

Sau khi đọc các bài kệ, các Thiên nữ tiếp tục kể:

- Một Thiên nữ khác đã cúng dường hoa cho một Tỷ-kheo đang đi khát thực. Một Thiên nữ khác được yêu cầu cúng dường năm loại vòng hoa thơm ở điện thờ Phật Ca-diếp, và nàng đã cúng dường chúng. Một Thiên nữ đã cúng dường các loại trái có vị ngọt. Một Thiên nữ khác đã nghe pháp từ các Tỷ-kheo hay Tỷ-kheo-ni đang hành đạo hay đang an cư mùa mưa tại nhà của một gia đình. Một Thiên nữ khác đứng trong nước cúng dường một Tỷ-kheo thọ trai trong một chiếc thuyền. Một Thiên nữ khác sống trong gia đình đã hầu hạ mẹ chồng, cha chồng, và không bao giờ tức giận. Một Thiên nữ khác chia phần món ăn mình nhận được cho một Tỷ-kheo và giữ giới hạnh. Một Thiên nữ là nữ tỳ trong một gia đình, không phần nộ, không kiêu mạn, đã san sẻ phần ăn của nàng, nên được sanh làm thị giả của Thiên chủ. Như vậy, tất cả ba mươi bảy Thiên nữ đã được Bồ-tát hỏi do họ đã làm nghiệp của mình làm.

Khi nghe chuyện này, Bồ-tát nói:

- Thật lợi ích cho ta, thật vô cùng lợi ích cho ta! Ta đã đến đây và nghe các thành tích đạt được nhờ các thiện nghiệp nhỏ nhất biết bao. Từ nay khi trở về thế giới loài người, ta sẽ làm các thiện nghiệp như bổ thí v.v...

Rồi, Bồ-tát thốt lên lời cảm hứng này:

Hôm nay ta may mắn
Rạng đông thật tốt lành
Ta thấy các Thiên nữ,
Diễm lệ và cao sang,
Và nghe pháp diệu ngọt!
Ta sẽ làm điều thiện,
Bổ thí và chân thật,
Tự chế và khắc kỷ,
Ta sẽ đến chỗ kia,
Nơi không còn sầu muộn.

Bây giờ đã qua, Thiên chủ Đế Thích ra lệnh cho thần lái xe Matali mời Guttila lên ngôi và đưa ngài về Ba-la-nại. Khi đến Ba-la-nại, ngài nói cho mọi người biết những việc mình đã thấy ở thiên giới. Từ đây, mọi người quyết định làm việc lành với nỗ lực của họ.

*

Khi thuyết Pháp thoại này xong, bậc Đạo sư nhận diện tiền thân:

- Mùsila là Đê-Bà-đạt-đa, Đế Thích là A-na-luật-đa (Anuruddha), vua là Ananda và nhạc sĩ Guttila là Ta vậy.

-ooOoo-

244. CHUYỆN LY DỤC (Tiền thân Viticcha)

Cái thấy, nó không muốn...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một du sĩ đã chạy trốn.

Người ta nói vị này không tìm được một người đối thoại với mình trong toàn cõi Diêm-phù-đề, nên đã đến Xá-vệ và hỏi:

- Ai có thể cùng với ta thảo luận?

Khi được nghe có bậc Chánh Đẳng Giác, vị ấy liền đi Kỳ Viên với quần chúng vây quanh, và hỏi Thế Tôn một câu trong khi Thế Tôn đang thuyết pháp giữa bốn hội chúng.

Bậc Đạo Sư trả lời cho vị ấy xong liền hỏi lại một câu. Du sĩ ấy không thể trả lời liền đứng dậy và bỏ chạy. Hội chúng đang ngồi đồng nói to:

- Bạch Thế Tôn, du sĩ ấy bị Thế Tôn đánh bại chỉ với một câu.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các nam cư sĩ, không phải chỉ nay, Ta mới đánh bại kẻ ấy với một câu hỏi. Thuở xưa, ta cũng đã làm như vậy rồi.

Và bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn ở nước Kàsi. Lúc lớn lên, ngài từ bỏ các dục, xuất gia trở thành vị ẩn sĩ du hành, sống lâu ngày trong núi Tuyết. Rồi Bồ-tát xuống núi, sống trong một chòi lá tại một khúc quanh sông Hằng, gần một thị trấn nhỏ.

Bấy giờ có một du sĩ không tìm được một người đối thoại với mình trong toàn cõi Diêm-phù-đề, đã đến thị trấn ấy và hỏi:

- Ai có khả năng đối thoại với ta không?

Khi được trả lời có người và nghe nói đến uy lực của Bồ-tát, vị ấy cùng đại chúng vây quanh đến trú xứ của Bồ-tát và sau khi chào hỏi ngài, vị ấy liền ngồi xuống. Bồ-tát hỏi:

- Ông có uống nước sông Hằng được pha trộn với các loại hương rừng hay không?

Du sĩ ấy dùng lời mở rộng vấn đề và nói:

- Cái gì là sông Hằng? Cát là sông Hằng? Nước là sông Hằng? Bờ bên này là sông Hằng? Bờ bên kia là sông Hằng chăng?

Bồ-tát nói:

- Hãy để một bên cát, nước, bờ bên này, bờ bên kia! Thế ông có được sông Hằng gì?

Du sĩ không trả lời câu ấy được, liền đứng dậy và bỏ chạy.

Khi kẻ ấy đã đi rồi, Bồ-tát thuyết pháp cho đại chúng ngồi nghe, và đọc các bài kệ này:

Cái thấy, nó không muốn,
Cái không thấy, nó muốn,
Ta nghĩ nó đi lâu,
Không được điều nó muốn.
Cái được, nó không thỏa,
Được rồi, nó không muốn,
Ước muốn nó không cùng,
Ta kính bậc ly dục.

*

Khi thuyết Pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ du sĩ ấy là du sĩ ngày nay, còn vị ẩn sĩ khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

245. CHUYỆN KINH PHÁP MÔN CĂN BẢN (Tiền thân Mùlapariyàya)

Thời gian ăn hữu tình...,

Câu chuyện này, khi ở rừng Subhaga gần Ukkatthà, bậc Đạo Sư kể về kinh Mùlapariyàya.

Nghe nói lúc bấy giờ có năm trăm Bà-la-môn tinh thông ba tập Vệ-đà, đã xuất gia trong Giáo pháp, đã học Ba Tạng kinh điển và sanh lòng ngã mạn.

Họ suy nghĩ "Bậc Chánh Đẳng Giác biết Ba tạng Kinh điển, chúng ta và bậc Chánh Đẳng Giác nào có khác gì? Họ không đi đến hầu Thế Tôn, và họ sống với một hội chúng đệ tử ngang bằng hội chúng của bậc Đạo Sư.

Một hôm, bậc Đạo Sư đi đến gặp họ, và khi họ đã ngồi gần mình, bậc Đạo Sư Thuyết Kinh Căn bản pháp môn và tô điểm thêm tám thứ bậc tu chứng. Họ không hiểu được một lời gì. Trước kia, họ kiêu mạn nghĩ rằng không có bậc hiền trí nào bằng họ. Nay

đứng trước mặt Phật, họ thấy họ không hiểu một tí gì. Họ tự bảo: "Thật không có ai hiền trí như chư Phật. Ôi công đức chư Phật thật tối thắng!"

Từ đấy trở đi, họ không còn kiêu mạn, trở thành hiền lành như rắn bị rút nanh.

Bậc Đạo Sư trú ở Ukkatthà cho đến khi thỏa thích, rồi đi Vesàli, đến điện thờ Gotama và giảng Kinh Gotama. Cả ngàn thế giới đều rung động! Khi nghe kinh ấy xong, các Tỷ-kheo này trở thành các vị A-la-hán.

Nhưng khi bậc Đạo Sư giảng xong Kinh Căn bản pháp môn và trú ở Ukkatthà, các Tỷ-kheo hội họp tại Chánh pháp đường, bắt đầu nói chuyện như sau:

- Thưa các Hiền giả, ôi uy lực của đức Phật thật vĩ đại. Các du sĩ Bà-la-môn ấy thường vẫn kiêu mạn tự đắc như vậy, nay đã diệt trừ kiêu mạn nhờ bài thuyết pháp về Căn bản pháp môn của Thế Tôn.

Bậc Đạo Sư đến tại Pháp đường và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông hội họp ở đây đang bàn luận vấn đề gì?

Khi biết vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay mới như vậy. Thuở xưa những người này sống với đầy gương cao tự đại, ta cũng đã nhiếp phục lòng kiêu mạn của họ.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài tinh thông ba tập Vệ-đà, trở thành bậc sư trưởng có danh tiếng nhiều phương và giảng dạy chú thần cho năm trăm thanh niên Bà-la-môn. Năm trăm thanh niên ấy chú tâm học tập cho đến thành tựu viên mãn, rồi lòng kiêu mạn khởi lên, họ tự nghĩ: "Chúng ta hiểu biết chừng nào, vị sư trưởng cũng hiểu chừng ấy thôi. Không có gì khác."

Vì vậy họ không đi đến hầu sư trưởng, cũng không làm các bổn phận đối với sư trưởng.

Một hôm, họ thấy sư trưởng ngồi dưới gốc cây táo; muốn nhạo báng sư trưởng, họ lấy móng tay gõ vào cây táo và nói:

- Cây này thật sự không có lõi!

Bồ-tát biết họ nhạo báng mình, liền nói:

- Nay các đệ tử, ta sẽ hỏi các anh một câu.

Họ thích thú nói:

- Hãy nói lên, chúng tôi sẽ trả lời.

Sư trưởng hỏi bằng cách đọc bài kệ đầu:

Thời gian ăn hữu tình,
Ăn tất cả, ăn mình,
Ai là hữu tình ấy
Ăn cả đến thời gian,
Ai là người nấu chín
Thời gian nấu hữu tình?

Nghe câu hỏi này, không một ai trong đám thanh niên Bà-la-môn có thể hiểu được. Rồi Bô-tát nói với chúng:

- Chớ tưởng rằng câu hỏi này nằm trong ba tập Vệ-đà! Các anh tưởng rằng mình biết tất cả mọi điều ta biết. Các anh hành động giống như cây táo. Các anh không biết rằng ta biết được nhiều hơn mọi điều các anh biết. Hãy đi đi! Ta cho các anh bảy ngày. Hãy nghiền ngẫm câu hỏi này suốt thời gian ấy.

Họ đánh lễ Bô-tát, rồi đi về nhà của mình. Họ suy nghĩ suốt bảy ngày, nhưng cuối cùng không giải quyết được câu hỏi. Sau bảy ngày, họ đi đến gặp sư trưởng, đánh lễ và ngồi xuống một bên. Sư trưởng hỏi:

- Nay các đệ tử với mặt mày hiền thiện kia, các anh có đáp câu hỏi ấy được không?

Họ trả lời:

- Thưa không, chúng tôi không biết.

Rồi Bô-tát quở trách họ với bài kệ thứ hai:

Loài người có nhiều đầu,
Trên đầu tóc mọc lên,
Đầu dính lên trên cổ,
Bao nhiêu đầu có tai?

Bô-tát tiếp tục chê trách các thanh niên Bà-la-môn ấy:

- Các anh là người ngu si, tai của các anh chỉ có lỗ chứ không có trí tuệ.

Sau đó, Bô-tát trả lời câu hỏi. Nghe xong, họ nói:

- Ôi, Sư trưởng thật vĩ đại thay!

Họ liền xin lỗi, rồi nhiếp phục lòng kiêu mạn và hầu hạ Bô-tát.

*

Khi bậc Đạo Sư thuyết Pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ năm trăm thanh niên Bà-la-môn là những Tỷ-kheo này, còn vị sư trưởng là Ta vậy.

-ooOoo-

246. CHUYỆN LỜI PHỈ BÁNG (Tiên thân Telovàda)

Người ác không tự chế...,

Câu chuyện này, khi ở tại ngôi nhà có nóc nhọn gân Vesàli (Tỳ-xá-ly) bậc Đạo Sư đã kể về tướng quân Siha. Sau ngày quy y đức Thế Tôn, vị này đã mời Ngài dùng cơm có thịt. Các Ni-kiền tử nghe vậy liền phẫn nộ, không hoan hỷ. Muốn làm hại đức Như Lai, họ đã phỉ báng như sau:

- Samôn Gotama tuy biết món thịt bất tịnh được làm cố ý vì mình mà vẫn ăn.

Do đó các Tỷ-kheo ngồi tại Chánh pháp đường bắt đầu nói chuyện này:

- Nay các Hiền giả, Ni-kiền tử Nàthaputta đi khắp nơi với hội chúng của mình và phỉ báng như sau: "Sa môn Gotama, tuy biết món thịt bất tịnh được làm cố ý vì mình mà vẫn ăn".

Nghe vậy bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Ni-kiền-tử Nàthaputta mới phỉ báng ta ăn món thịt được làm cố ý vì mình, mà trước kia vị ấy cũng hành động như vậy.

Rồi, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở trước, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn. Khi đến tuổi trưởng thành, ngài xuất gia làm vị ả sĩ.

Vì mục đích lấy muối và giấm, ngài từ vùng Tuyết Sơn đi đến Ba-la-nại, và ngày hôm sau, vào thành khát thực.

Có một điền chủ muốn làm hại vị tu khổ hạnh liền mời ngài vào nhà, ngồi trên chỗ đã soạn sẵn, và đãi món thịt cá. Sau buổi ăn, gia chủ ngồi xuống một bên vị ả sĩ thưa:

- Khi làm món thịt này, chính vì ngài mà tôi giết các loài vật hữu tình. Việc bất thiện này không thuộc chúng tôi, mà chỉ thuộc về ngài thôi.

Rồi ông ta đọc bài kệ đầu:

Người ác không tự chế,

Bão giết, nấu, mời ăn,
Người ăn món thịt này,
Bị ác làm ô nhiễm.

Nghe vậy, vị ẩn sĩ đọc bài kệ thứ hai:

Nếu người không tự chế,
Giết vợ con, mời ăn,
Người có trí tuy ăn,
Không bị ác làm nhiễm.

Bồ-tát thuyết pháp như vậy rồi từ chỗ ngồi đứng dậy và ra đi.

*

Khi thuyết Pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân.

- Lúc bấy giờ, người điền chủ là Ni-kiền-tử Nátaputta, còn vị tu khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

247. CHUYỆN HOÀNG TỬ PÀDANJALI (Tiền thân Pàdanjali)

Thật sự hoàng tử này...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Trưởng lão Lāludāyī (Udāyī khờ dại).

Một hôm, hai vị đại đệ tử đang bàn luận một câu hỏi. Các Tỷ kheo nghe cuộc bàn luận đều tán thán các Trưởng lão ấy.

Trưởng lão Lāludāyī ngồi trong hội chúng bĩu môi và suy nghĩ: "Làm sao họ hiểu biết bằng ta được!" Thấy vậy, các Trưởng lão đứng dậy và đi. Hội chúng liền giải tán.

Sau đó, các Tỷ kheo ngồi Chánh pháp đường bắt đầu nói chuyện ấy:

- Nay các Hiền giả, Lāludāyī chỉ trích hai vị đệ tử tối thượng và bĩu môi.

Nghe chuyện ấy bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ kheo, không phải chỉ nay mà trước kia cũng vậy, ngoại trừ bĩu môi, Lāludāyī không biết gì khác.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát là một đại thần cố vấn cho vua về thế sự và thánh sự. Vua có một hoàng tử tên là Pàdanjali, ngu đần và biếng nhác.

Sau một thời gian, vua mệnh chung. Khi tang lễ của vua đã xong, các đại thần suy nghĩ: "Chúng ta hãy làm lễ quán đánh lên ngôi cho hoàng tử Pàdanjali". Nhưng Bô-tát nói:

- Hoàng tử này ngu đần và biếng nhác. Chúng ta lựa hoàng tử ấy làm lễ quán đánh lên ngôi vua sao?

Sau đó, các đại thần tổ chức một cuộc xử án, đặt hoàng tử ngồi gần, và xử không đúng đắn. Họ xử người sở hữu chủ trở thành người mất tài sản và hỏi hoàng tử:

- Thưa hoàng tử, chúng tôi xử án như vậy có đúng không?

Hoàng tử bĩu môi. Bô-tát suy nghĩ: "Ta tưởng hoàng tử ngu! Nhưng không phải, hoàng tử là người có trí biết vụ xử án không đúng đắn", và Bô-tát đọc bài kệ:

Thật sự hoàng tử này
Trí tuệ sáng hơn người,
Hoàng tử bĩu môi vậy,
Chắc thấy rõ chúng ta!

Ngày hôm sau, các đại thần lại tổ chức một cuộc xử án khác. Lần này họ xử đúng đắn và hỏi:

- Thưa hoàng tử, xử án như vậy có đúng không?

Hoàng tử cũng bĩu môi. Biết rằng hoàng tử chỉ là người ngu đần, Bô-tát đọc bài kệ thứ hai:

Kẻ này không biết được
Pháp, phi pháp, chân, vọng,
Ngoài cái bĩu môi ra,
Nó không biết gì cả.

Các đại thần biết được Pàdanjali chỉ là kẻ ngu đần, nên họ làm lễ quán đánh tôn Bô-tát lên làm vua.

*

Khi bậc Đạo Sư thuyết Pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Pàdanjali là Lâludayi, còn vị đại thần hiền trí là Ta vậy.

-ooOoo-

248. CHUYỆN THÍ DỤ CÂY KIMSUKA (Tiền thân Kimsukopama)

Tất cả các con ta...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Kinh Kimsukopama (Thí dụ cây Kimsuka).

Một hôm bốn Tỷ-kheo đi đến gặp đức Như Lai và xin đề tài thiền quán để tu tập. Bậc Đại Sư gợi ý cho các vị ấy về đề tài thiền quán. Họ nhận được đề tài thiền quán Sáu xứ, đi về trú xứ của mình. Một vị trong số họ liễu tri Sáu xứ đã chứng quả A-la-hán. Một vị liễu tri Năm uẩn. Một vị liễu tri Bốn đại. Một vị liễu tri Mười tám giới đều chứng quả A-la-hán.

Bốn vị Tỷ-kheo trình lên bậc Đạo Sư các quả chứng của mình. Khi ấy một Tỷ-kheo khởi lên tư tưởng: "Những đề tài thiền quán này có khả năng đưa đến Niết-bàn, vì sao tất cả lại đạt được quả A-la-hán?", và vị này hỏi bậc Đạo Sư.

Ngài đáp:

- Nay các Tỷ kheo, sự kiện này có khác gì những người anh em thấy cây Kimsuka.

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của họ, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, vua có bốn con trai. Một hôm, họ gọi người đánh xe và nói:

- Nay bạn, chúng tôi muốn thấy cây Kimsuka. Hãy chỉ cây ấy cho chúng tôi.

Người đánh xe nói:

- Lành thay, tôi sẽ chỉ.

Nhưng người đánh xe không chỉ cây ấy cho bốn người cùng một lần. Anh ta đem người anh cả lên xe đi vào rừng, và chỉ cây Kimsuka vào thời nó chỉ là một thân cây với các nụ mới mọc, rồi nói:

- Đây là cây Kimsuka.

Sau đó anh ta chỉ cho người thứ hai một cây Kimsuka có lá còn xanh, rồi chỉ cho người thứ ba một cây đang trở hoa, và chỉ cho người thứ tư một cây Kimsuka đã sanh trái.

Sau một thời gian, bốn anh em ngồi với nhau, và nói câu chuyện này:

- Cây Kimsuka giống như cây gì?

Một người nói:

- Giống như một khúc cây bị cháy!

Người thứ hai nói:

- Giống như cây bàng!

Người thứ ba nói:

- Giống như miếng thịt!

Người thứ tư nói:

- Giống như cây keo.

Họ không đồng ý với câu trả lời của mỗi người, liền đi đến vua cha và hỏi :

- Thưa Phụ Vương, cây Kimsuka giống cây gì ?

Vua cha nói:

- Các con trả lời thế nào ?

Và họ trình bày với Vua cha câu trả lời của mình.

Vua nói:

- Bốn con đã thấy Kimsuka. Nhưng khi người đánh xe chỉ cây Kimsuka cho các con, các con không phân tích và hỏi: Trong thời gian này, cây Kimsuka giống cái gì? Trong thời gian khác, cây Kimsuka giống cái gì? Trong thời gian khác, cây Kimsuka giống cái gì? Do không hỏi vậy, nên các con sinh nghi ngờ.

Rồi, vua đọc bài kệ đầu:

Tất cả các con ta
Đã thấy Kim-su-ka,
Nhưng chính ở nơi đây,
Cái gì làm con nghi?
Không hỏi người đánh xe,
Cây ấy ở thời nào?

Sau khi nêu rõ sự việc, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ kheo, giống như bốn anh em ấy, vì không biết phân tích và không hỏi, nên sinh nghi ngờ đối với cây Kimsuka, cũng vậy các ông đã phát sinh nghi ngờ về Chánh pháp này.

Rồi bậc Chánh Đẳng giác đọc bài kệ thứ hai:

Như vậy những kẻ nào
Thiếu hiểu biết Chánh pháp,

Cũng phát sinh nghi ngờ
Đối với các Chánh pháp,
Giống như các anh em
Với cây Kim-su-ka.

*

Khi bậc Đạo Sư thuyết Pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Bấy giờ, vua Ba-la-nại là Ta vậy.

-ooOoo-

249. CHUYỆN CON KHỈ SÀLAKA (Tiền thân Sàlaka)

Con là con độc nhất...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một đại Trưởng lão có danh tiếng.

Vị này đã truyền giới xuất gia cho một chàng trai và đã hành hạ người ấy. Sa-di này không chịu nổi sự hành hạ, bèn hoàn tục. Trưởng lão ấy đến và dỗ dành:

- Nay chàng thanh niên, y của con sẽ là của con. Bát của con sẽ là của con. Y và bát của ta ấy cũng sẽ trở thành y và bát của con. Hãy xuất gia.

Chàng thanh niên nói:

- Con không muốn xuất gia.

Nhưng vị Trưởng lão nói đi nói lại mãi nên cuối cùng, thanh niên ấy xuất gia. Khi thanh niên ấy trở lại với Tăng chúng, Trưởng lão ấy bắt đầu hành hạ anh ta như trước. Thanh niên ấy không chịu nổi sự hành hạ, liền từ bỏ Tăng chúng một lần nữa và đầu được yêu cầu nhiều lần, anh ta vẫn nói:

- Ông không chịu nổi tôi, và cũng không chịu nổi không có tôi. Hãy đi đi. Tôi không muốn xuất gia.

Các Tỷ-kheo ngồi tại Chánh pháp đường bắt đầu nói chuyện này:

- Thưa các Hiền giả, chàng thanh niên ấy thật có tâm bén nhạy. Anh ta biết được tâm tánh của đại Trưởng lão này nên không xuất gia lại.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ kheo, nay các ông họp ở đây và bàn đến chuyện gì?

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay thanh niên ấy có tâm bén nhạy. Lúc trước anh ta cũng như vậy rồi. Một lần anh ta thấy được lỗi lầm của người ấy nên không chấp nhận người ấy nữa.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình một người điền chủ. Khi đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát sống bằng nghề buôn bán lúa gạo. Một người khác làm nghề dụ rắn, đã dạy một con khi, bắt nó uống thuốc giải độc, rồi cho nó chơi với một con rắn, và sống với nghề ấy.

Vào ngày hội vui chơi được tổ chức, người dụ rắn muốn tham dự cuộc vui, liền giao con khi cho người buôn gạo này và dặn:

- Chớ xao lãng nó.

Sau khi vui chơi, đến ngày thứ bảy anh ta trở về, đến nhà người bán gạo và hỏi:

- Con khi ở đâu?

Con khi nghe tiếng nói của chủ, mau chóng từ nơi tiệm bán gạo đi ra. Lập tức người chủ lấy que đánh nó trên lưng, đưa nó vào vườn, trói nó một bên và nằm ngủ.

Ngay khi con khi biết người ấy đã ngủ, nó liền tự cởi trói, bỏ trốn và leo lên một cây xoài. Nó ăn trái xoài chín, rồi liệng hột xoài trên thân người dụ rắn. Anh ta thức dậy nhìn lên, thấy con khi liền nghĩ: "Với lời dụ ngọt, ta sẽ dụ dỗ con khi ấy xuống và sẽ bắt nó". Vì vậy, anh ta đọc bài kệ đầu:

Con là con độc nhất,
Sẽ là chủ nhà ta,
Hãy từ cây leo xuống,
Hỡi con, Sà-la-ka!
Này con hãy về nhà,
Hãy sống chung với cha!

Nghe vậy, con khi đọc bài kệ thứ hai:

Phải chăng ông quá biết
Tâm tôi là thế nào!
Chính ông đã đánh tôi,
Với cây gậy bằng tre,
Tôi vui sống rừng xoài,

Có trái cây chín muồi,
Hãy đi về nhà ông,
Vậy tôi xin từ biệt!

*

Khi bậc Đạo Sư thuyết Pháp thoại này xong, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con khi là Sa-di ấy, người dụ rắn là Trưởng lão này và người buôn lúa gạo là Ta vậy.

-ooOoo-

250. CHUYỆN CON KHỈ (Tiền thân Kapi)

Ấn sĩ này vui thích...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỳ-kheo lừa đảo.

Tánh lừa đảo của vị này được các Tỳ-kheo biết rõ. Tại Chánh pháp đường, họ bắt đầu nói chuyện này:

- Nay các Hiền giả, Tỳ-kheo ấy, sau khi xuất gia trong Giáo pháp giải thoát của đức Phật, lại đây những hành vi lừa đảo.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỳ-kheo, các ông họp ở đây đang luận bàn vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỳ-kheo, không phải chỉ nay kể ấy mới lừa đảo, mà thuở trước cũng đã như vậy rồi. Chỉ vì muốn hơ lừa mà khi còn là con khỉ, nó đã lừa gạt.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn ở nước Kà-si. Khi Bò-tát đến tuổi trưởng thành và đã có một con trai biết chạy chơi, thì bà vợ, một nữ Bà-la-môn, mệnh chung. Bò-tát ẵm con trai đi vào Hy-mã-lạp-son, xuất gia làm vị ấn sĩ, cùng con trai hành trì khổ hạnh, và sống trong một chòi lá.

Trong mùa mưa, khi mưa rơi không dứt, một con khi bị lạnh bức bách, đi lang thang, răng đánh khớp và run cầm cập. Bấy giờ Bồ-tát mang về một đồng củi lớn, đốt lửa, nằm trong giường nhỏ. Đưa con trai ngồi bóp chân cha.

Con khi ấy tìm được áo choàng của một người tu khổ hạnh đã chết, liền quấn vào đắp lên vai. Nó cầm cái gậy và ghe nước trong cái áo của ần sĩ, nó đi đến chòi lá. Vì muốn được hơi lửa, nó đứng tại đây, giả dạng một ần sĩ. Cậu bé tu khổ hạnh thấy nó, liền nói với cha:

- Nay cha thân, có một nhà tu khổ hạnh đang đứng, bị lạnh bức bách, đang run cầm cập. Hãy gọi vị ấy đến hơi lửa.

Rồi cậu đọc bài kệ đầu:

 Ấn sĩ này vui thích
 An tịnh và chế ngự,
 Nay đang đứng run rẩy,
 Uớt át và lạnh lẽo,
 Hãy mời vị ấy vào,
 Trong nhà của chúng ta
 Để chế ngự cơn lạnh,
 Và tắt cả khổ đau.

Bồ-tát nghe con nói liền đứng dậy nhìn, biết nó là con khi, bèn đọc bài kệ thứ hai:

 Nó không phải ần sĩ
 Vui an tịnh, chế ngự,
 Nó chỉ là con khi,
 Tìm ăn giữa cành cây,
 Nó thuộc loài độc ác
 Sân hận và tham lam,
 Nếu để nó vào đây,
 Nó làm bẩn nhà này.

Nói vậy xong, Bồ-tát lấy một que lửa, dọa con khi và đuổi nó chạy. Con khi vội leo lên, và dầu nó có ưa thích hay không ưa thích rừng núi, nó cũng không bao giờ trở lại chỗ ấy nữa.

Còn Bồ-tát làm sanh khởi các Thắng trí và các Thiền chứng. Ngài dạy cho cậu thanh niên khổ hạnh ấy một đề tài thiền quán và giúp cậu tu tập Thiền quán và cậu cũng làm phát khởi các Thắng trí và các Thiền chứng. Cả hai không bao giờ thối thất Thiền định, nên sau khi mệnh chung, được sanh lên Phạm thiên giới.

*

Bậc Đạo Sư thuyết Pháp thoại này và nêu rõ:

- Nay các Tỷ-kheo, người này không phải chỉ nay mà thuở xưa cũng đã lừa đảo.

Sau đó Ngài thuyết giảng các Sự thật. Lúc chấm dứt bài giảng, một số đấng quả Dự-lưu, một số đấng quả Nhất lai, một số đấng quả Bất lai.

Và bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con khi là Tỷ-kheo lường gạt này, đưa con trai là Ràhula, và người ẵm sữa là Ta vậy.

-ooOoo-

CHƯƠNG BA

PHẨM SANKAPPA

251. CHUYỆN DỤC TÂM (Tiền thân Sankappa)

Không có người bán cung...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo thối thất tinh tấn.

Nghe nói, một thiện nam tử trú ở thành Xá-vệ, do lòng tin Pháp nên đã xuất gia. Một hôm đi vào thành Xá-vệ để khát thực, vị ấy thấy một nữ nhân trang điểm đẹp đẽ, ái dục khởi lên trong tâm và vị ấy không còn hoan hỷ trong nếp sống xuất gia.

Các vị sư trưởng, giáo thọ thấy vậy, liền hỏi nguyên nhân vì sao vị ấy không được hoan hỷ. Khi được biết ái dục của vị ấy khởi lên và tâm dao động khiến vị ấy có ý muốn hoàn tục, họ liền nói với nhau:

- Thưa các Hiền giả, bậc Đạo Sư có khả năng đoạn diệt các phiền não của những ai bị ái dục bức bách. Ngài thuyết giảng các Sự thật, và đem lại cho họ các kết quả tu chứng. Chúng ta hãy dẫn Tỷ-kheo ấy đến bậc Đạo Sư.

Ngài hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, vì sao các ông lại đưa đến đây một Tỷ-kheo ngoài ý muốn của vị ấy?

Các Tỷ-kheo tường thuật rõ sự việc ấy. Bậc Đạo Sư hỏi:

- Nay Tỷ-kheo, có thật chăng ông thối thất tinh tấn?

Vị ấy trả lời:

- Bạch Thế Tôn, sự thật là như vậy.

Bậc Đạo Sư hỏi:

- Do nguyên nhân gì?

Tỷ-kheo ấy kể lại những sự việc đã xảy ra. Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỷ-kheo, các nữ nhân này thuở trước đã làm ứ nhiễm tâm của những bậc thanh tịnh, những người đã nhiếp phục ái dục bằng thiền lực. Còn đối với những hạng người trống rỗng như các ông, khi bị nữ sắc chinh phục thì làm sao không bị ái dục xâm chiếm? Các người thanh tịnh vẫn còn bị ứ nhiễm, những vị có danh vọng tối thượng vẫn còn bị ô nhục, thì nói gì đến các người không thanh tịnh? Khi một ngọn gió làm

rung chuyển núi Tu-di thì sá gì mà không rung chuyển đồng lá già cỗi được sao? Ái dục này đã thử thách tâm bất động của bậc Chánh Giác ngồi dưới cây Bồ-đề thì sao lại không làm dao động tâm mới tập của một người như ông được?

Nói vậy xong, theo lời yêu cầu của các Tỷ-kheo, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình Bà-la-môn đại phú, tài sản lên đến tám trăm triệu đồng tiền vàng. Khi lớn lên, Bồ-tát học hết tất cả các tài nghệ ở Takkasilà rồi trở về Ba-la-nại lấy vợ.

Khi cha mẹ mất, Bồ-tát làm tất cả các hiếu sự đối với song thân xong, Bồ-tát quan sát gia sản và nghĩ: "Tài sản cha mẹ tạo vẫn còn đây. Nhưng than ôi, những ai tạo ra gia sản này đâu còn nữa!". Vì vậy, ngài cảm thấy xúc động mạnh và mồ hôi chảy ra từ thân. Bồ-tát sống trong gia đình một thời gian, rồi bỏ thí tài sản lớn, ngài bỏ các dục, từ giã bà con thân thuộc và đi vào Tuyết Sơn để làm ẩn sĩ.

Tại đây Bồ-tát sống theo hạnh lượng rẽ củ, trái cây rừng và những loại thực phẩm khác. Không bao lâu ngài đạt được các Thăng trí và các Thiền chứng, vui thích trong thiền lạc và sống một thời gian dài như vậy.

Sau đó ngài suy nghĩ: "Ta sẽ đi vào con đường của dân chúng, dùng muối giấm, như vậy thân ta sẽ trở thành mạnh mẽ. Ta sẽ đi bộ, và những người cùng đường đồ ăn sẽ đánh lễ một người giữ giới như ta. Sau khi mạng chung, họ sẽ tràn đầy thiên giới". Vì vậy, Bồ-tát từ núi đi xuống, tiếp tục đi bộ đến thành Ba-la-nại, và vào lúc hoàng hôn, Bồ-tát tìm chỗ trú ẩn. Khi thấy khu vườn của vua, ngài nghĩ: "Chỗ này rất thích hợp vì yên tịnh, ta sẽ sống tại đây". Rồi Bồ-tát đi vào khu vườn, ngồi dưới một gốc cây, trải qua một đêm trong thiền lạc.

Ngày hôm sau, khi làm vệ sinh thân thể xong, vào buổi sáng ngài sửa soạn bện tóc, áo da và áo vỏ cây, cầm bát đi khát thực. Với các căn yên tịnh, với ý tịch tịnh, đầy đủ uy nghi, Bồ-tát chỉ nhìn trước mặt khoảng một tầm, viên mãn đủ mọi mặt, với dung sắc sáng chói, ngài lôi cuốn cái nhìn của người đời, Bồ-tát đi vào khát thực và đến cửa cung vua. Bấy giờ vua đang đi qua lại trên sân điện rộng lớn, nhìn ngang qua cửa sổ, thấy Bồ-tát, vua hoan hỷ với uy nghi đức độ của ngài, nghĩ: "Nếu thực sự có pháp an tịnh viên mãn thì pháp ấy phải có trong người này". Vì vậy, vua ra lệnh cho một đại thần:

- Hãy đi mời vị khỗ hạnh ấy.

Vị đại thần đến đánh lễ, cầm bình bát khát thực của ngài và thưa:

- Thưa Tôn giả, vua cho mời Tôn giả.

Bồ-tát nói:

- Thưa bậc đại phúc, vua không biết chúng tôi.

- Vậy thưa Tôn giả, xin hãy chờ ở đây cho đến khi tôi trở về.

Nói xong, vị đại thần tâu vua lời của vị ẩn sĩ. Vua nói:

- Chúng ta không có vị khổ hạnh thân tín trong gia đình. Hãy đi mời vị ấy về.

Và từ cửa sổ, vua duỗi tay ra vẫy gọi:

- Thưa Tôn giả, hãy đến đây.

Bồ-tát đưa bình bát cho vị đại thần và bước lên sân bằng con đường lớn của cung điện. Rồi vua đánh lễ Bồ-tát, và mời Bồ-tát ngồi trên long sàng. Sau đó vua mời Bồ-tát ăn cơm cháo và các món đã được sửa soạn cho mình. Khi ngài ăn xong, vua hỏi chuyện và nghe trả lời, vua rất hoan hỷ, đánh lễ và thưa:

- Thưa Tôn giả, ngài ở đâu? Từ đâu ngài đến đây?

Bồ-tát thưa:

- Tôi sống ở Tuyết Sơn, thưa Đại vương. Từ Tuyết Sơn, tôi đến đây.

Vua lại hỏi:

- Vì nhân duyên gì ngài đến đây?

Bồ-tát trả lời:

- Thưa Đại vương, trong mùa mưa, tôi cần có một chỗ nhất định.

Vua nói:

- Thưa Tôn giả, hãy sống trong vườn ngự uyển của trẫm. Tôn giả khỏi lo về bốn vật dụng cần thiết. Trẫm sẽ tạo công đức đưa đường lên thiên giới.

Bồ-tát nhận lời vua. Sau khi ăn sáng xong, vua cùng Bồ-tát đi đến khu vườn. Vua ra lệnh cho dựng đặt chỗ ở ban đêm và ban ngày cho Bồ-tát cũng như các vật cần thiết của một vị xuất gia, rồi nhà vua nói:

- Thưa Tôn giả, hãy sống an lạc ở đây.

Và vua gởi gắm Bồ-tát cho người giữ vườn. Bồ-tát bắt đầu từ đây sống tự tại suốt mười hai năm.

Một hôm, có cuộc nổi loạn xảy ra ở biên địa. Vua muốn đi dẹp cuộc nổi loạn ấy, liền gọi hoàng hậu và nói:

- Này Hoàng hậu, hoặc khanh hoặc trẫm phải ở lại thành này.

- Thưa Thiên tử, vì sao Thiên tử nói vậy?

- Này hiền thê, vì vị khổ hạnh giữ giới ấy.

- Thưa Thiên tử, thần thiếp sẽ không xao lãng việc săn sóc Tôn giả của chúng ta. Đại vương hãy đi dẹp loạn, chớ lo lắng gì.

Vì vậy vua ra đi, hoàng hậu hầu hạ Bò-tát rất chu đáo. Kể từ khi vua ra đi, hàng ngày đến thời đã định, Bò-tát đi đến cung vua và ăn uống tại đấy.

Một hôm, Bò-tát đi đến quá trễ, hoàng hậu sửa soạn các món ăn xong, tắm rửa, trang điểm và soạn một chỗ nằm thấp. Trong khi chờ đợi Bò-tát đến, bà đắp sơ sài một tấm áo trên thân rồi nằm nghỉ. Bó Tát xem giờ, liền cầm bình bát, đi ngang qua hư không và đến cửa sổ.

Nghe tiếng áo vò cây sột soạt của Bò-tát, hoàng hậu háp tấp đứng dậy, và áo vàng của bà rơi xuống. Bò-tát để các căn bị chi phối bởi đối tượng đặc biệt khác thường này và đứng nhìn bà như bị thôi miên. Ác đục phiền não đã được chế ngự nhờ Thiên lực trước kia, nay lại khởi lên giống như con rắn hổ phồng mang, góc đầu lên từ cái giỏ nó bị cầm giữ, giống như cây vú sữa bị búa chém. Do phiền não khởi lên, thiên định thối thất, các căn trở nên không thanh tịnh, khi ấy Bò-tát giống như con quạ bị gãy cánh. Bò-tát không thể ngồi xuống như trước nữa và không thể ăn uống gì được. Dầu được hoàng hậu mời ngồi, Bò-tát không thể ngồi yên.

Rồi hoàng hậu đặt các món ăn đủ loại cứng loại mềm vào trong bình bát, nhưng Bò-tát không thể ăn như trước được, và cũng không thể đi ra cửa sổ rồi bay ngang qua hư không. Cầm lấy các thức ăn, Bò-tát đi xuống bằng thang lâu lớn và đi về khu vườn. Nhưng hoàng hậu biết được tâm của Bò-tát đã say đắm đối với mình.

Bò-tát đi về vườn, không ăn được, liền quăng thức ăn dưới chân giường, suốt một tuần, Bò-tát nằm dài, miệng nói mê sảng:

- Ôi hoàng hậu diễm kiều! Tay hoàng hậu đẹp làm sao! Chân đẹp làm sao! Thân thể đẹp làm sao! Bắp vè đẹp làm sao!

Trong khi bị chi phối bởi sắc đẹp ấy, Bò-tát để đồ ăn thối và ruồi xanh đậu tràn trên mặt bàn.

Sau khi dẹp loạn về, vua đi vòng quanh thành phố được trang hoàng lộng lẫy, luôn hướng về phía hữu rồi vua tiến về cung điện.

Sau đó vua quyết định sẽ yết kiến Bò-tát, liền đi đến khu vườn. Khi thấy am thất đầy rác dơ bẩn, nghĩ rằng Bò-tát đã đi khỏi, vua mở cửa chòi lá và đi vào. Thấy Bò-tát đang nằm, vua nghĩ: "Chắc Tôn giả có gì không ổn", liền bảo người hầu quăng các đồ ăn thối, dọn dẹp chòi lá và hỏi:

- Thưa Tôn giả, ngài có việc gì không ổn?

- Thưa Đại vương, tôi đã bị trúng tên.

Vua nghĩ: "Chắc kẻ thù của ta không tìm được cơ hội hại ta, nên chúng quyết định làm hại người mà ta yêu mến! Chúng đến và gây ra vết thương này". Rồi vua lật ngửa thân Bò-tát, tìm kiếm chỗ bị thương, nhưng không thấy vết thương liền hỏi:

- Thưa Tôn giả, ngài trúng tên ở đâu?

Bò-tát nói:

- Thưa Đại vương, không ai bán tôi. Chỉ có tôi tự bán quả tim mình.

Rồi Bò-tát đứng dậy, ngồi trên ghế, và đọc những bài kệ này:

Không có người bán cung
Phóng tên ở bên tai,
Không có tên bằng lông
Được nhổ từ cánh công,
Và được trang hoàng đẹp
Bởi người làm tên khéo.
Chính là tâm của ta
Được gột sạch tham ái
Liên hệ với dục tầm
Bằng quyết tâm, trí tuệ,
Chính dục tạo vết thương
Thiêu đốt khắp tay chân
Chẳng khác gì ngọn lửa.
Ta không thấy vết thương
Từ đây máu rỉ chảy,
Do tâm không chân chính,
Đã đâm thủng tự thân.

Như vậy, Bò-tát thuyết pháp cho vua qua ba bài kệ này.

Rồi Bò-tát khuyên vua đi ra khỏi chòi lá. Còn Bò-tát chuẩn bị đề tài thiền định, làm phát khởi thiền định đã mất và từ giả chòi lá, ngồi trên hư không, giáo giới cho vua rồi nói:

- Thưa Đại vương, tôi sẽ đi về Tuyết Sơn.

Vua nói:

- Thưa Tôn giả, ngài không thể đi được.

Bò-tát nói:

- Thưa Đại vương, khi tôi sống ở đây, tôi đã đổi thay nhục nhã như vậy. Nay tôi không thể ở đây được.

Mặc dù vua yêu cầu tha thiết, Bò-tát vẫn bay bổng lên hư không, đến Tuyết Sơn và ở đó cho đến khi mạng chung, rồi sanh lên cõi trời Phạm thiên.

Khi bậc Đạo Sư thuyết Pháp thoại này xong, Ngài giảng các Sự thật. Cuối bài giảng, vị Tỷ-kheo thối thất đã đắc quả A-la-hán, một số khác đắc quả Dự-lưu, Nhất lai và Bất lai. Rồi Ngài nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, vua là Ananda, và vị ẩn sĩ tu khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

252. CHUYỆN MỘT NĂM MÈ (Tiền thân Tilamutthi)

Hôm nay ta nghĩ đến...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một người hay phẫn nộ. Nghe nói có một Tỷ-kheo hay phẫn nộ, nhiều phiền não. Dầu nghe ai nói ít bao nhiêu, vị ấy cũng phẫn nộ, nói lời thô lỗ, biểu lộ phẫn uất, ân hận, bất mãn.

Tại Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo bắt đầu nói chuyện ấy:

- Thưa các Hiền giả, Tỷ-kheo có tên này hay phẫn nộ, nhiều ưu não, vị ấy thường nạt nộ người xung quanh như muốn đổ dầu vào lửa. Khi giận ai Tỷ-kheo ấy nghiền răng kèn kẹt. Dù xuất gia trong Giáo pháp từ bi và giải thoát, vị ấy không thể chế ngự cơn phẫn nộ của mình.

Bậc Đạo Sư nghe nói vậy, liền bảo một Tỷ-kheo đi gọi vị ấy đến và hỏi:

- Nay Tỷ-kheo, nghe nói ông hay phẫn nộ?

Tỷ-kheo ấy trả lời:

- Bạch Thế Tôn, có thật vậy.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Tỷ-kheo này hay phẫn nộ, mà trước kia vị ấy cũng đã như vậy rồi.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, vua có một con trai tên là hoàng tử Brahmadatta. Theo thông lệ, các vua thời xưa, dầu trong thành của mình có những sư trưởng danh tiếng, vẫn gửi con mình đi đến các nước phương xa để học hỏi các tài nghệ với hy vọng nhờ đó các hoàng tử có cơ hội nhiếp phục kiêu mạn, chịu lạnh nóng và biết được cách sống ở đời.

Do vậy, khi hoàng tử lên mười sáu tuổi, vua gọi hoàng tử đến và cho chàng một đôi dép chỉ có một lớp đế, một cái dù bằng lá, một ngàn đồng tiền vàng và dặn:

- Này con thân, hãy đến Takkasilà và học các tài nghệ cho thật tinh thông.

Hoàng tử đáp lời phụ vương:

- Thưa vâng, tâu phụ vương.

Chàng đánh lễ phụ vương rồi đi đến Takkasilà. Hoàng tử đến nhà vị Sư trưởng, đứng lúc Sư trưởng vừa dạy các thanh niên Bà-la-môn xong, đang đi qua lại trước cửa nhà. Khi thấy vị Sư trưởng, hoàng tử liền cởi dép, xếp dù lại, đánh lễ Sư trưởng, rồi đứng một bên. Sư trưởng biết hoàng tử mệt mỏi liền thăm và tiếp đón người mới tới một cách thân tình.

Hoàng tử ăn xong, nghỉ một lát rồi đi đến Sư trưởng, đánh lễ và đứng đợi. Sư trưởng hỏi:

- Này con thân, con từ đâu đến?

Hoàng tử đáp:

- Con từ Ba-la-nại đến.

- Con là ai?

- Thưa Sư trưởng, con là con vua Ba-la-nại.

- Vì mục đích gì con đến đây?

- Thưa Sư trưởng, vì con muốn học nghề.

- Con có đem tiền nộp học phí cho Sư trưởng không, hay con muốn làm đệ tử hầu hạ Sư trưởng?

Hoàng tử thưa:

- Con có đem tiền học phí dành cho Sư trưởng.

Hoàng tử liền đặt cái túi một ngàn đồng tiền vàng dưới chân vị Sư trưởng rồi đánh lễ. Các đệ tử thường ở lại hầu thầy, ban ngày làm công việc cho Sư trưởng và buổi tối học nghề. Còn các đệ tử có nộp tiền học phí được xem như con trưởng trong nhà chỉ lo học nghề. Do vậy, vị Sư trưởng thu xếp thì giờ rảnh rảnh và thuận tiện dạy nghề cho hoàng tử.

Một hôm hoàng tử đi tắm với Sư trưởng, thấy một bà già trái mề trắng ra phơi và đang ngồi canh chừng. Hoàng tử thấy mề trắng liền bóc lấy một nắm bỏ vào miệng và ăn. Thấy vậy, bà già nghĩ: "Chắc người này thêm ăn", nhưng ngồi yên không nói gì. Ngày hôm sau cũng vào giờ ấy, sự việc tương tự lại xảy ra. Bà già cũng không nói gì. Đến ngày thứ ba, sự việc ấy tiếp tục xảy ra. Khi ấy bà già giờ cánh tay lên khóc và than:

- Ôi! Vị Sư trưởng có danh tiếng để cho các đệ tử của mình lấy cắp mề của tôi!

Sư trưởng quay lại và hỏi:

- Thưa bà, việc gì vậy?

- Thưa Sư trưởng, tôi đang phơi mè trắng, đệ tử của ngài hôm nay ăn một nắm, bữa qua ăn một nắm, bữa trước ăn một nắm, cậu ấy ăn như vậy cho tan nát tất cả gia sản của tôi!

- Thưa bà chớ khóc, ta sẽ trả tiền đền cho bà.

- Thưa ngài, tôi không cần tiền, nhưng hãy dạy cậu ấy chớ làm như vậy nữa.

- Vậy bà hãy xem đây.

Rồi Sư trưởng bảo hai thanh niên nắm chặt hai tay của hoàng tử, lấy roi tre đánh trên lưng hoàng tử ba lần và nói:

- Chớ làm như vậy nữa!

Hoàng tử phẫn nộ Sư trưởng, với cặp mắt đỏ kè, chàng nhìn Sư trưởng từ đỉnh đầu đến bàn chân. Sư trưởng biết với cái nhìn như vậy, hoàng tử đã phẫn nộ như thế nào.

Hoàng tử chú tâm học hành, và khi học xong nghề, vẫn giữ trong tâm niềm sân hận đối với việc Sư trưởng đã đánh, chàng nghĩ: "Ta sẽ trả thù và phải làm cho ông ta chết...".

Đến thời từ biệt, hoàng tử đánh lễ Sư trưởng và thưa:

- Khi nào con được làm vua Ba-la-nại, con sẽ cho mời Sư trưởng, lúc ấy mong rằng Sư trưởng hãy đến.

Trước thái độ khẩn cầu của hoàng tử, Sư trưởng hứa nhận lời mời của chàng. Từ biệt Sư trưởng, hoàng tử đi về Ba-la-nại, đánh lễ phụ vương, và trình bày những điều mình đã học. Vua suy nghĩ: "Ta còn sống để được thấy con ta. Mong rằng khi ta còn sống, ta sẽ thấy con ta trị vì nước huy hoàng!". Vì vậy vua đặt con lên ngôi kế vị.

Trong khi hưởng thụ uy lực của vương vị, hoàng tử nhớ đến sự xúc phạm trước đó của Sư trưởng, và khởi tâm phẫn nộ. Với ý định: "Ta sẽ giết người ấy", vua liền gọi sứ giả đến mời Sư trưởng.

Ông suy nghĩ: "Vị vua này còn trẻ, ta không thể nhiếp phục một tân vương được", nên ông không đi. Và ông đợi vua đến tuổi trung niên mới có thể đi nhiếp phục vua được.

Một thời gian sau, vua ấy đã bước vào tuổi trung niên, Sư trưởng đến trước cửa cung và nhờ báo tin vị Sư trưởng ở Takkasilà đã đến. Vua rất bằng lòng và cho mời vị ấy vào. Khi thấy Sư trưởng đến gần mình, vua sanh phẫn nộ, con mắt trở thành đỏ ngầu, liền nói với các cận thần:

- Đây các khanh, hôm nay, chỗ thầy ta đã đánh ta vẫn còn nhức. Thầy ta đến chắc có mang theo cái chết được ghi ở trên trán. Hôm nay mạng sống của Sư trưởng sẽ không còn nữa.

Rồi vua đọc hai bài kệ đầu:

Hôm nay ta nghĩ đến
Sự việc ông đã làm,
Chỉ vì một nắm mè,
Ông bắt trói tay ta,
Ông lấy cây gậy tre,
Đánh ta thật đau đớn.
Ông không thích sống à?
Phạm chí không sợ sao
Khi bắt cánh tay ta,
Đánh ta đến ba lần?
Nay còn dám đến đây?

Vua lấy cái chết dọa Sư trưởng như vậy. Nghe xong, Sư trưởng bình tĩnh đọc bài kệ thứ ba:

Bạc thánh dùng gậy đánh,
Nhiếp phục hạnh không lành,
Như vậy đúng giáo lý,
Đây không phải hận thù,
Tất cả bạc hiền trí
Đều biết rõ như vậy.

- Do vậy, thưa Đại vương, ngài hãy tự biết điều này. Vấn đề này không xứng đáng để ngài khởi hận thù. Thưa Đại vương, nếu Đại vương đã không được tôi dạy bảo, ngài thử nghĩ chắc hẳn ngài sẽ tiếp tục lấy của cải người ta như bánh, kẹo, cây trái và các thứ khác. Rồi ham mê các hành vi trộm cướp, dần dần ngài sẽ bị lôi cuốn vào các việc như phá nhà, cướp đường, ám sát trong làng. Cuối cùng chắc ngài đã trở thành kẻ ăn cướp đôi nghịch với mọi người và sẽ bị bắt với tang vật, sẽ bị dẫn đến trước vua, và vua sẽ ra lệnh: Hãy đem nó đi, tùy tội phạm của nó mà xử phạt. Và như vậy, chắc ngài sẽ nhận được các hình phạt của nhà vua. Như vậy do đâu Đại vương hưởng được tất cả thành công tốt đẹp như hôm nay? Có phải Đại vương nhờ tôi mà đạt được cảnh huy hoàng này không?

Bằng cách ấy, vị Sư trưởng đã thuyết phục vua. Các đại thần đứng xung quanh nghe ngài nói liền thưa:

- Tâu Thiên tử, sự thật là vậy. Tất cả uy lực huy hoàng này đều do vị Sư trưởng mà có.

Trong khoảnh khắc ấy, vua công nhận các đức tánh của Sư trưởng và thưa:

- Thừa Sư trưởng, trăm xin dâng hiến Sư trưởng mọi sự huy hoàng này. Mong Sư trưởng hãy chấp nhận vương quốc.

Sư trưởng từ chối và nói:

- Tâu Đại vương, thần không cần vương quốc.

Vua liền sai sứ giả đi đến Takkasilà, mời vợ con của Sư trưởng về, ban cho họ quyền lực lớn, và mời Sư trưởng làm vị quốc sư tế tự, đặt Sư trưởng vào hàng cố vấn của vua.

Từ đó, vua vâng theo lời giáo giới của Sư trưởng và trọn đời làm các công đức như Bồ thí..., cuối cùng khi mệnh chung, được sanh lên cõi trời.

*

Sau khi thuyết Pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo hay phần nô đã đắc quả Bất lai và nhiều vị khác đắc quả Dự-lưu, Nhất lai, Bất lai. Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ vua ấy là Tỷ-kheo hay phần nô, còn vị Sư trưởng là Ta vậy.

-ooOoo-

253. CHUYỆN VUA RẮN MANIKANTHA (Tiền thân Manikantha)

Mọi đồ ăn thức uống...,

Câu chuyện này, khi ở điện thờ Aggàlava gần Ālavi, bậc Đạo Sư đã kể về học giới xây dựng các am thất.

Bấy giờ, các Tỷ-kheo ở Ālavakà có tánh thích cầu xin, đang làm các chòi lá cho mình. Họ cầu xin nhiều, gợi ý và khi mở miệng, họ luôn luôn nói:

- Hãy cho một người làm công quả. Hãy cho một người phụ giúp làm chòi...

Mọi người quá bức mình vì sự cầu xin, gợi ý này đến nỗi khi thấy các Tỷ-kheo, họ liền sợ hãi và hoảng hốt bỏ chạy.

Rồi Tôn giả đại Ca-diếp đến Ālavi, và đi quanh thị trấn để khát thực. Dân chúng thấy Trưởng lão cũng bỏ chạy như trước. Trưởng lão ăn xong, trên đường khát thực trở về, liền gọi các Tỷ-kheo và hỏi:

- Nay các Hiền giả, xưa kia Ālavi là nơi dễ nhận đồ khát thực. Nay vì sao nó trở thành khó khát thực như vậy?

Khi Tôn giả nghe nói lý do, liền đi đến gặp Thế Tôn đang ở tại điện Aggâlava và thuật lại câu chuyện. Bậc Đạo Sư nhân lý do này đã họp chúng Tỳ-kheo, và hỏi các Tỳ-kheo ở Alavi:

- Có thật chăng, này các Tỳ-kheo, các ông có tánh thích cầu xin mọi người giúp đỡ vì nay đang làm các chòi?

Họ trả lời:

- Bạch Thế Tôn, có thật vậy.

Bậc Đạo Sư quả trách họ và nói thêm:

- Này các Tỳ-kheo, ngay trong thế giới loài rắn, có đầy đủ bảy món báu, sự cầu xin này cũng làm phật ý chúng còn nói gì loài người? Đối với dân chúng, lấy cho được một đồng tiền vàng, cũng thật khó không khác gì lột da từ hòn đá!

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn giàu có. Khi Bồ-tát đến tuổi chạy chơi, mẹ Bồ-tát sanh một con trai khác có đức hạnh. Hai anh em vừa đến tuổi trưởng thành thì cha mẹ quá cố. Quá xúc động vì cha mẹ mất và thấy cuộc đời quá mong manh, họ liền xuất gia làm ẩn sĩ.

Cả hai anh em dựng chòi lá trên bờ sông Hằng và trú tại đây. Người anh cả làm chòi lá phía trên sông Hằng, còn người em dựng chòi lá ở phía dưới sông Hằng.

Một hôm, vua rắn thần tên là Manikantha (Cổ có châu báu) từ cung điện rắn thần đi ra, qua lại trên bờ sông Hằng giả dạng một thanh niên Bà-la-môn, đến am thất của người em, đánh lễ và ngồi xuống. Họ nói lời thăm hỏi ân cần với nhau rồi trở thành thân thiết đến độ họ không thể xa nhau được.

Vua rắn từ đó luôn luôn đến thăm người em tu khổ hạnh, mãi mê trò chuyện và khi ra về, vua rắn quyến luyến vị ấy nên đã xuất lộ nguyên hình của mình, lấy thân cuộn tròn xung quanh vị ấy, ôm ấp vị ấy với cái mào lớn đặt lên trên đầu và nằm đầy trong chốc lát cho đến khi thỏa mãn sự luyến ái, rồi rời thân bạn ra, đánh lễ từ giả và về cung điện của mình.

Vị tu khổ hạnh vì quá sợ hãi vua rắn, trở thành ốm yếu, tiêu tụy xanh xao, vàng vọt, gân nổi trên da. Người em tu khổ hạnh một hôm đi đến thăm người anh.

Người anh hỏi:

- Sao em lại ốm yếu, tiêu tụy, xanh xao, vàng vọt, gân nổi trên da như vậy?

Người em tường thuật câu chuyện cho anh rõ. Người anh hỏi:

- Em có thích con rắn ấy đến với em không?

Người em trả lời:

- Em không muốn!

- Vua răn ấy khi đến với em, có mang đồ trang sức không?

- Nó có mang một hòn ngọc quý.

- Được rồi! Vậy khi vua răn đến thăm em, khi nó chưa ngồi, em liền xin: Hãy cho tôi hòn ngọc! Như vậy con răn ấy sẽ không quần thân xung quanh em nữa đâu và nó sẽ bỏ đi. Ngày mai lại, em sẽ đứng nơi cửa am xin hòn ngọc ấy khi nó vừa đến. Ngày thứ ba, khi nó vừa ra khỏi nước, trên bờ sông Hằng, em hãy xin hòn ngọc ấy. Như vậy nó sẽ không đến thăm em nữa.

Người em tu khổ hạnh đáp:

- Lành thay!

Và vị ấy đi về chòi lá của mình.

Theo đúng lời dặn, ngày hôm sau, khi vua răn ấy đến, chỉ vừa đứng lại, người em liền xin:

- Hãy cho tôi hòn ngọc báu trang sức của bạn.

Vua răn ấy không kịp ngồi xuống liền vội vàng bỏ chạy. Ngày kế tiếp, người em đứng lại cửa am, khi vua răn vừa đến, liền hỏi:

- Hôm qua, bạn không cho tôi hòn ngọc báu. Vậy hôm nay, bạn phải cho tôi!

Con răn không đi vào am mà lập tức bỏ chạy.

Đến ngày thứ ba, khi vua răn ấy mới nổi lên trên mặt nước, người em liền nói:

- Hôm nay là ngày thứ ba tôi xin ngọc. Hôm nay, hãy cho tôi ngọc báu này!

Vua răn đứng ở mặt nước, từ chối qua hai bài kệ này:

Mọi đồ ăn và thức uống
Được sung mãn, đầy tràn,
Chính do hòn ngọc báu
Đem lại cho ta vậy.
Bạn cầu xin quá nhiều,
Ta không muốn cho bạn.
Ta sẽ không đi đến
Am thất bạn nữa đâu.
Như đứa trẻ cầm tay
Một hòn sạn trơn láng,
Bạn làm ta sợ hãi

Khi xin hòn ngọc này!
Bạn cầu xin quá nhiều,
Ta không muốn cho bạn.
Ta sẽ không đi đến
Am thất bạn nữa đâu.

Nói vậy xong, vua rần lặn xuống nước đi về cung điện của mình, không bao giờ trở lại nữa. Còn người tu khổ hạnh ấy, vì không thấy vua rần xinh đẹp của mình nên lại ốm yếu, tiêu tụy, xanh xao, vàng vọt, gân nổi trên da nhiều hơn nữa. Người anh tu khổ hạnh muốn biết tin tức của em, đi đến thăm, thấy em lại càng vàng vọt hơn trước liền hỏi:

- Tại sao em lại ốm yếu hơn trước?

Vị kia đáp:

- Bởi vì em không còn được thấy con rần xinh đẹp ấy nữa.

Người anh nghe vậy liền suy nghĩ: "Người tu khổ hạnh này không thể sống mà không có vua rần ấy!".

Và vị ấy đọc bài kệ thứ ba:

Chớ cầu xin người nào
Mà mình thường yêu mến,
Vì nếu xin quá nhiều
Minh trở thành đáng ghét!
Phạm chí này xin mãi
Hòn ngọc của rần thần,
Nên nó không trở lại
Để thăm viếng nữa đâu!

Sau đó, người anh tu khổ hạnh an ủi em:

- Thôi từ nay em chớ sầu muộn nữa.

Rồi vị ấy đi về am thất của mình. Sau một thời gian tu tập, cả hai anh em đạt các Thắng trí và các Thiền chứng, cuối cùng khi mệnh chung được sanh lên cõi trời Phạm thiên.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- *Này các Tỷ-kheo, như vậy ngay tại cung điện loài rần có đầy đủ bảy báu vật, nhưng các loại rần cũng rất ghét cầu xin, còn nói gì loài người!*

Sau khi thuyết Pháp thoại này xong, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người em là Ananda, còn người anh cả là Ta vậy.

-ooOoo-

254. CHUYỆN CON NGỰA QUÝ ĂN CÁM GẠO ĐỎ (Tiền thân Kundaka-Kucchi-Sindhava)

Đã ăn cỗ, và cháo...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Trưởng lão Xá-lợi-phất.

Một thời sau mùa an cư ở Xá-vệ, Thế Tôn đi du hành các xứ rồi Ngài trở về Xá-vệ. Dân chúng đón tiếp bậc Đạo Sư và tổ chức cúng dường đức Phật cùng Tăng chúng. Họ mời một Tỷ-kheo truyền pháp ở trong tinh xá và tùy theo số người đến muốn cúng dường bao nhiêu Tỷ-kheo, vị này giới thiệu các vị ấy cho họ.

Có một bà già nghèo chỉ sửa soạn một phần ăn để cúng dường, nhưng các Tỷ-kheo đều đã được giới thiệu với những người đến trước. Khi mặt trời mọc, bà ấy đi đến vị Tỷ-kheo truyền pháp và nói:

- Thưa thầy, hãy giới thiệu cho tôi một Tỷ-kheo.

Vị ấy nói:

- Thưa bà, tất cả Tỷ-kheo đã được tôi giới thiệu. Nhưng ở tinh xá, chỉ còn Trưởng lão Xá-lợi-phất. Bà hãy cúng phần ăn cho vị ấy.

Bà già hoan hỷ nói:

- Lành thay, Tôn giả.

Và bà đứng đợi tại cổng Kỳ Viên. Khi Trưởng lão đến, bà đánh lễ, tay cầm bình bát, đưa Trưởng lão về nhà và mời ngồi. Nhiều gia đình mộ đạo nghe nói: Một bà già đã mời được vị Trưởng lão quân Chánh pháp ngồi tại nhà của mình! Trong số những người nghe ấy có vua Pasenadi nước Kosala. Vua lập tức gửi bà ấy các loại đồ ăn cùng với một chiếc áo, một túi một ngàn đồng tiền vàng và nói:

- Mong rằng bà đón tiếp vị Tôn giả của chúng tôi thật chu đáo. Xin tặng bà cái áo này và một ngàn đồng tiền vàng để tiêu dùng vào việc tiếp đãi bậc Trưởng lão thật đầy đủ.

Cũng như vua đã làm, ông Cấp Cô Độc anh, ông Cấp Cô Độc em và đại tín nữ Visakhà đều gửi thí vật tương tự. Còn các gia đình khác gửi một trăm, hai trăm đồng tiền vàng, tùy theo khả năng của mình. Như vậy, chỉ trong một ngày, bà già ấy nhận được khoảng một trăm ngàn đồng tiền vàng.

Trưởng lão uống xong bát cháo của bà già ấy, ăn món bà ấy làm và dùng cơm bà ấy nấu. Khi vị ấy nói lời từ hỷ công đức và khích lệ bà, làm cho bà phấn khởi đến độ bà được an trú vào quả Dự-lưu, rồi vị ấy đi về tinh xá.

Tại Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo bắt đầu nói chuyện và ca ngợi công đức của Trưởng lão:

- Thưa các Hiền giả, bậc Tướng quân Chánh pháp đã giải thoát một bà gia chủ già khỏi cảnh bần cùng và đã an trú vào quả Dự-lưu. Tôn giả ấy đã trở thành nơi nương tựa chính của bà già. Tôn giả không khinh chê các món ăn mà bà ấy cúng và đã dùng chúng.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, nay các ông tụ họp ở đây và bàn vấn đề gì?

Khi được biết vấn đề trên, ngài nói:

- Nay các Tỷ-kheo, Tôn giả Xá-lợi-phất không phải chỉ nay mới trở thành chỗ nương tựa của bà già ấy. Không phải chỉ nay vị ấy mới không khinh chê món ăn mà bà ấy cúng và đã ăn chúng. Thuở trước, vị ấy đã làm như vậy.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra trong gia đình của một người đi buôn ở một tỉnh phương Bắc. Thời ấy có năm trăm người lái buôn thường đưa ngựa đến Ba-la-nại để bán.

Bấy giờ một người buôn ngựa đem năm trăm con ngựa đang đi trên đường đến Ba-la-nại. Giữa đường, cách Ba-la-nại không xa, có một thị trấn. Người ta nghe kể rằng trước kia có một vị triệu phú rất giàu có ở trong một tư thất rất lớn. Nhưng gia đình người ấy dần dần sa sút chỉ còn lại một bà già hiện đang ở tại ngôi nhà ấy. Người buôn ngựa kia đến thị trấn ấy, trả một số tiền thuê phòng trong ngôi nhà ấy để ở và đem cột các con ngựa gần đó.

Ngày hôm ấy, thật là một ngày đầy may mắn, một con ngựa cái thuần chủng đẻ một con ngựa con. Người lái buôn ấy ở đấy hai ba ngày rồi quyết định yết kiến vua, và đem ngựa ra đi. Bà già ấy nói với anh ta:

- Hãy đem trả tiền thuê nhà cho tôi rồi đi.

Anh ta đáp:

- Vâng, tôi sẽ trả.

Bà già nói thêm:

- Nay con thân, trả tiền cho ta và hãy trừ bớt số tiền con ngựa con mà con đã nhường cho ta.

Người buôn ngựa làm đúng như vậy rồi ra đi. Bà già thương con ngựa con ấy như con đẻ của mình, cho nó ăn cơm dư phơi khô với thịt vụn, cỏ non và nuôi nó rất cẩn thận.

Sau một thời gian, Bồ-tát đem theo năm trăm con ngựa lên đường và cũng thuê chỗ trọ tại ngôi nhà ấy. Đàn ngựa của Bồ-tát đánh hơi con ngựa thuần chủng được bà già nuôi bằng bột cám gạo đỏ ấy, nên không một con nào dám vào trong nhà mà Bồ-tát thuê trọ. Bồ-tát hỏi bà già:

- Thưa bà, trong nhà này có con ngựa nào khác không?

Bà già đáp:

- Đây con thân, ta chỉ nuôi một con ngựa con mà ta chăm sóc kỹ như là con ruột.

- Thưa bà, con ngựa ấy ở đâu?

Bà già nói:

- Nó đi ra đồng ăn cỏ rồi.

- Khi nào nó trở về?

- Nó sẽ trở về vào buổi chiều.

Bồ-tát ngồi đợi con ngựa con về, còn đàn ngựa của mình được cho ở phía ngoài. Chẳng bao lâu con ngựa thuần chủng đi ăn cỏ xong trở về.

Khi vừa thấy con ngựa quý với cái bụng chứa đầy cám gạo đỏ, Bồ-tát nhìn kỹ các tướng tốt của nó và suy nghĩ: "Con ngựa thuần chủng này thật vô giá. Ta phải cho bà này tiền để mua con ngựa này". Lúc ấy con ngựa con đã vào nhà và đến chuồng của nó xong, cả đàn ngựa kia mới dám bước vào!

Bồ-tát ở lại đây hai ba ngày săn sóc đàn ngựa xong, khi ra đi, vị ấy nói:

- Thưa bà, bà hãy lấy số tiền và bán cho tôi con ngựa con này.

Bà già nói:

- Đây con thân, con nói gì vậy? Đây lại có chuyện bán con mình đi?

Bồ-tát lại hỏi:

- Thưa bà, bà nuôi nó bằng thức ăn gì?

Bà già trả lời:

- Cơm nấu, cháo gạo, cơm khô, thịt vụn và cỏ. Ngoài ra phải có nước cháo để nó uống. Đây con, bà nuôi nó như vậy đó.

- Thưa bà, nếu được con ngựa ấy, tôi sẽ cho nó món ăn thượng hạng. Tại chỗ nó đứng, tôi sẽ giăng một cái lều và đặt nệm để nó đứng.

Bà già cảm động và nói:

- Nay con thân, nếu sự việc như con nói thì mong rằng con ngựa của ta sẽ được sung sướng. Hãy lấy nó và đem đi.

Bồ-tát trả một giá riêng cho bốn chân, cho cái đuôi và cho cái đầu. Vị ấy đặt sáu túi tiền, mỗi túi một ngàn đồng tiền vàng tại mỗi chỗ trên và mặc cho bà già một tấm áo mới, trang điểm ngọc vàng cho bà rồi đặt bà trước con ngựa con. Con ngựa mở mắt nhìn bà và rơi lệ. Bà già vuốt lưng nó và nói:

- Bà đã nhận được tiền nuôi con lâu nay, này con thân, con hãy đi.

Khi ấy, con ngựa mới chịu đi.

Hôm sau, Bồ-tát muốn thử con ngựa xem nó có biết sức mạnh của nó hay không. Vì vậy vị ấy sửa soạn các món ăn bình thường, cho đồ cháo gạo đỏ trong cái máng để nó ăn.

Nhưng con ngựa ấy không muốn uống nước cháo nên nói:

- Tôi sẽ không ăn món này.

Bồ-tát đọc bài kệ đầu để thử nó:

Đã ăn cỏ, và cháo
Làm bằng cám gạo đỏ
Món ăn ngon ngày trước
Sao nay con không ăn?

Nghe vậy, con ngựa thuần chủng đọc hai bài kệ tiếp:

Khi người nào không biết
Sanh chúng và huấn luyện,
Đối với bậc Phạm chí,
Cháo cám đỏ vừa đủ.
Nhưng ông rõ biết tôi
Là ngựa nòi tối thượng,
Do vậy ở chỗ ông,
Tôi không ăn cháo gạo!

Nghe vậy, Bồ-tát nói:

- Ta làm vậy để thử con, thôi con chớ giận dữ!

Bồ-tát liền nấu các món ngon cho ngựa ăn, rồi đi đến hầu vua. Tại góc của sân châu, Bồ-tát dựng một trại cho năm trăm con ngựa và một phía khác, Bồ-tát dựng một trại hình nón căng vải lều, trang hoàng thật đẹp. Dưới đất trại một tấm thảm, ở trên giường một cái tán, vị ấy cho con ngựa thuần chủng ở trong đó.

Khi vua đến, nhìn các con ngựa và hỏi Bò-tát vì sao con ngựa này được ở riêng và đối xử đặt biệt như vậy.

Bò-tát đáp:

- Thưa Đại vương, nếu con ngựa Sindth thuần chủng này không được ở riêng biệt, nó sẽ làm sống mất cả đàn ngựa kia.

Vua lại hỏi:

- Con ngựa thuần chủng này là một con ngựa thật đẹp chẳng?

Bò-tát đáp:

- Thưa phải, tâu Đại vương.

- Như vậy, trẫm muốn xem tốc lực của nó ra sao.

Bò-tát nai nịt yên cương vào con ngựa, leo lên lưng nó và thưa:

- Thưa Đại vương, hãy xem sức ngựa chạy.

Rồi Bò-tát đuổi mọi người ra khỏi sân châu và leo lên cưỡi ngựa chạy quanh sân. Tất cả sân trở thành như thể được bao quanh bởi những con đường tròn ngựa chạy không gián đoạn. Rồi Bò-tát nói:

- Thưa Đại vương, hãy xem con ngựa thuần chủng phi.

Rồi vị ấy cho con ngựa bắt đầu phi. Không ai thấy vị ấy ở đâu cả! Rồi vị ấy buộc một lá đỏ bên sườn ngựa. Khi ấy, người ta chỉ thấy một vòng tròn lá đỏ. Rồi Bò-tát cho con ngựa phi trên mặt nước hồ trong một khu vườn của kinh thành. Tại đây con ngựa phi trên mặt nước và các lá hoa sen và không một lá nào bị nhận chìm xuống nước.

Như vậy, Bò-tát biểu diễn tốc lực tuyệt diệu của con ngựa, xong liền leo từ lưng ngựa xuống, vỗ tay, rồi đưa bàn tay ra, với lòng bàn tay ngựa lên trên. Con ngựa leo lên bàn tay, chụm bốn chân làm một và đứng trên lòng bàn tay. Rồi Bò-tát thưa với vua:

- Thưa Đại vương, tất cả bờ biển cũng không đủ để biểu diễn mọi kiểu phi tài giỏi của con ngựa thuần chủng này.

Vua rất hài lòng, ban cho bậc Đại Sĩ nửa quốc độ, rải nước lễ cho con ngựa con, và đặt nó vào địa vị vương mã. Con ngựa ấy được vua ái mộ, thân thiết và được tôn trọng đặc biệt. Chỗ con ngựa ở được trang hoàng như vương phòng, nơi nào cũng đẹp, sàn được rải bốn loại hương, quanh tường được treo các vòng hoa; phía trên mái lợp một cái tán bằng vải có đính các sao vàng, giống như một cái đình đủ mọi vẻ đẹp chung quanh, luôn luôn có ngọn đèn dầu thơm soi sáng và tại chỗ đi đại tiểu tiện có đặt một cái chậu bằng vàng. Con ngựa ấy ăn các thực phẩm quý dành cho vua.

Từ khi con ngựa ấy đến, quyền cai trị của vua lan rộng khắp cõi Diêm-phù-đề. Rồi vua vâng theo lời giáo giới của Bò-tát, làm các công đức như bố thí v.v... và cuối cùng khi mệnh chung được sanh lên cõi trời.

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, nhiều vị đắc quả Dự-lưu, Nhất lai, Bất lai. Và Ngài nhận diện Tiên thân:

- Lúc bấy giờ, bà già ấy là bà già này, con ngựa thuần chủng là Xá-lợi-phất, vua là Ananda, còn người buôn ngựa là Ta vậy.

-ooOoo-

255. CHUYỆN CON VỆT (Tiền thân Suka)

Khi nào con chim ấy...

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỳ-kheo đã chết vì bội thực. Khi Tỳ-kheo này chết, các Tỳ-kheo ngồi tại Chánh pháp đường bàn luận về sự thất đức của Tỳ-kheo ấy như sau:

- Thưa các Hiền giả, Tỳ-kheo có tên như vậy không biết lượng cái bụng của mình, đã ăn quá nhiều nên không tiêu hóa nổi và đã chết.

Bậc Đạo Sư đi đến và hỏi:

- Nay các Tỳ-kheo, khi các ông ngồi họp ở đây, các ông nói đến chuyện gì?

Khi nghe vấn đề trên, Ngài nói:

- Nay các Tỳ-kheo, không phải chỉ nay, mà trước kia cũng vậy, vị ấy vì ăn quá nhiều và đã mệnh chung.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát sanh làm con vẹt ở núi Tuyết. Bô-tát là vua của vài ngàn con vẹt, sống ven biển trên sườn núi Tuyết. Vị vua chim vẹt này sanh một đứa con. Khi nó lớn lên mạnh khỏe thì mắt Bô-tát bị suy yếu. Người ta thường nói các con vẹt bay rất nhanh. Do vậy, khi chúng trở về già, thì các con mất yếu trước. Con của vua chim vẹt để cha mẹ ở lại tổ, còn mình đi kiếm đồ ăn nuôi dưỡng cha mẹ.

Một hôm, nó đi tìm mồi, đứng trên đỉnh núi nhìn ra biển thấy một hòn đảo, tại đấy có một rừng xoài đầy trái màu vàng. Hôm sau, đến giờ đi tìm đồ ăn, nó bay và hạ xuống rừng xoài, uống nước ngọt của trái xoài, rồi lấy trái xoài chín đem về cho cha mẹ. Bô-tát ăn trái xoài ấy, biết được vị trái xoài, liền nói:

- Nay con thân, có phải trái xoài chín này ở tại đảo tên như vậy không?

Nó trả lời:

- Thừa cha thân, đúng vậy.

Bồ-tát nói:

- Nay con thân, các con vẹt đi đến đảo ấy không bảo vệ mạng sống được lâu dài. Con chó nên đi đến hòn đảo ấy nữa.

Vẹt con không nghe theo lời cha, và vẫn đi đến hòn đảo ấy.

Một hôm, sau khi uống nhiều nước ngọt của xoài, nó mang về một trái xoài chín cho cha mẹ. Khi bay về trên mặt biển, thân trở thành mệt mỏi vì mang nặng, nó buồn ngủ, nên vừa ngủ vừa bay, và trái xoài từ mỏ nó rơi xuống. Dần dần nó bỏ con đường về, bay sà xuống mặt nước rồi rơi xuống nước. Một con cá liền bắt lấy nó ăn thịt.

Bồ-tát đợi con đã quá giờ mà không thấy nó trở về, biết rằng có lẽ nó đã rơi xuống biển và chết rồi. Kể từ đó vẹt cha vẹt mẹ không có đồ ăn, héo mòn rồi chết luôn.

*

Sau khi kể câu chuyện quá khứ xong, bậc Đạo Sư liền đọc các bài kệ này:

*Khi nào con chim ấy
Biết đủ trong ăn uống,
Chim được thọ mạng dài,
Và nuôi dưỡng cha mẹ.
Khi chim ăn quá nhiều,
Không biết sự tiết độ,
Tại đây chim chìm xuống,
Không còn ai thấy nữa.
Do vậy, thật lành thay
Tiết độ, không tham ăn,
Không biết lường, chìm xuống,
Biết lường đâu có chìm?*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư thuyết giảng Sự thật. Cuối bài giảng ấy, nhiều vị đắc quả Dự-lưu, Nhất lai, Bất lai và ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Tỷ-kheo không tiết độ trong ăn uống là con của vua loài vẹt, còn vua loài vẹt là Ta vậy.

-ooOoo-

256. CHUYỆN CÁI GIÈNG CŨ (Tiền thân Jarudapàna)

Các lái buôn cần nước...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về những người lái buôn tại Xá-vệ.

Nghे nói những người lái buôn ấy lấy hàng hóa ở Xá-vệ, chất đầy xe xong, khi đến thời ra đi đến hành nghề, họ mời đức Thế Tôn đến và bố thí cúng dường lớn. Họ thọ Tam qui Ngũ giới và được an trú vào các giới. Sau đó họ đánh lễ bậc Đạo Sư và thưa:

- Bạch Thế Tôn, chúng con sẽ lên đường dài để hành nghề. Sau đó con bán hết các hàng hóa, thành tựu được mục đích và trở về được an toàn thì chúng con sẽ đến yết kiến và đánh lễ Thế Tôn lần nữa.

Rồi họ lên đường.

Trên một đoạn đường khó khăn, họ thấy một cái giếng cũ xưa và nói:

- Giếng này không có nước. Chúng ta đang khát nước vậy chúng ta hãy đào sâu giếng này.

Khi họ đào, họ tìm được nhiều lớp kim loại từ sắt đến lưu ly v.v... Họ thỏa mãn với sự thu hoạch này, liền chõu đầy châu báu trên các cỗ xe và trở về Xá-vệ an toàn. Sau khi cất số tài sản mà họ đã đem về, họ nghĩ: "Chúng ta đã được mục đích, vậy chúng ta sẽ cúng dường Tăng chúng các món ăn".

Họ mời đức Thế Tôn đến để bố thí cúng dường, và đánh lễ Ngài, rồi họ ngồi xuống một bên và tường thuật với bậc Đạo Sư cách họ tìm được tài sản như thế nào.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các cư sĩ, các ông biết bằng lòng với các tài sản ấy và chấp nhận tài sản cùng nếp sống với ý thức biết đủ. Còn thời xưa, có những người không thỏa mãn, không tiết độ, không nghe lời bậc hiền trí nên phải mệnh chung.

Rồi theo lời yêu cầu của họ, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadatta trị vì ở Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong gia đình lái buôn. Khi đến tuổi trưởng thành, Bò-tát trở thành người lãnh đạo một đoàn lữ hành.

Một dịp kia, Bò-tát lấy hàng hóa chất đầy xe, đem theo nhiều người làm thành một đoàn và tiến bước trên chính con đường khó khăn này, bỗng thấy cái giếng nước như hiện nay. Tại đây các người đi buôn nói:

- Chúng ta muốn uống nước.

Họ bắt đầu đào cái giếng ấy và tình cờ lấy được nhiều kim loại và châu báu v.v... Họ được nhiều kho báu như vậy, nhưng vẫn không thỏa mãn. "Chắc còn kho báu khác ở đây tốt đẹp hơn kho báu này". Họ suy nghĩ và họ càng đào thêm nữa. Bò-tát nói với họ:

- Thưa các vị thương gia, tham là nguồn gốc của tai họa, chúng ta đã được nhiều tài sản rồi. Với chừng ấy, chúng ta phải biết vừa đủ. Chớ có đào thêm nữa.

Dầu có sự can ngăn của Bò-tát, họ vẫn đào.

Bấy giờ giếng ấy là chỗ của loài rắn thần. Vua loài rắn thần ở dưới thấy cung điện của mình bị phá vỡ, đá, bụi rơi xuống, liền phẫn nộ, dùng hơi độc từ lỗ mũi phun ra, giết chết tất cả mọi người chỉ trừ Bò-tát. Rồi vào các cỗ xe, chất đầy mọi xe với tất cả châu báu và đặt Bò-tát ngồi trên cỗ xe tốt đẹp nhất, rồi bảo các rắn thần trẻ đánh xe, chở Bò-tát đến Ba-la-nại. Chúng đưa vị ấy vào nhà, sắp đặt tài sản xong, lại trở về cung điện của loài rắn.

Bò-tát tiêu dùng tài sản, làm vang danh toàn cõi Diêm-phù-đề bằng cách bố thí, giữ giới, hành trì ngày trai giới, và cuối đời, khi mệnh chung vị ấy được sanh lên cõi trời.

Sau khi kể câu chuyện quá khứ, bậc Đạo Sư đọc các bài kệ này:

Các lái buôn cần nước,
Đào cái giếng cũ xưa,
Ở đó họ tìm được
Sắt, đồng, chì và thiếc,
Hoàng kim và bạch ngân,
Nhiều trân châu, lưu ly.
Nhưng họ không biết đủ,
Cứ đào, đào thêm mãi.
Các rắn độc điên tiết,
Phun lửa giết chết tiết.
Vậy chớ đào quá sức,
Quá mức gây tác hại.
Do đào, được tài sản,
Đào quá, lại mất sạch!

*

Khi bậc Đạo Sư kể xong Pháp thoại này, Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, vua loài rắn là Xá-lợi-phất và người lãnh đạo đoàn lữ hành là Ta vậy.

-ooOoo-

257. CHUYỆN NGƯỜI HẬU CẬN GÀMANI-CANDA (Tiền thân Gàmani-Canda)

Nó không giỏi làm nhà...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về sự tán thán trí tuệ.

Tại Chánh pháp đường, các Tỷ-kheo ngồi họp và tán thán trí tuệ đức Thế Tôn:

- Như Lai là bậc đại tuệ, quảng tuệ, thiệp tuệ, mãn tuệ, duệ tuệ, đạt tuệ. Ngài vượt thế giới chư Thiên và thế giới này về trí tuệ.

Bậc Đạo Sư đến và nói:

- Nay các Tỷ-kheo, nay các ông ngồi họp tại đây và bàn đến vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề trên, Ngài nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay mà xưa cũng vậy, Như Lai đã là bậc đại trí tuệ.

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, này các Tỷ-kheo, khi vua Janasandha trị vì ở Ba-la-nại, Bô-tát sanh ra làm con của bà hoàng hậu chánh cung. Mặt Bô-tát thanh tịnh, chói sáng, đạt được sắc đẹp tối thượng, như mặt gương bằng vàng được đánh bóng. Đến ngày lễ đặt tên, ngài được gọi là Ādāsa-Mukha (hoàng tử có khuôn mặt như gương).

Trong thời gian bảy năm, phụ vương đã mời thầy về dạy hoàng tử ba tập Vệ-đà và mọi môn phận phải làm ở đời. Bô-tát học xong thì phụ vương mệnh chung. Các đại thần tổ chức lễ tang vua rất long trọng và lập đàn bố thí cho các người chết. Đến ngày thứ bảy, quần thần hội họp tại triều đình và bàn luận:

- Hoàng tử còn trẻ quá, không thể làm lễ quán đảnh lên ngôi vua được. Chúng ta hãy thử tài hoàng tử rồi sẽ làm lễ quán đảnh cho hoàng tử sau.

Một hôm, họ trang hoàng thành phố, tổ chức một pháp đình, sửa soạn chiếc ngai rồi đi yết kiến hoàng tử và nói:

- Thưa Thiên tử, Thiên tử hãy đến pháp đình.

Hoàng tử chấp thuận cùng với một số đông tùy tùng đến pháp đình và ngồi xuống trên chiếc ngai.

Khi Bô-tát ngồi xuống để xử án, họ bắt một con khỉ đi hai chân, mặc áo giả làm một vị sư trưởng giỏi nghề chọn vị trí tốt để làm nhà, rồi họ dẫn nó đến pháp đình. Họ nói:

- Thưa Thiên tử, trong thời đại của phụ vương ngài, người này là một sư trưởng có thiên tài tiên đoán vị trí tốt để làm nhà và rất thuần thực trong nghề. Vị này thấy chỗ làm được hay không nên làm, và ngay cả chỗ có khuyết điểm dưới mặt đất sâu đến

bây khuỷu tay, vị này cũng biết. Nhờ sự giúp đỡ của vị ấy, cung điện của vua đã được xây dựng. Thiên tử hãy nhận vị ấy và ban cho vị ấy một chức vụ.

Hoàng tử nhìn nó từ dưới lên và suy nghĩ: "Đây không phải là người mà chỉ là một con khi. Bọn khi chỉ biết phá hoại những gì đã được làm ra chứ chúng không biết làm gì cả hay xây dựng những công trình gì cả". Vì vậy, hoàng tử đọc bài kệ đầu cho các đĩnh thần nghe:

Nó không giỏi làm nhà,
Đó là khi mặt nhãn,
Chỉ phá việc đã làm,
Thói của nòi giống đó.

Các đĩnh thần, nói:

- Thưa Thiên tử, có thể là như vậy.

Và họ dắt khi đi ngay.

Sau một hai ngày, họ cho con khi ấy mặc y phục sang trọng, dắt nó đến pháp đĩnh và nói:

- Thưa Thiên tử, trong thời phụ vương ngài, người này là pháp quan xử kiện. Thiên tử hãy sử dụng vị ấy và cho vị ấy xử kiện.

Hoàng tử nhìn nó và nghĩ: "Một người có tâm và có trí không có nhiều lông lá như vậy. Nó là con khi vô trí, không thể nào xử kiện được".

Vì vậy, Bồ-tát đọc bài kệ thứ hai:

Vật đầy lông lá này
Không sao có tâm trí,
Nó chỉ là con thú
Không gây được lòng tin,
Như phụ vương đã dạy:
Con này chả biết gì!

Các đĩnh thần nghe câu kệ này liền nói:

- Thưa Thiên tử, có thể là như vậy.

Rồi họ đem con khi ấy đi ngay.

Một ngày khác họ lại mặc y phục và trang điểm cho nó, dắt nó đến pháp đường và nói:

- Thưa Thiên tử, người này trong thời phụ vương ngài đã hầu hạ đầy đủ mẹ và cha, đã kính lễ các bậc lớn tuổi trong gia đình. Hãy sử dụng người này.

Hoàng tử nhìn nó và nghĩ: "Đây là con khi với tâm dao động. Nó không thể làm được công việc ấy".

Vì vậy, Bồ-tát đọc bài kệ thứ ba:

Con vật ấy không thể
Giúp đỡ mẹ hay cha,
Hay là anh, chị, bạn,
Phụ vương dạy ta vậy.

Các đình thần nói:

- Thưa Thiên tử, có thể là vậy!

Rồi họ đem con khi đi ngay và họ nói với nhau:

- Hoàng tử là bậc hiền trí, có thể trị vì vương quốc.

Sau đó, họ làm lễ quán đảnh cho hoàng tử lên ngôi vua, rồi truyền đánh trống khắp thành và rao:

- Đây là những pháp lệnh của Quốc vương có khuôn mặt như gương sáng.

Từ đây trở đi, Bồ-tát trị vì theo Chánh pháp, và tiếng đồn Bồ-tát là bậc hiền trí được truyền đi khắp cõi Diêm-phù-đề. Với mục đích làm chói sáng trí tuệ của Bồ-tát, mười bốn vấn đề này được đem đến cho Bồ-tát giải quyết:

Con bò, chàng trai và con ngựa,
Thợ đan giỏ, và vị thôn trưởng,
Kỹ nữ, thiếu phụ và con rắn,
Con nai, chim đa đa, nữ thân,
Rắn chúa, và các vị khổ hạnh,
Cùng các thanh niên Bà-la-môn.

Ở đây, câu chuyện được lần lượt kể như sau.

Trong thời Bồ-tát được làm lễ quán đảnh lên ngôi vua, một người hầu của vua Janasandha tên là Gāmani-Canda đã suy nghĩ: "Vương quốc này thật vinh quang nếu được vua cai trị cùng với sự phò tá của những người đồng lứa tuổi với vua. Ta nay già cả, không thể hầu hạ hoàng tử trẻ tuổi, vậy ta sẽ sống làm nghề nông ở thôn quê".

Vì vậy ông ta ra khỏi thành phố khoảng ba dặm và sinh sống tại một ngôi làng nhỏ. Nhưng ông không có bò để cày ruộng. Sau khi trời mưa, ông mượn hai con bò của một người bạn, cả ngày ông cày xong, cho các con bò ăn cỏ, rồi dắt bò về trả lại cho người chủ.

Trong lúc ấy, người chủ đang ngồi ăn cơm với vợ ở giữa nhà. Các con bò đi vào nhà, rất quen thuộc. Trong khi các con bò đi vào, người chồng giơ bát lên, và người vợ đặt

bát xuống. Gàmani-Canda nhìn thấy suy nghĩ: "Họ không mời ta ăn", liền bỏ đi và không giao tận tay bạn các con bò. Đêm đến, bọn ăn trộm phá chuồng bò và dắt các con bò ấy đi.

Vào buổi sáng, người chủ đi vào chuồng bò, không thấy các con bò ấy, biết các con bò bị ăn trộm liền nghĩ: "Ta sẽ tóm cổ Gàmani", rồi đi đến gặp ông ta và nói:

- Này ông, hãy trả các con bò cho tôi.
- Nhưng các con bò đã vào trong chuồng rồi.
- Nhưng ông có giao trả cho chúng tôi đâu?
- Không, tôi không giao trả.
- Vậy đây là sứ giả của vua đến mời ông đi.

Bấy giờ, những người dân xứ này có tục lệ khi họ lượm một hòn đá hay một vỏ sò và nói: Đây là sứ giả của vua xin mời đi. Nếu ai nghe nói: Đây là sứ giả của vua, mà không đi, sẽ bị vua phạt. Do vậy, khi ông ta nghe chữ "sứ giả", ông liền đi theo.

Trong khi hai người cùng đi đến cung vua họ đi ngang ngôi làng có một người bạn của Gàmani ở. Ông ta nói với người kia:

- Này ông, tôi rất đói. Ông cho tôi vào làng ăn xong và trở lại, ông hãy ở tại đây!

Nói xong ông ta đi vào nhà người bạn.

Nhưng người bạn không ở nhà. Người vợ bạn nói:

- Thưa ông, đồ ăn chín không có. Hãy chờ một lát, tôi nấu xong sẽ mời ông.

Người vợ leo thang lên kho gạo, vì quá hấp tấp nên té xuống đất khiến cho bà ấy sảy thai. Vừa lúc ấy người chồng đi về, thấy vậy liền nói:

- Anh đánh vợ ta khiến bà ấy sảy thai. Đây là sứ giả của vua, hãy đi ngay.

Anh ta dắt Gàmani-Canda và ra đi. Từ đây, hai người dắt Gàmani ở giữa cùng đi với nhau.

Tại một ngôi làng nọ, có người giữ ngựa không thể bắt con ngựa quay lại, lúc nó đang chạy đến gần những người ấy. Người giữ ngựa thấy Gàmani liền nói:

- Này cậu Gàmani, hãy đánh con ngựa này với một vật gì khiến nó quay trở lui.

Gàmani cầm hòn đá và ném con ngựa. Hòn đá ném trúng chân con ngựa, làm gãy chân nó như cọng cây y lan, người giữ ngựa kêu to:

- Ông làm gãy chân con ngựa của tôi rồi! Đây là sứ giả của vua.

Và anh ta dắt Gàmani đi. Trong khi bị ba người dắt đi, ông ta suy nghĩ: "Những người này sẽ tố cáo ta trước mặt vua. Ta không thể trả tiền mấy con bò, còn nói gì đến tiền phạt làm sảy thai, rồi ta đào đâu ra được tiền đền ngựa? Thà ta chết còn tốt hơn!

Vì vậy khi họ đang đi, ông ta thấy một vực thẳm bên sườn đồi. Dưới bóng ngọn đồi ấy, hai cha con thợ đan giỏ đang dệt một tấm chiếu, Gàmani-Canda nói:

- Thưa các ông, tôi muốn đi vệ sinh, hãy chờ đây một lát cho đến khi tôi trở lại.

Nói xong, ông ta lên lên ngọn đồi, thả mình xuống vực thẳm lại rơi đúng trên lưng cha người thợ đan giỏ. Người thợ đan giỏ già bị thương nặng chết ngay tại chỗ. Gàmani liền đứng dậy. Người con nói:

- Đồ ác độc, ông đã giết cha ta chết rồi! Đây là sứ giả của vua.

Anh ta nắm tay Gàmani và đi khỏi lùm cây. Những người kia hỏi:

- Chuyện gì thế này?

Anh ta trả lời:

- Đây là tên đại ác đã giết cha tôi!

Từ đây bốn người vây quanh đất Gàmani đi giữa.

Họ đến trước cửa một ngôi làng khác. Vị thôn trưởng thấy Gàmani liền hỏi:

- Chào cậu Gàmani, cậu đi đâu vậy?

Ông ta trả lời:

- Đi gặp vua.

- Có thật chẳng cậu đi đến gặp vua? Tôi muốn trình vua một chuyện, cậu có thể mang đến trình không?

- Vâng tôi sẽ mang.

- Tôi thường có sắc đẹp, tài sản, có danh tiếng, và không có bệnh. Nay tôi nghèo khổ, lại mắc bệnh vàng da. Vì lý do gì vậy? Hãy hỏi vua như vậy. Người ta nói vua là bậc hiền trí, vua sẽ nói với cậu và cậu sẽ đem lời vua về nói cho tôi.

Ông ta nhận lời, rồi tiếp tục đi.

Tại cửa một làng khác, một kỹ nữ thấy ông ta liền gọi:

- Chào cậu Gàmani, cậu đi đâu vậy?

Ông ta bảo đi gặp vua, kỹ nữ ấy nói:

- Người ta nói vua là bậc hiền trí, cậu hãy mang theo câu chuyện của tôi trình vua. Trước kia, tôi thường được nhiều lợi dưỡng. Nay tôi không đáng giá một miếng trầu! Không ai đến tán tỉnh tôi. Cậu hãy hỏi vua tại sao vậy, và về nói lại cho tôi.

Rồi Gàmani lại đi nữa.

Tại cửa một ngôi làng khác, một thiếu phụ thấy ông ta cũng hỏi tương tự và nói:

- Tôi không thể sống trong nhà chồng cũng không thể sống trong gia đình tôi. Vì lý do gì vậy? Cậu hãy hỏi vua và về nói lại cho tôi.

Rồi Gàmani đi nữa.

Từ đây đi qua một địa phận khác có một con rắn sống trong một gò mồi, nó thấy ông ta liền hỏi:

- Nay cậu Gàmani đi đâu vậy?

Khi được đáp đi gặp vua, con rắn nói:

- Người ta nói vua là bậc hiền trí. Hãy mang đến trình vua câu chuyện của tôi. Khi tôi đi ra tìm mồi và rời gò mồi, tôi ốm yếu, đói là nhưng thân tôi đầy cả hang mồi, tôi phải kéo thân tôi khỏi ổ một cách khó khăn. Còn khi đi tìm mồi xong trở về, tôi được no nê thỏa mãn và thân lớn ra, nhưng bò vào hang thật mau lẹ, thân tôi không chạm sườn hang. Tại sao vậy? Hãy hỏi vua và đem câu trả lời về cho tôi.

Ông ta đi một đoạn nữa, một con nai thấy ông ta cũng hỏi tương tự:

- Tôi không thể ăn cỏ ở một chỗ nào khác ngoại trừ dưới gốc cây này. Vì lý do gì vậy? Hãy hỏi vua.

Đi qua một phần đất khác, một con chim đa đa thấy ông ta liền hỏi:

- Khi tôi đậu dưới chân một gò mồi, tôi hót lên tiếng hót rất hay. Nhưng ở bất cứ chỗ nào khác, tôi không thể làm được như vậy. Vì lý do gì vậy? Hãy hỏi vua.

Ông ta đi tới một chỗ khác, một nữ thần cây thấy ông ta hỏi:

- Nay Gàmani đi đâu vậy?

Khi được trả lời đi gặp vua, nữ thần cây nói:

- Người ta nói vua là một bậc hiền trí. Trước kia tôi rất được trọng vọng. Bây giờ ngay ca một ít nhánh non tôi cũng không có được. Vì sao vậy? Hãy hỏi vua.

Đi qua một phần đất khác, một con rắn chúa thấy ông ta và hỏi tương tự:

- Người ta nói vua là một bậc hiền trí. Trước kia trong hồ này, nước trong như pha lê. Nay nước hồ vẫn đục với bọt nước trùm khắp. Vì sao lại vậy? Hãy hỏi vua.

Đi tới một chỗ khác, có một số nhà tu khổ hạnh sống tại một khu vườn gần thành phố, thấy ông ta cũng hỏi tương tự:

- Người ta nói vua là một bậc hiền trí, trước kia tại khu vườn này, các loại trái ngọt rất nhiều, nhưng nay chúng trở nên lạt lẽo và lại đắng. Tại sao vậy? Hãy đến hỏi vua.

Từ đây đi đến một chỗ khác, một số thanh niên Bà-la-môn đang ở trong một gian nhà gần cửa thành, thấy ông ta bèn hỏi:

- Nay cậu Gàmani, cậu đi đâu vậy?

Khi được trả lời đi đến gặp vua hỏi nói:

- Vậy cậu hãy mang theo câu chuyện của chúng tôi: Trước kia chúng tôi học bất cứ đoạn kinh nào, chúng tôi đều nhớ rõ ràng. Nhưng nay, điều chúng tôi học không được giữ lại trong trí và không được hiểu rõ ràng, tất cả đều trở thành mù mờ như nước trong một cái ghè nứt rạn. Vì sao sự việc lại vậy? Hãy đến hỏi vua.

Thế là Gàmani-Canda đến yết kiến vua với mười bốn câu hỏi như trên.

Khi ấy vua đang ngồi tại pháp đình. Vua thấy Gàmani-Canda, và nhận ra ông ta: "Người này là người hầu hạ phụ vương ta, thường hay bông bẽ ta thuở trước. Từ đây cho đến nay, ông ta sống ở đâu?". Vì vậy vua hỏi:

- Nay Gàmani, trong thời gian qua khanh sống ở đâu? Đã lâu rồi khanh không trình diện. Vì mục đích gì khanh đến đây?

Gàmani thưa:

- Tâu thiên tử, từ khi tiên vương lên cõi trời, thần đi về thôn quê làm nghề cày ruộng để sinh sống. Tại đây, người này vì vấn đề kiện tụng hai con bò đã đem sứ giả của vua ra và kéo thần đến trước Thiên Tử.

- Nếu không bị kéo đi, khanh sẽ không đến đây chứ gì? Nay khanh bị kéo đến, như vậy là tốt rồi, và ta mới thấy khanh. Vậy người kia ở đâu?

- Thưa Thiên tử, đó là người này.

- Có phải chính ông đưa sứ giả của trẫm đến bắt Canda?

- Tâu thiên tử, thật vậy.

- Tại sao?

- Vì ông ta không chịu trả đôi bò của thần!

- Có đúng chẳng Canda?

- Tâu thiên tử, hãy nghe chuyện của thần.

Rồi Canda thuật lại tất cả câu chuyện. Nghe xong, vua hỏi người chủ của các con bò.

- Người có thấy các con bò đi vào chuồng nhà người không?

- Tâu thiên tử, thần không thấy.

- Nay từ trước người chưa bao giờ nghe mọi nơi gọi ta là Vua có mặt sáng như gương sao? Người hãy nói thật đi.

- Tâu thiên tử, thần có thấy.

- Nay Canda, khanh không dắt đôi bò về trả, như vậy khanh mắc nợ đôi bò. Người này có thấy nhưng nói không thấy, tức là cố ý nói láo. Do đó khanh phải tự tay móc mắt người này và phần khanh phải trả cho anh ta hai mươi bốn đồng tiền vàng.

Nghe vua nói vậy, quân hầu dắt người chủ các con bò ra ngoài. Anh ta liền nghĩ: "Khi bị móc mắt, thì ta lấy tiền làm gì!". Vì vậy, anh ta sụp lạy dưới chân Gãmani và nói:

- Thưa ngài Canda, số tiền các con bò ấy thuộc về ngài. Hãy lấy thêm những đồng tiền này nữa.

Nói vậy xong, anh ta đưa cho Canda một số tiền rồi bỏ trốn chạy.

Người thứ hai nói:

- Tâu thiên tử, người này đánh vợ tôi khiến cho bà ấy sẩy thai.

- Có thật vậy chăng, này Canda?

- Thưa Đại Vương, xin hãy nghe thần.

Rồi ông ta thuật toàn bộ câu chuyện với các chi tiết. Vua hỏi:

- Có phải khanh đánh vợ người này và làm cho bà ta sẩy thai?

- Thưa thiên tử, thần không làm như vậy.

- Này người kia, người có thể chữa lại sự sẩy thai do người này đã gây ra không?

- Thưa Thiên tử, không thể được.

- Nay người muốn làm gì?

- Tôi muốn phải có một đứa con trai!

- Này Canda, hãy đem vợ người này về nhà của khanh cho đến khi nào bà ta sanh một đứa con trai thì đưa nó đến và trả cho người này.

Người ấy nghe vậy liền sụp xuống lạy dưới chân Canda:

- Thưa ngài, chớ phá vỡ gia đình của tôi!

Rồi anh ta cho Canda một số đồng tiền vàng và bỏ chạy trốn.

Người thứ ba đến và nói:

- Tâu Thiên tử, người này đánh gãy chân con ngựa của tôi.

- Có thực chăng, này Canda?

- Thưa Đại vương, xin hãy nghe thần.

Rồi Canda tường thuật rõ ràng câu chuyện. Nghe xong, vua hỏi người chủ con ngựa:

- Có phải chính người nhờ Canda đánh con ngựa khiến cho nó quay lui không?

- Tâu thiên tử, tôi không nói.

Nhưng khi được hỏi thêm một lần nữa, anh ta nói:

- Thưa, tôi có nói.

Vua gọi Canda và bảo:

- Nay Canda, người này có nói nhưng lại bảo không nói, như vậy là đã cố ý nói láo. Khanh hãy cắt lưỡi của nó rồi cho nó một ngàn đồng tiền vàng để bù lại con ngựa kia! Số tiền này ta sẽ cho khanh.

Nhưng kẻ giữ ngựa liền cho Canda một số tiền rồi bỏ chạy vì sợ bị cắt lưỡi!

Rồi đến con trai của người thợ đan giỏ nói:

- Tâu Thiên tử, người này là kẻ sát nhân đã giết chết cha tôi.

- Có thật như vậy chăng, này Canda?

- Tâu Thiên tử, xin hãy nghe thần.

Rồi Canda thuật lại câu chuyện một cách rõ ràng. Vua gọi người thợ kia:

- Nay ngươi muốn gì?

- Tâu Thiên tử, tôi muốn có được cha tôi!

- Nay Canda, người này cần có một người cha. Nhưng khanh không thể đem lại cho nó người cha đã chết, vậy hãy đem mẹ của nó về nhà khanh và trở thành cha nó.

Con người đan giỏ vội nói:

- Thưa ngài, chớ phá vỡ gia đình người cha đã chết của tôi!

Nói xong anh ta cho Canda một số tiền rồi bỏ chạy.

Gàmani đã thắng các vụ kiện nên hoan hỷ rồi thưa với vua:

- Tâu thiên tử, thần có nhiều vấn đề của nhiều người muốn hỏi Thiên tử. Thiên tử có bằng lòng cho thần nói không?

- Hãy nói đi, này Canda.

Canda theo thứ tự đảo ngược bắt đầu từ vấn đề các thanh niên Bà-la-môn trở về trước và kể ra từng vấn đề một.

Nhà vua lần lượt trả lời. Đối với vấn đề đầu tiên, khi nghe xong, vua đáp:

- Thuở trước, tại chỗ họ ở, có một con gà biết gáy đúng giờ. Khi nghe tiếng gà gáy, họ thức dậy, lấy các bài chú ra đọc lớn tiếng cho đến khi trời sáng. Do đó họ không quên mất điều đã học. Nhưng nay tại chỗ họ ở, có một con gà trống gáy không đúng giờ. Nó gáy vào lúc còn đêm khuya hay đã quá sáng. Khi nghe tiếng gà gáy trong đêm khuya, họ thức dậy, lấy các bài chú ra học, nhưng quá buồn ngủ nên không thể đọc được. Rồi khi nghe tiếng gà gáy quá sáng họ thức dậy, nhưng không còn thì giờ tụng chú nữa. Do vậy, họ không nhớ rõ những điều đã học.

Khi nghe vấn đề thứ hai, vua trả lời:

- Những người ấy thuở trước hành trì Sa-môn pháp và chuyên tâm chuẩn bị các đề tài thiền định. Nhưng bây giờ họ từ bỏ Sa-môn pháp, và chuyên tâm vào các việc không nên làm. Các trái cây sanh ở trong vườn được họ lấy đem cho các người hầu hạ. Còn họ sống bằng tà mạng, thay phiên nhau đi khát thực. Do hòa hợp với nhau như trước, chuyên tâm hành trì các Sa môn pháp, thì các trái cây v.v... của họ sẽ ngọt như cũ. Các vị tu khổ hạnh ấy không biết trí tuệ của các vua chúa. Hãy bảo họ hành trì pháp Sa-môn chân chánh.

Khi nghe vấn đề thứ ba, vua nói:

- Những rắn chúa ấy thường hay cãi nhau nên nước hồ trở thành đục. Nếu chúng hòa hợp với nhau như trước thì nước sẽ trở lại trong.

Khi nghe vấn đề thứ tư, vua nói:

- Nữ thần cây ấy trước kia bảo vệ các người đi qua lại khu rừng, do vậy nhận được nhiều đồ hiến cúng khác nhau. Nay nữ thần cây ấy không bảo vệ họ nên không nhận được đồ hiến cúng thượng hạng. Nữ thần hay đận nài bảo vệ những người đi lên khu rừng ấy.

Khi nghe vấn đề thứ năm, vua nói:

- Dưới gò mồi mà con chim đa đa ấy đậu và hót với giọng khả ái có một cái ghè lớn chứa châu báu. Hãy đào lên và lấy ghè ấy.

Khi nghe vấn đề thứ sáu, vua nói:

- Dưới gốc cây mà con nai ấy có thể ăn cỏ tức là trên cây có một ong mật lớn. Con nai ấy thêm ăn thứ cỏ được mật rót dính vào, nên nó không có thể ăn các thứ cỏ khác. Khanh hãy lấy tổ ong, gửi phần mật tốt nhất cho ta. Khanh ăn phần còn lại.

Khi nghe vấn đề thứ bảy, vua hỏi:

- Dưới gò mồi mà con rắn ấy ở có một ghè lớn chứa châu báu. Con rắn ấy sống ở đó để bảo vệ châu báu ấy. Do vậy, khi nó bò ra, vì lòng tham châu báu, thân nó bám chặt vào hang. Nhưng khi kiếm thức ăn xong, thân không còn bám chặt vào hang vì tham châu báu, nên nó bò vào thật mau và mạnh. Hãy đào ghè châu báu ấy lên và cất giữ kỹ.

Khi nghe vấn đề thứ tám, vua nói:

- Giữa làng người chồng và làng cha mẹ của thiếu phụ ấy, có một ngôi nhà của tình nhân thiếu phụ ấy. Nàng nhớ tình nhân, không thể ở trong nhà người chồng, và vì luyến ái tình nhân, nàng nói nàng sẽ đi thăm cha mẹ. Nàng đi đến sống vài ngày trong nhà của tình nhân, rồi nàng đến nhà cha mẹ. Sau khi ở đấy vài ngày, nàng lại nhớ tình nhân, bèn nói nàng sẽ đi về nhà chồng, và nàng lại đi đến nhà của tình nhân. Khanh nói cho thiếu phụ ấy biết rằng còn có pháp luật của nhà vua. Bảo nàng phải sống với

người chồng. Nếu không, vua sẽ truyền bắt nàng và nàng sẽ không còn mạng sống nữa. Hãy nói cho nàng biết phải cẩn thận!

Khi nghe vấn đề thứ chín, vua nói:

- Người phụ nữ ấy trước kia thường lấy một số tiền từ tay một người đàn ông nào, thì nàng không đi với người khác cho đến khi nàng đã để anh ta hưởng lạc xứng với số tiền kia. Do vậy trước kia nàng đã nhận được nhiều tiền. Nay nàng đã từ bỏ nguyên tắc ấy của mình. Khi chưa từ giã một người mà nàng đã nhận tiền, nàng lại lấy tiền từ một người khác! Do vậy, nàng không có tiền vì không ai tìm đến nàng nữa. Nếu nàng duy trì nguyên tắc cũ của mình, sự việc sẽ giống như trước kia. Hãy bảo nàng duy trì nguyên tắc cũ của mình!

Khi nghe vấn đề thứ mười, vua nói:

- Người thôn trưởng ấy trước kia xử kiện đúng pháp và bình đẳng, do vậy được mọi người thương mến và thích thú. Vì thích ý, họ biểu anh ta nhiều quà tặng. Nhờ đó anh ta đẹp trai, có tài sản, và danh vọng. Nay anh ta thích nhận tiền hối lộ và xử kiện không đúng pháp. Do vậy, anh ta trở thành nghèo nàn, khốn khổ và bị bệnh vàng da. Nếu anh ta xử kiện đúng pháp như trước, mọi việc trở lại giống như trước. Anh ta không biết sự có mặt của vua chúa trong nước này. Hãy bảo anh ta phải xử kiện đúng pháp.

Như vậy Gãmani-Canda đã thuật lại tất cả vấn đề được nêu trên. Với trí tuệ của mình, vua đã giải quyết tất cả vấn đề ấy như đức Phật nhất thiết trí và ban cho Gãmani-Canda nhiều tài sản. Và ngôi làng Canda ở được vua ban thưởng ông ta như là một tặng vật anh cho một vị Bà-la-môn. Rồi vua bảo đưa ông ta đi về.

Canda ra khỏi thành, nói lại các câu trả lời của Bồ-tát cho các thanh niên Bà-la-môn, các vị khổ hạnh, con rắn chúa và nữ thần cây. Sau đó ông ta lấy tài sản chôn tất cả tại chỗ chim đa đa đậu. Rồi ông ta lấy tổ ong mật từ thân cây mà dưới đó con nai ăn cỏ và gọi mật về dâng vua. Ông ta phá vỡ gò mối tại chỗ con rắn ở, thu lượm tài sản chôn cất, và thuật lại cách vua trả lời cho người thiếu phụ, người kỹ nữ và người thôn trưởng.

Rồi Canda đi về làng của mình với danh vọng lớn, và sống tại đây cho đến hết đời, rồi đi theo nghiệp của mình. Còn vị vua có mặt sáng như gương ấy trọn đời làm các công đức như bố thí v.v... và sau khi mạng chung, ngài đi lên cõi trời làm đồng đạo hội chúng chư Thiên.

*

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay Như Lai có đại trí tuệ mà thuở trước cũng đã có đại trí tuệ như vậy.

Sau khi kể Pháp thoại này, Ngài thuyết giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, nhiều người chứng quả Dự lưu, Nhất lai, Bất lai, quả A-la-hán. Rồi Ngài nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ, Gàmani-Canda là Ananda, còn vị vua có mặt sáng như gương ấy là Ta vậy.

-ooOoo-

258. CHUYỆN ĐẠI VƯƠNG MANDAHÀTÀ (Tiên thân Mandahàtà)

Dầu có được bao nhiêu...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về chuyện một Tỳ-kheo thối thất tinh tấn.

Nghe nói Tỳ-kheo ấy đi khát thực ở Xá-vệ, thấy một nữ nhân trang sức đẹp đẽ và sanh tâm luyến ái. Các Tỳ-kheo đưa vị ấy đến Chánh Pháp đường và trình diện với bậc Đạo Sư:

- Bạch Thế Tôn, đây là một Tỳ-kheo thối thất tinh tấn.

Bậc Đạo Sư hỏi vị ấy:

- Có thật chăng ông thối thất tinh tấn?

Vị ấy nói:

- Thưa có thật, bạch Thế Tôn.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỳ-kheo, ngay trong khi ông còn đang ở trong gia đình, ông có bao giờ thỏa mãn được ái dục này chăng? Ái dục giống như biển cả, rất khó làm đầy. Thuở trước có những vị Chuyển luân vương ngự trị trên bốn đại châu với hai ngàn dài vây quanh, bao trùm cả loài người, ngay cả khi ngự trị chư Thiên của bốn Đại Thiên Vương, hay ngự trị chư Thiên ở cõi trời Ba mươi ba, hoặc trên thiên giới của Ba mươi vị Thiên chủ Đế Thích, các vị ấy cũng không thể nào thỏa mãn được ái dục của mình, rồi mệnh chung trước khi có thể thực hiện được việc ấy. Vậy làm sao ông có thể thỏa mãn ái dục này được?

Nói xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, trong những thời đại tối sơ của thế giới, vua Mahàsammata có mặt ở đời. Vua có con trai tên là Roja. Roja có con trai tên là Vararojà. Vararojà có con trai tên là Kalyàna. Kalyàna có con trai tên là Varakalyàna. Varakalyàna có con trai tên là Uposatha. Uposatha có con trai tên là Mandhàtà. Mandhàtà có đầy đủ bảy báu vật, bốn thân đồng và là bậc Chuyển luân vương trị vì quốc độ.

Khi tay trái vua co lại, và vỗ nhẹ tay mặt, thì cơn mưa bảy báu vật rơi xuống, ngập đến đầu gối, như một cơn mưa đồng từ trời đổ xuống. Vua thật là một người kỳ diệu hy hữu. Ngài làm hoàng tử trong tám mươi bốn ngàn năm, làm phó vương cũng trong tám mươi bốn ngàn năm, làm vị Chuyển luân vương cũng trong tám mươi bốn ngàn năm. Tuổi thọ của ngài thật là vô lượng.

Một hôm, vì không thỏa mãn được ái dục, vua tỏ lộ vẻ bất mãn. Các đình thần thưa:

- Tâu thiên tử, sao Thiên tử lại bất mãn?

- Khi xét đến sức mạnh công đức của ta, thì vương quốc này để làm cái gì? Có trú xứ nào tốt đẹp khá ái hơn chăng?

- Tâu Đại vương, có Thiên giới.

Vì thế vua chuyển vận hành xe báu, cùng với hội chúng đi lên Thiên giới Bốn Thiên vương. Bốn vị đại vương, với vòng hoa, và hương thiên giới cầm tay; với thiên chúng vây quanh đi đến nghênh đón vua, cùng lên thiên giới của chư vị và giao thiên giới ấy cho vua trị vì.

Vua cùng với hội chúng của mình trị vì thiên giới ấy trong một thời gian dài, nhưng tại đây, vua không thể thỏa mãn ái dục và bắt đầu lộ vẻ bất mãn.

Bốn Thiên vương hỏi:

- Tâu Đại vương, sao Đại vương lại bất mãn?

- Có trú xứ nào đẹp hơn cõi trời này chăng?

- Tâu thiên tử, chúng tôi giống như người hầu hạ của cõi trời trên! Cõi trời Ba mươi ba còn đẹp hơn cõi này nhiều!

Mandhātā chuyển bánh xe báu, với hội chúng của mình vây quanh đi tới, hướng mặt về cõi trời Ba mươi ba. Thiên chủ Đế Thích, với vòng hoa và hương trời cầm tay, với Thiên chúng vây quanh, đi đến nghênh đón, hướng dẫn vua và nói:

- Tâu Đại Vương, hãy đi tới.

Vào thời Vua cha đang du hành ở thiên giới giữa hội chúng chư thiên, thì thái tử của ngài vận chuyển bánh xe báu đi xuống cõi người và ngự vào kinh thành của mình.

Đế Thích đưa Mandhātā đến cung điện cõi trời Ba mươi ba, chia một nửa vương quốc dâng vua này. Từ đây trở đi hai vị cùng trị vì cõi trời. Thời gian trôi qua như vậy cho đến khi Đế Thích đã sống ba mươi sáu triệu năm rồi mệnh chung và tái sinh cõi người. Theo cách thức này ba mươi sáu vị Đế Thích đã lần lượt mệnh chung. Mandhātā với hội chúng của mình trị vì cõi trời. Như vậy với thời gian trôi qua, lòng ái dục của vua càng tăng thịnh. Vua nghĩ: "Một nửa vương quốc có nghĩa gì đối với ta. Ta sẽ giết Đế Thích và ngự trị toàn vương quốc". Nhưng vua không thể giết Đế Thích được. Ái dục này là nguồn gốc tai họa của vua. Do vậy, thọ mạng của vua bắt đầu suy giảm. Tuổi già xâm chiếm thân ngài. Nhưng một thân người không có thể tan rã trên cõi trời.

Từ Thiên quốc, vua rơi xuống và đi vào một công viên. Người giữ công viên thấy vua liền báo tin cho hoàng gia. Họ liền đến nơi soạn một chỗ nằm cho ngài trong công viên, và vua nằm xuống trong sự mệt mỏi. Các đĩnh thần hỏi:

- Tâu Thiên tử, khi Thiên tử mệnh chung. Thiên tử sẽ nói lên lời dặn dò gì?

- Sau khi ta mệnh chung, hãy nói cho quần chúng lời dặn này của ta: Đại vương Mandhata lên ngôi làm vị chuyển luân vương, trị vì bốn đại châu lục được vây quanh với hai ngàn hòn đảo, đã trị vì cõi trời Bốn Thiên vương trong một thời gian dài bằng tuổi thọ của ba mươi sáu vị Đế thích, nay đang mệnh chung.

Nói vậy xong, vua mệnh chung và đi theo nghiệp của mình.

*

Sau khi kể câu chuyện quá khứ, bậc Đạo Sư đọc những bài kệ này:

*Dầu có được bao nhiêu
Mặt trăng và mặt trời
Chiếu sáng khắp mọi phương.
Tất cả là nô lệ.
Của vua Man-dhà-nà,
Cùng tất cả chúng sanh
Sống nương tựa cõi đất,
Đều thuộc quyền Đại vương.
Dầu có mưa tiền vàng,
Vẫn không thỏa ái dục,
Dục ít vị, khổ nhiều,
Bậc trí ý thức vậy.
Ngay cả các thiên dục
Cũng không đem an lạc,
Đệ tử bậc Chánh giác
Chỉ thích ái diệt tận.*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo sư thuyết giảng các sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo thối thất và nhiều vị khác đắc quả Dự lưu.

Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, Đại vương Mandhà-nà là Ta vậy.

-ooOoo-

259. CHUYỆN ẮN SĨ TIRÌTA-VACCHA (Tiền thân Tirìta-Vaccha)

Con thấy hạng người này....

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về Tôn giả Ananda được cúng dường một ngàn tám y, năm trăm tám từ tay các cung nữ của vua Kosala và năm trăm tám từ chính tay vua.

Hoàn cảnh chuyện này đã được diễn tả trong Tiền thân Guna, số 157.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bò-tát sanh ra trong một gia đình Bà-la-môn ở nước Kási. Đến ngày lễ đặt tên, Bò-tát được gọi là Tiritavaccha.

Đến tuổi trưởng thành, Bò-tát đi học các tài nghệ ở Takkasilà, sau đó lập gia đình. Khi cha mẹ mệnh chung, Bò-tát quá xúc động nên từ bỏ gia đình, xuất gia trở thành vị ắn sĩ, tự nuôi sống bằng các thứ rễ cây và trái... ở trong rừng và trú tại đấy. Trong khi Bò-tát sống tại đây, thì ở biên giới Bà-la-môn có một cuộc dấy loạn. Chính vua cầm quân đi ra biên địa nhưng thua trận. Vua hốt hoảng vì sợ chết nên leo lên lưng voi và bỏ chạy, theo con đường ven núi đi lang thang trong rừng. Vào buổi sáng, trong khi Tiritavaccha đi tìm các loại trái cây thì vua đi đến am thất của Bò-tát. Vua nghĩ: "Đây là trú xứ của các vị ắn sĩ khổ hạnh", nên vua xuống voi, mệt mỏi vì gió và nắng. Vua khát nước liền tìm kiếm ghè nước để uống nhưng không thấy. Vua men theo đường kinh hành, và thấy một giếng nước nhưng không tìm ra sợi dây gàu để kéo nước lên. Không chịu đựng nổi cơn khát nước, vua bèn lấy sợi dây nịt bụng con voi, cột dây vào thành giếng và sau đó cột dây vào chân của mình.

Vua leo xuống giếng nhờ dây nịt, nhưng dây nịt không đủ dài nên vua lấy thương y cột vào đầu dây nịt để leo xuống, và cũng không tới mặt nước. Vua lấy ngón chân chạm đến nước, cũng không uống nước được, liền nghĩ: "Nếu không giải khát được, thả chết còn hơn", vua thả mình rơi xuống giếng, uống cho đến thỏa thích nhưng rồi không thể leo lên giếng được, bèn đứng tại chỗ ấy.

Con voi được khéo huấn luyện, không đi chỗ khác, nó nhìn xuống vua và cũng đứng đợi vua.

Vào buổi chiều, Bò-tát đem các trái cây về, và thấy con voi liền nghĩ: "Nhà vua đã đến đây. Nhưng sao chỉ thấy con voi được nài nịt ở đây? Có việc gì vậy?" Vì thế, Bò-tát đi đến con voi. Con voi biết Bò-tát đi đến gần, liền đứng qua một bên. Bò-tát an ủi vua và nói: "Thưa Đại vương, chớ sợ hãi". Bò-tát cột một cái thang kéo vua lên, xoa bóp thân vua, bôi dầu, cho vua tắm, mời vua ăn các trái cây v.v... và cởi áo giáp cho con voi.

Vua nghỉ tại đấy hai, ba ngày, rồi mời Bò-tát nhận lời đến thăm vua và ra đi. Quân đội của vua đóng trại không xa thành phố, thấy vua đi đến liền vây quanh vua.

Còn Bò-tát, sau một tháng rưỡi, đi đến Ba-la-nại và trú tại công viên. Sáng hôm sau, Bò-tát đi đến cung vua khất thực. Lúc ấy vua mở rộng cánh cửa sổ lớn và đang nhìn xuống sân, thấy Bò-tát, nhận ra ngài, liền từ lầu đài đi xuống, và đánh lễ ngài. Rồi vua đưa Bò-tát vào phòng hội lớn, đặt ngài ngồi trên long sàng, có một lọng trắng che phía trên, mời ngài dùng món ăn dành riêng cho mình.

Sau khi ăn xong, vua đưa Bò-tát về công viên, bảo xây dựng một con đường kính hành có mái che nắng, một tịnh thất cho Bò-tát và hiến cúng đầy đủ các vật dụng cần thiết của một vị xuất gia. Sau khi giao Bò-tát cho người giữ vườn chăm sóc, vua đánh lễ Bò-tát rồi ra đi. Từ đây Bò-tát ăn tại cung vua. Vua hết sức tôn trọng và cung kính Bò-tát.

Nhưng các đình thần không chịu nổi việc như vậy, họ nói:

- Nếu một người lính được hưởng vinh dự như vậy thì nó làm được gì?

Rồi họ đi đến gặp vị phó vương và nói:

- Thưa Thiên tử, Đại vương của chúng thần quá ái mộ một vị tu khổ hạnh, không biết Đại vương thấy được gì ở vị ấy. Xin ngài bàn luận với Đại vương về vấn đề này.

Vị phó vương bằng lòng cùng với đình thần đến gặp vua, đánh lễ và đọc bài kệ đầu:

Con thấy hạng người này
Không có chút trí tuệ,
Nó không phải bà con,
Cũng không phải bạn vua,
Tại sao ần sĩ này,
Vớ ba cây que nhỏ,
Ti-ri-ta-vac-cha,
Lại được ăn thượng vị?

Nghe như vậy, vua nói với hoàng tử:

- Nay con thân, trước kia khi cha đi đến biên địa đánh giặc và thất trận, cha đã không về hai ba ngày con có nhớ chăng?

Hoàng tử trả lời:

- Con có nhớ.

Vua nói:

- Lúc ấy cha nhờ người này cứu mạng sống.

Rồi vua kể toàn câu chuyện cho hoàng tử nghe. Vua nói:

- Nay con thân, nay người cứu mạng cha đến với cha. Dầu cha có cho vị ấy cả vương quốc, cha cũng không thể đền đáp công đức của ngài.

Và vua đọc các bài kệ:

Trong khi ta gặp nạn,
Vì chiến đấu thất bại,
Ta chỉ có một mình,
Chính vị ấy đưa tay,
Trong rừng sâu ghê rợn,
Nhờ vị ấy, ta thoát,
Ra khỏi cảnh khó khăn,
Con đau khổ vây chặt.
Nhờ sự giúp đỡ này
Ta đã trở về đây,
Thoát khỏi hàm thần chết,
Trở lại với đời sống,
Này hoàng tử con thân,
Ti-ri-ta Vac-cha
Xứng đáng được lợi dưỡng,
Hãy cúng dường tài sản
Cùng các lễ tế đàn.

Như vậy vua nói lên công đức của Bồ-tát, như làm trắng mọc lên giữa hư không. Và các công đức của Bồ-tát được tuyên dương khắp mọi nơi, nên ngài nhận được nhiều quyền lợi dưỡng và lòng kính trọng.

Từ đây về sau, vị phò vương hay các đình thần, hay bất cứ ai khác đều không dám nói gì chống Bồ-tát với vua và vua vâng theo lời dạy của Bồ-tát, làm công đức như bố thí v.v... rồi khi mệnh chung đi lên làm đông đảo hội chúng thiên giới. Còn Bồ-tát đạt được các Thắng trí và Thiên chứng, cuối cùng được sanh lên cõi Phạm thiên.

*

Rồi bậc Đạo Sư nói thêm:

- Các bậc hiền trí thời xưa cũng đã có lòng giúp đỡ.

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư nhận diện Tiền thân:

- Lúc bấy giờ nhà vua là Ananda, còn vị tu khổ hạnh là Ta vậy.

-ooOoo-

260. CHUYỆN SỨ GIẢ CỦA CÁI BỤNG (Tiền thân Duta)

Vì mục đích cái bụng...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo tham lam (Câu chuyện này sẽ được trình bày trong chương sáu, số 395). Bậc Đạo Sư nói với vị ấy:

- Nay Tỷ-kheo, không phải chỉ nay ông mới tham ăn. Thuở trước, ông cũng đã vậy rồi. Do lòng tham ông đã bị gươm chém đầu.

Nói vậy xong, bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát sanh ra làm hoàng tử. Khi đến tuổi trưởng thành, hoàng tử học các tài nghệ ở Takkasilà. Sau khi phụ thân mất, hoàng tử lên ngôi vua, và rất ham thích các món cao lương mỹ vị nên được gọi là Vua thích Mỹ vị.

Người ta nói vua dùng các món ăn một cách hoang phí đến độ chỉ một đĩa cơm cũng đã tiêu hết một trăm ngàn đồng tiền vàng. Khi ăn, vua không ăn trong nhà vì muốn cho quần chúng trông thấy các buổi ăn sáng hoang phí của mình, vua truyền dựng một cái đình được trang hoàng châu báu tại cửa cung và đến giờ ăn vua bảo trang hoàng ngôi đình ấy. Rồi vua ngồi trên long sàng toàn bằng vàng có lọng trắng che phía trên. Hai bên có các công chúa vây quanh, vua dùng các món ăn có trăm vị tuyệt hảo trong các đĩa vàng, trị giá trăm ngàn đồng tiền vàng.

Bấy giờ có một người tham ăn nhìn sự hoang phí trong cách ăn uống của vua và thèm muốn đồ ăn ấy. Không thể dè nén cơn thèm, anh ta tìm ra một phương tiện, liền mặc áo nai nịt quanh bụng thật chặt chẽ, gờ hai tay lên cao và la lớn tiếng:

- Tâu Đại Vương, tôi là sứ giả! Sứ giả!

Rồi anh ta chạy đi đến gần vua. Lúc bấy giờ, trong quốc lộ ấy, nếu người nào nói: Tôi là sứ giả, thì không ai ngăn cản người ấy. Do vậy dân chúng chia ra làm hai, nhường chỗ cho anh ta đi qua. Anh ta chạy thật mau đến trước vua chụp lấy một miếng cơm từ đĩa của vua và bỏ vào miệng. Một vệ sĩ tuốt gươm ra định chém đầu anh ta. Nhưng vua ngăn cản vị ấy và nói:

- Chớ chém.

Rồi vua bảo anh ta:

- Chớ sợ gì cả, hãy ăn đi!

Sau khi rửa tay, anh ta ngồi xuống. Cuối bữa ăn, vua cho anh ta uống nước và ăn trái của vua, rồi hỏi:

- Nay người kia, vậy người là sứ giả của ai?

- Thưa Đại vương, tôi là sứ giả của lòng tham. Tôi là sứ giả của Đại vương. Chính lòng tham sai tôi đến đây.

Nói vậy xong, anh ta đọc hai bài kệ:

Vì mục đích cái bụng,
Người ta đi thật xa,
Đi đến cả kẻ thù,
Đề cầu xin ân huệ,
Tôi đây là sứ giả
Của chính cái bụng mình.
Xin chớ phần nộ tôi,
Ôi, chúa tể vương xa,
Suốt cả ngày lẫn đêm,
Mọi người trên đời này,
Đều rơi vào uy lực
Của cái bụng tham ăn.

Vua nghe nói vậy liền phán:

- Sự thật là vậy. Những người này là sứ giả của cái bụng. Chúng bị tham dục chi phối, nên chúng phải đi khắp nơi. Kệ này đã nói lên thật khéo léo làm sao!

Vua bằng lòng với người ấy, và đọc bài kệ thứ ba:

Hỡi này Bà-la-môn,
Ta ban thưởng cho ông
Một ngàn con bò cái đỏ,
Một bò đực thêm vào,
Đây là phần quà tặng
Giữa sứ giả với nhau,
Vì tất cả chúng ta
Là sứ giả cái bụng!

Nói vậy xong, vua tiếp:

- Ta vừa nghe một điều mà trước kia ta chưa từng nghe hay từng nghĩ đến do vị đại nhân này nêu ra.

Vua hoan hỉ ban cho anh ta danh vọng lớn!

Sau khi thuyết pháp thoại này, bậc Đạo sư giảng các Sự thật, và cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo tham ăn đã đăc quả Bất lai và nhiều người khác đăc các quả kia.

Rồi ngài nhận diện tiền thân:

- Lúc bấy giờ, người tham ăn ấy là vị Tỷ-kheo tham lam này, còn vị vua thích cao lương mỹ vị là Ta vậy.

-ooOoo-

PHẨM KOSYA

261. CHUYỆN HOA SEN (Tiền thân Paduma)

Như tóc râu bị cắt...

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một số Tỷ-kheo cúng dường vòng hoa tại cây bồ đề Ananda. (câu chuyện sẽ được trình bày ở Tiền thân Kalinga, số 479).

Cây này được gọi là cây Bồ-đề Ananda, vì Trưởng lão Ananda đã trồng cây ấy. Tin về cây Bồ-đề được trưởng lão Ananda trồng ở công tịnh xá Kỳ Viên truyền đi khắp cõi Diêm-phù-đề (Ấn độ).

Một số Tỷ-kheo ở thôn quê muốn cúng dường vòng hoa tại cây Bồ-đề Ananda. Họ đi đến đánh lễ bậc Đạo Sư, và ngày hôm sau họ lại đi vào thành Xá-vệ, đến con đường bán hoa sen xanh. Nhưng không nhận được vòng hoa nào, họ liền đi đến Tôn giả Ananda và thưa:

- Thưa hiền giả, chúng tôi muốn cúng dường vòng hoa tại cây Bồ-đề, và đi đến con đường bán hoa sen xanh, nhưng không nhận được một vòng hoa nào cả.

Vị trưởng lão nói:

- Tôi sẽ đem hoa đến.

Rồi trưởng lão đi đến con đường bán hoa sen xanh, và nhận được nhiều bó hoa sen xanh đem về cho các Tỷ-kheo ấy. Các vị này lấy các bó hoa ấy và làm lễ cúng dường cây Bồ-đề.

Biết được tin này, các Tỷ-kheo ngồi tại Chánh pháp đường nói lên lời tán thán các công đức của Trưởng lão Ananda:

- Thưa các Hiền giả, các Tỷ-kheo ở thôn quê ít phước đức, nên đã đi đến con đường bán hoa sen xanh mà không nhận được vòng hoa nào. Còn Trưởng lão Ananda đi đến sau lại đem về nhiều bó hoa.

Bậc Đạo Sư đến và hỏi:

- Nay các Tỷ-kheo, các ông nay hội họp ở đây đang bàn luận vấn đề gì?

Khi nghe vấn đề trên, bậc Đạo sư nói:

- Nay các Tỷ-kheo, không phải chỉ nay những người ăn nói khéo léo nhận được vòng hoa, mà thuở trước họ cũng đã nhận được như vậy.

Rồi bậc Đạo sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát là một vị triệu phú. Trong thành có một hồ sen thường nở hoa. Một người có lỗ mũi sứt canh giữ cái hồ ấy.

Một hôm, một ngày hội lớn được tổ chức ở Ba-la-nại, ba người con trai của triệu phú muốn đeo vòng hoa để vui chơi lễ hội, liền bảo nhau:

- Chúng ta sẽ tán tỉnh con người bị sứt mũi này và xin vài vòng hoa.

Vì vậy, vào giờ người ấy hái hoa sen, họ đi đến gần hồ và đứng đợi một bên. Một người trong bọn nói với người giữ hồ ấy qua bài kệ đầu:

Như tóc râu bị cắt,
Sẽ mọc lên như cũ,
Cũng vậy, lỗ mũi ông
Sẽ mọc lại như tóc,
Nay tôi xin hoa sen,
Hãy cho tôi một bông!

Người giữ hồ tức giận không cho hoa sen. Rồi người thứ hai nói lên bài kệ thứ hai với người giữ hồ ấy:

Như hạt giống mùa thu
Được gieo trong thửa ruộng,
Sẽ được mọc lên mau,
Cũng vậy, lỗ mũi ông
Ước mong sẽ mọc lên,
Nay tôi xin hoa sen,
Hãy cho tôi một bông!

Người giữ hồ vẫn tức giận không cho hoa sen. Rồi người thứ ba nói lên bài kệ thứ ba với người giữ hồ ấy:

Hai đứa nói nhảm nhí,
Chúng nghĩ được bông sen,
Dầu nói có, nói không,
Mũi cũng không mọc lại,
Này bạn hãy cho tôi
Hoa sen, tôi xin bạn!

Nghe lời anh ta, người giữ hồ sen nói:

- Cả hai người này đều nói láo. Chỉ có bạn nói đúng sự thật. Bạn xứng đáng được các bông sen.

Rồi người giữ hồ cho anh ta một bó hoa sen và đi về hồ của mình.

*

Khi bậc Đạo sư nói xong pháp thoại này, Ngài nhận diện tiền thân:

- Lúc bấy giờ, con trai vị triệu phú nhận được hoa sen là Ta vậy.

-ooOoo-

262. CHUYỆN BÀN TAY MỀM MẠI (Tiền thân Mudupàni)

Một bàn tay mềm mại...,

Câu chuyện này, khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỳ-kheo thói thất tinh tấn. Khi Tỳ-kheo ấy được đưa đến Chánh pháp đường, bậc Đạo Sư hỏi:

- Có thật chăng ông thói thất tinh tấn?

Vị ấy trả lời:

- Có thật vậy.

Bậc Đạo Sư nói:

- Nay Tỳ-kheo, không thể nào canh giữ nữ nhân khỏi chạy theo dục vọng của chúng. Ngay cả các bậc hiền trí thuở xưa cũng không thể canh giữ các con gái của họ. Dầu chúng đứng nắm tay cha, chúng vẫn chạy trốn theo người tình mà cha chúng không biết!

Rồi bậc Đạo Sư kể câu chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, Bồ-tát tái sanh ra làm con hoàng hậu chánh cung. Đến tuổi trưởng thành, Bồ-tát học các tài nghệ ở Takkasilà, và khi phụ vương mệnh chung, ngài được đặt lên vương vị và trị nước đúng pháp.

Bồ-tát nuôi dưỡng con gái mình và con trai của người chị trong nội cung. Một hôm, vua nói với đình thần:

- Sau khi trăm qua đời, cháu trai trăm sẽ làm vua và con gái trăm sẽ làm hoàng hậu chánh cung.

Sau một thời gian, khi cả hai đều khôn lớn, Bò-tát ngồi nói với các đĩnh thần:

- Trẫm sẽ đem về một công chúa khác cho cháu trai và sẽ gả con gái trẫm cho một hoàng gia khác. Như vậy chúng ta sẽ có nhiều bà con.

Các đĩnh thần đều đồng ý.

Bò-tát gọi cháu trai ra ở ngoài và ngăn cấm chàng ra vào nội cung. Nhưng cả hai người ấy đã thương yêu nhau. Chàng trai nghĩ: "Không biết có phương tiện gì đem công chúa ra ngoài? À có phương tiện này". Chàng trai đem cho bà vú một món quà, bà vú hỏi:

- Thưa hoàng tử, cần phải làm gì?

Hoàng tử đáp:

- Này vú, làm thế nào để chúng tôi có cơ hội đưa nàng ra ngoài?

- Lành thay, thưa hoàng tử. Để tôi nói với công chúa rồi sẽ cho hoàng tử biết sau.

- Lành thay, thưa vú.

Rồi vú đi đến công chúa và nói:

- Hãy để tôi bắt những con chấy trên đầu công chúa.

Rồi bà đặt công chúa ngồi xuống một chiếc ghế thấp, và bà ngồi xuống một chiếc ghế cao hơn và kê đầu công chúa trên bắp vế của mình. Trong khi bắt chấy, bà lấy móng tay gỡ đầu công chúa. Công chúa hiểu: "Người này không gỡ với móng tay của mình mà gỡ với móng tay của hoàng tử, con trai của cô ta." Vì vậy, công chúa hỏi:

- Này vú, vú có đi đến gặp hoàng tử không?

- Thưa công chúa, có!

- Hoàng tử đã nói gì với vú?

- Thưa công chúa, hoàng tử hỏi có phương tiện gì để đưa công chúa ra ngoài.

Công chúa nói:

- Nếu hoàng tử là người hiền trí, hoàng tử sẽ biết.

Rồi công chúa đọc lên bài kệ đầu. Đọc xong, nàng nói:

- Này vú, hãy học thuộc bài kệ này và nói lại cho hoàng tử:

Một bàn tay mềm mại,
Con voi khéo huấn luyện,
Và đêm tối trời mưa,
Ấy là thời thích hợp.

Bà vú học thuộc lòng bài kệ ấy rồi đi đến hoàng tử. Chàng hỏi:

- Nay vú, công chúa nói gì?

Bà đáp:

- Không nói gì khác, chỉ gửi bài kệ này. Và bà vú đọc bài kệ. Chàng hiểu ý bài kệ liền nói với bà vú:

- Thôi vú hãy về đi.

Hoàng tử biết đúng đắn ý nghĩa bài kệ này, liền tìm một người hầu trẻ đẹp trai, có bàn tay mềm mại, và chuẩn bị công việc. Chàng lại hỏi lộ người nài giữ vương tượng huấn luyện con voi ấy trở thành bình thân, rồi hoàng tử ngồi chờ đợi thời cơ đến.

Đến ngày trai giới Bồ-tát thuộc phần đêm tối trời, ngay sau canh giữa, mưa rơi xuống từ một đám mây đen dày đặc. Hoàng tử nghĩ: "Đây là ngày công chúa muốn nói", rồi chàng leo lên con voi, đặt người hầu trẻ có bàn tay mềm mại ấy ngồi trên lưng voi và ra đi. Ở phía đối diện cung vua, hoàng tử cho cột con voi vào bức tường lớn của cái sân châu rộng, rồi chàng đứng ở cửa sổ với thân bị ướt đẫm nước mưa.

Bấy giờ vua canh giữ công chúa, không cho phép nàng ngủ chỗ nào khác, trừ một chiếc giường nhỏ gần vua. Công chúa nghĩ: "Hôm nay hoàng tử sẽ đến", vì vậy, nàng nằm xuống nhưng không ngủ. Rồi công chúa nói:

- Thưa cha thân, con muốn tắm!

Vua nói:

- Hãy đi, này con thân.

Vua nắm tay công chúa, dắt đến gần cửa sổ, và nói:

- Hãy tắm đi con!

Rồi vua bồng công chúa lên, đặt công chúa trên bệ đá hình hoa sen ở ngoài cửa sổ, và nắm một tay công chúa.

Trong khi đang tắm, công chúa đưa tay cho hoàng tử. Hoàng tử cời các chiếc vòng từ tay công chúa đeo vào tay người hầu trẻ, rồi bồng chàng trai trẻ ấy lên, đặt anh ta trên chỗ tượng hoa sen bên cạnh công chúa. Nàng nắm tay người hầu trẻ ấy và đặt nó vào tay của phụ vương. Vua nắm tay anh ta và thả tay kia của mình và đeo chúng vào tay kia của người hầu trẻ, rồi đặt bàn tay ấy vào tay phụ vương và đi theo hoàng tử.

Nhà vua cứ tưởng rằng người hầu trẻ ấy là con gái mình! Và khi tắm xong, vua cho anh ta nằm trên long sàng, đóng cửa và niêm lại, sau đó đặt một người canh rồi vua đi ngủ.

Vào sáng hôm sau, vua mở cửa thấy cậu trai trẻ liền hỏi:

- Sao lại thế này?

Cậu liền kể cách đi trốn của công chúa với hoàng tử! Vua rất thất vọng suy nghĩ: "Dẫu ta có nắm tay, cũng không thể canh giữ nữ nhân khỏi trốn được. Như vậy, không ai có thể canh giữ nổi đàn bà".

Rồi vua đọc bài kệ khác.

Dẫu lời nói dịu dàng
Chúng không hề biết đủ,
Chúng chìm, chìm sâu xuống,
Rất khó làm đầy tràn,
Đàn ông hãy lánh xa,
Chạy trốn chúng thật xa!
Nếu chúng phục vụ ai,
Vì dục hay tiền tài,
Chúng thiêu sạch người ấy,
Như chất đốt trong lửa.

Nói vậy xong, Bồ-tát thêm:

- Ta phải nâng đỡ cháu trai ta.

Rồi vua làm lễ gả công chúa cho hoàng tử thật long trọng vinh hiển và đặt hoàng tử lên chức phó vương. Khi người cậu tức vua cha mạng chung, chàng lên kế vị.

*

Khi bậc Đạo sư kể Pháp thoại này. Ngài thuyết giảng các sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo thối thất đã đắc quả Dự lưu. Và Ngài nhận diện tiền thân:

- Lúc bấy giờ, nhà vua là Ta vậy.

-ooOoo-

263. CHUYỆN TIỂU DỤC THAM (Tiền thân Culla-Palobhana)

Không phải rẽ nước biển...,

Câu chuyện này khi ở Kỳ Viên, bậc Đạo Sư kể về một Tỷ-kheo thối thất tinh tấn. Khi Tỷ-kheo ấy được đưa đến Chánh pháp đường, bậc Đạo Sư hỏi:

- Có thật chăng ông thối thất tinh tấn?

Vị ấy trả lời:

- Sự thật là vậy.

Bậc Đạo sư nói:

- Các nữ nhân làm uế nhiễm ngay cả các bậc thanh tịnh thuở xưa.

Rồi Ngài kể chuyện quá khứ.

*

Thuở xưa, khi vua Brahmadata trị vì xứ Ba-la-nại, vua không có con trai. Vua nói với các cung phi của mình:

- Hãy cầu nguyện để sanh con trai.

Và họ liền cầu tự.

Như vậy một thời gian dài trôi qua, Bò-tát từ Phạm thiện giới đi xuống và nhập thai của bà hoàng hậu chánh cung. Vừa sanh xong, sau khi tắm, Bò-tát được đưa cho một người vú khác. Khi chạm tay nữ nhân, Bò-tát lại khóc, không giữ im lặng. Rồi Bò-tát được đưa cho một người hầu đàn ông. Vừa được người đàn ông ấy bồng hài nhi liền im lặng.

Từ đấy trở đi, chỉ những người đàn ông ẵm hài nhi qua lại. Khi bú sữa, họ nặn sữa rồi cho Bò-tát uống, hay đặt một cái màn giữa hài nhi và bà vú. Sau một thời gian, Bò-tát lớn lên, nhưng vẫn không thể nhìn nữ nhân. Vua cha làm cho Bò-tát một chỗ ngồi riêng biệt và một thiên thất riêng biệt.

Khi Bò-tát lên mười sáu tuổi, vua suy nghĩ: "Ta không có một con trai nào khác. Còn đứa con trai này lại không hưởng thụ các dục, không muốn cai trị vương quốc. Thật sự ta có đứa con trai như vậy để làm gì?"

Bấy giờ, một kỹ nữ giỏi về múa, hát và nhạc, trẻ tuổi, có khả năng quyến rũ những người đàn ông mà nàng gán gũ. Nàng đến hầu vua và thưa:

- Tâu Thiên tử, ngài đang nghĩ gì vậy?

Vua kể lại sự việc ấy. Nàng kỹ nữ thưa:

- Tàu thiên tử, hãy yên tâm! Thiếp sẽ quyến rũ hoàng tử và làm cho hoàng tử ném hương vị của ái tình.

- Nếu Nàng có thể quyến rũ con ta, một hoàng tử không hề biết đến hương vị đàn bà, thì khi con ta làm vua, nàng sẽ làm hoàng hậu!

Nàng kỹ nữ ấy nói:

- Tàu Thiên tử, trách nhiệm ấy là của thiếp. Thiên tử chớ lo lắng!

Nói xong, nàng kỹ nữ đi đến những người đàn ông canh gác và nói:

- Sáng sớm tôi sẽ đến đứng ở ngoài thiên thất gần phòng hoàng tử nằm và tôi sẽ hát! Nếu hoàng tử tức giận, hãy nói cho tôi biết, tôi sẽ bỏ đi. Nhưng nếu hoàng tử lắng nghe thì hãy khen ngợi tôi.

Họ bằng lòng.

Sáng hôm sau, nàng đến đứng tại chỗ ấy và cất tiếng hát với giọng ngọt lịm. Rồi tiếng đàn êm dịu trôi lên không kém gì tiếng hát ngọt ngào. Hoàng tử nằm lắng nghe. Ngày kế đó hoàng tử bảo kỹ nữ ấy đứng gần và hát; ngày kế nữa, chàng bảo nàng đứng trong thiên thất và hát. Ngày kế nữa, chàng bảo nàng đứng gần mình và hát. Như vậy, dần dần dục vọng khởi lên trong lòng hoàng tử và hoàng tử đi theo thói thường của người đời, biết được hương vị của ái tình, đến độ hoàng tử cầm gươm và dọa:

- Ta không cho phép một ai khác thấy nữ nhân này!

Hoàng tử chạy ra ngoài đường, đuổi theo các người đàn ông. Vua truyền bắt hoàng tử và thiêu nữ kia rồi đuổi họ ra khỏi thành.

Hai người đi vào rừng, xuống hạ lưu sông Hằng. Tại đó một bên là sông Hằng, một bên là biển, họ dựng lên am thất sống với nhau. Thiêu nữ ngồi trong chòi lá nấu các củ và rau. Còn Bô-tát mang củ quả từ rừng về.

Một hôm, trong khi Bô-tát đi tìm quả trong rừng, một ẩn sĩ khổ hạnh từ một đảo trên biển đi ngang qua hư không để tìm đồ ăn khát thực, thấy khói, liền hạ xuống trước am thất. Thiêu nữ ấy nói:

- Hãy ngồi chờ cho đến khi nấu xong.

Nàng mời vị khổ hạnh ấy ngồi xuống, và lấy vẻ duyên dáng của phụ nữ quyến rũ vị ấy, làm vị ấy không thể thiên định và mất Phạm hạnh. Vị tu khổ hạnh ấy giống như con quạ gãy cánh không thể từ bỏ nàng, trọn ngày đứng tại đây. Khi thấy Bô-tát đi về, vị ấy liền chạy ra hướng biển thật mau. Bô-tát nghĩ: "Đây chắc là một kẻ thù", liền rút kiếm đuổi theo, còn vị tu khổ hạnh làm cử chỉ như muốn bay, liền rơi xuống biển. Bô-tát suy nghĩ: "Vị khổ hạnh này có lẽ đã đến đây ngang qua hư không, nay bị thổi thắt thiên định nên rơi xuống biển. Ta phải cứu vị ấy!" Vì vậy, vừa đứng trên bờ biển, Bô-tát đọc những bài kệ này:

Không phải rẽ nước biển,

Nhưng với thần thông lực
Ngài du hành qua đây
Vào buổi mai thật sớm,
Liên hệ ác nữ thần,
Ngài phải chìm xuống biển.
Làm mọi người thối thát,
Đầy mê hoặc huyền ảo,
Quyến rũ người thanh tịnh
Khiến họ chìm dần xuống.
Kẻ trí biết nữ thần,
Nên xa lánh, từ bỏ.
Nữ nhân phục vụ ai
Vì dục hay tiền tài,
Chúng đốt sạch người ấy
Như lửa thiêu hủy củi!

Nghe lời Bồ-tát nói vậy, vị tu khổ hạnh đứng giữa biển làm phát khởi thiên lực đã mất, và bay lên hư không, rồi đi về trú xứ của mình. Bồ-tát suy nghĩ: "Vị tu khổ hạnh này với gánh nặng như vậy, đã bay lên hư không như một nhúm bông. Ta cũng phải làm phát khởi thiên lực như vị ấy để có thể bay lên hư không".

Vì vậy, Bồ-tát về am dẫn nữ nhân ấy trở lại với quần chúng rồi bảo nữ nhân ấy ra đi, còn mình lui vào rừng, dựng am thất tại một nơi xinh tốt, và làm vị ẩn sĩ. Ngài chọn đề tài thiền định, rồi đạt các Thắng trí và các Thiên Chứng, về sau được sanh lên Thiên giới.

*

Sau khi kể Pháp thoại này, bậc Đạo Sư giảng các Sự thật. Cuối bài giảng ấy, vị Tỷ-kheo thối thát đã đắc quả Dự Lưu. Và Ngài nhận diện Tiền thân:

- Thời ấy, hoàng tử không hề liên hệ với nữ thần là Ta vậy.

-ooOoo-

(Hết Tiểu Bộ, Tập V)

-ooOoo-

With bad advisors forever left behind,
From paths of evil he departs for eternity,
Soon to see the Buddha of Limitless Light
And perfect Samantabhadra's Supreme Vows.

The supreme and endless blessings
of Samantabhadra's deeds,
I now universally transfer.
May every living being, drowning and adrift,
Soon return to the Pure Land of Limitless Light!

*** The Vows of Samantabhadra ***

I vow that when my life approaches its end,
All obstructions will be swept away;
I will see Amitabha Buddha,
And be born in His Western Pure Land of
Ultimate Bliss and Peace.

When reborn in the Western Pure Land,
I will perfect and completely fulfill
Without exception these Great Vows,
To delight and benefit all beings.

*** The Vows of Samantabhadra Avatamsaka Sutra ***

DEDICATION OF MERIT

May the merit and virtue
accrued from this work
adorn Amitabha Buddha's Pure Land,
repay the four great kindnesses above,
and relieve the suffering of
those on the three paths below.
May those who see or hear of these efforts
generate Bodhi-mind,
spend their lives devoted to the Buddha Dharma,
and finally be reborn together in
the Land of Ultimate Bliss.
Homage to Amita Buddha!

NAMO AMITABHA

南無阿彌陀佛

《越南巴利文：小部阿含經：佛種姓、行藏、本生經(I)&(II)》

財團法人佛陀教育基金會 印贈

台北市杭州南路一段五十五號十一樓

Printed and donated for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F, No. 55, Sec. 1, Hang Chow South Road, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198, Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org

Website: <http://www.budaedu.org>

Mobile Web: m.budaedu.org

This book is strictly for free distribution, it is not to be sold.

KINH ẤN TỔNG KHÔNG ĐƯỢC BÁN

Printed in Taiwan

500 copies; September 2018

VI269 - 16130